

શરૂઆતમાં એ રીતે રૂ. ૧૫૦૦૦૦) ની થાપણુ કિપર આપજે
 રૂ. ૩૮૦૦૦)નો નફો મેળવી શકીએ અને બીજે વર્ષે જ્યારે ટોરો
 કોવાની જરૂર ન પડે તેમજ બીજા ઢોરો વેચાય તેની કિપજ થવા
 લાગે તેથી દર વર્ષે કિપજમાં વધારો થાય તેમા પગુ શક નથી. વળી
 આ જે આંકડો અત્રે રજુ કરવામા આવ્યો તે તમામ બહુજ વધા
 રેમા વધારે પ્રમાણમા હિસાબ રજુ કરીતે મુકવામા આવ્યો છે જેવી
 ૧૫૦૦૦૦ ની થાપણુ કિપર ૪૦૦૦૦) રૂપીઆનો વાપીક નફો થવાનો
 દેખીતી રીતે સંભવ છે વળી કાફીઆવાડમા ગીર પ્રદેશ કે જેણે
 દુષ્કાળતા છેલ્લા વર્ષમા મુંબઈ ઇલાકાને ઘાસ પુર પાડેલુ છે તે
 દેશમા જે આયું શર્મ ખોલવામાં આવ્યુ હોય તો પામ્યાગે અને
 પાણી તથા નોડર માણુમે બહુજ સસ્તા મળે અને રૂ. ૪૫૦૦૦ થી
 ૫૦૦૦૦નો નફો થાય, કારણ કે ગીરમા ઘાસચારો અને પાણી પુષ્ટા
 મળે છે. ગુજરાતમા વડોદરા, ડાકોર, ઘરમપુર, વાંસદા વગેરે સ્થળે
 પણ ધામતી પુરી છુટ છે.

જેવી રીતે નામદાર ગર્વનર લૉર્ડ વેલીગટન સાહેબ બહાદુર
 આ અગત્યની યોજના હાય ધરેલી છે તેવી રીતે પોતપોતાના
 રાજ્યની આમાગી માટે દરેક કેળાયલા રાજ્યજ્ઞોએ પણ આ
 સલાહ અગત્યનો ગણી પોતાના રાજ્ય તરફથી આવા ડેટલ શર્મ
 કિયાડમા પી ખાસ જરૂર છે મારા આસી મેનેજર ગ રા છગનજાન
 વિ પરમાનન્દાસ નાણાવડી કે જેઓ જે વર્ષે કિપર સ્વ. જીતાગ
 ડમા ડીઝીકટ વેટરીનરી આશીસર તરીકે કામ કરતા હતા તેઓના
 ડેટા કિપરથી જણાય છે કે સ્વ. જીતાગડના નામદાર ઐડમીનીશ્રેષ્ઠ
 બહાદુર મીઠ એચ. ડી. રેન્ડોલ માહેમે પણ આયું ખાતુ જીતાગ
 ગત્યમા ખોલ્યુ હતુ, કે જેના કિપર દેખરેખ રાખવા માટે એ
 વેટરીનરી મર્જનને ખામ બકાત કરવામા આવ્યા હતા. મતનય
 એ રીતે તે રાજ્યમા ડેટલ ડેમ્પની યોજના છેલ્લા જે ત્રણ વર્ષથી
 ચાલુ થઈ છે તેવીજ રીતે બીજા દેશી રાજ્યો તેમજ શ્રીમત ગૃહસ્થોની
 મોટી યોજનાથી માડી એક સાધારણ ગૃહસ્થની થોડી મુકીતા
 વેપારમા પણ ઘણો ફાયદો થાય તે કોઈ પણ રીતે અવાસ્થિ-
 નથી મતનય આ દેખીતા નફાવાળા વેપારનો કામ દેશના જીવન મુ-
 કીથી માટી નાના ગામગ વાળાઓએ પણ લેવો જોઈએ

સંખ્યાબંધ વાંચવા લાયક લેખોના સંગ્રહ !

જીવન-જીવનના ભેગો અંક પર્યુપણના આમ અંક
તરીકે બહાર પડશે તેમાં અખ્યાત વાચવા લાયક લેખો
જોનો ખતનો નેવામાં આવશે આનંદ સાથે ઉપદેશ
આપનારી કથાઓ, વિચાર કરના સિખવના । મિત્રો, નાનિ
સંસ્થાના લાભાલાભની ચર્ચા, માધુર્મ્યના વાચના નેત્ર
રાજ્ય કરવા ધારેલો કાયદો કેટલો અધો દુઃસ્વી બયો તથા
સ્વદેશ અને ધર્મની મેવા બજવનાગે છે એ આખનની
ચર્ચા, તત્ત્વજ્ઞાન, આરોગ્ય અને બળ મેળવવાના કુત્સની ગ્ના,
સ્ત્રી-ઉપયોગી લેખો, પર્યુપણ મંથરી ખાસ લેખ, ઇત્યાદિ
ઇત્યાદિ વાંચવાની ઇચ્છા હોય તો એકાદર્થતાથી પર્યુપણના
ખાસ અંકની રાહ જુઓ તે અંકની ૧૦૦-૨૦૦ પ્રતો
મંગાવી લેનાગ ગામમાં લેની દહાલુી કરવો.

એકાદર્થથી કુમારના કથા કે કામા રણ માસ્ત્રા-
ધારે લખી મોક્ષનાર મુનિશ્રીના આભાગ માનવામાં આવશે
અભય કુમારની કથાના ખામ પ્રમગો આ મામિકનાં ૩૬
પૃષ્ઠ રોડે એટલા પ્રમાણમાં [અભય કુમારના મહિમ
દનિહામ સાથે] લખી મોક્ષનાર મહાગયનો ખાસ ઉપદેશ
માનવામાં આવશે લેખોના રંગ અને ગુણનુ નિષ્પત્ત
વિવેચન વિસ્તારથી (૧૨ પૃષ્ઠ વગા રોડે એટલું) અને ૬૦
કોઇ ધર્મનો માનુસ મ્હમુ શહે એટલું લખવા અધ્યાત્મપ્રેમી
મુનિવશે પ્રત્યે મનિનય પ્રાર્થના છે

આધ સંસ્થાપકઃ
સદ્ગત શ્રી મોતીલાલ
મનગુપ્તગમ શાહ.

જૈન હિત ચ્છુ

મુખ્ય લેખક
વાડીલાલ મો. શાહ.
મુંબઈ.

[પુસ્તક ૧૬ મું.]

મે, ૧૯૧૪.

[અંક ૫ મો.]

પરમેશ્વરની હજુરમાં.*

(ગતિજ્ઞતા પૃષ્ઠ ૧૯૩ થી અનુમધાન.)

મધુરી બંસી પાછી ચૂપ થઈ. એમાં તકીન થયેલો અંતઃકર્તા બંમીના ગુપ્તનાદની સ્તુતિ કરવાની પ્રેરણા લાખી મળેલો નહિ તે બોલ્યોઃ “ જો દયાસાગર પિતા ! અનાદિ અક્ષર ! તું જેના કાનમાં બોલે છે તેને હજારો બીજા શ્રવણની શી દરકાર છે ? જો સત્ય ! તારી બંસીના નાદ સાથે એકરૂપ થવા સિવાય બીજી કોઈ ઇચ્છા મળે ન થાઓ ! સર્વદેષ્ટ ગુરુ ! સદગા ગુરુઓને કરમાવ કે તેઓ હવે મહારી સાથે ભાયા ન ફેરે; સદગા ગાસ્ત્રોને કરમાવ કે તેઓ મહારી સ્થામે તેમાંના ચિત્રો ન ધરે, દુનિયાને કરમાવ કે મળે તારી બંમીનો નાદ શાન્તિથી શ્રવણ કરવા દે; કારણ કે તું જ મહારો એકનો એક ગુરુ છો, તું જ મહારું સર્વવ્યાપક શાસ્ત્ર છો, તું જ મહારી સારી દુનિયા છો. ’

શુદ્ધાત્મા અથવા પરમાત્માની બંમીનો ગુપ્ત નાદ પુનઃ સંભળાયોઃ “ બેટા ! એટલો ઉતાવળો ન થા. મહારા પ્રત્યેનો તારો પ્રેમ સ્તુત્ય છે એમ તો હું અગાઉ પણ કહી ગયો છું, પરંતુ કોઈ બીજા વાવવાત્રી સાથે જ વૃક્ષ બનવું નથી. એણે નહાના છોડનું રૂપ લેવું પડશે અને જે તે બાલ્યાવસ્થામાં ટાઢ-તડકો, અતિવૃદ્ધિ-અનાવૃદ્ધિ, વરોળ, મનુષ્ય અને બીજાં પ્રાણીઓનો ત્રાસ ઇત્યાદિ સહવા છતાં સ્થિત

* જાન્યુઆરીથી આ લેખ શરૂ થયો છે; પરંતુ પાછલા અંકો નહિ વાચનારને પણ આ અંકનું અનુસંધાન સહમન્ય લેવું છે શુદ્ધાત્મા અંતરાત્માને ઉપદેશ આપતો હોય અથવા પરમેશ્વર ભક્તને પ્રકાશ આપતા હોય એવા રૂપમાં લખાતો આ લેખ સર્વ પંથોના અનુયાયીઓને એક સરળો માન્ય થઈ પડ્યો છે હજી વણા માસ સુધી લેખ આજ રહેશે.

શકશે તો જ તે ગગન સાથે વાત કરતું મહાન વૃક્ષ બની શકશે. તું હજી મહારા તરફની ભક્તિમાં બાળક છું; અને એ ભક્તિને વિકસાવવા માટે તારા ઉપર ઘણા પ્રતિકૂળ અને સાનુકૂળ ઉપસર્ગો મોકલવામાં આવશે. એ ઉપસર્ગો સ્કામે તે ભક્તિ કેવી રીતે ટકી રહે છે એના ઉપર મહારાં દર્શનનો સઘળો આધાર છે.

“ વત્સ ! ઉપસર્ગ શબ્દથી તું ચમકીશ નહિ. એ પણ તારા ભલા માટે જ મોકલવામાં આવશે. જેઓ ઉપસર્ગ સ્કામે ઉભા રહેવાની હિમ્મત ધરવાને તૈયાર થયા હોય તેઓ ઉપર જ ઉપસર્ગ મોકલવામાં આવે છે, કે જેથી એમનું ધૈર્ય અને એમની શ્રદ્ધા ખીસવા પામે. જેઓ હજી ધરતી ઉપર ક્રિયા જ નથી પણ ખીજ રૂપે છે અર્થાત્ જેઓનો આત્મિક વિકાસ છેક જ નિર્જીવ તુલ્ય થયો છે, તેઓ ઉપર મહારા ઉપસર્ગ મોકલવામાં આવતા નથી; કારણ કે અજ્ઞાનોને પીડા રૂપ દેખાતા ઉપસર્ગો ખરેખર તો મહારી કિમતી વિભૂતિ છે, જે કાંઈ અનધિકારી ઉપર કે હીને વેડી નાખવાની નથી.

“ પેટા ! મહારા ઉપર પ્રેમ કરવા, મહારી બુસીનો ગુપ્ત નામ શ્રવણ કરવા તથા મહારા દર્શન કરવાને તૈયાર થયેલા વીર-તનયો ઉપર ઉપસર્ગો અથવા કષ્ટો મોકલવામાં આવે છે એવું હું કહી ગયો, એ ઉપસર્ગો એ પ્રકારના હોય છે અને તે યોગ્યતાના પ્રમાણમાં જ મોકલવામાં આવે છે એ હું હવે સ્કમજનીશ. પ્રતિકૂળ ઉપસર્ગો કરતા સાનુકૂળ ઉપસર્ગો વધારે શક્તિવાળા હોવાથી પ્રથમ તો પ્રતિકૂળ ઉપસર્ગો જ મોકલવામાં આવે છે, અને તેમને શાન્તિથી ભેટવા જેટલું સામર્થ્ય જેમનામાં ખીલે છે તેમની સમજ તે પછી સાનુકૂળ ઉપસર્ગો રૂપે હું દેખા દઉં છું. જેઓ તે ભાર વહન કરી શકે છે તેઓ આગળ મહારે આપોઆપ મહારાં સ્વરૂપ ખુલ્લું કરવું પડે છે—મહારા સર્વાંગ દર્શન દેવા પડે છે. ”

“ ઓ પિતા, પિતા ! એ સર્વાંગ દર્શનનો જ હું પ્રાર્થિ છું. કોઈ પણ ભોગે તે મેળવવા જ હું ઇચ્છુ છું. તહારીમધુરી મોરલીના અત્ય માત્ર પરિચયે મ્હને નિવાનો કરી મુક્યો છે. મ્હને તે માગ્ની વધુ ને વધુ સાંભળવા દે અને તે મોરલીના નાદની પેલી બાતુને જુમાયવા તહારા દીવ્ય દેહગનાં દર્શન કરવા દે, વધુ નહિ તો મ્હને આ તો જરૂર કરવા દે. ”

“ દિવાના ! ધીરો થા, અવશ્ય થા; મહારાં દર્શન દિવાના માટે નથી સમ્પૂર્ણ જ્ઞાન સાથે ઉપસર્ગોની વૈતરણી તરી જતાર માટે જ તે દર્શન છે. ત્હારાવી તે બનશે ? કહે તું પ્રતિદ્વંજ ઉપસર્ગોનું સ્વરૂપ જાણે છે ? એમનું સ્વરૂપ જાણ્યા પછી પણ શું તું લાક્ષણતા જેવા દિગ્ગારો કહાડી શકશે ? સાંભળ, શાન્ત થઈ ઉપસર્ગોનું સ્વરૂપ અને ક્રમ સાંભળ અને પછી જ ત્હારો નિશ્ચય બાંધ.

“ સૌથી પહેલાં આર્થિક મુશ્કેલીના ઉપમાં ઉપસર્ગ મોક્ષવામા આવે છે. દુનિયાના કહેવાતા બધાં સુખો આર્થિક મ્હાયવી જ મળતા હોવાથી કવ્ય વિનાનો મનુષ્ય બાહુ ગભગાય છે, આમ તેમ બાયોડીઆ ગારે છે અને કોઈ રીતે પ્રમાણિત ઉદ્યમથી આર્થિક મુશ્કેલી દૂર ન થાય તો અનીતિને રસ્તે જવા લક્ષ્યાય છે અને મહારી બંસીના શ્રવણનો હકક ગુમાવી બેસે છે. અથવા જે તે અનીતિને રસ્તે ન ઉતરી પડવા નેટલી બહાદુરી બતાવે છે તો, છેવટે આર્તધ્યાન અથવા ઉદ્વેગમાં એટલો ફૂલ્યો રહે છે કે મહારી બંસીના શ્રવણની ઈચ્છા પણ દબાઈ જાય છે.

“ જહેણે મહારી બંસીનો ગુપ્ત નાદ એક વાર પણ ખરા પ્રેમથી સાંભળ્યો હોય છે તેના કાનમાં તે નાદ તે વખત પછી હરહમેશ પડ્યો પાડ્યા કરે છે અને હિમત આપ્યા કરે છે, જેથી તે માણસ આર્થિક મુશ્કેલીના ત્રાસથી છૂટવા અનીતિનો પંથ સ્વીકારતો નથી તેમજ આર્તધ્યાનમાં પણ એટલો બધો ફૂલ્યો નથી કે જેથી મહારી બંસીના શ્રવણનો અધિકાર ગુમાવી બેસે.

“ તે માણસ તે મુશ્કેલીને મહાક એક સ્વરૂપ જ સ્હમજે છે અને તેને પ્રેમથી બેઠે છે. પુત્રના આત્મવિકાસ માટે જ પિતા તે સ્વરૂપમા દર્શન દે છે એવી તેની શ્રદ્ધાને પરિણામે તે આર્થિક મુશ્કેલી રૂપ વૈતરણીના કિનારે સહીસલામત નીકળી આવે છે, જ્યાં કૌટુંબિક મુશ્કેલીના રૂપમાં પ્રતિદ્વંજ પરિમદ તેની રાહ જોઈ બેઠા હોય છે.

“ આજે તેના પિતા પરલોકવાસી થાય છે, કાલે તેને બધું અને પુત્રનો વિયોગ થાય છે, બે દિવસ પછી પત્ની બિમાર પડે છે, મહિના પછી કુટુંબમા નિષ્પ્રયોજન કસેપનો ભડકો સળગે છે. વખતે મહાગ ઘણાખરા પુત્રો હતાશ યઈ જાય છે, શોક આવી

ગમગીન થઇ મહારી બંસીના નાદ સ્થામે પોતાના કાનના દરવાજા બંધ કરે છે.

“પરંતુ મહારા જે પુત્રો એવે પ્રસંગે પિતા, ખંડુ અને પુત્રની વાસ્તવિક અમરતા સ્હમળે છે અને આ જન્મના સંબંધનું ગુપ્ત કારણ શોધવા મથે છે ત્હેમને એ મથનમાંથી ‘સમતોલ વૃત્તિ’ નામનું કિમતી ગત મળી આવે છે, જેની મદદથી તેઓ આ પ્રતિ-ક્રમ પરિસહની વૈતરણીની શાખાને સુખથી ઓળંગી શ્દામે કિનારે પહોંચે છે, જ્યાં વળી લોકનિંદા નામની તે નદીની ખીણ શાખા શ્દાં વિકાશીને પડી હોય છે.

“આ ભલા, સીધા, નિર્દોષ મનાયલા માણસ પર હવે આખી દુનિયા તિરસ્કાર અને નિંદાનાં અન્નશસ્ત્ર સાથે ટૂટી પડે છે. એની ઉદારતા-ઓને ઢોંગ કહેવામાં આવે છે, એના સદ્ગુણોને પ્રપંચ દરાવવામાં આવે છે, એની હિતસલાહોને સ્વાર્થમય ઉશ્કેરણીઓ માનવામાં આવે છે, એની ભક્તિને પાખડ અને એના જ્ઞાનને હઠીલાઇવાળી અંધકાર દશા દરાવી ચોતરફથી ગાળોનો વરસાદ એના ઉપર વરસાવવામાં આવે છે. એના આત્મભોગને ઉદરપોષણના નીચ તર્કટ તરીકે વગોવવામાં આવે છે. વત્સ ! ચમક નહિ, આટલેથી તે ઉપસર્ગ પુરો થતો નથી; ખુદ ત્હેના સંબંધીઓ, શિષ્યો અને મિત્રો પણ ત્હેને છોડી દે છે-રે તેઓ પ્રતિપક્ષમાં ભળી એના ઉપર છૂપી રીતે જુલમ વરસાવે છે. અહ વખતે ધૈર્ય રહેવું અતિ વિકટ છે. દિલાસો અને સ્થાય આપનારાની ગેરહાજરીમાં સર્વનો તિરસ્કાર (અને તે પણ ઉપકારના બદલામાં તિરસ્કાર) સહન કરવો એ ઘણા જ થોડાથી બને તેવું કામ છે. આ વખતે તે માણસ કાં તો હઠમાં ઉતરી વૈરનૃસિના રસ્તા શોધવા લાગે છે અને એને પરિણામે સ્ફટક પગથીયુ ગુમાવી ખેસે છે, અગર તો વૈર ન લેતાં ગુપચુપ ખેસી રહે છે તો પણ, ખીજ્જા મૂર્ખ છે અને પોતે બહુ સ્ફટકિઆતો છે એવી માનસિક ભ્રમણામાં પડે છે. નિંદા કરનાર અને નિંદા સહનાર બન્ને વચ્ચે દેખીતો ગમે તેટલો ભેદો તથાવત લાગતો હોય પણ મહારી દૃષ્ટિએ તો એ તથાવત ધણે જ અદ્ય છે, પરાધ પગથીઆવાળા મહેલના પહેલા અને ખીજ્જા પહેલા અને હજારમા પગથીઆ ઉપર ઉભેલા મનુષ્ય જેટલો જ એ તથાવત છે અને પહેલાને તેમજ ખીજ્જાને હજી લગભગ પરાધ

પગથીઆં મહડવાં બાકી છે. જે ક્ષણે તેનામા સરસામનો મન મહડ્યો તે જ ક્ષણે, પ્રથમ સંબળાયલો મહારી બંસીનો નાદ તેના મગજપરથી બુસાર્થ જાય છે અને તે એકડે એકથી શરૂ કરવાની સ્થિતિમાં આવી પડે છે. અલગત એટલું ખરૂં કે, એકડે એકના બીજા વિદ્યાર્થીઓ કરતાં આ ફરી શિખનાર વિદ્યાર્થી વધારે જલદી શિખી શકશે; કારણ કે કોઈ પણ પરિશ્રમ કે પ્રાપ્તિ નિષ્ફળ નહીં શકે જ નહિ.

“ બેટા ! આ જનના પરિસદ વખતે પણ મહારા જે વીરપુત્રો મહારી બંસીના નાદને યાદ કરી રહે છે અને દુનિયાની આ વર્તણૂકથી દબાઈ નહિ જતાં મહેં આપેલી પ્રુદ્ધિ વડે બીજા અનેક દુનિયાઓ ઉત્પન્ન કરી તેમાં શાન્તિ અને નિરભિમાન વૃત્તિ નામની બે અપ્સગઓ સાથે વસે છે એમને ખરેખર ધન્ય છે ! તેઓના હૃદય રૂપી જમીનમા પડેલુ મહારી બંસીના નાદનુ બીજા ખરેખર વિદ્વાસ પામ્યુ છે. તેઓ દુનિયાને ભૂત કરતી જોઈ એમ સ્ક્રમળે છે કે, ‘ અહીં જ વધારે ક્ષમા, વધારે ત્યાગ, વધારે આત્મ-ભોગ અને વધારે સેવાકાર્યની જરૂર છે; અને મહાગમા એ ગુણો ખીલવવા માટે જ દુનીયાની આ સ્થિતિ વચ્ચે મહત્ત્વ મોટા-લાવામાં આવ્યો છે. ’ આવી દૃઢ ભાવના અને શ્રદ્ધા રૂપી તુંખડુ મહારા તે વીરપુત્રને પ્રતિકૂળ ઉપસર્ગની છેલ્લી નાખાને કિનારે લાવી મૂકે છે, કે જ્યાં તે કાંઈ અવનવું જ જોવા પામે છે.

“ તું ગભરાય છે કે ? બેટા ! જેનું વર્ણન માત્ર સહન થકુ કહીન છે તેના સાક્ષાત્કાર વખતે ઘેર રહેવું કેટલું કહીન હશે તેનો ખ્યાલ તુ જ કરી લે. મહારાં દર્શનની તું ઇચ્છા કરે છે, પણ મહારા વચ્ચેની ચર્ચા માત્ર કરતાં કરતાં ભલભલા ચોગીઓ થાકી ગયા તો મહારો સાક્ષાત્કાર શુ સહજમા થઈ શકે ? શું મોટી કિમત આપ્યા વગર રત્ન મળી શકે ? ‘ સહવું ’ અને ‘ ચાહવું ’ એ બે કિમતો બંધા સિવાય મહારી આશા કરવી કોઈક છે. પરિસદો અથવા ઉપસર્ગો સહવા હોય અને મહત્ત્વ ચાહવો હોય તો મહારી આશા સુખેથી કરો.

“ વત્સ ! હું કહી ગયો કે, પ્રતિકૂળ ઉપસર્ગની વૈતરણીની છેલ્લી શાખા પસાર કરનાર કાંઈ અવનવું જોવા પામે છે. તે અવનવું શું ? પ્રતિકૂળ ઉપસર્ગ કરતાં વધારે શક્તિમાન એવા સાનુકૂળ ઉપ-

સર્ગ સાથે હવે ત્હેને જીવવાનું હોય છે. દ્રવ્ય, કંદુ'ગ, કીર્તિ, આરોગ્ય, સત્તા આદિ સગવડો એની આસપાસ વેરવામા આવે છે. આ પ્રમગે ધણાખરા તો આ સગવડો ભોગવવામાં એટલા લીન થઈ જાય છે કે મહારા નાદની ત્હેમને દરદાર પણ રહેતી નથી એમની જાગૃતાવશ્યા લોપાધ જાય છે અને ધનમાં જ તેઓ જીવન ગુજારે છે. નગર દેખાતા શત્રુ સહામે લડવું સહેલું છે, પણ છપા શત્રુવી લડવું કઠીન છે. તરવારના ધા સહેવા મુગમ છે, પણ કામદેવના પુષ્પના પ્રહાર સહવા અતિ દુષ્કર છે. સંસારનો ત્યાગ કરવો સહેલો છે, પણ સમ્યક્ આરોગ્ય, યૌવન અને ધનવાળા મનુષ્યને અવપ્રવાન નવોદા એક જ ધીછાનામાં સૂતી હોવા છતાં અલગ્ય પાળવું અતિ મુશ્કેલ લાગે છે. નિર્ધનતા સહવી એ સહેલું કામ છે, પરંતુ અધનના વખતે સક્રિય દષ્ટિ, અભિમાનવૃત્તિ અને જટપ્રિયતા પર કાળુ નેજાવવો દુષ્કર છે. દેન-પારની સજ સહેવી સહેલી છે, પણ દેશપાવક જની સત્તાનો ગર્વ અને તર્જન્ય છૂપા કાવચા ઈત્યાદિ લીલાઓથી જ્યવું અતિ દુર્ધટ છે.

“તેમ છતાં જેઓ આ પ્રકારનો માનુષ્ય પત્તિસહ સહવામા વિજયી નિવડે છે ત્હેમને માયે પણ હજી એક બચ જીવતી રહ્યા હોય છે જ્ઞાનનો, ભક્તિનો અને ક્રિયાનો ગર્વ તેઓને પોતાનો જાળમાં ફસાવવા બનતુ કરે છે. અને એમાંથી જગ્યા પછી એક છેલ્લો પરિસહ બાકી રહે છે, કે જે મહારી દેખીતી અવકૃપાના રૂપમા હોય છે, મતલબ કે આટલે મુધી આગળ વધેલા વીરપુત્રો મહારી બમીના અવણુના તથા મહારા દર્શનના હક્કદાર હોવા છતાં હું ત્હેમનાથી દૂર રહું છું અને તેથી ત્હેમની સ્થિતિ ‘અતોભૂટ તતોભૂટ’ જેવી ક્રેટલોક કાળ દેખાય છે. જે મધુરી મોરલીની ખાતર અને જે પ્રકાશમય દેદારની ખાતર તેઓએ સધળા શારીરિક અને માનસિક દુષ્ણો મુગે મોડે સહન કર્યાં હતાં તથા સધળાં ઔદિક મુષ્ણોનો ત્યાગ કર્યો હતો તે મોરલી હજી ત્હેમના કાનમાં પોતાનો નિઘ્વ ધ્વનિ રેડતી નથી, તે પ્રકાશમય દેદાર હજી ત્હેમનાં ચક્ષુ આગળ ખુલ્લો થતો નથી. શા માટે પરમકૃપાળુ પિતા એમનો એકનો એક દિલાસો દાખી રાખતા હશે ? શા માટે કસોટીમાં ઉત્તીર્ણ થયેલા ભક્તોને પણ નિરાશાના ઉજ્જડ વેરાનમાં રજળાવવામાં આવતા હશે ? આવા આવા સવાસો એમના મનમાં થયા કરે છે; અને જ્યાં મુધી એવા સવાસને અવકાશ છે ત્યાં

મુધી જ મહારી કૃપા ખુશી થવાને વિલંબ છે. એવી ઇચ્છા પણ ખીછ સઘળી ઇચ્છાઓની માફક ટળી જઈ, ઇજતની સઘળી લાલસાની પેલીપાર ને પહોંચે છે અને માત્ર મહારી ખાતર મહારા પર પ્રેમ રાખવામાં જ કર્તવ્ય-સમાધિ માનતા શિખે છે ત્હને તત્ક્ષણ મહારી ખમીનો નાદ અને મહારું સ્વરૂપ ત્હેના શરીરના દરેકે દરેક ભાગથી સભળાય છે અને દેખાય છે.

“ ફહે, બેટા ! આવી વિપત્તિઓ માટે તું તૈયાર છે ? પરિ-સહોને આમત્રવા તુ તત્પર છે ? ફરી કહું છું કે હું જેવા રૂપમાં તું મ્હને ધારે છે તેવો નથી, મહારૂ પ્રથમ સ્વરૂપ પરિસહ છે અને તે સ્વરૂપને કોટિ કરતાં જે ન અચકાય ત્હને જ મહારૂ સત્યસ્વરૂપ દેખાય છે, કારણકે ત્હેનું તેજ તે માણસ જ છરવી શકે છે ”

“ પિતા ! ઓ કૃપાળુ પિતા ! હું ઇચ્છું છું કે ત્હારી કૃપાથી હું તે માટે તૈયાર થાઉં. કારણકે પગિહોને બેટવા તૈયાર છું એમ કહેવામાં અહ કારની ગંધ હોવાની મ્હને ધારતી રહે છે. પરંતુ જ્યારે પરિસહ એ તું જ છે, તો ત્હેનાથી દૂર નામનું એ ત્હારાથી દૂર નાસવા ખરાબ છે અને ત્હને ઇચ્છનારા ભક્તમાં તેવો વિચાર પણ કેમ સભવે ? તથાપિ, નાત ! હું એક બાળક છું, અજ્ઞાન-અશક્ત-અબુદ્ધ પામર છું. ત્હારી ખમીનો નાદ આહુ રહ્યા સિવાય મહારામાં પ્રકાશ અને શક્તિ પ્રગટે એ અશક્ય છે. માટે હું જરા પગમર થાઉં ત્હા મુધી—વિશેષ નહિ તો ત્હા મુધી તો—જરૂર તુ ત્હારી ખમી દ્વારા મ્હને બળ ધીર્યા કરજો એટલી મહારી નમ્ર પ્રાર્થના છે; અને મ્હને ખાત્રી છે કે તે પછી તું જ્યારે મ્હને છોટા ચાલવા દરમાવી અદક્ષ્ય રહેજો ત્હારે પણ કોફર ખાતા કે ખાટામાં પડતા પુત્રને ફરી રમ્તે મુકવાનો કૃપા કર્યા સિવાય તું નહિ જ રહે. વિશ્વના પ્રભો ! ત્હારી દયા, ત્હારી શક્તિ જેટલી જ અગાધ છે. ”

“ બેટા ! નિશ્ચિંત રહે ત્હારી યોગ્યતાના પ્રમાણમાં મહારી ખમી ત્હને સભળાવવામાં હું કદાપિ કૃપણતા નહિ કરું. આજે જે કાંઈ ત્હે ખમીમાંથી મેળવ્યું છે તે સાચે અધૂર સૃષ્ટિમાં પાછો જ અને ત્હાં બળવવાના કતવ્યો બળવતી વખતે આ જ્ઞાનનું ‘લાન’ રહે એવી દ્રઢ ભાવના ભાવ. પુનઃ ત્હને મહારી હજુરમાં આવવાના ઘણા પ્રસંગો આપીશ અને ત્હારી શુદ્ધ પ્રાર્થનાના પડઘા તરીકે શિક્ષાવચનો સભળાવીશ. ”

—સમયધર્મ.

(અપૂર્ણ.)

જીંદગીનો મોમીઓ.*

લખનાર.—વાડીલાલ મોતીલાલ શાહ.

(અનુસંધાન પૃષ્ઠ ૧૯૦ થી)

(૭)

જીંદગી સાથે ઉડા શ્યામને કેટલો નિકટ સંબંધ છે અને શ્યામ કેવી રીતે લેવો એ સમ્બન્ધમાં કેટલુંક વિવેચન ગયા અકમાં કરાઈ ગયું છે. દેશસંતે મન્યુત કરવા માટે એક સહેલી કમરત પણ તે અકમાં બતાવવામાં આવી હતી. હવે આપણે આગળ વધીએ તે પહેલાં ૬ ફૂા પાઠમાં કહેલી એ શિખામણો આપણે યાદ કરી જરી નોંધએ છે (૧) શ્વાસ લેવાની ખરી રીત શિખો; (૨) મુઠ્ઠી પુલ્લી હવાનો લાભ લેવાની કાળજી રાખો. આ બે સલાહો પૈકી પહેલી સલાહ પર જરૂર પુરતું વિવેચન તે પાઠમાં થઈ ચુક્યું છે અને બીજી સલાહ પરત્વે હમણા જ વિચાર કરીશું.

યાદ રાખજો કે, સ્વચ્છ પુલ્લી હવાનો પુરતો જથ્થો તરફા મુઠ્ઠી ફેરસામાં જરો નહિ ત્યાં મુઠ્ઠી લોડી કદિ પણ સ્વચ્છ થવાનું નથી જ; ત્યાં મુઠ્ઠી ફેરસાં કદિ પોતાનું કામ બરાબર બજાવી શકવાનાં નથી જ; અને ત્યાં મુઠ્ઠી દરદ, ચિતાતુરપણ, યાદ અને કટાંગો લહમાગ નસીબમાં લખાયલો જ રહેવાનો છે. મનુષ્ય શરીર દર પળે નવું થાય છે, એટલે કે દર પળે એમાવી અમુક રજકણો બહાર નીકળે છે અને અમુક નવાં લખાવ થાય છે. શરીરમાંના મુદતક

*આ લેખ ગયા અકમાં જ રાજ થયો હતો. ત્યેમા મનુષ્યજી દનીવ જોરવ સહમન્યુ છે, જીંદગીથી કંઠગનારાઓની ભૂલ કંઈ છે તે બતાવ્યું છે, શરીર-મન-બુદ્ધિ એ ત્રણેના આરોગ્યની જરૂર સહમનવી છે. ધર્મનું ખરૂં સ્વરૂપ સહમનવા માટે શાની જરૂર છે તે બતાવ્યું છે. શારીરિક તનદુરસ્તીના લક્ષણો બર્ણ્યાં છે તથા દીર્ઘ શ્વાસની ઉપયોગી બતાવીને એ સંબંધમાં કેટલોક બવહારૂં સૂચનાઓ કરી છે.

જકણે દૂર કરવાનું કામ મુખ્યત્વે આસોઆસ બળવે છે માટે મનુષ્યશરીરને તાબુ-નતું-આરોગ્યવાન રાખવા ધ્યેયનારે જેમ બને તેમ વધારે પ્રમાણમાં શુદ્ધ હવા મેળવવાની દરકાર કરવી જોઈએ.

(૧) બેડાં પુરતા પ્રમાણમાં હવાની આવ-જા ન થતી હોય એવી જગામા લંબારૂં રહેવાનું ધર કદિ ન રાખશો.

(૨) ખુદારીઓ અને હવા આવવા માટે 'વેંટીલેશનો' સદા ખુદાં જ રાખજો. એથી શરદી લાગશે એવો ડર ખોટો છે. પવનના ઝપાટા એ બીજાં કાંઈ નહિ પણ 'ગતિમાન હવા' છે અને તે જ હવા વધારે શુદ્ધ છે. વિશેષ હવાથી નુકશાન થવાનો ભય ખોટો છે, તથાપિ લંબે બહુ જ નબળા હો તો પુરતાં કપડાં પહેરીને પણ હવા તો પુષ્કળ લેજો.

(૩) મોટા મેળાવડા, નાટકશાળા, કારખાનાઓ તથા બોયરાઓમાં જવાની જરૂર પડે તો લંબાંથી છૂટયા પછી તુરત જ થોડી મીનીટ ખુલ્લી હવા પુરતા પ્રમાણમાં આવતી હોય એવી જગામાં શરીર આવવાનું ભૂલતા નહિ.

(૪) ભભકા માટે, રહેવાના મકાનમાં, રાત્રે વધુ દીવા બાળવા, એ બાણી જોઈને વિષ ઉત્પન્ન કરવા બરાબર છે. લંબેમાં પણ જે બત્તીમાંથી ધુમાડો નીકળ્યા કરતો હોય એવી બત્તી તો ધરમાં મુદ્દલ રાખવી જ ન જોઈએ.

(૫) સ્વચ્છ કે ખેસવાના ઝોરડામાં જેમ બને તેમ આછો સામાન રાખવો એ ડહાપણભર્યું છે.

(૬) લંબારા ઘરનાં રસોડાં એવાં બનાવો કે જેથી ચૂસાનો ધુમાડો રસોડામાં ગોઠાવા ન પામે, પણ એક બારીમાંથી સીધો બહાર ચાલી જાય. જે લોકો બારી અને બાળીઆ વગરના રસોડામાં પોતાની સ્ત્રી, માતા, પુત્રી કે બહેનને રસોઈ કરવા શરમાવે છે, તેઓ સ્વજનદ્રોહી છે.

(૭) મેળા, યાત્રા, ધર્મસ્થાનકો આ સર્વ સંસ્થાઓ યોજનાર પ્રાચિન આર્ય ઋષિઓ શારીરિક શાસ્ત્રમાં પારંગત હતા તેથી જ ખુલ્લી હવા ફરજિયાત રીતે અવારનવાં દરેક માણસને મળતી હોય એ હેતુથી એ સંસ્થાઓ સ્થાપી હતી અને લંબેમાં ધર્મનું તત્ત્વ

દાખલ કર્યું હતું આજે તે તમામ સસ્યાઓ ઉપરથી, કેળવાયલા વર્ગનું તેમજ ધર્મનું અભ્યંતર સ્વરૂપ જાણનારોનું લક્ષ હટી ગયું છે તેથી જરૂરનું છે કે, ધર્મ નિમિત્તે નહિ તો વ્યવહાર નિમિત્તે પણ એવા ખીજા ગસ્તા કરવા, કે જેથી દરેક બાળક અને દરેક સ્ત્રીને ખુશી હવામાં પગે ચાલીને જવાનો લાભ મળે.

(૮) નિશાળોમાં હોડરા-કોકીઓ દિવમનો મોટો ભાગ ગુળરે છે. માટે નિશાળના મકાનમાં-મકાનના દરેક ખડમાં-પુરતી હવા આવ-જા રૂંદે છે કે નહિ તે તપાસવાની દરેક માઆપની કરજ છે. યુરોપમાં ગામ બહાર જ નિશાળના મકાનો બાંધવાની પ્રથા શરૂ થઈ ચુકી છે અને આપણે અહિં પણ એ રીતનું અનુકરણ વહેલું મોકુડું થવા સંભવ રહે છે.

(૯) ચોરની ધાસ્તીથી ખંડારીઓ રાત્રે ખુશી રાખવાનું જ્યાં ન બની શકે તેમ હોય તેવા ચોરડાની બારીઓમાં લોખંડના મજબુત સળીઆ જડાવવા, પણ ખંડારીના બારણા તો ખુશ્માં જ રાખવાં. દપતી માટે એક જ બિજાનું રાખનારાઓને આ રીવાજ ઘણો અગવડતા ભર્યો લાગશે, પરંતુ સૈયાઈ બિજાનું શ્વાસોસ્વાસને તેમજ માનસિક નિર્મળતાને બેહદ ખસેડે પહોચાડનાર હોવાથી પ્રથક શય્યાનો રિવાજ દરેક સુખી જીવન ઇચ્છનાર કુટુંબે શિખવો જોઈએ છે.

(૧૦) તનદુરસ્ત માણસ કરતાં બીમારને ખુશી તાજી હવાની વિશેષ જરૂર છે એ કદિ ભૂલતા નહિ. બીમારની ચોરડીમાં હવા પુગ્તા પ્રમાણમાં આવતી અટકાવશે નહિ તેમજ બીમારને મળ્યાબધ માણસોથી દેરાયલો પણ રાખશે નહિ.

(૧૧) જ્યારે જ્યારે ત્વમને ખુશી હવામાં કરવાનો પ્રસંગ મળે ત્યારે ત્યારે હોંડોને બધ કરી યોડીક જગા ખુશી રાખીને ધીમે ધીમે પરંતુ જોસથી હવાને અદર ખેંચવાની અને એવી જ રીતે દમ છોડવાની ક્રિયા કરવા ચક્રતા નહિ.

(૧૨) દરેકજ અથવા જ્યારે જ્યારે બની ગયે ત્યારે ત્યારે આખું ગરીબ ખુશુ કરીને અથવા લગોટ ભર રહીને સ્વચ્છ મુઠી હવાવાળા એકાન્ત નેવાનમાં કે એવા ઘરમાં ગા ધી ૧ કલાક

ખેસવા, ફરવા કે આજોટવાથી ઘણો ક્ષયદો થાય છે. આખા શરીર પર ખુટ્ટી હવા અને મૂર્ચનો તડકો પડવાથી ઘણી આશાએશ મળે છે અને દરદોનો નાશ થાય છે. અમેરિકાની કેટલીક ઇસ્પીતાઓમાં આવા ‘ઝોર-ગાય’ અને ‘સન-ગાય’ થી જ હજારો દરદીઓને સાજા કરવામાં આવે છે.

(૧૩) મુઢરેલા જમાનામાં માત્ર ધોતીભર ખેસવું એ અ-મર્યાદશીલ ગણાય છે; પરંતુ ડાહ્યો માણસ તે છે કે જે પોતાનું જીવન બીજાઓની સારી ખોટી ટીકા પર લટકવું રાખવાની ચોખ્ખી ના કહી શકે છે. શુ હિતકર છે અને શુ અહિતકર છે એ જ જોવાનું છે, લોકો શુ કહેશે અને શુ નહિ એ તરફ મુદ્દલ લક્ષ આપવાનું નથી ત્હમે જ્ઞહારે ઘરમાં ખેસી લખતા વાચતા હો ત્હારે માત્ર ધોતીભર ખુટ્ટા બદલે ખેસવાની ટેવ રાખજો તો ‘સન-ગાય’ નો લાભ આપોઆપ મળશે

(૧૪) કમરના પટા, ટાઇટ પહેરાતા ધોતીઆ, ટાઇટ કોલર, ટાઇટ કોટ કે કપડા એ સર્વ શ્વામેશ્વાસને હરકત કરનાર છે.

(૧૫) સાથી વધારે સારી અને સહેલી કસરત ખુટ્ટી હવામાં જેમ બને તેમ વધુ ફરવું અને ફરતી વખત દીર્ઘ શ્વાસ લેવા એ છે, અને ફરવાનો એટ ટાઇમ પગેદનો છે, કે જે વખતે કુદરતમાં નવું જીવન પ્રેરાય છે. કેટલાકે હમેશ રૂકવારમાં ૧૦ થી ૨૦ માઇલની રહેલ કરે છે. દરરોજ ૩ કલાક આ પ્રમાણે ચાલવાની ટેવ પાડવાથી હૃદય, ફેફસાં અને હોઝરીને લગતા દરદો મટે છે, મદ પડી ગયેલા અવયવોમાં ચપળતા આવે છે, લોહી સ્વચ્છ થાય છે, આંખોનું તેજ વધે છે, માંસ ઘટ્ટ થાય છે, ચહેરો તેજસ્વી બને છે અને શરીરમાં કૌવત આવે છે. ક્ષય જેવા દરદો લાંબુ ચાલવાની ટેવને પરિણામે મટયા છે ખીજ દરેક કસરતની માફક ચાલવાની કસરત પણ ધીમેધીમે જ વધારવી; એકદમ લાખી મજલ કરવાથી થાકી જવાય. ચાલતી વખતે ટાઇટ કપડા અને ટાઇટ જોડા કદિ રાખતા નહિ અને બનતાં સુધી (વરસાદ ન હોય તો) છત્રી પણ રાખતા નહિ. તદ્દન અડવાણું પગે ચાલવું એ સર્વોત્તમ છે એમ એક મહાન પાશ્ચાત્ય ડાક્ટર પોતાના અનુભવપરથી કહે છે એ ડાક્ટર ખુલ્લે પગે

અને શરીરપર એક કુડતાભેર ભગસિયાળામા દરરોજ ૨૦-૨૫ માઇન ચાલતો. સામાન્ય રીતે એક કલાકમાં ૩૫ માઇલની ઝડપે ચાલવું એ શ્રેષ્ઠ છે. જેના શરીરમાં ચરબી વધી ગઇ હોય તેવાઓને તો ચાલવાની કસરત જેવો કાયદો બીજો કોઈ ચીજથી મળી શકશે નહિ.

(૧૬) પહેરેલાં કપડા અને પાયગેલા જોડાને યોગ્ય કલાક સૂર્ય-પ્રકાશવાળી જગામા હમેશ રાખવાં જોઈએ.

ભાઇઓ અને બહેનો ! ચોક્કસ માનજ્ઞે કે આ યોગ્ય અને સાદા પણ કુદરતી નિયમોના પાલનથી ત્હમે ત્હમાગ શરીરને આરોગ્યવાન બનાવી શકશો અને આરોગ્યવાન શરીરથી સ્વ-પરતુ અંદિત તેમજ પાગ્માર્થિક શ્રેય સાધી શકશો. હવા સળધે આટવું જાણ્યા પછી હવેની મુલાકાત વખતે આપણે શુદ્ધ જળ, શુદ્ધ અન્ન, પાચન શક્તિ વધારવાની કસરતો, કાળજીને મજબુત કરવાની કસરતો, બધા કોશને દૂર કરવાની કસરતો, શરીર અને મનની વિશ્રાન્તિ તથા મ્નાન અને વસ્ત્ર આદિ આપતોને લગતા કુદરતી નિયમો તપાસી જઈશું પરંતુ એવી વિશેષ ચર્ચામા ઉતરવા પડેલા જે જે વાતો બાર દબને કહેવાની છે તે એ છે કે, કોઈ વાત સાદી જણાય તેવી હોવા ઉપર એાશું લક્ષ આપતા ના, વળાં ભૂતતા નહિ કે, થણુ વાંચવાથી મુખી થવાતું નથી પણ યોગ્ય અમલમાં મફવાથીજ શ્રેય સધાય છે ગયા અકમા તથા આ અંકમાં કહેવામા આવેલા સાદા સ્વાભાવિક નિયમો કાળજીપૂર્વક વાંચીને-શરીરની વાચીને-તે કાળા હરફોને ત્હમાગ જીવનના નિયતા બનાવો. યાદ રાખજો કે જીદગી એ કાંઈ સ્વપ્ન નથી, તેમ નકામી પણ નથી, જીદગી સસ છે અને રહસ્યવાળી છે જીદગી એ એક શ્રેષ્ઠ હકાવો છે, પરમપદનુ પગથીયું છે અને એ પગથીયું ચુકનારો પરમપદ ચુકવાનું જોખમ એડે છે.

[અપૂર્ણ.]

એક કહર:— ‘ દિગંજર જૈન ’ ના આનરરી એડિટર જ્યેષ્ઠ મામતા અંકમાં લખેછે કે—“ સાચા સમાજસેવક શ્રીયુત વાલીવાત્ર મોતીલાલ શાહ, જૈનોના ત્રણે દિગ્ગજ પ્રત્યે સરખો પ્રેમ ધરાવે છે અને ‘ જૈનહિતેચ્છુ ’ મામિકમાં ત્રણે કામને ઉપયોગી વિષયો ચણી જ ચોખ્ખતાપૂર્વક ચર્ચે છે ”

प्रियनां दर्शननी पिपासा.*

राग गौरी.

मेरा मनका प्यारा जो मिलै, मेरा सहज सनेही जो मिलै ॥टेका॥

अवधि अजोध्या आतम राम, सीता सुमति करे परणाम;

मेरा मनका प्यारा जो मिलै, मेरा सहज० १

उपज्यो कंथ मिलनको चाव, समता सखीसों कहै इस भाव;

मेरा मनका प्यारा जो मिलै, मेरा सहज० २

मैं विरहिन पियके आधीन, यों तलफों ज्यों जल विन भीन;

मेरा मनका० ३

बाहिर देखूं तो पिय दूर, घट देखें घटमें भर पूर;

मेरा मनका० ४

घट महि गुप्त रहै निरधार, वचन अगोचर मनके पार;

मेरा मनका० ५

अलख अमूरति वर्णन कोय, कवधों पियको दर्शन होय;

मेरा मनका० ६

सुगम सुपंथ निकट है ठौर, अंतर आढ विरहकी दौर;

मेरा मनका० ७

जउ देखों पियकी उनहार, तन मन सर्वस डारों वार;

मेरा मनका० ८

होउं मगन मैं दरशन पाय, ज्यों दरियामें बूंद समाय;

मेरा मनका० ९

पियको मिलों अपनको खोय, ओला गल पाणी ज्यों होय;

मेरा मनका० १०

मैं जग हूँद फिरी सब ठोर, पियके पटतर रूप न ओर;

मेरा मनका० ११

* आ गीत स्वगीय द्विगुणर कविवर श्री जनार्दनसिंहसहजु रच्ये
छे. आ भासिकमानो 'परमेश्वरनी छल्लुरमां' छे मथाजानो लेख छे
आशयथी रचायो छे आ आशय आ गीतमां लेवाशे.

- पिय जगनायक पिय जगसार, पियकी महिमा अगम अपार;
मेरा मनका० १०
- पिय सुमिरत सब दुख मिट जाहिं, भोर निरग्व ज्यों चोर पलाहिं;
मेरा मनका० ११
- भयभंजन पियको गुनवाद, गजगंजन ज्यों केशरिनाद;
मेरा मनका० १२
- भागइ भरम करत पियध्यान, फट्ट तिमिर ज्यों उगत भान;
मेरा मनका० १३
- दोष दुरइ देखत पिय ओर, नाग दृष्ट ज्यों बोलत मोर;
मेरा मनका० १४
- बसों सदा मैं पियके गाँउ, पिय तज और कहाँ मैं जाँउ ?
मेरा मनका० १५
- जो पिय जाति जाति मम सोइ, जानहि जात मिले सब कोइ;
मेरा मनका० १६
- पिय मोरे बट, मैं पिय माँहि, जलनग्न ज्यों द्विविधा नाहिं;
मेरा मनका० १७
- पिय मो करता मैं करतति, पिय जानी मैं ज्ञान विभूति;
मेरा मनका० २०
- पिय सुखसागर मैं सुखसाँव, पिय शिवमन्दिर मैं शिवनीव;
मेरा मनका० २१
- पिय ब्रह्मा मैं सरस्वति नाम, पिय माधव मो कमला नाम;
मेरा मनका० २२
- पिय शंकर मैं देवि भवानि, पिय जिनवर मैं केवलवानि;
मेरा मनका० २३
- पिय भोगी मैं भुक्तिविशेष, पिय जोगी मैं मुद्रा भेष;
मेरा मनका० २४

प्रिय मो रसिया मैं रसरीति, प्रिय व्योहारिया मैं परतीति;
मेरा मनका० २५

जहां प्रिय साधक तहां मैं सिद्ध, जहां प्रिय ठाकूर तहां मैं रीद्ध;
मेरा मनका० २६

जहां प्रिय राजा तहां मैं नीति, जहां प्रिय जोद्धा तहां मैं जीति;
मेरा मनका० २७

प्रिय गुणग्राहक मैं गुणपांति, प्रिय बहुनायक मैं बहुभांति;
मेरा मनका० २८

जहँ प्रिय तहँ मैं प्रियके संग, ज्यों शशि हरिमें ज्योति अभंग;
मेरा मनका० २९

प्रिय सुमिरन प्रियको गुणगान, यह परमार्थपथ निदान;
मेरा मनका० ३०

એક ભાઈબંધ પત્રકારે બુજેલી કહર:— ‘જૈન હિતૌષી’ નામનું દિગબર હિંદી પત્ર ‘જૈનહિતૌષ્ય’ ના બનેવારી. કેષુ-આરીના એક સંબંધમાં નીચે પ્રમાણે લખે છે અને આ માસિકની હિંદી આવૃત્તિ બેવા ઇચ્છા પતાવે છે—

“इसके मुख्य लेखक श्रीयुत बाढीलालजी बडे ही उदार और मार्मिक लेखक हैं। इस अंकके प्रत्येक पृष्ठसे उनकी उदारता, समदृष्टिता और मार्मिकता प्रगट होती है। जैनधर्मके तीनों सम्प्रदायोंकी भलाई, उन्नति और प्रगतिके इसमें संदेश है। इसका ‘जूनं अने नवुं’ नामका पहला लेख बडा ही हृदयद्रावक है। ‘प्रासंगिक नोट’ बडा ही निष्पक्ष दृष्टिसे लिखे गये हैं। इसके ‘जैन बनवाथी उभी थती मुश्केलीओ’ शीर्षक लेखका अनुवाद हम पिछले अंकमें प्रकाशित कर चुके हैं। जो सज्जन गुजराती समझ सकते हैं उन्हें इस पत्रके अवश्य ही ग्राहक होना चाहिए। क्या ही अच्छा हो, यदि इस पत्रका एक हिन्दी संस्करण भी निकलने लगे।”

IDOLS and IDEALS.*

[We propose to reproduce below, some Psychological arguments of a renowned thinker like Dr. Ghosh (a non-Jain, of course) on idols and ideals, with a view that both idol-worshippers as well as non-idol-worshippers may derive considerable profit therefrom. Those of our Jain brothers who have been taught from their birth to worship idols, may learn from the learned Doctor's remarks, to realize the hidden motive and the limit of idol-worship and to no more make idols a dividing factor. Those, on the other hand, who are taught to have no faith in idols, will, if they care to understand the psychological truths contained in the following words, be eventually more tolerant towards those who think themselves to be in need of idol-worship. No criticism on the following reproduction from either creed will be published in this Magazine—The Editor]

are things of the Spirit and God is also a Spirit—Whom neither time nor space can exhaust. Further, we know things of the Spirit *more directly* than things of sense. *We know God more directly than we do any image or symbol*. Idols do not grow and *can not grow*, but Ideals *can and do grow*. An Ideal is a *consciousness* not yet reduced and never wholly reduced into a definite thought. It is a Vision—an ever-growing and an ever-renewing vision. But there is a definite relation between an idol and an Ideal. The *idol* of to-day is the *ideal* of yesterday and the *ideal* of to-day will be the *idol* of tomorrow. An ideal realized, actualised, becomes reduced to an idol. In other words, an ideal *not allowed to expand* becomes an *idol* and holds our affections in chains and absorbs our attention. In all our ideal, God stands revealed more and more. In all our ideals, the revelations of God and the visions of God are *shut in* and separated one from another. And thus an idol becomes an anachronism sooner or later.

That ideals grow will become apparent when we consider that our consciousness grows and unfolds not only in the life of the individual but also in the life of the race. The animalcule only responds to light but is not aware of the light or its source. The higher animals have simple consciousness. A dog, for instance, is conscious of a cat only as a percept—only when the cat is presented, but the dog is not aware of the cat when it is absent, nor is the dog aware of himself. In

man there is the conceptual consciousness and man can think of the cat when the cat is *not* before him and he is also aware of himself. The self-consciousness in man is a gradual unfolding, for a child is not self-conscious. From self-consciousness man rises to *Cosmic* consciousness or God-consciousness; but this rise takes place through certain steps. From self-consciousness we grow into the family or tribal consciousness and then into national consciousness and race consciousness and later into cosmic consciousness. With each step there comes to us a vision of the world and things and of God till to the cosmically conscious there is revealed the cosmic Vision of God-*Viswa Moorti* of the Gita. If we stop at any stage, the *ideal disappears* and we are left with a mere idol which keeps us back in our progress and divides race from race, nation from nation, samaj from samaj, tribe from tribe, home from home and man from man. That the reverse process of fusion and synthesis does go on in the history of human civilisation is clear from the fact that the idol of the individual (*ishtha devata*) gives way to the idol of the home (*graha devata*) and the God (*koola devata*) of the home to the tribal God, to the national God and lastly to the universal God. *Idols divide, ideals unite.* Thoughts can divide but visions do not. But thoughts can unite too, if they enlarge and expand by a growing synthesis as visions always do."

જોડાએ છે-વધારે વિચારકો !

લખનાર — 'સમયધર્મ.'

પ્રસ્તાવના.

જે વખતે છાપવાની કળા અપ્રસિદ્ધિમાં હતી તે વખતે લખનારા, ભાષણ કરનારા અને ઉપદેશ કરનારા યોડા હતા, પરંતુ તે યોડાઓ પોતપોતાના વિષયમાં ઉડા ઉતરેલા હતા એમ તો ખર જ. જેઓએ પોતાના 'ક્રિસ્તાદ' અથવા 'ગુરુ' પાસેથી કોઈ ખાસ વિષયની પુસ્તી 'તાલીમ' લીધી હોય અને તે ઉપર સ્વતંત્ર મનન કરી તે વિષયના વધારે ઉડાણમાં ઉતર્યા હોય તેઓ જ કાંઈ અંધ લખતા કે ઉપદેશ કરતા. આજે વસ્તુસ્થિતિ બદલાઈ ગઈ છે. પ્રવૃત્તિ અને દોડધામના આ જમાનામાં ઉડાણની જગાએ છીછરાપણું, સ્વતંત્ર વિચારની જગાએ ઉપસડીકું અનુકરણ અને ગભીરતાની જગાએ ધાધસ વધારે જોવામાં આવે છે. પત્રિકાની શોધોએ એટલી અંધી વસ્તુઓ કલ્પન કરવા અને આપણી સમક્ષ રજુ કરવા માડી છે—અને તે વસ્તુઓ એટલી આકર્ષક છે—કે, આપણું લક્ષ તે સર્વમાં વહેંચાઈ જાય છે અને ઉપયોગી કે બીનઉપયોગી તથા વધારે ઉપયોગી કે ઓછું ઉપયોગી શું છે એ બાબતનો 'વિવેક' (discrimination) કરવાનું યોડાથી જ બને છે નવીનવી જાતના પોશાક, નવીનવી જાતનાં મકાન, નવીનવી જાતના અલકાર, નવીનવી જાતના રીતરીવાજ, નવીનવી જાતના સુધારા, નવીનવી જાતના કાંચક-કાનુન, નવીનવી જાતના ખેલ-તમાસા, નવીનવી જાતના હુન્નર, નવીનવી જાતના પુસ્તકો, પેપરો, અને ચિત્રો, નવીનવી જાતની ફીલસૂફીઓ અને નવીનવી જાતનાં નૈતિક ધોરણો દુનિયાના સઘળા ભાગોમાંથી ખેંચીખેંચીને આપણી સમક્ષ રજુ કરવામાં આવે છે અને આપણામાં સ્વતંત્ર વિચાર કરવાની શક્તિ ઓછી હોવાથી આપણે આ બધા પ્રવાહમાં એક નિર્જીવ તરબતરા માફક ખેંચાઈ જઈએ છીએ.

ધર્મ વિષયમાં પણ એમ જ બન્યું છે. જૂદાજૂદા ધર્મોના પ્રાચીન શાસ્ત્રો, એ શાસ્ત્રો પર વખતોવખત જૂદીજૂદી દૃષ્ટિથી લખાયેલી ટીકાઓ, એ ટીકાઓ ઉપર થયેલાં અનેક વિવેચનો, પાછળથી રચાયેલા ધર્મગ્રંથો, છુટકછુટક ધર્મગુરુઓએ અને અભ્યાસીઓએ લખેલા ગ્રંથો, હમણાંના જમાનામાં લખાયેલા પરચૂરણ લેખો: આ સર્વનો મોટો જથ્થો પ્રિન્ટિંગ મશિનના શક્ષસી પેટમાંથી દરરોજ નીકળ્યા જ કરે છે અને એમાંથી શું વાંચવું અને શું ન વાંચવું તથા શું ખરું અને શું ખોટું માનવું, તેમજ કયો ઉપદેશ કેટલે અંશે ગ્રાહ્ય છે અને કેટલે અંશે ત્યાગ્ય છે: આ બાબતોનો નિર્ણય કરવા આજનો મનુષ્ય લગભગ અશક્ત જણાય છે.

હુંકમા કહીએ તો આજના જમાનામા જ્યારે વિચાર કરવાના સાધન પહેલા કરતા ઘણા વધારે પ્રમાણમા મળવા લાગ્યા છે, ત્યારે વિચાર શક્તિ જ લોપ થવા લાગી છે. ઘરમાં જ્યારે ખાવાનું ઝોધુ હતું ત્યારે ખાનારા ઘણા હતા અને ખાનાગ ઘટયા ત્યારે ખાવાનું વધી પડ્યું છે. આજે જે વસ્તુની માથી વધારે જરૂર છે તે સ્વતાંત્ર રીતે વિચાર કરવાની શક્તિની જ છે. પુસ્તકો ગમે તેટલાં વાંચો, શાસ્ત્રો ગમે તેટલાં કેદો, મુસાફરીઓ ગમે તેટલી કરો, હુખો ગમે તેટલા સહો, છાપાં ગમે તેટલાં ચુઓ, પણ એ પુસ્તકો, એ શાસ્ત્રો, એ મુસાફરીઓ, એ હુખો અને એ છાપાં તકમકે જે કાંઈ પદ્ધતિસરનું નવું જ્ઞાન ન આપી શકે, તદ્દમાગ જ્ઞાનભંડોળમાં એક પણ સીકાનો ઉમેરો ન કરે, તદ્દમારા માંડકા હૃદયને જરા પણ વિસ્તૃત ન બનાવે, તદ્દમારા આગળથી બાધી જનજીવી ગણેલા વિચારોને જરા પણ ન સુધારે, તદ્દમારા ખરા આનંદમા લેશ પણ વધારો ન કરે, તદ્દમારા જીવનને જરા પણ ઉચ્ચ ન કરે, તદ્દમાગી વિચાર શક્તિને જરા પણ ન ખીલવે, તો એ સર્વનું શું પ્રયોજન? એથી શું લાભ? જે વખત અને દ્રવ્યનો ભોગ તદ્દમે તે વચ્ચન કે તે અનુભવો પાછળ આપો છો તે નકામો જાય છે એને સાબરના જનુના દો તો ખુશીથી તદ્દમાગ હર્મજનને રમ્તે ચાલ્યા જાઓ અને અહની બચાવ કરો.

આ લખનારનું અંગત મત એવું છે કે, આજે દુનિયાને—અને ખાસ કરીને જૈનસમાજને—સૌથી વધારે જરૂરનું શિક્ષણ કોઈ હોય તો તે એ જ છે-કે એમને સ્વતંત્ર રીતે વિચાર કરતા બનાવવા. અમુક દરમાન અમુક શાસ્ત્રમા કયું છે, અમુક બાબત અમુક ધર્માચાર્યે કહી છે તેટલા માટે તે ખરી જ માની લેવી એ ચોખ્ખી મૂર્ખાઈ છે—એ વિચાર શક્તિનું અથવા માણસાઈનું ખૂન કરવા બગાળર છે. અમુક બાબત અમુક અંગ્રેજ કે અમેરિકને કહી છે. એટલા માટે તે સાચી જ હોવી જોઈએ એમ માની બેસવું એ અનત જ્ઞાન ગુણ ધરાવતા પોતાના આત્માનું ‘લાઈબલ’ કરવા બગાળર છે. અલબત્ત, ધર્મશાસ્ત્રો, ધર્માચાર્યો, પાશ્ચાત્ય વિદ્વાનો—રે આફ્રિકન નાગાઓની પણ વાત સાંભળવી—કોઈ પણ જાતના અગાઉથી બાંધી રાખેલા વિચારો (prejudices) ને બાબુએ મૂકીને લેમની વાતો વાચવી કે સાંભળવી તે જરૂરનું છે; પરંતુ તે ઉપર પોતાની શક્તિ પહોંચે ત્યાં સુધી મનન કરવું જોઈએ, સ્વતંત્ર વિચાર કરવો જોઈએ, દેશ-કાળ આદિ દૃષ્ટિબિંદુઓથી લેતું ખરાપણ તપાસવું જોઈએ, અને પછી જ લેને ‘નિર્ણયની તીજેરી’માં જવા દેવી જોઈએ જેઓ વાચેલી કે સાંભળેલી દરેક વાત માત્ર ધાર્મિક સત્તાના આધારે માનવા તૈયાર હોય છે તેઓ ખરા ‘સમકિતી’ કદી હોઈ શકતા નથી. એક જ ધર્મના જૂદા જૂદા ટ્રાયોમાં અને જૂદા જૂદા આચાર્યોના કથનમાં પુષ્કળ વિરોધાભાસ ઘણી વાર જોવામા આવે છે; શ્રદ્ધાળુ વાચકથી તે બેમાની એક પણ ધાર્મિક સત્તાને ખોટી માનવાની હિમત ચાલશે નહિ, તેમજ ખરું શું તે વિચારવામા લેને ‘મિથ્યાત્વ’ નો ડર રહેશે, ત્યારે લેની સ્થિતિ કેવી થશે લેનો ખ્યાલ કરો. આર્યાવર્તના દરેક ધર્મો (કે જેનો મૂળ આશય દરેક પ્રાણીની ઉત્તતિ કરવાનો છે) આજકાલ આર્યાવર્તને ડૂબાવનારા યર્ષ પડ્યા હોય એવું જે દેખાય છે તેનું મુખ્ય કારણ એજ છે કે, કેટલાક આચાર્યોએ ધર્મ વિષયક બાબતોને વિચાર શક્તિની કસોટી પર મૂકવાની મના કરી, છે અને માત્ર શ્રદ્ધા(કહો કે અધશ્રદ્ધા) ને જ પૂજવાનું દરમાલ્યુ છે આથી આ દેશમાં મતપક્ષની ખેડતાણ, શુષ્ક ક્રિયાવાદ, વહેમો, ખોટાં ખર્ચો, ધર્મને નામે ચાલતા ખોટા રીવાજો અને અધકાર છવાઈ રહ્યા છે. સૌથી વધારે અનિષ્ટ તત્વ હાલ જે આ દેશમાં જોવામાં આવે છે તે

છદ્મી સખધી લોહોનો નિગશાભરો ખગાલ છે તદ્દન જૂદી, દાબિડ, બાલિશ, અજ્ઞાનમય, કાયરતાજન્ય વૈરાગ્ય વૃત્તિ આને આ દેશમાં સામ્રાજ્ય આપી બેસી છે. અને એ બલારને મર્મનો ટેકો છે 'પવિત્ર આર્યદેશ' પવિત્ર આર્યધર્મ' એ તલે આજ્ઞમ, કાયરતા, દલ, હરામી વૃત્તિ, પ્રમાદ, અજ્ઞાનતા અને કર્તવ્યભ્રમતાને જ 'વૈરાગ્ય વૃત્તિ' નામ આપ્યું હતું ? કદિ નહિ, માત્ર વિચાર શક્તિ વગરના માણસોએ ઉપલક્ષીઆ વાચનથી ત્દાગ ઉપદેશ જોટા ઉપમા સ્હમ-છને એ જોટા ઉપને 'સત્ય' અથવા 'ધર્મ' તરીકે બહોળી પ્રસિદ્ધિ આપી છે; અને અજ્ઞાનોને અજ્ઞાનની વાત સ્વીકારતી મુગમ પડે છે તેથી આ દેશમાં જોટા વેગવ્યનો, અધ્યત્નદાનો મુડદાલ મગજનો અને અજ્ઞાનનો પ્રચાર વધવા પામ્યો. હવે ત્હેને ધર્મ અને વ્યવહારનું ખરું રૂપ શિખવાની જરૂર છે, ત્હેની દૃષ્ટિ સમક્ષ મૂકાતા દેશી તથા વિદેશી ઉપદેશો અને ચીજોની પરીક્ષા કરતાં શિખવાની જરૂર છે ખીજ શબ્દોમાં કહીએ તો વિચાર કરતાં શિખવાની જરૂર છે. વિચાર કરતાં શિખવું એમ જ્યારે કહેવામા આવે છે ત્યારે એવું સ્હમજવાનું નથી કે માત્ર પ્રત્યક્ષ પ્રમાણને જ માનવાનું શિક્ષણ આપવાનો ધરાદો છે. ના; 'વિચાર શાસ્ત્ર' એ બહોળું શાસ્ત્ર છે, કે જે પ્રત્યક્ષ તેમજ પરોક્ષ બન્ને પ્રકારના પ્રમાણોને સ્વીકારે છે.

વિચાર શક્તિની આજે કેવી દશા છે ત્હેનો કાંઈક ખ્યાલ આજની મ્હુલોમાથી મળી શકશે. આજે સ્કુલોમાં એટલા બધા વિષયો શિખવવામાં આવે છે કે એ વિષયો ભણેલા વિદ્યાર્થીઓ દુનિયામાં કનેહમદ નીવડ્યા વગર રહે જ નહિ; પરંતુ આપણે જોઈએ છીએ કે આજનું ભણતર ભણેલાનો ૯૦ ટકા જોટલો ભાગ તદ્દન નિર્માલ્ય નીવડે છે. એક પણ વિષય પર સવાલ ઉભો કરતાં અને સવાલનું નિરાકરણ કરતાં શિખવવામાં આવતું નથી. અમુક પુસ્તકો જેમ તેમ ગોખાવીને 'પાસ માર્ક્સ' મેળવ્યા એટલે તરી પાર કિતર્યા એ જ શિક્ષકોનું મન્તવ્ય જોવામા આવે છે આજના વિદ્યાર્થીઓની સદાઈ જુઓ, એમના પુસ્તકોના હાલહવાલ જુઓ, એમના દસ્કત જુઓ, એમની વાતચીત સાંભળો, એમની જવાબ આપવાની પદ્ધતિ જુઓ, છદ્મી સખધી એમના ખ્યાલ જુઓ, એમના નિયમો જુઓ, - હમને એમ જ લાગશે કે આ સ્કુલો તદ્દન નકામી છે. અમદાવાદ અને મુબઇની મુમારે ૧૫ સ્કુલોનો મહત્તે અનુભવ છે અને

જોઈએ છે-વધારે વિચારકો. તો બહુતા સુમારે પાંચ હજાર વિદ્યા-
 ચારિત્ર્યોને તપાસવાની અને શિક્ષણ આપવાની મહેનત થોડા માસ સુધી
 મેં કરી હતી; એ વખતના અનુભવ પરથી તથા મારા કુટુંબનાં
 આજ્ઞાકોને મળતા શિક્ષણ પરથી હું બેઠકક કહી શકીશ કે આજનું
 શિક્ષણ તદ્દન નહિ તો લગભગ નિર્માલ્ય છે. અત્રત્ર વિચાર શક્તિનો જે
 શક્તિ યોગ્ય છે. અશ લેખને જન્મથી મળ્યો હોય છે તે પણ લેખની
 જાણેથી આ નિશાળો લૂટી લે છે. પછી જ્યારે તેઓ ઉમરે પહોંચે
 ત્યારે પ્રાંતે 'હાર્યા દોર' જેવું જીવન નિર્વહે છે અને ધર્મશુદ્ધિઓના,
 સુખ્યોનાના અગ્રેસરોના, અમલદારોના કે અન્નદાતાઓના હાથમા નાચે
 હાથ મારે છે. આત્મા સ્વતંત્ર છે એમ આપણે વાતો કરીએ છીએ, અવરોધ-
 અને અવરોધની અત્રત્રતા મેળવવા આપણે કહીએ છીએ, જ્ઞાતિ અને સધ-
 તા દેશી તમા અત્રત્રતાના હક્ક માટે લડીએ છીએ, પણ અત્રત્રતાને પાયો જે
 જરૂર છે. વિચાર શક્તિ લેખની ખીલવટના સગવડમા તો આપણે છેક જ મુગા
 કર છે. શિક્ષકોએ છીએ, એ કેવું હાથમા પડે છે ? જ્યાં વિચાર કરવાની, મુકા-
 એવું સમજાવવાની, કસોટી કરવાની, દ્રવ્ય-ક્ષેત્ર-કાળ-ભાવ તપાસવાની, ઉડા
 શિક્ષણ આપવાની, તર્ક કરવાની, પ્રશ્નો ઉભા કરવાની, પ્રશ્નોના નાવેડા
 દાખલ કરવાની, તદ્દાવન સ્કંધજવાની, નિશ્ચય પર આવવાની અને
 નિશ્ચયને યોગ્ય પદ્ધતિથી તથા અમરદારક શબ્દોમા જાહેર કરવાની શક્તિ
 જોઈએ, ત્યાં અત્રત્રતા એ અત્રત્રતર મટી આત્મધાતી શક્તિ બને છે.
 એટલા માટે, જેમ સુખની ઇચ્છાવાળાને આરોગ્યનો જરૂર છે, જરૂર
 પુરતી આવક આપતા રોજગારની જરૂર છે, શરીર અને મનને સમ્પૂર્ણ
 આશાએશ આપતી નિદ્રા અને સમાધિની જરૂર છે, તેમ, સ્વતંત્ર
 રીતે વિચાર કરવાની શક્તિની પણ એટલી જ—બહુ વિશેષ-જરૂર
 છે. એ જરૂરીઆત પુરી પાડવાનો ઉદ્યમ કેટલી સફળતા તરફથી થાય
 છે ? કેટલા ધર્મશુદ્ધિ તરફથી થાય છે ? કેટલા ન્યુસપેપરો તરફ-
 થી થાય છે ? દાખલા તરીકે હરકોઈ એક જૈન કે બ્રાહ્મણ ધર્મના
 શુરતું વ્યાખ્યાન સાંભળો. અગર એ ધર્મને લગતું માસિક પત્ર લ્યો; એમા
 લેખે શું જુઓ છો ? કોઈ જૂના વખતના ઇતિહાસનું પીંગણ કે
 પટાવળી, કે જે મેળવવા પાછળ કેટલાએ વખત અને દ્રવ્યનો ભોગ
 અપાયો હશે અને જે સ્કંધજવા માટે વાંચનારને કેટલીએ મગજદાડી
 કરવી પડશે. પણ વ્યવહારમાં કે આત્મસુધારણામા એ વાંચનનો શો
 ઉપયોગ તે કોઈ બતાવશે ? વાઝ, બીજી શું ? એકાદ વૈરાગ્યની કથા

કે જે જૂનાં શાસ્ત્રો કેદીને કહાડવી પડી હશે અને જે વાંગીને બીજી જ ધડીએ ભૂલી જવામા આવશે અગર યાદ ગેદશે તો નીતિમય અને સેવામય ગૃહવાસના કર્તવ્યો ભૂલાવી મડદા માજક છાંદગી પુગે કરવાનું શિખવવામા જ પગિયુમશે. 'પછી શુ ?' કોઈ વળી સાફ મામિદ હશે તો હેમાં એકાદ નીતિ વિષયક ઉપદેશ મળ્યો હશે, પણ તે જૂનાં શાસ્ત્રોના શ્લોકો અને ગાથાઓથી કામ્યા સિવાય તો નહિ જ ! બ્રહ્મા, જે દાન-શીલ એ જીવનને જગ્નના જ તત્વો છે તો એને જૂનજૂનું ધર્મગુરુઓના સંસ્કૃત કે માગધી ઉતાગઓથી ન પચે એવું ભારે બનાવીને ઉપદેશવાની શુ જરૂર છે ? શુ ન્યાય શાસ્ત્ર, નીતિ શાસ્ત્ર, વૈદક શાસ્ત્ર, માનસ શાસ્ત્ર વગેરેની દનીકો જેટલી અસર એ શ્લોકોથી કદી થવાની હતી ? અને કદાચ કોઈ પ્રદાણ પર અસર થતી જણાય તો પણ એનો અર્થ એટલો જ કે અનુદગુરુએ ફરમાવ્યું છે માટે દાન કરો કે શીલ પાસો નહિ કે દાન અને શીલ હંમારા પોતાના તથા સમાજના એહિત અને આમુખિક ગ્રેય અયે છે માટે તે પાળો. અને એનું પરિણામ એજ કે ભાવગુહિની ગેરહાજરી હવે આગળ ચાલો, વ્યાખ્યાનમા કે ધાર્મિક મામિદમા હંમે બીજું શુ જુઓ છો ? સ્વકીય ગચ્છના રડ્યાખડ્યા સમાચાર જેવા કે અમુકે દીલા લીધી કે અમુકે કાળ કર્યો કે અમુકે મ્યાનક કે ઉપાશ્રય બધાઓ. બઅઅઅસ, આ છે આ દેશના ઉપદેશકો અને ધાર્મિક પંથો પંકી મ્હોટાભાગનો ઉપદેશ' શરીરની હેમને કાઈ કિમત નથી, તેથી આરોગ્યને લગતા વિષયો ચર્ચવાની તેઓ જરૂર જોતા નથી; કેળવણી હેમને મિથ્યાત્વવર્ધક તત્વ જણાય છે, તેથી કેળવણીનું સ્વરૂપ ચર્ચવાની તેઓને અગત્ય નથી; રાજ્ય એ પાપનું ઘર તેઓ સ્હમજે છે તેથી રાજકીય કે પ્રજાકીય ઉન્નતિના વિષય પર ધર્મનો પ્રકાશ પાડવાની તેઓ ગરજ ધરાવતા નથી; માનસ શાસ્ત્રમા હેમની ચાચ હુબતી નથી, માટે એમાં માયુ મારવાના અખાડા જ કરે છે; હુન્નર-કલામા 'આરંભ સમારંભ' મનાયો છે એટલે ગૃહમ્યાત્રમી પત્રકારો પણ ધાર્મિક હોવાના બહાને તે વિષયથી દૂર ભાગતા ફરે છે; અન્ય ધર્મો બધા મિથ્યાત્વીના ધર્મો ગણ્યા છે, હેમનો સંસર્ગ અને હેમના ગમે તેવા સારા કામની પ્રશ્ન સા કે હેમની સાથે આલાપસલાપ (વાર્તા પ્રસંગ) સાખ્ય કરાવ્યો છે, તેથી તેઓ અન્ય દેશો અને અન્ય ધર્મોમા

બનતા ધર્મ અને ઘરસંસારને લગતા બતાવો તથા તેનાં પરિણામો બહુરમા મૂકી તે પરથી પોતાના સમાજને શું શિખવાનું કે ચેતવાનું છે તે બતાવવાની દરકાર કરતા નથી. અરેરે કેટલું છીછરું આપણું કાર્યક્ષેત્ર ! કેટલું સાફકું આપણું મગજ ! અને એને આપણે સર્વવ્યાપક ગુણ ધરાવના ' ધર્મ ' નું રૂકું નામ આપતા શરમાતાએ નથી !

બીજા દેશો, બીજા ધર્મો અને બીજી વિદ્યાઓ (કે જે સર્વનો અમાવેશ ધર્મમાં થવો જ જોઇએ એમ મહારી દૃઢ માન્યતા છે)-ની વાત ઘડીભર દૂર રાખો, પણ ખુદ જૈન ધર્મને લગતા એટલા બધા વિષયો છે કે જેની ચર્ચા કર્યા વગર જૈન કોમ કદિ આગળ વધી શકે નહિ, શું જૈન સાધુઓ અને પત્રકારો તથા નાયકો તે તે વિષયોની ચર્ચા કરે છે ? શું ઉપાશ્રયમાં કે જૈન માસિકોમાં આ સામયિક ચર્ચાઓ થતી જોવામાં આવે છે ? વિદ્યાદાન એ શ્રેષ્ઠ પુણ્ય છે એમ શ્રદ્ધાથી મનાવીને જૈન ઉપદેશકો તથા પત્રકારોએ ફડો ઝરાવ્યાં અને વિદ્યાશાળાઓ ખોલાવી; બસ, પછી ? પછી એ પાઠશાળાના ક્રમ, શિક્ષણ પદ્ધતિ, વ્યવસ્થા, એ શાળામાં ભણ્યા પછી વિદ્યાર્થીઓ ઉદરનિર્વાહ ચલાવવા શક્તિમાન થશે કે કેમ તે બાબતનો વિચાર ઇત્યાદિ ચર્ચાઓ દરેકે દરેક જૈન ઉપાશ્રયમાં અને જૈન પત્રોમાં થવી જોઇએ છે, પણ તેમ શું થાય છે ? એક પત્રકારે એક સાધુનું કલુપિત છવન ખુલ્લું કર્યું, એક ગામના સંઘે માત્ર ધર્મહેલનાની ધાસ્તીથી એ પત્રકારનું મોં બંધ કરવા પ્રમાણ, પણ કોઇએ એ વિચાર કર્યો કે, પત્રકારની ફરજ અને હક્કની સીમા કેટલી છે, સઘની ફરજ અને હક્કની સીમા કેટલી છે, નિંદ્રા અને સત્ય કયન વચ્ચે અંતર શો છે, ધર્મશાસ્ત્રોમાં સાધુજીવનનું દરકાર શું બતાવ્યું છે, ગૃહસ્થ અને ત્યાગી ઉપર પરસ્પરનો અંદાજ શું છે અને કેવા સ્વરૂપે હોવાનું શાસ્ત્રો ફરમાવે છે, મંદિરની સ્વચ્છતા હોવાનો નિર્ણય થાય તો પછી સઘ કોને કરેવો, ચંદ્રગણ કે ચૂંટા ચલાવવાનો હક્ક કોણ ધરાવે છે આ સર્વ બાબતોના અંદાજ કોઈ સાધુ કે જૈન પત્રકારે ઉપાડી ? એક સાધુ દોષિન દોષ તો પણ તે સમર્થ હોવાથી તેની બાબતમાં ખરી ટીકા દરમિયાન પર મંદિરને જુકમી ચલાવી શકે છે, અને એક સાધુ નદન નિંદાપ હોવા

શાન્નિપ્રિય અને એકકલકલ કે ખટપટથી વિરક્ત હોય તો હેના પર થતી કુષ્ટોની નીચ ટીકાને અટકાવવા સઘ કાંઈ જ કરતો નથી આવું છે આપણું હાલનું સ્વરૂપ । અને જ્યારે સ્વતંત્ર વિચાર કરવાની દેવ જ ન પડી હોય ત્યારે આથી જૂદું સ્વરૂપ હોવાની આશા રાખવી જ ફેકટ છે. એક જ ધર્મના પણ જૂના જૂના ગચ્છો વચ્ચે એક વધારવાના રસ્તા ઉપર કોઈએ વિચાર કર્યો કે ચર્યા કરી ? આત્મસાવનાને પુષ્ટિ મળે એવા પ્રકારના કપાત્રો ખાંધવાની બાબત પર કોઈએ વિચાર ચલાવ્યો ? ત્રાવિકાત્રમને ખીલવવાના રસ્તા કોઈએ ચર્યા ? તીથકરની દેશનાના અનિશચનું વર્ણન સેકડો થયોમા કરવામાં આવ્યું અને તે થયો કરી ધરી લાડીઆ પામે લખાવવા તથા પ્રેમોમા છપાવવા પાછળ હજારો રૂપીઆ ખર્ચાઈ ગયા પણ એ મહાન ગુરુઓની વાણીના ગુણો કપાત્રી આપણે આજે વકરતેન કળા ખીલવવાના, બાપાસમિતિ જળવવાના અને શાન્તિદાયક આદેશનો ફેલાવવાના કયા પાઠ શિષી શરીએ તેમ છે તે કોઈએ જતાવ્યું ? સાધુએ આવા રંગના કપડા પહેવું અને આવા નહિ, આવી ક્રિયા કરવી અને આવી નહિ . એ વગેરે ચર્યાઓમા શાસ્ત્રાચાર જતાવતા જતાવતા યુગોના યુગો વહી ગયા, પણ એ ક્રિયા અને એ પોશાકથી મનુષ્યશરીર અને મનુષ્યમગજ ઉપર કેરી અને કેટલી મારી અમર થાય છે એ કોઈએ ચર્યું ? (હું ખાતરીથી માનું છું કે, આગળ વધેલું વૈદિક શાસ્ત્ર જૈન સામુના પોશાક, વિહાર, ક્રિયા, ખાનપાન અને નિયમોને શારીરિક તેમજ નાનસિક તનદુરસ્તી માટે ફેટ હોય છે.)

માત્ર શાસ્ત્રો કે થયોના ઉતારા કે બાપાતર ઉપદેશવા અને યજ્ઞ કરવામાં આપણે જાણ વખત ખર્ચો નાખ્યો છે, હવે વખત એ દરમ્યાન અને હાલમા દિવસ થયેલા નવા મંજેગોમા મળતા માનથી, સ્વતંત્ર વિચાર કરવાનો છે હું શાસ્ત્રો કે ધર્મગુરુઓ પર અચર્યા નાંવ કરેતો નથી; એવો 'મિથ્યા વિચાર' ચ્દારાથી દૂર હો । હું એક જ માનું છું કે સઘળાં શાસ્ત્રો અને સઘળા ધર્મોપદેશો એ જ એક સ્વભાવ જ નહિ, તેમજ એક ઉપદેશ સઘળા મંજેગોમાં એકસરખા હોય પારી સ્વભાવ નહિ. વળી, જે શાસ્ત્રો કે જે ધર્મ-

વિચાર શક્તિની કસોટીમાં પાસ જ થશે; બદ્ધે વિચાર કરનારને તો એ સત્ય પર, માત્ર શ્રદ્ધાથી મનાયલા સત્ય કરતાં વધારે દૃઢ આસ્થા બેસશે. માત્ર શ્રદ્ધાથી અમુક સત્યોને માનનાર કેટલી ઉત્કાન્તિ કરી શક્યા છે તે જોવું હોય તો આપણા પોતપોતાના વર્ગ તરફ જ નજર કરો; દરેક વાંચનારે પોતાના ગમ્મના તમામ સાધુઓને યાદ કરી જવા; જેઓ ૩૨ કે ૪૫ સૂત્રો કેટલીએ વખત બહુી ગયા છે અને ખીખતે લણાવે છે, જેઓ ખીખ 'અથો' પણ ધણાએ શિખી ગયા છે અને જેઓ અધ્યાત્મનો ઉપદેશ વ્યાખ્યાનદ્વારા તેમ પુન્તકોદ્ધારા હમેશ કયાં કરે છે તેવા આટલા બધા મુનિઓમાં કોઈ એક મુનિ એવા બતાવશો કે જહમને કોઈ અદ્ભૂત શક્તિ (કે જે જ્ઞાન અને યોગની પાછળ વગર બોલાવ્યે આવવા બધાયલી છે) પ્રાપ્ત થઈ હોય ? હું કોઈ સાધુની લઘુતા બતાવવા માગતો નથી, કેટલાક સાધુઓ મહારા જેવા બાલ જીવોને માટે ખરેખર પૂજનીય છે એમ હું અંતઃકરણથી માતું છું, પણ મહારૂં ક્યન અત્રે એટલું જ છે કે વિચાર શક્તિ કેળવ્યા વગરની આપણી ગતિ બહુ જ ધીમી છે અને બહુ જ ઓછી ફળદાયક છે.

પ્રસ્તાવના લાંખી થઈ જવાના બયવી વિશેષ ઉદાહરણો આપવા- તું હું માડી વાળીશ. પરંતુ, મહારા જોન બધુઓને એટલું તો અવશ્ય ભાર મૂકીને કહીશ કે શુ વ્યવહારમાં કે શુ ધર્મ વિષયમાં આપણે વિચારપૂર્વક વર્તન કરતાં શિખવાની જરૂર છે. પુરાણ કે હાલના ગ્રંથ મનાતા પુસ્ત્રોના કથનનો લાભ અવશ્ય લેવો જોઈએ છે, પણ એમના નામ માત્રથી અજાઢ જઈ એમની પાછળ ખેંચાયા જવામા શ્રેય નથી જ. આપણી સ્થામે ભૂતકાળનો ઉપદેશ પડ્યો છે, આપણી સ્થામે વર્તમાનના મહાન વિચારકોનાં વિચારપરિણામો પડ્યાં છે, આપણી સ્થામે અનેક ધાંધલો મચી રહી છે—અનેક લાલચો ધુમી રહી છે—અનેક નવાળુની બન્યા કરે છે, આપણે માથે પહેલા- ના વખત કરતાં અનેકગુણી સ્પર્ધા અને મુસ્કેલીઓ વધી છે: આ બધા વચ્ચે રહેનારો માણસ જો સ્વતંત્ર રીતે વિચાર કરવાને અશક્ત હોય તો, એક તરફ હાથી, એક તરફ આન, એક તરફ અગ્નિ અને એક તરફ સમુદ્ર એવા સંજોગોમાં આવી પડેલા માણસ જેવી જ લેની દશા થાય. સ્વતંત્ર વિચાર ન પડેલાડી શકે તો તે ચારમાંના

એકનો ભોગ અવશ્ય થાય જ; વિચાર શક્તિ વાપરી શકે તો ભય-
અચક તત્વને પણ તે પોતાની સ્થાયમા લઇ રસ્તો કરી શકે. હાલના
સમય જેવી ગુંથવાડાવાળી વસ્તુસ્થિતિ પૂર્વે કોઇ વખતે નહતી, અને
એટલા માટે હાલના સમયમાં અત્ર રીતે વિચાર કરવાની શક્તિ
ખીલવ્યા વગર ચકાવી લેવું એ જાણી જોઇને શરીરને અને આત્માને
દ્રોહ કરવા બરાબર છે.

આ ચેતવણી દરેક વ્યક્તિએ ઉપાડી લેવા યોગ્ય છે; અને
સમાજનેતાઓ અર્થાત્ ઉપદેશકો અને પત્રકારોએ તો ખામ. હું ઇચ્છું
છું કે પોતામાં આ શક્તિ ખીલવવા ભાગ્યશાળી થયેલા પુરૂષો જૂદી
જૂદી વિદ્યાઓ (Sciences)નો અભ્યાસ કર્યા પછી, જૂદાજૂદા
દેશોનો તુલનાત્મક ઇતિહાસ શિખ્યા પછી, મનુષ્યસ્વભાવનું અવલોકન
કર્યા પછી, જૂદીજૂદી વિદ્યાઓ વચ્ચેનો સબધ વિચાર્યા પછી, અને
યોગ માર્ગનું પ્રાથમિક પણ પ્રેક્ષીકલ્પના મેળવ્યા પછી, 'સાધુ' બની
સમાજના નેતા તરીકે બહાર પડે; અને હું એ પણ ઇચ્છું છું કે હાલના
જૈન સાધુઓ પેકીના જેઓ કાંઈક ઉડાણમાં ઉતરવા ભાગ્યશાળી
થયા હોય તેવાઓ (કે જેમને ક્રિયાભેદ અને રૂપક આખ્યાનોમાં
મોહ ન હોય) તથા જૂદીજૂદી લાઇનના ઍન્સુએટોનું એક એવું
મડળ બનવા પામે, કે જેઓ દરરોજ પોતપોતાના ખાસ વિષયનું
જ્ઞાન પોતામાં વધારવા પાછળ ઓછામાં ઓછો દરરોજનો એક
કલાક કહાડવાનો નિયમ કરે અને એવી રીતે પોતાને મળતું જ્ઞાન
સાદામાં સાદી શૈલીથી સમાજને અમલગવવા માટે પોતાના મડળ
તરફથી ખાસ ફહડાતા એક ૨૦૦-૩૦૦ પૃષ્ઠના માસિકપત્રમાં લેખો
લખે. એ પત્રમાં અધ્યાત્મ, શીલમુશી, નીતિ શાસ્ત્ર, ગ્રહસૌખ્ય, સમાજ
શાસ્ત્ર, આગેય, વિજ્ઞાન, વ્યાપાર, રાજ્યતંત્ર આદિ તમામ બાબતો
કે જેની સાથે જૈન સમાજને સીધો કે આડકતરો સંબધ છે તેને
લગતા વિષયો, સામાન્ય માણસો પણ અમલ શકે એવી ઢબથી,
લખાવા જોઈએ. કોઈ એક માણસ આ સર્વ બાબતોનું જ્ઞાન ધરા-
વતો હોય એવી આશા ભાગ્યે જ રાખી શકાય; પણ જો જૂદીજૂદી
લાઇનના વિદ્વાનોને લેખના માનીતા વિષયોનો અભ્યાસ ચાલુ રાખ-
વાનું સોંપવામાં આવે અને લેખના અનુભવો એક પત્ર દ્વારા પ્રગટ
કરનામાં આવે તો આપણો સમાજ સર્વ દિશાનું તેજ જોવા પામે

અને આપણી વિચારશક્તિ તથા જ્ઞાનબડોળ બહોળા પ્રમાણમાં વધવા
થામે એ નિર્વિવાદ છે.

અસ્તુ! વિચાર કરવાની શક્તિની અગત્ય સહમજવતા મહે
પાઠકગણનો બહુ વખત લઇ લીધો છે એ મહારા ધ્યાન બહાર
નથી; પણ સામાન્ય રીતે લુખ્યા ગણાતા જે વિષયને આ મથાળા
નીચે લખાતા લેખમાં હું મહીનાઓ સુધી ચર્ચવા માગું છું એ
વિષય પર વાચકોનો પ્રેમ જગાડવા માટે આવી ચર્ચાની જરૂર હતી
એમ પણ ખરું જ. મહેને વિશ્વાસ છે કે, આ પ્રસ્તાવના આટલે
સુધી લક્ષ્યપૂર્વક વાંચનારને વિચારશક્તિનું સહસ્ય તથા એ શક્તિ
કેળવવાના માર્ગ જાણવાની તીવ્ર ઉત્કઠા થયા વગર નહિ જ રહે.
અને એ ઉત્કઠા ઉત્પન્ન કરનારને માટે તહેને તૃપ્ત કરવાની જોખમ-
દારી પણ રહેલી છે એ વાતનો પણ હું અસ્વીકાર નહિ કર. હું
ચત્ત કરીશ, આ માસિક દ્વારા એ વિષયના મૂળતત્ત્વો ચર્ચવાને
જરૂર ચત્ત કરીશ; પણ તે સાથે એ પણ મહારે ખુદ્ધા શબ્દોમાં કહી
સેવું જોઈએ કે હું કોઈ તત્ત્વવેત્તા કે ન્યાયશાસ્ત્રી નથી તેમજ સમર્થ
વિચારક પણ નથી. હું જે કંઈ અત્રે લખવાનું ચચન આપુ છું તે
અમુક પુસ્તકોમાંથી મળેલા અલ્પ જ્ઞાનને આધારે જ લખવાનો છું,
તેથી તે ઘણું અપૂર્ણ જ્ઞાન હશે. પરંતુ મહારા વાચકોમાં જો એથી
વિચારશક્તિ ખીલવવાની જરૂરનું જ્ઞાન ઉત્પન્ન થશે અને વિચાર કર-
વાના ખરા-ખોટા રસ્તાઓનો ભેદ કામ્ અશે સહમજજશે તો મહારો
પ્રયાસ છેક જ નકામો ગયો નથી એમ હું સતોષ લઇ શકીશ.

આવતા અકથી વિચાર શક્તિનું શાસ્ત્ર શરૂ કરીશ અને તહેમા
જૂનીજૂની દૃષ્ટિઓનો ઉપયોગ કરવાનું ધ્યાનમાં રાખીશ.

પોતાનો અવાજ સાંભળવાનું નવું યંત્ર:—મી. ડોનેલ્ડ
મેટ્ટહાર્ડી નામના એક શોધકે “ ફીડીફાઇન ” નામનું એક યંત્ર હમણું
જ શોધ્યું છે, જેની મદદથી વક્તાઓ અને ગવૈયાઓ પોતાનો અવા-
જ એક ઓતાની માફક સાંભળી શકશે. એ યંત્ર વજૂત્ત્વ કલા ખીલવ-
વામાં ઘણું ઉપયોગી થઇ પડશે.

જ્ઞાતિ સંસ્થાની વધી પડેલ પીડા—જ્ઞાતિ સંસ્થા આજકાલ
ગરમાગરમ ચર્ચાનો વિષય થઇ પડી છે. જ્ઞાતિનું મૂળ, હાલનું
સ્વરૂપ, દોષો અને હવે તે બલાથી છૂટવાના રસ્તા કયા છે એ વગે-
રે મુદ્દાઓની ચર્ચા આ માસિકમાં ઘણું કરી આવના અકમા શરૂ
કરવામાં આવનાર છે.

આદર્શ આર્યા.

આદર્શ આર્યાની શોધ માટે શુ ઉંડા ભૂતકાળમાં ડૂબકી મારવાની જરૂર ન છે ? શુ કીર્તિમાન આર્યાવર્ત છેક જ ચારિત્રહીન થઈ ગયો છે કે હેના વર્તમાન ચીત્રપટ પર એક પણ આદર્શ ચિત્ર ન જોવાઈ શકે ?

સાલો આપણે એ ચિત્રપટ તપાસીએ, ત્યાં દોષ સ્થળે એકાદ આદર્શ આર્યાનું રમણીય ચિત્ર મળી રહેશે. પૂર્વમાં નજર કેમ; ત્યાં આશ્ચર્યજનક સૌંદર્યવાળી પરન્તુ માનસિક સ્વાસ્થ્ય ગુમાવી ખેડેલી એકિકન્યા તકમે જોશો. તે ભવ્ય મૂર્તિના પવિત્ર ચહેરાપર તકમે નિર્મલ શીલ, ઉચ્ચ દયાભાવ અને સ્વાત્માર્પણનાં ચિન્હો પ્રત્યક્ષ જોઈ શકશો તકમે હેનું પીછાન કરવાની ઇચ્છા થાય છે ? જો તકમે એ પીછાન ને ચારિત્ર શિખવાના ઉપયોગ માટે ન ઇચ્છતા હશે તો, પોતાની છદ્મી રદખાતલ કરનાર કદા શત્રુ ઉપર પણ અનુપમ દયા બતાવનાર તે દેવી તકમારા ઉપર કૃપા કરી પોતાનું પ્રર્વ વૃત્તાંત જાણા રૂપે તકમારી સમક્ષ રજુ કરવાની આનાકાની નહિ ન કરે.

તૈયાર થાઓ ત્યારે; જુઓ ચિત્રપટ પરનું તે મોહક પરન્તુ ગમગીન ચિત્ર હાલવા લાગે છે. આસપાસનો દેખાવ પણ બદલાઈ જાય છે. બગાળાના મુશિદાબાદ ગહેરના એક ભવ્ય મહેલના વિશાળ દીવાનખાનામાં તે જ ચિત્ર એક આનદી ખુશમીજાળ મુશીલ આર્યપત્ની તરીકે દેખા દે છે. એ ચાર સખીઓ સાથે તે હાસ્યવિનોદ કરી રહી છે, એટલામાં જુઓ સહામેથી એક બીજી સ્ત્રી મોં ઉપર જુરખો ઢાંકીને આવે છે. આ અખણી સ્ત્રી યોડીવાર આર્યપત્નીના ચહેરા તરફ ટીકીટીકીને જોયાં કરે છે અને પછી — પછી પોતાની વાસના વધારેવાર દાખી નહિ શકવાથી એકદમ જુરખો ફર ફેકી મેટવા દોડે છે ! આ બીજીસાહેબ બીજું કોઈ નહિ પણ નવાબ બહાદુર મુગ્ગ-ઉદ્-દૌલા પોતે છે !

*

*

*

આર્યપત્ની આ કુતુહળથી દિગ્મુઢ બને છે. પતિને ખબર આપવા દોડવા જાય છે એટલામાં એના મગજમાં ધ્યાના અંકુરો ઉગી આવે

છે “ રાજકર્તા જેવા ઉચ્ચ કોટિના મનુષ્યને હલકામાં હલકી સ્થિતિમાં મૂકવો એ મહત્તે ઉચિત નથી. સંભવ છે કે હું હેને યોગ્ય સુધારી શકીશ અને આજ સુધીમાં સેકડો આર્યપત્નીઓ અને આર્ય કન્યાઓ પર અત્યાચાર ગુજારનાર એક મતિબ્રષ્ટ માનવને હું એ દયાનનક અધિકારથી છોડવી શકીશ. ”

સખીઓ અને સતી અસામાન્યા (એ, આર્યપત્નીનું નામ હતું) હિમન ધરી નવાળને પકડી હેના હાથ જકડીને બાંધે છે. પછી અસામાન્યા નવાળને હેની કફોડી સ્થિતિનો ખ્યાલ આપે છે; હેનો પતિ હેનો શિરચ્છેદ કરી ભોંયગમાં દાટી દેશે એવી ધમકી આપે છે; પરંતુ મોહાંધ નવાળ તેમ તેમ હેના ઉપર વધારે ને વધારે શીઘ્ર થતો જાય છે અને હેની મોહજતની ભિક્ષા માગે છે. સતી હેને ઉપદેશ દેવા લાગે છે પણ તે કશાની અસર આ પરતત્ર બાળજીવ પર થતી નથી. છેવટે યાકીને સતી પોતાના પતિ મહેતાબચંદ્રને ખચર આપવા દોડે છે. બુંગાળાનો કોડોપતિ જગીરદાર મહેતાબચંદ્ર પ્રવેશ કરતા જ નવાળ સાહેબના દરેક અંગ પર પોતાના કસબી પગરખાતુ દાન આપવા લાગી જાય છે જે નાપાક ઓષ્ટોએ હજારો ચુશીલ આર્યાઓની પવિત્રતા જીવંતથી ચુશી લીધી હતી તે ઓષ્ટો હમણાં એક ટ્રેડિંગી જૂતીને ચૂમતા જોવાય છે. આખરે સતીના આગ્રહથી હેને જીવતો છોડવામાં આવે છે. જુઓ આ વખતની નવાળ અહાહૂરની મુખમુદ્રા !

*

*

*

હવે દેખાવ બદલાય છે. અપમાન પામેલો નવાળ વૈરતૃપ્તિ માટે તત્ત્વથી રજા છે. એના જીવને મુક્તિ એન પડતું નથી. એક બદમાસને તે પોતાની સમક્ષ બોલાવે છે અને રાજમાર્ગ ઉપર જ ટ્રેડિંગીનું ખુન કરી હેનું મસ્તક એક ચાંદીના યાળમાં મૂકી હેની પત્નીને તે ભેટ કરવાનું કરમાન કરે છે.

*

*

*

ત્રાહી, ત્રાહી ! આ હીચકાડુ કરમાન અમલમાં મૂકાય છે. * લોહીથી ટપકતું તે નિર્દોષ મસ્તક ચાંદીના યાળની સાથે સતી પાસે રજુ થાય છે. *** સતીના ચહેરા તરફ નજર કરો. *** ક્રોધ, શોક, ભય, વૈર આદિ કેટલા ભાવો ત્યાં રમખાણ મચાવી રહ્યા છે ! *** અનેક લાગણી-

ઓનું સંયુક્ત જળ તેણીને જોબાન કરી નાળે છે અને જમીન પાડી દે છે. ***પ્રભો ! આવાં ગિતો કદિ જોવા ન મળશે !

મૂર્છામાંથી લાંબે કાળે અને અતિ પરિશ્રમે ઉઠવા પામેલી મર્તિ હવે થેલછા લાગુ પડી છે. જુઓ તે જેમ તેમ બેઠે છે, જ્યાં ત્યાં દોડે છે, ખાલી જગ્યામાં અદ્ભૂત દેખાવો જુએ છે અને ચીમો પાડે છે. કપડાંનું, ખાન-પાનનું, શરીરનું—કશાનું તહેને ભાન નથી. કોઈ કોઈ વખત પતિને જોલાવતી-કરગરતી હોય એવા શબ્દો ઉચ્ચારે છે; કોઈ કોઈ વખત નવાળની શી દગા થગે એમ કહી લેતા હોય છે. કરવા પરમાત્માને પ્રાર્થના કરે છે વિચિત્ર હૃદય ! અદ્ભૂત ચારિત્ર ! અશ્વસકારક દગા !

સતીના અપરાધીતરફ હવે વિધિ નજરે કરે છે. તે હવે તે જુલમીન સ્થાને ખંગાળાના જગીરદારોને ઉમ્મરે છે અને તેઓ અગ્રજોના મહદ માગે છે. પેલાસીના રણમાં ભયર યુદ્ધ થાય છે અને મુગલ ઉદ્-દોલા—તે વિપયલ પટ નવાળ—દરેક અંગે ધવાય છે ભૂડે હાનાસતાં લેને પકડી છેદનભેદન કરવામાં આવે છે—અને તે પણ લેદનાતિભાષના હાવે જ !

મુર્શિદાબાદના કબરસ્તાનનો દેખાવ હવે નજરે પડે છે. નવાળનું શય દયાજનક હાલતમાં લોહી ટપકતું એક બાજુએ પડ્યું છે. સતી અસામાન્યાને લેની બાજુમાં ઉભેલી જુઓ. લેના સ્વજનો લેને આ શયની ઝાળખાણુ આપે છે અને વિધિએ વાળેલા વૈરની હકીકત જણાવે છે એકાએક સતી લાગ્યા વખતની ભ્રમિટ ચિત્તિમાંથી જનન થાય છે અને ગુમાવેલું ભાન પાશુ મેળવે છે. પોતાના પતિના ખુનનું વૈર તમ થવાનું યાદ આવવાથી તે ગુલાબ કળી ખીંચે છે—હસે છે; પણ એ હાસ્ય પહેલું અને છેલ્લું જ છે, કારણકે મુકામ પર પહોંચ્યા પછી થોડા વખતમાં સતી અગ્રોપ થાય છે,—બહી તપામ કરવા છતાં એનો પત્તો મળતો નથી.

*

*

૧ ગઈ ? ક્યાં ગઈ ? શું આપઘાત કીધો ? હવે આપઘાતનું શું

યોગન હતું ? ત્હારે ? ‘ત્હારે’ શું ? જુઓ, તપાસો; શહેરો-
ગામો-જંગલો તપાસો; કોઈ નહિ તો કોઈ સ્થળે સતીનાં દર્શન
હમે જરૂર પામી શકશો. ગંગાના કિનારા ઉપર શોધો. જુઓ કોઈ
ત્યાં નિરાધાર સ્થિતિમાં લોથપોથ યઈ પડી છે. અરે એ તો
ઈ બીજી જ સ્ત્રી છે; એની પાસે ચોડા દિવસનું જન્મેલું એક
બાળક પડ્યું છે. સત્તર વર્ષની આ કુમળી રમણી મહા દુઃખમાં છે.
માનરૂ તે બચના જ પડ્યા સાંભળે છે. ઘડીમાં પૂર્વ તરફમાં
પકડો, એ રહી’ એવો અવાજ સાંભળે છે અને બાળકને ઉંચકી
શ્ચિમમાં દોડવા લાગે છે; તો ઘડીમાં પશ્ચિમમાં ખખડાટ થતો સાંભળી
પૂર્વ તરફ દોડે છે. સુરાજ-ઉદ્-દૌલાની વડી અને વફાદાર ખુખ-
સુરત બેગમની આ દશા ! ખરેખર વિધિના ખેલ વિચિત્ર જ છે;
મેનો પાર કોણ પામી શકશે ?

બેગમ હવે ફરથી દોડી આવતી એક સ્ત્રી તરફ ધારી ધારીને
જુએ છે અને મનમાં જ રહે છે. “આહ ! એ જ અસામાન્યા !
પોતાના પતિનું ખુન કરનાર નવાબ ઉપરનું વૈર ત્હેની માનીતી બેગમ
પર લેવા તે કેટલાં વર્ષથી ધર છોડી ગામોગામ અને જંગલો-
જંગલ ભટકે છે ! અરેરે આખરે ત્હેણે મુજ અઝાગિણીને પકડી પાડી !
કે મ્હારી આ બાળકીનું કોણ ખેલી !”

બેગમ પોતાના સઘળા જોરથી કિનારા તરફ દોડે છે અને
એક હોડીવાળાને પોતાની કિમતી વીંટી બક્ષિસ આપીને સ્હામે
તેનાં કિનારે જવા હોડીમાં બેસે છે. પવન જોરમાં છે, ગંગા મૈયા રોષમાં
એક, બે અને ત્રણ મિનિટ ! તોશનમાં સપડાયલી હોડીમાંથી
એક ભયંકર ચીસ સભળાય છે અને બીજી જ પળે ત્હેમાંનાં બન્ને
નાનુક-નિર્દોષ શરીરો ગંગા મૈયાના જોળામાં ઢળી પડે છે !

કેવી તીણી-ત્રાસદાયક-હૃદયવેધક તે ચીસ ! અસામાન્યા તે
ચીસ સાંભળે છે અને મૃત્યુ કરતાં પણ વધારે ત્રાસ પામે છે. સાંભળો
તે કાંઈક ખોલે છે. “ઓ નિર્દોષ કમનશીબ બ્હેન ! જે પતિને માટે
ત્હારા પ્રાણની પણ દરકાર ન કરતાં પ્રસવ સમયે સમરાંગણ

સેચું હતું તે જ પતિએ ત્હને દોઢા આપ્યો, તો ખીજ કોની વશ-
તરીની તું આશા રાખી શકે? અરે, ત્હારા પતિના કમનસીબ હેવાલ-
થી મ્હારા હૃદયને જે દુઃખ થયું છે તે ત્હને કહી સંભળાવવાની
મ્હારી ઇચ્છા તૃપ્ત કરવાની પણ ત્હેં મને તક નહિ આપી. ત્હને
મદદ કરવા, આશ્રય આપવા, દિલાસો આપવા નિશ્ચય કરીને મ્હેં
ધર તજ્યું, ગામોગામ અને જગલોજગલ અટન કર્યું, તથાપિ
કોઈ સ્થળે ત્હારો પત્તો લાગ્યો નહિ. આખરે જમ્હારે ત્હારી દુઃખ-
પૂર્ણ મુખમુદ્રા જોવાનો સંજોગ મળ્યો ત્હારે, હું ત્હારી સાથે વાત
કરી શકું અને વિશ્વાસ બેસાડી શકું તે પહેલાં તો, તું મ્હારા કરતાં
વિશેષ સમર્થ ગંગા મૈયાના આશ્રયમાં જઈ સૂતી!...”

સતીની આંખમાંથી ઝાકળ ઝિંદુ જેવાં પવિત્ર આંસુ ટપ ટપ
ખરે છે. આ આંસુની કિમત ત્હમે કેટલી જાણો છો? નવાખની
આખી સલ્તનત ત્હેના એક અશ્રુઝિંદુની કિમત આગળ નિર્માલ્ય
છે! મ્હોટા મ્હોટા તપસ્વીઓનાં તપનુ પુન્ય આ સતીના અત્યારના
એક આંસુની આગળ રદ છે! બેકન જેવા શીલમુદ્રોની ડખ્યાના
ડખ્યા ભરાય એટલી શીલમુદ્રી, શત્રુપત્નીના દુખ ઉપર રૂદન કરતી
આ આદર્શ આર્યાના આંસુના તેજ આગળ ઝાંખી પડે છે! કારણ
કે જુઓ, આપણે આવા તર્કવિતર્ક કરીએ છીએ એટલામાં તો
સતી જોશથી વહેતા જળમાં ફરી પડે છે અને શત્રુપત્નીને તેણીની
બાળકી સાથે હાથકી લઈ કીનારા તરફ ઘણી મુશીબતે તરતી દેખાય
છે. “યોડી જ મિનિટ વધારે, ને હું એ દુખીઆરી બેગમને
દિલાસો અને આશ્રય આપી મુખી કરવાની મ્હારી ધારણામાં વિજયી
થઈશ” એવા આશાના શબ્દો ત્હેના મુખમાંથી નીકળતા સંભ-
ળાય છે.

યોડી મિનિટ વધારે, અને ત્હમે શું જુઓ છો? પોતાના
દુવના ભોગે જે સ્ત્રીને બચાવવા બચકર સાદમ દેવીએ કર્યું હતું
તે સાદસનુ પરિણામ શન્યમાં આવે છે, કારણ કે જુઓ તે બિચારી
દુખીઆરીને બાનમાં લાવવા દેવીએ કહેલા સઘળા ઉપચાર નિષ્ફળ

નય છે અને એક નિરાધાર બાળકીને મૂકીને તહેનો આત્મા તે શરીર-
માંથી છૂટો થાય છે.

*

x

*

~

હવે ચિત્રપટનો એક જ દેખાવ બાકી રહ્યો છે; માટે વાયક,
તું અધીરો ન થા. પૂર્વ બ્રગલના એક ન્હાના ગામડાના બ્રુપડામાં
તું નજર કર. આઠ વર્ષની એક મંદુરી કન્યા ચીંથરેહાલ હાડપીંજર
સમાન સ્ત્રી પાસે બેસી સરંગી વગાડતા શિષ્યે છે વચ્ચે વચ્ચે તે
સ્ત્રી તે બાલિકાને કોટી કરે છે અને ધ્યાર કરે છે. આવો અલૌકિક
દેખાવ સ્વર્ગમાં પણ જોવા નહિ મળવાયી દયાના ફિરસ્તાઓ તેણીની
બ્રુપડીની આસપાસ એકઠા મળી ઉભા છે અને તે બાળકીની સરંગીના
સુરમાં પોતાની દીવ્ય સરંગીઓનો સુર જોડી હૃદયવેધક ધ્વનિ ઉપ-
જાવે છે. તે દેવોને પૂછવાની જો તુ દરકાર કરીશ તો તેઓ તહને
કહેશે કે નવાળ સુરાજ-ઉદ્ગ-દોલાની એકની એક નિરાધાર પુત્રીને
પાળવા-પોષવા માટે જ પ્રાણ ધરી રહેલી સતી અસામાન્યાની
બીદમતમા ઉભા રહેવું એને તેઓ મ્હોટામાં મ્હોટું માન રહમજે
છે. તેઓ તહને કહેશે કે બાવીઓ, યોગિનીઓ, તપસ્વિનીઓ,
ઋષિપત્નીઓ, મહાસતીઓ અને મહાસિનીઓ કરતાં પણ, નમુનારૂપ
વિશાળ હૃદયવાળી, શત્રુની સેવા માટે આત્મભોગ આપનારી, શીલ-
રક્ષણમાં ગૌરવ મ્હમજનારી, યૌવન-લક્ષ્મી અને આરામ કરતા પર-
માર્થને વધારે ઇચ્છનારી સતી અસામાન્યા ખરેખર વધારે મહાન
છે-વિશેષ અનુકરણીય છે—અત્યંત પૂત્ય છે. —સમયધર્મ.

એક હિંદુ ભગિનીની અદ્ભૂત સખાવત:—મ્હૈસુરના
સ્વર્ગીય શાહુદાર નરસિમૈયાની વિધવાએ થોડા દિવસ ઉપર
(૩ ૩૫૦૦૦) ની એક રકમ મ્હૈસુરની જાહેર પ્રબ્ધમાં કેળવણી ફેલાવ-
વાના કામમાં અર્પણ કરી છે; એટલું જ નહિ પણ પોતાના મૃત્યુ
બાદ તે જ કામમાં પોતાની બધી મિલકત કે જે રૂ. ૭૫૦૦૦) ની
થવા નય છે તે આપી દેનારૂં 'વૃષ્ઠિ' કર્યું છે. એક સ્ત્રી તરફથી
પોતાનું સર્વસ્વ દાન કરવામાં આવે, અને તે પણ મહો, મદીરો
શુરૂઓ, ગાતિભોજનો કે ક્રિયાઓ પાછળ નહિ પરંતુ સાર્વજનિક
બ્રજવણી પાછળ, એ હિંદુ માટે ખરેખર શુભસૂચક ચિન્હ છે તત્ત
હિંદની ઇમારતના પાયમાં સર્વ કોઈ અને સ્ત્રીઓ પણ અકેક ઇંટ
મૂકવાની શરૂ સ્વીકારે છે; જોતો તે સ્વીકારવાની શરૂઆત કરે છે
એટલું પણ દીલાસો લેવા જેવું છે.

દુનિયાનો રક્ષક પરમેશ્વર નથી તો
કોણ છે ? खुद जैनो !



જૈન શાસનનું વિશાળ કર્તવ્યક્ષેત્ર.



જૈન રાંચ એ લક્ષ્યને સ્વીકારશે ?



(૧) જૈનો માને છે કે આ દુનિયાનો રક્ષક કોણ પરમેશ્વર
હી, અનેક અમર નિર્દોષ અસ્વરૂપમા બિગડે રહ્યા છે, -તેઓને
આપણ મુશ્કેલી નથી તેથી રક્ષણ કે મહાર કે વ્યવસ્થા કાર્યથી
ત્યાં મુક્ત છે

(૨) જૈનો એ પણ માને છે કે, આ દુનિયા આધિ-આધિ-
માર્ગથી ભરપૂર છે, મનુષ્ય માત્રને, પશુ-પક્ષી માત્રને, જીવ માત્રને
મોટા પ્રકારના દુખો મનાતી રહ્યા છે

જ 'જૈન સઘ' સ્થાપવામા આવ્યો છે; એટલે કે દુનિયાના પરમેશ્વરો તરીકે જ જૈનોનું અખતીત્વ યોગ્યનું છે. એક સૃષ્ટાને નહિ માનનાર ધર્મ પ્રજ્ઞસત્તાક રાજ્ય સિવાય બીજું શું સ્થાપે ? અને પ્રજ્ઞસત્તાક રાજ્ય એનો કાઈ અર્થ થતો હોય તો તે એટલો જ કે, પ્રજ્ઞમાના વધારે શક્તિવાળા પુરૂષો વડે ઓછી શક્તિવાળા જનસામાન્યને રક્ષણ અને સ્થાય આપવાની વ્યવસ્થા.

હુ.બો અને હુ.ખના કારણો ઉપર જય મેળવવા અને એ રીતે ગ્રાણી માનને રક્ષણ અને સ્થાય આપવા જૈન સઘનું બંધારણ બંધાયું. એ બંધારણમા સૌથી વધારે મુશ્કેલ જોખમદારીઓ સર્વવિરતિ અથવા સાધુ વર્ગને માથે નાખવામાં આવી અને બીજાઓના રક્ષણ અને આળાદી માટે પોતાના સર્વસ્વનો—ખુદ પોતાના દેહનો પણ ભોગ આપવાનું હેમને કરમાવવામાં આવ્યું તથા તેથી ઉતરતા દરજ્જાના અમલદારો તરીકે દેશવિરતિ અથવા શ્રાવકોને નીમવામા આવ્યા અને હેમને માથે મર્યાદિત આત્મભોગવડે સર્વનું રક્ષણ અને આળાદી કરવાની ફરજ નાખવામાં આવી.

આ કરને તેઓ બરાબર અદા કરી શકે તેટલા માટે વિપયસોલુપતા અને દ્રવ્યભોહથી વેગળા રહેવા હેમને કરમાવવામાં આવ્યું; તદ્દન સાદું, સતોષી, ઉન્નત વિચારો અને સંક્ષિપ્ત જરૂરીયાતોવાળું ઉંદાર જીવન જીવવાનું હેમને માટે કરજ્યાત ઠરાવવામા આવ્યું.

જેઓ ખરેખર આ આશયને બરાબર સ્મરજ્યા હોય અને આવું જીવન ગુમ્હરતા હોય તેઓને દુનિયાના રક્ષક-પરમેશ્વર-મિત્ર કહેવામાં છે કાઈ વાધો ?

તકારે જો જૈન સઘને માથે આવી ભીષ્મ જોખમદારીઓ હોવાનું આજના જૈનો કબુલ કરતા હોય તો હેમણે 'માન્યતા'ઓના હવાઈ કીધા છોડીને 'કાર્ય'ના પ્રકાશીત આકાશમા ઉડવા લાગવું જોઈએ, 'વાડાના મોહને તિલાંજલિ આપીને આખી દુનિયા સાથે એક પ્રજ્ઞ તરીકે—ખુદ તરીકે—બળતાં શિખવું જોઈએ, વિવાદોને છોડી ક્રિયામાં—પ્રવૃત્તિમા જોડાવું જોઈએ. પ્રજ્ઞસત્તાક રાજ્યોમા કોઈ માણસને 'અસ્પર્શ'—નહિ અડકવા જેવો—નહિ દરકાર કરવા જેવો મનાતો નથી, કાગળકે અટ્ટેક વ્યક્તિના બળ ઉપર આખા રાજ્યના બળનો આધાર રહેલો છે એમ તેઓ બરાબર સ્મરજે છે. તેથી દરેક પુરૂષ,

દરેક સ્ત્રી, દરેક બાળકને—દરેક મનુષ્યને પણ અશિક્ષિત નહિ રહેવા દેવાનો ત્યાં કાયદો હોય છે, ખુદ કેદાઓને પણ ગુન્હા કરવાની દૃષ્ટિ ઇચ્છામાયી મુક્ત કરવામાં અને પોતાના જેવા ગણેરી યનાવવામા તેઓ રાજ્યનુ શ્રેય માને છે. દુનિયાનો કોઇ પરમેશ્વર નહિ હોવાનુ સ્વીકારનાર, વિશ્વનુ પ્રજાસત્તાક રાજ્ય માનનાર, એ રાજ્યના દુષો દૂર કરવા માટે પોતે નિમાયલા છે એવુ અહમજનાર જૈન સદે કોઈ મનુષ્યને અસાન, અશક્ત, દુખી, અપરાધી કે પાપી મિત્રિતા સહવા દેવાય જ નહિ. મનુષ્યને લગતાં અસખ્ય દુષો શોધી કહાડવા, તંકેમનુ પ્રયત્ન કરવુ, તે દરેક પ્રકારનુ દુખ દૂર કરવાના રસ્તા વિચારવા, તેવા રસ્તા યોજવા અને એ રીતે પ્રયત્ન કરીને તે દુખી મનુષ્યને દુખમુક્ત કરી હિન્નતિક્રમને ઉપલે પગથીએ લાવી મૂકવો આ છે જૈન સધની દરેક વ્યક્તિનુ સાચુ કર્તવ્ય.

માણસને આરોગ્ય જોઈએ છે, માણસને યજ્ઞ જોઈએ છે, માણસને ધર જોઈએ છે, માણસને દ્રવ્ય જોઈએ છે, માણસને શુદ્ધિ જોઈએ છે, માણસને સુવ્યવસ્થિત રાજ્યમધારણુ જોઈએ છે, માણસને નીતિ જોઈએ છે, માણસને કિલમુડિત નહોતું ઉત્પન્ન થતા પોતાના મનને સતોર થાય એવા ખુલાસા જોઈએ છે, દુકમા માણસના જરૂરીઆતો તેમ વિવિધ પ્રકારની છે તેમ માણસ જાતને મદદ કરવાના રસ્તા અને ફળને પણ વિવિધ પ્રકારની છે. જ્યકા પુધી મદદ કરવાની જોખમભરી પદ્ધતિ ધરાવનારો જૈન સધ આ સર્વ જરૂરીઆતો અને તે જરૂરીઆતો પુરવાના રસ્તાનુ જાન ધરાવતો ન થાય ત્યાં સુધી તે ‘પગે જૈન’ અથવા ‘પપાણુ જૈન’ કહેવાય જ નહિ ત્યાં સવાર એ ઉદ્ભવે છે કે ખરા અર્થમાં નપૂર્ણ જૈને કેટલી અને કઈ જાતનુ જાન મેળવવા કોણીશ કરવી જોઈએ, કે જે જાનવડે તે એક વિશાળ પ્રજાસત્તાક રાજ્યના માનવતા પેદેશર તરીકેનું જોખમભરી-ભર્યું કર્તવ્ય ફરેનવીથી યજ્ઞની મદદ આપવા અત્તા અભિગ્રામ પ્રમાણે નીચેના વિષયોનુ જાન મેળવવા દરેક તક લેવી જોઈએ—

(૧) જગતનો તુલનાત્મક સમિષ્ટ પ્રતિદામ, પ્રજાની સંખ્યાની પદ્ધતિ કેવા મત્તેગોમા થાય છે તેના ખામ અવલોકન સાથે

(૨) જૈન જે દેશમા ગણેતો યેન તે દેશનો પ્રાચીન અને અર્વા પ્રતિદામ

(૩) તે દેશમાના જૂઠાજૂઠા ધર્મપંથો કેવા સંજોગોમાં જન્મ પામ્યા, હેમનો મુખ્ય હેતુ અને ફરમાન શું છે, હેમનું આતરસ્વરૂપ.

(૪) તે દેશની જીવજંતુનો ઇતિહાસ, કેળવણીની હાલની સ્થિતિ; કેળવણીની બાબતમાં જે દેશો ધણા આગળ વધેલા જેવામાં આવતા હોય તે દેશોની કેળવણીનો ઇતિહાસ, અદેશની કેળવણી સુધારવામાં ક્યા ક્યા તત્વોની જરૂર છે ?

(૫) તે દેશની ગૃહકીય સ્થિતિ સંબંધે તે જ દેશના સર્વોચ્ચ ગૃહદારીઓના અભિપ્રાય દેશની ખુલ્લેકશાન્તિ અને આબાદી માટે કેવા ગૃહકીય સુધારાની જરૂર છે તે સમ્યક્ધર્મા કિતવિતકોના અભિપ્રાય.

(૬) દુનીઆના રાજ્યો વચ્ચે મુક્તે જળવવા માટે International arbitration મધ્યસ્થ પંચની તરફથી થતી હીલચાલોનું જ્ઞાન.

(૭) અદેશની ગૃહીયાધનો સવાલ; તે સવાલનો ફરજો લાવવા ગૃહ તરફથી તથા વ્યક્તિઓ અને સમાજો તરફથી શુ શુ પ્રયત્નો થાય છે હેતુ જ્ઞાન

(૮) અદેશની નીતિનો સવાલ, નીતિનું ધોરણ ઉચ્ચ બનાવવા સુધાર, વ્યક્તિઓ, ધર્મપંથો અને સંસ્થાઓ તરફથી શુ શુ પ્રયત્નો ચાલી રહ્યા છે હેતુ જ્ઞાન

(૯) દેશના સાહિત્ય, સંગીત, શિલ્પ, નાટ્યકલા આદિ આકર્ષક કલાઓ (Fine arts) કઈ દિશામાં ગતિ કરે છે હેતુ અવલોકન.

(૧૦) હુન્નર-કલા અને સાયન્સમાં દેશની પ્રગતિ કેવી છે અને હેતુ ઉત્તેજન કેમ મળે હેતુ અભ્યાસ

(૧૧) દેશના બાળકો અને સ્ત્રીઓના આરોગ્યની સ્થિતિ અને તે સુધારવાના સાધનોનો વિચાર, ઝેલોપથી, હોમીઓપથી, આયુર્વેદ, નેચરોપથી, મેન્ટલ સાયન્સ, યોગ આદિ અનેક વેદક શાખાઓના જ્ઞાન વડે દેશની ગારીરિક સમ્પત્તિ સ્ફૂટીઆતી બનાવવાનો સવાલ

(૧૨) દેશની રમત-ગમનોમાં આરોગ્યવર્ધક, નીતિપોષક અને ભ્રાતૃભાવવર્ધક તત્વો કેટલા પ્રમાણમાં છે હેતુ અભ્યાસ અને તે તત્વોમાંનું જે તત્વ ખૂટતું હોય તે ઉમેરવાની જરૂરીઆતનું જ્ઞાન.

(૧૩) સામાજિક, વ્યાપારી અને માનસિક સ્વાતંત્ર્યનું સ્વરૂપ; દેશમાં તે સ્વાતંત્ર્યનો પ્રેમ જગાડવાની આવશ્યકતા અને રસ્તા

(૧૪) કહેવાતા ગુન્હેગારો શા કારણથી ગુન્હા કરે ? ગુન્હાનાં કારણોનો નાશ કરવાના રસ્તા, ગુન્હેગારોને સ્વતંત્ર નીતિમાન શહેરી રીતે બનાવી શકાય ક્યાદિ સવાલોનો અભ્યાસ

(૧૫) નોકરી કે મજૂરી કરનાર અને નોકર કે મજૂર ગણનાર વર્ગમાં આપ-લેના કાયદાનું અને ટ્રાંઝેક્શનિક ભાવનાનું બાન ઉત્પન્ન કરવાની જરૂરીયાત; ઉંચા દરજ્જાનું સોમીઆલીઝમ, સ્ત્રી વર્ગને સ્વતંત્ર રીતે ઉદ્યોગોમાં કરવાની જરૂર પડે તો તેમને માટે જોડવા લાયક કાર્યક્ષેત્ર કયાં ?

(૧૬) મર્યાદા, જુગાર, મોજગોખ, ઉડાઉપણ, નિર્ધનતા ઇત્યાદિને દેશમાંથી ઓછા કરવાના રસ્તા સમઘી વિચાર.

(૧૭) દૂધ, ખોરાક, જળ એ ત્રણેનો દેશમાં હુકાલ ન પડે તે માટે શું કરવાની જરૂર છે ? ત્રણેમાં ભળતા હાનીકારક તત્ત્વો અટકાવવાની જરૂર.

(૧૮) મધ્યમ અને ગરીબ વર્ગ સરનાં અને આરોગ્યવર્ધક મનનો વાપરવાની સગવડ પામે એવા રસ્તાનું જ્ઞાન.

(૧૯) છવતાં પ્રાણીઓ ઉપર વ્યાપાર, ઈશન, મોજશોખ, અખતરા, ધાર્મિક ક્રિયાઓ કે નિર્દયતાના કારણથી ગુજરાતું ધાતકી-પણું અટકાવવાના રસ્તાનો વિચાર; એ કાર્યમાં રાજ્યસત્તા, વ્યક્તિ અને સમાજની અગત મહેનત તથા લાગવગ, ધર્મ સમઘી ઉપદેશ વગેરે કયા કયાં તત્ત્વોને મદદમાં લઈ શકાય તેની તપાસ.

(૨૦) નિરાશાજનક માન્યતાઓને દૂર કરી આશાજનક — ઉદયબલવર્ધક (optimistic) વિચારો દેશમાં ફેલાય, કે જેથી લોકો ‘રેતીસુરત’ ન રહેવા પામે, એવા રસ્તાનું શોધન.

(૨૧) ભાઈચારાના સિદ્ધાંત વગરનો દોષ ધર્મ હોઈ શકે જ નહિ એ સત્ય દરેક ધર્મવાળાને તેમના જ ધર્મશાસ્ત્રોમાંથી શોધી-શોધીને સ્પષ્ટ કરવાની જરૂર તથા તે શિષ્યવૃદ્ધિ પ્રેમ અને સહૃદયતાના ગુણો સર્વમાં ખીલવવાની જરૂરનું બાન.

(૨૨) સમાજને લગતા કયા જૂના રીવાજો બદલાયલા સંજોગો છતાં ટકાવી રાખવા જેવા છે અને કયા, સંજોગોને બદલેસતા સ્વરૂપમાં બદલા જેવા છે તેનું ખારીક શોધન, એવા શોધન વખતે ‘જૂનું’ એટલું ‘નૂનું’ એ દુરાગ્રહને તેમજ ‘મરેલા’ ભૂતનાળનું અમારે કામ નથી’ એવી તોછડાઈને નિવાંજલી આપી માત્ર સમાજ-હિત તરફ જ દૃષ્ટિ રખાવાની જરૂર.

(૨૩) અધ્યાત્મ, યોગ, માનસશાસ્ત્રનો પ્રાચીન રીતે (સાયન્ટી-ફીક) અભ્યાસ થઈ ગયે એવી, એ અભ્યાસને લાયકતા માણુએ.

માટે, સગવડ કરવા સારું થી કરવું, જોઈએ એ સંબંધી વિચાર, ખીજા દેશોમાંથી આ દેશમાં અને આ દેશમાંથી ખીજા દેશોમાં તે વિદ્યાઓનો પ્રચાર કરવાની જરૂરીઆતનું ભાન.

(૨૪) દેશમાં સુશિક્ષિત નર્સો, સ્ત્રીશિક્ષકો, શિક્ષકો, નિર્દેશી અને અપ્રમાદી વિદ્વાન ધમગુરુઓ ઉત્પન્ન કરવાની જરૂરનું ભાન.

ધત્યાદિ, ધત્યાદિ અનેક બાબતોમાં ઉંડા ઉતરવાની અને તે તે બાબતોને લગતું પોતાનું જ્ઞાન વ્યવહારમાં મૂકવાની શરૂઆત જોતો માણે છે. અહીં હું આગ્રહપૂર્વક કહીશ કે, જૈન કોઈ જ્ઞાતિ નથી કે કોઈ વાડો નથી, એ તો જૂદીજૂદી જ્ઞાતિઓ, જૂદાજૂદા વાડા, જૂદા જૂદા સિંગો અને જૂદાજૂદા દેશોમાંથી, દુનિયાના દુઃખો પર જય મેળવવાના સર્વસામાન્ય આશયને પાર પાડવા માટે એકઠી મળેલી વ્યક્તિઓનો 'વન્ધુસમાજ' છે; અને એમ હોવાથી જૈનો દુનિયાના પરમેશ્વર છે એમ કહેવામાં હું કોઈ અમુક દેશ કે અમુક જ્ઞાતિ કે અમુક માન્યતા ધરાવનારાઓને છાપરે ચડાવવાનો દોષ કરતો નથી, એ સહજ સહમત જણાય તેવું છે. રક્ષા અને સ્હાય કેવી રીતે થાય એ સહમજનારા અને સ્લા તથા સ્હાય કરનારા દરેક માણસને હું 'જૈન' સહમત છું અને પ્રત્યેક જૈન એ દુનિયાનો પરમેશ્વર છે.

એક પિતાએ એક પુત્રની સંભાળ કેટલી કેટલી બાબતોમાં લેવી જોઈએ એ કોઈ માણસ સંપૂર્ણ રીતે કહી શકશે નહિ પુત્ર પ્રત્યેનો પિતાનો - મત્સાવિક પ્રેમ જ પુત્રની મુજેલીઓ, દુખો અને સ્હાયની જરૂરીઆતો સહમત શકે અને તે તે પ્રમુખને જરૂરની મદદ પહોંચાડી શકે તેવીજ રીતે દુનિયાને હજારો પ્રકારની મદદની જરૂર છે. એ મર્વનું સમ્પૂર્ણ લીમટ કોઈ વિચારક કદિ આપી શકેજ નહિ જોને અરેખર પ્રાણી માત્રના પરોશ્વર કે રક્ષક કે મિત્ર બનવું છે તે જ તે પ્રાણીઓના દુખો અને જરૂરીઆતો જોઈ શકે અને મદદ કરી શકે.

માત્ર શાસ્ત્રનો ઉપદેશ કયો એ જગતને સ્હાય કરવાનો એકમાત્ર એક નો નથી. ભૂખો માણસ થી ઉપદેશ સામગ્ર્યનો હતો ? સુદિહીન થી ઉપદેશ સહમત ગણવાનો હતો ? દરદી થી ધર્મ આચરી ગણવાનો હતો ? નિર્ધન થી દાન કરી ગણવાનો હતો ? દેશમાં નુકેહ ન હોય એવે પ્રસંગે જી ધર્મશાસ્ત્રો અને ધર્મોપદેશનો નિર્માવ થઈ ગણવાનો હતો ? દુકમાં ધર્મની દરકારવાળા જૈનોએ દેશને અને દુનિયાને અગાઉ જણાવેલી તમામ બાબતોમાં મદદ પહોંચાડવી જોઈએ.

છે અને તેમ કરવા માટે તે તમામ આયતોમાની પોતાનો વિચાર તેટલી આયતોનું જ્ઞાન મેળવવું જોઈએ છે.

જાડા સઘળી નદીઓ મળે છે એવો પ્રશ્ન મુદ્દા હોય તો તે જૈન ધર્મ છે, એમ આપણે વારંવાર કહેવામાં ગઈ ત્યજી જીએ અસંખ્ય વસ્તુન તે વાત ખરી છે પણ શું આપણ વર્તન સમુદ્ધ જેવું છે ? આપણે જેકે 'નદી'ની નિદા કરીએ છીએ, જેકે 'નદી'ના સ્પર્શ માત્રમાં મિથ્યાત્વ માનીએ છીએ, અને વળી કહીએ છીએ કે અધી 'નદી'ઓ અમારા 'અમુક'માં મળે છે! એ જાણે પરસ્પરવિરોધી નહિ, જૈનધર્મે ખરેખર કીયાન પેટ કરવું જોઈએ છે, આપણ ધર્મોની શુભ આવીએ પોતાના છે એમ જાણવાના નામર્ય પેળ વડે જોઈએ છે અને આપણ નોંધની સાથે સર્વ પાત્રો (અંતર કે સર્વ 'દૃષ્ટિમિત્ર'ઓનું) જુદાંજુદું નહિ પણ સત્ય સાચીની કરી આપણ જોઈએ છે. સત્ય કદી ચડીકાવું કે નહીં કરવું નથી, જૈનધર્મે બીજાઓ તરફ ચડીકાવાનું અને આપણાં કંતાનું દોડી નવરને પોતા પોતાના ધર્મની આવીએ શીખવવાને તથા સર્વ દેશે આ સર્વ ધર્મોને જોડનાર એનેરી સાદગી પાનવાને હવે મેળવવા પડવું જોઈએ છે.

ધર્મ એ શું છે ? દૂનવાને ધરી રાગે એ સાંત, એનું નામ 'ધર્મ' છે, દૂનવા માનુષી દુઃખ ઉમા રી નાખવ ધર્મનું ભાવન આપનારને જો 'ધર્મ' કહીશું તો પછી 'ધર્મ'ના ક 'નિર્ધાર' ધર્યાદિ સમજાતા અર્થ જોધવા કરકા જોઈએ ?

અધ્યાત્મ એ એક એવો મત્ર છે કે જે વ્યાપારો, શ્રદ્ધા, રાજ્યને, હુન્નરને, સાહિત્યને સર્વને પોતાના પરિત્ર પોતાના લેકે અને પોતાના સ્પર્શમાત્રથી એ સર્વને વિશેષ હિસ-પ્રોત-સગીત બતાવે છે.

જૈન ધર્મમાં તેના આગાદી કાળમાં, કોડોપતિ વ્યાપારીઓ (શ્રેષ્ઠિઓ) હતા, રાજ્યદારી પુરોહી હતા, પ્રધાનો હતા, મંત્રીઓ હતા, લડવૈયાઓ હતા, કવિઓ હતા, સાહિત્યશાસ્ત્રીઓ હતા, અધ્યાત્મીઓ હતા, કારીગરો હતા, અને તેથી જ જૈન શાસન તે વખતે વધારે દીપ્તિ ઉઠ્યું હતું. અને જો જૈન શાસનને શ્રી પ્રકાશિત કરવું હોય તો જૈન સમાજમાં વિગારકો, રાજ્યદારી પુરોહી, મંત્રી-સુધારકો, સમાજસંવર્ધકો, હુન્નરશાસ્ત્રીઓ, આરોગ્યવેત્તાઓ તેમજ અધ્યાત્મીઓ ઉપજાવવા જોઈએ અને તેમનું તે તે શાખાઓનું જ્ઞાન દેશને દુનિયાને અભય, શાન્તિ, શુભ આપવામાં ખર્ચાવું જોઈએ.

જૈન સાધુઓ અને પત્રકારોએ તો આ અગત્ય ખાસ સહમજરી જોઈએ અને પોતાનો દરેક ઉપદેશ અને દરેક લેખ જાહેર કરતી વખતે આ દૃષ્ટિબિંદુ નજર સમક્ષ રાખવું જોઈએ જે શ્રીમત જૈનોને આ વિચારોમાં કાંઈ સત્ય છે એમ ગ્રહીત થતી હોય તેઓએ એકાદ મામિક કે મામાકિક પત્ર ગુજરાતીમાં, એકાદ હિંદીમાં, એકાદ મગલીમાં, એકાદ ઉરદુમાં અને એકાદ અંગ્રેજી ભાષામાં પ્રગટ કરાવવા માટે અમુક રકમ કઢાડવી જોઈએ, કે જે રકમમાત્રી નીકળતા પત્રો ઉપર જણાવેલા આશયોને સમ્પૂર્ણ બળથી અમલમાં મૂકે, અને તમામ જૈનોને તહેમનું વિશાળ કર્તવ્યક્ષેત્ર ખતાવી તેની ભીષ્મ જોષ્મદારીઓને અન લાવવા ખાતર વિશેષ જ્ઞાન મેળવવા લલચાવે.

‘ સમયધર્મ ’

કોલાખાની આગનાં કારણ શોધનારી કમીટી સમક્ષ એક જૈનની જીવ્યાની—મુબમ્મા કોલાખા ખાતે રૂના જથ્થામાં વાગવાગ આગો લાગવાથી લાખજો રૂપિયાનું નુકશાન થઈ ચૂક્યું છે અને મજબૂત ચોટી પહેરેા ખુદ મરકારે જેસાડવા છતાં હજી ઉપરા ઉપરી આગો થયાં જ કરે છે. આનું કારણ શોધવા માટે જે કમીટી નીમવામાં આવી છે તેની મગજ જીવ્યાની આપનારા ગૃહસ્થોમાના એક જૈન સાક્ષી ખાસ લલ જોચનાર થઈ પડ્યા છે. તેમણે પોતાના ધધાના નુકશાનની દરકાર નહિ કરતા કેટલાક ચોક્કાવનારો ખુલાસો જાહેર કર્યો હતો; અને ત્યાર પછી કમીટીએ કેટલાક સાક્ષીઓને બિધ બારણે તપાસ્યા હતા ખડ ખાદુ ને સર્વજન જાણે, પણ આ આગો અકસ્માતથી થાય છે એવી માન્યતા તો હરગીજ સ્વીકારી શકાય તેવી નથી અને જેમને લાંબે સરવાળે મહોટો લાભ થવાનો હોય એવાઓને એ આગોમાં લાય હોવા સબધી ધસારો કરનાર સાક્ષીઓના શબ્દો ઉપર કમીટીએ પુરતું ધ્યાન આપવા જેવું છે. અમે એક જૈન તરીકે આ જૈન સાક્ષીના નૈતિક જાળ માટે તેમને ધન્યવાદ આપ્યા સિવાય શી શકતા નથી.

છાપાની આશ્ચર્યજનક ગ્રાહક સંખ્યા—‘ ધી ટાઈમ્સ ’ પત્રની રૂંદ ૧ લાખ ૭૧ હજાર પ્રતો ખપે છે ! ખાસ એન્ટિગે, ખામ ગિયોટ્ટે, પ્રતિનિધિઓ, તરેહ તરેહના ચિત્રો, તાર ખર્ચ વગેરે પાછા કળવું ખર્ચવાનું આવા પેપરોને કેમ ન પાલવે ?

છે અને તેમ કરવા માટે તે તમામ બાબતોમાની પોતાથી શિખાય તેટલી બાબતોનું જ્ઞાન મેળવવું જોઈએ છે.

બધાં સઘળી નદીઓ મળે છે એવો કોઈ સમુદ્ર હોય તો તે જૈન ધર્મ છે, એમ આપણે વારંવાર કહેવામાં ગર્વ લઈએ છીએ. અલખત વસ્તુન તે વાન ખરી છે, પણ શુ આપણું વર્તન સમુદ્ર જેવું છે ? આપણે દરેક 'નદી'ની નિદા કરીએ છીએ, દરેક 'નદી'ના સ્પર્શ ભાગમાં મિથ્યાત્વ માનીએ છીએ, અને વળી ટ્હીએ છીએ કે અધી 'નદી'ઓ અમારા 'સમુદ્ર'મા મળે છે! કેવો જાણે પરસ્પરવિરોધ! નહિ, જૈનધર્મે ખરેખર નીચાવ પેટ ડગ્ગુ જોઈએ છે, અમારા ધર્મોની શુભ આવીઓ પોતામા છે એન ગનાગ માનુ મામર્થ્ય મેળવવું જોઈએ છે અને આઠાઠ નેત્રિની ચ્હામથી સર્વ 'નોંતુ' (એટલે કે સર્વ 'દૃષ્ટિમિદુ'ઓનું) જૂઠાણુ નહિ પણ સત્ય સાચીત કરી આપવું જોઈએ છે. સત્ય કરી ચ્હીડાવું કે ગર્વ ડગ્ગુ નથી, જૈનધર્મે બીજાઓ તરફ ચ્હીડાવાનું અને આપમદાઈ કરવાનું છોડી મરવને પોત પોતાના ધર્મની આવીઓ બીજાવગને તથા મર્વ દેગો અને સર્વ ધર્મોને જોડનાર મોનેરી સાકળ બનવાને હવે મેદાનમા પડવું જોઈએ છે.

ધર્મ એ શુ છે ? દૂનતાને ધરી રાખે હવે જ્ઞાન, એનું નામ 'ધર્મ' છે; દૂનતા માનુષ્યી કો કમા રહી નેકબધ ધર્મનું ભાગ આપનારને જો 'ધર્મ' કહીશુ તો પછી 'ધર્મદાતા' કે 'નિર્ધેતા' ઈત્યાદિ શબ્દોના અર્થ જોધવા કરડા જઠરશુ ?

અધ્યાત્મ એ એક એવો મત્ર છે કે જે વ્યાપારને, શુદ્ધને, રાજ્યને, હુતરને, સાહિત્યને મરવને પોતાના પવિત્ર બોજામા લેકે અને પોતાના સ્પર્શભાગથી એ મરવને વિશેષ હચ્ચ-પ્રોદ-સગીત બનાવે છે.

જૈન ધર્મમા ત્હેના આગાની કાળમા, કોટોપતિ વ્યાપારીઓ (શ્રેષ્ઠિઓ) હતા, રાજ્યદારી પુરો હતા, પ્રધાનો હતા, નાજઓ હતા, લડવૈયાઓ હતા, કવિઓ હતા, માદિન્યશાસ્ત્રીઓ હતા, અધ્યાત્મીઓ હતા, કારીગરો હતા, અને તેથી જ જૈન શાસન તે વખતે વધારે દીપી ઉડ્યું હતું. અને જો જૈન શાસનને શરી પ્રકાશિત ડગ્ગું હોય તો જૈન સમાજમા વિગારકો, રાજ્યદારી પુરો, મંત્રાચારકો, મમાજમવકો, હુન્તગ્યાજો, આગેગ્યવેનાઓ તેમજ અન્ય ત્મીઓ ઉપજવવા જોઈએ અને ત્હેમનું તે તે શાખાઓનું જ્ઞાન દેગને અને દિનિત્ય, શાન્તિ, શુભ આપવામા ખર્ચાવું જોઈએ.

જૈન સાધુઓ અને પત્રકારોએ તો આ અગત્ય ખાસ રક્ષમજની જોઈએ અને પોતાનો દરેક ઉપદેશ અને દરેક લેખ જાહેર કરતી વખતે આ દૃષ્ટિબિંદુ નજર સમક્ષ રાખવું જોઈએ જે શ્રીમંત જૈનોને આ વિચારોમા કાંઈ સત્ય છે એમ શ્રદ્ધા થતી હોય તેઓએ એકાદ મામિક કે સામાકિક પત્ર ગુજરાતીમા, એકાદ હિંદીમા, એકાદ મગહીમાં, એકાદ ઉરદુમા અને એકાદ અંગ્રેજી ભાષામા પ્રગટ કરાવવા માટે અમુક રકમ કઢાડવી જોઈએ, કે જે રક્ષમાયી નીકળતા પત્રો ઉપર જણાવેલા આશયોને સમ્પૂર્ણ બાધી અમલમા મૂકે, અને તમામ જૈનોને ત્હેમનું વિશાળ કર્તવ્યક્ષેત્ર ખતાવી તેની ભીષ્મ જોખમદારીઓને અદ્ધ લાવવા ખાતર વિરોધ જ્ઞાન મેળવવા લક્ષ્યાવે.

‘ સમયધર્મ. ’

કોલાખાની આગનાં કારણ શોધનારી કમીટી સમક્ષ એક જૈનની જુખાની—મુબદ્દમાં કોલાખા ખાતે રૂના જાથામા વાગવા આગો લાગવાથી લાખજો રૂપિયાનું નુકશાન થઈ ચૂક્યું છે અને મળખત ચોટી પહેરો ખુદ સરકારે ખેસાડવા છતા હજી ઉપરા ઉપરી આગો થયા જ કરે છે. આનું કારણ જોધવા માટે જે કમીટી નીમવામા આવી છે તેની મગક્ષ જુખાની આપનારા ગૃહસ્થોમાના એક જૈન સાક્ષી ખાસ લલ ખેચનાર થઈ પડ્યા છે. તેમણે પોતાના ધધાના નુકશાનની દરકાર નહિ કરતા કેટલોક મ્હોકાવનારો ખુલાસો જાહેર કર્યો હતો; અને ત્યાં પછી કમીટીએ કેટલાક સાક્ષીઓને ખાધ ખારણે નપામ્યા હતા. ખંડ ખાટું તો સર્વજન જાણે, પણ આ આગો અકસ્માતથી થાય છે એવી માન્યતા તો હરગીજ સ્વીકારી શકાય તેવી નથી અને જેમને લાંબે સરવાળે મ્હોટો લાભ થવાનો હોય એવાઓનો એ આગોમા લાય હોવા સબધી ધસારો કરનાર સાક્ષીઓના શબ્દો ઉપર કમીટીએ પુરતું ધ્યાન આપવા જેવું છે. અમે એક જૈન તરીકે આ જૈન સાક્ષીના નૈતિક જાળ માટે તેમને ધન્યવાદ આપ્યા સિવાય ગદી શકતા નથી.

છાપાના આશ્ચર્યજનક ગ્રાહક સંખ્યા—‘ ધી ટાઇમ્સ ’ પત્રની રૂંટ ૧ લાખ ૭૧ હજાર પ્રતો ખપે છે. ખાસ એડિટરો, ખામ રિપોર્ટરો, પ્રતિનિધિઓ, તરેહ તરેહના ચિત્રો, તાર ખર્ચ વગેરે પાછળ કળવર ખર્ચવાનું આવા પેપરોને કેમ ન પાસવે ?

પ્રાસંગિક નોંધ.

લખનાર — વાડીલાલ મો. શાહ.

સ્તલામ જૈન ટ્રેનીંગ કૉલેજના વ્યવસ્થાપકો
પાંચ વર્ષ સુધી પાસકે પૈસે 'અલ્પતરો' કર્યા
પછી હવે 'ભૂલ્યા ત્યાંથી ફરી ગણવા'
ધારે છે.

સ્તલામ જૈન ટ્રેનીંગ કૉલેજ નામની સ્થાપનાની જૈન ડૉન-
રમના હિતકર્તા સંસ્થાની મૂળપ્રાય હાલન સમ્યન્ધમાં આ મામિતના
ગયા અંકમાં એક 'નોંધ' લખવામાં આવી હતી. હમેશ અત્યુ
આવ્યું છે તેમ, આ નોંધથી ડૉનર-સના કહેવાના આગેવાનોને બહુ
ખોટું લાગ્યું છે અગાઉ એ જ ડૉલેજના એક વિદ્યાર્થી મી. વાડી-
લાલ મૂળગજે 'મુગધ મમાચાર' વગેરે પત્રોમાં કૉલેજની ગેરવ્યવસ્થા
મળ્યાં જાહેર પાસર ઉઠાવ્યો હતો, પરંતુ તે વખતે ડૉલેજ અને
ડૉનર-સના બની એકલા આગેવાનો એ ચર્ચાપત્રોને જૂઠો પાડના
અને કૉલેજ સમર્થક ડૉનર ટીકા કરી એ 'નિદા' છે એમ જણાવી
લોકોની આંખે પાટા બાંધવા પ્રયત્ન થયા હતા. ત્યાર પછી એ આગે-
વાનોની સમજમાં કોંઈક અંશે ફેરફાર થયેલી જોઈ મહત્તે મતોપ-
યાય છે. કારણ કે જો કે ગયા અહની મહાત્મા 'નોંધ' થી તેઓ
મનાપીળા થઈ ગયા હતા તો પણ વસ્તુચિતિ છુપાવી છુપાય તેમ
નથી એમ જોઈતે તેઓએ હમણા એક 'કરાવ' દ્વારા જાહેર કથુવાન
કરી છે કે " કૉલેજના કામકાજમાં ગિચિત્તા દરિગોચર થાય છે "

આથી મેં મામની તારીખ ૧૫ અને ૧૬ મીએ સ્તલામ બાને
કૉલેજની એક ડિમીટી બોલાવવામાં આવી હતી, જેમાં કેટલાક ગુરુઓ કે
તેઓ 'મંચર' નથી હોમને પણ 'મલાહકાર' તરીકે આમંત્ર્યા હતા,
પરંતુ કોઈએ હાજરી આપી નહોતી એમ એક 'મલાહકાર' મી. દુર્લભ

ત્રિભુવનદાસ ઝવેરી મોરળીવાળા, કોલેજની બાબતમાં ટીકા કરનારને કોલેજને વિષ આપનાર તરીકે ઠરાવવાના આશયથી લખેલા એક ચર્ચાપત્ર દ્વારા, 'જૈનહિતેન્દ્ર' ઑફિસને જણાવે છે. મી. ઝવેરી પોતાના ચર્ચાપત્રમાં જે જે અસબદ્ધ, પરસ્પરવિરોધી, અનુભવહીન અને ખીજના હાથમાં રમકડું બની પીપુડી બબલવા જેવી તથા કમ્પ્રોમીસરી ટીકાઓ લખેછે તેને બાદ કરી, સ્થાનકવાશી જૈન મંત્રને જાણુવા જરૂરી એવા જે સમાચાર તે ચર્ચાપત્રમાં લખવામાં આવ્યા છે તે અત્રે અક્ષરેઅક્ષર ઉતારવાની મ્હારી ફરજ છે. તે બાઈ લખેછે કે—

“ ગાશાનનક યુદ્ધિથી વિચાર કરતાં, વ્યવસ્થામાં સુધારો થવાથી વિજય મળવાના ચિન્હો પ્રકાશવા સંભવિત છે. સ્વધર્મી પ્રિન્સીપાલ અને શિક્ષકો મળી શક્યા હોત તો આવી કફોડી સ્થિતિ થવા ન પામત. આ કફોડી સ્થિતિના કારણોનો ખારીકીથી અભ્યાસ કરી આ વખતની કમિટીમાં કેટલાક ઉપયોગી ઠરાવો કરી ગણ્યા છે જેમાંના કેટલાક જરૂરી આ નીચે ઉતારી લઉં છું અને મને ખાતરી છે કે તે સમગ્ર જૈન કોમને સતોષ આપશે જ.

૧ કોલેજના કામકાજમાં હાલ જે શિથિલતા દૃષ્ટિગોચર થાય છે તેનું મુખ્ય કારણ લાયક સ્થાઈ પ્રિન્સીપાલ અને અન્ય યોગ્ય શિક્ષકોનો અભાવ છે અને બીજા મુખી કાયમી સારા લાયક વિદ્વાન પ્રિન્સીપાલ અને શિક્ષકોની તબવીજ ન થાય તો ભવિષ્યમાં વધુને સુશ્લેષી ઉભી થવા સંભવ છે તેવી ખાસ ખાસ પ્રિન્સીપાલ અને શિક્ષક વિગેરે તૈયાર કરવાની જરૂરીયાત સ્વીકારી ઠરાવ કરવામાં આવે છે કે—

ક. સમ્મત સેક્રેટરી લેગવેજ વાળા એક સ્વધર્મી ગ્રેજ્યુએટને જેને નવજ્ઞાન વિગેરે ધાર્મિક વિષય અને ભાષણ કળાનો અભ્યાસ કરવા, માસિક રૂ. ૫૦) (ખર્ચ શીખે) મુઢીની મોઢાવરશીપ બે વર્ષ મુઢી આપવી. તેને વિદ્વાન અનુભવી મુનિરાજને અને યોગ્ય આગ્રહર અનુભવી શ્રાવકની પાસે, યોગ્ય વખત મુઢી રાખી અભ્યાસ કરવાનો પ્રબંધ કરવો. એવી શરતે કે એ બે વર્ષમાં તૈયાર થયા પછી પાંચ વર્ષ મુઢી તેણે કોલેજમાં પ્રિન્સીપાલ તરીકે કામ કરવું પડશે. (માસિક રૂ. ૭૫) થી શરૂ કરી, દર વરષે માસિક રૂ. ૫૦ થી વધુના આપવામાં આવશે આ બાબતની

કરવાનું કામ શીયુત્ પુરૂષોત્તમ માવજી વડીલ અને મી દુર્લભજી
ઝંઝરીને સોપવામા આવે છે તેઓ આ બાબત જલદી પ્રબધ કરે.
આ ખર્ચ કોલેજના રીઝર્વ ૬૩ માંથી ફેરવે.

૨૧. કોન્ક્રેટ્સ ઓરીસના હેડ ક્લાસ માગગેળવાળા મી. ઝવેર-
ચંદ્ર જલવજી જેણે ઉપદેશક તરીકે દક્ષિણમા અને હાલમા ઓરીસમા
સતોપદારક કામ કર્યું છે (અને જેનો ધાર્મિક અભ્યાસ અને અનુ-
ભવ સારો છે) તેને જૈન તત્ત્વજ્ઞાન અને સંસ્કૃતનો વિશેષ અભ્યાસ
કરવા બનારસની યોગ્ય પાઠશાળામા ત્રણ વર્ષ સુધી મોકલવા માસિક
૩ ૩૦) ત્રીસ (ખર્ચ શીખે) ની મોકલગ્રંથીપ આપવી. એવી શરતે
કે ત્રણ વર્ષ બાદ પાંચ વર્ષ સુધી તેને કોલેજમા શિક્ષક તરીકે કામ
કરવું પડશે, પગાર માસિક રૂ. ૪૦) ચાલીશ અને દર વર્ષે માસિક
રૂ. ૩) નું પ્રમોશન મળશે. જે મી. ઝવેરચંદ આ મંજૂર ન કરે તો
બીજા કોઈ લાયક વ્યવસ્થાને તેને જલ્દી મોકલવો. આ ખર્ચ કોલે-
જના રીઝર્વ ૪૩ માંથી આપવું. આ કામ મી. ધારશી ગુલાબચંદ
કોંકરને સોપવામા આવે છે જેણે આ બાબતનો તુરત બંદોબસ્ત
કરવો.

૨૨. ગાંધી કમિટીમા મેટ્રિક પાસ વિદ્યાર્થીઓનો એક સ્પેશીયલ
ક્લાસ, ઉપદેશકો તૈયાર કરવા માટે ખોલવાનો ઠરાવ થયો હતો પણ
શિક્ષક ન મળવાથી અમલમા નહોતો આવ્યો હાલ તેમને શિખવ-
વાના કોર્સનો કાર્યો ખરડો કરવામા આવ્યો છે જે વિદ્વાનોની
સલાહ લઈ નક્કી કરવામા આવશે-આ લગાવવા માટે લાયક શિક્ષકની
જરૂર છે તો જે કોર્સ નક્કી થાય તે બાબતમાં વિશેષ જ્ઞાન મેળવવા
આવતા ચોમાસામા, ચાર માસ માટે, પડિત અવધાની મુતી શ્રી
રતનચંદ્રજી પાસે સુરતમા, કોલેજમાંથી સારી આશા આપનારા નીક-
જેલા નીચેના ત્રણ વિદ્યાર્થીઓમાંથી એકને રાખી, કોર્સમા નક્કી
થયેલા પુસ્તકોનું જ્ઞાન મેળવવા મોકલવા મી. મોતીલાલ શ્રીમાર,
મી. મણીલાલ શીવલાલ, મી. સુનીલાલ કલ્યાણજી આ ત્રણમાંથી
એકને મોકલવો. માસિક રૂ. ૨૫) પચીસ (ખર્ચ શીખે) ની સ્કોલ-
શ્રીપ આપવી એવી શરતે કે તેણે કોલેજમા માસિક રૂ. ૨૭)
મનાવીશના પગારથી કામ કરવું પડશે.

૫—ગાંધી કમિટીના ઠરાવ મુજબ તા. ૧૫ જાન્યુઆરી ૧૯૧૫
થી સ્પેશીયલ ક્લાસ શરૂ કરવો. તેમાં મેટ્રિક પાસ સંસ્કૃત ભાષાવાળા

૫ વિદ્યાર્થીઓને દાખલ કરવા તેને ખાવા પીવાનું, રહેવાનું, બધું કોલેજને ખર્ચે આપવામાં આવશે. એક વર્ષ સુધી ધાર્મિક અને ભાષણકળાનું નિદાણ આપવામાં આવશે અને પાસ થનારને માસિક રૂ. ૩૦૦ ના પગારથી ઉપદેશક તરીકે રાખવાનું કોન્કરન્સની મેનેજિંગ કમિટીએ ડ્યુલ કર્યું છે. જો મેટ્રિક પાસ પુરા વિદ્યાર્થીઓ નહિ મળે તો મેટ્રિક ફેઇલ વિદ્યાર્થીઓને પણ તક આપવામાં આવશે તેની ખીલ ભાષા સમ્મત હોવી જોઈએ અને તેને ત્રીસને બદલે રૂપિયા પચીસનો પગાર મળશે.

ઉપલા ઠરાવો દેશરાજને અનુસરતા થયેલા સર્વ કોઇ સ્વીકારી શકશે એન્યુઓટોને જૈન પડીનો બનાવવાનો આ પ્રયાસ ખરેખરે મુનિ પાત્ર ગણાવો જોઈએ તે કે આ વિચાર પાત્ર વર્ષ પહેલા ઉદ્ભવ્યો હોત તો કોલેજની વર્તમાન સ્થિતિતાથી શરમવાનું ન પડત. પણ ખેર !-જગ્યા ત્યાંથી મનાર માનીએ તો પણ ઘણું થઈ શકે”

*

આ ઠરાવો કોની દગખાસ અને કોના અનુમોદનથી પાસ થયા, ખીજા કયા કયા ઠરાવો થયા, અને કોણ કોણ ‘મંમ્મરો’ હાજર હતા એ વગેરે અવગ્ન્ય લાગવા જોગ ખખરોથી સ્થાનકવાસી જૈન કોનને જોનશીય, જ ગળવામાં આવી છે. માત્ર આ બે ઠરાવો આપીને મી ઝંઝેરી આશા બતાવે છે કે હવે તો જરૂર પમ્લીકે કોલેજ માટે શ્રદ્ધા ગળવી જ જોઈએ અને સતોપ બતાવવો જ જોઈએ.

સ્થાનકવાસી જૈન મંત્ર આ વચ્ચેથી કેટલો ખીગળે છે અને કેવી શ્રદ્ધા બનાવવા નાકળી પડે છે તે હવે પછી જોનાનું છે. પાત્ર વર્ષ સુધી તેઓ કાર્યવાહકો અને સલાહદાતાઓ હતા સ્કેમના કાર્ય અને સલાહથી શુ બની શક્યું છે તે આપણી આખ આગળ મોળુજી, તેજ કાર્યવાહકો હવે પછી શુ કરી બતાવશે તે આપણે જોનાનું રહે છે. હુ કોઈને નિરાશ કરવા માગતો નથી, દૃઢ નિશ્ચય અને મેવા જુરિ આગળ કોઈ ચીજ અશક્ય નથી એ સત્યને ખાડુ કરવા ઈચ્છતો નથી, પરંતુ એક ધાર્મિક કોલેજની વ્યવસ્થા માટે શિશુ પદ્ધતિ અને અન્યાત્મ જ્ઞાન એવા જે બે તત્વો આવશ્યક છે તે તત્વોથી બેનગીમ મુદ્દત બે ચાર માણુઓ બે દિવસ વાતો કરી વાળ-ગંધ અને એ વાતો વડે અગમ્ય શક્ય બની જાય એવી હવાઈ મંજતા તો કોઈપણ અનુભવી માણુપ બાગે જ માન્ય રાખી શકે

મી. ઝવેરી ઉપલા ચર્ચાપત્રમાં લખે છે કે, કાગળો અને તારો લખવા છતાં કેઈ ગૃહસ્થો કમિટીમાં હાજર થયા નહોતા. બગબગ છે: પણ આ ગેરહાજરીનું ખરૂં કારણ હમજવાની મી ઝવેરી અને જેમની લેખણે 'ચીફ' લીધી છે તેઓને દરકાર છે? કૉન્ફરન્સ વગરવાયાની સમ્યા થઈ પડી છે, કહેવાતા આગેવાનોએ અનેક વખત લોડોની આંખમાં ધૂળ નાંખી નિર્મામ શુભાચ્છો છે, સ્વતંત્ર વિચારને તનદુસ્તીનું સ્વરૂપ ગણવાને બદલે ગણવટ અને ધર્મ ભાવ માનવાની મર્જના કૉન્ફરન્સના હવાઈ મહેલમાં પ્રચરી રી છે બાલીશતા અને (તોડરી કે વ્યાપાર સમ્યક્) લાભને જ સ્વધર્મ ત્રાજ મનાવવાની માલાકી તે હવાઈ મહેલમાં નિર્માતે કુપાર્થ શંક છે અનુભવ અંત અભ્યાસને બદલે હક અને કલ્પનાશક્તિ જ તરફ પૂજ્ય છે આ બધું સ્વરૂપ જેવા પામેલાઓ હજીએ એ 'રમતરી' મા સામેલગીરી આપવા દોડે એ પોતાના હક્કો અને કોમને કયા સિવાય તો ભાગ્યે જ પતી ગઈ કૉન્ફરન્સની અને કોલેજની એક મીટીંગમાં આ લખનારે પોતે 'ચોટ' આપવાના અવિદગ વગરતા ' સજાહકાર ' તરીકે હાજરી આપી હતી અને રૂબરૂ દરેક પ્રસંગે તે જોતો કે અમુક અગાડી નૈયાગ મળેલા નિ. થો જ પસાર થત અને દરેક પ્રસંગે લેને ગરમાગરમ ચર્ચામાં ઉતરી પોતાનું બજેર કોણ બાળવું પડતું 'જેનસમાચાર' બધ થવા પહેલાંના ગોડા અકવાડીઆની વાત ઉપર અજમેર ખાતે કૉન્ફરન્સની મેનેજર કમિટી ભરવામાં આવી હતી તે વખતે આ લખનાર ભયકર ખીગારીમાં હોવાથી જેન-લસર ડેમ્પ ખાતે રહેતો હતો અને કાંઈ પણ લખવા-વાંચવા કે પા મીનીટથી વધુ વખત વાતચીત કરવાની લેને લેતા ડાક્ટરોએ સજા મના કરી હતી. તે છતાં, જ્યારે કમિટીમાં એક 'સજાહકાર' તરીકે હાજરી આપવાનું આમત્રણ તાર દ્વારા ત્યાં મળ્યું ત્યારે કૉન્ફરન્સના એક પ્રાન્તિક સેક્રેટરી શ્રીયુત અભેચદમાઈ કાળીદાસ વડીલની ખાસ મના છતાં એવી માલગીમાં પણ તે કાડિયાવાડથી અજમેર ગયે હતા. શુ એ કૉન્ફરન્સ પ્રત્યેની લાગણી વગર જ બન્યું હતું? અને તેમ છતાં એ હાડમારી ભોગવવાનું પરિણામ શુ આવ્યું હતું? લેની સાચી સૂચનાઓ મારી ગઈ, લેના ઉપર અગત દ્વેષ બતાવવામાં આવ્યો અને જેદ અને શ્રમને પરિણામે રાત્રે લેને અસહ્ય દર્દ થવાથી જમીન પર આમતેમ આજોડીને મુશ્કેલી એ રાત્રી પસાર કરી

મી. ઝવેરી આજે જ્યારે ‘શાન્તી સીતા’ બની દીકરાગેને ખુની
 ઠરાવવા અને સલાહ આપવા બહાર પડ્યા છે ત્યારે હેમને
 એક બીજે બનાવ યાદ કરાવ્યા સિવાય રહી શકાતું નથી. હંભારી
 મોરબી કોન્ડરન્સ વખતે અમદાવાદના એક ચુંદાયલા ડેલીગેટ,
 કોન્ડરન્સના પિતા શેક અંબાવીદાસ તરફથી ખાસ પત્રવડે નોતરાયલા
 સલાહકાર, હંભારી કોમના એકના એક પત્રકાર અને કોન્ડરન્સની
 જરૂરીયાતનો સૌથી પ્રથમ ઉપદેશ કરનાર એટલા બધા કદો સાથે
 કોન્ડરન્સની બેઠકમાં ભાગ લેવા માટે મોરબીમાં આવનાર યુવાનને
 અધારી ગત્રીએ ઉતારો, ટીકીટ, વૉલટીયર, વાહન કાઢી પણ નહિ
 આપવાની જોહુકમી કરીને બે દિવસ સુધી બર શિયાળાની હાડીમાં
 ખુધા મેજાનમાં પડી રહેવાની ફરજ પાડનાર, અને મહાપમાં ટીકીટ
 કે જગા આપવાની ના કહેનાર ત્હમે કોન્ડરન્સવાળાઓ જ હતા કે?
 પ્રતિનિધિઓ અને પરોણાઓને નોંતર આપીને આવી મરદમ તે
 ત્હમે કોન્ડરન્સવાળા જ કરી ગયા, કારણ કે ત્હમે ઘણા કદો
 દીલના અને કોમનું હિત મચ્છવા માટે જન્મ પામેલા આત્મભોગી
 બહાદુરો છો ત્હમે કોન્ડરન્સવાળાઓ બહારથી એવો દેખાવ કર્યો
 છો કે ત્હમે તો બધાની સલાહ અને સામેલગીરી માગતા આવ્યા છોઃ
 પછી, સામેલગીરી કે સલાહ આપનારને અપશબ્દો, તિરસ્કાર,
 ત્રામ અને શરમ આપો છો અને બીજાઓની મહેનતનું માન ત્હમે
 લોધી ખાટી જમને ત્હમારી અજ્ઞાનતા કે જરૂરી બગડતા કામો
 માટે બીજાઓની ટીકાઓને જોખમદાર ઠરાવો છો. બીજાઓને
 અપમાન કે હપકો મળતા પણ જો ત્હમારાથી કોમનું કાંઈ દ્રેય થઈ
 શક્ય હોત, કોઈ ખાતું ત્હમે જાતમહેનતથી કે દેખરેખથી કે હા-
 પણમરી સલાહથી છ સાત વર્ષે પણ સુધારી બતાવ્યું હોત, કે વધુ
 નહિ તો હડગા સારી રકમ આપી કે અપાવી હોત તો તેથી કોઈને
 બગાડો કરવાનો રહેત નહિ; પણ ત્હમે કહેવાતા ખેરખ્યાંઓ કોન્ડ-
 રન્સથી ફરના ફર જ રહો છો અને માત્ર તાળોટા પાડવા વખતે જ
 હાજરી આપીને બિચારા અજ્ઞાન ભોળા લોકોને કામચાવી દો છો કે
 “ભાઈ ! પચના કામ પગળાં છે, જુઓ, કોઈ વિદ્વાનો કે આગે-
 વાનો હાજરી આપવા જેટલી પણ દાઝ ધગવે છે ? અમને તો કો-
 ન્ડરન્સ વડેની છે અને ધર્મનો પ્રમ રંગે રંગે વ્યાપેલા છે
 એટલે અમારો કાંઈ કુટકો ન ? ” કોન્ડરન્સના તર્કવાહકોની

આ આદત જનમમાજથી હવે કાંઈ 'કુટી નથી અને તેથી
નહેમના કામમાં સામિલ રહે એવા અંગૂઠા વાગા જ હશે. હા,
જેમને 'મ્હોટા ભા' બનવાનો પ્રયત્ન હોય તેઓ તેવાઓ
અથવા તેો જેમના પં જૂતકાળતુ આલોકન (પ્રિનકમન) કરવાની
અને ભવિષ્યનો વિચાર (પ્રતાપ્તવાન) કરવાની નકિત નહિ હોય
એવા ભોળામટાક હોકો તેો ડૉન્ટરનના કાલના આગેવાનોની
સાથે જોડાશે જરા જ, અને તેવાની મામેલગીરીથી તકમે જાણ
લેવા માનશે એ પણ સહજજવા બહાર નથી; પણ એવી
કાંઈ કોમતુ દારિદ્ર શીટિ એ આજા અપનામાં પણ રાખી
જકાય નહિ.

ડૉન્ટરનના કાર્યવાહકોને કોઈ નહીં. આપવા આવતું નથી
તેથી એમને વિચારાઓને આવડે તેમ કરી એમ મ્હોટો ભાગ
હિતકોનો પડે છે, એવો જવાબ દેખાવ કરવાના આવે છે ત્યારે જ
આવા એક એ જમણો યાદ કરવાની જરૂર પડે છે. પરંતુ તે જતા
ડૉન્ટરન કે ડૉન્ટરનના હાથ નીચેની મંત્રાઓની વિરુદ્ધ થવા હું
કોઈને ભલામણ કરી શકું નહિ. હું જે કાર્ય કરેનો આવ્યો છું અને
ફરીથી કહું છું તે એ જ છે કે, પ્રથમ ડૉન્ટરનનું બધારણ મુકાશે.
તેની કાયમી જ મુદ્દર કરો, અનુભવી અને સેવાયુક્તિવાળા
અવસ્થાપકો નીચે, એ મંદજને સરકારમાં રહસ્યકર્તા કરાવવાનો જે
હાથ ધણી વખાલી કરાયતો હોવા 'જા' 'હું હું' તરીકે પરી
રજો છે તેને જાનમાં મૂકો, અને ત્યાર પછી જ બીજાઓની
મામેલગિરિ, સમાધાન અને આર્થિક સ્થાય યાચો.

ડૉન્ટરનની મામેલીમાં ટ્રેનીંગ કોલેજ અને બોર્ડિંગ હાકમ
એમ બે જ સંસ્થાઓ છે અને તે બંનેમાં જેરવ્યવસ્થા હોવાના
પોકાર થતા હતા; પરંતુ તે પોકારોને અનુભવથી તોડાન
દગવવામાં આવતાં હતા આખરે તે બંને સંસ્થાઓના નેતાઓએ
વ્યવસ્થા બદલવાની જરૂર અુદ્ભવ્યુતી ગીતે કયુક્ત કરવી જ પડી
આનો કામ પન અર્થ થતો હોય તો તે એટલું જ કે, પ્રથમ જે-
વ્યવસ્થા બોર્ડ શકનાગઓ 'દીવદશ' હતા અને તે બહાર કુ-
નાગઓ માયા 'મેલો' હતા; જ્યારે તે જેરવ્યવસ્થા બતાવવા છતાં
નહિ તેમજ શકનાગ આગેવાનો ટુંટી દિવાળા (Short sighted)

અગર તો છૂદી હતી અને તેથી પોતાને સમાજનેતા થવાને નાલાયક પુરવાર કગનારા હતા.

અલગન હવે નેતાઓને પોતાની ભૂલ કયુલ કરવી પડી છે એટલું પણ દીક્ષાસે લેવા જેવું છે, પરંતુ એ ભૂલમાં તેઓ બીજાને લઈ જઈ છે એ ચોખ્ખી બાલીશતા છે. બાલક પડી જાય છે ત્યારે રહે છે અને પડી ગયાનું કયુલ કરે છે પણ તેનો દોષ પાસે ઉમેલા નહિ સ્વજન પર દોળી પાડ છે, તે કહે છે કે “અમુક ભાઈ બોલ બાય કરતો હતો તેથી હું પડી ગયો” આવી બાલીશતાથી કાંઈ સમાજના કાર્ય આગળ વધી શકે? પણ હજી કાંઈ અગડી ગયું નથી, કાગળ કે દૈનિકના નેતાઓની ‘બ્રાઈ’ લઈ નીકળેલા મી. ઝવેરી જણાવે છે કે “એક પગ મુકાઈ ગયો છે હવે બીજો પગ મુકી આખરે ભેગ આગળ વધવું શોભા ભર્યું” છે, પણ પગ પાછો ઉપાડી પલાયન કરી જવાનું હીયકાર કાર્ય કોમની હાંસી કરાવનાર છે;” તથા “માનની મારામારીને પગની પાડુથી પાતાળમા પહોંચતી કરી, ઉઘાડે પગે, ઉઘાડા વાસે અને ઉઘાડા મસ્તકે-શ્રમ-તુકશાન અને અપમાનથી ડરી નિરાશ ન થતા એક નિશ્ચયથી કામ થાય તો જ પચતા પરમાર્થ કામો નભી શકે.” ખરેખર મી. ઝવેરીનો આ ઉપદેશ સ્તુત્ય છે અને એવા વિચારો માટે હૃદયને ધન્યવાદ આપુધું. હું પણ તેમને એ જ કહું છું કે ‘હવે પગ પાછો ઉપાડી પલાયન ન કરતા;’ એ ‘હીયકાર-કોમની હાંસી કરાવનાર કાર્ય’ કરશે તો કાકાની બત્રીશીએ ચહકશે; દીકાકોની દીકાને નહિ મણકારતાં હવે તો એક ‘નિશ્ચયથી’ કામ કરી જ બતાવો, કામમા ‘શ્રમ તુકશાન અને અપમાન’ સહન કરવા સજ્જ થાઓ, ‘ઉઘાડા પગે અને ઉઘાડા મસ્તકે’ શરીને કોન્ફરન્સને તાજી કરો (પણ મૂળ મુડી ખુટાડીને ક્યારા મંપ્રસેવકમા અપવાનો ડોળ છાંડી દો) પરાયાને જે શિખામણ આપો છો તે, મિત્ર ઝવેરી! તેમ જ હવે અમલમા મૂકી બતાવો.

તેમને જેવી અને જેટલી મગવડો છે તેટલી પાંચ લાખ ન્યાય જોતોમા બીજા કોઈને નથી. (૧) તેમને કોન્ફરન્સ પ્રત્યે બીજા મંત્રા વિશેષ ગાળાથી હોવાનું લઘુમતે ગર્વાપત્ર ગહેર કરે છે, (૨) તેમની પાસે આર્થિક સાધન એટલું છે કે આવા કોઈકની

લેવા ઇચ્છનાગએને પાંદ્રવિચાર કરવાની સગળતા મળે—(૧) પહેલા ઠરાવની ક પેટાકલમમા પ્રિન્સિપાલની જગાના ઉમેદવાર ઍન્જ્યુએટને ૭ વર્ષ સુધી અને બીજા એકને ૮ વર્ષ સુધી બાંધવામાં આવે છે; તો આ ઠરાવ અમલમાં મૂકાય ત્યારથી એાછાંમા એાછાં ૮ વર્ષ સુધી કૉલેજ ટકી રહે એટલું ફંડ સીલીકમાં છે એવી ખાતરી આપવા માટે હાલની સીલીક અને આવતા ૮ વર્ષના ખર્ચના અડસદા જાહેર કરવા; (૨) પ્રિન્સિપાલની જગા માટે જ જે ઍન્જ્યુએટ બીજા લાઇનમાં કામ ન લાગે એવા ખાસ વિષયોનો અભ્યાસ કરવામાં બે કિમતી વર્ષોનો ભોગ આપશે તેને શિક્ષણ સમ્યન્ધી સંપૂર્ણ સત્તા આપવામાં આવશે કે મી. કુચી જેવા સહાય M. A. ના કામમા હરધરી માથું મારવામા આવતુ તેમ માથુ મારી જગા છોડવાની ફરજ પાડવાના સભવને ઉભો જ રહેવા દેવામા આવશે ? કારણ કે તેમ થાય તો તે ઍન્જ્યુએટને સાતવર્ષ નકામાં ગણી નવે નામે છદ્મી શરૂ કરવાનો વખત આવે. (૩) કૉલેજની પાત્ર વપની કારકીર્દી નિગશાજનક હોવાનુ ખુદ કૉલેજના કાર્યવાહકો ડબ્બલ કરે છે તો તેવી કૉલેજમાં ૩ વર્ષ પ્રાથમીક જ્ઞાન શિખવા પામેલા વિદ્યાર્થીને માત્ર ૮ માસના શિક્ષણથી, કૉલેજના એક શિક્ષક થવાને લાયક બનાવવાનું સામર્થ્ય પોતામા છે એમ પંડિત મુનિ શ્રી રતનચંદ્ર મહારાજ સ્વીકારે છે કે કેમ તે તેમને પૂછાવીને જાહેરમાં નહીં બેઠએ.

નવા ફેરફારોને લગતી દરેક દકીલત અને ખુલાસા જાહેરમાં મુકાય અને ઠરાવો અમલમાં મુકાઇ વિદ્વાન્ વર્ગને સંતોષ કિપજે એવુ પરીણામ બનાવવામાં આવે એવી ઇચ્છા સાથે હમણાં તો આપણે અત્રે જ વિરમીશું.

[૨૬-૬ ૧૪.

એક જૈન ઍન્જ્યુએટને મળેલી અમેરિકન ઑનરરી ડીગ્રી—મી. મણિલાલ હાકેમચંદ ઉદાણી M. A. L. L. B. ને અમેરિકાની ઑગીએન્ટલ યુનીવર્સીટી તરફથી ઑનરરી M. A.—ની ડીગ્રી ચાલુ માસમા એનાયત કરવામા આવી છે તથા તે યુનિવર્સીટીના સિદ્ધજ્ઞાતાના પ્રતિનિધિ નીમવામા આવ્યા છે. મી. ઉદાણી એક ઉત્સાહી સ્થાનકવાળી જૈન છે અને મુંબઈની કોર્ટોમાં પ્રેક્ટીસ કરે છે અને તે અવધી મદાગયની ખુલાયથી કદર માટે ગાળિ નંદન આપીએ છીએ.

સાચું કોણ : સંઘ કે 'શાસન' ?

ભાવનગરના શ્વેતામ્બિક મૂર્તિપૂજક જૈન મંધની એક મિટિંગ તા. ૧૦મી મેના રોજ મળી હતી, જેના પ્રેસીડીંગની નકલ 'જૈન-ધર્મપ્રકાશ' માં નીચે પ્રમાણે પ્રકટ થઈ છે—

“આજ રોજ સ. ૧૯૭૦ના વૈશાખ વદ ૧ રવીવારે શ્રી ભાવનગરનો સંઘ મળ્યો હતો. તેની અદર મુખર્જીના સર્વ તરફથી આવેલા બે કાગળો વંચાણુમાં હોવા. તે ઉપરથી મુખર્જીના મંધના પત્રને અનુસરીને ભાવનગરનો સંઘ પણ દિગ્ગિરી સાથે મુનિ નિર્દેશવાળા જે લખાણ જૈન-શાસન ને જૈન એડવોકેટમાં છપાઈ આવેલા છે તેને માટે નાગસદ્મનો ઠરાવ કરે છે

“મુખર્જીના સર્વના લખાણને અનુસરીને જૈન શાસન પત્રના માધ્યમ પર્યોત્તમ ગાંધીભાઈને સંઘના રૂબરૂ બોલાવીને જૈન શાસન પત્રમાં મુનિ નિર્દેશક ગીલીય બાપાના લખાણ નહીં છાપવાનું ફરમાવવામાં આવ્યું છે વાત તેણે કચ્છક કરી.

“ઉપર પ્રમાણેની બાબત શ્રી મુખર્જીના સર્વને લખી મોકલવાનું કરાવ્યું.”

ખીજ તરફ, જૈન શાસનના તા ૧૩ ની મેના અટની 'નિર્ધ' બોલે છે કે—

“આજ ધણી વખતથી જૈન એડવોકેટ અને જૈન શાસનમાં ચર્ચાના સંજોગો માટે મુખર્જીના શ્રી સર્વે એક ઠરાવ કરી ભાવનગરના સંઘ ઉપર મોકલેલ તે ઠરાવ ઉપર વિચાર ચલાવવા તા. ૧૦ મી મે ને રવિવારે બપોરે બે વાગે હાજીરામાં અભેચ દવાળા હોલમાં આવેલા શ્રી સંઘની મેંઝ મીટીંગ વોરા અમરચંદ જસરાજના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી પ્રથમ ફેલ્ડીક ચર્ચા આક્રમ પછી અમેને બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને અમેને બોલાવવામાં આવ્યું કે “જૈન શાસનમાં જે લેખો ગલીય ભાષામાં ચર્ચાય છે તેવી ભાષામાં નહીં ચર્ચવા ભલામણ કરવામાં આવી હતી.” ઉત્તરમાં અમે વહુ કે—“અમારા ચર્ચા પત્રીઓને તેવી ભાષામાં લેખો નહીં લખવા અમારા હેલા જે અમેમાં વારંવાર ભલામણ કરી ગયા છીએ અને પુનઃ પણ તે પ્રમાણે ભલામણ કર્યું” પછી અમેને રત્ન આપવાથી અમે ચાલ્યા ગયા હતા.”

હવે આ બેમાં ખરું કોણ ? ભાવનગર સંઘ જાહેર કરે છે કે ગીલીય ભાષાના લખાણ નહીં છાપવાનું ફરમાવવામાં આવ્યું

અર્થાત્ સત્તા તરીકે મના કરવામાં આવી અને તે હુકમ 'શાસન'ના અધિપતિએ કબ્જામાં જીતી રાખ્યો. ખીજી તરફથી 'શાસન' કહે છે કે અમને માત્ર 'સલામત' સૂચના કરવામાં આવી હતી અને અમે એનો જવાબ આપ્યો કે એવી સલામત અમે અમારા ચર્ચા-પત્રીઓને કરી છે અને કરીશું. (ખચખચ) પોતે તો કાઠિ વાંધા-ભર્યું લખાણ લખ્યું જ નથી. તેમજ ચર્ચાપત્રીઓ લખે છે તે ગલીય લખે છે એમ સહમત જાતાં એ લખાણોને પોતે જ પ્રગટ કરે છે એ પોતાનો દોષ છે એવું કબ્જા કરવાની કાંઈ પણ જરૂર નથી.)

તા. ૧૧ મીની મીટીંગમાં સંઘ ડરાવ કરે છે; 'શાસન'ના અધિપતિ ને ઠગવનો અમલ કરવા કબ્જા થાય છે; અને તે છતાં તા. ૧૪ મીના આંતરગાંધીજી દ્વિમ આચાર્ય નેમવિજયજીનું પોર્ટ્રેટ ચાલુ રાખે છે જૈન જર્નાલીઝમનું આવું અધ.પતન સાચા જૈનોને એ ધધામાં બેઠાતા અટકાવે એવું છે, એ ઉપરાંત વિશેષ કહેવાની જરૂર થતી નથી.

ટ્રેન હેલી રાખવાનો સહેલો ઉપાય ન આવડ્યો !:—

'જૈનશાસન' અને 'જૈન એડવોકેટ' વચ્ચે જે ભયંકર વાગ્વિરોધ ચાલતું હતું તેણે હવે નોટીસખાજીનું રૂપ પકડી પ્રગતિ કરી ગતાવી છે. આ પ્રગતિ કાંઈ અણધારી થઈ નથી અને એથીએ વધારે પ્રગતિ થાય તો તે પણ અણધારી નહિ ગણાવ; કારણ કે આગેવાનો ગર વર્ગવી કરતા—ચરચરતા અને શાસનહેલનાના સ્વ-કલ્પિત વાતથી કપના હોય ત્યાં આ સિવાય ખીજું પરિણામ આવી શકે જ નહિ. ૨૫-૪૦ ડબ્બા સાથે દોડતી ટ્રેનને અટકાવવી હોય તો જોર કર્યો ત્હારો વળવાનો નહિ જ; માત્ર સાંકળ ખેંચવાથી યોડી મિનિટમાં આખી ટ્રેન બંધ પડશે. સાવનગર અને મુમુદનો સર્વ આટલો મોટો મોટો પણ 'સાંકળ'ને પહોંચી જવા કૃપા કરશે? 'થડ' ને જોડી 'ગાંધી' ને વળગવાથી સાર્યકતા ભાગ્યે જ થાય.

એક મેજીસ્ટ્રેટ પત્ર માટે કંપીટલ કેરહું જોઈએ !:—હજાર દિવસ મુમુદગાનો મુમુદમાન કોમના વાજીવ તરીકે એક મેજીસ્ટ્રેટ પત્ર દફતરવાની પેઢી કરે છે અને તહેને નિભાવવા માટે ૨૫૦૦ આદેશ અગાડ્યા મેજીસ્ટ્રેટ ચૂક્યા છે. પણ એક અનુભવી પત્રકાર સલાહ આપે છે કે, આદેશની નંબ્રા પર આધાર રાખવો એ પેપરના જીવન માટે નીવડત મલામતી ભરેલું નથી. ઓછામાં ઓછા ૨૫૦૦ આદેશની જગવાઈ પ્રથમ ડર્મા પછી જ દૈનિક ૫૫ દફતરવું. આ મલામત, પત્રકારના મલામત અર્થાત્પણનો તથા મુસદ્દાઓનો મોટો ખર્ચ આપી રહેશે.

અમદાવાદની વિસાશ્રીમાઘી શ્રાવક જ્ઞાતિના નવા ધારા.

વીસમી સદીમાં ચારમી સદીના ઢંગ !

અમદાવાદની વિશાશ્રીમાઘી શ્રાવક જાતિએ સંવત્ ૧૯૬૮ ના ભાદ્રપદ વદિ ૨ ના રોજ જે ધારા ઘડ્યા છે તેની છાપેલી એક પ્રત હમણા વાચકમાં આવતાં તત્સમ્યન્ધમાં એ મજ્જો હિત ખુદ્ધિએ લખવાની જરૂર જણાય છે. આ જાતિમાં આ ધાગ નક્કી થવા પૂર્વે કેળવાયલા વગે જૂના આગેવાનો મ્હામે પોશાક દ્રવ્યો હતો અને આગેવાનોની સત્તા, વ્યક્તિઓના હક્કો તથા વિદ્યોત્તેજ્ય રૂંડ સમ્યન્ધમાં કેટલીક ચર્ચા ચલાવી હતી; પરંતુ તેઓ આખરે એક યા ત્રીજા કારણથી દગાઇ ગયા હતા અને મેડીઆ વગે પોતાનું ધાર્યું કરવામાં કનેહ મેળવી હતી. તથાપિ એટલું અસ્પષ્ટ સ્વીકારવું પડ્યું કે કેળવાયલા પક્ષના આગ્રહને લઇને કેટલાક મુદ્દાઓનો અવશ્ય થવા પામ્યા હતા; માખલા તરીકે નાળીએર નરિ બેઝવાનો, આડ-દમ દેકાને જરૂરે માત્ર એક જ દેકો બેઝવાનો તથા મર્યા પક્ષીની મારોળની મર્યાદા કરવાનો મુદ્દારો મજબૂર થયો હતો. વળી જાતિની આમદાનીમાનો અમુક ભાગ જાતિનાં આગકેને કેળવગીના કિત્તેજન આપવામાં ખર્ચવાનું ઠર્યું હતું, કે જે આગળ ધવા પગવાનો સ્વીકાર કરવા માટે જાતિને ધન્યવાદ આપવાને આખરે બધાયલા છીએ.

પરંતુ, અમદાવાદની વિશાશ્રીમાઘી શ્રાવક જાતિને જેટલો ધન્યવાદ થયે છે તેથી વિશેષ ઠપકો થયે છે; કારણ કે વીગમી સદીમાં ગેલવા છતાં આરમી મદી જેવી સંકુચિત વૃત્તિનો પત્થો તે જાતિ છોડવા માગતી નથી. આ દીકા ક્ષેત્રનાર તે જાતિના ‘મંત્રા’ નીચે પ્રમાણે છે —

૧ “ દુહીઆ વનવાળાને ત્યાં જમવા જવાનો અગર તેને જમાડવાનો અવકાર રાખવો નહિ, પરંતુ આપણી જ્ઞાતિમાં જેને ઘર દુહીએ જમાવેલો હોય તે જમે તેની હરકત નહિ. ”

૨ “ વૈશ્વવ વીગેરે અન્યદર્શનીને ત્યા, તથા દુઢીઆને ત્યા જમણ-
નારમાં જમવા જત નહિ પણ બીજે દીવસે આહાણ પાસે અગર આપ-
ણા રસોઇયા પાસે રધાવી ચાળાઓમાં જમાડે તો દુઢીઆ સીવાયને
ત્યાં જમવું, પણ અન્ય દર્શનીને ત્યા ગાપણી ન્યાતને માણસ નોકર
તરીકે હોય તો તે પડે જમે તેની હરકત નહિ ”

૩ “ કોઈ પણ પુરુષ પરન્યાતની કન્યા લાવશે અથવા પરન્યાતમાં
કન્યા આપશે તથા દુઢીઆની કન્યા લાવશે તથા દુઢીઆને કન્યા આપશે
તેને તેમ થયાની ખબર પડેથી ન્યાતના શેઠ ન્યાતના વહેવારથી દુર જશે ”

આ ૩ દરારા પૈકીનો પહેલો અને બીજો દરારા એમ સૂચવે
કે કે, શેઠ નોકર તરીકેનો સંબંધ હોય તો દુઢીઆ કે મેશી
સાથે જમતા ધર્મબ્રષ્ટ થવાય નહિ; એટલે કે અમલવાદના વીશા
શ્રીમાળી શ્રાવણના હિસાબે વ્યવહારિક સંબંધ એ ધર્મ કરતા
વધારે કિમતી ચીજ છે. અને તે છતાં તેઓ દુઢીઆ અને મેશી
કે જેઓ વીશા શ્રીમાળી વળિડ હોય તેઓનાથી પણ ભોજન વ્યવ-
હાર તોડી અમૂલ્ય વ્યવહારિક સંબંધને ખલેલ કરવા તત્પર થયા
છે એ ખરેખર પોતાના જ સિદ્ધાંત વિરુદ્ધ વર્તવા જેવું પગલું છે.

જ્ઞાતિ, મનુષ્યસમૂહોને જુદા પાડનારી સંસ્થા છે;
અને ધર્મ, તમામ મનુષ્યોને જોડનાર તત્વ છે. તેમાં પણ
જૈન ધર્મ તો ખરેખર જ્ઞાતિના બેદને પિગ્ગતતો જ ન હતો; તે
જૈન ધર્મ આજે એટલો બ્રષ્ટ થઈ ગયો કે જૈનેતર લોકો જ્યારે
એક જ્ઞાતિના માણસો સાથે ખાવા-પીવાનો વાંધો લેતા નથી ત્યારે
જૈનો એક જ જ્ઞાતિના પણ બૂદો ધર્મ પાળતા લોકોને નહિ જમા-
ડવા અને તેમને ત્યા નહિ જમવાના ‘ધારા’ ઘડવા લાગ્યા છે.
—અરે ખુદ જૈન ધર્મના જ એક પંચાવર્ગ સાથે જમવા-જમાડવાનો
ગણપ ન ગણવાનો કાનુન એક જ્ઞાતિ તરીકે કરાય એના કરતા
વિશેષ અધોગતિ કદ તે સદમન્તનું નથી.

૪ સ્વર્ગ ત્યા વૈષ્ણવેઓએ કરી હોય તો તે જમવી નહિ, પણ
વૈષ્ણવે ત્યા આહાણ પાસે રસોઇ કરાવીને અગર વીશા
શ્રીમાળી શ્રાવણ જ્ઞાતિના રસોઇયા પાસે રસોઈ કરાવતે જમાડે તો
કનક નહિ. તેમાં પણ દુઢીઆને ત્યા તો આહાણ કે રસોઈયા
પાસે રસોઈ કરાવીને જમાડના મેય નો પણ જમવું નહિ! આ ધારો

જે કોઈ આફ્રિકન પ્રજાએ કયો હોત તો આપણને હસવું આવત, પણ વીસમી સદીની એક આગળ પડતી આખાદ કોમે કયો છે એટલે શું જોલવું ? સાચું જોલવાની ટેવવાળો દરેક જૈન કપ્પુલ કરશે કે સરેરાશ જૈન કરતા મરેરાશ વૈષ્ણવ વધારે ચોક્કસ હોય છે. એક શ્રાવક એક ખીજની એડી થાળીમા જમે છે અને અંદવાડના ટગત્રા કરે છે તેમ જૈનના છવ જતા પણ નહિ કરે. વૈષ્ણવો જમતી વખતના કપડા પણ અવાયદાં રાખે છે. વૈષ્ણવ ગ્રંથોમા શ્રાવક ગ્રંથો કરતા હજાર ગણી અચ્છતા હોય છે. બરફે એક વૈષ્ણવ, શ્રાવકની ગોળગી ટેવેતે જોયા પછી એમ અભિમાન સાથે કહી નાંકે કે શ્રાવકને વૈષ્ણવોના લેવણ પર આવનાં હજી એકાદ સંકા જોડેલો ટાઇમ લાગશે; તે છતા વૈષ્ણવ કુટુંબે કંગેલી રસોઇ કરનાં શ્રાવકના ગ્રંથોમાની ગ્રંથો વધારે પવિત્ર ઠરાવાય એવો ન્યાય તો શ્રાવકો જ આપી શકે; ખીજની મગદૂર નહિ કે આવી ઘેલી વાતો કરવાની હિમત ધરે !

અહીં આ સવલ એ થાય છે કે, વૈષ્ણવ અને કુંઢીઆને ત્હા જમવામાં દોષ મનાય છે અને ખીજી તરફથી ગેડ-નોકર તરીકેનો નામંધ જાળવવા ખાતર તો વૈષ્ણવોને ત્હાં જમતાં દરકત નડતી નથી; તો પછી ધર્મ કરતાં વ્યવહાર સળધ વિશેષ પવિત્ર થયો કે નહિ ? અને હરીકતમાં છે પણ એમજ કે આગકાલ ધર્મપંથો સમાજને તોડવાનું કામ બજાવતા નજરે પડે છે, ત્હારે રોજગાર મનુષ્યોને નિષ્કટના સંબંધમા જોડવાનું કામ બજાવે છે. માટે જે ધર્મો મનુષ્ય જાતિને એક ખીજથી વેગળા લઈ જવામાં ગર્વ માનતા જોવાના હોય તેવા ધર્મોમાં રહેવા કરતાં તદ્દન ધર્મ વગરના અછ માત્ર નીતિના ધોરણને માન આપનારા થવું એ જ (મુકાબલે) વધારે હિતકર છે.

વીશા શ્રીમાળી શ્રાવક જ્ઞાતિના ધારા બાધનારાઓ પોતાના જાતિમનોને હિંદુ હોટલોમાં માત્ર કુંઢીઆ અને વૈષ્ણવોની જ નહિ પણ પાટીદાર, સોની, લુહાણા, અને પરબુ કામના લોકોની સાથે જોડીને ખીજતા એક વામણોમાવી જમતા નજરે જોતા હશે તે વખતે તદ્દમને પોતાના કરેલા ધાગ માટે શરમિદા થવું પડતુ હશે પણ; પરંતુ એ શરમિદા થવાની હકીકત જાહેરમા કપ્પુલ કેમ કરી

મધ્ય ? પ્રો. હર્મન જેટ્ટાળી નામના જર્મન સાય એક દેશને બે-
શાને કેટલાએ જોતો (જેમના કાલ વીતા શ્રીમાળી જૈન ખુબ દુર્ગે જ)
જમી ગયા અને જાતિએ અને મધો સૌ કાલએ ચુપચાપ જોયા કર્યું
તેનું કેમ વાર ? સંખ્યાગ્રંથ વીતા શ્રીમાળી આવડે આ લખનારના
પેઠે દ્વારે છે એ જાણીએ અને આ લખનાર લેખના ધેર ખુશીરિતે જમ્યો
છે, અને તે જમનારાઓ પાછા લેખની જાતિમાં જોડીને જમી આવ્યા
છે; ત્યારે શું ધારો સગવડ મુજબ પાળવાના વિચારથી બાંધ્યો
હતો કે ? અગર શું માત્ર લેખમાં કાંઈક કાઢવા ખાતર જ ધારો
બાંધ્યો હતો ? અગર શું વંખુનો અને કુંડીઆઓને અપમાન
પહોંચાડવા-ઉશ્કેરવા ખાતર જ ધારો લખવામાં આવ્યો હતો ?

આશ્ચર્યની વાત તો એ છે કે ધારા બાંધ્યા છે ખારમી
સરીને જરતા, અને ને છતાં તેને જાહેરાત આપી છે વીસમી
સરીની ગીતથી અર્થાત્ પ્રીટીંગ પ્રેમથી । આવા ધાગ લખખાતામાં
છપાવ્યા ન હોત અને જૂના રીવાજ મુજબ લાંબા ચોપડાના પાના-
માં છોડાવડે બોડીઆ આજની લખી ગમ્યા હોત તો જાતિનું
ગૌરવ ગવવાત અને બાંધી મુઠી મેલત. હાથે કરીને જોડીઆઓ છાપે
મદદપા અને વગર લેવા દેવાની રીકાઓ સાંભળવાનો પ્રસંગ કબે
કર્યો । જાતિને કોઈ અપમાન કે તો તેની મુખત ખખર લેવામાં
આવે છે, તો પછી જ જોડીઆઓએ જૂના રીવાજને તોડીને ધાગ
છપાવ્યા તથા વીસમી સરીના પ્રકાશવાળા વાતાવરણમાં જાતિની લાશી
જાતી ને જોડીઆઓ માટે જાતિ દવે શું ધારે છે — શું શિક્ષા
કરમાવે છે એ જોવાનું મેલે છે.

ત્રીજી કલમમાં કુંડીઆની કન્યા લાવનારને તેમજ તેને કન્યા
આપનારને જાતિથી બદિ'કાર કરવાનું દરાવ્યું છે. આવક ધર્મ (આ
સખતો શુદ્ધગતમા તો સ્વેતામ્બર મૂર્તિપૂજક જૈન વર્ગે મુજબ
લોપેલો છે, મનલખ કે 'આવક' જોડે સ્થાનકવાળી કે દિગંબર
નદિ પણ સ્વેતામ્બર મૂર્તિપૂજક જ મહમજ્જવાની પ્રથા પડી ગઈ છે)
— આવક ધર્મ પાળતી અમજવાની દલાલીમાં જો જાતિના આગેવાન
કો અપાવાય માન્યાદે એ તો કુંડીઆની કન્યા લીધી પણ ખરી અને
કુંડીઆને કન્યા લીધી પણ ખરી; અને તે છતાં લેખના આચાર-
વિચાર-ચરિત્ર હાલ અજ્ઞાતા પાળે નદિ —
અર્થે અપમાનવાદની

ત્રિમુક્ત વલણવાળા અને યોગક ઉચ્ચ કેળવણી પામેલા મનુષ્યો
 કલ્પન થવા જોઈએ છે, કે જેઓ આગે પગણે નખાની પારની
 વાડોને દૂર ફેંકી દે અને રસ્તો સાફ બનાવે. શુ કળાશુભિને! અર્થ
 એવો છે કે આંધળા યજ્ઞગીજ્ઞના પગલે ચાલવાની કબુલના આપવી?
 વીસમી સદીનો કેળવાયેલો જો આવા હાસ્યજનક ધાર્મ્યોને તાણે
 થશે તો પછી એ કેળવણી પણ નામની જ સ્ફુમળશે. અને અધ્યા-
 ત્મનુ શુ ? શુ એવડી મ્હોટી જ્ઞાતિમાં પ-રપ પાગુ જૈન ધર્મનું
 રહસ્ય બાણનાર પુરુષો નથી ? અને છે તો તેઓ આવી ધર્મતત્ત્વ
 ખુન કરવા જેવી બાબતોને કેમ તાણે યાય છે ?

જ્ઞાતિઓની જરૂર રહી છે કે નહિ એ સવાલ આજે યશતા
 એક છેડાથી બીજા છેડા મુખી હમેશ ચર્ચાવા લાગ્યો છે. તલીલ
 ખાતર માની લઈએ કે જ્ઞાતિ કોઈ અપેક્ષાએ જરૂરની સંસ્થા છે,
 પણ જહારે જ્ઞાતિની સંસ્થાનો આટલી બધી હદ મુખી દુરુપયોગ
 થતો નજરે બાળીએ છીએ ત્યારે તો એવા સ્વાભાવિક ઉદગાર
 આવ્યા વગર રહેતા નથી કે “પરમાત્મા આ દેશને જ્ઞાતિ સંસ્થાના
 રાક્ષસથી બચાવે.” તે સોનું હોય તો પણ કાન તોડનાર મોનું
 શા કામનું ?

જૈન ગુરૂક્લ—બનારસમાં વણા કલ્પાદયી સ્વેતામ્બર મુનિ-
 પૂજક વર્ગે સ્થાપેલી શ્રી યજ્ઞવિજય જૈન ખડકાળામં ખટપટો
 ચાલવાથી નહિ બનવા જેવા કેટલાક દેખાવો બનવા પામ્યા અને
 ત્યાર પછી આચાર્ય શ્રી ધર્મવિજયજી બનારસ છોડી કાઠિયાવાડમાં
 પધાર્યા તે સાથે સદ્ગુરુ સંસ્થાની એક શાખા પાલીતાણામાં લેતા આવ્યા
 હતા. હમણા એ જાખાને જૈન ગુરૂક્લના રૂપમાં કેરવી નાખવામાં આ
 બાનું બંદો કરવામાં આવ્યું છે. તા. ૨૮ એપ્રિલના રોજ પાની
 તાણા ખાતે એક સ્મર્યાભર્યો મેળાવડો કરી ગુરૂક્લ ખુલ્લું મુકાયતું
 બંદો કરવામાં આવ્યું હતું. આયસમાજના કામોનું રૂડાં અનુકરણ થાય
 એ ખુશ થવા જેવું છે, પણ જો તે સમાજના હિસાબ, આત્મમોગ
 અને દુરંદેશીપણાનું અનુકરણ થશે તો એથીએ વધુ ખુશ થવાનું
 જૈન શ્રોતે કારણ મળશે. જૈન વર્ગનું આ પહેલું ગુરૂક્લ વિજયી
 ચાઓ, કે જેથી બોળાં ગુરૂક્લો જન્મવા પામે, એવી આપણે શ્રી
 શામ્બનાયકને પ્રાર્થના કરીશું.

લેખકોની નિર્ધનતા—‘ રૉયલ લીટરી ફંડ’ના પ્રમુખના જાણવા જોગ શબ્દો.

‘ રૉયલ લીટરી ફંડ ’ના વાર્ષિક ભેળાવકામા ગઈ તા. ૫ મી મેના દિવસે બહાઈસ્ટદોલ રમસનાં મી. પેઈજ (અમેરિકન એકસી)એ નીચેના બાણવાજોગ ઉદ્ગારો કરાડ્યા હતા.

તેજો કલું કે, ઘણાખરા ઉત્તમ લેખકોમાં દુનીઆદરીનું સામાન્ય જ્ઞાન મુદ્દલ લેવામાં આવતુ નથી અને એમ છે એ આપણે માટે વધારે લા-
બકારક છે, કારણ કે દુનીઆદરીની બાજતોમાં તેઓનું લક્ષ આપણી
પેઠે મેકાયું રહેત તો એકાગ્રતાથી લખાતા—‘ ગ્રેસયલા ’ લેખો તેઓ
લખી શકત નહિ. ઉત્તમ માહિત્ય, અપ્રસિદ્ધ-ખુણે પડેલી જગ્યાઓમા
અને અમાધાગનુ મળજેની અસાધારણ કે મુશ્કેલ ચિનિઓમાં લખાયુ
હોય છે અને લખનારને લખતી વખતે પોતાના કુટુમ્બ કે ગરીબી
જરૂરીઆતો તરફ લક્ષ આપવાની પણ હમ્મજ થતી નથી. આપણામા
જે વ્યવહારકૃશળતા છે (જેને આપણે ‘ હાપણુ ’ કહીએ છીએ)
તે ઉત્તમ લેખકોમાં નથી હોતી, તેથી કાલે શુ બાધશુ તે બાજતની
તેઓ કાગળ ધગવના નથી. પરંતુ તેઓની એ આત્મધાતી આદત
જનસમાજને આપણી વ્યવહારકૃશળતા અથવા હાપણુ કરતા અનેક-
શુણી કાયદાકારક છે. સુખચેતની હમ્મજવાળાએ લેખકના ધધામા
પડયું જ ન લેઈએ. તે ઘણો જ અચોક્કસ ધધો છે. લેખકના ધધા-
ની આવક ઉપર ઉદરનિર્વાહનો આધાર રાખવામા જેટલી સલામતી
છે તેના કરતાં જુગારની આવકપર આધાર રાખવામા વિશેષ સલા-
મતી છે. વિચારો વેખક પોતાનાં વ્યવજનોથી છૂટા પડી મનોગમ્યમાં
એકથો જ મદાસે છે અને એક વિચારના વિચારોની ધુનમા ઘણો વખત
અચ્ચાં પડી તે વિચારો કાગળ ઉપર મુદ્રવામાં વખત ખર્ચે છે અને
તેવડે તે લેખ જદાક પડે છે ત્યારે અપ્રતંગી જનસમાજના તરંગ પર
તેના વેચાણનો આધાર રહે છે; મનવિન છે કે દિનઓત્તમ લખા ગુ-
ઓથી પણ ઉદરનિર્વાહ લેગ આવક ન થાય સમ્પૂર્ણ ખીચના અને
નિરાધામાં એને લાંબો વખત ગુજરનાં પડે છે. જે નિર્દોષ સ્ત્રીપુત્રાદિ
કે તોજનો તે બિગાર લેખકની આવક ઉપર આધાર રાખનાં હોત

છે. હેમને નાહક કંગાડીઅત વેડવી પડે છે. વ્યવહાર દષ્ટિએ, લેખક-નો ધધો લેવો એ મ્હોટામા મ્હોટી મૂર્ખાઈ છે, પણ જેમના મગજ અને હૃદય એ માટે જ બનેલાં છે-જેઓ એ ધધો લેવાની ટ્રેનિંગ દબાવી શકે તેમ નથી હેમને માટે એ જ ધધો છે અને દુનિયાના કિમતીમા કિમતી રત્નો આપણે એ વર્ગમાંથી જ મેળવી શક્યા છીએ.

નિર્ધનતા એ ઉત્તમ લખાણોની જન્મેના છે કે શ્રીમતાઈ એ સાહિત્યને આડખીલ રૂપ છે, એ બાળતની ચર્ચા ધણી વાર થઈ છે પરંતુ આ યુગના કાર્યવાહકોએ એ સવાલનો ફરવો વ્યવહાર રીતે આણ્યો છે. હેમણે મુશ્કેલ સ્થિતિના અને શ્રીમંત એમ બન્ને જાતના લેખકોનું લીટ તૈયાર કર્યું છે, જે ઉપચી હેમને માલમ પડ્યું છે કે તદ્દન સૂખમરાની સ્થિતિમાં પડેલા લેખકો :ચિંતા અને ઉદ્વેગને લીધે ઉંચા પ્રકારના લખાણ ઉત્પન્ન કરી શકતા નથી. તેવાઓને જે જરા ટેકો આપવામા આવે, ઉદરપોષણની મુશ્કેલીમાંથી હેમને જે મુક્ત કરવામા આવે, તો તેઓ જે લખાણો લખી શકે છે હેમાથી જનસમાજને ઘણો લાભ મળે છે લેખકોને મદદ આપવી એ કદ સંખાવત નથી કે ધર્મદા કરવા જેવું નથી, પણ યોડી કિમતે મ્હોટા લાભ લેવાનું કામ છે, કહો કે મમાજ તરફની આપણી એક કમળ અન્ન કરવા બરાબર છે. ‘ ગૈયત્ર લીટરરી ફંડ ’ તરફથી જે યોગ્ય લેખકોને મદદ આપવામા આવે છે તે તદ્દન યુક્ત રીતે આપવામા આવે છે, કે જેથી લેખક તરફનું જનમમાજનું માન ઓછું થવા પામે નહિ. અને આજે એ કંડને લીધે ઘણા ઉત્તમ લેખકો કે જેઓ મદદ વગર દુનિયાને વધારે સંગીન લાભ કરી શક્યા ન હોત તેઓ ઘણું સતોષકારક પરિણામ બતાવવા લાગ્યા છે. રાજ, બુદ્ધસેવક, અમીંગ, સન્નારીઓ અને ખુદ આખાદ સ્થિતિના લેખકો આ કંડમા નાણાની મદદ આપે છે.

બાપ્તિસ્મી સમાપ્તિમા તે અમેરિકન એવચીએ કહ્યું કે “ There is nothing that would make a stronger appeal to every English-speaking person than an appeal for appreciative help to men and women who might add to the boundless riches of our literature, for that is the chief glory of our

man and of the world." મતલબ કે, જે સ્ત્રીઓ અને પુરુષો આપણા આદિત્યના અગ્રીમ જન્મનામા વધારે કરે તેમ છે (અને એ જન્મનો જ આપણી જાત અને દુનિયાની મહાન ગોભા છે) તેવાં સ્ત્રી-પુરુષોની કદર જુઝવ્યા એ મદદ પહોંચાડવાની અપીલ કરવા જતા બીજા કાંઈ જાણતની અપીલ વધારે મળતી નથી.

અમેરિકન ગેલગીના આ ગ્રન્થોનું મહત્ત્વ અમારા દેશમા અને ખાસ કરીને ઈત્ન કોમમા કહારે મહત્ત્વશે ? પ્રાચિન કાળમા આ દેશમા આદિત્યના જોડોને રાજાઓ તરફથી પેન્શન મળતા-જનગીર મળતી-મકાયા મળતી-ગલીઓ મળતી. આજે તો મિત્રાગ સ્વતંત્ર રીતે બેનું વલોવી લખનારાઓને અજાન જનસમાજની દયા પર ડરવાનો વખત છે, અગર તો કોઈ રડાખડવાને કોઈ શ્રીમંતની જુલામન કે આથીતપગાથી કુટુમ્બનિર્વાહ કરવો પડે છે. ગરબ ગાંતી વાર્તા જેવી વાર્તાઓ, કિસ્સાઓ અને અમુક અમુક ધર્મ-પયોના મહાત્મા ગણાતા લોકોએ રચેલાં પદો કે સ્તવનો પ્રકટ કરનારા જુદાંજુદાં કાંઈક સારી આમદાની કરી શકે છે, પણ સ્વતંત્ર રીતે પોતાના બેજને વલોવીને રત્નો કહાડનાર લેખકોને જે કાંઈ ખર્ચા મળે છે તે હોય તો તે એટલો જ કે તહેમના મૃત્યુ બાદ તહેમની વાલ-વાલ થાય છે અને ગોડના દરાવો પસાર કરવાનો 'દેખાવ' થાય છે. શ્રીમંતો, લાગવગવાળા ધર્મગુરુઓ અને અજાન જનસમાજ ડરના લેખકો પ્રત્યે જેદરકારી અને વખતે તિરસ્કાર પણ જતાને છે. આ ગ્રિથિમા જનસમાજ મમક ઉચ્ચ આદર્શો ઝળુ થવાની આશા નથી રીતે મળી શકાય? અને ઉચ્ચ આદર્શો મિયાવ ચારિત્રની આશા મળવી શકે છે, ડાંગરે આદર્શ એ ચારિત્રનો ફૂલ છે પ્રથમ તે ફૂલ નય છે અને બીજી પોદારે છે. પછી ચારિત્રની પધરામણી થાય છે.

હિંદીઓ કાલ્ કરી શકે તેવા નવી એવી એક ભાગ્યા, નિર્ધન-વાળી ઉપજતી અપૂર્ણતાને પ્રાય આભારી છે એક કામને માટે નિર્ધનનાં જવા સાધનો પૂર્ણ પાડે અને પછી પગિજાન લુગો. 'ધી બાન્ધે કાનીકર' નામનું અંગ્રેજ દૈનિક પત્ર આ મિદાતની માગીતી ને પૂર્ણ મામતોને લઈ એ હિંદી માદમ આજે અંગ્રેજી નામો સિદ્ધાન્તિ થઈ પડ્યું છે. તેની પાસે જનમ લેખકો છે, અને જનમ લેખકોને પૂરતો પગાર આપવા માટે પુસ્તકો પડે છે. નુકસાન નહીં તો તેને પહેલાં વળ્યા માટે પાન આગળથી લેવામાં કરવામાં

આવી છે. 'કોતીકલ' અને 'કોમનવીલ' જેવા પેપેના આ દેશની દરેક ભાષાઓમાં જણાવે પ્રગટ થવા લાગશે ત્યારે જ જનસમાજ આગળ ઉચ્ચ આદર્શો પુરતા પ્રમાણમાં રહી શકે અને લોકોનું સ્વચ્છ ઉચ્ચ બનશે. પણ તે કામ જનસમાજમાં લાગવગ ધરાવતા ઉપદેશકો અને શ્રીમંતોના જગ્યા સિવાય કદિ બનવાનું નથી.

અથર્ત્તાઓ, ડગ્ગા પણ ન્યુસ પેપરના લેખકોની નિર્ધનતા ઘણી અપ્રમોસકારક છે. આ દેશની પ્રજા જેવી સુસ્ત - 'સખ સખકી સમાલિયે' એવા સિદ્ધાંતવાળી પ્રજાના મન પર કોઈ સમાજહિતની અત્યંત જરૂરી બાબત દસાવવી હોય ત્યારે જગ જીવેથી બોલવાની - લાગણીઓ પર અસર કરે એવી જગમ ભાષા વાપરવાની જરૂર પડે છે 'વિચારકો' આગળ માત્ર દલીલોજ રહી જશે યસ થાય; જગ-દારીઓ આગળ માત્ર ઇસારો કરવો જ પુરતો થઈ પડે; પણ ન્યાય-મા ડૂબેલા અને પ્રમાદીવર્ગને જગાડવા માટે એ વર્ગ સમક્ષ મૂકના મત્તો અને હકીકતોને જરા મસાલાનું 'ટેસીંગ' કરવું જ પડે; નહિ તો શ્રમ નિષ્ફલ જ જવાનો. આ સાદું સત્ય નહિ મહામજનાગ કેટલાકો શીલસુદર બની લેખકોને ઇપકો આપવા લાગી જાય છે. આ પ્રમાણે બિચારા લેખકો એક તરફ શું લખવું અને કઈ શૈલીમાં લખવું એ સળંધી વિચારો કરીકરીને લોથપોથ થયા હોય, બીજી તરફથી વેશધારી શીલસુદરોની નિંદા સાબળી નિરાશ થતા હોય, ત્રીજી તરફથી આર્થિક મુશ્કેલીમાં સડતા હોય અને ચોથી તરફથી 'ખાવા ન મળું' એટલે આવાં લખાણોની ધમકીથી પૈસા પડાવવાની ઇચ્છા હશે' એવી મીઠાઓ સાંભળવાથી એમનું હૃદય ચીરાતું હોય. કમનસીમ લેખક 'પૂર્વે પૂરાં પાપ કર્યા હશે ત્યારે જ લેખક-અને ખાસ કરીને હિંદમાં એક પત્રકાર-તરીકે જીંદગી ગુજાગવાનો વિચાર ઉપજ્યો હશે' બિચારા અજ્ઞાન, અધશ્રદ્ધાના કુવામાં સેકાઓથી ડૂબી રહેલા જનસાધારણ-નો શું તોપ કહાડવો? ખુદ એક હિંદી મેજસ્ટ્રેટ પોતે એક લેખકને જુ ન્યાય આપ્યો હતો તે જ જુઓ, એટલે લેખકના ધંધાની ઇર્ષ્યા-જવાનું હામને કદિ પણ મન થશે નહિ. એ મેજસ્ટ્રેટ એવી મતલબનો દનસાફ આપ્યો હતો કે, આરોપી પત્રકાર અમુક કોમની જાતે સંસ્થાનો ત્યાહી કાર્યવાહક છે અને તે કોમને કેળવણીમાં આગળ વધારવા ખાતર તે સંસ્થાએ કહાડેલા ૬૬ માટે કર્યાંદી પાસેથી પૈસા કહાડાવવાનો

દગદગી તરંગરી લખાણ લખાયું છે એમ હું કહીશું અને લેખક-
ને જેઈશની નિશ્ચય કરાવું છું, (તો જો કે એ આગેપી એ સંખ્યા-
ની કાંઈ કમિટિનો મેમ્બર નહોતો કે પંચા પાંતે કવચવતો નહોતો
એમ મનોપદ્ધતરીને યુદ્ધ ધ્યાનપાત્રતા સાક્ષીઓએ સાબીત કરી આપ્યું
હતું.) અકસોસ ! જે દેશમાં લેખકો અને પત્રકારો તરફ દેશવાયણ
તેમજ જીવનદેશવાયણ વર્ગનું આટલું બધું દુર્લભ-અને માત્ર દુર્લભ
નહિ પણ દેવ પ્રતિ છે એ દેશના હૃદયની વાતો કચી એ માત્ર
દયામાં દિશા બાંધવા મરણું કામ છે. જે દેશમાં માત્ર પંચો અને
સત્તા જ પ્રમાણ છે, જે દેશનો પંચો ઉધણુડી છે અને સત્તા ગર્વીષ્ઠ
છે, જે દેશની શૈષ્ણીની એક જાણે અથુ પાડવા જેટલી પાણુ નિગત
પામી શકતી નથી પરંતુ ઉપરથી પંચા અને સત્તાનો ત્રાસ ભોગવવા
બધાયલી ગે છે, જે દેશની શૈષ્ણીની કાંઈનો દિશાઓ કે આધ્યાસન
મેશવવાને પાણુ દક્ષિણ ગણાતી નથી-તે દેશને-અકસોસ તે દેશને
કાંઈ મદાન દેશની આસ કુપા વગર કિન્નન થવાના ક્યા નંબવ ?

જેઈ દેશો સાધુ મહારાજ !—મુંબઈના પ્રખ્યાત અને કિશોર
પ્રકૃતિશાળા નેક ગોવિંદજી માધવજીને તંબના બગલા પામેના મની-
માંથી પુત્રા કરીને પાછા ફરતા એક સાધુએ વિના કાગળે કોષ્ટક
ના મળોઆથી મનક ઉપર પ્રકાર કવચથી તંબનુ મુનુ નીપત્યુ
છે. અને નાનું મદાનજીને એમનું કોઈ કવચમાં આવ્યા છે. કમ
બાજ્ય દિવં ! ના બરડના પરિવ આનુંના (૧)ના બોન અને ગસથી
રડને કવચે મુક્તિ મળે ?

નહું જેન બોલીંગ કાઉનિંગ—દક્ષિણ મદાનજીમાં મીનક
મામના ચેતામ્બર બાહ્યો તરફથી એક બોલીંગ કાઉનિંગ બાહ-
યનું કવં છે જે ગાંઠે કવચની કાંઈ મદન મળી મુક્ત છે અને
મદન મળે મળું છે, કીલસાય કવચમાં મુખ્ય કાષ્ટ મેનામ્બર
મેશવવાને એક ઉપેક્ષાનો દેવો, જે તેને કાંઈ કવચ માનમ્બર ને

કોર્ટોના ઇનસાફપરથી કોઈ માણસને શું સ્વચ્છ જ દોષિત માની શકાય ?

માણસ જન આપણું છે. સત્ય શોધવાને જમાનાઓ થયા મનુષ્ય પ્રયત્ન કરતો આવ્યો છે અને હજારો ઠોકરો ખાતા ખાતાં સત્ય ક્ષિપ્ત અનેક પડોમાંનું અંકેક પડ તે દૂર કરતો આવ્યો છે. તથાપિ આજ સુધી સત્ય ઉપર અનેક પડો ગ્રહી જવા પામ્યા છે, જે દૂર થવાને હજારો જમાનાઓ જોઈશે એક વખત એવો ખગ દનો કે જગતે હાથમા ધકધકતા લોખંડના ગોળા પડવાવાની ક્યોટીયી માણસનું નિર્દોષપણ મુદ્દર કરવામાં આવતું હતું; એ વખતે હજારો નિર્દોષ માણસો દોષિત ફરી માર્યા જતા. આગળ વધતી જતને સત્ય શોધવાની એ રીત ભૂતભરેલી જાણાઈ અને પછી કાયદા કાનુન ગ્યાયા, કે જેમા સાક્ષીઓ અને અનુમાનો ઉપર તથા કાયદાના શાસ્ત્રોના અર્થ મચડવાની કામેલીઅત ઉપર ન્યાયનો આધાર મહેતો આ કાયદા-કાનુનો પણ દરેક વર્ષે અપૂર્ણ કે ભૂતભરેલા જાણવા લાગ્યા અને હેમાં અવાગનવાર સુધારા-વધારા થવા લાગ્યા. આજે વીમમી સદીમા અગાઉના સદીમા કાયદા કરતાં વધારે શુદ્ધિમય કાયદા હયાતી ધરાવે છે, એમ આપણે કયુક્ત કરવું જ પડશે, પણ તે છતાં એ કાયદા તેમજ હેને આધારે અપાતા કેમકા મર્મના સર્વદા જ લાભમા ઇનસાફ આપે છે એમ માનવાને અનુભવ આપણને મના કરે છે. આજે ઇનસાફ થણા મોંઘો થઈ પડ્યો છે અને તે છતાં સત્યની તરફેણમાં જ ઇનસાફ મળશે એવી ખાતરી ફરી શકાતી નથી એ અત્યંત દુખનો વિષય છે. જેઓને ન્યુસ્પેપમે વાચવાનો પરિચય હશે તેઓ જાણતા હશે કે થિઓમોટીસ્ટ મોમાઈટીની વડી મીસીસ એનીબિસેન્ટ મદ્રાસની બજારે કોર્ટમા દાખા પછી (જુદા હાઈકોર્ટમાં પરાજય અને નિદાજનક ટીકાઓ સહન કર્યા પછી) ઇંગ્લંડની સુપ્રીમ કોર્ટમા સમર્થમા સમર્થ વાગશાસ્ત્રીઓની મદદથી જય પામી છે. ગઈ તા. ૨૫ મેના રોજલોર્ડ પાકરે તેણીના લાભમા ચુકદો આપતાં ટીકા કરી હતી કે મદ્રાસ હાઈકોર્ટ નહન ગેરમન-જુતમા ઉતરી પડી હતી આ કેસમાં સત્ય કોના ખજાના હતું એ

જેવા સાથે આપણે કાંઈ કામ નથી; પરંતુ એક માણસ કે જે ખરે-ખર નિર્દોષ હોય તે શુ દમેજ એટલો શ્રીમંત, એટલો હિંમતવાળો, એટલાં સાધનોવાળો અને એટલી દુરસવ્યાળો હોયો જ ને? બીજીસ બિએન્ડ પાને આ પ્રાત્નગિક મંચધવાળા કેસને આગળ લઈ જવા જેટલું આર્થિક બળ હતું, અપ્રમાણધ સ્વધર્મના ચુનકા બેરીન્ડે મલાદ આપણાં બંને કેસ ચલાવવાને તૈયાર હતા અને તેથી પોતે પણ અમાધાગ્ય દિગમ, સદાપણસ અને અનુભવ ધરાવતી હતી શુ જેને એક દારૂમા જેન્ડનનાઃ મળ્યો હોય તેણે એક માણસ આટલી સગવડ ધરાવી નહોતે અને સગવડ ન ધરાવતો હોય એટલા ખાતર તેણે જેન્ડનનાઃ મુજે એકાઉ બગીને બેની ચલેવું તથા ઉપચારી જન-મગાજમા દાખિત જાણાવું, એ જ વીસમી મદીની દેન્સાકપદ્ધતિનો અર્થ કે ખીન્ડ કાઈ? આવા ધણા કેન્સ ચાન્વાર ખતતા જોવાય છે, જેમા એક દારૂનો ધનસાદ ખીજી દારૂમા અને ખીડનો વીજી મદીના યે થાય છે. દરેકીકવાર એક દારૂના ધનસાદને અમલમા મુખયા પછી-આગેખીએ નમન જોગવ્યા પછી—સત્ય ખુદ્યુ થાય છે, પણ તે એટલું મોટું કે પ્રથમનો ખોટા ચુકદો કાયમ રહેવા અગ-બર જ પગિનામ આપે છે

માત્રીઓ તૈયાર કરવામાં નિષ્ફળ માગ્ય દારૂમા પોતાની ખેસટી ચાલને ખરી તરીકે દેખાવી મને; મુનંદા ધાગશાસ્ત્રી ન્યાયાધીશને એક કાયદાના અદેશ પર મુખમાં કરવામાં ધણે દર બેચી જઈ અગાવધ બનાવી પોતાની કમિલિટ પ્રતેદ બેચાલી મને. (કીસ—બેરીન્ડ વગર-વા જેન્ડનકોદસ ખલકાને તેના પ્રતિષ્ઠાનીના વિદ્યાન્ ધાગશાસ્ત્રી જેમા પોતાના યાગના કાને તેસ માગ્ય મવાસો પૂરતા અટકાવી સક-ખેનકાલી કો—મનમ મે નાખી નદિ અને એ રીતે મન્યને ખલાઃ આગમાં નહીં મે, મને વખતે દારૂ ન્યાયાધીશ જ દરખુદિવાને દેવ નો મત્તવા નોખમાં દર કલનાં - રાગી જઈ ઉપકરીઆ અન-ખેનકા મનસા મન્યને જેન્ડનનાઃ આવી મેને; દારૂ વખતે મન-સા માપવાનું જ દારૂ પતાર મળે મન ક બોગ માગમથી ખેલો મુને કિસિને મનસો હોય (Prepossession of mind) તે વાકે મેવ ખોટા નમત્ર આપવાનો દરોદો ન હોવા

છતાં એવોજ ઇનસાફ અપાર્થ જન્ય; કોઈ વખતે—જો કે જન્ય જ
 ઇનસાફ આપનારને અતીતિનો મેતાન લાગુ પડે તો તેથી ઇરાદાપૂર્વક
 જ સત્યનું ખૂન કરવામાં આવે (કે જેવા દાખલાઓ પૈકી કુત્તા
 પકડાયા છે અને સગદારે તેવાઓને પુરતી સજા પહોંચાડી છે, પરંતુ
 આવી બાબતો પુરવાર કરવી ઘણી મુશ્કેલ છે તથા એમાં ઘણું જોખમ
 સમાયલું છે.) આ બધા સંભવો છે; પરંતુ તેમજ હાલમાં ઇનસાફ
 હિંમેશાં સત્ય પક્ષની તરફેણમાં જ અપાતો ન માત્રમ પડતા દાખ
 તો હોના કારણભૂત આ ઉપર કહેલા સંભવો છે. ખરેખર ઇનસાફ
 તો હૃદયવાચનકલા (art of reading the heart) ની મજ
 સિવાય કદી આખી શકાવાનો જ નથી; અને શીશોશી, માનમગાન,
 સાયન્સ, યોગ એ સર્વ વિદ્યાઓની જેમ જેમ ખીલવટ થશે તેમ
 તેમ કોર્ટોના કામને બહુ સરળતા મળતી જશે. આડી તથા સુધી તો
 માત્ર પુરાવા, અનુમાનો અને વાક્યાલાપીઓપર ઘણો આધાર મળતી
 ઇનસાફપદ્ધતિ જે માણુમને દોષિત ઠરાવે હોય પોતાના પૂર્વકર્મથી
 જ દોષ મૂકીને સંતોષ લીધા સિવાય છટકો નથી. ધર્મની શીલગુણી
 એ જ એવા માણસની છેલામા છેલ્લી અખીલ કોર્ટ છે. કોઈ નહિ ને
 કોઈ જમાનામાં કોઈ જન્મમાં પણ-સત્યનું હોય ખુન કર્યું હોય મોટા
 હોના સત્ય પક્ષનું હમણાં ખુન થાય છે એ અમરણ હોને વધારે ચેતનો,
 વધારે શાન્ત અને વધારે ઊંડો બનાવવાને પુરતું છે. એક માણુમના
 પાંચલાખ રૂપિયા ચોરાઈ જાય અને ચોરની હકીકત પોલીસ ખાને જણા
 વવા જતાં, એક અદના ગાહુકાર ઉપર ચોરીનું આગ મુકવાનો શુન્દે
 ઠરાવી પેલા પાચ લાખ ગુમાવનારને ઉલટી જેલમંદાએ મોડનવામાં
 આવે તો તે વખતે જુ 'પૂર્વ-કર્મ' સિવાય બીજો કોઈ ખુલાસો
 વધારે બંધખેંચતો થઈ શકે તેમ છે ?

કહેવાનું તાત્પર્ય એ છે કે, કોઈપણ જમાનામાં ઇનસાફની પદ્ધતિ
 મન્મુખ હતી નહિ અને છે પણ નહિ અને અત્યંતોએ આપેલા
 ઇનસાફને આધારે કોઈ માણુસને ખરેખર શુન્દેગાર માની એમવો એ
 અપૂર્ણને સર્વજ્ઞ માનવા જેવી મૂર્ખાઈ જ છે. ઘણી વખતે, ખોટી
 રીતે છતેલા પક્ષને કુદરત સારી રીતે જુલાવા દે છે અને પકડી એના
 ઉપર એવા બનાવો ફેંકવામાં આવે છે કે જાણે કે એના કર્મની
 છાંયી મજા જ ન કરાતી હોય. જેઓને પરિણામો જોવા-મરખા
 વવાની શક્તિ ગણાયકી છે તેવા વીરલાઓ જ પાછળથી નીપજતાં
 પરિણામો ઉપરથી કોણ દોષિત હતું અને કોણ નિર્દોષ હતું તેનો
 ખરો નિર્ણય કરી શકે છે.

‘स्थानकवासी जैन अनाथ बालक आश्रम.’

दक्षिण अहमदनगरसे श्रीयुत कुन्दनमल सोभाचंद फिरोदिया B. A., L. L. B. जाहेर करना चाहते हैं कि स्थानकवासी कॉन्फरन्सने दक्षिणमें जो बालाश्रम खोलना मुकरर किया था और जो अहमदनगरमें छेग होनेके सबब मुलतयी रहा था, अब ता. १ जुलाईसे खोला जायगा. इस संस्थाकी व्यवस्था कॉन्फरन्सने मुकरर की हुई कमीटीकी आज्ञानुसार होगी. ७ से १८ वर्षकी उमर तकके स्थानकवासी निरावार बालकोंको आश्रममें रखे जायंगे. जिनकी इच्छा हो, अपना नाम, वय, नामि, ग्राम, कुटुम्बके दूसरे पुरुषोंकी संख्या और धंधा, कुटुम्बकी महावार आवक, अभ्यास इत्यादि हाल सेक्रेटरी मी. फिरोदियाको लिख भेजें और साथमें कोई प्रतिष्ठित पुरुषका अटिफिकेट भी भेजें.

बालाश्रमकी आवश्यकताके बारेमें दो मत हैं ही नहीं. श्री रामनरक्षक देव इस संस्थाको दृढ़ व हितवाहिनी बनायें ! आज जो स्थानकवासी कॉन्फरन्सकी जितनी संस्थायें मौजूद हैं (भोफोम, अखवार, ट्रेनिंग कॉलेज व बोर्डिंग हाउस) सबके लिये लोगोंको अविश्वास उत्पन्न हुआ है; इस बातसे अनुभव कर बालाश्रमके व्यवस्थापकोंको चाहिये कि उसको विवेकपूर्वक और आत्मभोगपूर्वक चलावे. ता कि प्रत्येक स्थानकवासी बालक इसपर प्रेम हो. इस आशयसे दो चार नम्र सूचनायें जना हम तुलसी समझते हैं:—

(१) बालाश्रमके लड़के जींदगीभर परतंत्र बने न रहे मरिये उनको शिक्षण देनेका प्रबंध करें.

(२) मरणात्ता, नोति व श्रम इन तीन तत्वोंका रहस्य बालकों परावर पढ़ानेका प्रबंध करें.

(३) एक सालके लिये थोड़े लडके रख कर शिफ्ट कॉन्फरन्सकी ओरसे मिलते हुए द्रव्यसे ही गुजारा करना; वहां तक जाहेर अपील करना मांकुफ रखें. श्रेष्ठ नतीजा बतानेके बाद लोगोंका प्रेम व विश्वास इतना मिलेगा कि बिना मांगे ही आर्थिक सहाय मिल रहेगी.

(४) सेक्रेटरी महाशयको चाहिये कि कभी कभी दूसरे वालाश्रमोंकी मुलाकात ले कर जो कुछ अनुकरण करना उचित मालूम हो करें.

(५) योग्य लडकोंमेंसे किसीको आश्रममें शिक्षक या कर्मचारी बनाया जाय और किसीको व्यापारी पेढीमें नौकर रखाया जाय.

(६) लडकोंको ज्यादासे ज्यादा कितने वर्ष तक आश्रममें रखे जायंगे, इत्यादि बातेंका निर्णय कमीटीको करना चाहिये.

(७) आश्रमके परोपकारी व्यवस्थापकोंको इस खूबसि काम करना चाहिये कि, अगर कभी कॉन्फरन्स मदद न दे सके या कॉन्फरन्सका अस्तित्व ही न हो, तौ भी यह परोपकारी कार्य चालू रहे. कभी परतंत्रता न भुक्तनी पड़े इस बातको लक्षमें रख कर प्रवृत्ति करे.

(८) आश्रमके काषदे-कानून और कमीटीके हर वक्तके टहराव इत्यादि जाहेर अखबारोंमें वक्त व वक्त प्रसिद्ध करते रहें.

(९) किसी अज्ञानीकी भी सलाह या टीका तर्फ बेदरकारी या गुस्सा न करते हुए हरएक बात शान्तिसि सुनें और जो अमल करने लायक हो उस पर अमल भी करें. राज्यके अमलदारोंकी तरह मीजाज खोना स्वयंसेवकोंको शोभाप्रद नहीं है यह बात अवश्य लक्षमें रखनेसे लोगोंका प्रेम संस्थाकी ओर अवश्यमेव बना रहेगा.

(३) एक सालके लिये थोड़े लड़के रख कर शिर्ष कॉन्फरन्सकी ओरसे मिलते हुए द्रव्यसे ही गुजारा करना; वहाँ तक जाहेर अपील करना मांकुफ रखें. श्रेष्ठ नतीजा वतानेके बाद लोगोंका प्रेम व विश्वास इतना मिलेगा कि बिना मांगे ही आर्थिक सहाय मिल रहेगा.

(४) सेक्रेटरी महाशयको चाहिये कि कभी कभी दूसरे वालाश्रमोंकी मुलाकात ले कर जो कुछ अनुकरण करना उचित मालूम हो करे.

(५) योग्य लड़कोंमेंसे किसीको आश्रममें शिक्षक या कर्मचारी बनाया जाय और किसीको व्यापारी पेढीमें नौका रखाया जाय.

(६) लड़कोंको ज्यादासे ज्यादा कितने वर्ष तक आश्रममें रखे जायेंगे, इत्यादि बातेंका निर्णय कमीटीको करना चाहिये.

(७) आश्रमके परोपकारी व्यवस्थापकोंको इस खूबसि काम करना चाहिये कि, अगर कभी कॉन्फरन्स मदद न दे सके या कॉन्फरन्सका अस्तित्व ही न हो, तौ भी यह परोपकारी कार्य चालू रहे. कभी परतंत्रता न भुक्तनी पडे इस बातको लक्षमें रख कर प्रवृत्ति करे.

(८) आश्रमके कापदे-कानून और कमीटीके हर वक्तके ठहराव इत्यादि जाहेर अखबारोंमें वक्त व वक्त प्रसिद्ध करने रहें.

(९) किसी अज्ञानीकी भी सलाह या टीका तर्फ बेदरकारी या गुस्सा न करते हुए हरएक बात शान्तिसँ सुनें और जो अमल करने लायक हो उस पर अमल भी करें. राज्यके अमलदारोंकी तरह मीजाज खोना स्वयंसेवकोंको शोभाप्रद नहीं है यह बात अवश्य लक्षमें रखनेसे लोगोंका प्रेम संस्थाकी ओर अवश्यमेव बना रहेगा.

सबका देशोना उदार धर्मोनी काँग्रेस हिंदमां.

[illegible]

જૈનોએ આ સમાચારને આહ્વાદથી વધારી લેવા જોઈએ અને આ હીલચાલને પોતાના ગાનથી તથા દ્રવ્યથી જનની મહાય આપના બહાર પડવું જોઈએ; કારણકે જૈન ધર્મ પોતાને એક એવો સમુદાય ગણવાનો દાવો કરે છે કે જેમા સવળા ધર્મોત્તમી નદીઓ મળે છે, વળી દયા અને શાન્તિના સદેશા સર્વત્ર ફેલાવવાની રજા ખીજાઓ કરતાં વધુ પ્રમાણમાં દોષને શિર મૂકાયતી હોય તો તે જૈનો કે આપણે આશા રાખીશું કે ઉત્તર વિચાર ધરાવતો દોષ જૈન વિદ્વાન “Jainism—a religion of Service and Liberal Philosophy”, એવા દોષ વિષય ઉપર ઉક્ત ‘જો-એસમા ભાષ્ય’ આપવા કે નિબંધ વાચવા જરૂર બહાર પડશે.

અમે તો વીરના પુત્રો !

અમે તો વીરના પુત્રો અમારો ધર્મ ન્યારો છે;
 ‘અહિંસા ને પરમસેવા’ રૂડો એ મંત્ર ધાર્યો છે.
 વિવેકી વિદ્વતાવાળા, નિરોગી ને નીતિધારી;
 વળી થઇ ગુપ્તદૃષ્ટા ને વિદ્યોત્તમીશું બધી બારી.
 કદિ કે બારીએ પેસી, કદિ દ્વારે બીજે ઘુસી;
 અમે જોશું બધી આલમ, બધી દુગ્ધા, બધી ખુશી.
 નહિ અધા, નહિ ડરપોક, નહિ ગુલામ કે લૂલા—
 અમે થાશું કદાપિ, ના પડીશું જંગલે ભૂલા.
 અમે છી વીરના પુત્રો, બધા વીરબાળ ‘દેવો’ છે !
 બધા દેવો જગદ્બંધુ ! અમારો ગર્વ એવો છે !

હૃદયસ્થ ભાવના.

શુભ ધ્યાન ધરું, શુભ વાણિ વહું, પરમારથનાં શુભ કાર્ય કરું,
 શ્રીમંત બનું, શ્રીમંત બનું, બલવંત બનું, શુભવંત બનું,
 શુદ્ધ પ્રેમ વિવેક ને શૌર્ય ધરું, ધીરતા-વીરતા જ વિષે વિચરું—
 મો શક્તિ, પ્રભો! મુજમાં પ્રકટે! જનહિત મહીં સદુ શક્તિ વહો

वर्त्तमान वनाग्रो पर घडीभरनी
निर्दोष गम्मत.

દીધા છે. ગયા પખવાડીઆમાં વળી ભાવનગરના જાણીતા અગ્રેસર ગેઃ
નરોત્તમદાસ ભાણુજી તથા અમદાવાદના નગરશેઠ કનુભાઈ પોતે
પણ વિલાયતની રહેલવાએ ઉપડી ગયા છે. વિલાયત જવાના ગુન્હા
માટે જ્ઞાતિઅહિષ્કારની મજા જે નગરશેઠના વડામાથી ઉચ્ચાગતી
તે જ નગરશેઠ હવે જાતે પોતે અને કુટુંબનું કલ મહિત વિલાયત
પધારી ગયા અને હેમને અભિનંદન આપવાને અમદાવાદ અને મુબંઈ
ખાને જૈનોએ પણ મીજલસો કરી હવે કંઈ રહ્યું કહેવાનું ?
'મહાજનો જે રસ્તે જાય તહેનું નામ મુપથ !'

એ તો કીક, પણ ભલા 'મુપથ'મા વિચરતા વળી મુન્હો
શાનો ? અને ગુન્હો જ હોય તો એ રસ્તે જવાની જરૂર પણ શી ?
આપણા નગરશેઠ વિલાયત જવા તૈયાર થયા ત્યારે હેમના માનમા
અપાયલી મીજલસ પ્રસંગે તેઓ ઉપકારના શબ્દો રૂપે કાંઈક કાગ
ળીક વાચી ગયા હતા, જ્ઞાતી મદારાજ જાણે કે એ કાગળીક કયા
વિદ્વાનશિરોમણિએ વખી આપ્યું હશે ! પરંતુ હેમા ને આલાદ-
ઉસ્તાદ લેખકે નગરશેઠ જેવાને પોતાનું રમકડું બનાવી એવા શબ્દો
હેમના મ્હોમા મૂક્યા હતા કે, વિલાયત જવામાં દોષ છે તો પણ
મ્હારે જવું પડે છે અને પાછા ફરીને હું ગુરૂના ફરમાન મુજબ પ્રાય-
શ્ચિત કરીશ. જોયું ? અમારા જૈન આગેવાનો કાંઈ મુદ્દિમાં જાય
તેમ છે કે ? પણ સેવક હમારો આ બધી મંગળમળથી ગભગભ-
ગયો છે. હેના મનમાં કાંઈ કાંઈ તર્કવિતર્ક ઉત્પન્ન થાય છે. નગર-
શેઠના મ્હોમા હજાહલ મધ જેવા શબ્દો મૂકનારા ગુરૂ દેવ મ્હારા
આ તર્કવિતર્કોની મુઠવણમાથી મ્હને મુક્ત કરશે તો હું હેમનો ભાવ
ઓશીંગણ થઈશ (૧) પહેલુ તો એ જ કે સમુદ્રપર્યટનમાં પાપ
શી રીતનું તે કોઈ વિસ્તારથી મ્હમગ્નવે એમ હું મ્હિંદુ છું. સ્ટ્રીમ
ચાલવાથી પાણીના છવો મરે એ પાપ મ્હને માન્ય છે. પણ એમ
તો રેફેયી પણ છવ તો મરે છે જ, છતાં રેલ-મુસાફરી કરનારને
પ્રાયશ્ચિત આપવાની વાત કદિ કોઈએ કહાડી નથી. વળી, વિલાયત
જઈને આર્થ ખાન-પાનને વળગી ન રહે તો દોષ ખરો અને તે
દોષ માટે કાંઈ પ્રાયશ્ચિત આપો તે કીક છે, પણ નગરશેઠ જેવા અને
બીજા જે જાણીતા ધર્મચુસ્ત અગ્રેમરો વિલાયત ગયા હતા તેઓ
શુ મદ્દ-નામનો સ્પર્શ કરે એ ઘડીભર પણ માનવા લાયક છે કે ?

નનો જન્મને તેઓ તેમ જ નુન્ય નથી જ રૂંતા ત્યારે 'પ્રાપ્તિ' થી આપણનું આપણનું તે કોઈ કોઈ? (૨) બીજી વાત એ છે કે, આપણા નગરોમાં જન્મને એમ ખાતરી જ દેતી કે વિશાલ જગતમાં પાર્શ્વિક નુન્ય થાય છે, ત્યારે પછી જન્મ જવાની જગત્કલ્પની મેળના કિસ્સા નહીં હોય? અગર ક્યુ એવું નોંધાતા જાણનું કે 'આપણનું' કામ તદ્દા જગતને કરાણું' હવે કે હો. એકરિતે પણ જગત પડતું? જાણ, પુરુષાર્થનું તો જગતે હીક; પણ સ્ત્રીવર્ગને એવું પણ પડેકરિતે વિશાલ જગત જવાનું કાર્ય કરણ? એ પણ રીત, પણ જાણું કામ કરે ક્યુ? એવું જાણ દોવા જતા જૈનોનું અનિનિત્ય નિજરસાનો અર્થ હો? પણ કરવાના કાંઈની અનુમોદના મજે તો કદી દો પાપ-પુણ્યનો જોડ જ કર્તા રહ્યા? (૩) બીજી વાત એ છે કે, નગરોમાં પાંચાં વિશાલ જગત આવેલા કદત્તાએ જૈનોએ પ્રાપ્તિ થી નથી તો દો એ નથી જવા નાખણનું પ્રયોજન નુ? અગિયાર કે મહા પર્વગુરને જૈનોની ચોટી પોતાના હાથમાં રાખવાની નિજા જાણ કરવાનો રહ્યો કર્યો હોય!

તદમે કથાપિતે રક્તે પ્રજ્વળે કે તદારે વિનાયતગમનની આગતમા
 તદમારો સં રત છે ? એવ તો પોતાનું કાળજી આગાથેનિ વેચી
 ૧૧ નધા, તેનજ પ્રાઈ એક 'નયને' વરી એક પળ નથી; તે નથી
 વિનાયતની વહેલનો એસા- કે નયા પ્રાઈ જનીનના કુદરતે ના
 તદારે એનાં મન શું કોવો એકએ તે આપ જ વિચારી રોને ?
 ૧૨, જુનને તો લેવાના એથી જ તજ્જ દશાવસા સ્નેહો કોઃ
 તદારે નાજો લેવાના યાન્વનો પહેલો 'કોતો' એનાં છે કે
 વિચારના નાનો—વિનાયત નાનો ' એવી જુરકી જોયોને ચાલી
 ૧૩ હા જુન કેન્દ્ર અધ્યાન, આપાર, પર્વેઆર આદિ કશોના
 ન વિચાર નાવ તદારે નાટે—' દશદ' નાટે જ વિનાયત તા
 ૧૪ કે કેન્દ્રો તો નજરે જ છે, દેહનો પેમા રજેનના વિના
 ૧૫ તને રોમ અવરગો નુદા કરનાર છે, અને તે નાવ તંબો
 ૧૬ તદારે કુદરતે પ્રાન્તેના વરણી વરી જોએ, નાજી નાજી
 ૧૭ નાજી નાજી, કામજી નાજી કુપી પર્વેઆર નયા નાજી
 ૧૮ નાજી નાજી નાજી નાજી નાજી નાજી નાજી નાજી નાજી
 ૧૯ નાજી નાજી નાજી નાજી નાજી નાજી નાજી નાજી નાજી

શાસ્ત્રનો બીજો 'ઉદ્દેશો' એવો છે કે, જૈન કીલસુક્ષીના આધારે તો લગ્ન કરવામાં ચાલુ પાપ છે, મીઠો ચત્રાવનામાં ચાલુ પાપ છે, તેમ છતાં તે પાપો કરનારને પ્રાયશ્ચિત્ત અપાતુ નથી તો વિલાયત જનારને પ્રાયશ્ચિત્ત આપવાની વાત કયવી એ સમજાવું હાઆપ્ત છે. પાપ અને પુણ્ય એ વ્યક્તિને પોતાને મહાજવાની બાબત છે અને તે માટે 'મમાજ' તરફથી કાર્મ અકુળ મહી શકાય નહિ. સેવકના શાસ્ત્રનો ત્રીજો 'ઉદ્દેશો' એવો છે કે, હિંદમાં તેમજ વિલાયતમાં આર્ય અને અનાર્ય બન્ને પ્રકારના ઉત્તમ, બન્ને પ્રકારના આચાર-વિચાર, બન્ને પ્રકારનું વાતાવરણ હયાતી ધગમે છે જેઓના વિચાર અહીં સમ્બરી બન્યા છે હૈમને ત્યાં પણ સંસ્કારી વાતાવરણ જોઈએ તેટલું મળી શકે છે જેઓ અહીં દુષ્ટ બાવનાઓ, પ્રપંચો, ગુપ્ત રીતે મધમાસમેવન વગેરે કરે છે હૈમને, ત્યાં પણ એવી જ સોસાઈટી-સંગત મળી રહે છે મગમમ્મ ત્યાં જશે ત્યાં પાણી જ શોધશે, વાન ત્યાં જશે ત્યાં ગુરુ જ શોધશે, સમળી જશે જશે ત્યાં આકાશ જ શોધશે. વિલાયતમાં પણ પવિત્ર-દયાળુ ઉચ્ચ બાવનાવાળા સત્પુરુષો છે-અવશ્ય છે, જેઓમાંના ડેટકાક તો આમણા જોડા પહેરવામાં કે ગાય-જેસનું દૂધ પીવામાં પણ હિંસા સ્હમશ્વ તેથી દૂર રહે છે અને જીવદયાના સિદ્ધાંતના પ્રચારાર્થે તનતોડ મહેનત અને હજારો રૂપિયાનું ખર્ચ કરે છે તથા આત્મ્યાત્મિક જીવન નિર્વહ છે. સેવકના શાસ્ત્રનો ચોથો 'ઉદ્દેશો' એવો છે કે, સમુદ્ધર્મ-ગ્રામ માટે પ્રાયશ્ચિત્ત કરમાવનારા જૈન આચાર્યો આદ્યજ્ઞાના શિષ્યો હોવા તેમજ, કામલું કે એ પ્રથા એમણે જ શરૂ કરી છે અને જૈન આચાર્ય માત્ર હૈમને પગલે ચાલવા માગે છે. માટે જો પ્રાયશ્ચિત્ત લેવું જોઈય તો પ્રાયશ્ચિત્ત આપનાર અને લેનારે પ્રથમ ખુશી રીતે આદ્યજ્ઞ ધર્મ અંગીકાર કરવો અને પછી ખુશી પડે તેમ કરવું; જૈન તરીકે આ પ્રકારનું પ્રાયશ્ચિત્ત એ અર્થ વગરની બાબત છે સેવકના શાસ્ત્રનો પાંચમો 'ઉદ્દેશો' એવો છે કે, પૂર્વે અરણ્યસ્તાનમાં જૈન ધર્મનો પ્રચાર હતો, પ્રખ્યાત ચાર્મનીમ મુમાદર પોતાની કાયરીમાં લાગે છે કે કુનાર પચિનમાં આવેલા ક્રિયાપીશીમાં જૈનો પોતાનો ધર્મ ફેલાવવા જતા, કામનીજ નામના જૈનાચાર્યો આડમાં સેકામાં જૈન ધર્મ ટીમેટમાં નાખવા હોયો હતો, ભદ્રબાહુ આમીએ નેપાળમાં ડેટકાક ચોમામાં ર્યા હતો, જવામાં જૈન મંદિરોનાં ખડેગ છે, સીલોનમાં ઇસવી-

નદની સહઆનમાં જૈન ધર્મ ઉનાત હતો; આ અધી હરીજનો જોનાઃ
સમુદાયજિનના નામ તરફ દેવો નિઃકાર થનારે હ પ્રાપ્તિયત રૂઢિ
અંગીકાર કરે એ માત્ર પૂર્વિનના કોમ ઉપર પાણી દેરવા સમાન
જ નથી ગણાય. અને હવે આને એ ગેરવના સાચવતો છે:યો અને
હોં કહેતો, જે આને વહાપૂરક સાનર્થના પડે. તે 'કેદનો' એવા
છે કે, દેશનાં અથવા પરદેશનાં, સુખમાં અથવા દુઃખમાં, ધર્મ-ધ્યાનક્રમા
વેનજ પરનાં અને દુઃખમાં, મલેગમાં તેમજ એકાનમાં, નિર્દોષ
ધર્મપદ્ધતિ-ક્રમમાંનામય હસન ગુનગુ એ જ દેરક જેવતો
આત્મા ધર્મ છે, કે જે તેને શુદ્ધિના સ્વીકૃતિ અને ચરતેનના
હતાનના પાળવડે વિજયતાની રજા સહુ મહાત્માએને મારે
નુસરી છે. તે રજા નામનાં 'કેદ' પ્રાપ્તિનો જોડી હકારતા .
એકજ ધર્મના અનુયાયીઓ રચે હાલ કેવલ હરનનાર, પોતાને
અજ્ઞાન, કમલ, વિચિત્રુતતા અને નિસાની કાર્યના નેંધી સમ-
નાન ધર્મગુણો નિસામ શીત્રુ દ્રાઢ પ્રાપ્તિને પાલ તથા, અને
નકમન પદ્ધતિ પ્રાપ્તિનથી ત્રાહ નુર્તિ નિર્દેશના મત મંદ નહિ

(२) सधनधार, -भरा र मर्यादा !

[illegible]

શાસ્ત્રનો બીજો 'ઉદ્દેશો' એવો છે કે, જૈન કીલ્મસુદ્ધીના આધારે તો લગ્ન કરવામાં ચાલુ પાપ છે, મીસો ચક્રાવવામાં ચાલુ પાપ છે, તેમ છતાં તે પાપો કરનારને પ્રાયશ્ચિત્ત અપાતુ નથી તો વિલાયત જનારને પ્રાયશ્ચિત્ત આપવાની વાત કરવી એ સમગ્રગુણ હાર્યાનું છે. પાપ અને પુણ્ય એ વ્યક્તિને પોતાને મહમજવાની બાબત છે અને તે માટે 'મમાજ' તરફથી કાંઈ અંકુશ મંદી સકાય નહિ એવડના શાસ્ત્રનો ત્રીજો 'ઉદ્દેશો' એવો છે કે, હિંદમાં તેમજ વિદેશમાં આર્ય અને અનાર્ય બન્ને પ્રકારનાં હૃદયો, અને પ્રકારના આચાર-ચિત્ર, અને પ્રકારના વાતાવરણ હયાતી હોય છે જેઓના વિચાર અહીં સમ્ભવી બન્યા છે તેમને ત્યાં પણ સરકારી વાતાવરણ તેઓ તેમજ મળી શકે છે. જેઓ અહીં દુષ્ટ બાબતોઓ, મારાં, ગુપ્ત રીતે મલમાંસમેવન વગેરે કરે છે તેમને, ત્યાં પણ એવી જ મોમાઈટી સગત મળી રહે છે મગરમચ્છ ત્યાં જશે ત્યાં પાના જ મોલશે, વાત ત્યાં જશે ત્યાં ગુપ્ત જ મોલશે, સમળી જશે ત્યાં આકાશ જ મોલશે વિલાયતમાં પણ પવિત્ર-દયાળુ અને ભાવનાવાળા મનુષ્યો છે-અવશ્ય છે, જેઓમાંના કેટલાક તો સાનસ જોડા પાંડરવામાં કે ગાય-બેસનું દધ પીવામાં પણ હિંસા દર્શાવે તેવી કરે છે અને શ્રવણના સિદ્ધાંતના પ્રચારાર્થે તત્તોટ નોંધત અને તમને કપિયાનું ખર્ચ કરે છે તથા આત્મ્યાત્મિક શ્રવન નિર્ભર. એવડના શાસ્ત્રનો ચોથો 'ઉદ્દેશો' એવો છે કે, સમુદ્રપર્ય-કાંઈ નહિ પર્યવિત કરનાવનાર જૈન આચાર્યો બ્રાહ્મણોના શિષ્યો

નવી સરજાનમાં જેન ધર્મ હયાત હતો, આ અધી હરીજનો જેતાં મુકર્ષાવનતા નામ તરફ જેનો નિમ્નાર જનાયે કે પ્રાપ્તિયત રૂપી 'મીકા' દરે એ માત્ર પૂર્વજોના ક્ષેત્રા ઉપર પાણી ફેરવવા સમાન જમી સકાય. અને હવે આયે છે એવડના સાસ્ત્રનો છેલ્લો અને હા હિંદો, જે આયે વક્ષપૂર્વક સાંભળવા પડશે. તે 'હિંદો' એવો કે, દેશનાં અથવા પરદેશમાં, મુખમાં અથવા દુખમાં, ધર્મધ્યાનકમાં મગ્ન પરમા અને દુઝાનમાં, જાહેરમાં તેમજ એકાંતનાં, નિર્દોષ મપકારમગ-કિચ્ચમાનતામય ડવન શુભરતુ' એ જ દરેક જૈનનો જોડા ધર્મ છે, કે જે તંત્રે બુદ્ધિગમ્ય હતીતોયી અને વ્યવર્તનના કનાનગતા દષ્ટાંતવડે નિખરવાની ડરજ નાંડુ મદાત્માઓને માંડે કાયલી કે. એ ડરજ બનાવવાને જન્મે પ્રાપ્તિયતો જેડી હકાકતા, હજાર ધર્મના અનુયાયીઓ વચ્ચે જવડ ઉત્પત્ત કરાવનાર, કોકોને જ્ઞાન, ક્ષત્ર, ચિત્તિ-ગુણતા અને મિથ્યાતરી કાર્યોનાં જોધી રાખ-તાન ધમનુક્રમો સિરામ ખીનું કાંઈ પ્રાપ્તિયતને પાત્ર નથી, અને જેમને પત્ર બાદ્ય પ્રાપ્તિયતથી કાંઈ બુદ્ધિ નિર્દોષતા નથી શકે નહિ.

(૨) સઘનમદાર, -ખસ તંદ્રામદાર !

દ્યો, સ્પેન્ડર રણી બાદુજ્યોને, તે રણી આચાર્યને પાત્ર
 વાળ આપવા નીકળ્યો છે. એ મહાગનઓને 'રણી બન્ના' એમ
 રે મુખરેવાઓ નામ પણ ત્ય સદા તે પદેસાં તે બ્લેઝ દ્યો એવના
 વસાઈ અને મપાટા' એક-એ-એને 'રણી બોજનાં બોજનામાતો મધ
 પદારે કર્ણજી માનવે. અને ન માનવા યે તે જુઓ પદારે કાગળના
 પાત્રના તરફ' મહાત્મા એક માનના પુત્રા કે કાગળના એ સખસોને
 કે પદાર કર્ણી દીધા! કર્ણજી તે મિથ્યાસીઓને એ સાધુના
 પદારના પિત્ર તા'પુઆચાર નવી એકું મહાની પાત્રે કંઈક! કાઈ
 કામની 'માજના પાનાનો અનુભવ પૂનાગને તે જ પુરવે એ
 પદાર નુદો' આપો જ રાખોને તા'કે હા બાપુસી અને તા'પુર
 તા'પુ કર્ણાર દરેકને 'તરણ-તારણ મ. મીજદાર' કરો સુંદર
 કર્ણ જે જ મંડો કર્ણ' આ પદારે હા સાધુઓ અને મ
 પાત્રોના પદાર મળ્યા છે. તેમને હા 'કુએ' કર્ણો નાગર નાગર
 કર્ણ! કર્ણી મહાદેવે તે પ્રથમ તેમને બલેખા નાગર કાઈ
 પદાર હા કર્ણ, કર્ણજી તેઓ કર્ણી અને તા'કનાં કર્ણ! કર્ણ
 કર્ણો આપાત્ર સિખનાઓને તા'ક કર્ણ કર્ણ કર્ણ કર્ણ

શાસ્ત્રનો બીજો 'હૃદયો' એવો છે કે, જૈન કીલ્લસુદીના આધારે તો લગ્ન કરવામાં આવું પાપ છે, મીસો ચક્રાવતમાં આવું પાપ છે, તેમ છતાં તે પાપો કરનારને પ્રાયશ્ચિત્ત અપાતુ નથી તો વિજ્ઞાયત જનારને પ્રાયશ્ચિત્ત આપવાની તાત્કાલિક જોઈએ એ મન્યુષ્ય હામ્યાનપદ છે. પાપ અને પુણ્ય એ વ્યક્તિને પોતાને સ્વમજવાની બાબત છે અને તે માટે 'મમાજ્ઞ' તરફથી કાઈ અંદુશ મહી સકાય નહિ. સેવકના શાસ્ત્રનો ત્રીજો 'હૃદયો' એવો છે કે, હિંદમાં તેમજ વિજ્ઞાયતમાં આર્ય અને અનાર્ય બંને પ્રકારના હશે, અને પ્રકારના આચાર-વિચાર, અને પ્રકારના વાતાવરણ હયાતી લગત છે જેઓના વિચાર અહીં સન્દર્ભી બન્યા છે તેમને ત્યાં જુદા સન્દર્ભી વાતાવરણ જોઈએ તેટલું મળી શકે છે. જેઓ અહીં હુદ બાબતો, પ્રપંચો, ગુપ્ત રીતે મધમાં સમેવન વગેરે કરે છે તેમને, ત્યાં પણ એવી જ સોસાયટી-સગત મળી રહે છે. મગરમચ્છ જ્યાં જશે ત્યાં પાણી જ શોધશે, વાવ જ્યાં જશે ત્યાં ગુદા જ ગોધને, સમળી જ્યાં જશે ત્યાં આકાશ જ શોધશે. વિજ્ઞાયતમાં પણ પવિત્ર-દયાળુ હિંદુ બાવનાવાળા સત્પુરુષો છે-અવસ્ય છે, જેઓમાંના ડેટલાક તો આમડાના જેટા પહેરવામાં કે ગાય-બેસનું દૂધ પીવામાં પણ હિંદુ સ્વભાવ તેથી દૂર રહે છે અને હવેદ્યાના સિદ્ધાંતના પ્રચારાર્થે તનતોડ મહેનત અને હજારો રૂપિયાનું ખર્ચ કરે છે તથા આત્મ્યાત્મિક હવન નિર્વહ છે. સેવકના શાસ્ત્રનો ચોથો 'હૃદયો' એવો છે કે, સમુદ્રપર્યટન માટે પ્રાયશ્ચિત્ત કરમાવનારા જૈન આચાર્યો આશ્રમોના શિષ્યો હોવા બંધાએ, કામ્ય કે એ પ્રયા એમણે જ શરૂ કરી છે અને જૈન આચાર્યો માત્ર હિંદને પગલે ચાલવા માગે છે. માટે જો પ્રાયશ્ચિત્ત લેવું હોય તો પ્રાયશ્ચિત્ત આપનાર અને લેનારે પ્રથમ ખુદી રીતે આહાર્ય વર્મ અંગીકાર કરવો અને પછી ગુણી પડે તેમ કરવું; જૈન તરીકે આ પ્રકારનું પ્રાયશ્ચિત્ત એ અર્થ વગરની બાબત છે સેવકના શાસ્ત્રનો પાંચમો 'હૃદયો' એવો છે કે, પૂર્વે અરબસ્તાનમાં જૈન ધર્મનો પ્રચાર હતો, પ્રખ્યાત ચાર્લ્સનીમ સુમાદર પોતાની ડાયરીમાં લખે છે કે કિતર પશ્ચિમમાં આવેલા કિયાપીશીમાં જૈનો પોતાનો ધર્મ ફેલાવવા જતા, કામરસીજ નામના જૈન આચાર્યે આડમાં સેડમાં જૈન ધર્મ ટીમેટમાં નાખવા કહેવો હતો, મદ્યાદ આમીએ નેપાળમાં ડેટલાક ચોમામાં ગયા હતા, જતવામાં જૈન મંદિરોના ખડેએ છે, સીયાનમાં ઇસવી-

તેઓ સાધુના જીવનમાં અધ્યાત્મ ક્રેટલું છે તે તપાસવાનો ગુન્હો ધ્યાન
વગર નહિ જ રહી શકવાના । પછી અકેક સાધુએ પોતપોતાના
મૂળ સઘ સ્થાપવા અને તેમાં પ્રથમ નિયમ એ ગાખવો કે એ
સઘના દરેક મેમ્બરે પોતાની આખો ફોડી નાખવી, હૃદય વેચી નાખવું
અને કાનમાં પૂમડાં ધાલવાં । આમ થયે તો પછી સાધુઓને કોઈ જાતની
પીડા રહેશે નહિ અને ‘સઘ બહારનું’ શાસ્ત્ર’ ઉપયોગમાં લેવું જ
પડશે નહિ ।

* * *

પણ ભણા ! લોકો સઘ બહારની મજાથી આટલા ચમકતા અને
હરતા કેમ હશે ? એમાં તે શું વાધ છે કે ગાંધીજી કે યમ છે કે
છે શું, કે જેથી લોકો આટલા બધા હરતા ફરે છે ? હુ તો ધાન્ય
શુ કે સંઘબંધાર થનારાઓ ખરેખર એ શિક્ષાને પાત્ર જ છે; કાગળ
કે ખર શુ તે વિચારતાં શિખ્યા, પણ તે અમલમાં મૂકવાની
સ્તેમનામાં હિમનનથી; માટે અધ્યાત્મ દૃષ્ટિએ પણ તેઓ વીરના સઘને
લાયક ન જ મણાય. જો તેઓ ખરેખર જ વીર અને તે પણ મહા
વીરના મિશનના મિગનરી થવા માગતા હોય તો જેમણે પોતે જ
વીરના કાનુની ઉલટા ચાલતા સઘોમાંથી પોતાની જેને ગણનામું
આપી દેવું જેમણે અને લખાયલા કે છપાયલાં શાસ્ત્રો જાતે વાંચીને
જ્ઞાન મેળવવા તથા નિર્ભી-ખટપટ રહિત—આધ્યાત્મિક વલણવાળા
કોઈ મહાત્મા કોઈ પણ દેશમાં—કોઈ પણ સ્વાંગમાં જો તેના વર્તન
ઉપરથી (નહિ કે ઉપદેશ માત્રથી) વિશેષ અનુભવ મેળવવા તેમજ
તે જ્ઞાન અને તે અનુભવ પોતાના દરેકજના જીવનમાં ઉપયોગમાં મેલવા
સિવાય બીજી તમામ જાળથી પોતાના સ્વતંત્ર આત્માને મુક્ત રાખવો
જોઈએ. આનંદવનજીએ શું કયું હવું ભણા ? એ ક્રોના સઘમાં હતા ?

(૩) અદ્ભૂત અનુભવ !

માનજો, માંમજો ! પેલા તેગપંથી મહાશય ‘જે-દિતૈયા’ પત્રના
મહા નાસના અડધા પોતાનો ચોત્રાવનારો અનુભવ જાહેર કરે છે
તે કણે જ કે, દિગમ્બરોમાં અને તેગપંથીઓમાં નાધુની અછતને
કેવે જ ધર્મ સ્ફુટી ગયાએ આવી રાડતો નથી, એવો એક વખત
તેનનો અભિપ્રાય હતો અને ગમે તેમ કરીને માનુષ્યની બગતી
રેવી એ જ વિચારપર તેઓ આવ્યા હતા. પણ પછી એમણે આખો
આત્માને દિનિતાનું આવલોકન કરવાનું ‘મિધ્યાત્મ’ મેચ્યું । સ્થાનક-

[illegible]

પ્રકાશકની પત્રપટ્ટો.

આલાવાડના 'ગોળ'ને હિતસલાહ—મી. દલીપચંદ્ર સૌભાગ્ય-ચંદ્ર શાહ (૧૩૩ ગુલાલવાડી, મુંબઈ) એક ચર્ચાપત્ર દ્વારા એવી મનઝમની સૂચના આલાવાડના દશાત્રીમાળી સ્થાનકવાસી 'ગોળ'ને આપવા ઇચ્છે છે કે, આલાવાડની કન્યાઓ બહાર જતી અટકાવવા છતાં હજી એ પ્રાંતના યુવાનોની મુશ્કેલીઓ ઓછી થઈ નથી, માટે સેક્રેટરીએ કુમારીઓ અને અવિવાહિત યુવાનોની ડિરેક્ટરી બહાર પાડવા તજવીજ કરવી જોઈએ છે. આ ડિરેક્ટરીમાં યુવાનોની ઉંમર, કેડાણ, અભ્યાસ, આમ દાની વગેરે તમામ બાબતો જણાવવાથી કન્યાવાળાને વર પસંદ કરવાની ધણી સવડતા થશે. આવી ડિરેક્ટરી પડતર કિમ્તે વેચવી જોઈએ સેક્રેટરી તરફથી એવો પ્રયાસ ન બની શકે તેમ હોય તો, આ ચર્ચાપત્રી પોતે તે કામ પોતાના ખર્ચે ઉપાડવા તૈયાર છે, એટલી શરતે કે સેક્રેટરીએ ગામોગામથી કેઈ ભગવી મગાવવામાં મ્હાલમૂલ થવું. ચર્ચાપત્રી 'વિશેષમ' 'ગોળ'ના કેળવણી ક્ષેત્રનો હિમાયત બહાર પડેલો જોવા ઇચ્છા બનાવે છે.

અમારી સલામતી કરેલું છે ? પ્રેમીઓના હૃદયમાં 'કેટલીક વખતે કેટલાક પ્રેમીઓના પત્રો અમને ખરેખર બહુ આત્માસન અને હિમત આપનારા થઈ પડે છે અને ય્રગ હેઠ મિથ્યા જાતે નથી એવો વિશ્વાસ ઉત્પન્ન કરાવે છે તા. ૬-૫-૧૮ ના ગોળ બાંગ્લોરોડથી ડેપ્યુટી સ્ટેશન માસ્તર મી. L. U. Shah એક લેટર લખે છે, જેમાં આ શબ્દો છે:—“ પ્રકાશક મહાશય ! જૈનહિતેશ્વરનો દરેક અંક જેમ બને તેમ વધારે જૈન અને જૈનેતરોમાં વ્યાપ્ય એવી કોશીશ કરવા એક વાલટીયર તરીકે હું આજથી બધાકે 'શું' જે ગામમાં 'જૈનહિતેશ્વર' મુદ્દલ ન જતું હોય એવા ગામમાં મ્હાલમૂલ ખર્ચે એક પત્ર મોકલના રહેશે અને જેને તે પ્રત વિનામૂલ્ય મળે તેનું નામ મને આપશો કે જેથી હું તે પ્રત ઘણાંજાને વચાવવા તે ગૃહસ્થને અગળ કરૂં મી. V તરફ મને પક્ષપાત છે. તેમની વિશેષ પ્રશંસા કરવાના તેમની આત્મિક ઉન્નતિનો વિચાર આડે આવે છે. છતાં સ્નેહભાવે એટલું તો કહી દેવાશે કે બ્યારે હું 'જૈનહિતેશ્વર' અને 'જૈનસમાચાર'નો ગ્રાહક નહોતો તે વખતની મારી સ્થિતિ અને તે પત્રો વખતે સુધી વાચ્યા પછી આજની સ્થિતિ એ જેનો મુદ્દામયો

જાણે છે કે—“આપકી પ્રગંસા પ્રાયઃ સર્ખી પ્રશસ્ત પત્રો દ્વારા કર્ણગત હુઈ હૈ. આપકે કઈ લેખ ખી દિગમ્બર જૈન, સત્યવાદી આદિમેં વાંચે હેં. આપકે સ્વતંત્ર વિચાર વહુત હી મનાંઠર હેં ઓર આપકે સર્ખી લેખ પઢનેકો ચિત્ત વ્યાકુલ હો રહા હૈ. મહાશયવર ! કહિયે વયા ડસકા ખી કોઈ માર્ગ હૈ કિ મેં આપકે સમ્પાદિત સમ્પૂર્ણ અંકોંકી ફાઈલ પ્રાપ્ત કર સકૂં ? મુખે ડસ વાતકા હર્ષ હૈ કિ આપ ઁક નામી સ્વતંત્ર લેલક હેં ઓર જૈન સમાજમેં આપકા પત્ર સર્વોત્તમ ગિના જાતા હૈ શ્રી જિનેન્દ્ર આપકો પૂર્ણ સ્વામ્ય સમ્પન્ન કરેં ઓર આપ ચિરકાલ વ્યત ડસી પ્રકાર સમાજકા મુધાર કરતે રહેં,— અપને સ્વતંત્ર વિચાર દર્શાતે રહેં યહી ડસ ડાસકી અરડાસ હૈ. ”

(૮) રાજકોટથી મી. સુનીલાલ નાગજી લખે છે કે ‘ જૈન-હિતેચ્છુ’ મધ્યધી આપનો પ્રયામ આત્મભોગના એક ઉત્તમમાં ઉત્તમ ત્યાંત સમાન હોઈ નજીકના ભવિષ્યમાં સર્વમાન્ય બનવા પામ્યા વગર નહિ રહે એવી આગાહી ડરવાની કુદરતી પ્રેરણા થાય છે. એ પત્રના લેખો, વિચારની સંકલના, છપાઇ વગેરેની ઉત્તમતાને લીધે તે સર્વ જૈન સપ્રદાયોમાં પ્રથમ પક્તિએ આવતુ જાણી તે પત્ર નાટે દરહમેશ મગરૂરી વધતી જાય છે. જે ઉચ્ચાગયથી પત્ર કન્ડક થાય છે તેમાં સપૂર્ણ ક્ષેત્ર હચ્છુ છુ. ” ઇત્યાદિ ઇત્યાદિ તથે રીરકાના સખ્યાબધ જૈન મહાગયોની આ માસિક પ્રત્યેની પ્રેમાળ જાગણી એ જ અમારી મહેનત અને આર્થિક નુકસાનનો શ્રેષ્ઠ માત્રેષ્ટ જાહેસો છે. આ સ્થળે અમારે ખુશ્લા શખ્દમાં કયુલ કરવુ જોઇએ કે અમે આ સર્વ પ્રયમાને લાયક નથી જ, પરન્તુ આટલા બધા પ્રેમીજનોની અમારા કામ પ્રત્યેની શુભ ભાવના કોઇક દિવસ અમને વાયક બનાવે એ અમંબવિત નવી વખતની તર્જી અને સાધનોની અગ્રહાજરીના કારણથી કાલ તો અમારા પોતાના ધારેલા લક્ષ્યબિદ્યથી વાન તથા દૂર છીએ. મામિકનો ફેડ અડ ૧૦૦ પૃથનો સચિત્ર બનાવીને હમરો સાધનહીન જિજ્ઞાસુઓને માત્ર ૦-૬-૦ ત્રવાજમથી માસિક પુર પાડી શકીએ તકારે જ અમને કાંઇક સતોષ થશે.

जन शु / जेन आवडना मयधमा जयपुरथी तेगपथी आगड श्रीयुत
छगनवावछ लजे छे डे, ' सीसाधरछ प्रथम तो तेगपथीना साधु
डता चन्दा वधत सुधी आरित्र मागी गेने पाग्या पथी आरेड करीती
वात डपः पूज्यथीनी पयानगीगी थीज पाय साधु माये ड्यमा
गया डता. लडा सीसाधरछ तथा थीज उ माधु सीथीनायागीयर्थ
गया अने थालीना २ यातुभासे आद शुड पाग पाग आग्या.
(तेरापथमा रीगज छे डे, पूज्यथीना दुडम प्रभाणे मधमा माधु
यातुभासे डरे अने यातुभागे आद पूज्य पाये डान्ग थाय. निधो डरानो
अधिकार पशु पूज्यने न छे, थीज साधु निधु डरी गडे नहि)'

मुनि कालुगामजीको अभयदानः—मेन्दाही मुनि कालूरामजीसे
अत्यंत अमेर्याद दो पत्र आये हैं, जिनको जगट करनेसे धर्मकी
हेलना होनेका पुरा सम्भव मालूम होनेसे इसारेमें ही हम
मुनिश्रीको कहेंगे कि, (?) मधम तो आपका संगय ही बी-
लकुल अयोग्य है आपके वारेमें जो हेन्डवील छपा है हम
आज तक देखा भी नहीं, ना इसके लेखक या प्रसिद्धकर्ताको
हम पहचानते हैं हेन्डवील हमने देखा ही नहीं है तो हम
उसके वारेमें अभिप्राय क्या दें ? अगर चाहे उतना सचा
लेख हो तो भी मुनिराके वारेमें गुप्त नामसे हेन्डवील छपा
नेके कामको हम तो तीरस्कारपात्र समझते हैं. (२) जैसे
हम वह हेन्डवीलके लेखकको दोषित मानते हैं वैसे ही आपकी
ओरसे उसका खंडन कॉन्फरम प्रकाशमें करनेवाले लेखककी
निंदायुक्त ओर पक्षपातभरी शैलिको भी अद्य समझते हैं. (३)
आपके शत्रुओंसे कोई हमारे अखबारकी प्रशंसा करने वाले
हो तो इतने ही सबबसे हम आपके शत्रुकी पार्टीके हैं ऐसा
मानना केवल भ्रमणा है. जिनको आप आपके शत्रु मानते हो
और हमारे साथी मानते हो उनको दो सालमें भी एक चिट्ठी
हमने लिखी हो ऐसा आप बताओ तो हम आप फरमावें वैसा

नाशित करनेको तैयार है. (४) आपका आचार जो नैतिक
 कर्मकाजको बर्णित करता है ऐसा तो आपने लिखी हुई अपर्याप्त
 बीबीयाँ ही समझ होता है. कोई भी साधुको यह चिह्न
 पता चले, यदि यह आपको साधुधर्मसे बर्णित करता है
 शान्त न रहे तो हम जाहिरमें आपकी क्षमा मांग कर नाशित
 करनेको तैयार हैं. (५) आपकी यह चिह्न परम मालूम होता
 है कि आप हर जगह हमारी निंदा करने होंगे. परन्तु इससे
 हमें ना कोई बात का खेद है, ना कोई डर है. आपको हमारी
 बातों का न्ययदान है. आपकी आत्माओं जिस बातमें मुक्त हो
 न्ययदान करने रहे.

સમયના પ્રવાહની સાથે.

સાક્ષીઓની સત્યતા તપાસનારૂં યંત્ર:—ની. સાઠીશ વાઈ નામના એક મનરાત્વર વિદ્વાને એક યંત્ર હમણું શોધ્યું છે, કે જે વડે સાક્ષીઓ મનમાંની વાત છૂપાવવા ડોશીશ દેને તે તુરંત પકડાઈ જાય છે. એ યંત્ર પર સાક્ષીના હૃદયનાં આલોચનની અમર મવાયી સાય-જૂઠું પકડાઈ આવે છે. હજી મુઘી એ યંત્ર જાહેરમાં આવ્યું નથી; પણ તેમ યગે તો ન્યાયાધીશોના કામમાં અબ્બી સગળતા થશે અને ગેરઠંત્રાદના સભવ ઘટશે.

સરકારી સેન્સસ રિપોર્ટનું ચોંકાવનારૂં કથન—ઈ. મ. ૧૯૧૧ ના સેન્સસ રિપોર્ટના પ્રૃથ ૧૨૬ માં જૈનો સંખ્યાની જે ઉલ્લેખ છે તે ખરેખર ચોંકાવનારો છે. તે ઉલ્લેખનો સાત નીચે મુજબ છે:—“ ભારતમાં જૈન ધર્મ માનનારા લોકોની સંખ્યા ૧૨૧ લાખ છે. મધ્યાના દરિયાઈકી જૈનમંથાજ બહુ અલ્પ મહત્વનો છે. ભારત સિવાયના બીજા દેશોમાં જૈન ધર્મને માનનારા બહુ જોવામાં નથી આવતા. રજપૂતાના, અજમેર અને મારવાડ પ્રાંતોમાં લેમની મધ્યા ૨,૫૦૦૦૦ તથા બીજા પ્રાંતો અને રાજ્યોમાં ૮,૧૫૦૦૦ છે, અજમેર, મારવાડ અને મુજબ ઇલાકામાં બીજા લોકોના પ્રમાણમાં જૈનોની વસ્તી ૮ ટકા જેટલી, રજપૂતાનામાં ૩ ટકા, વડોદરામાં ૨ ટકા અને મુજબ શહેરમાં ૧ ટકા જેટલી છે; બીજા દેશોમાં લેમની વસ્તી બહુ ઓછી છે. તેઓ દરે ભાગે વ્યાપારી છે. પૂર્વ ભારતમાં ઘણું કરી બધા જૈનો વ્યાપાર માટે જ ગઈ પસેલા છે. દક્ષિણમાં જૈનોની મધ્યા થોડી છે અને તેઓનાં જોડા ભાગ ખેતી ઉપર નિર્વાહ કરે છે. સન ૧૮૯૧ થી જૈનોની સંખ્યા ધીમેધીમે ઘટતી જાય છે. ૧૯૦૧ માં ૫.૮ ટકા જેટલી થઈ હતી અને આ વખતની ગણતરીમાં ૬.૪ ટકા થઈ છે. જૈન મોક હિંદુમંથાજવ્યવધાના અનુવાયી છે. હમણાં કનસા લેમનાં કેટલાકો આર્યસમાજમાં જળવા લાગ્યા છે. પંજાબ, વચ્ચે પ્રાંત અને મુજબનાં જૈનોનું વસણ હિંદુઓના તહેવાર અને પર્વ પાળવા તરફ વિશેષ છે, તેથી ધીમે ધીમે તેઓ હિંદુધર્મમાં જતી જાય એવો સંભવ છે. છેલ્લા ૧૦ વર્ષમાં લેમની મધ્યા

પાછળ ખોલાવી આશ્રય આપે છે । નાતાલમાજનાગ હિંદુઓને પ્રથમ તો હેમની જ્ઞાતિઓએ ગડિફૂત કર્યા હશે તે છતાં તે હમાવાન હિંદુઓએ હેમને સતાવનારના ઇંદ દેવને રહેવા માટે નાતાલના વક્ષમ નામના નગરમા એક ભવ્ય મંદિર બનાવ્યું અને હમાણા હેમા ગો પાલકાલ દેવ પણ પધારી ચૂક્યા છે । આવી સાખીત થાય છે કે લોકો દેવ અને ધર્મનું જે સ્વરૂપ માની બેઠા છે તે દેવ અને તે ધર્મ કયો એક અદ્વિતીય મનુષ્ય વધારે હમાવત અને ઉદાર છે, કે જે પોતાને સતાવનારને પણ આશ્રય આપે છો? દેવો પણ હિંદુ-હિંદુ-મત્યા છે કે પોતાને ગમે તેવા દેવોમા જવાનો ઇચ્છાગે રાખી બેઠા અને ભક્તોને ધરમા જ ગોંધાઇ ગેલા કરમાવ્યું અને પોતાની પધગમણી યતી હોય તો ગમે ત્યાં જવાની ભક્તોને જુટ આપી !

મદદ આપવાથી ફાયદો કે ગેરફાયદો ?—દાન કે મદદ આપવામા પુણ્ય છે એવો એક સાદો નિયમ આ દેશમા જૂદા જૂદા ધર્મો તરફથી શિખવવામાં આવ્યો છે તેથી જૂદા જૂદા રસ્તે હમેશા દાન થતું નજરે પડે છે પરંતુ એ વિષયને અગે ધણા સવાલો વિચારવા જેવા છે તે તરફ યોડાઓએ જ નજર પહોંચાડી છે. પારસી ભાઈઓએ આ ચર્ચા કપાડી લેવાની પહેલ કરી છે તે માટે હેમને ખરે જ ધન્યવાદ ધરે છે. જે કે પારસી ભાઈઓનાં દાન ખીજ કોમોના દાન કરતા ઘણું ભાગે સર્વોપયોગી કાર્યો પાછળ વધારે થાય છે, તો પણ તેઓએ પોતાની કોમના ગરીબોને મદદ કરવા માટે પણ કંડો ખોલવાનું વિચાર્યું નથી. આવી રીતે અપાતી મદદ પરિણામે લાભદાયક છે કે ગેરલાભદાયક તે સવાલ હમાણા તે કોનામાં ચર્ચાવા લાગ્યો છે અને એક ‘કમીટી ઓફ એન્ડવાયરી’ આપવામા આવી છે, જેના બાઈન્ટ્ર સેક્રેટરી મી. સોરાબજી બ્રમનજીએ ત્રીયેના સલાહો બહારમા મૂકીને અનુભવીઓના વિચારો એકઠા કરવા માડ્યા છે—

(૧) આપણા સમાજમા લાચારોની સખ્યા વધતી જતી હોય એમ લહે માતો છો ? અને માનતા તો તેમ થવાના કારણો કયા ધારો છો ? (૨) કમાવાના સાધનોની ન્યૂનતા આ લાચારીના કારણભૂત હોય તો કેટલા પ્રમાણમાં ? (૩), મોઢવારી અને ઝંજાનની રીસીઆરી એ લાચારીના કારણ રૂપ હોય તો કેટલા પ્રમાણમાં ? (૪) એમ કહેવામા આવે છે કે “ હાલની કેળવણીની રીતે લીધે

હાજરી ઘણી મોટી થાય છે અને હાજર રહેના દરેક પુરુષ અને દરેક સ્ત્રી કાંઈ નહિ ને કાંઈ દાન અવમ્મ કરે છે. લોકોની પ્રિતિ સંપાદન કરવી એ જ દરેક સંખ્યાનું પહેલું કાર્ય છે, જે અતિ મુશ્કેલ અને ડહાપણ વગર ન જની શકે એવું કામ છે. પણ ત્યાં પછી દ્રવ્યની મુશ્કેલી કે કામ કરનાગએની મુશ્કેલી હમેશાં માત્ર અટક્ય થઈ જાય છે. જૈન ડોન્કરઓ! કૃપા કરી આ પાઠ ધ્યાનમાં લેશો.

ઈશલીઅન પંડીત આવ્યા:—સંસ્કૃત, પ્રાકૃત, હિંદી, ગુજરાતી વગેરે આ દેશની ફેરલીક બાળાઓ જાણનાર જૈન માહિત્યના અભ્યાસી ઈશલીઅન પંડિત ડૉ. એલ. પી. રોમીયારી તા. ૧૧મી એપ્રિલે કલકત્તા ખાતે આવી પહોંચ્યા છે અને જુન બાદ ગુજરાતમાં ફરવા નીકળનાર છે. કલકત્તાનું લેમલુ કેનાલું આ પ્રનાલું છે - c/o Dr. Rocca, 8 Esplanade Road, Calcutta. ડૉ. જેટ્ટાખીની આજતમા જન્યુ હતું તેમ આ જૈન માહિત્યના અભ્યાસી જૈનેતરને જનના જૂદા જૂદા મનપ્રજવાળાઓ ખેચાખેચ ન કરે તો મોટી મહેરબાની!

પંડિત અર્જુનલાલજી પર રહોંકાવનારો આરોપ—
દિગંબર પંડિત અને મહાજ્ઞેવક શ્રીયુત અર્જુનલાલજીને પડકારના ખમર ખયા અકમા અપાઇ ગયા હતા, મજદૂરી કાવત્રા માટે જોઈતા નાણા એકઠા કરવાના આશયથી એક મહંતનું ખુન કરનારી ટાળીમાં તેઓ શામેલ હોય એવો શક હોવાથી લેખને પકડી જેત્રમાં રાખ્યા છે અને કેસ ચાલે છે અવગ્ન આરોપ ઘણો ગભીર છે પણ જેત્ર આજ સુધીનું વર્તન નિરોપ અને ઉપયોગી જોવામાં આવ્યું હોય એવા એક સમાજસેવકને પોતાનો બચાવ ખમર ન કરી નકવા માટે જ ખમવું પડે તો દિગંબર જૈન સત્તને માગે એક ડકરડી જવા પામશે જૈન કોમની બહી કીર્તિના ગ્રન્થણ ખાતર તથા કાનુની મદદ નહિ મળવાના મળખ સર એક સમાજસેવક માર્ગે ગયો એમ કહેવાવા ન પામે એટલા ખાતર, દિગંબર જૈનોએ લેખને અનુભવી બેરીસ્ટરની જોગવાઈ કરી આપવી જોઈએ છે, પછી તો પોતપોતાના આ બચ કે પરખવાના કર્મનું શળ કોઈ અન્યથા કરી ન જાય નથી જ.

કહાડતી નહોતી અને પતિ-પત્ની બીજાની કમરમાં વાત કરવાની સંપૂર્ણ છૂટ ધરાવતા હતા. બ્રાહ્મણ ધર્મનાં તેમજ જૈન ધર્મનાં શાસ્ત્રોમાં જે કથાઓ આપણા વાંચવામાં આવે છે તે પણ આ વાતને પુષ્ટિ આપે છે. મુસલમાનોના ત્રાસભયથી બચવા માટે પાગળથી મલાજને દાખલ થયો અને એ ત્રાસ દૂર થવા છતાં પણ રીવાજ તો રહી જ ગયો. મારવાડમાં તો સ્ત્રી સ્ત્રીઓની પણ લાજ કહાડે છે અને સામુ કે નણદ આગળ પણ મુંગી રહે છે. કાકીઆ વાડના દેટલાક ગરાસીઆ અને કાકી લોડો હાલ તદ્દન તગ હાન તમાં આવવા છતાં સ્ત્રીને મલાજમાં ગમે છે, તે એટલે મુઠ્ઠી કે પુરૂષ પોતે કુવે જઈ પાણી ભરી લાવે પણ સ્ત્રીને પાણી ભરવા પણ જવા દે નહિ અને રહેલેની મુસાફરી કરવી હોય તો દુધ્યામાંથી કતરનાં એક છા અને તે ઉપર આખું શરાર ઢંકાય એવો મુઠ્ઠો દ્રેન આગળ જ ગળીને લેવા સ્ત્રીને દાખલ કરવામાં આવે છે. દ્રેન મનની અગવડ અને ખુવારી વેડવી તે કહુન પણ જૂનો રીવાજ ન હોય એવી હંડ આર્થ પ્રજાને પાપમાલ કરી નાખી છે, નીનિતા નિયમોમાં અને સ્વદેશસેવામાં આવી સુન્નાત જે ગળવામાં આવે તો જેટલું બધું કલ્યાણ થાય ? સ્ત્રીએ અસવામાં-ખોસવામાં-કપડા ખોસવામાં મર્યાદા જાળવવી એ અસવન શોભા ભર્યું છે, પણ આપણા આદ્યાર દેટલીક વાર સ્ત્રીનું શીલ વગરવા જેવી ભૂલમાં પડી ગયું છે એ વાત ધ્યાનમાં રાખી ખોટા નસાવતો વિચાર દ્રેન કદાચ છોડવો જોઈએ છે.

સાધુ શંખ્યાસીઓનું ‘મીશન’ બનાવવાની ચાલી રહેલી હીલચાલ—ઉત્તર હિન્દમાં મિત્રા ઉપર ગુજરાતે કરનાં બહુવિધ સાધુ શંખ્યાસીઓની બોટી કાઢતો ‘મુક્તિકાજની માલક કાનનાં વેવાની ગીવચાલ દેટલાક વ્યાણુ દિદુઓએ કિપાટી છે આ દેવને પ્રનામિત પ્રવાસ સકળ યાઓ એમ અમે ઇચ્છીશું પરંતુ અમને આનું પરિણામ બહુ આગાજનક લાગતું નથી. લોકોની મેલ કમલ, વેડોને કિપેસ આવવા અગર બીજા ત્રાસ પણ ગાહેર દિવતા કમલ તે માનુષ્યોને જોડવા હોય તે માનુષ્યો ખરેખર ‘કર્મી’ અથવા સ્વેચ્છામુદ્ધિવાળા અને મુદ્ધિવાળી લોકો જોઈએ. આપણા નસાવતો એકા કરી ‘મિશન’ બનાવવાથી કંઈ કિપોગી નથી. એક એ અનુભવ તો મળવિત જાગતું નથી. એમને થયો

ડૉ. જેકોબીના ખુલાસો —અજમેર સ્થાનકવાસી જૈન ડૉન્ડરન્સ ઉપર તા. ૩-૩-૧૪ ના રોજ ડૉ. જેકોબીએ લખેલા પત્રમા આ શબ્દો છે, કે જોના ઉપર કાઇ ચર્ચા ન કરતાં મત્યગોષ્ઠો ને સ્વત વિચારી લેવા અરજ કરીએ છીએ. તે લખે છે કે—

“ The object of my speech will *not* be influenced by the correction of statement, for it is based on archaeological grounds and the analogy of Buddhist worship. ”

In his lecture at Ajmer he had said that the worship of idols among Jains was probably introduced in the time of Vimalakirti, i. e. in the 1st century, and the Sutras were committed to writing later on, i. e. in the 5th century. He held that idol-worship was not found in Angas and Upangas, which view, however, he had to change when he was shown certain references by Shree Dharmavijaya. And he accordingly wrote at the request of Shree Dharmavijaya, to the S. S. Jain Conference Office that in the notes of his lecture at Ajmere, they should add that “ he was shown passages in some Angas in which the idols of Tirthankaras were mentioned, that the passages in question proved that in the time of the redaction of these Angas in their present form the worship of idols of Tirthankaras had already **come into use** ” This was enough for some orthodox Jains to presume that Dr. Jacobi was convinced that idol-worship was sanctioned by original Jainism. His letter of the 3rd March, lately published, however, clear all the fog of conjectures and bigotry. Whether idol-worship is meritorious or otherwise is no question to the student of history and literature, and we wish that the attitude be taken by some of the learned Jains in investigating as to whether idol-worship existed in the times of Mahavir and whether it was recommended by him. Happy the day when History Philosophy will speak instead of Belief.

૧૮. જેઠાણી તેરાપંથી પૂજ્યની મુલાકાતે:—૧૮. ૬-૩-૧૪
 આ પાંચ પાંચ જેઠાણી સાથે જાતે તેરાપંથના પૂજ્યની
 મુલાકાતે મુલાકાતની મુલાકાતે તથા હતા અને અનિષ્ટમાં એ
 આપણું આપણું હતું, જે એક દેવદાસીવારે ઉપાસા મહાર પાડું છે.
 ૧૯. જેઠાણીને મળ્યાં હતું કે "તમારો પૂજ્યનીએ જાતે સાચા
 કાવ્યો અમલના રસો રસમળવાની રૂપા કરી છે તથા આ
 રસના કાવ્યના કાવ્ય નિવેશો અને સંપત્તિવારણ મંત્રથી પુરતો
 આપણે આપણે છે. તમારો અત્યંતિય નવની અવસ્થા એ જાતે
 આપણે એવાની તથા તીર્થી છે તથા એક રસોને દાસ અવાળી
 પૂજ્ય એ અને એક છે. તથા કાવ્યોની અદેશમાં જાણે એવાની
 પૂજ્ય એ અને એક છે. તમારો રસ મંત્રથી અદેશમાં પાડું અમલ
 એક છે. રાત્રી આ મુલાકાતમાં તુ તમારો રસ મંત્રથી
 એક પાડું તેરા અને અમલના પાંચ પાંચ. જીવન દેવદાસી માત્ર
 તમારો આરોગ્ય પૂજ્ય દેવદાસીમાં આનંદ વધવા લાગ્યા છે એ પૂજ્ય
 રસ એક છે પૂજ્ય તમારો, રસનાપાસી, એવાનર, તથા રસના
 આરોગ્ય રસો મળીને સંતોષના અમલમાં રસો રસ તથા રસ
 અમલ એક છે. તમારો આપણે પ્રત્યેકી મળવા અને અત્યંતિય
 મળી કે અંતરમાંથી આપણે મળી પૂજ્ય અને તમારો રસ એક
 અમલમાં અને અમલો રસોને અમલ રસો એક કે રસો પૂજ્ય.
 આપણી (આપણી) અને આપણાના રસ સાથેપૂજ્યની
 અમલમાં રસો એક મળી રસો રસો રસો. એક ૧. ૩૦૦ એક
 રસ છે.

—૧૯. જેઠાણી તેરાપંથી પૂજ્યની મુલાકાતે:—૧૯. ૬-૩-૧૪
 આ પાંચ પાંચ જેઠાણી સાથે જાતે તેરાપંથના પૂજ્યની
 મુલાકાતે મુલાકાતની મુલાકાતે તથા હતા અને અનિષ્ટમાં એ
 આપણું આપણું હતું, જે એક દેવદાસીવારે ઉપાસા મહાર પાડું છે.
 ૨૦. જેઠાણીને મળ્યાં હતું કે "તમારો પૂજ્યનીએ જાતે સાચા
 કાવ્યો અમલના રસો રસમળવાની રૂપા કરી છે તથા આ
 રસના કાવ્યના કાવ્ય નિવેશો અને સંપત્તિવારણ મંત્રથી પુરતો
 આપણે આપણે છે. તમારો અત્યંતિય નવની અવસ્થા એ જાતે
 આપણે એવાની તથા તીર્થી છે તથા એક રસોને દાસ અવાળી
 પૂજ્ય એ અને એક છે. તથા કાવ્યોની અદેશમાં જાણે એવાની
 પૂજ્ય એ અને એક છે. તમારો રસ મંત્રથી અદેશમાં પાડું અમલ
 એક છે. રાત્રી આ મુલાકાતમાં તુ તમારો રસ મંત્રથી
 એક પાડું તેરા અને અમલના પાંચ પાંચ. જીવન દેવદાસી માત્ર
 તમારો આરોગ્ય પૂજ્ય દેવદાસીમાં આનંદ વધવા લાગ્યા છે એ પૂજ્ય
 રસ એક છે પૂજ્ય તમારો, રસનાપાસી, એવાનર, તથા રસના
 આરોગ્ય રસો મળીને સંતોષના અમલમાં રસો રસ તથા રસ
 અમલ એક છે. તમારો આપણે પ્રત્યેકી મળવા અને અત્યંતિય
 મળી કે અંતરમાંથી આપણે મળી પૂજ્ય અને તમારો રસ એક
 અમલમાં અને અમલો રસોને અમલ રસો એક કે રસો પૂજ્ય.
 આપણી (આપણી) અને આપણાના રસ સાથેપૂજ્યની
 અમલમાં રસો એક મળી રસો રસો રસો. એક ૧. ૩૦૦ એક
 રસ છે.

તરફથી-વિદ્યાર્થીઓને ઉપયોગી પુસ્તકોના ઇનામ બેઝ્યાં હતાં અને પાશુભાઈએ સાફ બેઝ્યાં હતી.

—શ્રીયુત્ત હીરાલાલ મીશરીલાલ માંડિયા પોપલોદાસે લિખેને હું કિ મહારાજ શ્રી હર્ષવ્રહ્મપિને ૧૪ વર્ષકો દીક્ષાકે વાદ ગામ કોદમે કાલ કિયા હૈ. સંથારા દો દિન રહા થા.

—મુખર્જીના રત્નચિતામણિ સ્થા. જેન મિત્રમહાનો વાર્ષિક રિપોર્ટ જાહેર કરવા માટે તા. ૩-૫-૧૪ ની રાત્રીએ હીરાબાગમાં મી નયમલછ ચોરડિયાના પ્રમુખપણા નીચે એક જાહેર સભા યોજાવવામાં આવી હતી, જેમાં વાડીલાલ મોતીલાલ શાહે આ મહાને ઉત્તર, કરવાના રસ્તા સૂચવીને અપીલ કરી હતી, જેના ટેકામાં પડિત લાલન પ્રમુખે તથા મી. મોહનલાલ દલીયદ દેસાઈ B. A. L. L. B. એ વિવેચન કરવાથી તે જ વખતે મુમારે ૮૦૦ રૂ. હુ દાન મળ્યું હતું. વિદ્યાર્થીઓનાં રેસીડેન્સો શ્રેતાઓને બહુ પસંદ પડ્યા હતા.

—ઉક્ત સભાની વર્ષગાંઠ ઉજવવા એક બીજી સભા વા. મો. શાહના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી, જેમા પ્રમુખે તથા પડિત લાલને ‘ ભાવના અને કાર્ય ’ એ વિષય ચર્ચ્યો હતો.

—મુનિશ્રી ગુલાબચંદ્ર રાજકોટમાં પધારતાં હોમના પરિચયના આવેલા એક ગૃહસ્થ જણાવે છે કે, તેઓ અત્રે ૧૫ દિવસ રહ્યા હતા, રાત્રિના ૧૧ વાગ્યા સુધીમા માત્ર ૧ કલાક બાદ કરતા બધો વખત, જ્ઞાન ધ્યાનમા જ તેઓ પસાર કરતા. તેઓ તદ્દન નિગમ અને અલ્પ આહાર લે છે, વખતો વખત તપસ્યા પણ કરે છે, છેક જ અલ્પ ઉપકરણ રાખે છે અને સસારીની ખટપટથી તદ્દન મુક્ત રહે છે સાધુના શુદ્ધ આચારો સખધી એમની પડપણાને લીધે કેટલાએ મુનિઓ એમના તરફ ચહોડાયા કરે છે અને હોમની વિરૂદ્ધ આવડોને ઉશ્કેરી મકે છે. આ માસિકના મુખ્ય લેખકને આ મહાત્માનો પરિચય થયેલો છે તે ઉપરથી તે શ્વેતામ્બર દિગમ્બર મપ્ર-દાયોમા જન્મેલા પણ માત્ર આત્માર્થનો જ ખપ કરનારા આવડો, મુનિઓ અને બદારકોને આ મહાત્માની મુજાકાત લેના ભલામણ કરે છે. હરકોઈ પય અને હરકોઈ સ્થળેથી ગુણી જતોને શોધના અને હોમનામાથી આપણને જે રચિતર લાગે તે તત્ત્વ ગ્રહણ કરું એ જ આ જમાનાને અનુકૂળ ધર્મ છે (શ્વેતામ્બર-દિગમ્બર પયના ખરેખરા પવિત્ર મહાત્માઓનો પીછાન અને હોમના વિહાર વગેરે લીજ્યાવો આ પત્રમા લખી નોંધવનાગ્નો આભાર માનવામાં આવજો.)

તરફથી-વિદ્યાર્થીઓને ઉપયોગી પુસ્તકોનાં ઇનામ બહેચ્યા હતાં અને પાશુભાઈએ સાકર બહેચી હતી.

—શ્રીયુત્ત્વ હીરાલાલ મીશરીલાલ માંડિયા પીપલોદાસે લિખેને હૈં કિ મહારાજ શ્રી હર્ષચંદ્રવિને ૫૪ વર્ષકી દીક્ષાકે વાદ ગામ કોદમે કાલ ક્રિયા હૈ. સંચારા દો દિન રહા થા.

—મુખર્ધના રત્નચિતામણિ સ્થા. જૈન મિત્રમંડળનો વાર્ષિક રિપોર્ટ જાહેર કરવા માટે તા. ૩-૫-૧૪ ની રાત્રીએ હીરાબાગમાં મી નયમંદળ ચૌરડિયાના પ્રમુખપણા નીચે એક જાહેર સભા યોજાવવામાં આવી હતી, જેમાં વાડીલાલ મોતીલાલ શાહે આ મંડળને ઉત્તર કરવાના રસ્તા સૂચવીને અપીલ કરી હતી, જેના ટેકામાં પડિત લાલન પ્રમુખે તથા મી મોહનલાલ દલીચંદ દેસાઈ B. A. L. B. એ વિવેચન કરવાથી તે જ વખતે મુખારે ૮૦૦ રૂ. તુ મન મળું હતું. વિદ્યાર્થીઓનાં રૅસીડેશનો શ્રેતાઓને બહુ પસંદ પડ્યા હતા.

—ઉક્ત સભાની વર્ષગાંઠ ઉજવવા એક ખીજી સભા વા. મો. શાહના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી, જેમાં પ્રમુખે તથા પડિત લાલને 'ભાવના અને કાર્ય' એ વિષય ચર્ચ્યો હતો.

—મુનિત્રી યુક્તાબચંદ્ર રાજકોટમાં પધારતા તહેમના પરિચયના આવેશા એક ગૃહસ્થ જણાવે છે કે, તેઓ અત્રે ૧૫ દિવસ રહ્યા હતા, રાત્રિના ૧૧ વાગ્યા સુધીમાં માત્ર ૧ કલાક બાદ કરતા બીજા વખત જ્ઞાન ધ્યાનમાં જ તેઓ પમાર કરતા. તેઓ તદ્દન નિર્ગમ અને અવ્ય આહાર લે છે, વખતો વખત તપસ્યા પણ કરે, જેક જ અવ્ય ઉપકરણ રાખે છે અને સસારીની ખટપટથી તદ્દન મુક્ત રહે છે. માંડુના ગુદ આચારો મળથી એમની પડપણાને લીધે કેટલાએ મુનિઓ એમના તરફ ચ્હોડાયા કરે છે અને તેમની નિઃશ્રવણતાને ઉન્ડરી નકે છે. આ નામિડના મુખ્ય લેખકને આ મહાત્માનો પરિચય વચેવો છે તે ઉપથી તે શ્રેતામ્બર દિગમ્બર મુખારોના જન્મેના પાંચ માત્ર આત્માર્થનો જ અપ કરતાગ શ્રાવણ, મુનિઓ અને ભદ્રારોકને આ મહાત્માની મુજાજાન થેના બજામાજ કરે છે. કેટલાકે પણ અને ભદ્રારોક અલેથી ગુણી જન્માને મોખી અને તેમના નામથી આજનાં જે યજ્ઞિદ્ર લાગે તે તત્ત્વ પ્રગળ કરે છે. જો આ જન્માનાં અનુદૂષા થને છે (શ્રેતામ્બર-દિગમ્બર તથા મુનિઓ મિત્ર નકાતનાઓના પીગન અને તેમના નિષાદ નકાતનાઓ આ જન્મા થમી નોકવનાગેના આચાર માવ નકાતનાઓ.)

—અમદાવાદ ખાતે વિસલપુર નિવાસી શાહ છોટાલાલ મૂળચં-
દની પુત્રી બહેન શકરીએ દરિયાપુરી સમુદાયમાં દીક્ષા લીધી છે. પ્રથમ
તેની માતા અને પિતા પણ તેની સાથે દીક્ષા લેવા તૈયાર થયા હતા;
પરંતુ એકાએક સઘળી તૈયારીઓ પડતી મૂકવામાં આવી હતી અને
એક જ દીક્ષા ઉત્તવવામાં આવી હતી. કહે છે કે મુનિવર્ગે સાંમટી
દીક્ષાઓ આપવામાં આનાકાની કરવા જોટલું ઉઠાપણ બતાવ્યું હતું.
એમ હોય તો ધન્ય બાબત !

—નાસિકમાં શ્રી ઐમરાજી મહારાજ ઠા. ૩ નું ચાતુર્માસ ઈયું છે.

—મારવાડી મુનિશ્રી લખમીચંદ્રજીનું ચાતુર્માસ મુખ્યર્થમાં ઈયું છે;
ઠા. ૩ થી તેઓ મુખ્યર્થ આવી પુગ્યા છે.

—મહારાજ શ્રી વલ્લભવિજયજીએ ‘મહાવીર વિદ્યાલય’ માટે ઉદ્ધારેલા
શ્રમની પરિપૂર્ણતા માટે તેમની હાજરીની મુખ્યર્થમાં જરૂર હોવાથી
મુખ્યધના આવકોની વિનંતિને માન આપી તેઓએ ઓછું ચાતુર્માસ
પણ મુખ્યધમાં રહેવા સ્વીકાર્યું છે. કેવો મુંઢર અને ઉત્પાદક હેતુ !
સ્થાનકવાશી મુનિઓ મુખ્યધમાં આવી કાંઈ ઘોળી બતાવશે? તપસ્વી
શ્રી ભાણેકચંદ્રજીએ મુખ્યર્થમાં રહી સ્થાનકમાં પેટીઓ રાખી રકમ તો
ધણી સારી ભેગી કરી પણ તે કાઢીઆવાડના એક ખુણામાં પડેલા
પુસ્તકખંડારમાં નખાવી; શુ મુખ્યધની બોર્ડિંગ, મુખ્યધની જનશાળા,
મુખ્યધની પુસ્તકશાળા કોઠ-કોઠ કામ ઉત્તેજનને પાત્ર ન જણાયું ?
પણ કોણ દિન-અદિતનો વિચાર કરે છે ? અને વિચાર કરનારનું
મુનિઓ આગળ ચાલે પણ શુ ?

—લિખડીમાં ઉન્હાળામાં માંજલા બચાવવા માટે નાણાંની મદદની
જરૂર હોવાથી રંચનમાં વસતા લિખડીનિવાસી જૈનોએ રૂ. ૨૦૦)ની
રકમ ઉધરાવી મોકલી છે. ધન્ય !

—ઉમરાળામાં બોટાદ સમાધાના પૂજ્ય શ્રી હીરાચંદ્ર સ્વામી પાસે
માઠ કાનજી મોતીચંદ નામના ૨૨ વર્ષની ઉમરના યુવાને દીક્ષા
અંગીકાર કરી છે. તે પ્રસંગે ઘણા ગામના આવકો એકઠા થયા
હતા અને હાથી હપ્ત દીક્ષાના ઉમેદવારને બેસાડી વરખોડો પુરી
ધામપ્રમથી દેહાડ્યો હતો. એકદરે ૫-૭ હજાર માણસની હાજરી
હતી. પોલીસનો હુકમી, બેન્ડ, ડાખની અંબાડી વગેરે બમકો કર-
વામાં બાકી રાખી નહોતી. માઠ કાનજીએ ૬૦ થોડકા અને બે સ્ત્રી
જન્દામ કરેલાં છે. ચાતુર્માસ બોટાદના કરને. દીક્ષા પ્રસંગે બૃહદ્
જૂથ ખાતામાં સારી રકમની સખાવત થઈ હતી.

—ગઢડા નિવાસી ભાઈ નાનચંદ તારાચંદ કે જેઓ દક્ષિણમાં વ્યાપાર નિમિત્તે રહેતા હતા અને ગઢડામાં જૈન શાળા અને કન્યાશાળાના સ્થાપક હતા તે ધર્મપ્રેમી સરળસ્વભાવી બન્ધુ ૩૮ વર્ષની વયે સ્વર્ગવાસ પામ્યા છે. હેમના આત્માને શાન્તિ મળે! જૈનશાળામાં તેઓ વર્ષે રૂ. ૩૦૦ આપતા; ઉપરાંત ગુપ્ત દાન નિરાશ્રીતાને આપતા. હેમની પાછળ સારી રકમ હેમના ભાઈએ કઢાવી છે, જેનો ઉપયોગ ઉંડા વિચારપૂર્વક કરાય તો બહુ સારું.

—વ્યાવરમેં મુનિ શ્રી સંતોકચંદજી ઠા. ૩ કાચાતુર્માસ હોને વાલા હૈ; પાલીમેં શ્રી છગનલાલજી ૪ નથમલજી મહારાજ ઠા. ૪, સાદહીમેં શ્રી રાજમલજી મહારાજ ઠા ૪, પીપાઢમેં શ્રી નથમલજી મહારાજ ઠા. ૫, જોધપુરમેં શ્રી ચતુર્ભુજજી મહારાજ ઠા ૩, પાલીમેં શ્રી જોરાવરમલજી મહારાજ ઠા. ૨, સ્વરવામેં શ્રી રાજમલજી મહારાજ ઠા. ૩

—પંડિત મુનિ શ્રી મંદલાલજી મહારાજકે ઉપદેશસે ડર્જનમેં વહનસે લોગોને કન્યાવિક્રય છોડ દિયા હૈ, એક શાળા ચોલા હૈ ઓર રાતાડિયા ગ્રામમેં દેવીકે મંદિરમેં હરસાલ ૫૦૦—૭૦૦ વકરેકા વધ હોતા થા વહ મહારાજશ્રીકે ઉપદેશસે પટેલ રતનાજીને શ્રમ લેકર વંચ કરાયા હૈ.

—ચોકાનેરમેં આર્યાજી ઉલ્લાસકૅવરજીને ૬૧ વાસ કિયે હૈ.

સાધુ શીતળકારી કે આગ-કારી ?—કચ્છ મુદ્રા તાબાના ગામ દ્રાવતા મેડોટી પક્ષ અને ન્હાની પક્ષના સાધુઓ શાન્તિપી એક ગ્યાનદાતા કિર્ત્યા હતા. ન્હવારે ન્હાની પક્ષના સાધુએ વ્યાખ્યાન પ્રસન્ન, બીયારે મેડોટી પક્ષના સાધુ વ્યાખ્યાન વાચવા બેઠા કે ગુરુત કર્મ. પાતા એક સાધુ (કે જે વ્યાખ્યાનદાતા નહોતા) પોતાના વ્યાખ્યાનદાતા સાધુને કહેવા લાગ્યા કે “જા તો તુમે વ્યાખ્યાન વાચો અને જા તો અધ્યાત્મી વિહાર કરો.” મેડોટી પક્ષના સાધુઓએ જવાબ આપ્યો કે “પરંતુ ન માનતાં સાધુ બીયારે દેહ વાનેચાવ્યા હતા.” આજે તેના આગ્રહ સામર્થ્યનાં કહેવા છતાં વળાવવા અવારનવાર થાય છે. અગત્યના ન્હ પડી ચૂક્યાં છે. અને

‘મટકતા રામ’ સાધુઓ નિમિત્તે ઘર સસારીઓ શુ કરવા ખુવાર
યતા હશે ?

—લિંબડી સમ્પ્રદાયમાં ચાતુર્માસ નીચેમુજબ કર્યા છે —મહારાજ શ્રી
મેરારાજ તથા શ્રી દેવચંદ્ર સ્વામી ઠા. ૮-લિંબડી, શ્રી લાધાજી
સ્વામી ઠા.૩-વઢવાણ શહેર, શ્રી નાગજીસ્વામી ઠા. ૫-ધોરાજી,
શ્રી લવજીસ્વામી ઠા. ૨-જેતપુર, શ્રી ગામજીસ્વામી ઠા. ૨-ચીછીઆ,
શ્રી ગુલાબજી સ્વામી ઠા. ૪-સુરત, શ્રી છોગજીજી સ્વામી ઠા.
૫-કંડોર, શ્રી કૃષ્ણમુની, શ્રી ઉત્તમચંદ્રજી સ્વામી મત્યાદિ ઠા. ૧૩-કચ્છ.

—દિગમ્બર મહાસમાના ચીફ સેક્રેટરી શ્રીયુત મુશી ચમ્પતરાયજી તા.
૮-૫-૧૪ના રોજ સ્વર્ગવાસ પામ્યા છે. હૃદયના આત્માને શાન્તિ મળે !
—ડરાચીના હવે મ્યા. જૈનોમા કુસપ દર થયો છે સ્થાનકમા ધર્મક્રિયા
નારા પ્રમાણમા થાય છે. ઉપાશ્રયના વહીવટમા ભાવસાર વર્ગના એક
ગૃહચતુ નામ ઉમેરવામા આવે તો વિશેષ સાર ગણાશે

—પૃથ્વીની ત્રીજાલજી મહારાજ ૨૫-૫-૧૪ના રોજ મદ્દગોરમા
પંચાર્યાહતા એ વખત વ્યાખ્યાન સામગ્રીના ૧૦૦૦-૧૧૦૦ માણુઓ
એકઠા થતા કેટલાક મુસલમાનોએ ઉપદેશ સામગ્રીને મઘ-માસનો
ત્યાગ કર્યો છે

—ખલાત સનાડના મહારાજ શ્રી જગનજીજી તથા તપની શ્રી
છોટાજીજીચતુ ચાતુર્માસ અમમવાદ ખાતે કર્યું છે

—મ્યાં જૈન કોન્ફરન્સ તરફથી પ્રગટ થતા પાલિકના તા. ૧ જુનના
અંગ્રાજીને છે કે, ‘જૈન ટ્રેનીંગ કોલેજ’ સમઘી ડેરના નવા
પાગ ધોરનુ વખતે કમીટીના મેમ્બરો ડોકો કે મનાકરગે ડોકો તે
તરફ પાચ વાખ મ્યા. જૈન પૈટ્ટી મેગર્સ ભડાગી, જીવેગી અને
સંતાણીની ત્રિપુટી માત્ર હાજર હતી શ્રીયુત ભડાગી માટે અનતે
માન છે; તેથી તેઓને નવ્ર સૂચના કરીનુ કે જે કામ મુધાગ્યાની
ચક્તિ ન હોય, અગર શક્તિ હતાં ધુરસન ન હોય તે કાનમા દાજી
દા કરવા કરતા અવગ રહેનુ વધારે બહેતર છે, કે જેથી તેને એક
બડા નાનધો ખેંચાઈ નાહક પેસાનો મોગ આપતા બચે.

—એક મદ્દથ કહે છે કે મહારાજ શ્રી પ્રસન્નચંદ્રજીના ઉપદેશથી
દમિખાના મજના શહેરના ૧૦૦૦ સાતરીલોટાએ આનંદ-સાન્નિધ-
ના નવ-અંકથી દૂર રહેવાનો નિયમ કર્યો છે. વળી તેના નિયમ
૩૦૦ કે. અને ૩૦૦ ચમાર લોટાએ કર્યો છે.

જાહેર સ્વરો.

મીલ-છન-પ્રેસના માલિકોને ખુશખબર.

‘જૈનહિતેચ્છુ’ માસિકના મુખ્ય લેખક વાગીલાલ મોતીલાલ શાહ જેના દોઢ વર્ષથી મુળાઇ ખાતે નીલ-છન-પ્રેસને લગતા તમામ સામાન વિત્રાયતથી મળતી હાજીઆતોના જોતો નાલ પ્રેરે પાડવાની દુઝન મ્હોરા પાયા પર ખોલી છે, જેમા ૧ નાગ એક પ્રસિદ્ધ ખાનદાન ભાગીદાર તરીકે જોડાવાથી મદદગુ ડપનીતુ નામ બદલીને “બી. મણીલાલ એન્ડ કંપની” એનું ગણનામાં આવ્યું છે સાચાકામ, લુક્ષીકેટીંગ તેજો, પટા, માઈલીંગના મગાન વગેરે વગેરે તમામ પ્રકારનો નાલ મ્હોરા જલ્થાના રાખવા ન આવે છે. વાજખી ભાવ, પ્રમાણિકતા, અને માલ રાના હજવાના ઝડપ એ આ કંપનીના કાનત છે મીલ-છન-પ્રેસના માલિકો, મતેજરો વગેરેને એક વાર ખપ પાડી જોવા વિનંતિ છે.

બી. મણીલાલ એન્ડ કંપની

૨૫૩, નાગદેવી સ્ટ્રીટ—મુંબઈ

હુન્નરો બહુબલેક શાહી, આળખાનુ તેલ, વિત્રાયતી સાચુ બીસ્ટીટ, વગેરે છતીસ હુન્નરો ગામડામા પણ ન બને તો રૂ. પાચની ગેરડીવાળી ખુક કીમત છ આના.

એન. જી. શાહ—વડવાણસાટી

ધાતુ વિકાર.

એ નામનુ પુસ્તક પોટ કાર્ડ લખનારને મફત મોકલવામા આવે છે. અને તે વાચવાથી બપડર દરદોમાંથી મુક્ત થવાય છે, તેમજ ઘણાં દરદોની દવાઓ તેમા લખવામાં આવી છે.

વૈદ શાહ ગીરધરલાલ કહાનજી—ધોળકા [ગુજરાત]

જોઈએ છે—શિક્ષક!

હાજીવાડની એક જૈનશાળામા બે કલાક ધાર્મિક શિક્ષણ આપે અને ઈંગ્લીશ મુક્તમા શિક્ષક તરીકે કામ કરે એવા એક સ્થાનકવાસી જૈન શિક્ષકની જરૂર છે. એકદર માસિક આવડ રૂ. ૨૦-૩૦ મુઘી મળશે. તારીકે લખો —‘જૈનહિતેચ્છુ’ ઑફિસ, ૨૫૩, નાગદેવીસ્ટ્રીટ, મુંબઈ

यह दवाए आपके दर्दके सच्चे मित्र हैं ।

असल अर्क कपूर.

हैजेकी अनमोल दवा । कहीं हैजा फैला हो तो रोजर-४
ब्रंद खानेसे फिर हैजा होना डर न रहेगा; यदि समयपर
दवा दिया जाये तो १०० में ९० आदमी बच सकते हैं ।
अर्क कपूर गृहस्थ वा यागियोंको हमेशा पास रखना चाहिये ।
मोल-१) शीशी डा. १ से ४ शीशीतक ०।)

अर्क पृदीना (सज्ज)

यह अर्क पृदीनेकी हरी पत्तियोंसे बना है । इसका रस
व गुणधु भी ताजी पत्तियोंकी जैसी है । बदहजमी, पेट फू-
लना, डकार आना, वादीके लक्षण शीघ्र ही मिटते हैं । बच्चोंके
लिये ऐसी दुसरी दवा नहीं है । मोल-११) शीशी डा. म. १-)

शिरदर्द व वाइकी दवा.

दर्द पलमें पहाड हो जाता है । यह पलमें पानी कर देती है ॥

चमक, लहर, अङ्गमें दर्द हो मिट जावेगा । आधे वा
रे शिरमें कैसा ही दर्द क्यों न होता हो इस दवासे हट
जायगा यह टिकिया जैसी है खानेमें कोई स्वाद नहीं है ।
मोल-१२ टिकियाकी एक शीशी १=) डा. म. १ से ६ तक १=)

दस सज्जनोंका नाम वो टिकाना लिख भेजनेपर "सग्यत्
१०७१ का पञ्चाङ्ग " बिना मूल्य भेजा जायेगा ।

यह दवाएँ सब जगह हमारे एजण्ट और दवा फरोशोंके
शस मिलेंगी जयवा—

દાકતરો અને વૈદ્યાની પરીક્ષા ક્યારે થાય છે?

સંગ્રહણીના ભયંકર દરદ વખતે ન!

દારણ ? સંગ્રહણીનું દરદ છવલેણ અને ભયંકર છે. ભયભ્રમ વૈદો અને દાકતરો આ દરદ મટાડવા હાથી જાય છે. આ દરદે મટાડવાની સચોટ દવા અમારી પામે દેવોએ આપી છે તમે પ્રશ્ન કરશો કે —

સંગ્રહણી તમારી દવાથી મરે છે ?

હા, મરૂં અમારી દવાથી આગમ અને સતોષ પાનેાને પુછતાં જાણાશે. અર્થિકીકરો ગુલા છે. સંગ્રહણીના દરદથી ડરાબેવાએ થાકીને અમારી પાસે આવવું. બે રૂપીઆમાં જોડ માસ સુધી ચાને તેટલી દવા મળે છે. મનીઆર્ડર ડો. અથવા વી. પી. વી મગાસો. દોશીવાડાની પોળ } વૈદ્ય હરિશંકર લાધારામ દ્વિવેદી.
અમદાવાદ } મંગ્રહણીના ખામ નંદ.

શાલોપયોગી જૈન પ્રશ્નોત્તર.

ધણજ સુધારા વધારા સહ દ્વિતીયાવૃત્તિ.

જૈન બાળકોને નતવતાનના દીવ્ય પ્રદેશમા પ્રવેશ કરાવી નદાય તયા પુખ્ત ઉમ્મગના લોને જૈન શાસ્ત્રના ગ્રંથ સ્વરૂપે સંસ્કારથી સમજી શકે એવા વિદેશથી અને નિષ્પટાપાત ગૈરીથી આ પુસ્તક રચાયુ છે. સ્વાનકવાસી દેરાવાસી ભાઈઓની વર્ગીક જૈન ગણાઓમા ને ચાલે છે. વિદ્વાન મુનિઓ, જૈન માદરો, અને પત્રકારોએ તેની પ્રતિષ્ઠા કરી છે. એની પહેલી આવૃત્તિ 'જૈન સમાચાર' પોતાના ગ્રાહકોને બેડે તરીકે આપી હતી અને કેટલાક સખી ગ્રંથઓએ તેની મેડો પ્રતિષ્ઠા વિના મ'ય વહેચી છે 'જૈનલિતેચ્છુ'ના વિદ્વાન અધિપતિ આ પુસ્તકના નબધમા ઉચો અભિપ્રાય બાદેર કરી ચૂક્યા છે આ પુસ્તકની બીજી આવૃત્તિ યોડા વખતમા બહાર પાડવાની છે તેમા, અગાઉથી ગ્રાહક યનારના મુજારક નામે પ્રગટ થશે. આછામા જોાછી મો પ્રતિષ્ઠા પરીક્ષાર મહાશયનુ નામ બેડે આપનાર તરીકે (અમુક ગ્રંથ તરફથી બેડે એ રીતે) પુસ્તકમાં પ્રગટ થશે (ગે.વ. ૧૨ જેલ ૫૪ ૧૨૦.) કિમ્મત માન અગાઉથી ગ્રાહક યનાર પામેથી ૫ આના, પાઠગથી છ આના

અવેરચ'દ ભદ્રવલ્લ.

કે - મે. સ્વા જૈન ડૉન્કરન્સ ઓફીમ,
ધાનગરી—અમરેર.

પર્યૂષણના સ્વાસ અંક માટે

લેસો, સમાચાર, ચર્ચાઓ મોકલનારને સૂચના.

૧ માત્ર હિતર વિચાર ધરાવતા નિષ્પક્ષપાત લેખો જ સ્વીકારવામાં આવશે જેઓમાં જરૂર પડતો મુદ્દારો કરવાની પરવાનગી લેખકે આપી પડશે.

૨ કોઈ લેખ કે સમાચાર ન છાપી શકાય તેનાં કારણો આપવાને આવના લેખ પાછો મોકલવાને આદેશ બંધાતી નથી.

૩ જે સમાચારમાંથી કંઈ પણ ઘટો મળી શકે તેમ હોય તે પડતો મીઠા સમાચારો છાપવા આ આદેશ બંધાતી નથી.

૪ જૈનના તથા શીરકાના મુનિવરો અને વિદ્વાન આવડે તમારે ૧૨ મહાગોના લેખોને એક સરખો ઇન્સાફ આપવામાં આવશે.

૫ ૧૫૦ મહાગોઓ લગભગ એકજ બાબતો અને મોટા પાના નોડે સહેલાઈથી વાચી શકે એવા સાદા શબ્દો વાપરવાં હોય.

સમગ્ર જૈન સમાજમાં
શુદ્ધ વિચાર વાતાવરણના પ્રચાર માટે

૧૫૦-૨૦૦ પૃષ્ઠના પાંચનની હજારી !

‘જૈનહિતેચ્છુ’નો પર્યૂષણનો શાસ અંક.

જૈનના ત્રણે શીરકામાં શારીરિક આરોગ્ય, નીતિ, ક્ષીલસુધી, ખર્ચનું વ્યવહાર સ્વરૂપ, સમાજસુધારો, બ્રાતૃભાવ, સેવાબુદ્ધિ, શુદ્ધ ભક્તિ, સ્વતંત્ર વિચારશક્તિ ઇત્યાદિને લગતું શુદ્ધ વિચારવાતાવરણ ફેલાવવાના આશયથી ‘જૈનહિતેચ્છુ’ નો એ માસનો (આ) અંક જે કોઈ મંગલે હેને વિનામૂલ્ય આપવામાં આવ્યો છે અને જીવસાધ- માં પર્યાપ્તનો ખાસ અંક ૧૫૦-૨૦૦ પૃષ્ઠનો તૈયાર કરી, હેની સુમારે ૫-૬ દળર પ્રતો ફેલાવવા ધાયું છે. એ અંકમાં એક બે ઉપદેશપૂર્ણ અને રસમય કથાઓ પણ (જનતાં સુધી ચિત્ર સાથે) આપવા ધાયું છે.

એ માસના (મહત્ત્વ હોવાયલા) અંકનું વધારાનું ખર્ચ અને પોષ્ટેજ વગેરે આ માસિકના મુખ્ય લેખકે જોડ્યું છે અને જીવસાધ- નો ખાસ અંક પડતર કિંમત કરતાં પણ બધી ઓછી કિંમતે પેસતાં જે નુકસાન રહે તે પણ તે જ જોડનાર છે. ચિત્રખર્ચ જોડ- વાને કોઈ મુદ્દરથ પોતાની ઇચ્છા લખી જણાવશે તો હેમની ઇચ્છાના પ્રમાણમાં ચિત્રો આપવામાં આવશે. ચિત્રો પણ અર્થ- રહ્યક અને જાવફૂર્ણ બનાવવામાં આવશે. દાખલા તરીકે એશ્વાયથી કુમાર-વત્સ પર નાચે છે, ખૂબસુરત નટડી હેને ઉત્સાહ પ્રેરવા દેશ ખમણી રહી છે, રાજા નટડી સ્થાને દીડી રહ્યો છે અને કુમારનું સ્વપ્ન જાગે છે, બીજા બાજુ એક ખૂબસુરત યુવતી એક મહાત્માને એકાંતમાં અન્ન પ્રતિષ્ઠાએ છે તે છતાં મહાત્મા નીચું ધાયું રાખી જાણાણી કરે છે અને એશ્વાયથી કુમાર તે દેખાવ તરફ એક નજરે નોંધ રહ્યો છે, ઉપરથી-હેવો કુમારનો કેવલ્ય જોતસવ કરતા દુહની વચાટે છે. આવી મનહજળતાં જાણપૂર્ણ અને ઉપદેશમય વિશાળ આકર્ષકમાં જોડેલ શરીરનરની જરૂર પડે છે અને હેનાં ખર્ચ વધારે આવે છે, કે જે પોણે કોણવાનું આ આશિષથી બની શકે તેમ

[પાછળ બુઝો.

નથી; તેથી જે કોઈ ગૃહસ્થ પેતાની મેળે આ સગાંધી ઉત્સાહ બતાવવા બહાર પડશે તો જ આ અંકમાં તેવાં ચિત્રો આપવામાં આવશે જે મહાશયને આવો પ્રેમ હોય હેમણે કૃપા કરી તાકીદે લખવું, કારણ કે 'ડીઝાઇન' બનાવવામાં અને તે ઉપરથી 'બ્લોક' બનાવવામાં પુષ્કળ વખત લાગે છે.

માત્ર પાણીના મૂલ્યે !

૨૦૦ પૃષ્ઠનો આ ખાસ અંક ફરેક ગામમાં પ્રમાણના અથવા લ્હાણી તરીકે ફેલાવવાની હરકોઈ માણસને સગવડ થાય એટલા માટે સામગ્રી ૧૦૦ પ્રત લેનારને ૩. ૬૧ મા (એટલે એક આના કિંમતે) આપવામાં આવશે. છૂટક ૧ પ્રતના ૦-૪-૦, ૫ પ્રતના ૦-૧૫-૦, ૧૦ પ્રતના ૧-૯-૦, ૨૫ પ્રતના ૨-૫ ૬

પોષ્ટર અને રેલ્વે ખર્ચ જૂઠું સમજવું. ગ્રાહકે ખાસ સૂચના લખવી કે રેલ્વે પાર્સલથી તે અંકો મોકલવા કે પોષ્ટથી, અને રેલ્વે પાર્સલથી મોકલવા હોય તો સ્ટેશન ક્યુ અને લાઇન કઈ ? (રજીસ્ટર્ડ ન્યુસપેપરોનું પાર્સલ ખર્ચ માત્ર અડધું લેવાય છે.) કોમ્પોઝિટ કિંમત અગાઉથી મોકલવી નહિ, રેલ્વે રીસીટ અથવા બુક-પોષ્ટ વી. પી. કરવા લખવું.

જેઓ ૨૫ પ્રત મંગાવવા દરખાતા હોય તેઓ જે એવા બીજા ૩ ગૃહસ્થો સાથે મળીને ૧૦૦ પ્રત મંગાવશે તો ગારે ગૃહસ્થોને કિંમત અને ખર્ચમાં ઘણો ફાયદો પડશે.

પર્યૂષણમાં જે તે ચીજોની લ્હાણી કરવા કરતાં આ અત્યંત ઉપદેશી અને કર્તાવ્ય દિશા સૂચવના ઉત્સાહપ્રેરક ખાસ અંકની પ્રમાણના કરવાથી જૈન ધર્મની સારી સેવા બજાવી ગણાશે.

૫૦૦૦ થી વધુ નકલોના આર્ડર જે તા ૧૫ જુલાઈની અંદર મળી જશે તો અંકમાં પૃષ્ઠસખ્યા વધારે આપવામાં આવશે.

આ ખાસ અંક પર્યૂષણ અગાઉ સર્વને પહોંચી જાય એવી સગવડ રાખવામાં આવશે.

ઈચ્છા હોય હેમણે તાકીદે આર્ડરો મોકાવવા.

અંકો બારોબાર અમલવાદથી જ રવાના કરવામાં આવશે, તેની રેન્ડ બર્ચ આજીવ લાગશે.

પ્રકાશક-જૈનહિતેચ્છુ.
૨૫૩, નાગદેવી સ્ટ્રીટ,
મુંબઈ.

૫૫૫૫૫ પ્રેસ-અમલવાદમાં શરૂઆત મોતીવાવ શાહે છાપ્યું.

કર્મ, તત્વજ્ઞાન, નીતિ, સમાચારથી ભરપૂર

હિંદી-ગુજરાતી માસિક પત્ર.

જૈન હિતેચ્છુ

પરમાર્થ

Jain Hitechhu.

ભાવના

વાર્ષિક લવાજમ, બેટાના પોષ્ટેજ સાથે

રૂ. ૧-૮-૦

બેટનું મુનક

અસદત્ત ચક્રવર્તીની રસીકી કથા.

પુસ્તક ૧૫.] સપ્ટેમ્બર-ઓક્ટોબર [અંક ૧.-૧૦

પ્રકાશક

મકુતવાડ મોર્નાબાદ શાહ.

સામગુર-તટી-ગાંધી પોસ્ટ

અમદાવાદ.

દાન

ગોષ્ઠ

પાંચળા નાદે ગામ વાંચન

જૈન હિતેચ્છુ પત્રિકાના સંપાદકશ્રી મકુતવાડ મોર્નાબાદ શાહ.

પ્રથમ વર્ષના પાંચ અંકોની કિંમત રૂ. ૧૦-૦૦.

આ અંક સંબંધી બે બોલ.

આ અંક છાપવા પહેલાં, મરદુમ પ્રકાશકની જગ્યાએ ખીશુ નામ દાખલ કરાવવાની કોર્ટની મંજૂરી સેવામાં વખત લાગવાથી સખત મહેનત લેવા છતાં, ધારેલી મુદતે અંક બહાર પડી શક્યો નથી. મરકારે વગર ડીપોઝિટ નવા પ્રકાશકના ડેકલેરેશન સ્વીકારવામાં બનાવેલી મહેનતાની માટે આ સ્વયં આભારની લાગણી બતાવતી કર્મ છે. (અંક તાડીકે છાપવો પડ્યો છે તેથી પ્રક્રમાં ફેટલીન બંધો રહી જવા પામી છે, જે આલક મહાશય દરગુજર કરશે.)

સપ્ટેમ્બર ઓક્ટોબરના અંક તરીકે ૯૬ પૃષ્ઠ આપવાં લંબાએ, જેને બદલે ૧૧૨ પૃષ્ઠ અપાયાં છે. અને—

વખત મળશે તો એક વધુ ખાસ અંક.

ઓક્ટોબરમાં બહાર પાડવાનો પણ વિચાર રાખ્યો છે. એ અંક પણ ૧૮ થી વધુ પૃષ્ઠનો-બહુ ડરી ૧૦૮ પૃષ્ઠનો થશે. એમાં આ પત્રના સદ્ગત અધિપતિ મહાશય સંબંધમાં વિકાસો અને મુનિઓ તથા પત્રકારોના વિચારો પ્રગટ કરવા ઉપરાંત, એક ધ્રુવોજ દુપયોગી સાસ્ત્રતુલ્ય પ્રાચીન માગધી ગ્રંથ (બાપાંતર તથા વિરેચન માર્ગે) આપવા ઇચ્છા છે. આ અંક આપવાનું બની શકશે તો, આ બે જ માસમાં ૧૭૦ પૃષ્ઠનું વાંચન, પ્રાલોકના લોક ઉપરાંત, આપ્યું ગણાશે. આનું સાક્ષનો દરેક અંક ૪૮ પૃષ્ઠથી વધારે પૃષ્ઠોનો જ અપાયો છે, એ ઉપરથી આ માસિક ચલાવવામાં આ ઓફિસ કમા ફેતુથી કામ કરે છ-એનો કાંઈક ખાસ અમારા સ્વધર્મી બંધુઓને આતી નરમે

બાગ અંકોની કિમત.

આજે મોક્ષાત્મા બાગ અંકની એક પ્રતની કિમત ચારઆના, તેમજ તે પછીના બાગ અંકની કિમત પાન ચાર આના છે. પ્રાલોક ગિરણના જે કોઈ મહાશયની ઇચ્છા આ અંક સેવાની કિંમતે તેઓ નર્ન બોલે પ્રથમ મોક્ષગે તોજ પત્ર મોક્ષગમાં આવશે. પોષ્ટ-કીર્તિના જે ની. પી પદ્મિ કામ નહિ બાગે

આવતા અંક માટે લેખો.

મનન અરિપતિના નમસ્કારો કરાવતા ધારેલા આવતા અ-
નક જે મનનના મનનના મનનના ક- તેમ જા ત્રય મોક્ષના
ન- ના કિંમતે ના. ૨૭ સપ્ટેમ્બર પહેલાં તે પંડિતના
ન- ના તે ના. એવો જગ્યા આપવાનું બની નહિ નર.

બાધ સંરૂપાપદઃ } જૈનહિતેચ્છુ. { મુખ્ય લેખક
 સન્નત શ્રી મોહીલાલ } વાણીલાલ મો શાહ.
 મનમુખરામ શાહ. } મુબદ્

પુ. ૧૫ મુ.] સપ્ટેમ્બર, ઑક્ટોબર ૧૯૧૩ [અંક ૯-૧૦.]

“ પર્યૂષણ પાળશો કેવાં ? ”

ગરુડ અથવા કવ્તાસી.

પ્રતાપી વીરમેનાના, ડોહા સેનિક મહાબાગી !
 નવની ! યોગી ! વૈરાગી ! પર્યૂષણ પાળશો કેવાં ?
 અખિલ જગમેગની ધારા, પિતાની ધારશો ? આરા !
 અગર વર્ષાનો વિપ્લવ ? પર્યૂષણ પાળશો કેવાં ?
 પિતાનો મંત્ર “જનસેવા”, જપાને આપવી ? દેવા !
 અગર યાગો કદરબત્તા ? પર્યૂષણ પાળશો કેવાં ?
 ઇશ્યો માનને છેદી, અન્યા મહાસીર નિર્વેષી,
 ધર્મો નિર્બંધ ક' દેડી ? પર્યૂષણ પાળશો કેવાં ?
 પિતાના નવનાં દેસો, મનુષ્યો પદ્મી ને પશુઓઃ
 તમે નુ આપશો ‘વાદ’ ? પર્યૂષણ પાળશો કેવાં ?
 છતાં નુખા મરણ સુખી, પિતાનો ધર્મ વ્યવહારઃ
 મની પિંડ દગિન, પર્યૂષણ પાળશો કેવાં ?
 નવસવા ઝાળુ નાનાના પથે પડી સંપ કહાને,
 તો નુ પ્રિય છે જરૂર ? પર્યૂષણ પાળશો કેવાં ?
 તમના નીલિ, કાનુક, આગેન, ડોહા ફેલાવશો રિસ્કે ?
 અગર દેસો સુખી રહ્યા ? પર્યૂષણ પાળશો કેવાં ?
 તમનાર જોય નિવરણ ? પેલાપ : ‘ધર્મ’નું કમો ?
 તમનાર નું નરણ ? પર્યૂષણ પાળશો કેવાં ?
 તમે ? તમે ? તમે ? તમે ? તમે ? તમે ? —
 તમે ? તમે ? તમે ? તમે ? તમે ? તમે ?

— અનિર્વિદિ

શ્રી જિન સિદ્ધાંત અને કલ્પ.

દોહરા.

આત્મજ્ઞાન દીપક પ્રભુ,	તારક ભવભય કૂંપ,	
વદ એ મહાવીરને,	મોક્ષમાર્ગના ભૂપ.	૧
પર્યુષણસમ પર્વ નહિ,	મૂત્ર ન કલ્પ મમાન;	
ધર્મસંધ સમ સંધ નહિ,	ભાખ્યુ જિન ભગવાન	૨
સાધુનો આચાર જે,	‘કલ્પ’ તેહ કહેવાય,	
દશ વિધ ભાખ્યો સૂત્રમા,	ગુણતા અચરજ થાય.	૩
અચેલક ઉદેશિક,	ત્રીજો સગ્યાતર;	
રાયપિડ કૃતિકર્મ ને,	છડું તત ઉર ધર	૪
જ્યેષ્ઠ પ્રતિક્રમણ વળી,	નવમો કલ્પ મામ,	
કલ્પ પર્યુષણ દશમ છે,	એ આચારો ખામ.	૫
વસ્ત્રાદિક ગ્રંથી તણ,	વરતે જે નિજ રૂપ,	
અચેલક તે જાણીએ,	મોક્ષ માર્ગના ભૂપ	૬
બાહ્ય તેમ અતરતણી,	ગ્રંથી તણને જેહ;	
વરતે આત્મસ્વરૂપમાં,	ધન ધન કહીએ તેહ.	૭
બાહ્ય વસ્ત્ર તજવાયકી,	પમાય નહિ નિજરૂપ,	
જો અતર્ગ્રંથી તણ,	તો ઈંદ્રીએ ભવરૂપ	૮
વસ્ત્ર ધરે અર્ધે શરીર,	દેશકાળ ધરી ઉર;	
આતમ ધ્યાને વિચરના,	પામે નિજરૂપ નર	૯
પહેલા છેલ્લા જિનનો,	કલ્પ અચેલક માર,	
મહુ સૂત્રોમા ભાખીઓ,	શ્રી જીન જગતધાર.	૧૦
સાધુ જન કહેશીને,	નિપજ્ઞવી કો સીજ,	
માયુ-સાધ્વીને કદિ,	કલ્પે નહિ તે સીજ	૧૧
સીધી માવિડની રગ,	કિતરવા કો ડામ,	
આકાર તે નાવિડ તણો,	કલ્પે નહિ તે ધામ	૧૨
પાખી નહ ડપડા ડમલ,	પાત્રા કલ્પો આદિમ,	
વિખવડ નેગની ચાકુલ,	છડી કાતર આદિમ *	૧૩

* ડપડા - જગતનાં પિંડાવેષ અને કિંચકતા છે, જે આત્માથી નાશક નુકારક હોય.

એ સપાનર પિડને,	અહે ત્યાગી કદિ કોય,	
અનેપણીય અગુદ્ધતા	દોષ સભવ ત્યા હોય.	૧૪
રાગપિડ કલ્પે નહિ,	એ સાધુનો ધર્મ,	
આત્મજાતને કારણે,	બાખ્યો ગાળીને પર્મ	૧૫
ક્રિતિએ તે નાદુરુ,	દીક્ષા સમય પ્રમાણ,	
૫૬ આગકનો મેળ નહિ,	બાખ્યુ મિદ્ર નુગ્નણ	૧૬
નવ કલ્પ તે નો ખરે	પચ મહાવત ડપ,	
રાત્રિભોજનત્યાગ પણ,	ગણીએ વત અનુડપ	૧૭
અપદ્રવ્ય તેને કહે,	મોટી દીક્ષા જેહ,	
જાનકદિથી પામતાં,	મોટા ક્ષીએ તેહ	૧૮
પિતા પુત્રનો મેળ નહિ,	નહિ પુત્રી કે માય,	
આધે જે નિજ રૂપને,	મોટું તે કહેવાય.	૧૯
જાત્યવ્રતિ કમણ તજ,	અતર્કમણ કરે જેહ,	
મરવ દોષ સનાતીન,	નિગરૂપ કળ લે તેહ.	૨૦
સકલ જત ક્ષમાવીને,	ધરે જે આતમધ્યાન;	
પ્રતિક્રમણ એને કહ્યું,	પ્રેમે ત્રી ભગવાન.	૨૧
આત્મજાતને કારણે,	પ્રતિક્રમાન અગરૂપ;	
નારે અતન ગોધીએ,	ધ્યાન ધરી મુગરૂપ-	૨૨
નાસકલ્પ એને કહે,	એક માસ રહેવાય.	
નાનુનાંસના ચાર ચણ,	એથી દોષ ન થાય.	૨૩
ગિર ધતુ એક દેસ તે,	પર્યાણ કરવાય;	
'તાડું' આતમધ્યાનને,	તેથી મરણ થવાય.	૨૪
જનાસ મિન નિનિત નહિ.	મિતર નિનિત થાય	
પર્યાણ દિયા કહ્યુ.	પો નરોગી નંય	૨૫
કરદહ જે રીનથી,	બાખ્યા શ્રી વીનસન	
આત્મજાતને કારણે,	વેનસ નિરૂપ વાન	૨૬
ગાળના વ્યવહારમાં,	અનિ સુરૂનતા જેહ.	
અખરૂપધ્યાનને કારણે,	બાની જિતરૂ તેહ.	૨૭
અખરૂપર પ્રતિ મરી,	કહાર આદરે જેહ;	
નિગરૂપ જિનરૂપ સ્વેતા.	અનુભવ કરે તેહ.	૨૮

કર્મકળ ઇચ્છા નહિ,	નહિ દ્વેષ તે રાગ,	
વર્તે આત્મસ્વરૂપમા,	કહીએ તે વીનગગ	૨૯
જિનવર એ દૂરે નથી,	એહા ઘટ મોજાર;	
કર્મચંથી દૂરે જતાં,	થાએ સાક્ષાત્કાર.	૩૦
અતવૃત્તિ આદર્યે,	કર્મરજ દૂર હોય	
નહીંકર તો ખમણી વધે,	સશય નહિ ત્યા કોય	૩૧
પ્રવૃત્તિ શુભ ધર્મની,	જોવા નિજરૂપ માર,	
નિજરૂપ શોધો ઘટવિષે,	તો પામો ખવપાર	૩૨
પાત્રતણા ભેદે થયા,	આચારોના ભેદ;	
તણ વિવાદ કહ્યો સજો,	ટળશે તો સૌ ખેદ.	૩૩
કર્મવસ્ત્ર હડી ગયાં,	દિગળગ કહેવાય;	
મથે વસ્ત્ર હડાડવા,	શ્વેતાંબર તે ભાઈ.	૩૪
દશા પરત્વે ભેદ એ,	ભેદભાવ નહિ કાંઈ,	
કગડા તણ એકે ભાવને,	સજીએ અતિ મુખદાઈ.	૩૫
રાગદ્વેષમય પંથ નથી,	આ તો પંથ વીતરાગ;	
કેવલ નિજરૂપ ચિનીએ,	તણએ ભાગ સરાગ.	૩૬
આત્મસ્વરૂપે એક છે,	સકલ જગતના જત,	
આતમ ઘટવિષે ભર્યો,	ભાષે જિન ભગવત.	૩૭
સાધુ આદિનાયના,	ઋણુ તથાપિ જડ;	
સાધુ શ્રી મહાવીરના,	વક્ર અતે વળી જડ.	૩૮
ખડુધા તો જડ-વક્ર છી,	ગ્રહીએ છીએ એકાત,	
આદાદ સમજ્યા નહિ,	શ્રી જિનમત અતેકાંત	૩૯
સૂત્રવિરૂદ્ધ ધારણ કરે,	તેજ વક્ર કહેવાય;	
અસત્યને મૂકે નહિ,	તેથી જડતા થાય	૪૦
કેવલ નિજરૂપ જાણુનું,	એ જિનનો સિદ્ધાંત;	
ધ્યાન ધરે નિજરૂપનું,	‘સાધુ’ તે ભલી ભાત.	૪૧
આત્મસ્વરૂપ શોધે નહિ,	ગ્રહી રહે જે તંત;	
વક્ર-જડ તેને કહ્યા,	શાસ્ત્રે શ્રી ભગવત	૪૨
વક્રતા જડતા તણ,	ધ્યાન ધરે નિજ રૂપ	
એવા વિરલા જાણીએ,	જગમા એહ અનૂપ	૪૩
નિજસ્વરૂપે સ્થીરતા,	‘પર્યૂષણુ, તે ભાઈ,	
એ સમ બીજી કો નથી,	કો સ્થળમાં મુખદાઈ.	૪૪

ગોકુલદાસ નાનજીભાઈ ગાંધી—(૮૦૪૨)

“ હવે કાંઈ આંખ ઉઘાડો ! ”

મળાએ ત્યાં તો ઘોર્યા, હવે કાંઈ આંખ ઝેરાડો;
 વચન આ વચનિ જોઈ, હવે કાંઈ આંખ ઝેરાડો !
 નજર ઘોષામમા ફેંટા, જમાનો જાય છે વધતો;
 યાત્રુ નુ તમે કોનો ? હવે કાંઈ આંખ ઝેરાડો !
 ખીન દેગો—ખીન ધર્મો, જુઓ દેખાય છે જગ્યા,
 તમે નુ મોટ તાનો કો ? હવે તો આંખ ઝેરાડો !
 તમા તન માંડુના પેડા, કુમપે ન્યાન ત્યા પ્રીધા—
 કિયની આરા મળો નું ? હવે કાંઈ આંખ ઝેરાડો !
 તમાગ ધર્મના ખાતા, મમતમા તે કૃષી જના,
 કંઈ નુ તાજ રહેમાના ? અંદે જો આંખ ઝેરાડો !
 તમાગ પંચ ને પાડા, તમારા મર મરાડા,
 મળા નું ખાઈ લા ! તમા ફેલુ કાંઈ આંખ ઝેરાડો !
 મળાએ મુન મહાસીરના, પુઝારી નામ એકરના
 ત્યા તન બેઠ છે કેસ ? મરેખર આંખ ઝેરાડો !
 ધર્મને ધર્મના પુષા, પચ્ચર જેન આવગતા,
 કંઈક ધર્મને કરતા, કંઈ કાંઈ આંખ ઝેરાડો !
 તમાગ ધર્મના કાંઈ, વધનનિ વધ્યો જોઈ,
 કોનો દર્શા ધર્મો મેઈ, હવે કાંઈ આંખ ઝેરાડો !
 મળેને દસધર્મના અગા, ન કરાના કરો ધયા,
 ત્યા હો આન શુ કેધા ? હવે કાંઈ આંખ ઝેરાડો !
 મળે જો કોનરેન્સ મોગી (૧) કો હો વતેના મેઈ,
 મળેને મળે નુ મોઈ ? હવે કાંઈ આંખ ઝેરાડો !
 સખાધી જાન રહેના, લીસે જો સદસ મેઈ,
 મળાઈ નુ કાંઈ એઈ ? હવે કાંઈ આંખ ઝેરાડો !
 મળેને મળે મેઈ કેસ ? મળેને કાંઈ આવરેના,
 મળેને મળે મળે મળે, હવે કાંઈ આંખ ઝેરાડો !

મુરા તમ પર્વજે કહાવે, તપે, દાને, શીલે, બાવે,
 ગુમાવ્યુ શુ કરી નાવે ? હવે કાઈ આખ ઝિઘાડો !
 હકીકત એ બધી તાણ, વિસારી ના બનો રાણ,
 હજી છે હાથમા બાણ, ખરે જો આખ ઝિઘાડો !
 હવે ફર અધના મેલી, ખુશામતને દીયો કેલી.
 જગાવો જગૃતિ બેલી, મિચેલી આખ ઝિઘાડો !
 ઝગડતી જ્યોત જોવાને, રહો ધીર ભક્તિની ધુને,
 સમયનો લહાવ લેવાને, હવે કાઈ આખ ઝિઘાડો !

—બગસરાકર.

पर्यूषणमां मनन करवा योग्य
 सिद्धान्त वचनो.

- (૫) “અધુરે અસાસયંમો સસારમિ દુષસ્ટ પડરાય” આ દ્રષ્ટિન સમાર અર્થ, અસાસ્યન અને દુષપ્રયુગ છે.
- (૧૦) દોષ, અદંડાગ, માયા અને લોભનો પરિત્યાગ કરીને, વિચાર, નિશ્ચય અને વ્રતનું પર્વદ, વિવેકમદિત, સાંતપણે નિદ્રાપ બાપા બોધની એ ભિક્ષુ અથવા ભિક્ષુણીનો પવિત્ર આચાર છે.
- (૧૧) જ્ઞાપાનમા વડાણદ્વારા પાગ જનાર માધુમાધીએ આત્માના ન્નતા ગ્લી સમાધિગ્ય ગ્લેયુ, પાનું સદૃશ્યવિકલ્પ કરવા નદિ.
- (૧૨) શ્રી મહારીગ ન્યામી શ્રીઆળામા છાએ બેસીને અને ઉપનૃત્ત-ગમા કિર્કુદ્ગમને બેસી આનંધ્યાન કરતા હતા, વળી હાર્-ગોદ ગ્લિત વર્ષ અલ્પ બોધતા હતા અને વિચરતા હતા.
- (૧૩) આતનગ્જાનપારગામી પુરુષો અવમાન મમયે નિજ્જ્વલપના વિલીન થઈને ડગેલા હોય છે.
- (૧૪) જે સજ્જત હતી નદાય એમ હોય તેા મુનિએ અવેલ રહેવું પણ વજ્જનપગ્નિદ ન રાધન થઈ રાહે તેા દ્રષ્ટિયધ વન્ન ગાળાનું.
- (૧૫) મુનિ એક સ્વ રાજે ન્મને અને તે પણ પગદારી દે અને આત્માને વિગે વિલીન થાય.
- (૧૬) મુનિએ પાયા સાથે એક દે એ વસ્ત્ર રાખવા અને ત્રીજા વન્ન ની દન્ન કરી નદિ, પણ આ મધ્યાનમા જ મન્ન રહેવું.
- (૧૭) પીતગ્જાન દેવ સનતાએ ધમ બાપ્યો છે.

(૨૯) આત્મવાદી પુરૂષો જ યથાર્થ સયમાનુષ્ઠાની છે.

(૩૦) “ સમ્મદિદિસ” “ સમ્મસુયં મિચ્છદિદિસ મિચ્છસુયં”

આત્મજ્ઞાની એટલે સમક્રિતિને સમ્યક્ અથવા અસમ્યક્ બંને સમ્યક્રૂપે પરિણમે છે અને મિથ્યાદષ્ટિને એટલે આત્મજ્ઞાન-વિમુખને બંને મિથ્યારૂપે પરિણમે છે

(૩૧) આત્મા જાતેજ ઇશ્વર હશે કે નહિ, એવો સશય રાખનાર જન સમાધિ એટલે કેવલજ્ઞાન કે આત્માનુ અખંડજ્ઞાન પામતો નથી

(૩૨) અધરપરાએ ચાલનારા, માયાવી, લાલચી, પ્રમાદી, કિમન-હીન, જગતથી દરનારા અને વિપયાસક્ત પુરૂષો સમ્યક્ત્વ એટલે મુનિત્વ અથવા આત્માની ઇશ્વરરૂપે સિદ્ધિ સપ્રાપ્ત કરી શકતા નથી.

(૩૩) “નાણેણય મુણી હોઈ” આત્મજ્ઞાની છે તેજ મુનિ છે “નાવે મુંહિણ સમણો” મુઠન કરવાથી એટલે કેશલુચન કરવા માત્રથીજ ‘શ્રમણ’ કહેવાય નહિ. “સમયાણ સમણો હોઈ” સમતાવડે ‘શ્રમણ’ કહેવાય છે.

(૩૪) “ સમોય જો તેસુ સર્વોચારાગો ” સમાન ભાવ ગમે તે વીતરાગ.

(૩૫) ગમે તે સપ્રદાયમા, ગમે તે મતમા, ગમે તે પંથમા, ગમે તે દેશ અને કાળમાં હોય પણ તે જો મનોજન્ય કરી આત્માની ઝાળખાણુ કરવાને મહેનત કરે છે તો તે જૈન છે.

(૩૬) જૈનનો પય કે વાડો નથી વાડામા તો બડગ અને ગાડગ આવે, પણ મિલ એટલે આત્મજ્ઞાની કે જૈનનો વાડો કે પય નથી. જૈન તો નિર્ગ્રય છે. જૈન સર્વવ્યાપી છે, એકદેશી નથી જ.

(૩૭) દેહરૂપ રચતે, ઇંદ્રિયોરૂપ ઘોડા છે, બુદ્ધિરૂપ મારથી છે, મત રૂપ લગામ છે.

(૩૮) બુદ્ધિરૂપ મારથીના બાયમાવી મનરૂપ લગામ છૂટી જતા ઇંદ્રિયોરૂપ ઘોડા, દેહરૂપ રચતે અધોગતિએ વમડી જાય છે

(૩૯) કૃષ્ણ ! એટલે આત્મા, અગદેવ એટલે ચિદાત્મા, વસ્તુ કે મન-મુલ, દેવદીરૂપ માત્તિચ્છનિ, કેમરૂપ મોહ, ગોઝવણ-દેવેના નન્દ, ગેહીઓરૂપ ઇંદ્રિયો, પૂતનારૂપ તુલના તે

કંસરૂપ મોહની બંદન. યમુનારૂપ બુદ્ધિ, કાલિનાગ તે કોષ, કુ.શંકર તે કર્મ કરવા યોગ્ય દેહ, પાંડવ તે દૈવીસપત્ અને કૌરવ તે આચારી સપત્, ધૃતગાન્ધારી એટલે દેહાભિમાની વૃત્તિ, કુન્તિમાતૃ એટલે આત્મવિદ્યા, ગોકુલરૂપ કલ્યાણમાં કૃપ્પણરૂપ આત્માનું પ્રાગટ્ય તે અલગતીત એટલે કૃત્ય નૃદ્ધ સ્વરૂપ જ્ઞાનનું. મયુગમાં બહિર્દેહિનુ સ્વરૂપ, દ્વારામતિમા એટલે અવરસાવર ચક્રમા અવ્યાબાધ સ્વરૂપ જ્ઞાનનું.

- (૧૦) સ્વરૂપ દેહમા અભિમાનરૂપ રાવણુતે રામરૂપ વિરોધ અને લલનરૂપ વૈગરૂપે ભાગ્યે અને રાત્નિરૂપ સીતાને મપ્રાપ્ત કરીને નગાનરૂપરૂપ અયોધ્યાનુ રાજ્ય પ્રાપ્ત કર્યું.
- (૧૧) વિષયોમા નૃદ્ધ પુરુષો દિસામા પ્રવર્તે છે.
- (૧૨) ત્રીયંકર દેહની આજ્ઞાના આરાધક ગત્રિના પાંડવા અને હંકાર પાંડવના યતનાપૂર્વક આત્મધ્યાન કરવું અને આત્મધ્યાન છે એટલે મોહનુ ત્યાગ છે એમ વિચારવું.
- (૧૩) ત્રી વીનગન દેવે કરમાન્યુ છે કે, મુનુક્ષુએ આત્મજ્ઞાનના વિરોધક પ પુરુષાર્થને શુભાવયો નહિ.
- (૧૪) રમાદેવિએ આત્મજ્ઞાનથી વિમુગ્ધ બને તેમના નરક કંડે-જાની દિટ્ટ કરી તે અપ્રમત્ત થઈ આત્મધ્યાન ધરે છે તેટલું 'મુનિ' છે.

જે હિંતુ કર્મ ખપાવે છે તેજ હિંતુ કર્મ બાધવાને પણ વખતે કારણભૂત થઈ શકે છે.

(૫૨) કર્મ બાધવા અને ખપાવવાના હિંતુઓ સમાન છે

(૫૩) આત્મજ્ઞાનનો જ માર્ગ ખરો છે તે જિનપ્રવચનમા સર્વલેખણે વર્ણવ્યો છે

(૫૪) જગતની દેખાદેખી કરી અધપગપગએ ચાલતુ નહિ જેને દુનિયાની દેખાદેખી નથી હોતી તેને કુમતિ હોતી નથી કુમતિ એટલે આત્મજ્ઞાનથી વિમુખપાગ

(૫૫) “જે ઇયં જાણઈ સે સઘં જાણઈ જે સઘં જાણઈ સે ઇયં જાણઈ” જે એક આત્માને જાણે છે તે સર્વને જાણે છે તથા જે સર્વને જાણે છે તે એક આત્માને જાણે છે

(૫૬) શ્રી જિને જે જે ક્રિયાઓ અને ઉપદેશો કહ્યા છે તે કેવલ એક આત્મજ્ઞાન માટે જ નિષ્પત્તિપાતપણે કહેલા છે

(૫૭) આત્મજ્ઞાની જ અભય છે.

(૫૮) યુદ્ધમાં હજારો યોદ્ધાઓને હતવા સહેલા છે, પણ મનને હતવું સૌથી મુશ્કેલ છે.

(૫૯) અહત મનને આત્મજ્ઞાનવડે અતિ સહેલાઈથી હતી શકાય છે
[૬૦] “અપ્પાણમેવ અપ્પાણં જહિત્તા સુહમેવ” આપણો આત્મા પોતે જ મનને હતીને મુખ પામે છે.

(૬૧) ‘સઘ્વમણે જિણ જિયં’ જેણે આત્માને હત્યો તેણે સર્વ હત્યુ.

(૬૨) ‘દર્શના અગ્રે જેમ જલખિદુ અદ્વકાળ રહી ખસી પડે છે તેમ મનુષ્યનુ આયુષ્ય અગ્રિય છે, માટે હે જોત્તમ ! આત્મજ્ઞાનમાં એક લાણુ પણ પ્રમાદ કરવો નહિ”

(૬૩) “વસે ગુરુ કુલે નિચ્ચ” શિષ્યે ગુરુકુલમા નિત્ય રહેવું

(૬૪) પોતે પોતાના આત્માને નમસ્કાર કરવો નમી નમેઈ અપ્પાણં” નમિ રાગ પોતાના આત્માને નમસ્કાર કરતા હતા

(૬૫) આત્મા એજ પરમાત્મા છે, પણ અન્ય કોઈ પરમાત્મા નથીજ

(૬૬) “એમ ચ શિવં અણુતરં” આત્મસ્વરૂપ શિવપદ ઉપદ્રવરહિત અને મવોત્કૃષ્ટ છે

(૬૭) જેમ મઝલ ધર્મમા રાગ દ્વેષરહિત વર્મ ઉત્તમ છે તેમ સઘં

જ્ઞાનમાં આત્મજ્ઞાન સર્વોદ્દેશ છે, એન મહાવીરનું વચન છે.

(૧૮) શ્રી જિજ્ઞાસુ અભેદ મિદ્ધાન્તે અજ્ઞાની અને દેખાદેખી કરનારા પ્રાપ્તઃ જ્ઞાતી નકતા નયી

(૧૯) મદ્ય વિના અધિરાત આત્મા છે અને તે એક છે હતાં કરપતાની વિગિતારથી અનેક એ પ્રતિજ્ઞાસે છે

(૨૦) કરપના છે એજ કર્મ છે અને કરપનારૂપ કર્મવંદે ઉપ નન્ન શુભ પામતો જાનાય છે

(૨૧) આત્મા પોતાના સ્વરૂપમાજ નિયત છે. આત્માને કોઈ પણ દરેક કરી નકતું નયી એટલે આત્માના સ્વભાવને નેન પણ અજ્ઞાતના મગધ નયી

(૨૨) આત્મા જાને જ અનનજ્ઞાની અને અનતદર્શીની છે

(૨૩) આત્માનું અખડતાન એજ સ્વતંત્રજ્ઞાન

(૨૪) શ્રી હેન્રી મુરિ પાત્રમા કર્મચયને અને મ્રયની પ્રતિજ્ઞા મેનું નિશ્ચયતા કહે છે કે " ગાયસરણકા ' પોતાના આત્માને મજાના માટે એટલે આત્મજ્ઞાન નેજાવા માટેજ કર્મચય પામે છે.

વિમુક્તા ” કલ્પનામય મર્મ દુઃખથી મુક્ત અર્થાત જ્ઞેમના કલ્પિત દુઃખો છેદાઈ ગયા છે એવા, જ્ઞતિ, જગ, મૃત્યુ રૂપ બંધન કે જે કલ્પિત છે તેથી વિમુક્ત હોય છે અર્થાત કેવલ નિજ સ્વરૂપને વિષેજ રમતા હોય છે-

- (૭૯) જ્ઞાનરૂપ મૂર્ચનો ઉદ્ભવ થતાં અજ્ઞાનરૂપ ગતિ કે જન્મ મૃત્યુના કલ્પિત સંશયોનો વિલય થાય છે
- (૮૦) કેવલજ્ઞાની હ્રદમધ્યજ્ઞાનવત અને શ્રમણોપામક એ ત્રણે બે જાગૃત પુરૂષના છે.
- (૮૧) આત્મા સ્વત સિદ્ધ છે
- (૮૨) જ્ઞેમને આત્મજ્ઞાન નથી, જ્ઞેઓ અભેદવાદી નથી અને અધર્મે એટલે કલ્પના વડેજ હવે છે તે હવે મૂતેજાજ છે અથવા તેમને સુવાનો અધિકાર છે ‘**एषणं जीवा सुत्ता समाणा**’ એ આત્મજ્ઞાનવિમુખ હવે સૂતાજ બસ છે, ડાગણ કે એવા અધપર પરાવાળા અર્ધદૃઢ થઈ સાધારણ જ્ઞાનીઓની નિદા કરીને તેમને બ્રથ બનાવે છે
- (૮૩) ધર્મશ્રુત ચારિત્રના અર્થી એટલે આત્મજ્ઞાનના લાભી છે તેજ સ્વધર્મી છે અને આત્મધર્મથી રહિત છે તેપરધર્મી છે
- (૮૪) “**जीव धम्मेण चैव वित्तिकम्पेमाणा विहरन्ति एषसिण जीवाणं जागरियत्तं साहू**” ધર્મે કરી નિશ્ચય કરી વૃત્તિ આજીવિકા-સકલ સૃષ્ટિને એકરૂપે કલ્પીને વિચરે એ હવે જાગતા બસ
- (૮૫) “**निष्वाण साहण जोष जम्हासाहेति साहूणो**” નિર્વાણ પદને સાધે તે ‘સાધુ’.
- (૮૬) આત્મસ્વરૂપે સ્થિતિ સિવાય જ્ઞેમા બીજી કોઈ પણ જ્ઞાતી ત્રીજી કે ભેદવતી ગદ્ય નથી તે ‘નિગ્રંથ’
- (૮૭) આત્માનો જેણે જેટલે અંશે અનુભવ કર્યો છે તે તેટલે અંશે ‘ધર્મ’ છે
- (૮૮) જેવી લેખ્યા તેવી ક્રિયા; અને જેવી ક્રિયા તેવી લેખ્યા
- (૮૯) આત્મજ્ઞાન રહિત તે હ્રદમધ્ય એટલે હવ.

- (૬૦) તું પોતે જ ઈશ્વરજી છે, માટે ઈશ્વરી ગુણ તારા અંતરમાં થાય, બહાર ગોધવાથી તે ગુણ મળવાનું નથી.
- (૬૧) માધ્વજીયાર્થ દેવતાદ સ્વીકારે છે, રામાનુજ સ્વામી વિશિષ્ટ-દેવતાદ સ્વીકારે છે, નિંગાદોગ્યાર્થ દેવતાદેવતાદ સ્વીકારે છે, વિષ્ણુસ્વામી અને વલ્લભાચાર્ય યાજ્ઞા ગુદાદેવતાદ સ્વીકારે છે. શંકરાચાર્ય યાજ્ઞા દેવતાદેવ સ્વીકારે છે, શ્રી ચીતરામજી સ્વાદ્વાદ સ્વીકારે છે અને શ્રી શુદ્ધભગવાન લગ્નિહ સિદ્ધાન્તસદ સ્વીકારે છે એ સર્વેનું સદ્ભવજે સમન્વય કરતા મારું મિદ્ધાનો આત્માને વિશે વિવેચ થાય છે.
- (૬૨) જ્ઞાતી પૂરેથી સકલ જગતનો આત્મવત્ત્વ નહિ પણ આત્મારૂપેજ જુએ છે આત્મવત્ત્વ નામનો પ્રયોગ માધ્વજીના જ્ઞાતીમાં મળતો નથી.
- (૬૩) શ્રી આચાર્યજીના જ્ઞાતીની અધ્યયનના દરનાવ્યુ છે કે, જેને અજ્ઞાન જ્યુ છે તે યુગ્ય ચંતન્ય, જ્ઞાન, જેઠ મર્મ તથા જ્ઞાન એ મારનો જ્ઞાનના છે.

(૧૦૨) દેહરૂપી દેવલમાં આત્મારૂપ ભગવાન પર્ણાશ્રલ એટલે તીર્થ-
કર વિરાજે છે, તેમની સમીપે ત્રિકુટીમાં પિંદી એટલે બ્યો-
તિરૂપ દીપ જલે છે, અને ભ્રમરગુહાયકરૂપ ધ્રુમટમા નારાય
ધંટ અખડ વાગ્યા કરે છે. દેવાલયની આસપાસ ત્રણ પ્રદક્ષિણા
આપવામાં આવે છે, તેમા એવો પરમાર્ય મમાયલો છે કે સત્ત,
રજ, તમસ એ ગુણત્રયની વિલયતા કરવી ગુણત્રયની વિલયતા
માં અનુક્રમે સમ્યક્જ્ઞાન, સમ્યક્દર્શન અને સમ્યક્ ચારિત્રી
પ્રાપ્તિ થવારૂપ આત્મસાક્ષાત્કારની અખડ ચિયરતા થાય છે

(૧૦૩) પ્રતિક્રમણુ, પ્રતિ એટલે ઉલટાં, સામા કે પાજાં અને ક્રમણુ
એટલે પગલા ભરવા. જગત્ત્રિમુખ અને આત્માત્રિમુખ પગલા
ભરવા અથવા આત્મધ્યાન ધરવું તે પ્રતિક્રમણુ આત્મધ્યાન
ધરવાથી જે આત્મચિયરતા પ્રાપ્ત થાય છે તેનું નામ 'સામાયિક'
સામાયિક એટલે જ્ઞાનસમાધિ

(૧૦૪) પડતી નિયતિમાં આવેલા અગર વિચ્છેદ ગએલા આત્મજ્ઞાનરૂપ નિ
ર્ઘ્ય માર્ગનો ઉપદેશ કરી તેનો પ્રચાર કરનાર તે તીર્થકર દેવ છે

(૧૦૫) કોઈ પણ ધર્મસમ્યથા જૈનને અમાન્ય નથી

(૧૦૬) અત કરણની વિશુદ્ધિના અતમા આત્માનો અપરોક્ષ અનુભવ
થાય છે તેને જ્ઞાનસમાધિ કહેવામાં આવે છે જ્ઞાનસમાધિની
સર્વોત્કૃષ્ટ દશાને જૈનશાસ્ત્રકારો કેવલજ્ઞાન કહે છે અને વેદાન્ત
શાસ્ત્રકારો શ્રલનો સાક્ષાત્કાર કહે છે જૈન જેને આત્મા કહે
છે, વેદાન્ત તેને અષ્ટાવરણરૂપા માયા કહે છે જૈન જેને મોક્ષ
પામવો કહે છે, વેદાન્ત તેને નિર્વાણ પદ કહે છે જૈનતા જે
પચમકાવત છે તેજ પચમકાવત વેદાન્તતા છે. મર્ક પ્રકારે
જૈન અને વેદાન્ત મમાન છે, છતાં પણ મિલ્યાદષ્ટિને લીધે
ત્રણે જૈન અને ત્રણે વેદાન્ત મિલ્યા બાને છે જૈન અને
વેદાન્તના મમાધિમાર્ગ તો એકજ છે

(૧૦૭) વિવિધતાના મમાનતા ગોધી શકે એજ ખરો શોધક

(૧૦૮) 'અ' અને 'પર' નો અભેદભાવ અનુભવવાને પશિણને
જે દેખોતા 'પર' ને અર્થે દેખોતા 'અ' ને 'કોમ' પ
અર્થે અગર વગરના નામે તેજ કહેવું કે મુરખેશ્વર.

ગોત્રવદાન નાનકડાકો ગોધી

ગયો, બાળે તહેને પોતાનું ભક્ષ છે એમ કહીને ગજન પામે માગ્યો, પણ દયાળુ રાજાએ તે ન આપતા છેવટે હોલાની બગેચર પોતાના અગમાનું માંસ આપવા માટે કહ્યું એક પક્ષીના બચાવ માટે પોતાના શરીરનું માંસ આપવા તત્પર થવું, તે આર્ય રાજા સિવાય બીજું કોણ કરે તેવું હતું ?

પ્રાચીન કાળમાં ભરતખડના આર્યો માંસ-મંદિરાને અડકતા પણ નહિ, તો પછી તહેને વાપરવાની વાત તો ક્યાજ રહી ! તે વખતે, અને આજ પણ, એક સુન્ન બ્રાહ્મણ કે તેવી ઉચ્ચ કોમનો માણસ, એક સુકા હાડકાના કડકાને પણ અડકતો નથી, ને રમતામાં જો અન્નભૂત પગ અડકી જાય છે તો પહેરેલા કપડા બધા ઘોઈ નાખી રતાન કરે છે.

કબુલ કરવું પડશે કે, દિવસે દિવસે આર્યોની પુરાણી સમ્મર્ણ પવિત્રતા બાળે ધસાવા લાગી છે અને સેડો હિન્દુઓ હાડકાના કોષ્ઠાથી મીશ્રિત કરેલી બાંડ ખાવાને આનાકાની કરતા નથી અને મીણખત્તી જેવી ચરખીથી બનેલી વસ્તુઓ ઠાંઠારઠારમાં પુષ્કળ વપરાતી દેખવામાં આવે છે. અનેક જાતનાં પશ્ચિમ તરફના બનેલા ભક્ષમો વપરાય છે, તેમ રોગરહીત બની જીવવાની લાલચે હિંસા-મય દવાઓનો છુટથી ઉપયોગ થતો જોવામાં આવે છે આ બધું પ્રત્યક્ષ થતું જોવામાં આવે છે, પરંતુ આમાં કાંઈ હિંદુ ધર્મ-શાસ્ત્રોનો દાખ નથી આ સર્વ વર્તન માત્ર પશ્ચિમના પવનને આભારી છે અને તે માત્ર હિન્દુઓનેજ નહિ પણ જૈનો વગેરેને પણ લાગી ચક્યો છે.

કેટલાકો કહે છે, કે અસલના આર્યલોક માંસભક્ષણ કરતા હતા, પણ જૈનધર્મ સ્થાપન થયા પછી તેમના ઉપદેશકોના બોધથી તેમણે આ ખોરાક છોડી દીધો આટલું તો આપણે કબુલ કરીશું કે મારવાડ, મેવાડના જૈનોમાંથી કેટલાકની અલગ પચ્માર, વાનેલા, ને સોલકી વગેરેની હોવાથી એમ અનુમાન થાય છે કે આ લોકોના પર્વજો બહુ કાળ ઉપર ક્ષત્રીવંશના હશે, ને પાંચમી જૈનોએ તેમને પોતાના ધર્મમાં લીધા હશે તોપણ જલ્દી વેદનું નથી કે, જૈનધર્મ સ્થાપન થયા પૂર્વે, આ દેશમાં વાગમાર્ગી પય હવાતીમાં હતો, અને તે બધા માસાહારી હોવાથી તેમની મામે વેદધર્મોએ પોતાના ધર્મનો બચાવ કરવો પડતો. આ વામીઓને વેદધર્મોએ ધિકારતા હતા તેમના મિદ્ધાનો

તો સજ્જડ ઘર કરી ખેડેલા હતા કે લેમની બારે મહેનત છતાં તે નીકળી શક્યાં નહિ, તે હમેશને માટે કાયમ રહી ગયાં. ત્યાર પછી શીખ ધર્મના આપન કરનારા મહાત્મા શ્રી નાનક થયા, તેમજ રામનામ સ્વામી, સુરદાસજી, તુલસીદાસ, અને કેશવદાસ જેવા મહાત્માઓએ ધર્મની શુદ્ધિને માટે શ્રમ લીધેલો જણાય છે આ બધા મહાત્મ પુરુષોનાં જીવન ચરિત્રો જોતા લેમના વિચાર જીવહિસા તરફ એટલે માસબક્ષણ તરફ ખીલકુંલ ન હતા.

માસાહારી અનાય ઢોઢમાથી કેટલાક વેદધર્મીઓના સન્નગના પ્રતાપે પોતાની ખુરી રીતભાત છોડતા ગયા, અને વેદધર્મમા દ્વંધા પ્રમાણે બરોબર વર્તવા લાગ્યા તેથી વેદધર્મી આયોગે, તેવાઓને પોતાના ટોળામા દાખલ લીધા આ વિષે મનુસ્મૃતિ તથા આપસ્ત- માં કંથુ છે કે-

શૂદ્રો બ્રાહ્મણતામોતિ બ્રાહ્મણથૈવ શૂદ્રતામ્—મનુ

ધર્મચર્યયા જઘન્યો જઘન્યો વર્ણઃ પૂર્વે પૂર્વે વર્ણમાપયતે
જાતિ પરિવૃત્તૌ અધર્મચર્યયા પૂર્વો પૂર્વો જઘન્યં જઘન્યં વર્ણમા-
પયતે જાતિ પરિવૃત્તૌ ।

આપસ્ત

ભાવાર્થ—ધર્મ આચર્યાથી શૂદ્રાદિ જઘન્ય વર્ણ ઉત્તમ વર્ણ એટલે બ્રાહ્મણ થઈ શકે છે, તેમ અધર્મ આચરવાથી બ્રાહ્મણાદિ ઉત્તમ વર્ણ શૂદ્રપણાને પામે છે. આ, પ્રાચીનકાળની વર્ણવ્યવસ્થા છે, પણ હાલ આ નિયમ પ્રમાણે અમલ થતો નથી કોઈ બ્રાહ્મણ વગેરે હવે કોમતો માણસ, શૂદ્ર જેવા એટલે મન માંસાદિ ખાવાનાં કર્મ કરે છે તો તેને શૂદ્ર જેવો ગણી પકિત બહાર મુકવામા આવે છે, પણ કોઈ શૂદ્ર, બ્રાહ્મણ જેવો ધર્મ આચરતા છતાં તે બ્રાહ્મણની પત્નિમા આવી શકતો નથી (બ્રાહ્મણ વગેરે હવે વર્ણના કોન- લેને પોતાની જાતિમા લેતા નથી પણ આ નિયમ પૂર્વકાળમા બને બર સચવાતો હતો અને તેથી ભીન જેવા અનાય અને ખીન શૂદ્રોને બ્રાહ્મણો પોતાના ટોળામા લેઈ શકતા હતા આદિ કનિ વાંચીને અને પુરાણ તથા ભગવદ ગીતા જેવા તત્ત્વજ્ઞાનના પુનઃપ્રવર્ત- ત્તાં વ્યાખ્યાનનેશ્વરિ તરીકે ગણવામા આવેલા, તે વાત જગજગદેરે છે.

કેવળ પ્રમાણે જોતા આયોગ નાસાહારી ન હતા, એટલું જ નહિ, પણ મનવજાતને હમેશને માટે છોડી દેઈ વેદધર્મ પ્રમાણે

વેદ વેદાહ્વિન્નામ સર્વ ભૂતાભય પ્રદઃ

અહિંસા સત્યવચનં ક્ષમા ચેતિ વિનિશ્ચિતમ્

મ બા., આદિ, શ્લોક ૧૧-૧૫

ઋપયો બ્રાહ્મણ દેવાઃ પ્રશંસંતિ મહામતે

અહિંસા લક્ષણં ધર્મ્મ વેદ પ્રામાણ્ય દર્શનાત્

મ બા., અનુ પ, ૧૧/

અવ્યવસ્થિતમર્યાદૈર્વિમૂઢેર્નાસ્તિકૈર્નરૈ

સંશયાત્મરિભરવ્યક્તૈર્હિંસા સમનુવર્ણિતા

મ બા ગાત્રિ

સુરામત્સ મધુ માંસમાસવં કૃશરૌદનં વૃક્તૈઃ

પ્રવર્તિતં હ્યેતન્નૈતદ્દેષુ કલ્પિતમ્

દત્યાદિ.

ઉપરના શ્લોકોનો ભાવાર્થ એ છે, કે વેદ વગેરે ધર્મપુસ્તકોના અહિંસા, સત્ય, ક્ષમા, અને મારા બ્રાહ્મણ ન કરવું એનેજ ધર્મ ગણ્યો છે, અને હવહિંસા તથા ગામખલ્લુને અધર્મના ગણેલા છે, તેમ છતાં તે ખાવા માટે જે કોઈ કદ છે તે બધા નાશ્નિક અર્થના વેદવિદ્રોહી હોવા જોઈએ વેદના પશુચર કરવાની આજ્ઞા બિલકુલ આપેલીજ નથી, કેમકે મહર્ષિ કોઈ પશુના મામથી યજ કરતા ન હતા. વેદ અને બ્રાહ્મણ પ્રયોગના જે ગોમેધ, અશ્વમેધ અને નરમેધ વગેરે શબ્દો આવે છે તેનો અર્થ વામનાર્જીઓએ ઉપોદ્દેષ્યો છે તે કરે છે, અને એજ કાચલથી લાલના કેટલાક હિન્દુ કોઈક ભ્રમણામાં પડી જાય છે પણ ખરે જોતા આ યજમા અશ્વ એટલે ઘોડો, અને ગો એટલે ગાય, એવા અર્થ થતાજ નથી. તેના અર્થ પ્રાચીન વેદવ્યાખ્યાનકારોએ તેના પ્રયોગના બુદ્ધિજન કરેલા છે જેમકે,

રાષ્ટ્રં વા અશ્વમેધઃ અન્નં હિ ગૌઃ । અગ્નિર્વા અશ્વઃ । આજ્યં

મેધઃ—શતપથ

* વેદના બ્રાહ્મણ પ્રયોગના મારા વિષય- બૃહદારણ્યકોપનિષદના ૮-૬-૧૮ બ્રાહ્મણ વચનવત્ ક્ષેપક ભાગ સમજવો. એ વચનો બૃહદારણ્યકોપનિષદમાં પ્રચરણ વિરુદ્ધ લખેલા છે પ્રથમ પુત્ર પ્રકરણ, તે પછી ત્રીજા પ્રચરણ આવે છે. તેની પછી ૮-૬-૧૮ એ પુત્ર પ્રચરણના વચન, પ્રચરણ વિરુદ્ધ હોવાથી તે ખુદી રીતે ક્ષેપક ભાગ હોય એમ નજાય છે આ હકીકત ઉપવેદ, બ્રાહ્મણ, શાખા, ગ્રન્થ, તથા અષ્ટાધ્યાયી, ત્રિશ્કા, દર્શન અને ઉપનિષદ આદિ આર્ય પ્રયોગના કોઈ પણ જગોએ જણાવેલી નથી.

માસાહારી આપણ્ય એટલે પગલા ગોચ્ય ગણાતો નથી

-અ. ૩ સ્તો. ૧૫૨

માંસ ખાવાથી માણસ પતિત થાય છે અ. ૧૧, સ્તો. ૬૫

-અ. ૧૦, સ્તો. ૮૮, ૮૯, ૯૨

જે લોક માંસ ખાય છે તેમનો પતર્જન્મમા માસબંધક પણ
થેનીમા અવતાર આવે છે -અ. ૩, સ્તો. ૧૮૩

ઉપર પ્રમાણે જ્ઞાતા વેદાનુયાયી નોક પરમાટી બ્રહ્મણ ક્રાંતા
ન હતા તે તેટલાજ માટ બ્રહ્મચર્ય અવધ્યાથી માટી છેડ અન્તિમ
એટલે છેડલી મન્યાની અવધ્યા નથી પરમાટી ખાવા માટે મના
કરવામા આવી છે -મં. અ. ૨, સ્તો. ૧૭૭, અ. ૬,

સ્તો. ૧૧૨, અ. ૬, સ્તો. ૧૧

આર્ય લોકનો આહાર પરમાટી નહિ પણ અન્ન, કષા,
ફલ, મૂળ અને કદ વગેરેનો હતો. તેમનાથી કલંદ્રા રાક્ષસ વગેરે
અનાર્ય લોકનો ખોરાક માસનો હતો

-મં. અ. ૧૧, સ્તો. ૯૫, ૨૩૦

પારધી તથા ચમાર આદિ હલકા લોકનો ખોરાક માંસ હોવાથી
તેમને આર્ય લોકો પોતાની સાથે નગરમા કે ગામડામા રહેવા દેતા નહતા,
ને આજ પણ રહેવા દેતા નથી. કોઈ નવુ ગામ વમે છે, ત્યાં પણ
તેમનો વાસ, ગામ બહારજ હોય છે નગરવાહ્યાઞ્ચાણ્ડાલા' જે
માસાહાર ધિક્કારને પાત્ર ન હોય તો આવા માણસોને ધીજી દેશના
લોકો પેકે, આર્ય લોકો પોતાની સાથ રહેવા દેત

આ પ્રમાણે વેદધર્માવલખી માણસો તો અહિં સા ધર્મનેજ
પરમધર્મ ગણતા આવ્યા છે, ને હજુ પણ ગણે છે. એટલુંજ
નહિ પણ તે ઐષ્ટ કર્મ ગણાય છે, તેને મહાન તીર્થ જેવું પવિત્ર
કર્મ કહે છે તેનાથી તેઓ અત્યંત મુખ મેળવે છે, તેમ તેનાથીજ
તેમની ઉત્તતિ થઈ હતી, ને હજુ પણ થશે કેવળ જ્ઞાતિ' વી
પ્રાપ્તિ માણસની ઉત્તતિ થઈ શકતી નથી, પણ ગુણ કર્મ
વડેજ થઈ શકે છે વળી અહિં સા ધર્મમાંજ સર્વ પ્રાણીમાનવ
હિત રહેલું છે તે આપણા હિન્દુ લોકના શિષ્ટાચારનું મુખ્ય ચિન્હ
છે તેનાથીજ હિન્દુ લોકની જ્ઞાતિ જાણાઈ આવે છે. અહિં સા ધર્મ,
અંધી વર્ણો અને ચાગે આશ્રમોનો મુખ્ય ધર્મ છે

જોધએ છે-વધારે વિચારકો.

આ લખનારનું અંગત મત એવું છે કે, આજે દુનિયાને—અને ખાસ કરીને જૈનસમાજને—સૌથી વધારે જરૂરનું શિક્ષણ કોઈ હોય તો તે એ જ છે-કે એમને સ્વતંત્ર રીતે વિચાર કરતા બનાવવા. અમુક ફરમાન અમુક શાસ્ત્રમા કયું છે, અમુક બાબત અમુક ધર્મચાર્યે કહી છે તેટલા માટે તે ખરી જ માની લેવી એ ચોખ્ખી મૂર્ખાઈ છે—એ વિચાર શક્તિનું અથવા માણસાઈનું ખૂન કરવા બગબગ છે. અમુક બાબત અમુક અંગ્રેજ કે અમેરિકને કહી છે. એટલા માટે તે સાચી જ હોવી જોઈએ એમ માની ખેસવું એ અનત જ્ઞાન ગુણ ધરાવતા પોતાના આત્માનું ‘લાઘિલ’ કરવા બગબગ છે. અલબત્ત, ધર્મશાસ્ત્રો, ધર્મચાર્યો, પાશ્ચાત્ય વિદ્વાનો—રે આફ્રિકન નાગાઓની પણ વાત સાંભળવી—કોઈ પણ જાતના અગાઉથી બાંધી રાખેલા વિચારો (prejudices) ને બાંધુએ મૂકીને હેમની વાતો વાચવી કે સાંભળવી તે જરૂરનું છે; પરંતુ તે ઉપર પોતાની શક્તિ પહોંચે ત્યાં સુધી મનન કરવું જોઈએ, સ્વતંત્ર વિચાર કરવો જોઈએ, દેશ-કાળ આદિ દૃષ્ટિબિંદુઓથી હેતુ ખરાપણ તપાસવું જોઈએ, અને પછી જ હેતુને ‘નિર્ણયની તીજેરી’માં જવા દેવી જોઈએ જેઓ વાચેલી કે સાંભળેલી દરેક વાત માત્ર ધાર્મિક સત્તાના આધારે માનવા તૈયાર હોય છે તેઓ ખરા ‘સમકિતી’ કહી હોઈ શકતા નથી. એક જ ધર્મના જૂદા જૂદા ગ્રંથોમાં અને જૂદા જૂદા આચાર્યોના કથનમાં પુષ્કળ વિરોધાભાસ ઘણી વાર જોવામા આવે છે; શ્રદ્ધાળુ વાચકથી તે એમાની એક પણ ધાર્મિક સત્તાને ખોટી માનવાની હિમત ચાલશે નહિ, તેમજ ખરું શું તે વિચારવામા હેતુને ‘મિથ્યાત્વ’ નો ડર રહેશે, ત્યારે હેતુની સ્થિતિ કેવી થશે હેતુનો ખ્યાલ કરો, આર્યાવર્તના દરેક ધર્મો (કે જેનો મૂળ આશય દરેક પ્રાણીની ઉત્તતિ કરવાનો છે) આજકાલ આર્યાવર્તને ડૂબાવનારા ધર્મ પડ્યા હોય એવું જે દેખાય છે હેતુ મુખ્ય કારણ એજ છે કે, કેટલાક આચાર્યોએ ધર્મ વિષયક બાબતોને વિચાર શક્તિની કસોટી પર મૂકવાની મના કરી, છે અને માત્ર શ્રદ્ધા(કહો કે અધશ્રદ્ધા) ને જ પૂજવાનું ફરમાવ્યું છે આથી આ દેશમાં મતપક્ષની ખેચતાણ, શુષ્ક ક્રિયાવાદ, વહેમો, ખોટાં ખર્ચો, ધર્મને નામે ચાલતા ખોટા રીવાજો અને અધકાર છવાઈ રહ્યા છે. સૌથી વધારે અનિષ્ટ તત્વ હાલ જે આ દેશમાં જોવામાં આવે છે તે

અન્ધ ભક્તિ ત્યાજ્ય છે, એમ માનવાને સખળ-પ્રત્યક્ષ પ્રમાણો મળી આવે તે છતાં દેખતી આખે પાટા બાંધીને સમાજનો મ્હોટો ભાગ તે તરફ ખેંચાયા જાય છે. આ પ્રમાણે થવાથી આપણા મનમાં કું-રતી રીતે જડ ધર્મની પ્રતિષ્ઠા થઈ જાય છે, અને એને લઈને આ પાછું મન માત્ર અભ્યાસના બળથી, મોહના આકર્ષણથી, પથરની માફક અનિયમિત રીતે ગળડતુ જાય છે. વચમા કોઈ યુક્તિરૂપ કાફી આવી ચડે છે તો દષ્ટિગતના ધંધાથી મન તેના પણ ચૂરેચૂરા કરી આગળ વધે જાય છે.

ગુરુભક્તિદ્વારા જે એક પ્રકારની નમ્રતા પ્રકટ થાય છે, તે દરેક સ્થળે ધંચીવા યોગ્ય નથી આપણે એટલું ખામ વક્ષમા લેવું જોઈએ કે, આપણે જે નમ્રતા દાખવીએ છીએ તે કેવળ એટલાજ માટે છે કે જેઓની આપણે પૂજન-ભક્તિ કરીએ છીએ તેઓના હવનોમાથી સારરૂપ તરવો આપણામા ઉતરે, આપણે ઉત્તમ હવનનો કાઈક અનુભવ કરી શકીએ, અથવા તો તેઓના માહાત્મ્યના પ્રભાવની પામે આપણી પ્રકૃતિને દરેક પ્રકારે અનુકૂળ બનાવી શકીએ આમ કરવાને બદલે જે અયોગ્ય વ્યક્તિની સામે આવી નમ્રતા પ્રગટ કરવામા આવે તો તે નિર્મલ નમ્રતા લાભને બદલે હાની કર્યા વિના મ્હં નહીં કરણુ કે નીચની ભક્તિ આપણામા પણ અગ્નિજ્વાલા નીચતાના તરવો ઉમેરે છે, અને વધુ અયોગ્યતા લાવવામાં તે નમ્રતા સહાયકારક થાય છે.

ખરી ભક્તિ આપણને ભક્તિને યોગ્ય એવા સદ્ગુણો તરફ અનાયામે ખેંચી જાય છે, અર્થાત્ સાચી ભક્તિ ગુણોનું અનુકૂળ કરવાને મનત પ્રેરણા કર્યા કરે છે. એટલાજ માટે સારા સુશિક્ષિત મમાજ્ઞેમા પણ કેટલાએક મખત નિયમો પ્રચલિત થયા છે એક મનુષ્યમા કોઈ એવા પ્રકારનું સામર્થ્ય મ્હોલુ હોય કે મામાન્ય જનમમા જતી શ્રદ્ધા દિવા મદ્ભાવ તે સમર્થ પુરૂષ ઉપર અપાય, એટલુંજ નહીં પણ તે સમર્થ પુરૂષ દરેક વિષયમા નિઃકલંક હોય એવી આના પણ જનમમાજ રાખી શકે પરંતુ ઘણી વખત તેમ બની શકતું નથી દાખલા તરીકે એક માનુષ્ય મજાનીતિના વિષયમા શ્રદ્ધાન્વિત હોય તો કોટો આજ્ઞાવિદ્ રીતે તે પુરૂષની ધર્મનીતિ નહિ સમજી શકે પણ મારી આજ્ઞાઓ રાખે પરંતુ સર્વ વિષયોમા એ તો એ જાણ મંજર નથી એક શ્રદ્ધાપાત્ર મજાનીતિ રૂપે તે

man and of the world." મતલબ કે, જે સ્ત્રીઓ અને પુરુષો આપના આદિત્યના અગ્નીમ જનનામા વધાને કરે તેમ છે (અને એ ખતરો જ આપની જાત અને દુનિયાની મદાન શોભા છે) તેવાં સ્ત્રી-પુરુષોની કદર જુઝવા ઉપે મદદ પહોંચાડવાની અપીલ કરવા કંતા ખીણ કાઢ જાવનની અપીલ વધાને મળજૂત નથી.

અમેરિકન એલચીના આ ગમ્મોનું મહત્ત્વ અમારા દેશમા અને ખાસ કરીને જન કોમમા કહારે મહમ્મજશે ? પ્રાચિન કાળમા આ દેશમા આદિત્યના ખેડુનોને રાજાઓ તરફથી પેન્થન મળતા-ગંગીર મળતી-મ્હાય મળતી-ગલીઓ મળતી. આજે તો મિયાગ સ્વતત્ર રીતે બેનું વસોતી લખનારાઓને અજ્ઞાન જનસમાજની દયા પર ડવરાનો વખત છે, અગર તો કોઈ રડ્યાખડ્યાને કોઈ શ્રીમંતની ખુશામત કે આર્થાતપણાથી કુટુંબનિર્વાહ કરવો પડે છે. ગાજગ માંની વાર્તા જેવી વાર્તાઓ, ડિસ્સાઓ અને અમુક અમુક ધર્મ-પયોના મહાત્મા ગણાતા લોકોએ રચેલાં પદો કે સ્તવનો પ્રકટ કરનારા જુદાંલોકો કંઈકે સારી આમદાની કરી શકે છે, પણ સ્વતત્ર રીતે પોતાના બેજને વસોતીને જતો દહાડનાર લેખકોને જે કાંઈ બક્ષેલ મળેલો હોય તો તે એટલો જ કે હેમના મૃત્યુ બાદ હેમની વાલ-વાલ થાય છે અને શોકના દરાવો પસાર કરવાનો 'દેખાવ' થાય છે. શ્રીમંતો, લાગવગવાળા ધર્મગુરુઓ અને અજ્ઞાન જનસમાજ ડવરા લેખકો પ્રત્યે જેદરકારી અને વખતે તિગ્મકાર પણ બતાવે છે. આ ગિયનિમા જનસમાજ મમકા ઉચ્ચ આદર્શો જુદા થવાની આશા રાખી રીને રાખી રાકાય? અને ઉચ્ચ આદર્શો મિયાવ ચારિત્રની આશા રાખતી ફાટ છે, કાગળે આદર્શો એ ચારિત્રનો ફૂલ છે પ્રથમ તે ફૂલ નય છે અને પછી પોકારે છે, પછી ચારિત્રની પધરામાળી થાય છે.

હિંદીઓ કાલ કરી શકે તેવા નવી એવી એક જગણા, નિર્ધન-તાથી ઉપજતી અપૂર્ણતાને પ્રાય આભારી છે એક કામને માટે જેવાં જવા સામનો પૂર્ણ પાડે અને પછી પગિજાન જુઓ. 'ધી બાન્ધે કાનીકર' નામનું અંગ્રેજી ફેનિક પત્ર આ મિદાનની માગીતી ને પૂર્ણ મામનને લઈ એ હિંદી માદમ આજે અંગ્રેજી કામો હિંદીમણિ યાં પડતું છે. હેની પાને જનમ લેખકો છે, અને જન દેહકોને પૂરતો પગાર આપવા માટે પૂરું પડે છે. નુકસાન નહીં તો જે પહેલાં વળવા માટે પાન આગળથી લેવામાં કરવામાં

રણ રીતે અવતત હોય તેમા આના કિપિત પુત્રો પ્રત્યેની અંધ ભક્તિને લઈને ઉમેરે યાય છે એટલા જ માટે જે વ્યક્તિ એક વિષયમા મહાન્ હોય, તેજ પુત્ર જ બીજા નિર્ગોમા અધ પતિત હોય છે તો સમાજ પ્રથમ તો તેની એક પણ નિયમની મહત્તા સ્વીકારવામા આનાકાની કરે છે, અગર એ આનાકાનીમા સમાજને સફળતા મળી શકતી નથી તો પછી તે એક અસી ગુણી પુત્રની સાધારણ હલકાઈને બહુ ભારે કલકલ કરાવે છે સુધરેલા મમા-જેમા પોતાના રક્ષણને માટે હમેશા આના જ પ્રયત્નો યાય છે, આ પ્રયત્નો તે કિપિત પુત્રને સુધારવાના ક્રમ તોડતે અસોજ્ય ભક્તિના દુષ્ટ પરિણામોથી ગચાવવાના પક્ષમા વાંધુ હોય છે

અહ કાગ્નુ કળ હમેશા ગુડ્યાનકાર જ હોય છે, એમ નીતિ-શાસ્ત્રો ભાર દઈને ઉપદેશે છે પરંતુ અહ કાગ્નુને લઈને મનુષ્યો ના માટે અધ પતન પામે છે, તે આપણે વિચારવું જોઈએ. પહેલું કાગ્નુ તો એ છે કે, પોતાની મહત્તાનો અનિનય વિશ્વાસ ગ્રધાઈ જવાથી -હું સર્વ કરતા મહાન્ છું-એવું અભિમાન આવવાથી એક મનુષ્ય બીજાઓને યથાર્થ રૂપમા ઓળખી શકતો નથી અને આ જગત કે જેમા સેકડો મનુષ્યો સાથે નિત્ય અવલાગ્ના આવવું પડે છે, તેના જ્યાસુધી એક મનુષ્ય બીજા મનુષ્યને જગજગ ઓળખી શકે નહીં, ત્યાં હુધી તે સર્વ વિષયોમા શ્રેષ્ઠ મન વર્ધ શકે નહીં, એ અવાધિક છે ચીન દેશ એક વખત પોતાના અત્યંત અભિમાનને લઈને જાપાનને ઓળખા શક્યો નહીં તેથી તેને સુધરેલા દેશોમા શરમાવાનો વખત આવ્યો તથા બીજા હાનીઓ પણ સહન કરવી પડી જર્મની સાથે ફ્રાન્સ યુદ્ધમા ઉતર્યું તે પહેલા તેનો ગર્વ કાઈ ઓછો નહોતો કહેવત છે 'અતિ દર્પે હતા લંકા.' અગ્રેજીમા કહે છે કે 'જ્ઞાન એજ બળ છે' એટલા માટે ભલે આપણે ધરમા ફરતા હોઈએ અથવા કમંક્ષેના ધૂમતા હોઈએ તો પણ અન્ય મનુષ્યોના સગંધમા સપૂર્ણ જ્ઞાન મેળવવું એ આપણી પ્રથમ કસબ છે અદકાર દોષ આવી યરજતા આડે આવે છે, અને આપણને પરિચિતિઓથી અત્તાત ગંખી દુર્જળ બનાવી દે છે બીજું કાગ્નુ એ છે કે, અહ કારવી મનુષ્ય આખા જગતથી જૂદો પડી જાય છે-અખીસ જગતને પોતાનું વિરોધી બનાવે છે એક વ્યક્તિ ગમે તેટલો મહાન્ હોય તો પણ પગને પગલે તેને આ જગતના દેવાદા યવું પડે છે, છતાં જેઓ

નિદનીય માનતી નથી તેઓ તો એટલે નુકી કહે છે કે અભિમાનના અભાવેજ મનુષ્યની પડતી થાય છે

જેને પોતાના મનુષ્યત્વનું અભિમાન હોય છે, તે કદાપિ અ યોગ્યતા ચરણુમા નમન કરે નહીં એવા આત્માભિમાની પુરુષની ભક્તિનો વેગ ગમે તેટલા પ્રમળ થઈ આવે, તો પણ યોગ્ય ધ્યાન સિવાય તે જ્યાં ત્યાં ટળી પડે નહીં, પણ પુરુષુરી નાપમ ધ્યા પછી દ્વિત પ્રમાણુમા ભક્તિને યોગ્ય પુરુષ શોધી કાઢે, અને તેની યોગ્ય ભક્તિમા જોડાશે

આર્ય પ્રજા ભક્તિવતી પ્રજા છે ભક્તિ કચી તેનેજ તે એક મહાન ધર્માચરણુ માને છે, તે એટલે નુકી છે કે કોની ભક્તિ કચી ઉચિત છે, તેનો વિચાર કરવાની પણ આવશ્યકતા સ્વીકારતી નથી

અગર આપણી સતપ્રવૃત્તિનો માર્ગ તદ્દન વિંત રહિત હોત તો તેમાથી થણો રસ ઉડી જત એમ કહેલાએકોનું માનવું છે તે ગમે તેમ હો પણ જેને આપણે સદાચાર-સતપ્રવૃત્તિ અથવા એવાજ ખીજા નામોથી ઓળખીએ છીએ તેની શક્તિ-ચેતનના-અને કુલવક્તતાની સરક્ષા કરવા અથવા તો તેને અધિક પ્રમાણુમા પ્રગટ કરવા માટે માર્ગમા આવતા વિદ્વોની સામે લડત ચલાવવી, અને તે કમોટીમાં વિજયી થવા પ્રયત્ન કરવો, એ આપણો મુખ્ય ધર્મ છે એક વેદાનંદ સત્યનો નિર્ણય કરતી વખતે પગલે પગલે શક્યો ઉભી કરી સિદ્ધાંતની ખોડ-ખાપણો શોધી કાઢવી પડે છે સાધારણ જનમમાજની દૃષ્ટિમા જે નિસંદેહ સત્ય તરીકે પ્રતીત થયું હોય છે, તેની પણ કહિન પ્રમાણો દ્વારા કસોટી કરવી પડે છે જે કોકો પોતાના પ્રશ્નનો ઉત્તર મેળવવા બહુજ આતુર બની જાય છે, તેઓ થણીખરી વખતે માયા ઉત્તરને બદલે ભ્રમાત્મક જ ઉત્તર મેળવે છે એટલા માટે આપણા હૃદયની જાણાસાની, આતુરતાથી એકદમ નિવૃત્તિ કરવાને બદલે શાંતિથી પરીક્ષાપર્વક ઉત્તર મેળવવાની કોશેશ કરવી જોઈએ સત્યનો નિર્ણય કરવો એજ જાણાસાનું વાસ્તવિક મૂળ છે એક જાણાસાનો ખોટા અથવા અડધા સાચો ઉત્તર મેળવી લેવો અને જાણાસાને મિથ્યા સતોપથી દાખી દેવી એ જાણાસાનો દુરુપયોગ કરવા બગાળ છે

એવીજ રીતે આપણી ભક્તિવૃત્તિને-ભક્તિ કરવાની આતુરતાને ગમે તે રીતે નીભાવી લેવી તેમા ભક્તિની ખરી સાર્થકતા નથા આપણે જોઈશું તો અમરણમા રાખવું જોઈએ કે, એકદમ સતોપ થા વૃષ્ટિ મેળવ

છે, પછી એ કર ખુદ રાજના ખજાનામાં જાય છે કે તેઓના વહીવટદારોના પેટમાં જાય છે, તે તપાસવાની પગલા નથી ।

દેવ-ઈશ્વર કે પરમાત્મા સાચે-જાગે કે આપણે લેણુ-દેણુનો સબધ હોય, તેવા મિદ્ધાને આપણા સમાજમાં ઉડી જડ નાખી છે અનેક લોકો એમ માનતા જણાય છે કે ઈશ્વરપૂજન-દેવપૂજન હાગ આપણે ઈશ્વર ઉપર એક પ્રકારનો ઉપકાર કરીએ છીએ અને એ ઉપકારનો બદલો મેળવવાનો આપણો હક્ક કાયમ રહે છે આવી ગતે પૂજન-ભક્તિ એક વ્યાપારરૂપે સર્વત્ર પ્રચલિત થયેલી જોઈ શકાય જે જ્યારે આપણે એક વેપાર તરીકે વડે ઉતારવાને તૈયાર થયા છીએ, અને થોડે ખર્ચે-થોડા આત્મભોગે ઈશ્વરને આરાધવાની પ્રવચના કરતા તત્પર થયા છીએ તો પછી ઈશ્વર-મહાદેવના સ્વરૂપનું ચિતવન-મનન-ધ્યાન કરવા માટે વિવેક કે પરીક્ષાની કસોટીએ ચડાવવાનું પ્રયોગ ન જ કર્યું રહ્યું ? દેવપૂજન કરવા માટે આપણી સમુખ ગમે તે પદાર્થ પડ્યો હોય તેને ઈશ્વર કહી ભેટ-નૈવેદ્ય અર્પણ કરવાથી કામ પર્ત જતું હોય તો પછી વધુ ગહેનત કરવા જોણુ તૈયાર થાય ।

પુરાણો તથા પ્રચલિત ગાથો માહેની કેટલીએક યાઓ ઉપરથી કેટલાએક લોકોનો એવો વિશ્વાસ બધાઈ ગયો છે કે જેમ એક મુડા ઉપર ગીધ પક્ષીના ટોળાઓ ટૂટી પડે છે તેમ આપણા દેસા પણ આપણી પૂજન-ભક્તિ ગૃહણ કરવાને વ્યગ્ર થઈ જાય છે અને આપણી વેડેફી ભક્તિને પણ એકદમ સ્વીકારી લે છે । દુર્ભાગ્યતા વાત છે કે, આપણા નૃશિક્ષિત સમાજમાં પણ ઘણા કેળવણીના પુરુષોની બુદ્ધિ આ વાતને અધ્યક્ષાયી પકડી લે છે અને દેવો-પરમાત્મા આપણી ભક્તિ યા ભેટ ગ્રહણ કરવાને લોભુપ રહે છે, એમ શ્રદ્ધાથી માની ભક્તિવૃત્તિને નીભાવી લે છે ।

આ સ્થળે એક વાત ખાસ કક્ષમાં લેવી જોઈએ અને તે એ કે ગમે તો મનુષ્યપૂજન હોય અથવા દેવપૂજન હોય પણ તે પૂજન કેવળ ભક્તિવૃત્તિ એ દેવના ભક્તના જ જ્ઞાનને માટે છે. જેઓના આપણે ભક્તિ કરીએ છીએ, તેઓ આપણો પૂજ્ય થઈ જાય ખીન વાંદર રહે તો પણ આપણે તો તેઓનું અવગણન જ નહીં, એમાં આપણો ભક્તિની ખરી મજાગતા છે પ્રજ્ઞ વ્યક્તિના આદર્શને આપણું હૃદયમાં ઉતારવા માટે ભક્તિ સિવાય ખીનું એકે ઉત્તમ નથી આપણે જેઓના ભક્તિ કરીએ છીએ તેઓને તે

ભક્તિના આચારમાં પણ આવું અયોગ્ય મિશ્રણ થયાને લીધે ભક્તિની અધ્યાત્મિક શક્તિનો ઘણેખરે અંગે લોપ થઈ ગયો છે વળી વિચિત્રતા તો એ છે કે, આવા મિશ્રણને લેઈને એક શુદ્ધ માધુરી ભક્તિ કરવા કરતા એક અસાધુ આત્મણની ભક્તિ કરવામાં આપણી જાતને આપણે વધુ ભાગ્યશાળી લેખીએ છીએ દૂર અંજો વિશેષ સૌદર્ય જેવા છતાં નજીકના તુચ્છ ઉપમાજ આપણી દૃષ્ટિ અજાનમિય છે.

સત્ય અથવા શાસ્ત્રના વિષયમાં પણ આપણી જડતા કાઢી કાઢી તેમ નથી. સમુદ્રયાત્રા કરવી ઉચિત છે કે અનુચિત તેનો નિર્ણય કરતી વખતે આપણે માત્ર એટલું જ તપાસવું જોઈએ કે ત્યાં દેશોના આચાર-વિચારો જેવાથી આપણા જ્ઞાનનો વિચાર થશે કે નહીં? આપણી સકૃષ્ટિતા દૂર થશે કે નહીં? અથવા તો ઉન્નતિ માર્ગના એક છનામું તથા જ્ઞાનપીપાસાવાળા એક વ્યક્તિને પૃથ્વીની એક નાની સીમામાં જળાકારથી પુરી રાખવાનો અધિકાર કોઈને હોઈ શકે કે નહીં? એવી તપાસ કરવાને બદલે આપણે શાસ્ત્રના પુસ્તકો ઉઘાડી જાઈએ છીએ કે પારાશર મુનિએ સમુદ્ર યાત્રાની આજ્ઞા આપી છે કે નહીં? અથવા અત્રિએ કેવી યુક્તિઓથી તેનું સમર્થન કર્યું છે? સત્ય અથવા શાસ્ત્રનો આથી ખીજો કયો વિશેષ દુરુપયોગ હોઈ શકે?

આવી વિપરીત પ્રવૃત્તિ આપણા દેશમાં કેમ વધી પડી? એમ જો કોઈ પ્રશ્ન તો તેનો કતર માત્ર એટલો જ છે કે, સ્વતંત્રતા કે જે સમસ્ત પ્રવૃત્તિઓનું મર્ત્ય પ્રધાન ગારવ છે એજ સ્વતંત્રતાને આપણે સખ્ત બંધનો અને નિયમોથી જડડી લીધી અને તેને લીધે શાસ્ત્ર તથા સત્ય દબાઈ ગયાં.

ખરી અથવા સજ્જા ભક્તિ તેજ ગણવા યોગ્ય છે કે જે ભક્તિ અભ્યાસના બળવાળી તથા બીજાઓના કહેવા માત્રથી સ્વીકારાયેલી ન હોય, ઈન્તુ સ્વતંત્ર વિચારશક્તિની ડોઝીએ ચડાવ્યા પછી સ્વયં મહત્તા બાળી આર્પી જાય અને પૂજ્યના ચરણોમાં આત્મ સમર્પણ કરવાને વિચલિત બનાવે. આવી આ કોઈ એવી શક્ય કરે કે, મનમાં કોટોમાં એવી મુદ્દિ શક્તિ હોય એમ માનવું જરા ભાંગ પડતું છે, એટલા માટે સરસ માર્ગ તો એજ છે કે એક એના નિયમ ઘડી કાઢવો જોઈએ કે જેથી સમાજને એ પ્રણાલીથી ભક્તિ કરવાજ પડે. અને જેઓ સમાજના તથા ધર્મના આ નિયમને માન આપે નહીં તેઓને મનાજ બહાર રૂંધી મામારિડ ઉપાધિઓમાં રાખવા અથવા તેઓના પ્રવૃત્તિને જોઈ નહીં જોઈ એવી ધમ્મ

भारत की भावी भलाई का उपाय ।

भारतवर्ष की लीडर (अग्रणी) वहीं पुरुष हैं जो पढ़े लिखे हैं और जिनमें देशहितैषिता है । इन्हीं लोगों के हाथों हमारे देश की शोकमय अवस्था का सुधार है । मैंने अपने देश के सुधार के अर्थ बहुत कुछ सोच विचार किया है और मुझे विश्वास है कि भारतवासियों के लिये सब से भारी लाभदायक बात सम्वाद पत्रों का पढ़ना है । जिसके द्वारा ज्ञात हो सकता है कि देश के सुधार के लिये किन-२ बातों की आवश्यकता है । इसलिये प्रत्येक भारतवासियों को यह भी अपना धर्म समझना चाहिये कि अपने मित्र वर्गों को ताश, चौसर, शतरंज खेलने और निर्मूल गप्पों में काल व्यतीत करने से रोकें और उनकी इस बात की प्रेरणा दिलावें कि वे लोग अपना समय सम्वाद पत्र और पुस्तक पढ़ने में बितावें, हमारे देश भाइयों का कितना अमूल्य समय केवल गप्पवाजीयो में ही बीतता है यदि वे अपने इस अवसरको समाचार पत्रों के पढ़ने में व्यतीत करें तो उनकी अवस्था इतनी शोचनीय न हो । देखिये जापानी और इङ्गलिस्तान वासी बच्चे से लगा बूढ़े तक सम्वाद पत्रों का पढ़ना केवल अपना एक नित्य कर्म ही नहीं समझते बल्कि धर्म के समान मानते हैं । उनके जाति और देश की गौरवता सम्वाद पत्र ही हैं, अतएव वहां दो तीन लाख पत्र छपा करते हैं । इसमें सन्देह नहीं कि भारतवर्ष में निर्धनता के कारण सभी लोग पत्र नहीं खरीद सकते हैं, इसलिये मैं भारतवर्ष के समस्त देश हितैषियों से साविनय प्रार्थना करता हूँ कि वे लोग जिले-२ में और तहसील-२ में पुस्तकालय स्थापित करें और

विनय निवेदन करता हूँ कि इस कार्य को शीघ्र ही करने पर तत्पर हो जाय। देराइस्माइलखामें मुझे बहुत कुछ सफलता इस प्रकार से हुई है, अन्य जिलों में भी सफलता न हो इस का कोई कारण नहीं हो सकता है। इस लिये मैं अपने देश भाई, मित्र और धनवान् पुरुषों को वार २ चेताता हूँ कि भं-न्दिरों, और धर्मशालाओं में फ्री लाइब्रेरी खुलवा दें, जिनमें उत्तम २ कई पत्र मगाये जाया करें और लोग उन्हें मुफ्त पढ़ सकें। विचार कर देखिये तो यह कैसे पुण्य का कार्य है—अन्त में परमेश्वर से भी प्रार्थना है कि देश हितैषियों के इस धर्म कार्य में सहायता दे ॥

भवदीय,

टहलराम, गङ्गाराम, जमींदार (देहरा इस्माइलखामें)

एक नवीन—अद्भूत ग्रंथ !

अधिपति 'जैन समाचार' पर जो 'डिफेंडेशन केस' चला था उसमें उन्होंने अदालतमें अपने वचावमें स्वयं जो भाषण दिया था वह भाषण, और जेलमें मिला हुआ अनुभव, जेलोंमें जैन समाजको लाभालाभ क्या होता है, जेलोंमें क्या क्या सुधारा करना चाहिये, जेलमें किये हुए आध्यात्मिक और संन सुधारा संबंधी विचारः वगैराका संग्रह करके 'मेरी जेल-यात्रा' इस नामका ग्रंथ बनाया गया है। देवनागरी लिपि पढ़ने वाले २०० खरीददार कमसे कम अब्बलसे मिलेंगे तो सारा ही ग्रंथ देवनागरीमें छपा जायगा मूल्य शिर्ष रु. १). ग्राहक हो कर आपका नाम दर्ज कराओ और आपके मित्रोंकोभी ग्राहक बनाओ.

'जैन हितेन्द्र' ऑफिस—सारंगपुर, अहमदाबाद.

સેવાબુદ્ધિનો જાનવલ્યમાન દાખલો.

एकज माणस शुं अजवगजवतुं काम करी शके छे !

હાથ અને પેટ વચ્ચે જે જાતની સગાઈ છે તેવી સગાઈ દુની-
આમાના હરકોઈ એક માણસ અને હરકોઈ ખીજા માણસ વચ્ચે
ગહેલી છે

હાથ રળે છે, પેટ તે સગ્રહે છે અને હોજરી પાસે તહેનુ
લોહી બનાવરાવી દરેક અગને (તે સાથે હાથને પણ) તે લોહી
ખાંડ્યાડે છે

હાથ, પેટનો 'સેવક' છે, પેટ, હાથનું દાસત્વ કરનાર છે.
બેમા કોઈ કોઈનો શેક કે પ્રભુ નથી. બન્નેમા સેવાબુદ્ધિ છે અને
એ સેવાબુદ્ધિ બન્નેને પોતપોતાના લાભ સાથે ખીજાના લાભના
કામમા પ્રેરે છે.

દુનીઆમા કોઈ શેક નથી, કોઈ માત્ર પબ્તપદનો અધિકાર
ધરાવી શકે નહિ, સર્વ કોઈ 'સેવકો' છે, એક સાકળના ગૂદા
ગૂદા પણ જોડાયલા અકોડા છે

રાજા, ન્યાયાધીશો, પોલીસ, ધર્મગુરુ વગેરે સામાન્યતઃ 'મેવ્ય'
ગણાતી વ્યક્તિઓ ખરેખર તો સમાજના 'મેવકો' જ છે ખરું
હીએ તો પ્રજાગણુ તહેમની જેટલી મેવા કગવાને બધાયલો છે
તહેના કરતા તેઓ પ્રજાની વધારે 'મેવા' બજાવવાને કર્તવ્યથી
બંધાયલા છે

જે અમલદારો, જે શેઠીઆઓ, જે ધર્મગુરુઓ લોકો પામેથી
'મેવા' બેજાવવાનો હક્ક કરે છે, પોતાને પૂજાવાનો હક્ક કરે છે,
તેઓ 'સમાજ રાજા' અને 'આપ-લે'ના ઈશ્વરી ગ્રામદથી અગ્ન-
પ્રાગકો છે અને તેઓ ગમે તેટલું પાર્શ્વમાત્ર જાન કે પૂજનું
દાન જાન ગોખી ચૂક્યા હોય તો પણ 'બાળ છવો' છે, કાગલ
સેમતરૂપી સાકળના અકોડા બનવામા રહેલા 'આનંદ' નો તં-
નો હજી ખાલ આવી શક્યો નથી, પેટ અને હાથ વચ્ચેના રસ-
નિદ સમધને તજ તેઓ રહમજી રાક્યા નથી અને બિચારા

એક વાર કરીથી કહીશ અને એની એ વાત દરરોજ હમને વખત યાદ કરાવવી જોઈએ છે કે, દુનીઆમા કોઈ ઉપકાર કરે જ નથી, ખીજને મન જે 'ઉપકાર' દેખાય છે તેવું કામ કરનારે તો પોતાને અને સામા માણસને એક સામાન્ય સાકળના અકામ તરીકે માનતો હોય છે અને તેથી એને 'હુ આ ઉપકાર કરું' એવો ખ્યાલ જ આવી શકે નહિ.

પેટ થુ પોતાને અન્ન આપવા માટે હાથનો ઉપકાર માને છે ? તે થુ એને પગે લાગે છે ? 'તિષ્ઠતો' નો પાડ ભણી વાન કરે છે ? અને હાથ થુ પોતાને મળતા લોહીના પોષણ માટે પેટના ગુણોની ગીતા રચવા બેસે છે ?

એજ રાગ અને ખેડત, એક ઝવેરી અને ઝાડુ, કદાનાર એક સાધુ અને કેદી, એક વિદ્વાન અને ગામડીઓ, એ મર્મી એક સરખા ઉપયોગી મણકા છે, વિશ્વની સતારના એક સરખા ઝડી તાર છે એક પણ તાર તે સતારમાં નકામો નથી, એક પણ તાર ખીજ તારથી વધારે કિમતી નથી. દરેકને અમુક ખાસ અર્થ ઉત્પન્ન કરવાનું મેપાયલું છે, જે અવાજ તે તાર સિવાયના ખીજ તારથી નથી જ નીકળી શકવાનો દરેક તારનો ભિન્ન ભિન્ન પ્રકારનો અવાજ એક સૂરવાણું ગાન ઉત્પન્ન કરે છે, કે જે, મનુષ્યના જાનનર દીન્ય પ્રદેશમા ખેચી જવાની શક્તિ ધરાવે છે.

ઝાઘ દાન કે ઉપદેશ કે કોઈ જાતનું પરમાર્થી ગણાતું કામ કરે છે તેમનામાં એક એવું પ્રકારનું બળ પ્રવેશ કરે છે, કે જે બળથી તેઓ અસાધારણ—અમત્કાર જેવા—મહાન કામો બજાવી શકે છે, તત્વ-દૃષ્ટિએ જોતાં દરેક આત્મામાં અનંત વીર્ય—અનંત શક્તિ છે, જે ‘અહ’ના ઢાકણાને લીધે કેદ પુરાયલી છે જે માણસ પોતાની તે અનંત શક્તિ ઉપરનું ‘અહ’ ઢાકણું દૂર કરી શકે છે તેની અનાદિ જાળથી મજેલી ધ્રુવી શક્તિ ‘પ્રકટ’ થાય છે અને તેને પ્રતાપે અમત્કારી જેવા દેખાતા કામો તેનાથી સહજમા બની શકે છે.

જેટલા પ્રમાણમાં માણસ પોતાને સમાજરૂપ સતારનો તાર માનવાની લાવના હૃદયમાં દસાવી શકે છે, જેટલા પ્રમાણમાં માણસ પેટ અને હાથ વચ્ચેની સગાઈ સમજી ‘મેવ્ય’ પદને બદલે ‘સેવક’ પદ લેવામાજ આનંદ અને માન ગણે છે, જેટલા પ્રમાણમાં માણસ સવળાવી એકતા અનુભવે છે, તેટલાજ પ્રમાણમાં તે માણસ પરમાત્મા સાથે એકતા અનુભવી શકે છે, અને તેટલાજ પ્રમાણમાં પરમ શક્તિઓ તેના મ્યુક્ત દેહમાં પણ વ્યક્ત થાય છે—‘પ્રગટ’ થાય છે અને તેના હાથથી અજાયબી ઉપજે એવાં મહાભારત કામો બની આવે છે.

આજે આ દેશને—ખાસ કરીને જૈન સમાજને પૂર્ણ હચ્ચતા સેડીઆ કે સાધુઓની જેટલી જરૂર નથી તેટલી સમાજસેવકોની જરૂર છે “જગતની મેવા માટે દ્રવ્ય અને અગમહેતુતની જરૂર છે, તે માટે હું ગૃહસ્થાવાસમાં રહી તે બંને સાધનવડે સેવા બજાવીશ” એવા વિચારના ગૃહવાસી સેવકો તથા “અગત તગીઓ અને પ્રમાણે ફર કરી, વિચારવાતાવરણની વધારે સગવડ મેળવી, જગનેવાના રમ્તા ગોધી સદ્ અને નિષ્કલ્પન આશ્રમ તરફના લોકોના ખામાનનો જાણ લઈ એ રમ્તા લોકોને વધારે ફતેહમદીથી ખાસી નહું એટલા માટે મને ‘સાગ’જ આદરણીય છે” એવા વિચારના ત્યાગીઓ આ બંનેને આપણે ખરેખર—ઉચ્ચ શ્રેણીના ‘સમાજસેવકો’ કહીશું આપણા હાથ એમને અંગતરૂપે પ્રજ્ઞામ હાથે કરે પણ આપણું હૃદય સદાકાલ એમને નમતું જ રહેશે અને નું હૃદયને આપણા આત્માવિક નમનની વાન અનિચયોક્તિસરી રહેશે મનુષ્ય હૃદયને તુ માદ નથી આપતું કે જનન ન ધ્રુવ દેશરના તુ જનન અને દેશોના રાગ-મદાગજનઓએ ઉડી ટીપનીરી નાંચી અને ધ્રુવનાં જન્મવર્ણની પ્રસન્ના (ખીન્ના - મદાના - ધ્રુવે તો

બુથની ભાવપૂર્ણ) કરી હતી ? શાથી ? એ બુથ ટક્કરે એવું શું કર્યું હતું ? એણે કરેલું કામ શું સામાન્ય રાજદારીઓ કે વિદ્વાનો કે સાધુઓથી નહોતું અને તેવું ? શું તે અસાધારણ પ્રતાપી કામ કરનારો હતો ? આપણે હમણા જ તે જોઈશું અને ઈચ્છીશું કે એ મહાપુરુષના જીવનમાથી આપણને, આપણા પૂજ્યપદનો દાવો કરનારા ગૃહસ્થ તેમજ ત્યાગીવર્ગને અને આપણા બાળકોને 'સમાજસેવાનો' પાઠ બરાબર આવડવા પામે

‘મુક્તિદેશ’ નામે કરોડો રૂપિયાની આમદાની દ્વારા પરમાર્થ કરનારી સંસ્થાના સ્થાપક અને નિયતા જનરલ બુધ્ધિયમ બુથ ટક્કર ગયા વર્ષના ઓગસ્ટની ૨૦મી તારીખે ૮૩ વર્ષની ઉંમરે સખ્ત કામ કરતા શાન્તિપૂર્વક બીજી દુનીઆમાં ચાલ્યા ગયા છે તહેમનો જન્મ ૧૮૨૯માં થયો હતો બાલ્યાવસ્થાથી જ દુષ્ટીઓનાં દુષ્ટ તોષણ તહેમને બહુ લાગી આવતું અને તે વખતની પોતાની મુક્તિ મુશ્કેલી હરકોઈને મદદ કરવા તે દોડી જતા દુનીઆના દુષ્ટો શી રીતે જોખા કરી શકાય એ સવાલને પછી તો એમણે દરરોજ મનન કરવાનો વિધાય બનાવ્યો અને ૧૮૭૮ સુધી એ કોયડો છોડ્યા મનજમારી કર્યા જ કીધી તેટલો વખત તહેમણે વકતુતા કરી ખી કવવા ઉપર પુરતું લદા આપ્યું હતું લોકોમાં નીતિનો પ્રચાર અને નિઃશ્ચયીપણાનો નાશ કરવાથી ગુન્હાઓ અને પાપો તથા દુષ્ટોનું પ્રત્યક્ષ નાશ જોખામાં જોખું કરી રાજ્ય એવા સિદ્ધાંત પર તે આગ્રહ કરતા હતા માટે ધર્મની-વ્રદાની-છેવટે અધ્યવ્રદાની પણ મદદનો દેવતાના નામને ધરાવવાનું કાવ્ય

તહેમનો ધરાદો કદી કૃતેહમદ થઈ શકશેજ નહિ, કારણકે જેમણે હિંદુ ધર્મોનું ગમે તેવું પણ એક રૂપ જોયું હશે, તહેમને તો ક્રીશ્ચિય-નીટી તરફ વધારે ભાવ ઉત્પન્ન નહિ જ થઈ શકે તથાપિ જે હજારો હજાર વર્ષના હિંદુઓને ભૂખમરાથી અને અનીતિથી બચાવી ક્રીશ્ચિયનીટીમા લીધા છે તેઓનો તહેમણે એક અપેક્ષાએ ઉદ્ધાર જ કર્યો માનવો જોઈએ છે, અને દયાના-સેવાના એવા કામોની પ્રસાસ કરવાને આપણે બધાયલાજ છીએ)

વિચિત્ર પોશાકો, લડાયક ગીતો, વાજીત્રો, પેંમ્ફલેટો વગેરે દ્વારા મુક્તિદેશને જનસમાજનું લક્ષ ઝપાટાબધ ખેંચવા માડ્યું, અને તે સાથે જ યુથની જાત અને તહેના કામ વિરૂદ્ધ પોકાર પણ એટલોજ ઝડપથી ઉડવા લાગ્યો.

વિરૂદ્ધનો પોકાર એનો કાંઈ અર્થ હોય તો તે એટલોજ કે, અમુક કાર્ય જનસમાજના જાણવામાં આવ્યું, કે જે જાણપણુ પ્રથમ દ્રેષના અને પછી પ્રેમના રૂપમા ' પ્રગટ ' થયું જ જોઈએ.

યુથના ભાષણો વખતે ઘણાઓ તોફાન કરતા, પથરા ફેંકતા અને અપશબ્દો બોલતા થોડા વખત બાદ જાહેર પેપરોએ પણ 'ઉત્પેદ' તરીકે યુથને સારી રીતે ઝાડવા માડ્યો સામાન્ય લોકોણુ તેમજ વિદ્વાનોથી આ પ્રમાણે નિદાતા યુથને હજી એક પ્રશ્ન રહ્યો હતો, કે જે એને કદી છોડી શકે તેમ ન હતો, અને જેના બળ અને હિંમતથી જ તે એટલો આટલો બધાની સામે ઝુઝી ચકતો હતો, તે પ્રસાસક બીજો કોઈ નહિ પણ તહેનું 'હૃદય' હતું. યુથ શું કામ કરે છે, તે તે હૃદય મગજનું હતું અને યુથનું પાણી સારાં ક્ષેત્રોમા વહે છે એમ ખાત્રી થવાથી તે હૃદય પોતાના પાતાળ કોરેકા ઉગાડુમાથી અક્ષય જળની 'સ્રોત' યુથને ધીરુ.

તેના હૃદયબળ મદદ કરવા તૈયાર છે તેના ડચુ ઈસ્ટ પર્ગિલાન અટકી પડે છે. મહોટા મહોટા રાજાઓ, વિદ્વાનો, ગવર્નમેંટો, પત્રકારો અને સાધુજનોની પ્રસાસા વગરમાજે યુથને આવી મળી. નાનકા સંદેનચાદ ઓરવડ, સંદેનચાદ જોર્જ, જર્મનીના કપસર, આંગળા મીકાડો તેમજ તહેમને ખુસીરીતે માન આપ્યું અને સંસ્કાર મેવરે તહેમને સંસ્કાર સંદેનના છુટાપાણુ નોટા માન બન્યું.

હવે તહેમને જાણના મર્મ મારે ચાલે પોતાના બધા કદાઓનું જાણ બુદ્ધિનું માન આપ્યું, જે તહેમણે સ્ત્રી કમણ, ખત અને

દીર્ઘદષ્ટિથી કર્યું અને ' જનસમાજના ઉતાર ' ગણાતા મનુષ્યોને નીતિ અને સ્વમાન શિખવી ઉપયોગી 'શહેરી' બનાવ્યા

બુથનું કામ કેટલા થોડાં વર્ષમાં, કેટલા વિમ્મત પ્રદેશમાં અને કેવા લબ્ધ રૂપમાં ફેલાયુ હતુ ત્હેનો ખ્યાલ આ એકજ બાબત ઉપરથી આવી શકશે કે, ૧૮૭૮માં સ્થપાયલી તે સસ્થાએ ૩૩ વર્ષમાં ૫૬ દેશોમાં-જૂદી જૂદી ૩૫ લાખ બોલનારા દેશોમાં-સમાજસુધાગણુ કામ ચલાવ્યુ હતુ, ત્હેની શાખાઓની સંખ્યા ૮૫૮૨ હતી, દરેક ૨૯૩૫૬ માણસોને આશ્રય મળતો, અને મુક્તિફેજની મિલ્કતની વાર્ષિક આવક રૂ. ૩૦૦૦૦૦૦૦૦ ત્રણ કરોડ જેટલી હતી આજે માત્ર હિંદુસ્તાનમાં જ ત્હેના ૨૫૦૦ અમલદારો કામ કરે છે આ દેશની પ્રાથમિક શાળાઓમાં 'મુક્તિફેજ'ના ૧૦,૦૦૦ છોડગ શીખે છે અને ૮૦૦ હુન્નર-ઉદ્યોગ શીખે છે હિંદુસ્તાનમાં ત્હેની ૧૬ લાખ રૂપીઆની થાપણ ધરાવતી બેંકો છે, જેમાંથી ગરીબોને મ્હોટો આશ્રય મળે છે આ દેશના વણકરોની ઉન્નતિ અર્થે તેણે ૧૦૦૦થી વધુ શાળો તેઓને આપી છે હિંદના કેદીઓને સુધારવા માટે પણ એ સસ્થા ધણુ કરી રહી છે

આ બધા કામ ઉપરથી ખ્યાલ આવી શકશે કે જેને મેવા-ધર્મ બળવવા ઇચ્છા છે ત્હેને વ્હેલા કે મોડા એવા પ્રસંગો અને સાધનો મળી જ રહે છે, અને હૃદયબળ એવાની મદદમાં હોવાથી તેઓ નિડરપણે અને નિર્માનીપણે ધણુ અજ્ઞયખી ઉપજાવે એવુ કામ કરી બતાવવામાં વિજયી નીવડે છે

બુદ્ધિબળ, સેવાબુદ્ધિ અને પરમતત્વમાં શ્રદ્ધા એ ત્રણ સાધનો જેની પાસે છે ત્હેને માટે કશુએ અસંભવીત નથી બુદ્ધિબળ એ જૈનોનું ' જ્ઞાન ' તત્વ છે, પરમતત્વમાં શ્રદ્ધા એ જૈનોનું 'દર્શન' તત્વ છે, અને સેવાબુદ્ધિ એ જૈનોનું ' ચારિત્ર ' તત્વ છે જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્ર જે મોક્ષ આપી શકે, તો દુનીઆના દુખ કેમ ન ઝાપી શકે / જૈન સાધુઓ અને જૈન આગેવાનો તથા ભવિષ્યમાં આગેવાની લેવાને નિર્માયલા હાલના મુશિક્ષિત જૈનો એ મર્ચ તે જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્રનું વ્યવહારુ અને આ જમાનાને અનુકૂળ એક ઉપર ત્હેનુ અગ્ર સમજવા પામે અને જો એ રસ્તે તેઓ વળે તો જૈન સંપ્રદાય અને તે દ્વારા આપી દુનીઆને તેઓ કેટલો બધો લાભ પહોંચાડી શકે .

ગયા અંકમા આપેલી 'મહાવીર-મિશન'ની યોજના આવા જ કાંઈ ઉદ્દેશને સ્મરણમાં રાખીને કરવામા આવી છે, એમ આ લેખ તથા ગયા અંકનો તે લેખ કાળજીથી વાચનારને સમજાવવા સિવાય નહિજ રહે

લાઇઓ ! વડીલો ! નામો અને આકારોના ખોખાને વળગી ન રહો; તત્વોના-આકારોમા છુપાયલા આત્માના-પ્રેમી બનો, અમુક કપડા, અમુક વ્રત કે અમુક ક્રિયાથી જ મોક્ષ સધાય એવો આગ્રહ છોડી, આ દેશ-કાળમાં 'જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્ર'નું અથવા 'અહિંસા-સયમ-તપ'નું કુચું રૂપ વધારે બધખેન્તુ, વધારે અનુકૂળ અને વધારે આદરણીય છે તે જ વિચારો, અને રૂપ કે નામ ગમે તે હોય પણ તત્ત્વ અસલ મુજબ જ છે કે કેમ તે જ જોવાની દરકાર કરો.

મુ.બ.પ
તા ૧૭-૮-૧૩

વાડીલાલ મોતીલાલ શાહ

ચારિત્રનો અનુકરણીય નમુનો:—રાજકોટથી રા કચ્છનજી નંદલાલ શાહ જણાવે છે કે, જુનાગઢ રોટના ચીફ મેડીકલ ઓફિસર ડૉક્ટર નરસિંહલાલ ત્રીકમજી જેઓ ઉચ્ચ પાશ્ચાત્ય નિદાણ પામ્યા હતા સાધુમાર્ગી જૈન ધર્મ પર અચળ શ્રદ્ધા ધરાવે છે અને જેમની વૈદિક્ય કુનેહ માટે આખા દેશમાં તારીફ થાય છે તેઓ એક માસની રજા લઈ ગઈ તા ૨૧-૭-૧૩ના રોજ રાજકોટ ખાતે પૂન્યથી જનરાજજી મહારાજ પાસે શાસ્ત્રાભ્યાસ વધારવા માટે પધાર્યા હતા ‘ જૈન હિતેન્ધુ’ ના ગયા વર્ષના પર્યાયજ્ઞના અડમા જણાવ્યા પ્રમાણે તેઓ આવી સહકુટુંબ આવી કાઠના પરોણા ન બનતા મોઢુ ડરીને રહ્યા હતા, અને હવા ખાવા, મળવા જવા કે જેવા લાયક રથજોની મુલાકાતો લેવા વગેરે શોખોથી દૂર રહી તથા અમુક નરેજોએ મુલાકાત આહવા છતા ક્યાઈ પણ ન જતા શાસ્ત્રાભ્યાસ, ખાન અને મનમાં જ દરરોજના ૨૨ કલાક યુગરતા પોતાના એકના એક પુત્રને તાવ આવવાથી જેમની આરવાર માટે આરા ગમવામાં આવી તેહારે જવાબ દીધા કે “ ગામમાંથી ડૉક્ટરને મેડાયો, દાન હું ડૉક્ટર નથી ” આ આત્માર્થી પુરો પડી રયાનક, ગોર્ગન, મુદ્દિરક વગેરે ખાતાઓમાં થઈને ૨ ૩૦૦૦ નું દાન દીધું. આ માટે જેમની તારીફ કર્યા ન પુરોગમ માનજીનાઈ વડીવ, ના જેલવાલ મોરજી, ન પ્રાણજી ન મોરજી શાહ અને આ જળજી ત મહારાજ વગેરેએ ખેલીત ડરી હતી, પણ તેઓ મોરજી ના વતી જ ડૉક્ટર આજેને જેમને સહગામી દીધું કે “ પ્રવેશના વડા નાજીવની કરો, જાહે માટે અતરવડાકે મોરજી ના હું આજેને મોરજી નાજીવને, અહા દાન-ચીજ-નપ અને બાકી નાંજીના નાજીવ રાજીવનાનીને !

મહાવીર શાસનની 'દીક્ષા.'

ए विषय उपर शास्त्रीय ग्रंथ रचावानी जवरी आवश्यकता.

સાધુપણુ એ શુ ચીજ છે, એનો આતર આશય શુ છે, એનુ ગૌરવ કેવુ છે, એ સર્વ બાબતો ઘણી અધારામાં છે આને 'સાધુ' શબ્દના ઉચ્ચાર સાથે જે વિચારો મનુષ્યના મગજમાં ઉદ્ભવે છે તે પ્રાય, પોતાના જીવમાં આવતા અમુક સારા યા નરસા યા મધ્યમ પ્રતિના સાધુના આચાર-વિચાર અને દેહ ઉપરથીજ, ઉદ્ભવતા હોય છે. પણ વસ્તુતઃ એ આશ્રમ શા માટે સ્થપાયો છે તથા એનુ શુ ગૌરવ અને કર્તવ્યસીમા છે તહેનો યથાસ્થિત ખ્યાલ હ-જારમાં એક આવકને પણ નથી, ખુદ સાધુઓની બાબતમાં પણ તેમ જ છે

પરન્તુ, જો એક વાર સાધુપણુ સબધી સઘળી ગુઢ બાબતો ઘણા બુદ્ધિશાળી અને શાસ્ત્રરસીક મહાશયોના સચુક્ત શ્રમથી એટલી કરીને એક પુસ્તકરૂપે બહાર પાડવામાં આવે તો તેથી મ્હોટો લાભ એ થવા પામે કે, સાધુવર્ગ પૈકીના જેઓ ભદ્રીક કે ઉપકારી વૃત્તિના હશે તેઓ દુનીઆનુ કલ્યાણ કરવામાં પોતે કેટલો અને કેવી રીત-નો ફાળો નિર્દોષપણે આપી શકે તે સમજવા પામે અને તેથી લોકહિતના ઘણા માર્ગો કે જે અત્યારે ભુસાર્ધ જવા જેવા પડ્યા છે તે તાજ્જ થવા પામે

તે કારણથી, હું સમસ્ત સાધુવર્ગને—શ્લેઠ સ્થાઠ જૈન વર્ગના અને શ્લેઠ મૂર્તિપૂજક વર્ગના સાધુ વર્ગને તથા દ્વિગબર 'ત્યાગી' મહાત્માઓને, બ્રહ્મચારી શિતલપ્રસાદજી જેવા ભાવસાધુઓને—તેમજ 'જૈનહિતૈષી' ના અધિપતિ મહાશય તથા પડીત લાલન જેવા જૈન વિદ્વાનોને આગ્રહપૂર્વક વિનંતિ કરૂ છું કે, તેઓએ આ રમ્ભે પદ્ધતિસર પ્રયાસ આદરવા કૃપા કરવી

ઉપર સૂચવેલા પુસ્તકમાં નીચે જણાવેલા મુદ્દાઓ પર પુરતો નાશ નખાવો જોઈએ —

(૧) સાધુ આશ્રમ શા આશયથી સ્થપાયો હશે ?

(૨) સ્વહિત અર્થે સાધુના કયા ખાસ કર્તવ્યો છે ? અને જનહિતાર્થે કયા ખાસ કર્તવ્યો છે ?

(૩) સાધુપણના પ્રકાર, એ લિન્ન લિન્ન પ્રકારોમાં કયા સામાન્ય નિયમો મૂળતત્ત્વ તરીકે ધ્યાનમાં રખાયા છે ?

(૪) ઓછામાં ઓછા કયા ગુણસ્થાનકથી સાધુપણ શરૂ થઈ શકે અને આજના જમાનાનો સરેરાસ સાધુ વધુમાં વધુ કેટલામાં ગુણસ્થાનક સુધી જઈ શકે ?

(૫) સામાન્ય ગૃહસ્થ અને દેશવિરતિ શ્રાવક, દેશવિરતિ શ્રાવક અને કાચી દીલાવાળો સાધુ, કાચી દીક્ષાવાળો સાધુ અને વડી દીક્ષાવાળો સાધુ વડી દીક્ષાવાળો સામાન્ય સાધુ અને ઉચ્ચ શ્રેણીનો સાધુ એ સ્થિતિઓ વચ્ચેના અતરનું સ્પષ્ટીકરણ અને પરસ્પર સબધ.

(૬) 'તીર્થંકર' એ સમાજનાયક છે, 'સાધુ' એ તીર્થંકરના 'અતરંગ વર્ગ'ના સભ્ય (Members of the Esoteric Section) છે, 'દેશવિરતિ શ્રાવક' એ તીર્થંકરના 'બાહ્ય મંડળ' ના સભ્ય (Members of the Exoteric Section) છે, અને સામાન્ય શ્રાવકો એ માત્ર એ તીર્થંકરના રાજ્યના પ્રસાદો (sympathisers) છે, એ કલ્પના યથાર્થ છે કે કેમ ? યથાર્થ હોય તો રાજ્યથી સાબીત કરી એ કલ્પનાને વિસ્તારથી સમજાવો અને શબ્દાર્થ પ્રમાણે દરેક જનજનનાં કર્તવ્યો સમજાવો, યથાર્થ ન હોય તો ત્રસણ સાથે બૂઝાનુપારી તદ્દનુસાર દરેકના કર્તવ્યો બતાવો.

(૭) વિશ્વની ઉત્ક્રાન્તિ (evolution) માં નાદુરર્ગ કેટલે અને કયે ન્તે ઉપયોગી થવો જોઈએ, ધર્મ શકે અને ભગવાને એ નાદુરર્ગને શુ ફરમાવ્યું છે ?

(૮) 'દીક્ષા' ની દ્વિયા વિન્તારથી જાણો, એની (mystic path) ગુપ્ત બાબત સમજાવો, અને એ દ્વિયા દીક્ષિત પુરુષના પૂર્વજન તથા ઉત્તરાવ્રત સાથે કેવો મળાપ થતો છે તે જણાવો.

(૯) સાધુઓએ વચ્ચીમાં ગંદા જોઈએ ના ગંદા ? પ્રથમ તો સાધુ અને ત્યાર બાદ સામાન્ય માણસના દેશકામમાં શુ થવું જોઈએ ?

(૧૦) સાધુને કેવા મંડળોમાં ઉતરવું જોઈએ ? રાજ્યના જાણીતા જાણીતા સાધુના જમાનાને ખ્યાલમાં લેતા કેટલાક નિયમો તૈયાર કરો.

(૧૧) વસ્ત્ર-પાત્ર-પુસ્તકો અને ભોજન સળધી જૂદાં જૂદાં શાસ્ત્રોમા છૂટક છૂટક જે વિવેચન હોય તે ઉપરથી એક જૂદી યાદી કરો અને એમા હાલના દેશ-કાળને ધ્યાનમા લેતા કેટલી જટિલ મૂકવી ઉચીત ગણાય તે કારણોસહિત લખો.

(૧૨) અમુક કાર્યો અભાવે દોષયુક્ત જતા સાધુને (પરમાર્યના આશયથી) કરવાની છૂટ અપાઈ છે એમ શાસ્ત્રોપરથી જણાય છે, એવા સઘળા કાર્યો શાસ્ત્રોમાથી નોંધો અને તેના આશય લખો.

(૧૩) યતના એ સાધુનુ પરમભૂષણ છે તો ખાવામા-સૂવામા-ખેલવામા-ચાલવામા કયિક યતના, વચિક યતના અને માનસિક યતના કેટકેટલી રીતે જળવવી જરૂરની છે, કે જેથી સાધુ તરફ હરકોઈ મનુષ્યનુ સ્વાભાવિક આકર્ષણ થઈ શકે.

(૧૪) સાધુએ અનુક્રમે કયા શાસ્ત્રો શિખવા નોંધએ ? કયાં શાસ્ત્રોમા યોગનુ ખાસ વર્ણન છે ? યોગાભ્યાસ સાડે સાધુવર્ગ માટે કયા સાધનો ઉભા કરવાની જરૂર છે ? સાધુપણની કઈ ક્રિયાઓ યોગમાર્ગને વિષે પ્રવેશ કરાવનારી છે ?

(૧૫) જૈન સાધુ ‘ કર્મયોગ ’ કેવા કેવા રૂપે સાધી શકે ?

(૧૬) ભક્તિયોગના પ્રતાપે ધર્મના ઉપકારી પુરૂષોના દરદો (તેની ઇચ્છા વિરુદ્ધ-માત્ર જગતના હિતાર્થે) મટાડી શકાય એવો રસ્તો કાઈ છે ? ‘ Christian Science ’ મા માત્ર કાઈસ્ટને કરાતી પ્રાર્થના દ્વારા દરદો અને ચિતાઓ દૂર કરવાની વિદ્યા બતાવી છે, તેવું કાઈ જૈન ભક્તિયોગવડે પદ્ધતિસર ઉપજાવી શકાય તેમ હોય તો એ માટે થોડાક પાઠ રચો.

(૧૭) સાધુસંસ્થાના ફરજિયાત ધારા લક્ષમા લેતા, કેટલી ઉમરના અને કેટલી લાયકાતવાળાને એ સંસ્થામા દીક્ષિત કરી શકાય ?

(૧૮) જૈન સઘના હિતાર્થે કેવા સાધુઓને સઘમાથી બાતલ કરવાની જરૂર જણાય છે ? કયા કયા દોશો ચલાવી લેવા જેવા અને કયા બહિઃકાર કરવા જેવા છે ?

(૧૯) કેવી જાતના વ્રત-પ્રત્યાખ્યાન (આજના દેશ-કાળને ધ્યાનમા લેતા) સાધુઓએ ગૃહસ્થવર્ગને સમજાવવા કે આપવાની વિગેય ટાળજી રાખવાની જરૂર છે ?

(૨૦) મુસલિમ ઍન્યુએટો આદિને સાધુપણ તરફ પ્રેમ

ઉત્પન્ન થાય અને એ સમ્બામાં દાખલ થવાનું મુલાકાત વરવાની પ્રગળ ઈચ્છા થાય એવું કરવાના કાર્થ વ્યવહાર રસ્તા સૂચવે.

(૨૧) કેવા સાધુએ વ્યાખ્યાન વાચવા ? કેવાએ ન વાચવા ? એ જાણતમા શાસ્ત્રોના અભિપ્રાય તેમજ લઘુમારા અનુભવ ઉપરથી થતા વિચારો લખો.

(૨૨) વ્યાખ્યાન આપનાર સાધુએ કેટકેટલી જાણતો લક્ષમા ગણી જોઈએ ? વ્યાખ્યાન અસરકારક થવા માટે શાસ્ત્રોમા શુ શુ સલાહો અપાયેલી છે ? તે સલાહોનો, હાલની oratoryના નિયમો સાથે સખધ જોડી જતાવો. તીર્થંકરોની વાણીના અતિરાયો જણાવી તે ઉપરથી વક્રત્વકલાના નિયમો યોગ્ય જતાવો.

(૨૩) હિંદુ સ્વામી શમતીય, અમેરીકન શીલમુદ્દ એમર્સનના ગુરુએ વગેરે આજના જમાનાના પુરુષો સિદ્ધને જોડી શકતા અને મર્ષો લેખના આજમાનુ તરીકે વિદ્યાધ રહેતા, એવી શક્તિ જૈન સાધુઓમા કોઈમા ન જોવામા આવે એનું કારણ ખરેખર શુ ધારણો ? દરેક જાણતમા ‘ વિચ્છેદ ’ નું ખદ્ધાનું કે ‘ જૈન સાધુ વિદ્યા ફેરવી નક નહિ ’ એવું ખદ્ધાનું નહિ ચાલે ! (એમર્સનના ગુરુ કે જે અમેરિકન યોગી હતા તે કાઈ વિદ્યા કોગ્યવાની ઈચ્છાવાળા નહોતા, અવલાવત જ સખળા પ્રાણીઓ એમના તરફ આકર્ષાતા અને એમની મોખતમા આનંદ પામતા)

(૨૪) સાધુર્ગની આત્મિક ઉત્કાન્તિ માટે, એમના વિચારો વિશાળ કરવા માટે, એમને જગતના ઉપકારીમણ તરીકે ઢાને લગાડવા માટે શાસ્ત્રોનો જાધ ન આવે એવી રીતની કાર્થ યોજના જતાવી શક્યો ?

(૨૫) અમુક સયોગોમા સાધુને નહીં એળગી જવાની હક છે, તો યુરોપ-અનેરિકના જર્મ જહાસદ્ધો નાશ કરાવી મેનનસ અને આત્મવિદ્યાનો મોખ તે નત્યાગની તોડોને લગાડવા માટે સાધુધારે તો ઉચન કરી શકે કે કેમ ? એટલા અિચિત્તે સાધુએ પહોંચવા માટે શા માટે ન શકે નું જોઈએ ?

(૨૬) ‘ સખધ ’ નો અનાક, મગ ધર્મ તરફ દરેક મવા ઢની ફરેન; દરેક સખધની જગતમા નાક કર્યા અનનુ પધાનુ રેવા જોઈએ. હિંદુમા લગાન જૈન સાધુઓપર કેકે અવધાનક ૧૦૦ અને કરાવી લિનરતુ જરૂરનું છે કે / જરૂરનું હિન તો રેવા રાધે તે હિંદુ નાક ?

(૨૭) પૂર્વાચાર્યોએ જેમ સમયકાળ પ્રમાણે નવા શાસ્ત્રના રૂપમા 'ત્રયો' લખ્યા છે, તેમ આજના દેશ-કાળને અનુકૂળ થતા સાથે શાસ્ત્રનો મૂળ આશય સચવાય એવી રીતની 'જૈન મૂર્તિ' બનાવી શકાય ખરી કે? બનાવી શકાય તો કેવા ધોરણપર?

(૨૮) સાધ્વી-આશ્રમના ઉદ્ધાર માટે વ્યવહાર રમતા સૂચવો.

(૨૯) 'ચતુર્વિધ સધ' કોને કહેવો? હેમાંની દરેક વ્યક્તિની સધવ્યવસ્થામા શુ સત્તા છે?

(૩૦) કયા કયા પ્રાતો અને દેશોમા સાધુવિહારની વધારે જરૂર છે?

આ ૩૦ (અને તે ઉપરાંત લેખકોને પોતાને સૂઝે તે) મુદ્દાઓ ઉપર, વિશાળ વાચન અને મનન બાદ, જેઓ પોતાના વિચારો લેખરૂપે નીચે સહી કરનારને લખી મોકલશે તેઓએ જૈન સંપ્રદાય ઉપર એક મહોટો ઉપકાર કર્યો ગણાશે કારણ કે આ મુદ્દાઓ ઉપર જૂના જૂના વિદ્વાનો તરફથી નખાતો પ્રકાશ એકઠો કરીને તે પરથી એક મહોટું અભ્યાસક્રમ પુસ્તક તૈયાર કરવાનો અને હેતુ બહોળો પ્રચાર કરવાનો નીચે સહી કરનારનો ઇશિદો છે.

વાડીલાલ મોતીલાલ શાહ

એક નનામો લેખકમધુ, જુનાગઢથી જણાવે છે કે, ત્રીયુત દેવદરણુ મુળજીભાઈ તથા ત્રીયુત નથુભાઈ કૃપારામ એ બે ઉદાર ગૃહસ્થો જુનાગઢમા પાંચ લાખના ફડથી જૈન બોર્ડિંગ, વિધવાશ્રમ અને અનાયાત્રમ ખોલવાની હિતચાલ કરે છે આ ખુશખબર આપનાર મહાનયનો આપણે ઉપકાર માનીશું ઉક્ત બંને ગૃહસ્થોની ઉદાર વૃત્તિ અત્યાર પહેલાં સુપ્રસિદ્ધ છે, તેથી એમના જેવા ધર્મ પ્રેમી ત્રીમતો આવા ઉપયોગી ખાતા ખોલે એ બનવાનું છે આમણે આજ રાખીશું કે, આ ખબર જલદી ખરી પડે તે સાથે આ બંને એમ પાનું ફરિયાદીશું કે ઉક્ત મહાશયો આવા જરૂરી ખાતા ખોલવા સંસ્થા સંસ્થા સંસ્થા યોજના અનુસરી જૈન અને જૈનના મહાશયો તરફથી તમારે રૂબરૂ અને આજની આપણી મેડેડ કેડેડ મેડેડ જન સંસ્થાઓમા જ અવ્યવસ્થા જોવામા આવે છે

સંવત્સરીની બક્ષીસ.

૧ 'સત્' એક છે, ઉપાધિને લીધે અનેકવત્ લાભે છે.

૨ 'સત્' ની છાસા સર્વને હોય, પણ સસને પોતાનુંજ સ્ત્રી લેવાનો અધિકાર કાઢીને નથી

૩ સત્ને મર્યાદા નથી, દેશ-કાળનાં બંધન નથી, તે અનૂક સ્થળે ન હોય એમ મલવતુ નથી

૪ બહુ શાસ્ત્રોની જાળમાં અટકાવુ નહિ, એવી કેટલાકના ચિત્તને બ્રમ થાય છે, વીર્ય અને શક્તિનો કાય થાય છે, એક સત્ ૧૨૧ને જાણવું

૫ જ્ઞા માને સ્થાને એટલે છે

૬ માણસ પોતેજ પોતાનો શત્રુ અને પોતેજ પોતાનો બંધુ છે

૭. જેમ છે તેમ હોયુ જોઈએ માટે છે, જે જેવું છે તે તેવું અગમ્ય છે; જે છે અને જેવું છે તે અને તેવું અનુભવમાં આવતું નુકસાન છે

૮. વિન્ધોત્પત્તિ, ઈર્મ, ઈશ્વર, બ્રહ્મ, પ્રકૃતિ, માયા, મર્ગ-તરંગની આવતા, ધર્મ, સુધર્મ એ સર્વમાં મતભેદ તો રહેવાનોજ મતભેદ નહીં કરવો, બ્યથ કમલમાં પડવું નહિ

૯. જનસમાજને વિચાર કરવા કરતા માની લેવું વધારે ઠીક પડે છે.

૧૦. જેટલા જેટલા મનુષ્ય મનવી પ્રિય મનાય છે, તેટલા તેટલા મોક્ષના ખીજા કુટુંબમાં કાઢાય છે.

૧૧. જગત્ કોઈ-કદિયોના ખાટે માંગે ત્યાં જતા વેગને આગી તેને જન્મમાં મર્યાદા, દાન આપો, દયા કરો દમ, દાન અને દમ ને જન્મ માખસા ઉપરજ વલ આપો

૧૨. જોઈએ તે પ્રયોજેલા પુ પાર્યે વડેજ નરંદા સર્વ જન્મ ને મરણ

૧૩. પ્રભુના કૃતિ ગ્યાપી કમના નચ્યા રોજું અને પોતેજાનાથી પ્રકૃતિનું વિનંદ સ્ત્રી અધિકાર નિર્ભૂત રંગો.

૧૪. જ્ઞા, સ્વ, વિષદ, ચિન્તા, નદા જ્ઞાતિ નાનકોરોપક વિનંદો સ્ત્રી જ્ઞાતિ નાનકોર, અનંદ નદા અદિ નાનકોરોપક વિનંદો ને વડા

૧૫ માત્ર કર્મ (કાર્ય-ક્રિયા) કરવાનું માડી વાળવાથી માણસ 'નિષ્કર્મ' થતો નથી

૧૬ ત્યાગ તે માત્ર બહારના આડઅંગ તરીકે નહિ, પણ જેક હૃદયની અદરથી નીકળતા પ્રણય-ગાનના સ્વાભાવિક પરિણામ તરીકે થવો જોઈએ જ્ઞાનશુન્ય ત્યાગ, વિવેક-વિગગથી રહિત એવો સામ લાભને બદલે હાનિ કરી બેસે છે.

૧૭ પહેલાં યોગ્ય થાઓ, અને પછી ઇચ્છા કરો. અને તે પછી કાર્ય આરભો યોગ્યતા સપાદન કર્યા વિના કોઈ પણ મોટું કામ હાથમા ન લેવું

૧૮ અમુક કામ આપણે કરવા યોગ્ય છે એટલાજ વિચાર્યો કામ કર્યે જવું, 'કૃણ' નો વિચાર આપણે શા માટે કરવો ?

૧૯ જ્ઞાનીને પણ પ્રકૃતિ તો હોયજ છે, પ્રકૃતિ એ કાર્ય માત્રની નિયામક હોઈ જ્ઞાનીનો આચાર પણ જ્ઞાન અનુસાર નહિ પણ પ્રકૃતિ અનુસાર થાય છે ('પ્રકૃતિ' એટલે પૂર્વે કરેલા શુભાશુભ કર્મનો આ જન્મમા પ્રગટ થએલો સરકારસમૂહ)

૨૦. માણસ કોઈ દેવ નથી 'મહત્તા' અને 'સંપૂર્ણતા' એ એ વચ્ચે ઘણું તથા ન ઓળંગી શકાય તેવું અંતર છે દોષ ઉપર નહિ, પણ ગુણ ઉપર દૃષ્ટિ રાખો

૨૧ આપણા પોતામાંથીજ જે સુખ આપણને મળે છે તે સુખ, આપણી આસપાસના વિષયોમાંથી મળતા સુખ કરતા વધારે લેહેજતદાર, નિર્મળ અને ચીરસ્થાયી હોય છે

૨૨ એક અથવા બીજા પ્રકારની વિલાસપ્રિયતા, વિષયાધતા અથવા ભોગલોલુપતા જ હરકોઈ પ્રજા કે વ્યક્તિની પડતીતું પ્રાથમિક કારણ છે

૨૩ નિરૂપયોગી વિચારો અને ક્રિયાઓ મનુષ્યનું સત્યબળ અસાધારણ પ્રમાણમા હરી લે છે

૨૪ શોક, ઉદ્વેગ, ચિંતા, સર્વને કાઢી નાખી પ્રસન્નતાને સેવો, અને વર્તમાન કાળની દરેક પળને ઉત્તમ પ્રયત્ન વડે શોભાવો

૨૫ આપણે ઉપકાર કરીએ છીએ તે આપણા પોતા ઉપજ કરીએ છીએ, જગત ઉપર નહિ

૨૬ સદા સર્વદા કર્મ કરતા રહો, પણ જગતની વસ્તુમા તથા કર્તૃત્વ ભાવમા લેપાશો નહિ

૨૭ જગત કોઈ આપણી નિત્ય રહેવાની ભૂમિ નથી, એક 'ત્રામસ્થાન' છે

૨૮. માણસ ખરેખરો કેવો છે, તે કરતા આપણે તેને કેવો
ધારી લીધો છે, તે ઉપરજ માણસો વિશેના આપણા અભિપ્રાયનું
ધારણું રહે છે

૨૯. પ્રતિ કાલુ નિશ્ચય અને પ્રયત્ન દ્વારા આગળ વધવું.

૩૦. જીવનની ઉચ્ચ સ્થિતિ, કરવાથી થાય છે, ઘણી વાતોનો
મનઃસ્થા ખીચડો કરવાથી નહિ

૩૧. મગજની અભગાઈ ઉપર ગોઠવેલ શાસ્ત્રીય બુદ્ધિવિભવનો
ભાર તે કાર્મ 'જ્ઞાન' નથી.

૩૨. કેવળ ખજાર મેળવવા માટે, પ્રખ્યાત થવા માટે, કે પૈસા
કમાવા માટે નહિ, પણ પોતાને તેમ જીવનને ઉચી ડાઁરીએ લઈ
જવા માટે જ્ઞાનની જિજ્ઞાસા કરવી

૩૩. થોડું પણ પાકું વાચવું, જે વાચવું તે એન્ડમ વગર
વિચારે માની લેવું નહિ, માત્ર માહિતી કે ગમત મેળવવા ખાતર
વાચવું નહિ, પણ વિચારવડે મનને કેળવી પાકું બનાવવાના હેતુને
દર્શેશ નજર આગળ રાખી વાચવું

૩૪. જે હરીકૃત ખરી રીતે બને છે, તેના વર્ણનમાં, માત્ર તે
ફરી ફરીને બોલવાથી કે એકબીજાને વાત કરવાથી, અવગ્ય ફેર પડી
જાય છે, જૂઠાનું સત્ય સ્વરૂપ બદલાઈ જાય છે મનુષ્યવિચારનો
અને મનુષ્યની અસ્થિતિઓનો દુષ્ટ ગધ એ જૂઠા હરીકૃતને ઝાણી
મન છે અને જૂઠાના શુદ્ધ સ્વરૂપને બગાડી નાખે છે

૩૫. અંતરમાં અનુભવ હોવા વિના અન્યના પગમાર્ગે મન-
ભરને કાઢી જાણી શકે નહિ

૩૬. આત્મપરીક્ષા પ્રથમ કરી, કે જેથી પરપરીક્ષા શુદ્ધ થાય

૩૭. 'યતના' વગર કોઈપણ કામ સારૂ થતું નથી. (યતના
જેવું ઉપયોગીવતા, વિવેકપૂર્વક વિચારશીલતા)

૩૮. મનુ એટલું સારૂ અને જૂનું એટલું ખરાબ એમ નથી
તેમજ મનુ એટલું ખરાબ અને જૂનું એટલું સારૂ એમ પણ નથી
જનાય એકનો વિવેક--વિચારપૂર્વક પરીજા-કરીને નરીકાર કરેશ,
પારકી બુદ્ધિએ દોષાણ નહિ.

૪૧. હાડાયત્રની પેઠે ગમે તે વ્યવહારમા કરવું પડે, અથવા ગમે તે સગમા રહેવું પડે, તોપણ દષ્ટિરૂપી કાટાને જાનડપી ઉત્તર-ધ્રુવ તરફજ સ્થિર રાખવો.

૪૨. પ્રારબ્ધકર્મ કૃતરો છે, એ વ્યક્ત શરીરને ગમે તેમ ચુથે તોપણ વૃત્તિને શ્રી વીતરાગ પ્રભુમાજ નિશ્ચલ રાખવી.

૪૩. હૃદયમા તીવ્રતાથી જેની ઝખના થાય છે તેજરૂર મળે છે.

૪૪. મનુષ્યમાત્રના હૃદયોમા જે કે એકજ અતરાત્મા રહેલો છે, એજ સર્વનો શાસ્તા છે, ગુરુ છે, બન્ધુ છે, તથાપિ એના શાસનનો, એના ઉપદેશનો, એની સલાહનો દરેક મનુષ્ય પોતપોતાની ભાવના પ્રમાણે અર્થ કરે છે.

૪૫. ગૃહજીવન પ્રભુ વિનાનું ન ગણો, નારિતકંતા અને પ્રમાદને દૂર કરો.

૪૬. બાહ્ય પદાર્થોમાજે રૂપ રંગ વિસ્તાર કે મુખ દુ ખ આપવા-પણું જેવામા આવે છે તે તે વસ્તુઓના ધર્મ નથી, પણ આપણે તેઓના ઉપર તે તે ધર્મોનું આરોપણ કરેલું છે.

૪૭. સ્વત્વ જળવત્વ, પણ મિથ્યાભિમાની ન થવું, બહાદુર થવું, પણ ઉદ્ધત ન બનવું.

૪૮. ઉપાધિ અથવા રીત્રી, ભાષા, વસ્ત્ર, વાચાક્ષતા, ટાપરીપ, આડબર એવી એવી બાહ્ય ઉપાધિઓ ઉપરથીજ સાધારણ માણસો સદામાની પરીક્ષા કરે છે બુદ્ધિવિભવ અને અનુભવને લક્ષમા રાખી બીજા કંટલાક લોકો પરીક્ષા કરે છે કોઈ વિરલ મહાત્માજ માણસના અંતરમાં પેસી તેના સસ્કાર, ભાવના, પ્રકૃતિનું સ્વરૂપ નિરખી તે પગથી પરીક્ષા કરે છે.

૪૯. નિન્દાનો ઉત્તમ પ્રતિકાર એ છે કે, તે તે દોષો પોતામા નથી એવી વિશુદ્ધ વર્તનવડે ખાત્રી કરી આપવી.

૫૦. માણસ જેવું ચિતન આગ્રહપૂર્વક કરે છે તેવોજ થાય છે.

૫૧. આત્માની શુદ્ધિ, વિસ્તાર, કલ્યાણ, વિજાસ, એ સર્વ પણ કેવળ સ્વાર્થ માટે નથી, પરન્તુ એ સિદ્ધ થયા પછી જનમેવામાં ન-પડ રહેવાનું છે નિસ્વાર્થ હેતુથી એવી સ્થિતિ મેળવવી.

૫૨. સ્વતંત્રતાને જ્યાં સ્વચ્છદતા, શ્રદ્ધાને સ્થાને વહેમ, અને તે સ્થાને આમંજિત ન આવે એ માટે સાવધ રહેવું.

૫૩ બીજા મનુષ્યના સ્વભાવવર્ણનમા માણસ જાણ્યેઅજાણ્યે પોતાના હૃદયભાવનું, મનોવિકારનું, સંસ્કારનું પ્રતિબિંબ પાંદે છે, પોતાનાજ વિચારોનું પ્રત્યાગેષણ કરે છે; અને બહુધા પોતાના જ અનુભવનું મિત્ર ચિત્ર આજેજે છે

૫૪. આંતર જીવન મુધારો, કે જેથી બાહ્ય જીવન મુધરો.

૫૫ જવાબદારીનું સ્વરૂપ સ્તુમજવાની ઇચ્છા થવી એ મુશ્કેલ છે, ઇચ્છા થયા પછી તે સ્તુમજવા જેટલી શક્તિ મુશ્કેલ, સ્તુમજવા પછી તે અદા કરવી મુશ્કેલ, અદા કર્યા પછી હુંપદ અને ફજાની આરાનો ભાગ મુશ્કેલ.

૫૬ આત્મ સન્માન, આત્મ જ્ઞાન, અને આત્મ સંયમ (Self-respect, self-knowledge and self-control) એ ત્રણ-વીજ મનુષ્યને ત્રેષ્ટ સામર્થ્યની પ્રાપ્તિ ધાય છે

૫૭ તમાગથી અને તેટલું, અને તેટલા સાધનોવડે અને અને તેટલે માગ, જ જે ધ્યાને બની રહે ત્યાં, જે જે સમય અને તે તે સમયે, જેટલા મનુષ્યનું બની નહે તેટલા મનુષ્યનું, અને જ્યાંની ગતી રહે ત્યાં મુધી, હમેશા ભલું કરો.

૫૮. અધિવેડીને શાસ્ત્ર ભાગ છે, રાગચાળાને જ્ઞાન ભાગ છે, નસાનતને મન ભાગ છે.

૫૯. મહાસત્યગ્રામીયુક્ત, સમદષ્ટિ, કાર્ત્ત્વ અવસ્થા ડગવાયા ન ખીર પુરોષ છે તેજ 'નાતુ' તરીકે ગણાવા યાગ છે

૬૦. સદનસારન વડેતો ખરેખર ભાગેજા મળે છે, સદનને નિષ્ઠા તેજ મહુ નાજતો અખ્યાત કર્યા પછી પણ મસાને ન મનુષ્યના બની પેક બારનાજ ઉચ્ચાને કહે છે

૬૧ " મન પ્રાણી મને નિદદષ્ટિએ મુખો " ને મન પ્રાણ-જોને નિદ દષ્ટિએ નેત્રો ' એમ કાર્ત્ત્વ વિદેશ કહત કમન નિદ નેત્ર પ્રયોગ

તપ.

“ સરૂઆતમાં ઠડવાં લાગે તેવા પણ પરિણામે સુંદર બને પ્રકારના તપ હમેશાં કરવા, તે કુકર્મના ઢગલાનો તુરત વિનાશ કરે છે, - જેવી રીતે રસાયણ દુષ્ટ રોગોને દૂર કરે છે તેમ. ”

અધ્યાત્મ કુલ્પદ્રુમ, અધિકાર ૧૫

દુનિઆમાના પ્રત્યેક ધર્મમાં તપ એક મુખ્ય અને આવશ્યક અંગ ગણાય છે. ધર્મર્થિ દુખની ઉપેક્ષા, અને તિતિક્ષા, ઇન્દ્રિય અને મનની એકાગ્રતા, પ્રાણુ નિયમન, ઇચ્છા નિરોધ એમ તપના વિવિધ અર્થો મનાય છે. વૃત્તિઓને એક કરી વિશુદ્ધ સવેગમાં ગ-ખવી, દરેક સંજ્ઞેગોમાં ચિત્તવૃત્તિને એકની એક સ્થિતિમાં રાખવી-જ્ઞાનાનન્દમાં લગાડવી એ પણ ‘તપ’ છે, તેમ અધ્યયન-નિયમ-મ-ચારિત્ર એ પણ ‘તપ’ છે. **પરાર્થે સ્વાર્પણશીલ જીવન એ ‘તપ’ની ઉત્કટ લાવના છે;** પરંતુ એ શબ્દો ગોઠવવા કે એમ બોલી બતાવવા જોટલી સહેલી અને સરલ નથી. ટાઇ વિરલ મહાન પુરૂષોમાં એ લાવના તેના ખરા સ્વરૂપમાં પ્રતીત થાય છે પોતાની લાગણીનું ખુન કરી, પ્રકૃતિને કચડી નાખી, ‘હુ’પણાને છેકળ ભૂલી જઈ, સ્વાર્થને પરાર્થમાં મેળવી, પરાર્થે સ્વાર્પણશીલ જીવન ગાળવું એ **પરમ ‘તપ’** છે, ખરૂં તપ છે.

‘તત્ત્વાર્થસૂત્ર’ ના વિદ્વાન કર્તાના શબ્દમાં બોલીએ તો એજ ‘ઇચ્છાનિરોધ’ છે પણ આવું તપ સત્કર્મનો પરિપાક થયા વિના માત્ર શીખવ્યાથી સાધી શકાતું નથી. અસ્તુ ! પરંતુ જૈનશાસ્ત્ર તો છેક જીવંત બુદ્ધિના બોટ મનુષ્યથી લઇને સૂક્ષ્મ બુદ્ધિવાળા વિદ્વાન પુરૂષ માટે પણ તપનું વિધાન કરે છે અને તે તે વર્ગ પોતાની સ્થિતિ શક્તિ અને સ્થૂમજ પ્રમાણે એ આચરી શકે તે માટે બાહ્ય અને આભ્યંતર મળી કુલ ૧૨ વિભાગમાં* તપના સ્વરૂપ બતાવે છે. તપનો યોગ બધાને માટે એક સરખી રીતિ-કૃતિવાળો હોવો.

* ૧ અનશન, ૨ ઉણોદરી, ૩ વૃત્તિસંક્ષેપણ, ૪ રસત્યાગ, ૫ કાયકલેશ, ૬ સલીનતા, એ સર્વ ‘બાહ્યતપ,’ અને ૧ પ્રાયશ્ચિત, ૨ મિત્ય, ૩ વૈયાવૃત, ૪ સ્વાધ્યાય, ૫ ધ્યાન ૬ કાયોત્સર્ગ, એ સર્વ ‘આભ્યંતર તપ’. અત્રે એ સર્વનું વિસ્તારભર્યું વિશેષ વેચન નથી કર્યું, જિજ્ઞાસુને તે, ધર્મગ્રંથોમાંથી મળી શકશે.

અનેક ઉપવાસ કરે તો તેથી કાંઈ ફલ નથી 'ફલ નથી' એમ કહેવામા કોઈ બાધ લેતુ હોય તો તેને કહેવાનુ કે, એવા વ્રતથી જો આર્ત અને રૈદ્રપણુ થતુ હોય, શુદ્ધોપયોગની વૃદ્ધિ થતી ન હોય, પારકાનાં પેટ ભરવાને-પારકાંનુ કલ્યાણ કરવાને-પારકાનો અર્થ સુધારવાને અર્થે ભૂખે મરતા, પોતાના કલ્યાણને છેડુ મૂકતાં, પોતાના સ્વાર્થને તિલાંજલિ આપતાં જો લેશ પણ શીખાય ન હોય, તો પછી મનના માની લીધેલા સતોષ સિવાય બીજુ કંઈ યુ મળે છે ? નૌકારસી આદિ તપની પ્રક્રિયામા હેતુ શુધ્ધ વેદનીનો પરાભવ કરવાનો છે કહેવાનુ કે, ઉપવાસાદિ વ્રતને *સાધ્ય માનવામા ભૂલ થાય છે, એ તો સાધન છે; અને તે પાુ નિકૃષ્ટ (જો પોતાનાજ સ્વાર્થ માટે હોય, એવી રસાસક્તિ તૂટતી ન હોય, વૃત્તિનો સક્ષેપ થતો ન હોય, આર્ત અને રૈદ્ર ધ્યાન વધતુ હોય તો) છે એનુ એ વ્રત પરાયે આચરવામા આવે તો શિઘ્ર ફળપ્રાપ્તિ નીવડે છે. યશ, મુખ્ય, લાભ, ધર્મલાભ એથી પમાય છે હકીકતિને વશ લાવવાના ચત્ન પણ કંઈ સર્વથા વિજયી નીવડ્યા નથી

વિકારો, અને વિકારોની ઉત્પાદક વાસનાઓમા અટવાઈ પડવાથી બચી, ચેતનને તેના મૂળ રૂપમા લાવવાને-તેના અબધે શુદ્ધ નિર્લેપ રૂપમા લાવવાને, આતરિક ગુપ્તજ્ઞાનાદિ જે સ્વગુણ છે તેને 'પ્રગટ' કરવાના કાર્યને 'અભ્યતર તપ' એવા નામથી ઓળખી શકાય બાહ્ય તપથી ઈન્દ્રિયદમન અને વૃત્તિસક્ષેપ થતા 'આતર તપ' નુ અનુક્રાન ઠીક થાય છે આતર તપ સાથે જેનો સંબંધ છે, આતર ગુણોને વિકસાવવામા જે ઉપયોગી થઈ પડે છે, તેવા 'બાહ્યતપ' ને અજ્ઞાનકષ્ટ ગણી શકાય નહિ બાહ્ય અને આભ્યતર તપનો સમ્યક્ પ્રકારે યોગ થતા-ઐક્ય થતા જ્ઞાનીઓ એક સ્વાસોવાસમા અનન્ત કોટિ કર્મની વર્ગણુને તોડી પાડે છે, અને અજ્ઞાની સ્હમજ્યા વિનાની બાહ્ય ક્રિયામા પરાયણુ એવા તપસ્વીના ભવોના ભવો આત્મા જાય તોપણુ તેમનાથી કર્મબંધન શિયિત થઈ શકતા નથી, ઉત્તરા બંધન દટ થતા હશે

* ૧ જૈનશાસ્ત્ર અપવાસાદિની લક્ષણા કરાવતા એક અર્થે કહે છે કે 'વિપય-કપાય અને આહારનો વિધિવડે ત્યાગ કરવામા જે તે અપવાસ "

હવે આપણે જે સ્થિતિમાં છીએ તે સ્થિતિ આપણાં પૂર્વનાં
કર્મોનું પરિણામ છે, કર્મોવિરુદ્ધ ઉચ્ચ નીચ ગતિના ચક્રમાં માનવીને
જન્મજી કરતું પડે છે, એ કર્મનો નાશ કરી નિર્કર્મ અવસ્થાએ
પહોંચવાનું છે આ અવસ્થા સિદ્ધ કરવા માટે અનેક ઉપાયોનો ઉપ-
દેશ છે. દેશ-કાળ અનુસાર આપણા તે માટેના ઉપાયોમાં એક
મુખ્ય ઉપાય એ છે કે, અનુભવ વિચાર અને અનુભવ ક્રિયાથી બચી
નુતન વિચાર અને શુભ ક્રિયામાં આગળ વધવું ધર્મ માટે દુષ્ટ
વેદ, તપ તપત્તુ, પશુપકાર માટે બ્રૂએ મરતુ અને વૃત્તિઓને મારી-
આપી કરી ખોટા દંભ કરવાથી કાંઈ ફળ નથી પરાર્થપર
લક્ષ રાખી જીવનને જેમ અને તેમ સ્વાર્થજીવીલ બનાવવું.
ધર્મનાં બરા તત્ત્વ ગોધી તેના ચિતન-મનન અને કથનમાં મચતુ,
તત્ત્વનાર આચાર યોગ્યતા

કાઈ પણ વસ્તુ-પુદ્ગલના ત્યાગ તે 'આમ્યતર ત્યાગ' ન
મેંડા ત્યાં સુધી 'આતપ' છે અને તેથી વિરક્ત મહેવાનું કહેવામાં લેખ-
અનેક પરમપુરુષોએ કરેલા મચનાનો માત્ર પડો પાડે છે

મુનિ નાગચંદ્ર (કન્જ-વાંડી)



કેળવણી કેવી અપાય છે અને કેવી અપાવી જોઈએ?

પ્રો. આનન્દશંકર બાપુભાઈ ટ્રુવ M. A. L. L. B ના
તત્સબધી વિચારો

દરેક યુગની જરૂરીયાતો જુદી હોય છે, અને તેથી આ નવીન યુગમાં કેળવણીએ જે નવું સ્વરૂપ લેવા માગ્યું છે તે વિચારવા જેવું છે. આ નવું સ્વરૂપ તે માત્ર રાજ્યાધિકારીઓની સત્તાનું કે વિદ્વાનોના ઊહાપોહનું જ પરિણામ નથી. દેશમાં આજકાલ જે નવું ચૈતન્ય આવ્યું છે તે પણ કેળવણીના આ પરિવર્તનમાં કેળવણીનો નવો એટલું જ, બલકે વધારે કારણભૂત છે. દરેક પ્રજાના ઇતિહાસમાં એવો સમય આવે છે કે જ્યારે કેળવણીનો પ્રશ્ન અન્ય પ્રશ્નો કરતાં આગળ પડતો થાય છે. સૌકેટિસે તત્ત્વજ્ઞાનના ઇતિહાસમાં જે નવો યુગ દાખલ કર્યો તે કેળવણીના પ્રશ્નને અંગે જ કર્યો હતો, અને આપણે આ ઇતિહાસ અને પુરાણ રૂપી ‘પાચમો વેદ’ સ્થપાયો તે પણ પ્રજાજીવનના એક મહાન પરિવર્તન સાથે નિકટ સબધ ધરાવે છે. કેળવણી એ દરેક પ્રજાની જીવનભાવનાનું દર્પણ છે, અને તેથી જેવી એની જીવનભાવના તેવી એની કેળવણી જીવનમાં જેમ ફેરફાર થાય, જેમ એ ઊંડું અને વિસ્તૃત થતું જાય, તેમ કેળવણીના સ્વરૂપમાં પણ એ ઘટતો ફેરફાર માગી લે. જ્યારે કોઈપણ પ્રજાના જીવનમાં નવું ચૈતન્ય આવી, અથવા કેળવણી અને તો અપૂર્વ અનુભવો થઈ, એ જીવન અનાજીવનનો સબધ. ધારણ નવીનતા પ્રાપ્ત કરે છે, ત્યારે એની કેળવણી જે અત્યાર સુધી પાછળ પડી ગયેલી હોય છે તે નવા જીવન સાથે સુધરિત (adjust) થવા જાય છે, તે માટે જોઈતું રૂપાંતર ગ્રહણ કરે છે. જીવન બદલાતાં પણ કેળવણી એની એ રહે તો એ જીવન આંધળું સમજાતું અને જીવનના ફેરફાર સાથે કેળવણી પણ ફેરે એ આત્મદર્શી-દેખતાં વનની નિગાની છે જેણે પાચ સાત વર્ષમાં હિન્દુસ્થાને પાહ

કેળવણી કેવી અપાય છે અને કેવી અપાવી જોઈએ ? ૪૭૯

અરુ અને આજ ત્રણી—તેની જ સાથે એની કેળવણીનો પ્રશ્ન પડે એના આગળ બેઠા થઈ ગયા હિન્દુધર્મનાની પ્રજા પોતાના મન્યવહીયતમા ભાગ લેવા માગે, ભાગ લેરો—અને છતાં એની પોતાની પત્ની શુ અદ્વૈતન્ય ગેરે ? હિન્દુધર્મનાની પ્રજા સ્વદેશી નાલ સાપરવાની પ્રતિજ્ઞા કરે, અને છતાં એની કેળવણીમા વ્યાપાર અને ઉદ્યોગનું શિક્ષણ યોગ્ય પ્રવેશ નહિ પામે ? હિન્દુધર્મના વ્યાત્મમાન તે શુ એ સમજે, અને છતાં એના પ્રાચીન શાસ્ત્ર, ડગા, પર્મ અને નરવજાનનું નિકષણ એ પરદેશી વિદ્વાનોને લાયક થવા દેશે ?—આ અને આવી અનેક ઉત્પત્તી નવી અભિ-સાધનાઓ અને નવી પરિવિવિધિઓએ કેળવણીના પ્રશ્નને આપણા હાલના નમયમા આગ મહત્ત્વ આપ્યું છે અને આ મહાપ્રશ્નનું ગંદર નમો આપણે આપણી કેળવણી નવા યુગને અનુરૂપ પડીએ અને તે જ સાથે કેળવણીના કેટલાક સનાતન સત્યો પકડી નાખીએ. ત્યાં જ આપણે આપણા પ્રત્યે—આપણા દેશ પ્રત્યે બંધે આપણા મનુષ્ય પ્રત્યે કર્તવ્ય કર્યું નાનું.

આ કેળવણી કેવી હોવી જોઈએ એ સમસ્યા થોડાક સા-માન્ય સદૃશિન્દુઓ વચ્ચે કેળવણીની મત્યાએ બેઠક વેંક માળાએ, પણ મેષવા જેવા હોવા છતાં આપણી આગળ રહ્યું કેટલા માન્ય પડે.

ગયા જમાનાના કેળવણીની ખામીઓ.

નમન તો કેળવણી પગલે આપણા નવા વૃત્તની જરૂરિયાતો મોં છે, પણ સનાતની કેળવણીમા ની ની આગાએ મનુષ્ય છે તે વિચારીએ.

કરતા એ કેળવણીની બાબતમાં શાળાએ ઘણું વધારે કરવાનું છે. જ્ઞાપો અને સોસાયટીઓ સ્થાપવાની મનુષ્યની સ્વાભાવિક ટૂંકાનો લાભ લઈ, વિદ્યાર્થીઓ પાસે શાળાના અધિકારીઓ ઘણા ઉત્તમ કાર્યો કરાવી શકે એમ છે. દુનીઆનું જ્ઞાન પણ જેનાથી જેટલું અને તેટલું તે લઈ લે, તે કરતાં વિદ્યાર્થીઓમાં એ જ્ઞાન પ્રસારવાની કેટલીક ખાસ યોજનાઓ થઈ શકે એમ છે. દૂકામાં, કેળવણી પરત્વે અત્યાર મુઘી શાળાને શિર ઘણી થોડી જવાબદારી રહેતી, તે આ નવા યુગમાં વધારી લેવાની જરૂર છે.

(૨) ગઈ સદીની કેળવણીની ખીજ એક ખામી એ હતી કે શાળા અને પુસ્તકો એ જ કેળવણીનું સાધન હતું, અને પરીક્ષા એ જ એની કસોટી હતી. વિદ્યાર્થીની આસપાસ કેળવણીનું વાતાવરણ ઉત્પન્ન કરવું એ આપણી નવી પદ્ધતિનું લક્ષ્ય છે. પશ્ચિમનો વિદ્યાર્થી અમુક વિદ્યાના ઓછા પુસ્તકો વાંચ્યા છતાં પશ્ચિમની વિદ્યામાં હિન્દુ સ્થાનના વિદ્યાર્થી કરતા આગળ પડે છે તેનું કારણ એ વિદ્યાનું વાતાવરણ છે. આપણી પ્રાચીન કેળવણીમાં આ વાતાવરણના તરતો પર્ણ લાભ લેવાતો, અને તે લેવા માટે ગુરુકુલ, કુલપતિના આશ્રમ, મહાત્માઓનો સગ વગેરે સસ્થાઓ હતી.

(૩) ગઈ સદીની કેળવણીમાં ત્રીજી મોટી ખામી મને એ જાણે છે કે એ કેળવણી બુદ્ધિપ્રધાનની હતી, ભિલ અને બુદ્ધિની ઉપાસનાની જાણ એ કેળવણી ઉપર પડેલી સ્પષ્ટ દીરી આવે છે. આથી એમ કહેવા માગતો નથી કે બુદ્ધિ સિવાયના બીજા તરતો કેળવાય એવું એ કેળવણીમાં કાઈ ન હતું, અગર તો એ સમયના કેળવાયેલા જનોમાં બુદ્ધિ સિવાય અન્ય તત્વો ખીલા ન હતા પણ બુદ્ધિની પાછળ—બુદ્ધિને પવિત્ર અને સમર્થ અને માર્ગિક બનાવનાર જે નીતિ અને ધર્મના તરતો મનુષ્ય આત્મામાં રહેવા છે, એનું મહત્ત્વ—મને જાણે છે કે—એ યુગમાં જોઈએ તેનું કેળવણું ન હતું. આનું સંસ્કાર આપણે એ જોઈએ ત્રીજે કે, સસાનુધાને અને

મેંવાદ દેવતાનાં જ મનામ થતી મનુષ્યકન અને અમારેવ્યવહારનું
 વિદ્યાગ લેવ એનાથી વ્યાપી શકાયુ ન હતુ—અને જે જગતનાના
 વિદ્યા પ્રત્યક્ષ મનુષ્યન વર્ગના શાંતને આકર્ષિકા સાદુ ગમ થતા, તે
 જગતનાનાં, અમારેવ્યવહારની દૃષ્ટિએ પાનુ, એ કેમવળી અપાનુ છે
 એવ બાજ્યે જ ત્રાહને ત્રાગનું અત્યારે આપણો દેવ, જગતના ખીન્ન
 સમુદ દેના કોંટે પડેના કન્યાં જાડુ વંશને અગ્રધના આપ્યો છે,
 અને એ દેવતા સાથે માન અને દેવ જગતીને રહેવા માટે એને
 દ્રવ્યની અપેક્ષા પડી છે તેવી એ મેળવવા માટે કલોગ જોવાદ જુન
 કેવા કોંડેનું નિલાનુ દેવના સ્થારવાની તથા યુનના એક નેમી કનર
 મામ થમ છે. આ કનર તે આ દેવતા પ્રાચીન ભાવનાથી વિદ્ય
 થી. હિન્દુધ્યાન તે એક યેગી જેનું છે, એની પામથી દર્શને
 વનર થમ થમ કન્ટા અર્થે, પાનુ પાને માન લાનુસાં તેવ તેમડી
 શાડુ યેગનિદામાં લીન થાય છે-એ ચિત્ર માનવિદ નવી. હિન્દુ
 ધ્યાને થમ અને તનુજાનના પંદ્ર પ્રત્યેનુ અદ્ભુત મનન રુ છે
 અને કનના નર્યાના એ મહાવિદ્યાને અનર નેમ દેમે ન આપેન
 એવુ સૈવ્ય ધ્યાન આપુ છે, તે અન્યા હિન્દુધ્યાન તે માત્ર થમ
 ની તનુજાનના જદેન છે એથી માનિ દેવરી છે પા રનુન
 આ દેવતા કનજાસનાના માને રનું અને નારે આદ્યને સૈવ
 યેગના અધિકાર અપાનુ સૈવ્યતા મુદય ધ્યાન છે પ્રાચીન ત્રાજ
 થમે અને તનુજાનના માને યેગ નાં જામના દેવતાન
 પડુ ના દેવતા મુદય સૈવ્ય દેવી તેવ મપરસા માટે રાજ
 સૈવ્ય દેવુ દેસા દેવતા અસા અજાન નથી, પા હિન્દુ
 દિન્ય અને રાજા મુદ મુદરકનાં મુદેન તનુ દુ આનુ ના
 જેવું છે, દેવ પુ આ આ માન આપેન મનુ માત્રી ની માન

‘વિનય’ છે. ‘શિક્ષણ’ શબ્દ શિક્ષ્ ધાતુ કાગ્યી થયો છે. અને શિક્ષ્ ધાતુ એ મળ ધાતુ નથી, પણ શક્ નુકા છે. અને એનો મળ બધે શક્તિ આપવી એવો થાય છે ‘વિનય’ એ ‘Education’ માં એક બીજો ઘણો પ્રાચીન શબ્દ છે. વિનય એટલે એક અનુ-વિશિષ્ટ (‘વિ’) ગન્તવ્ય તરફ દોરવું (‘નો’) હવે એ ગન્તવ્ય અર્થાત-પ્રયોજન-શુ હોવું ઘટે છે એ વિચારીએ. કેળવણીનું એક માટકું પ્રયોજન એ દામે છે કે શરીર-ઇન્દ્રિયાદિના શુભ પ્રાપ્ત કરવા, અને મળ સમન્વીઓનું પોષણ કરી શકાય એવી મામાગિઃ સ્થિતિ મેળવવી પણ જનમમાજ સાથે પોતાના સમન્ધનો અને એ સમન્ધમાથી ઉત્પન્ન થતા કર્તવ્યનો વિચાર કરનાર માગમને આ હેતુ અમનો પકારક લાગ્યા વિના રહેશે નહિ. ‘Citizen’ એટલે કે નહેરી યાને પ્રજાજન તરીકે સઘળાં કર્તવ્ય કરતા શીખવું એ કેળવણીનો વધુ વિશાળ હેતુ છે. પણ અતુત આ દૃષ્ટિ પણ ‘State’ યાને ન કરતા વધારે પ્રદેશ વ્યાપી શકતી નથી. અને તેથી એ દૃષ્ટિએ આ એલી કેળવણી પણ મનુષ્યના એકદેશી સ્વરૂપને જ કેળવવા મમય થાય છે. કારણ કે વાસ્તવિક રીતે મનુષ્યનું સ્વરૂપ ગૃહ કે ગણતા એક અંત તરીકે કરજ બજાવવામાં જ સમાપ્ત થતું નથી. મનુષ્ય ગૃહ કે રાષ્ટ્રનો જ વતની નથી-પણ ખુદ ભગવાન જેને ‘ધર્મચક્ર’ કહે છે અને મહાયાની યૌદ્ધો જેને ‘ધર્મદાય’ને નામે ઓળખે તેનો વતની, તેનું અંગ છે અને તેથી મનુષ્યે મનુષ્યનું સમગ્ર ના સમજવું અને આ લોક તેમજ પરલોક સાથે પોતાનો સમન્ધ સમજ એને અગે ઉત્પન્ન થતા વ્યવહાર અને પરમાર્થના સર્વ કૃત્યો સર્વ રીતે બજાવી શકવા માટે સામર્થ્ય પ્રાપ્ત કરવું-એ કેળવણીને મહાન ઉદ્દેશ છે. આ ઉદ્દેશનું યથાર્થ પ્રહણ કરી આ ‘વિદ્યાધિ ભવન’ની સરચાએ પોતાના વર્તન માટે જે સૂત્રો ધડયા છે તેમ ‘મનુષ્યત્વ’ની કેળવણીને યોગ્ય પદ આપ્યું છે એ આ સમ્યાન અવિધ્ય માટે બહુ આશાજનક સ્થિતિ છે.

‘મનુષ્ય’ શબ્દ બેશક એક પવિત્ર શબ્દ છે મન્ ધાતુ ઉપર નીકળેલો આ શબ્દ એક જૂનો આર્ય શબ્દ હોય જગતની બી પ્રજાઓ સાથે આપણને જોડે છે, એટલું જ નહિ, પણ મનનશીલ તાના અર્થદ્વારા અન્ય પ્રાણીઓ કરતા આપણી શ્રેષ્ઠતા સૂચવનાર

એમનો ઉપદેશ સાંભળવાને આખી નગરીના આત્મણો જતા હતા તેમને બંધ સોણુડે કહ્યું. “ ભાઈઓ, તમે ન જશો, મને જવા દો ” આત્મણોએ કહ્યું. “ મહારાજ ! તમારો જેવા વિક્રાને એ તબી લેવી યોગ્ય નથી એમ કુવાથી તમારી પ્રતિજ્ઞાને હાનિ પહોંચશે. ” પણ સોણુડ નમ્ર અને વિનયી હતો, અને જૌતમ બુદ્ધનું, માહાત્મ્ય જાણતો હતો, તેથી તેણે એમની યોગ્યતાની પ્રશંસા કરી અને કહ્યું કે “ એ એવા મહાત્મા છે કે મારે જ એમની પાસે જવું જોઈએ ” એમ કહી સોણુડ તથા બીજા આત્મણો જૌતમ બુદ્ધ પાસે ગયા, અને ત્યાં ખરૂં આત્મણુત્વ જોવા મહેલુ છે એ વિશે ચર્ચા ચાલી —

જૌતમ બુદ્ધ સોણુડના મનનો પ્રશ્ન જાણી જઈને પૃથ્વી—

“ સોણુડ ! એવી ક્ષત્રી વસ્તુઓ છે કે જે હોય તો આત્મણ ‘હુ આત્મણુ છું’ એમ યથાર્થ રીતે કહી શકે ? ”

સોણુડ—“ જૌતમ ! પાત્ર વાના હોય તો આત્મણુ ‘હુ આત્મણુ છું’ એમ યથાર્થ રીતે કહી શકે —

- (૧) એક તો એ માતા અને પિતા કુલ્યવવશ—વિશુદ્ધ હોવો જોઈએ
- (૨) એ ત્રણ વેદમા અને એને લગતાં અન્ય શાસ્ત્રોમા દૃશ્ય હોવો જોઈએ
- (૩) વળી એ મુન્દર, ગોગે, દીકે પ્રિય લાગે એવો, અને ભવ્ય હોવો જોઈએ
- (૪) શીત—ચાગ્રિ—વાન હોવો જોઈએ
- (૫) પ્રજાવાન (બુદ્ધિમાન) હોવો જોઈએ

બુદ્ધ ભગવાને પ્રથમ “ પણ સોણુડ ! આ પાત્ર—રૂપ, કુંળ, મુત, શીલ અને પ્રજ્ઞા એમાલુ કોઈ એક ન હોય તે ચાલે ? ”

સોણુડ—“ હા, રૂપ ન હોય તો ચાલે બાદીના ચાર હોય તો નહીં

બુદ્ધ—“ પણ એ ચારમાનું કયું ન હોય તો ચાલે ? ”

સોણુડ—“ મુત (વિદ્યા) ન હોય તો ચાલે

બુદ્ધ—“ બાદીના ત્રણમાનું એકાદ ન હોય તો ચાલે ? ”

સોણુડ—“ હા, રૂપ ન હોય તો પણ ચાલે ”

આવળી દેશ અપાય છે અને દેશી અપાતી નેહા ૧૮૮૬

આ આનંદાનિ શીત્ર પ્રાપ્તિયા યનકયા પાનુ એમને એ કહે
કે "નાદેશ" કે કોઈ આપના એ કયા કે બુદ્ધ (સિદ્ધ) ને
કિન્તુ નથી. પ્રાપ્તિયા આ આનંદ કે નેહા કે કુ. આન
કો નેહાને કયા પાડયા.

બુદ્ધ - "સાદી એ કયા નીવ અને પ્રજા—એનાનું એક ન
સા ને આને ૧"

આનંદ - "ના. જેન એ કાય - એ પાન એક શીત્ર નાને
આનિ સમાય છે, તેમ નીવ અને પ્રજા એક પ્રાપ્તિયા નુદ્ધ પા
૧ નીવસાનને પ્રજા પ્રાપ્તિયા ૧, પ્રજાસાનમા નીવ આને છે

બુદ્ધ - "આ શીત્ર આ પ્રજા તેમ એ ને આન કે ૧"

આન - "ના આનન, નેહા - આપની પાને આન
મા ૧"

વડી આનન સમાન પ્રાપ્તિયા ને નુદ્ધ ને આ શીત્ર
ને પ્રજા-ને આ પાન નેહા

તંદુરસ્તી ત્યા જ રમ્યતા છે આ તંદુરસ્તી પ્રાપ્ત કરવા નાંર આપણા વિદ્યાર્થીભવનમાં શારીરિક ડેજવણી લાખવડી છે શારીરિક ડેજવણી એટલે શરીરને માત્ર ગમે તેવી રીતે કસરત આપી એટલુ જ નહિ, પણ ચિત્ત પ્રસન્ન રહે અને નૈતિક ગુણો ડેજાય એ જાતની યોગ્ય કાળે, યોગ્ય સ્થળે અને યોગ્ય માપમાં કસરત કરવી, તથા કસરતી રમતો રમવી. વળી શારીરિક ઘૂંટાપણું અને સ્વાશ્રમ એ પણ આમાં ખાસ લક્ષમાં રાખવા જેવી બાબત છે ક્રિકેટમાં સો રન કરી શકે, પણ એક ટેબલ અહીંઆવી ઊપાડી ત્યાં મૂકવુ હોય તો નોકરને બોલાવે એ વિદ્યાર્થીઓને શારીરિક ડેજવણીની ખરી સમજણ નથી

- (૩) 'શ્રુત' યાને વિદ્યા એ બ્રાહ્મણુનુ ત્રીણુ મ્હોટુ લક્ષણ છે અને એ વિદ્યામાં 'જ્ઞાનયતવિદ્યા' - યાને પરિદેશ્યમાન જગત સબધી વિવિધ 'Sciences' અર્થાત્ 'Nature-lore' ને પણ સમાવેશ કર્યો છે એ ધ્યાનમાં રાખવા જેવું છે અમત બ્રાહ્મણુની વિદ્યા જપ, પાક, ઉદ્યાપન, જતોષ અને લગનના બાગ્યા તૂટ્યા મન્ત્રો ભણવામાં સમાપ્ત થતી ન હતી, અને તેજ પ્રમાણે, આપણી હાલની શાળામાં પણ આપણે માં નિગ, ' પેગફેટક, ' હિસ્ટીરીની ડેઈસિસ્ટ અને ધ્રુવનન ' કાઉન્ટિંગ ' જોખાવવામાં વિદ્યાર્થીઓનુ જીવન એજે ન જાત્યા બાજુ જગત્ જેડે એમનો સાક્ષાત્ સબન્ધ કરી એની મજબ સાયન્સના મલ્યો જોતા મમજતાં અને શોધી કાઢતા શીખતા એ નવા યુગની મ્હોટી જરૂરિયાત છે

- (૪) હવે એ શ્રુત જે પ્રજ્ઞા ઊપજાવે નહિ તો તે નિરર્થક શ્રુત એ બુદ્ધિ કપર બધારથી નાખેલો ખોરાક છે, પ્રજ્ઞા ખોગજને પચાવી એમાંથી નવા તત્ત્વો ઉત્તર કરનાર બુદ્ધિ ઉત્તરગતિ છે શ્રુત અને પ્રજ્ઞા વચ્ચે આ ફેર બહુ ધ્યાન રાખવા જેવો છે અને શ્રુતમાંથી પ્રજ્ઞા ડેજવવા માટે, આપણ શાળાના નિદાગની અને પરીક્ષાની પદ્ધતિમાં પુષ્ટગ દરેક વસ્તુ જરૂરના છે વિદ્યાર્થીઓના મગજ ને સૂન જાનના ટીક્યા બચાવના નયરો નથી, અદે દિમતી નાનાં બચાવ નેતરી પત નથી-પત એ રૂના મદલગણી દિમતી ને નવા જુનિ છે, જેના ત્રીજા કાનગણી કપટકાના ખીજ

જાણી રહી અપાવ કે જાને રહી અપાવી એકરૂએ ? ૪૮

સીને કેમ કિતારાના કે હાવની નિદાનપદ્ધતિમાં સારામામના
વિચારી તે કાઠુરની પ્રાન્તરૂપ આખ્યાયિકામાં રહેલા નુમા-
રાની ગાદિ એવેલા નાખા પૂરપૂરા ગણી આપે જ-એ ના-
ખાને એવાન રૂપે છે એવાની સજિ એવામા ખીયે એવી
તે પદ્ધતિમાં ચોખ્ખા નથી. પ્રજાનો નદિના ગાતા કે
નિદાનનાની રૂપે છે.

Education—the best education—is a spiri-
tual growth. The real purpose of school train-
ing is not to impart facts and truths purely and
simply, but it is to impart facts and truths in
such a way that the child may absorb them—
make them—a part of himself—that he may
assimilate them, and so grow morally, spiri-
tually, and esthetically. He grows in knowledge
of his environment in self-knowledge. Educa-
tion is in truth development of self-con-
sciousness of self control of right judgment and self
law. Education is distinguished from a p. educa-
tion by this growth of power, of self-
control, of liberty. Hence a school, which

(૫) 'આત્મણુ' ના ગાર ક્ષણો યાને કેળવણીના ચાર તનો ગણાવ્યા-હવે આત્મણુ પાચમ ક્ષણ-કેળવણી પાચમ તન તે સૌને શિખરે વિગજતુ શીલ છે, અને એ શીલને અગે કેટલા બધા ગુણો આવે છે એ આ વિકત્તમમાજને અને જે મજજતોના હાથમાં આ વિદ્યાર્થીભવનનું નન્ન છે તેમને મ-મજવનું પડે એમ નથી તથાપિ એટલું કહું છું કે શીલનું બ-ચ્ચરૂપ અર્થશાસ્ત્રના કર્તા ચાણક્યના એક શબ્દમા આત્મયતા છે, અને એ જ (ચાણક્યના જ શબ્દમા) 'વિદ્યાનુ મામર્થ્ય' છે

ગુરુકુંડ.

હવે આ જતની સર્વાંગપણું કેળવણી યોગ્ય રીતે આપવા નાક સામાન્ય શાળા બસ નથી પ્રથમ તો શાળા જ શી રીતે રીતે ઉભવ થઈ છે એ વિચારો' મનુષ્યના સ્વાભાવિક ગુરુ-માતા, પિતા, કુટુંબ અને જનસમાજ છે સપૂર્ણ દુરસદ વાળા માતાપિતા બાળકની કેળવણી હાથમા લઈ શકે, તો પણ થણી બાળકોમા એ કેળવણી અપાઈ રહે એ ખુલ્લું છે. પણ સામાન્ય રીતે માબાપને કુટુંબના જીવનની વાંહ માટે જે વ્યવસાય કરવો પડે છે તેને કીધે બાળકની કેળવણી તેઓ બિલકુલ હાથ ધરી શકતા નથી; અને મુધરેલા જનમ હળમા જેમ દરેક ધન્ધા માટે ખાસ કુશળ જતોની જરૂર હોય છે, તેમ કેળવણીનું કામ પણ એ વિષયમાં ખાસ કુશળતા પ્રાપ્ત કરેલા જતો જ કરી શકે છે આ રીતે માતાપિતાને સ્થાને, અગર તે ઉપજત, શાળાના ગુરૂની જરૂર ઉભવ થાય છે

હવે જે કુદરતને ગુરુ કહી-તે પણ એટલી વિશાળ અને જીવંત છૂટક પથરાએલી છે કે એને વિદ્યાર્થીની નજર આગળ લાવવા માટે લેખોરેટરિ જેવાં કૃત્રિમ વિજ્ઞાનગૃહો સ્થાપ્યા મિવાય ચાલતું નથી-એ ગૃહોમા વિદ્યાર્થી, કુદરતની સાથે સબન્ધમા આવી, કુદરતને પ્રયોગ દ્વારા પ્રતો પૂછી, ઉત્તર મેળવી શકે છે જનસમાજ એ મનુષ્યનો ચોયો મહોટો ગુરુ છે-પણ મહોટી ઉમ્મરે એના મબન્ધમાં આવી, મનુષ્ય નીતિ અને વ્યવહારની ભૂલો કરે, અને તેના ભય કર પરિણામો-નિવારવાનો એને કુટ્ટી મનુષ્યજાતીમા અવકાશ પણ ન રહે, તે માટે એને પહેલેથી જનસમાજના એક નહાના સ્વરૂપ માથે પરિચય કરાવવો છે-અને એ નહાનું સ્વરૂપ તે શાળાના વિદ્યાર્થી બન્ધુઓ છે

અમરની જેમ અપાય છે. અને હસી અપાસી નેત્રમે ૧ ૪૮૧

પ્રભુ નામનાં એ પ્રભુઓ નામ વિદ્યા એકે જ એકદા પાર
ને પ્રભુઓનું મનન-નનુ'ય-૧-૫ પ્રકટ થવા માટે માગા ઉપગત
પ્રકટ પ્રકટ સુખ્યા નેત્રમે—તે પ્રાચીન કાળના ગુરુદગ્ધ અને હૃદ
ચકિત્તા આવશે એ નમની વિદ્યાથી ને 'અન્તેવાસી' કહેવાતો,
મનન એ ને ગુરુના અન્તિકના અર્થાત પાન—વસતો, અને ને
દેવે દસા એવી વિદ્યોના જ નહિ, પણ એના મનન સ્વરૂપના જાન
ને વસતો ગુરુને ને વિવિધ દેશોના વિવિધ પ્રદેશોના અને વિવિધ
કલિતા વિદ્યા એકદા થતા, અને ત્યા વિદ્યાર્થિશ્રવણે દેવે દેવે
પ્રેમા જ્ઞાન પ્રાપ્તિ કામિય અને ભવજનિવે નાતેવેક
વિદ્યા પ્રેમથી આપણે આસી ને ને જ્ઞાના ગેરુથુ તત્ત્વ મેલ-
મા ૧ ૩ નુ પો ને જ્ઞાનના પેન્ડન જેમ કદાચી મેલી નહી
મનન નિદ્ર થતી નહી. જ્ઞાની કામગાના અને મનુષ્યના ને વિદ્યા
કામના આતમનો રાગ જ્ઞાની છે. નેત્ર ને નહિ—પ્રભુ નદનાં

પર્યૂષણમાં શું કરશો ?

બાહ્ય ! પર્યૂષણમાં શું કરશો ?

ત્વમને લાગી લાગી વાતો વાદ નહિ કર, તો કેટલા જ એ બોલ કહી વડ એ કેવું ?

માબજો તપસ, ભગવાન ચાર કર્મચ ગનાચા કે દાન, ગીત, તપ અને ભાવના

દાન દેકે માબગયી ગતી ન જિયતિના પમાણમા દાન કરે પૈમાર્થી દાન કરે, શારીરિક ત્રગા ૩૫મા દાન કરે, માગ કરમે આત્રવ આપવાની બીજનએને બદામણ કરવા કરે, દાન કરે. જૈન ત્રીતીય કોલેજ, વિદ્યોત્તેજ ૨૬, બોર્ડીંગ હાકસ, કોન્ટ્રેન્સનુ ચાર આતા કરે, એ વગેરે હયાત ખાતાએને યથાગતિ દાન કરે. ત્વમાગ ધર્મ અને સંધની ઉત્તતિ માટે શુદ્ધ હૃદયથી કરાતા ઉત્તમ લખાણે (મા મિક, પુસ્તક કે પેપરના રૂપમા) જલ્દા જુઓ ત્વમા મદદ કરે, આખા હિદમાના ત્વમારા ચતુર્વિધ સવનો સર્વથા કલ્પ કરવા માટે 'મહા-વીર મિશન' ની જે યોજના ગયા અટમા પ્રગટ કરવામા આવી છે તે ખાતે સારી રકમ આપવાનો મનમાજ નિશ્ચય કરી ખાતગી પત્ર ઠારા ખબર આપો (રકમ મોડલતા ના)

શીલ સમ્પર્ણ પાજો આઠ દિવસ અખંડ અભ્યયર્ પાજો અસત્ય વચન, નિદા, ક્ષેપ, હર્ષા, દ્વેષ, આડી, જડભાવમા પ્રવૃત્તિ એ સર્વ શીલભંગના કાર્યોથી દૂર રહો. શીલ અથવા સચ્ચારિયને મહાવરો પાડવાની તડ તરીકે આ આઠ દિવસને ઉપયોગમા લ્યો

તપ-તપતો ઉપરના બન્ને કાર્યથી મુક્તેજ છે, દાન અને શીલના બન્ને મહાવરા વગર શુદ્ધ તપ બની શકેજ નહિ, કારણ કે તે, તે બન્નેથી આગળનું પગથીજ છે બાહ્ય તપ એટલે એકાસણા, ઉપવાસ વગેરે ને કરે તે ભાવપૂર્વક કરજો અને કપાયરહિતપણે પાળજો આવો તપ 'અભ્યતર તપ' ના પગથીઆ અને સાધન ઉપેક્ષે એમ બરાબર યાદ રાખી 'અભ્યતર તપ' મ્હને ક્યારે પ્રાપ્ત થાય એવી ભાવના ભાવજો શક્તિ ઉપગત કે ક્ષેપ થાય એવા તપ જો નહિ તપ નિમિત્તે ધામધુમો અને ધુલણુશીના ખર્ચો કરી દે

સદ્ગત શ્રી મોતીલાલ મન:સુખરામ શાહ.

[વ્રજનાર.—વા. મો. શાહ.]

ભાડે લીધી ડોટડી, હુક મુદતને માટ,
શણગારી શા કામની, કરી ઘણેરો ડાક ?
વજ્ર તુલ્ય કાયા કરી, વજ્રનું અખનુ પેર,
પેકેચે વજ્રની ડોટડી, મટે ન યમનુ વેર
માટે, મારા વીર ! તું, સમજ થા હોશિયાર,
પોપણુ કર નિજ આત્મનુ, ધર્મ ધરી ત્રીજાર
માત્રાઓ મહાસાનની, ભર્યો વ્રતપચખાણુ,
પાક પ્રભુના સ્મરણુનો, દેશે અહિ નિર્વાણુ

—મોતીલાલ

જયા રાવ ગણા અને રાયજનહા,
મુખ્યા મૂરવીરો મુકી માન ઝાઝાં.
જનુ આપણે સર્વને, ના ઉધારો,
તમે ધૈર્યથી ધર્મમેવા ત્રીજારો.

—મોતીલાલ

‘ ધૈર્યથી. ધર્મમેવા ત્રીજારવા ’ના આશયથી હુક મુદતને મા
નનુ’યદેહ ૩૫ ડોટડી ભાડે લઈ’ ‘ મોતીલાલ મન:સુખરામ શાહ
એવા નામની પેઢી ચણાવનાર હવાત્મા ગઈ તા. ૧ કીએ, બાકા
મુદત પુરી થવાથી, ડોટડી ખાલી કરી ગયો છે. જે ડોટડી (૨૫
દેહ) ને હવાત્મા શણગારવા યોગ્ય માનતો નહતો (અને તે
જેનુ હવત હમેન અતિ સાદુ હતુ) તે ડોટડીને લેનાજ પ્રિય પુત્ર
આ વ્રજનારે જાને અગ્નિસન્તાર કરી દીધો છે, અદ્વિતીય માણસ
સ્વાર્થ પ્રતિપદ !

નરહુને આ દુનીઆમા જ્યા મળેજો વચ્ચે પ્રવેશ દેવો કં
દુ:ખિયાની નાટવજમિ પર જ્યા અને દેવા પાક ભજવ્યા હતા, એ
જેના અગત મન:ધીઓ ત્યા નરહુ મનુષ્યોના નમજ

તથાપિ, એ જગ્ગણ તરફ પોતાનું લક્ષ ધણુ જ યોડુ હતું. જ્ઞાન વધારવાનો પ્રયાસ, હવે સ્વતંત્ર બનતા, અગાઉ કરતા ખેવડા ખતથી આગળ લખાવ્યો, અને કાયદાનો તથા વેદનો અભ્યાસ ઘેર બેઠા કર્યો અને તે જ વખતથી ગરીબોની દ્વા વગર શીએ કરવાનું પણ શરૂ કરી દીધું તે વખતના ડિપ્ટ્રીડટ ટ્રીબ્યુટી ડેપુટી ખા. બ એફલજી ડોસાભાઈ સાહેબે હેમની મુલાકાતથી ખુશ થઈ હેમના કાયદા સબધી જ્ઞાનની તારીફ કરવા માટે વકીલાત કરવાનું સર્ટિફિકેટ લખી આપ્યું.

પરંતુ વ્યાપાર, વકીલાત કે વૈદ્યનીય કામ કર્યા હેમનું કશું વધારે વાર ટકી શક્યું નહિ સાહિત્ય દેવીએ હવે હેમના ઉપર પોતાની સત્તા ચલાવવા ધાર્યું એક બ્રાહ્મણના મુખથી 'ઋક્મિણી હરણુ'નો સલોકો સાંભળવામા આવતા મગદુમને એ રસ્તે ઉઘમ કરવાનો એટલો શોખ લાગી આવ્યો કે યોડા જ દિવસમા પિંગત શીખીને 'ઓખાહરણુનો સલોકો' રચ્યો, કે જે આજ પણ આસપાસના ગામોના ઘણા લોકો કહાથ કરવામા આવે માને છે મન ૧૮૭૯ મા રચાયલું આ ન્હાનું પણ અસરકારક કાવ્ય એ, સરસ્વતી માતાના ચરણારવીદમા અર્પણ કરાયલું હેમનું પહેલું જ પુષ્પ હતું ત્યારપછી નેમવિવાહ, ઋક્મિણી હરણુ, લીલહમીરની વાર્તા એ લખ્યું પણ એવા ઓછા ગભીર વિષયો ઉપરથી હેમનું 'કાદંબનું' શોધવાની ઇચ્છાવાળું મન જલદીથી ઉડી ગયું અને ભાષાની મેળ બજતવવા નિમિત્તે એક કોષ લખવા માડ્યો વૈદ્યક, કાયદા, જૈનધર્મ અને ગુર્જર સાહિત્યના પુસ્તકોનો પરિચય થયેલો હોવાથી તથા ખેડૂનો માટે દરરોજ કામ પડતું હોવાથી હેમને જણાયું કે, કવિ નર્મદાશ કરના કોષમા ઘણા શબ્દો લખાવા રહી ગયા છે, અને તે મળે તે ખોટા પુરવા પ્રયાસ આરબ્યો ટ્રસ્ટ વણીજ યોડી મળતી ત્રણપેડે જગ્ગણ વધારે હતી તથાપિ કામના વખત વચ્ચે જરૂર પડ્યું યોડી મીનીટનો અવકાશ મળતો ત્હારે પોતાને માત્ર આવતા રાત્રે જગ્ગણ પર નોંધી લેતા કે ખડી અગર ત્રણસાના કુડાવા દીવાત પર વર્ષા પડીથી નોટમા કિનારી લેતા લગભગ ૮ વર્ષના ટ્રસ્ટના વખતના પગિજામ તરીકે 'ગુજરાતી શબ્દાર્થ કોષ' મા ૧૮૮૦ મા મદાર પડ્યો અને સરકારી નેમજ ગાયકવાડી કેળવણી નીત ની મુદ્-કમીટીએ તે મળુ કરવાથી ૧૮૮૮ મા હેમની ગીત એ કવિ ના મદાર પડી

ધર્મ સબધી જ્ઞાનનો શોખ હૈમને પહેલ પ્રથમ લગાડનાર પ્રતાપી મહાત્મા હીરાચદ્રજી હતા હૈમના જેવા નેજસ્વી, ભવ્ય ચહેરાવાળા, ક્રિયાપાત્ર અને જ્ઞાનરસિક સાધુઓ આજના સ્થાન-જ્વાળી જન વર્ગમાં જવલ્લે જોવામાં આવશે એ મહાત્માએ પોતાનો મધજો બહાર મરહુમને ખતાવ્યો હતો, અને હૈમની પાસે ખેસી નામ્નો વાચવા, વિચારવા, શાસ્ત્રોની નકલો કરવા અને ચર્ચા કરવામાં જ હૈમનો ઘણોખરો વખત જતો મરહુમના હસ્તાક્ષર હૈમના નામ પ્રમાણે ‘મોતીના દાણા’ જેવા જ હતા અને શાસ્ત્રોની નકલ કરવામાં હૈમના જેવી શુદ્ધતા જળવનારા લહીઆ આજે યોડા જ હશે

વિદ્યાવિલાસી ગુણને લીધે મરહુમે જે જે જૂદી જૂદી જાતનો અભ્યાસ કર્યો હતો તે હૈમને આગળ જતા ઘણા ઉપકારી થઈ પડ્યો હતો, કારણ કે, વિસલપુરની નજીકના બહેતી સાબરમતી નદીમાં જખર પુર આવવાથી આસપાસના ઘણા ગામો સાથે આ ગામ પણ પાયમાલ થઈ ગયું અને તેથી મરહુમની જમીન, મિલકત, ઉધરાણી વગેરે સર્વ પ્રલયનો ભોગ થઈ પડ્યું ત્યારે, અગાઉ શોખ ખાતર મેળવેલું જ્ઞાન હૈમને કુટુંબરોપણના સાધન તરીકે ઘણું ઉપયોગી થઈ પડ્યું વિસલપુરથી એક માઈલ દૂર આવેલા કાસડા ગામમાં મ્યુનીસીપાલીટી નવી સ્થાપન થતા ખા. બ. ખ. મનજી એફલજી મોદી સાહેબના આગ્રહથી હૈમણે મ્યુનિસીપલ સેક્રેટરી તરીકેની જગા સ્વીકારી (સને ૧૮૯૧) અને પોતાના કામથી ઉપરીઓને એટલો બધો સતોષ આપ્યો કે, ખા. બ. મોદી સાહેબે તથા સ. બ. મોતીલાલ ચુનીલાલ સાહેબે હૈમની કાર્યદક્ષતા અને પ્રમાણિતપણા માટે પ્રશસાપત્રો લખી મોકલ્યા અને સારા પગારથી ખીજી મ્હોટા શહેરની મ્યુનીસીપાલીટીમાં સેક્રેટરી તરીકે નીમણુંક કરી; પરંતુ કુટુંબી જનોએ હૈમને બહારગામ જવા પરવાનગી આપી નહિ યોડો વખત પછી ‘સહપ્રદેશમાળા’ નામક નીતિવર્ધક પુસ્તક હૈમણે બહાર પાડ્યું, જેમાની સભવિત, ઉપદેશી અને તે સાથે જ રસીલી વાર્તાઓએ એમને માટે ઘણા વિચારકોમાં માનની લાગણી ઉત્પન્ન કરી ‘ગુજરાતી ગ્રંથકરો અને ગ્રંથો’ નામના સાહિત્ય ગ્રંથમાં મરહુમ વૈદ્યાશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી લખે છે કે “મી મોતીલાલના પુસ્તકો સ્વતંત્ર અને પ્રસાદ ગુણવાળા છે”

આ લખનારના ૬ ન્હાના ભાઈઓ પૈકી ૨ નો મરહુમની હયાતીમા જ ગુજરી ગયા હતા. સૌથી મોટો પુત્ર—આ લખનાર પોતાના મોસાળ વિરમગામમાં જ જન્મ પામી ઘણે ભાગે ત્યાં જ રહેતો હતો, માત્ર ગુજરાતી અભ્યાસ માટે યોડા વર્ષ મરહુમ માથે રહ્યો હતો. ગુજરાતી છૂંદુ ધોરણુ વિરમગામમાં જ પમાર કર્યા બાદ અંગ્રેજી પાંચ ધોરણુનો અભ્યાસ પણ ત્યાં જ કરવામાં આવ્યો હતો. આગળ અભ્યાસ માટે અમદાવાદ ગઈયા સિવાય છૂટકો જ ન હતો, કારણ કે વિરમગામમાં માત્ર પાંચ જ ધોરણુ શિખવાતા હતા. મુખ્ય ૧૪ વર્ષની ઉંમરે તે એકલો અમદાવાદ આવી ગયો અને ‘ખાતગી ટયુશનો’ માંથી કરાતી આમદાનીવડે પોતાનું ગુજરાત ચકાસી અભ્યાસ આગળ વધારતો. ન્યૂ ઇંગ્લીશ સ્કૂલ તે વખતે પૂર્ણ ગ્રાહ્ય જલાલીમાં હતી, તેના મુખ્ય શિક્ષક તથા ક્લાસ શિક્ષકની આ લખનાર ઉપર એટલી કૃપાદષ્ટિ હતી કે તે જોઈ ઘણા છૂંદા અને સાતમાં ધોરણુના વિદ્યાર્થીઓ પણ તેની પાસે શિખવા આવતા. આ પ્રમાણે તેની માસિક આમદાની વધતાં તેણે પોતાના માતાપિતા તથા બહુઓને તેમની મૂળ ભૂમિમાં પુનઃ આવી વસવા મોકલાયા ત્યારથી આ હેતુ અમદાવાદમાં જ રહે છે.

અમદાવાદમાં આવ્યા પછી મરહુમે “પ્રાણીહિંસા અને પ્રાણી ખોરાક નિગેધક” નામનું પુસ્તક લખવા માટે જૂદા જૂદા ધર્મોના ગ્રંથો અને પ્રાણીશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરવા માંડ્યો અને અનેક દૃષ્ટિ-બિદ્યો એ વિષય ચર્ચાને ઉપરનું પુસ્તક બહાર પાડ્યું તે વખતે એ વિષય ઉપર ગુજરાતી ભાષામાં એવું સરસ પુસ્તક એક પણ વખાણતું ન હતું. આ પુસ્તક વચ્ચેને ઘણાએક પાઠ્ય તથા મુસ વમાન ભાદ્યોએ મામાહાર છોડવા બાબતના પત્રો તેમને મળ્યા હતા. આ પુસ્તકની પણ એ આવૃત્તિઓ ગઈ ગઈ છે. મરહુમે પોતાની મનુષ્યનાપરથી યરમાવ્યુ હતું કે, આ પુસ્તકની ૧૦૦ પ્રતો જે મળાને તેને વિના નયે મોકલવી.

એ- પ્રસંગે અમદાવાદમાં છોડરી ખંભાત સંપ્રદાયના હિંસાહી મુનિશ્રી હનનજાવજી સ્વામી હાલના સ્થાનકવાસી જૈનોની મહત્તિ અને અધિક મનથી બળાગે કરતા હતા, એ સાબળી આ વચ્ચે તેજ નયે એક મામિત પત્ર રાડ કરી તે દ્વારા જૈનમતના વિચારોનો પ્રચાર કરવા મરહુમનો મજુરી માગી પડ્યો.

આર્સ કૉલેજમાં વિદ્યાર્થી તરીકે અભ્યાસ કરવા સાથે જાહેર જાગી-
મા પડવા દેવામા મરહુમને વાંધા જેવું લાગ્યું અને તે કારણથી
એવું માસિક તે જ માસમા પોતાના નામથી શરૂ કર્યું આ લખનાર
તેમા 'સ્થાનક સ્પેક્ટેટર'ના તખલ્લુસથી નીતિ અને કેળવણી વિષયક
લેખો લખતો, અને મહુમ પોતે શાસ્ત્રીય લેખો લખતા (સને ૧૮૯૯)
માસિક જે કે ઘણું શાન્ત શૈલીથી ચલાવવામા આવતું, તોપણ
કેટલાક સાધુઓએ તેના સામે લોકોને ઉશ્કેરી મૂકવામા કયાશ
રાખી ન હતી મજે વાચનના ગોખ વગરતા, અને ધર્મ નિમિત્તે
અદામ પણ ખર્ચવાના રીવાજ વગરના સ્થાનકવાશી જૈન વર્ગમા
આ માસિકને પગભર થતાં ૧૦ વર્ષ જેટલો વખત લાગ્યો હતો
દશે વર્ષે તેને ૭૦૦ ગ્રાહકો (લવાજમ ભરનારા) મળી શક્યા,
તે ઉપરાંત ૬૦ અકની ૧૦૦-૧૫૦ પ્રતો મુનિઓ, લાઇબ્રેરીઓ
વગેરેને મક્કત મોકલવામા આવતી રગુનથી પાછા ર્યા બાદ આ
લખનારે માસિક અન્ય રીતે પોતાનાજ હાથમા લઈ ચલાવવા
માડ્યું અને થોડા વખતમા એક હિંદી ભાષાના પાક્ષિક નથા એક
હિંદી—ગુજરાતી અકવાડીક પત્રને જન્મ આપ્યો

માસિક સબધી સઘળી ડાકુટમાથી મુક્ત થયા બાદ મરહુમે
જૈન સૂત્રોનાં સરળ ભાષાતર સક્ષેપમા લખવા તરફ અને જૈન
કોષ તૈયાર કરવા તરફ લક્ષ આપ્યું પરિણામે શ્રી જ્ઞાતા મૂત્ર, વિપાક
સૂત્ર, નિરાવલિકા સૂત્ર વગેરે ૭ મૂત્રોનું ભાષાતર બહાર પાડ્યું
બારત્રત, આવકની આલોચણા વગેરે ન્હાના ન્હાના પુસ્તકો લખી
તેની પાંચપાંચ-દશદશ હજાર પ્રતોનો પ્રચાર કર્યો; અને જૂની ગુજ-
રાતી ભાષાની એવા તરીકે, ૧૯૧૭ મા રચાયલા 'રામ-ગસ'
નામના કાવ્યનું સશોધન કરી બહાર પાડ્યું (કે જે ગાયકવાડી
કેળવણી ખાતાએ ઇનામ-લાઇબ્રેરી માટે મળુર કર્યું છે)

સૌથી વધારે મહેનત મરહુમે કોઈ પુસ્તક પાછળ લીધી હોય
તો તે 'જૈન કોષ' પાછળ જ વર્ષોની મહેનતે તૈયાર કરેલું આ
અનિઉપયોગી પુસ્તક સમગ્ર જૈન વર્ગમાં એમણે એડલાએ જ
રચ્યું છે પરંતુ તેને છપાવવામા ઘણું ખર્ચ થાય નેમ હોવાથી
નથા આજકાલ વાર્તાના પુસ્તકો સિવાય બીજાં પુસ્તકોનો
ઉકાવ મુશ્કેલીએ થતો હોવાથી એમણે તે પુસ્તક બહાર પાડ્યું
નથી અજાકથી કેટલા ગ્રાહકો મળી શકશે એ જોવા માટે એકવાર

મરહુમે પોતાની પાછળ પાંચ પુત્રો (અને બે પૌત્રો) મૂક્યા છે, આ લખનાર હાલ મુંબઈ ખાતે મીલ-જીનને લગતો સામાન વિ-લાયતથી મગાવી વેચવાનું કામ કરે છે, હેનો ન્હાનો ભાઈ પોપટલાલ જુકસેલરનો ધંધો કરે છે અને શકરાભાઈ ટેકનોલોજીકલ સ્પીનર છે, બુલાખી તથા ચંદુ અંગ્રેજી અભ્યાસ કરે છે.

આ ટુક જીવનરેખા લખનાર આ પ્રસંગે પોતાનાં સ્વર્ગસ્થ માતા તથા માતૃશ્રીના પવિત્ર સ્મરણને જતું કરી શકે તેમ નથી તે બે પરોપકારી મૂર્તિઓ ! દુઃસ્મનને પણ આશિર્વાદ વર્ષાવનારી-પાગડા માટે મરી પડનારી-સરળ નિષ્કપટી મહેનતુ દેવીઓ ! કયા શબ્દોના એમના ગુણો અને ઉપકારો આ ક્ષુદ્ર લેખક વર્ણવી શકે ? જાહોજલાલીના દિવસો વીતી ગયા બાદ, લેશ માત્ર જડબડાટ કર્યાસિવાય દરેક સ્થિતિને અનુકૂલ થઈ જઈ સતુટ રહેવાની કળા અને પ્રથમ જોવાજ ઉદાર ભાવ જાળવી રાખવાની કળા ખરેખર એમની જ હતી આજે સેન્ડો સ્ત્રીપુરુષો એમના નામને તારીફ સાચે યાદ કરે છે. હા—માત્ર નામ જ યાદ કરવાનું હવે રહ્યું છે, તે માતા, તે દાદી, તે પિતા, તે વિદ્યા-લક્ષ્મી અને દયા માતાઓના નિવાસસ્થાન,—સર્વ આક્યુ ગયું છે, હવે તો હેમના સ્મરણ માત્રથી સતોષ લેવાનું અને હેમની અત વખતની આજ્ઞાઓનું પાલન કરવાની શક્તિ યાચવાનું રહ્યું છે.

મહુમની છેવટની ઇચ્છા એ હતી કે, ‘ જૈનહિતેચ્છુ ’ માસિક પત્ર ચાલુ રાખવું અને ‘ મહાવીર-મિશન ’ ની જે યોજના આ પત્રના ગયા અકાલ પ્રસિદ્ધ કરવામા આવી છે હેને અમલમામૂ-વા બનતું કરવું પહેલી આજ્ઞા અમલમા મુકાયલી આજ્ઞા અકપરથી જ મમજશે બીજી આજ્ઞાના સમ્બંધમા ઘટીત પ્રયાસ ચાલુ છે.

‘ મુંબઈ સમાચાર, ‘ સાંજવર્તમાન, ‘ ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા, ‘ બોમ્બે કોનીકલ, ‘ જૈન, ‘ દિગ્ગજ જૈન, ‘ શ્વેતામ્બર કોન્ફરન્સ

• ભાઈપિંધ ‘ જૈન ’ મરહુમના સ્વર્ગવાસની લાંબી નોંધ લખતા ગણાવે છે કે “ એમનું મામિક અનપર્યંત પ્રથમ પંકિતનું હતું તેઓ સાહિત્યપોષક ગૃહમ્ય હતા ટોચ પણ જાતની ખટપટથી અલગ હતા વિદ્વાન જતા ટોચ પણ જાતનું પાડિત્ય ખતાવ્યા સિવાય પોતાનું કામ એક માર્ગે કર્યા કરતા હતા ટોચની ધર્યાં કર્યા વગર સાધુજીવન ગાળતા હતા તેમના વડા પુત્ર ભાઈ વાડીલાલ હુઢીઆ ટોચના એક માર્ગે દયુથ છે એમ અમે કહીશુ તો તેમાં અતિ-

હુંદેર' વગેરે સામયિક પત્રોએ મગ્દુમના આર્ગવામની નોંધ લાગ્યા
ભર્યા શબ્દોમા લઈને હુંદેરના ઉપયોગી ગુણની કંઈ કરી છે. તેમજ
હિંદના વૃદ્ધ વૃદ્ધ ભાગોમાથી જૈન મુનિઓ, વિદ્વાનો, મહાત્માઓ
અને વ્યાપારીઓએ જેટ અને દીક્ષમોહમયક સખ્યાબધ નામે અને
પત્રો લખ્યા છે આ સવળા ન્યુમપેપરે અને દીક્ષામાપત્રોને પર્યાપ્તતા
આ ખાસ અકમા જગા આપવી એ કીડ ન ગણાય એમ સમજવા
તો માત્ર તે પ્રેમી લેખકોનો આભાર માનીને જ વિરભાય છે હું
પછી, કેટલાક મહાશયોની મુચનાને માન આપીને, મહુમની યાદગીરીના
એક ખાસ અક કહાડવાની ઇચ્છા છે, જે ઇચ્છા પ્રભુપાને
બર આવશે તો હુંદેર ઉપર જાણાવેલા લેખો અને પત્રો પ્રગટ
કરવામાં આવશે

— ૦ —

શયોક્તિ નથી જૈન કોમ અમારો ડમનશીખે વિચારના અને વર્તનના
ધણી પાછળ છે, વળી તે ધણી ધર્મિવાળી હોવા સાથે ખીનતા
વિચાર પ્રમાણે મોટા ભાગે ચાલતી હોવાથી આવા પુરોનો પ્રગમ
થવાનો વખત હજી ધણો દૂર છે, પણ અમને ખાતરી છે કે હુંદેરના
ઈતિહાસમાં તેમનું નામ હમેશા ઉત્તમ પકિતના મુદારક અને વિદ્વાન
લેખક તરીકે લખાશે. અમારા હુંદેરના ભાઈઓ આ મહુમની
કંદર કેવી જાણે છે તે જોવાનું છે. પણ અમોએ તો તેમના મગ્દુમની
અમારો એક મુરખી, મિત્ર, સલાહકાર અને શુભેચ્છક ગુમાવ્યો
છે. તેમના મરણથી અમે અત્યંત દીલગીર છીએ અને ભાઈ વાડીલાઈ
એટલી જ ભલામણ કરીશું કે તેમનું કોમ ગમે તેટલા તુડસાને પણ
તેમણે આગળ ચલાવવું સારા કામની કિમત પછી જ અડાય છે
એ જ શ્વેં મર્તિપૂજક વર્ગની હૈન્દરસના મુખપત્ર 'હુંદેર'
તેમજ દિગબર જૈન પત્રોએ અને ગુજરાતી, ટાઇમ્સ વગેરે પેપરો
પણ એવા જ સારા વિચારો દર્શાવ્યા છે સખ્યાબધ સાધુમુનિઓ
અને ગ્રાવકોએ મગ્દુમના સ્મરણાર્થે કાઈ જાહેર ઉપયોગી કાર્ય
કદ ખોલવા જૈનોને મુચના કરતા પત્રો લખ્યા છે આ છેલ્લી મથ
આખતમા મગ્દુમના પુત્ર તરીકે આ લખનાર મૌન ભજવું ઈચ્છિ
મનજે છે

સ્થા૦ જૈન સંઘના કિમતી મોતીનો લય.

લખનાર:—રા. વાવાભાઈ મકનજી ગોડા-ગોંડલ.

કથન સૂણતા કલેપકર, હૃદય થયુ ખેહાલ,
કૂર કાળની કપટમા, આવ્યો મોતીલાલ

મનહર

આહા ! નરરતનનુ પતન સુણીને કર્ણુ,
દીલે દુ ખભરી દીલગીરી ઉભરાય છે,
ગયો અદભૂત કૃત્ય કરનારો વીર-સૂત,
હરાયો હીરો અમારો, છવ અકળાય છે,
અતિ ઉપકારી, હિતકારી, ચિત્તહારી, જતા,
મહા શોકસાગરમા મનકુ મુઝાય છે,
અરે અક્ષોસ ઉરે આજ છે અધિક યોગી !
હા, હા ! ઝગમગ મોતી-જ્યોતી ઓલવાય છે.

પરાક્રમી પુત્ર ને પવિત્ર ધરસૂત્ર, મિત્ર,
પર્મ ગર્ભશ્રીમ તાર્ધ, પુન્યની કમાઈ છે,
સુદર સ્વભાવ સાચે, પુરણ પ્રભાવ વળી,
દીલ દરીઆવ જેની ઉચી અમીરાઈ છે;
સતત પ્રયાસશીલ, વિદ્યાનો વિલાસી ધીર,
પ્રસન્ન વદનચદ્રે, ગાદી ગભીરાઈ છે,
અરે અક્ષોસ ઉરે આજ છે અધિક યોગી,
હા, હા ! ઝગમગ મોતી-જ્યોતી ઓલવાઈ છે

હતા ભરનીંદ ને અધોર અધકાર માહી,
ત્યારે 'જૈનહિતેચ્છુ'ની પ્રભા પયરાઈ છે,
બ્યૂગલ બજવીને ગજવી દેશ હિમતથી,
ઉન્નતિ કરાવી કહો કેવી મરદાઈ છે !
ગુર્જરી ભાપાનો અને રચ્યો માગધીનો કોપ,
કર્તવ્યપરાયણની ચાર ચતુરાઈ છે !

અરે અક્ષોસ ઉરે આજ છે અધિક યોગી
હા, હા ! ઝગમગ મોતી-જ્યોતી ઓલવાઈ છે

નીતિ-જૈનતત્ત્વ કેમ ગળવા ગુણેલા થય,
 જ્ઞેઈ મોતી-કાવ્ય કહુ અચ્છો કવિગય છે,
 શાસનરમીકે સૂત્ર તણા કીધ ભાષાન્તર,
 સાક્ષરોમાં યગોગાન ગુણીના ગવાય છે
 વ્યવહારકુશળ ભવ્ય સમાજભ્રમણ ભાઈ,
 એવા ગુણી કેમ ગુણ ગણ્યા શુ ગણાય છે ?
 અરે અદ્વસોસ ઉરે આજ છે અધિક યોગી,
 હા, હા ! ઝગમગ મોતી જ્યોતી ઓલવાય છે
 ખરે છે આ ગોક સ્વાયં થકી જન મજબીનો,
 કહો ઋણ ચૂકવવા આજ કોણ ધાય છે ?
 કરીને 'સ્મારક' ફડ, કરો ચીરસ્થાયી નામ,
 કૃતરૂપણનો હા, હા, એજ મુ-કિપાય છે,
 'આત્મશાન્તિ પામે.' " એવી ભાવના કરોને વળી
 "ચીરસ્થાયી રહો એના કામ જે સોહાય છે."
 અરે અદ્વસોસ ઉરે આજ છે બાવાને પુરો,
 હા, હા ! ઝગમગ મોતી-જ્યોતી ઓલવાય છે

નવા દેવતાને નવી અરજ.

લખનાર — રા. વહરાજ પોપટભાઈ દલાલ-મેહુનખારા

મનહર

હાય અદ્વસોસ ઈગે જૈનતણો અતિ ધીગે,
 તથ સધ, તથ કાર્ય સ્વર્ગમાં સીધાવ્યો દ,
 મોડના સાગરમાંથી ફળ્યા છે તમામ જૈન,
 કમનો હતો જે આકી દેવતાને ભાવ્યો છે
 માહિત્યે, છાપાએ, પહેલો, પહેલો પર ઉપકારે.
 તારીખ પહેલીએ માસ અગમ્યે સીધાવ્યો છે,
 જ્ઞાન-યાન-કિન્નરિનો જગાડી બધાને સ્વાદ,
 તાતી આપી, મુવર્ગની બગિચાએ ધાર્યો છે

મોતી ! આવો નમેરો ન કુર ચ્વારથી તું હતો,
હો, તાત ! સધબક્તિ છોડી કેમ ચાલ્યો છે ?
મહેનત, મજુરી, ગરીબાઇ, શીર દુઝ્મનાઇ,
મ્વીકારી સતોષે છતા, દેવવાસ બહાલો છે ?

ધટે ના સમાજ-સેવકોને સુખ-લોલુપતા,
મોતી ! ના ધટે તને એ આળસુનો દાયજો,
દેવ ભુવનોથી રિદ્ધિ લાવી સ્થૂલ ભૂવનમા,
કરજો ઉદ્ધાર સધ, ધર્મ ને અધર્મીનો

પેસી શેઠ સાધુ અને પડીતોના હૃદયોમા,
તારી ગુદ્ધ સેવા-પ્રુદ્ધિ પ્રેરજો ક્રમગતી
અધુર મીશન તારૂં પુત્ર તારા પુરૂં કરે,
સાધનો ને સ્થાય શૌર્ય દેજો ઉછરગથી

સમાચાર, મિશન, હિતેચ્છુ અને વિદ્યા-દ્વંડ,
સાધુપરિષદો, શાસ્ત્ર સારને નિભાવજો,
સભા, ડૉનરન્સ અને સુધારકોને જગાડી,
દીર્ઘ દૃષ્ટિ, પ્રેમ અને શૌર્ય તુ અપાવજો

અહીં તે ન ધચ્છયુ માન, રાખ્યુ સેવાતાણુ ભાન;
ચ્વારથીથી 'સ્મારક' સરીખુ નવ થાવુ છે !
નયાપિ છે તારો ધર્મ, મુગા મુંગા કરી કર્મ—
આકાશે રહીને અહીં સેવા કર્યે જાવુ છે

એક તરવારની નહાની કથા.

લખનાર—પુષ્પ

એક તરવાર હતી, ચળકતી, ધારવાળી, મૂરીલી તરવાર હતી,
નુર, મનોહર, પુરાણાખાગની રક્ષા કરવા માટે એક તરવાર હતી
એ ખાગ લાખોનુ આરામ સ્થળ હતુ, એ તરવાર તહેમતી
મવિદા' હતી

આ લેખ પદ્ય (કવિતા)રૂપે નથી, પણ ગદ્ય છે એમાના
નિબંધ વિચારો પદ્યી કોઇ કવિ સ્વતંત્ર કાવ્ય થોડા શબ્દો

બાગની બહારથી રાક્ષસોના ગોળા છટના, અંદરથી જ્યાં શત્રુઓના ઔચ્ચ કુટતા.

એ તરવાર તે બન્નેથી આરામ સ્વળનું રક્ષણ કરતી,

અને તેથી તે લાખોની માનીતી-ત્રેમપાત્ર હતી.

હતી-હા, હતી, કારણકે દિવસો વહેવા લાગ્યા અને તરવાર શુભ થઈ!

બાગના આતર-બાહ્ય શત્રુઓ ખુશી થયા, પણ લોકો તો માર્ગિતામાં ડૂબી ગયા,

પણ સૌથી વિશેષ ચિતાગ્રન્ત તો તે તરવારનો સાથી હતો અને એથીએ વિશેષ તો, તે સાથીનો સારથી હતો !

તે ખુઝોરગ-ઘણા દિવસથી થાકેલો મારથી-તે મુગ્ધ-મનમાં જ રેતો હતો

એના અત્યુ ખૂટ્યા હતા અને એનો જીવનદોર ટૂટતો હતો એક, બે, ત્રણ તે ચાર દિવસ, અડવાડીક, પખવાડીક અને માસ છ માસ, વીત્યા, -તે તે સારથી મુગ્ધ દર્દને ખીછાને મતો વેદો, હકીમો, ડાક્ટરો, નવી ગોધો અને જૂના વૈદશાસ્ત્રો, એ જખમી હૃદયને તીવ્ર માત્ર આરામ કરી શક્યા નહિ તે કાંઈ બોલ્યો નહિ, રડ્યો નહિ, પોતે બોલાવેલા યમદેવને દેખી કમળો નહિ, પણ—

“ બેટા ! પેલી તરવારને ગોધજો ! ” એટલા ત્રુટિત શબ્દો માથે જ આજો બધું કરી !

એની પયારી આગળ લેતો પુઝારી અને પુત્ર—પેલી તરવારનો નાથી—માત્ર હતો

‘ પેલી તરવારને ગોધજો, બેટા ! ’ એ શબ્દો એવી મો તરવારના તો કરતા લેને વધારે કરી લાગ્યા

તુ એ જ તરવારની ગમભા, પ્રિય મારથી ! તુ શુભ થાય !

પરમાત્માના અપૂર બહારમા તરવારની કમીના નથી, માથે તુ જાને હૃદય આજે છે ?

જે તરવાર આપી, વધ વીધી, તે જ પાછી મોડલગે, તો તે જ પાછી મોડલગે

તરવાર જવાના બેઠથી મરતુ, જો બહાર પિતા !

તરવાર ચલાવવાના શ્રમથી પડવું—ગરમ લોહીમાં મરવું એ જ, વીરને શોભે.

પણ આ કોણ સુણે છે ? વૃદ્ધ સારથી કહારનોએ દેવોનો સાથી થઈ ચૂક્યો છે !

તરવાર અને પુષ્પ એ બે જ એના આ દુનીઆ પરનાં પ્રેમ-પાત્રો હતા

પુષ્પ મૂકતો ગયો અને 'તરવાર, તરવાર' ની ધૂનમાં તે દીવ્ય લોકો હૂંફવા ઉડી ગયો !

દીવ્ય લોકના દીવ્ય ચક્ષુથી હવે તે નવીન દેહધારી સારથી ખોવાયલી તરવાર શોધી કહાડશે,

અને પ્રિય પુત્રને તરવાર અને પુષ્પ બન્નેના ખેલ ખેલતાં અતરીક્ષથી શિખવશે

પણ હા ! તે તરવારના સાથીના હૃદયનો નૂતન ઘા ! તે કેમ રૂઝાશે ? દીક્ષોજન સખી ! નીજ સાથીને કારાગ્રહમાં મોકલવાથીએ કને સતોપ ન થયો ?

સાથીના સારથીનો હમેશનો વિયોગ—અકસોસ—તહેતુ કારણ થયું તું જ થઈ !

ફલવાન દેવી ! હજારો વર્ષથી વેવાતા ભોગથી ત્હારો યજ્ઞકુંડ ખરાયો નથી ?

કે શુ ભક્તજનના ભોગથી જ કાષ્ઠક વધુ ધાર્યસિદ્ધિ ત્હારા દીવ્ય ચક્ષુને દેખાય છે ?

જે હો તે હો, ભોગ લે કે યોગ દે, દેવ ! મહતે મહારી બહાલી તરવાર દે !

આ લેખમાં રહેલો ભાવ સુદર ભાષામાં લખી મોકલનાર પૈત્રી સૌથી ઉત્તમ લખનારને “જૈનસમાચાર-ગદાવલી પ્રથમ ખંડ” નામનો પાક પુકાનો રૂ. ૩)નો ગ્રંથ ભેટ મોકલવામાં આવશે

હુન્નરો બ્રહ્મચર્યેક શાહી, આગળાનુ તેલ, વિલાયતી સાબુ, બિમ્કુટ વિગેરે છવીસ હુન્નરો ગામડામાં પણ ન બને તો ૩ પાંચની ગેર ટીવાળી બુક ર્થી જ આના

The Jain Diksha (Initiation.)

(By Vadilal M. Shah.)

I propose to-day to discuss the aim, the nature, the steadfast rules, and the utility of Jain Diksha, my chief sources in this attempt being the Jain Scriptures and Common-sense. The fact that I write this after having worked upwards fifteen years among Jains, as a journalist, as an author, as a translator of some of the Jain Sacred Books, as an educationalist and as an agitator of Sadhu-reform and Sadhu conferences, added to the fact that I write this after publicly inviting opinions of all Jain Sadhus and learned laymen,—these two fact

which is for laymen who are called ब्राह्मणधारी श्रावक or Shrawaks in the true sense of the word. They form the *eroteric* class of the "Mahavi Mission." Then vows bind them not to kill, not to tell a lie, not to steal, not to indulge in sexual pleasures, not to own money or possession (for their own use) more than is needed to keep body and soul together, not to wander in and order anything from any place beyond the prescribed limit (thus minimising their desires and needs, so as to enable them to devote all their energies and attention solely to the search of Truth.) &c. &c.

The ' Partial Diksha ' is preparatory to the ' Complete Diksha ' or ' सर्वविरति-hood '— *Total Self-sacrifice* (The ' Partial Diksha ' enforces 12 *Lesser Vows* or अनुव्रत s, whereas the ' Complete Diksha ' enforces 5 *Higher Vows* or महाव्रत s The very names given to these respective vows will show that the one is meant to prepare the candidate for the other, that the other is impossible without the first having been continued for some length of time)

COMPLETE DIKSHA

Let us now see what Complete Diksha s, I mean, that Perfect Renunciation of all ' possessions ' e g the world, worldly connections, worldly matters, even the physical body which is of this world The complete Diksha is an initiation into the Esoteric Section of Lord Mahavir, by means of certain

sacred ceremonies, the mystic meaning of which is almost altogether lost sight of by laymen as well as priests,—ceremonies which unite a younger soul with the Elder Soul—with that of Aihat or Lord Mahavir who was one with the universe, who was Renunciation personified, who was Sacrifice incarnated

It is indeed a privilege and it should always be the aspiration of every one to be one of the Esoteric Section of Lord Mahavir. One should note, however, that the membership of this *Section* or 'Complete Diksha' is no sudden change from a rough soul to a highly polished one. It is no formal thing, is not accompanied by a change of dress or the chant of certain mantras, does not result from flying away from the family, and does not come from mere desire of that privilege. A gradually evolving soul or a layman, a member of the Exoteric Section of any Aihat, one who *has been* practising the Lesser Vows and has thus fitted himself for the higher stage—I mean a gradually evolving soul progressing in ज्ञान (Knowledge), in दर्शन (Realization), in चारित्र (' Life ' or character) and in the spirit of service not only to humanity but to all that 'feel' (and for the reason of that, one who necessarily possesses due share of Discrimination (विवेक) and of Endurance of actions, events, words, feelings and opinions of others)—such a person arrives at a stage which qualifies him to be initiated into the Esoteric Section of Lord Mahavir.

vn. That stage or state is the first and unavoidable condition of Diksha or the admission into vagrant life which requires the Initiate to be ever ready with a smiling face to sacrifice all that may be called *his* (the body, the requirements of the body, the desires, nay even the feelings) for the protection and service of all beings of whom he is now the Protector or Friend (*હકાયકા રક્ષક & હકાયકા પ્રિય*).

So difficult are the duties and vows of the Esoteric members or Sadhus that the Jain Scriptures have wisely laid it down as a steadfast rule that every candidate of such Diksha shall, after being generally tested of his worth, be asked to undergo a 'trial Diksha' (*લઘુ દિક્ષા*) which must last for any length of time till the Guru is completely satisfied of his worth by living *with* him. It is to be noted that though the candidate under trial lives *with* the Guru and has to perform all functions of a Sadhu, he is *not* allowed to *dine* with the Guru or with other Sadhus, for this very reason that he may have to be denied admission if found wanting in necessary Discrimination (*વિવેક*) and Endurance of hardships attendant to Sadhu-hood

The candidate if successful in the trial is given વડી દિક્ષા or actual admission. Mark here that Jains of to-day actually follow this principle—though *as a jaise* ! They do *not* deny admission or વડી દિક્ષા to *any* candidate,

not even to one among thousand. They keep up the *forms*—the dead body of the Code, and shamefully neglect the *spirit* of it intentionally

Pass we on to the *conditions* laid down by Jain Scriptures, authorising one to initiate a layman into Sadhuhood.

Jain Scriptures are more than one, as are the Jain stand-points in any code. The Diksha-Code is contained in more than one Holy Books written in different times by different great sages, and every code treats of more than one standpoint of the worth of a candidate. These stand-points, though they *appear* to differ apparently (by reason of the Law-givers having to consider various circumstances of varied times, constitution of men, &c &c), are nevertheless steadfastly unanimous in the vital conditions which must be necessarily fulfilled before one ventures to initiate a Chela. In order that one may not be lost in seeming differences of different Jain Scriptures, one has to remember the two great principles—two main props of Jain philosophy, which say—

(1) That Jainism allows nothing and disallows nothing *as a steadfast rule*, its theory being *अनेकान्त वाद* or *स्याद्वाद* (‘may be’ or ‘may not be’)

(2) That before doing anything or judging of any person or event, *દ્રવ્યે, ક્ષત્ર, કાલ* and *ભાવ* are to be taken into consideration.

Looking to the nature of a work, the worth and the motive of the man who wants

“ The candidate for Diksha should possess the spirit of renunciation of all objects, of his body, of relations, and should possess knowledge of life and matter as well as of the performances of Jain Sadhus and non-Jain Sadhus. ”

—सुयगङ्ग सूत्र.

“ An ascetic is one, who after having ‘ deserved, ’ has been initiated by a deserving person ”—धर्मविन्दु.

“He deserves initiation who is pure-sighted, who has realised the transitory and misleading nature of senses, who knows the Karma-philosophy, who has almost subdued desires and emotions, who is firm in faith, who is not easily to be moved to curiosity, who is of grateful, modest, resolute nature. &c &c”—*Ibid*

“ One who is physically or mentally childish, old in body or spirits, State-criminal, fiery in nature, slavish, wicked or timid is not fit for Diksha ”—स्थानांग सूत्र.

“ *First* subdue the senses, anger, lust, greed and infatuation, and *then* remove the hair of the head (i. e. perform केशलोच ceremony of Diksha) ”—स्थानांग सूत्र.

“ One who has renounced the home, but has not prevented the influx of evil mental substance (evil thoughts), is a *Hypocrite* He simply adds to his stock of sins and creates worst Karmas The aim of external renunciation must be internal renunciation of all passions and desires. ”—भगवती सूत्र.

“ Those who have no knowledge and are infatuated when overtaken by difficulty or calamity,—such men simply transgress the Lord's Commandments and become *corrupt* ”—आचारांग सूत्र.

“ *Samyaktva* or sadhuhood can not be held by persons with no courage, possessing little strength of mind, fond of pleasures of five senses, ill-conducted, lazy, of home-keeping nature. ”—आचारांग सूत्र.

“ Hear, O ye ' the duties and performances of Sadhus are 'भीम' terrible* and difficult to be practised ” दशवैकालिक

“ Soon after taking Diksha, the *muni* must begin to ruin his body and sins by तपस् austeries. Fore-sighted as he is, he should take very simple and little food.”—आचारांग सूत्र.

“ Diksha in itself—by its very nature—is painful a ' misery '—heavy like the load of iron—difficult like walking on the sharp edge of a sword, like swallowing the blazing fire. ”

—उत्तराध्ययन.

The pains and hardships to be tolerated are “ Hunger, thirst, heat and cold, molesta-

* The Shastrakar then gives a list (with full details) of the eighteen-fold Law of Saint-life —Not to kill, not to tell a lie, not to steal, not to have conjugal enjoyments, not to own anything, not to eat or drink after sunset, not to molest in any way the invisible souls in air, water &c, not to take any alms which would involve the breach of any one of the numerous steadfast rules, not to dine in the utensils of a layman, not to sit on a bedstead, not to sit in a layman's house, not to bathe in the whole life, not to make the body look nice

tion by flies and gnats, insult, miserable lodges, uncleanness, blows and threat, corporal punishment "—उत्तराध्ययन

" Painful in the plucking out of one's hair "—उत्तराध्ययन

" A monk must possess *thousands* of virtues. "—उत्तराध्ययन

" He should not care for sounds, colours, tastes, smells and feelings "—उत्तराध्ययन

" Dish-water, water in which barley has been washed—such loathsome food and drink he should not despise, but must call at the lowliest house for alms "—उत्तराध्ययन

" A monk should not care for his life, abandon every delusion, avoid men and women, always practise austerities and not betray any curiosity "—उत्तराध्ययन.

Non-Jains will be able to form some idea of the stickiness of the compulsory rules of Jain Sadhuhood, when they are informed that—

A Jain Sadhu or Sadhvi (Monk or nun) has to pluck hair with fingers every year. They have to walk bare-footed and bare-headed in all seasons. They can not use any sort of conveyance or umbrella. They can not take food or water after sunset even in the hottest summer. They can not use any food or drink which is brought to them by laymen. They cannot move out when it is raining, even for food. They can not use fire, fan, ice, money or its equivalent. They should not desire or avoid occasions of pain. They should not wish life or death even when a lion comes roaring or a terrible disease overtakes them. They have not to beg like servants or slaves, but have to go like a careless lord from door to door, collecting by piece-meals the bare requisites, without flattery or condescension of any kind.

“ He is a Sadhu who never desires compliments, respect, worship, praise, whose attention is fixed upon self-control, vows and austerities and who always feeds the Soul. ”

—उत्तराध्ययन

The rules prescribed in the दशवैकालिक and आचारांग सूत्र as regards the यतना (जयणा) which every sadhu must necessarily observe while eating, walking, sitting, sleeping, talking, and while doing every sort of action either of the body or mind, are so numerous that none but a highly one-pointed man, a constantly watchful man can possibly observe them. They are excellent rules—especially those concerning the watchfulness of the tongue, and even great philosophers would profit by following them. Can illiterate fellows or young children, or men not trained in watchfulness, having no self-control and possessing no discrimination, ever be expected to follow such rules ?

We have to bear in mind that all these qualifications and steadfast rules are the same for the young as well as the old. There is no special provision for Sadhus of different ages. Says दशवैकालिक सूत्र “ If a बाल breaks even one of the 18 laws of saint-life, he falls from Sadhuhood ”

“ One who taking Diksha is fond of sleeping and eating to his taste, is a wicked Sadhu ”

—उत्तराध्ययन

“ The monk who lacks the virtues of sadhuhood, who holds the outward symptoms of sadhuhood for the sake of filling his belly,

tion by flies and gnats, insult, miserable lodges, uncleanliness, blows and threat, corporal punishment "—उत्तराध्ययन.

" Painful in the plucking out of one's hair "—उत्तराध्ययन

" A monk must possess *thousands* of virtues. "—उत्तराध्ययन

" He should not care for sounds, colours, tastes, smells and feelings "—उत्तराध्ययन

' Dish-water, water in which barley has been washed—such loathsome food and drink he should not despise, but must call at the lowliest house for alms. "—उत्तराध्ययन

" A monk should not care for his life, abandon every delusion, avoid men and women, always practise austerities and not betray any curiosity "—उत्तराध्ययन.

Non-Jains will be able to form some idea of the strictness of the compulsory rules of Jain Sadhuhood, when they are informed that—

A Jain Sadhu or Sadhvi (Monk or nun) has to pluck hair with fingers every year. They have to walk bare-footed and bare-headed in all seasons. They can not use any sort of conveyance or umbrella. They can not take food or water after sunset even in the hottest summer. They can not use any food or drink which is brought to them by laymen. They cannot move out when it is raining, even for food. They can not use fire, fan, ice, money or its equivalent. They should not desire or avoid occasions of pain. They should not wish life or death even when a lion comes roaring or a terrible disease overtakes them. They have not to beg like servants or slaves, but have to go like a careless lord from door to door, collecting by piece-meals the bare requisites, without flattery or condescension of any kind.

“ He is a Sadhu who never desires compliments, respect, worship, praise, whose attention is fixed upon self-control, vows and austerities and who always feeds the Soul. ”

—उत्तराध्ययन

The rules prescribed in the दशवैकालिक and आचारांग सूत्र as regards the यतना (जयणा) which every sadhu must necessarily observe while eating, walking, sitting, sleeping, talking, and while doing every sort of action either of the body or mind, are so numerous that none but a highly one-pointed man, a constantly watchful man can possibly observe them. They are excellent rules—especially those concerning the watchfulness of the tongue, and even great philosophers would profit by following them. Can illiterate fellows or young children, or men not trained in watchfulness, having no self-control and possessing no discrimination, ever be expected to follow such rules ?

We have to bear in mind that all these qualifications and steadfast rules are the same for the young as well as the old. There is no special provision for Sadhus of different ages. Says दशवैकालिक सूत्र ‘ If a बाल breaks even one of the 18 laws of saint-life, he falls from Sadhu-hood ’

“ One who taking Diksha is fond of sleeping and eating to his taste, is a wicked Sadhu ’

—उत्तराध्ययन

‘ The monk who lacks the virtues of sadhuhood, who holds the outward symptoms of sadhuhood for the sake of filling his belly

and pretends to be संयमी *without* having controlled his passions—he shall inhabit the HELL for a long long period. ’—उत्तराध्ययन सूत्र

“ The Sadhu who has transgressed the rules of conduct, becomes always miserable, wanders in dark ignorance, and finally attains miserable state, such wicked Sadhus fall headlong into the HELL and then are born as beasts ”—उत्तराध्ययन सूत्र

“ A Sadhu having owned the *least*, goes to HELL ”—आचारांग.

“ Some after taking Diksha say ‘ we are Sadhus ’ but at the same time transgressing the rules of conduct bring shame to the attitude of Sadhuhood, enjoy, are infatuated—such people are neither on *this* side, nor **that** side (i. e. are neither laymen nor monks) ”—*Ibid*

Instead of quoting on and on, let us think for a while whether it would be advisable for us Jains to help or even allow incapable, undeserving persons becoming Sadhus and then running headlong into hell for reason of their breaking the vows which the poor souls had listened without understanding at the time of initiation. We should note here that the candidate for initiation, as the candidate for marriage, has to repeat certain vows which bind him for life. He has to take an oath of constancy saying “ Oh Revered one (Guru) ‘ I enter into a life of equilibrium, I shall carefully avoid all sorts of molestations to all living things by means of any work, word or wish ” And have we ever seen any candidate uttering these words *himself* ? No, it is the guru himself who hastily repeats the words meant to be recited by the chela and finishes the shram-ceremony ! Is it

possible, under the circumstances, for the Ray of Arhat to descend to the chela? Is it possible for such ceremonials to result in 'enlightening' the devotee?

As we saw in the foregoing quotations, to deserve initiation into Complete Diksha, one should possess a tolerably strong physique, power of thinking on a subject from various stand-points, undaunted courage, control over the senses and mind and an ardent desire to be one with the universe. Are these qualifications such as can be expected from young lads and girls? Is it not simply foolish to ask whether or not the Jain Shastras allow Diksha to boys and girls of a particular age? The Jain Diksha surely is no empty name, it is a life and life of hardships (meant of course for discipline) and of complete renunciation. It is never-never possible for one who has not undergone the 'Shriavak' stage of evolution ('partial renunciation') for a sufficient length of time.

But I shall not be **एकान्तवादी** (one-sighted). Far be it from me to conceal anything laid down by the mystical law-givers of ancient times. I shall most willingly grant that there are exceptions to all rules, and that Jain history does mention some names of Sadhus of even years age,—yes of 9 years in *this* life. But then Gurus could see then evolution of their *past* lives because the Gurus that initiated such seemingly unfit persons must either be great fools or great mystics. We will just see what

ગયા કાળનું પ્રતિક્રમણ, વર્તમાન કાળનું સામાયિક, ભવિષ્ય કાળનાં પ્રત્યાખ્યાન (નિયમો).

લખનાર—વાડીલાલ મોતીલાલ શાહ

વિશ્વમા ચૈતન્ય અને જડ એ બે તત્વ મુખ્યત્વે છે. એનો સયોગ અનાદિ કાળથી હોવાથી ચૈતન્યને જડથી ભિન્નતા અનુભવવી એ ઘણું કષ્ટમય અને થઈ પડેલા સ્વભાવ વિરૂદ્ધ લાગે છે.

પરંતુ જડથી ચૈતન્યને આનંદ મળતો નથી, સંતોષ મળતો નથી કહેવાતા મુખના સઘળાં સાધનો—મુઠ્ઠી, લક્ષ્મી, મહેલ, મિત્રો—સર્વ મળવા છતાં ચૈતન્યને અદરથી તો એક પ્રકારની અશાન્તિજ નણાય છે. મ્હને એકદમ આવી અશાન્તિનું ‘ભાન’ થયું જડના સયોગથી ઉત્પન્ન થયેલી અશાન્તિ ભૂલવા હું એક એકાંત જગામા—જમ્હા જડનું આકર્ષણ ઓછામા ઓછું હોય એવા સ્થળમા—જઈ ખેડો.

હજીએ જડ જમીન, જડ વૃક્ષદેહ, જડ આકાશ મ્હારી સમુખ હતા અને મ્હારી આખધારા મ્હારી અદરતા મનને ભાગ્યાદ્રૃષ્ટયા વિચારોની ભ્રમજ્ઞાનમા નાખતા હતા હજીએ મ્હારી અશાન્તિ મટી નહિ.

મ્હે આખો બધ ડરી અને કંધવા પ્રયત્ન કર્યો, ડોણ જાણે શાથી, પણ નિદ્રાદેવી તુરત હાજર થઈ મ્હે જડ જગતનો બહિષ્કાર કર્યો, પણ અરેરે, જગત—ઘણા કાળથી સખધ કરાયેલું જડ જગત મ્હને કંડા છોડે તેમ હતું? મ્હારી અદર મહેલા કંઈક તત્વને—મનને—તેણે ‘કાંડયું’ હતું—પોતાના પક્ષમા લીધું હતું, મ્હારો પોતાનો મુતીમ મ્હારા શત્રુના પક્ષમા જીતી રીતે બળેલો હતો તે મન મ્હને આજ સુધી મ્હારું જીવનુ સ્વરૂપ લાગતું હતું, આજે તે મ્હને ‘જડ’ નું જીવનુ સ્વરૂપ હોવાની ખાત્રી થઈ, કાંઈક કે જે જડથી નાશી જાય માટે એકાંત જગાએ આવી મ્હે આખો બધ ડરી હતી તેજ જડને—તેજ જડ નૃપતિને—તેજ લક્ષ્મી—મહેલ—આ શરીર આત્મિને તે મન ન્હારી મનસ કરીથી ઉત્પન્ન કરવા લાગ્યું હતું અને મ્હને—મ્હારા ચૈતન્યને પ્રયમના જેવા જ અશાન્તિ અનુભવતું હતું.

અક્રમોસ । જે પેઢીનો મુનીમ પોતે ‘રૂટે’-‘ખૂટે’-રૂશવત ખાઈ
નરૂને મળી જાય, તે પેઢીના માલેકને શુ ઋપ કે શાન્તિ હોઈ શકે?

હું મુઝાયો, મ્હારાથી રડી પડાયુ મનને—તે મમત્વરૂપ મના-
યલા પણ ખરેખર જડને—આજમુઘી આટલી બધી અગત્ય આપવા
માટે મ્હને ખેદ થવા લાગ્યો, મનને મ્હારા સર્વ ‘વ્યાપાર’ની લગામ
મોયવા માટે પશ્ચાત્તાપ થવા લાગ્યો પશ્ચાત્તાપની અગ્નિથી હૃદયસમુદ્ર
ખગભગવા લાગ્યો, એમાયી પાણીના મોઝા કિછળવા-ગાન કરવા લાગ્યા
એ ગાન આત્મે આત્મે મ્હને અષ્ટ સભળાવા લાગ્યુ તે ગાન
રૂતુ હતુ કે “ ઓ ભૂલા પડેલા વટમાર્ગુ ! સમર્થ નરેશના કુમાર !
આમ ત્રાયર બની રહે છે શુ ? આવ આ ઉડાણમા, તને છેડ ઉપરનુ
નુખ જોવા ઇચ્છા હોય તો પ્રવેશ કર આ ઉડા ભોંયરામા
પાણી જેટલુ નીચુ કતરે તેટલુ ઉચે ચઢી ગરે છે હૃદયની ગુફામા
-હૃદયના સાગરના તળીએ પ્રવેશ કરીશ તો ઉચામા ઉચી ભૂમિએ
-મુખમર્ધ અયવા મોઝને પણ જોઈ ગરીશ, અનુભવી રાણીશ
આવી ત્હારા વિશ્વાસઘાતી મુનીમ ‘મનનુ જંતર નહિ ચાલી રહે
ભકિત નામક હૃદયનુ ભોયક અયવા હૃદયસાગરનુ તળીકે એ એવી
જગા છે કે જ્યાં તે પામરવી પ્રવેશો શકાશે જ નહિ ’

ધણીજ સરસ સલાહ ! પણ તે ભોયરામા હું કેવો ગીતે જઈ
નકું ? સમુદ્રતળીએ કેવો ગીતે જઈ શકું ? મ્હારા જેવા પામરથી—
અનકતથી એ કેમ બનશે ?

હેની ફિકર ના કર ! ’ સમુદ્રગાન આગળ વધ્યુ ત્હે
ત્હારો અરાકિત જીદગીમા પહેલીજ વાર ડ્યુડ કરી છે, તુ હનણું
આ કબુલાત દ્વારાજ સમુદ્રતળીએ પેસવાનો રાત્રાત કરી મુક્યો છે
હવે નમ્ર થા, તીસો વા ત્હારી શક્તિઓનો ગર્વ છોડી દે માગડ
થક જા, પિતાના ખાળે જા ! ત્હેને આશ્રયે જા ! ત્હારી દુઝાનને
અંતે મુનીમને, ત્હારા હિસામને અને વ્યાપારને ત્હેના ચરણ-નગનાં
પાપેલ કરી તેની જોખમદારી ત્હેને સિર નક જૂડી જા, સર્વ વિસ્તરી
- તુ ઝાઝપણ કરો નકે કે એ ગવંતે ઝાડી તે પગન પિતાના
માથે જા ! તાપ નહી એટા વા ! જોડ નહી નોકર વા ! હજારો
તુનેતાયી પેગમતુ બાના નુખ પ્રાણ આપવાનને તુ ગવં કરી
- તુ હતુ ? હું ના હાવી ઉપચા નામે કેવર પિતાના પગના
- તમે-તમે-તમે-સમુદ્રગાએ પિતાના પગને કે ત્હેના ચરણ
- સારી - અપો -

ગાનના દરેક શબ્દ-દરેક ઉચ્ચાર સાથે હું નમ્ર જનનો ગયો, નીચે ઉતરતો ગયો અને જોતજોતામાં હું હૃદયસાગરના તળીએ પહોંચ્યો. હુંથી મરવાનો ભય માયાવી હતો એમ મ્હને હવે ખાતરી થઈ. આ ભૂમિકામાં મ્હને ચોતરફ એક અવર્ણનીય પ્રકારનો પ્રકાશ માત્ર દેખાવા લાગ્યો. મ્હે તે પ્રકાશનું શગલું લીધું; સર્વસ્વ ત્હેને અર્પણ કર્યું તે જ ક્ષણે હું પણ પ્રકાશમય-પ્રકાશરૂપ બની ગયો ! બન્ને પ્રકાશ એકરૂપ હતા, હું જૂદો ઓળખાઉ એવું મ્હુજ નહિ તે જ વખતે “ હું પામર છું-દીન છું-અશક્ત છું-શત્રુઓથી ઘેરાયેલો છું ” એ ભાવ પણ ઉડી ગયા ! પેલા પ્રકાશમાં પ્રકાશરૂપે ભળી ગયેલો હું સર્વશક્તિમાન છું એમ મ્હને દેખાવા લાગ્યું. બન્ને પ્રકાશનો સંયુક્ત પ્રકાશ તરત ત્હાવી ઉડ્યો અને એક ‘સમય’માં છેડ પાતાળથી આશમાન—રે આશમાનથી પણ દૂર-દૂર-દૂર-જેને લોકો ‘સિદ્ધશીલા’ કહે છે, જે મકારી ચાદીની પાટ જેવી, લીર સાગરના પાણી જેવી, ઉજળી મોતીઓની માળા જેવી (અને શુદ્ધ લેખ્યાને બીજી જે કોઈ મ્હુલ ઉપમા આપી શકાય તે દરેક સ્વેત પ્રકાશીત ચીજ જેવી) ભવ્ય પ્રકાશીત સ્વેત છે તે સિદ્ધશીલા ઉપર આવી ચડ્યો. કેટલી શીઘ્ર અમારી ગતિ ! કેવી અકથ્ય અમારી શક્તિ ! આ ઉચ્ચ ભૂમિથી અમે જોઈ શકતા કે નીચેના લોકો અમને દેવ, ઈશ્વર, પ્રભુ કરી પ્રાર્થતા હતા અને અમારી સ્હાય યાચતા હતા.

તેવું આશ્ચર્ય ! વિશ્વની ઉત્કાન્તિ માટે યોગ્યયજ્ઞ નિયમોની—કમોની દેવી સુદરતા ! જડ-ચેતન્યતા સ્વભાવ સહમજ્જ જડથી દૂર નકાસવાની ઇચ્છા થવી, તે ઇચ્છાના પરિણામે એકાંત ત્ર્યંબકમાં આપો અથ્થ કરી ચેતન્યને યાદ કરવાની ગરજ પડવી, ત્હેમાં મનનો દગો થવો અને એના ખરા સ્વરૂપનું જાણપણું થવું મનને વિશ્વાસે દુની આત્મારીના વ્યાપાર (કામદાન) કરવામાં થયેલી ભૂલનો પશ્ચાતાપ અથવા ‘પ્રતિક્ષણ’ કરવું, પશ્ચાતાપના પરિણામે હૃદયસાગરની લહરી-ઓનું ગાન-અતરનાદ મુણવો, અતરનાદને કયુન રાખી પરમાત્માને આધીન બનવાની પ્રેરણા થવી અને સર્વ વ્યાપાર ‘હું’ કરૂં છું-મ્હારે માટે હું છું એ ભાવ અને ‘હું’ એ બન્નેને પરમાત્માના ચગનદનમાં અર્પણ કરવાની શુદ્ધિ થવી, અને હૃદયસાગરની-ભક્તિની-દીનતાની ગુડામાં પેસતા કિલ્લી અનંત ગદિત મળવી ખરેખર વિશ્વની ઉત્કાન્તિના મનાતન નિયમો અત્યંત ગૂઢ, અમલકારી પણ મન્ય છે.

અહીં મહારી આખો ખુલી ગઈ ઉવ પુરી યદ્ય સિદ્ધશીલાનો
 દેખાવ હડી ગયો હુ પાછો દેહ, કાળ, મન, વગેરેના બંધન વચ્ચે
 મહેને જોવા લાગ્યો પણ સમુર, એ દેહ, એ કાળ, એ મન હવે
 મહેને બંધનરૂપ લાગતાં ન હતાં; કારણ કે મહે સર્વશક્તિમાન
 પણાનો જણ માત્રનો પણ 'અનુભવ' આપ્યો હતો. મહે મહારી અસલ
 ખાતદાનોનું 'ભાન' ડ્યું હતું મહે સર્વથી એકરૂપતા અનુભવી હતી.
 હવે હુ આ પામગેનો ગુલામ બની રડયા કંઈ એવો મર્ખ રહ્યો ન
 હતો. સિદ્ધશીલાપગની અનંત શક્તિ—અનંત જ્ઞાન—અનંત વીર્યનું
 એક કિરણ ન્યાગમા ગહી જયા પામ્યું હતું અને મહે હવે નિશ્ચય
 કર્યો કે મહારી ધર, દુકાન, કાઠમી, સ્ત્રી, પુત્ર, શરીર અને મન સર્વના
 ભાગે પણ હુ તે કિશ્કુને કામ પડયા નહિ દઉં એ નિશ્ચયને ટકાવી
 રાખવા માટે મહે તુરંતજ નીચે પ્રમાણે 'નિયમો' ધારણ કર્યા —

(૧) મવળા ભૂતો-પ્રાણીઓ-જીવોથી હું પ્રયક્ષ નથી, તે કે
અવ્યક્ત ક્રિપાધિને લીધે પ્રયક્ષ લાગુ છું મારે દુનાઆનો જેકે વ્યવહાર-
જેકે કાર્ય-ન્યાય મોડો તમામ રૂમ એવી કાળજીથી, એવી સન્મા-
નથી, એવા 'કૃપ્યાગ'થી, એવી 'યતના'થી રંગીન કે જેવી મન-વચન
કે રીતે વડે કોઈ જીવને દુઃખનું કારણ હું થઈ પડું નહિ.

(૨) હું અને સર્વ પ્રાણીઓ વચ્ચે એકતાનું જ્ઞાન ડામવાળી, બિનભાવવાળી પોતાના સ્વાર્થ માટે કશું પણ નેન ન્હાતી બોલતી પડ છે તેમ, અસત્ય નહિ વહું. હાની-ન-હી, નિન્હા, ગાપા અને ઝાઝી જાડી કે ખીનજાડી વાતો વલ્લાવી દૂર રહીશ.

(૩) સર્વ જનોની સાથે એકતા સંગજનાનું નવું જોતોત
ગત-નિદાય-આત્મ આપી પાવિત્ર આપવાનો જોષનજાનો જોતાને
સિર તીધી છે એ વાતનું જમણું ગણોતે હું કોઈ પ્રાણીની કોઈ
વસ્તુની ચોરી નહિ કરું, કો-ને ક્યો નહિ હગનપુલિયા જા-
પામિ હ-કોત નહિ

[illegible]

ઇન્દ્રિય મુખની લાલસા વગર સાચવીશ મોહક પદાર્થો, દેખાવો, શરીરો નજરે પડતા હુ એમનાથી મોહ પામી દીન બનવાને બંધે, એમનાથી અનતગણું મોહક એવું મહાત્ આત્મસ્વરૂપ મહારી નજર આગળ ખડુ કરીને જમણો અદીન-વીર બનીશ.

(૫) ઘર-ધન-આખર-કુટુંબ એ સર્વ મહાગે ઉપાધી છે મહે બનતે તે સર્વ આ ભવ કે પેલા ભવના કર્મ વડે ઉપાર્જન કર્યું છે એ સર્વ મહારાં પ્રાપ્ત કરેલા છે, નહિ કે હુ તહેમનો પ્રાપ્ત કરેલો. એમ મહમદ મહારા આત્મસ્વરૂપને મહીન કરવામા કે મુજબવામા આ કાર્મ પરિગ્રહ કાવી જાય નહિ એ આખતની હુ બગાડ કાળજી રાખીશ એ મહારી ઉત્કાન્તિનાં માધનો બનવા જોઈએ, નહિ કે અવનતિનાં એટલા માટે હુ કોઈ જાતના પરિગ્રહમા લુપ્ત ન થતા, પરાર્થે અને પરમાર્થે તે સર્વનો ઉપયોગ કરીશ.

(૬) નવીનતાએ નીહાળવા, દ્રવ્યોપાર્જન કરવા દત્તાત્રિ આલ્મભાવને તૃપ્ત કરવા હુ દેશાંતર ભટકીશ નહિ, આત્મભાવને પુષ્ટિ મળવા નો સભવ હોય, પરમાર્થનું કાર્મ કાર્ય હોય, એવે પ્રસંગેજ ભ્રમણુ ઇષ્ટ છે.

(૭) મનુષ્યની જરૂરીઆતો જેમ વધારે, તેમ જડભાવને પુષ્ટિ વધારે મળવાની, તેમ ચૈતન્યભાવ વધારે દબાઈ જવાનો માટે હુ ઉપભોગ—પરિભોગની વસ્તુઓની ઓછામા ઓછી સંખ્યાથી સતુષ્ટ રહેવા કોશીશ કરીશ હુ મહારી ટેવોમા જેમ બનશે તેમ સાદો, આત્મસયમી, નિયમીત અને મિતાહારી બનીશ.

(૮) નકામા તર્ક—વિતર્કો, પરપચાયતો, ભાગ્યાદ્યુચા વિચારો, મુખ-હ.ખના સ્વપ્નો, ઉદ્વેગ, અપ-વાન, ભવિષ્ય માટેની ડહપનાઓ એ સર્વમા મનને રોકવા દેવાથી આત્મસ્થીરતા ડોલાયમાન થઈ જાય છે, એબરાબર લક્ષમા રાખી હુ આર્તધ્યાન અને રૌદ્રધ્યાનથી તથા અર્થ વગરના વ્યાપારમા મન-વચન-કાયાને રોકવાથી દૂર રહીશ.

(૯) હૃદયની ગુફામા જે શાન્તિ છે હૃદયસાગરના તળીએ જે સ્થીરતા-અચપલતા-શાન્તિ છે-પરમેશ્વરના ચરણમા દરેક કાર્ય અને પોતાના પડને અર્પણ કરવામા જે નીરત છે, તેવી શાન્તિ અને નીરાત બીજે કોઈ સ્થળે નથી, એ આખતનો એક વાર અનુભવ થયેલો હોવાથી, એ અનુભવને નાજો ગમના માટે દરરોજ ઓછામાં ઓછા એક કલાક એ હૃદયસાગરના તળીએ પેસવાનો મહાવગે અવન્ય કરીશ, એટલે કે ચિત્તની સમાનવૃત્તિવાળી દશા-સામાયિકમાં અવશ્ય જોડાઈશ.

(૧૦) કૃપભોગ-પરિભોગની મયાદા કરવાનું વ્રત લીધેલું હોવાથી એવી ચીજો દૂરથી-દેશાવગ્ની ન મળાવતા, અવદેશમા અનેલી, ૧૮૩૦ પડતી, ચાદી ચીજોથી સતુટ મહી, અવદેશને કિત્તેજન આપીશ

(૧૧) સામાયિક અથવા સમાનવૃત્તિનો મહાવગે દરગેજ એક ડહાડ સુધી પાડવાના પગિલામે એ મુખનો-એ આનદનો જે પ્રેમ ન્દાગમા જનગે લેતી તૃપ્તિ અર્થે, દર મહીને દે દર ત્રણ મહીને એક આખો દિવસ પોપધ વ્રત કરીશ અને તે વખતે ચાવીને ડહાડ જડભાવ ના વિચારોથી ચેતન્યને મુક્ત કરી નિજ રૂપમાજ મહાલીશ

(૧૨) આ મર્વ નિયમોને પ્રતાપે 'હુ' વાળું બહાતુ જન્ય અને સર્વથી એકતા અનુભવાતી જન્ય તેથી સર્વના કિદાગમા જ મહાગે કિદાર છે એ નિદાનમા મહારી વદ્ધા દદ થાય એ સ્વાભાવિક છે, અને તેથી હુ મહારી પામેના ધન, શરીરખજા, લાગવગ, સર્વનું ધન કિચિત પાત્રને આપવામાજ આનંદ માનીશ ધન દેતી વખતે પાત્ર, અપાત્ર, કુપાત્રની તારતમ્યતા બહીશ નહિ

દુ ખતા મેદળાંગેતો હુ એકાતમા ગયો હતો, પાત્રનું હાન્ય કરેતો હુ ધાધળમય દુનીઆમા પાછો આવ્યો એકાતમા ગયો તે વખતનું અત હમણાનું મહાદ જ્યલ જરીક એક સરખું—કેરકાર વગરનું છે, મહારી આસપાસની ચીજો અને મતેંગો પણ તેના તે જ હું કાઠી પાળું કેરકાર યંયો લેય તો તે માત્ર એટલોજ / બજિનાવ અથવા પરમાત્માને સર્વ કામ અર્પણ કરવાની શુદ્ધિથી કિત્તવ થતી નિરાત, નિરિતતા, આતરખજા ન્દાગમા છપી રીતે પ્રવેશ્યા હતા તે રી હવ જગત્ મહને બહોવરા રી હતું નથી, મન મહને ગુજાન બના રી હતું નથી, કૃપ જળાનેતા ખાર નિવનો 'વ્રતો' ન્દને જા આ અને બચેતો તાસ વસા દેતા નસી

પ્રાસંગિક નોંધ.

લખનાર — વાડીલાલ ભોતીલાલ શાહ.

આઠ વર્ષની વાઝકીને દીક્ષા અપાતી અટકાવવા
સંબંધી પરોપકારી જૈન યુવકોનો નિષ્ફળ
ગયેલો પ્રયાસ.

જે જોધપુર રાજ્યમાં હરેક ધર્મના લોકોને ન્હાની વયે દીક્ષા
લેતા અટકાવનારો સખ્ત કાયદો થયેલો છે, તેજ રાજ્યના પાલી
ગામની એક વલ્લભકુવર નામની આઠ વર્ષની બાળકીને ગઈ તા
૧૦ મી જુલાઈએ, અજમેર શહેરમાં આપણો ડૉન્ટરન્સના મ્યલર
મુગમ્મી શેઠ આંમલજી સાહેબની મદદ અને શામેલગીરીથી દીક્ષા
અપાઈ ગઈ છે આ દીક્ષા તકરારી હતી. કન્યાના પિતા ગુજરાતી
ગયાં છે અને ત્રણ પ્રયત્ન આ દીક્ષા અટકાવવા માગતા હતા (જે કે
પાળાયી ટ્રાર્ટમાં કેમ ગયા પછી તે ગૃહસ્થ દીક્ષાની તરફેણદારી કરતા
હતા) કન્યાને અજમેર લાવવામાં આવી અને તા ૨૬ જાન્યુ-
આરી ૧૯૮૩ ના રોજ દીક્ષા આપવાનું મુદ્દત ફરાવવામાં આવ્યું
હતું ત્યારે આંમલજી સાહેબ ધર્મસ્થાલીનું કડું કામ સંભાળીને
તેમનીને લાગીતા બિદે એમાડી કુમધામથી દીક્ષા આપવાનું જણાવતા
હતા પરંતુ કેટલાક દેશકાળજીયુવાનોને આમાં ધર્મની હિંસના અને કન્યાનું
બાકી અલિપ્ત પ્રત્યક્ષ લાગ્યું, તેથી તેઓએ શેઠજીને અજર કરી કે,
તેઓ તેમનીને સ્વતંત્ર વિચાર કરી ગંદે એટલી ઉમર થતા નુકી
સાગવા અને બાળાવવાનું ખર્ચ અને જોખમદારી ઉઠાવવા તૈયાર છે,
ત્યારપછી તેની પોતાની કચ્છા લાય તો ખુશીથી દીક્ષા લઈ ગઈ
શેઠજીને દીક્ષાના કાનના વિવચ યાવ એ દોષજેવું લાગ્યું, છેવટે આ
કુસતોએ ત્યારે આંમલજી અને શ્રીમત વાનુ શહેરનો મામે હંજરન્દ-
ગન (નવાન હુસન) નેળાવવા જાણીતા ઝીન્ડર મી કુતેદયન્ મહે-
તેનેગર તા ૨૨ જાન્યુઆરીએ હંજરન્દગન નાંવું અને તા ૨૬ નીએ

અપાવાની દીલા બધ રી તા ૩૦ મે, એ પહેલી મુનવણી-
નો દિવસ હતો અને ત્યારપછી તા ૧ અને ૧૦ જુલાઈના દિવસે
અચ્ચો. કમીશનર મી એ ટી હોબ્સ સમલ કેસની ગરબાત-
મા ૧૮ મેચએક આંદમલછ સાહેબના ઔરીચ્ટે ફલીલ કરી હતી કે
કન્યા જોધપુર એટની છે માટે અનભેરમા આ કેસ ચાલી ન શકે
પરન્તુ કમીશનર સાહેબે તે ફલીલ વજુદ વગરની ગણી હતી તા
૧૦ મી જુલાઈએ કરી તે ૧૮ ફલીલ વજુદ કરતા તા ૧૦ મીએ સાહેબ
બહાદુરે ફરાવ્યુ કે આટલે મુધી કેસ ચાલ્યા છતા અને ગરમા કિંત
ફલીલ મલને વજુદ વગરની લાગેલી હોવા છતા અત્યારે એવુ ફરાવ-
વાની મલને સત્તા છે કે, આ કેસ તેણીના વતન જોધપુર એટમા ૧૮
આલવા લાયક છે અને તેટલા માટે દીલા અટકાવવાનુ મહે આપેવુ
ફરિવરન્ડમન હુ રફ કેક જુ 'ચાનમા મહેવુ તેમજ એક, અરન્ડમેની
માગણી માત્ર એટલી જ હતી - હેમને કન્યાના 'વાલી' ફરાવવા, -
જયી તેઓ, તેણી નવત્ર ગીતે વિચાર કરી શકે એટલી ઉમરે પહેલે તે
વખત મુધી તેણીના ભરણપોષણ અને જાવણીની વેબમમરી સકે નાં

કેપરનુ જરમેન્ટ ને લણે સબખાવવામા આવ્યુ કે તરત જ
ગાઈકનો ગાડો લગભગ કાર્ટવી એક માઈલ દુર આવેલા ન્યાનડ તરફ
હકારી અને બાગ્ગેઆ આવો પાલચે તેટલામા તે એક ખુણે કન્યાને
સદર વપરા પહેરાની દેવામા આવ્યા અને ત્યારબાદ સરના ખવર
આપતા માણસ મેટાવ્યો કે " દીલા અપાય છે, ચાલો " ત્રીજાનુ
આ માત્ર ફાર્સ જ હતુ અને વન્નર મેટી મીનીટના વરજુગે પહેરાની
તાંત્રા પછી જોગને તેડાવવામા આવ્યા હતા આન ડરવાનુ ડરવન

માત્ર એમા ધર્મ સમજીને જ કરી એક છે એમની આવી ધર્મબુદ્ધિ ધર્મના સાચાં કામોમા વપગતી હોત તો તેઓ કેટલા બધા કપડારી થઈ પડત ? ‘હા’ અને ‘જી’ એ માત્ર આકારીઓનું—અધર્મીઓનું જાહેરાત ઇચ્છતા સ્વાર્થજનોનું લક્ષણિદુ હોય છે અને પક્ષમાયી એકેકેને આ કેસમા કાંઈ સ્વાર્થ ન હતો, કોઈની આ કન્યા સગી ન હતી તીલા લેવાયી કે અટકાવવાયી એકેકે પક્ષને અગત હિત—અહિત હતુ નહિ સવાસ માત્ર એટલો જ હતો કે જેને એક પક્ષ મહા પુણ્યનુ કામ માનતો હતો, બીજો પક્ષ હોતો વ્યક્તિ તેમજ સમાજ અનેની હાનીનુ પગલું સમજતો હતો. ઝગડો પુરૂષો વચ્ચેનો ન હતો. પણ દૃષ્ટિબિંદુઓ વચ્ચેનો હતો. ઝગડો સાચી ધર્મભક્તિ અને મેલી અધશ્રદ્ધા વચ્ચેનો હતો, અને આ જમાનામા સત્ય હમેશ મેડડે ૯૯ ટકામા પીડાતુ—રીખાતુ જ જોવાય છે તેમ આ કેસમા પણ સત્ય હાયું છે હા, તે હાયું છે પણ હોતો નેમ હાર્યો નથી, ડારણ કે કોડમત દેગવવાનુ કામ તો અવશ્ય બનવા પામ્યુ છે એમ તો તીલા પછી અજમેરમા ઘેરોઘેર જે શબ્દો બોલાતા હતા તે સાબળવાયી સ્પષ્ટ જણાયુ છે.

યુવાન મડળે અધર્મમુદારણના કાર્ય માટે પોતાની શક્તિ બહારનુ પગલુ ભરીને જે જાહર હિમત અને આત્મભોગનો દાખલો બેસાડ્યો છે તે માટે હોમને ખરેખર ધન્યવાદ થોડ છે શેડીઆ પક્ષ જે ભાવથી વિરુદ્ધતા પડી હતી તે ભાવ ખરેખર મૃત્યુ હતો પણ જે રસ્તે ધર્મસેવા ઇચ્છી હતી તે રસ્તો હોમનો ભૂલભયો હતો એ માટે એમની દયા ખાવી જોઈએ છે, બીજુ તો શ્રીમતોને શુ કહી શકાય ? એક તો શેકજી અમારી ડૉન્કરન્સના માલીક, વળી કોડપતિ, વળી ઓનરરી મેંજમ્પ્ટ્રેટ, વળી કોમમા સત્યાસત્યનો વિચાર કરી સત્યની તરફેણકરી કરનારા નરો ઘણાજ થોડા હોવાથી શેકજીના પક્ષમા જાણજાણત દળ છે એટલે પછી એક રડયાખડયા મુદારત્વી વધારે શુ બોલી શકાય ?

આપણે માટે હવે એટલુ જ ઇચ્છવાનુ રહે છે કે, જે થવાનુ હતુ તે થઈ ગયુ છે, બાઈના પર્વ કર્મની પ્રબળતા આગળ હોતે મદદ કરવા ધાનારના પ્રયાસ નિષ્ફળ ગયા છે, હવે તો એ સવાસને અગત બનાવી પૈસે ગરીબ માણસોને એક અથવા બીજા ઉપે સતાવવાનુ ન બને અને સવત્સરીના દિવસે સાચા દીલથી ‘અમત ખામણા કરવામા આવે તો સૌની બાંધી મુકી રહી સપનુ રક્ષણ થશે પરમાત્મા અમ જોનોના હૃદયને વિશાળ બનાવે અને અમને ખોટી જીદથી બચાવે !

પાચોરા (સ્થાનદેશ)ની જૈન પાઠશાળા.

‘ભાર્ગવિધ’ જૈન વેતામ્બર ડૉન્કરન્સ હૅરન્ડ ’ ના ચાલુ મામલે અકમા હેના વિદ્વાન માનદ સમ્પાદક મહાશય નીચે પ્રમાણે નોંધ’ લખે છે—

“આખા ખાનદેશમા જૈનો તરફથી ચાલતી કોઈ પણ કેળવણી ના સમ્મ્યા હોય તો તે એકમાત્ર પાચોરાની જૈન પાઠશાળા છે, કે જે જૈનો તેમજ જંતેતરોના સચુક્ર હિતાર્થે વેતામ્બરબંને ની રક્ષાના વ્યાપારીઓએ મળીને ચલાવી છે, અને જેમા ગુજરાતી માત્ર અને અંગ્રેજી ત્રણ ધારણના અભ્યાસ ઉપરાંત ધાર્મિક જ્ઞાન પણ બંને કીરકાને અનુકૂળ રીતે અને વગર કોઈ આપવામા આવે છે આ વખતારને ગઈ સાલ આ શાળાની વાર્ષિક પરીક્ષા યેવાનું આમનજ મળતા, એની ઉપયોગીતા અને સગીનતાનો અનુભવ કરવાના તર મળ્યા હતી એજ સાલ એ સમ્મ્યાના ન્યાપનેએ ની વાડીવાજ માંનીવાવ શાસ્ત્રને આમત્રણ આપનાથી તે ગઈ તા ૧૦ ની ર્મોજ તા ગયા હતા અને પરીક્ષા પરી થયા બાદ ત્યાના માનજતનાર ગાદમ (ખાનખાદાદર) ના પ્રમુખપણા નાંચ એક નહેર નેગારના રાંત આજવાન સંધિર્મના વ્યાપારીઓને એમણે આનંદ કર્યો હતો આ ગામમા એક સારો જાતિયેરી નાપતા સ્પોહાજનો પાદ ૧૫ નાંસર વિજાળ ૫ આખીને અંગ્રેજી પત્રવ્યવહાર આપારના નામ રેસી તથા અંગ્રેજી નાનું બર્ડો કાષ્ઠ ગાદીગ નિખવનાર

ખોડિંગ બન્નેની ભેગી સગવડ કરવા તરફ ખાસ લક્ષ આપતું ૧૭૩-
રતું છે એમ જણાવી ભાષણકર્તાએ તે માટે જે લાખ રૂપીઆનું ૪૬
કરવા ભલામણ કરી હતી. બન્ને સૂચનાઓ ઉપર છેવટે મામલતદાર
માહેએ પુરતો ભાર મૂકી જે લાખનું ૬૬ આવા ઉપયોગી કામ માટે
યલુ ખાનદેશને માટે અગત્ય નથી એમ જણાવ્યું હતું અને હાજર
ગૃહસ્થા જૂની જૂની કોમના વ્યાપારીઓએ આ રસ્તે બનતો પ્રયામ
કરવા ઈચ્છા દર્શાવી હતી. લાઇબ્રેરીની વ્યાપના માટે તો તેજ વખતે
જે સખી ગૃહસ્થોએ સારી સગળી ગૃહ આપવાનું વળણ જણાવ્યું
હતું જ્યારે પાઠશાળા માટે અલાયદું ભવ્ય મંદાન બંધાવું ગર
યદ ગયું છે, કે જેમા ૩. ૧૫૦૦૦ એકલ (સ્થાનકાશી) ગૃહસ્થ
તરફથી ખર્ચાય છે, ત્યારે આપણને આરા ગાખવાનું કાળ મળે કે
કે લાઇબ્રેરી અને કોમર્સિયલ મ્યુઝિયમ એવા બીજા પરોપકારી મહત્ત-
વસ્થોની સખાવતથી જલદી થવા પામશેજી મી. વાડીલાલને ત્યાંથી
જળગામ, ભુસાવલ, ચાલીસગાવના આમત્રણ હોવાથી થોડા કલાક
ભાષણ આપવા માટેજ તેઓ ત્યાં ગયા હતા, અને તે દરેક સ્થળે
સરકારી અમલદારો, વકીલો તેમજ પ્રજાગણે તેમના વિચારો અને
સૂચનાનો સારો સત્કાર કર્યો હતો અને અમે એટલું તો આગ્રહ-
પૂર્વક જણાવી લઈશું કે, ખાનદેશ જેવા વ્યાપારી વર્ગથી વસાયલા
દેશમાટે પાચોરા કે જળગામ જેવે સ્થળે કોમર્સિયલ મ્યુઝિયમ
જરૂરીઆતની ચીજ છે તેટલી બીજી કોઈ ચીજ નથી, અને પોતાની
આ ઉપયોગી નવીન સૂચનાને વ્યવહારમા મુકાતી જેવા ખાતર મી
વાડીલાલે પુરસ્કૃત વખતે એકાદ બે માસ ખાનદેશમા એકચરીગ
દુર ' ઉપર નિકળી પડવાનું ભૂલતું જોઈતું નથી '

* ભુસાવલની સભામા રા. વામનરામ વિાણુ આયવલે વકીલે
પ્રમુખપદ લીધું હતું અને તેઓએ તથા રા. ગોપાળરાવ ગોગટે B.
A. LL B એમણે ભાષણકર્તાની તારીફ કરી હતી. ચાલીસ-
ગાવમા સખ-જન મી દલાલ પ્રમુખપદે બીરાજ્યા હતા.

પ્રકાશકની પત્ર-પેટી.

રા. ધારશી જીવનભાઈ દેશાઈ, કરમાળાથી મુનિ દગડુકા પિએ સયમ છોડવો પડ્યા સબધી લેખ લખતાં ફર્યાદ કરે છે કે, કોન્ફરન્સ ઓફિસને લેખો આ બાબતમાં કરેલી અરજ નકામી ગઈ છે, અને વિશેષમાં જણાવે છે કે કોન્ફરન્સે તો દીક્ષા સબધી સખ્ત કાનુન કરવા અગર તો દીક્ષા લઈ પડવાઈ થનાર માટે કાંઈ રસ્તો કરવો. આ ભાઈ વળી અમને આ બાબતમાં વચ્ચે પડવા અરજ કરે છે. પરંતુ કોન્ફરન્સના કામમાં વચ્ચે પડવા જેવા હમણા સંજોગો નથી તેથી તથા મુનિશ્રી રત્નકપિજી તરફથી દગડુકા સબધી કાંઈ ખબરો ખાનગી રાહે અમને મળી નથી તેથી આ બાબતમાં હમણા અમે મૌન બજવાની અગત્ય સમજીએ છીએ.

પંજાવમે એક મુનિ શ્રી ફરમાને હૈ કિ:—મેરે મુનનેમે આય કિ, इस वर्षमें भी पूज्य साहव श्री श्रीलालजी महाराज सब संपदाओंसे प्रथक् ही संवत्सरी करनेवाले हैं. इत्यादि इत्यादि लिख कर पूज्यश्रीको और कॉन्फरन्सको विनंति रूप बहुतसा लिखा गया है. अगर वह लेख छाप कर अनेक बड़े अग्रेसरोंसे टकरानेकी ताकाद मेरेमें नहीं है. वह काम तो था. 'जैन समाचार' का.

અરજીપર્યા ન કરવો, કયા સાબળવા બાવાની જગામા એકવા ન જવું, બાવાઓને જમવા બોલાવવા નહિ અને ઘરમા કિતારે આપવા નહિ. '૭ વર્ષથી ન્હાની કિમરના બાળકોના વેશવાળા ડગ્ગા નહિ વગેરે. હંભાગ, મોગી, દરજી, હાલીઆ, ભાગી મો મગ્યા અને ધાગ કમી કરીને ગુપ્તપણે પાળવા ગાળા, ત્યારે આપની ડૉન્ડરન્સના ધાગ માત્ર આપડામા સડવા કરે છે. તેઓની વિગેષમા જણાવે છે કે, કમ્પ-ભાડીઆ (ભાડી નહીં) મા મ્યા નડવાળી જૈનોમા આપગઆપગમા મારામારી થમ્ દોડે દેમ ગયો છે અને તેનું કારણ એકવનિદાગી મુનિને આશ્રય ન આપવાના અમુ-કરાવને અગે પડ્યો મતભેદ છે. અન્ને પાને ગત્તમતાવડ દે. શાન્તિ મજાની મન્મનિ બાગો અને ધધતા તો મારામારી કરનાર ઓથી દૂર રહેવાની શ્રાવકોને બુદ્ધિ આપો.'

અધુરા લેજો.

'દાક્ષા કોને આપી શકાય' એ મચ્છન્ધનાં મળેલા વેળા પૈકી જે છાપવા બાકી છે તે, તથા :Jhan Dikshah નો બાકીનો ભાગ, તેમજ બીજા અધુરા લેજો હવે પછીના અગ્રમા પુરા કરવાના આવશે.

‘મહાવીર-મિશન’ સંબંધે કેળવાતો જતો હોકમત.

શ્રી ‘મહાવીર-મિશન’ ની જે યોજના ગયા અડમા પ્રગટ કરવામાં આવી હતી, તે સંબંધમા જાણીતા પ્રોફેસર આનંદચંદ્ર બાપુભાઈ ક્યુવ M. A. LL. B, એ વેનામ્પર મૂર્તિપત્રક જૈન મહાશયો, સ્થાન જૈન ડૉન્ડરન્સના ધર્મપ્રેતી અને ક્રમાડા ઉદાર પ્રાન્તિક મેકેટરી ગ બ કાળીદાસ નાગણદાસ, અનુભવી અને શાસ્ત્રમીક વડીલ શ્રીયુત અમ્બેદનાઈ કાળીદાસ અને બીજા કે લાડ ગૃહયોના પત્રો મળ્યા છે, તેમજ પગાળના એ વિદ્વાન મુનિ વરો, કચ્છના એ કર્મચોગી મહાત્માઓ, કાઝિયાવાડના રાતાવધાની વિદ્વાન મુનિ શ્રી રત્નવદ્રજી મહારાજ અને કવિ નાનચંદ્ર મહારાજ વગેરેના પણુ ઘણા લાગણી બધા પત્રો મળ્યા છે, જે સંલેખના અડમા પ્રગટ થશે મુનિરત્નો, અગેસરો અને ગુણિતિ યુવાનો. ધર્મ, કોમ, સત્ત અને દેશની દાઝ લેડે ધરી યોજના વ્યવસ્થા કરી અને યોગ્ય લાગે તો તકેને અમલમા મૂકવા માધતોની પ્રાપ્તિ માટે કોશીલ કરે.

જૈન સમાચાર સંગ્રહ.

જૈન મુનિની મુલાકાતે જોડર-અમલવાદથી વિદાર હતા દરિયાકુળી મમુલયના મુનિ મોમયંદ્રજી તથા શ્રી વૃષિહજી ડા. ૨ સાયનમતી જોડના જોડર માટેયની મુલાકાત થતાં ઉપદેશ આપવા વાંચ્યા હતા, જે ઉપદેશથી જોડર અને પીંગળ અમલવાદોએ ધણા પ્રયત્નના ઇલાખાથી હતી

મુખ્ય મેડાઈંગ-લાવમા નાનિ દેખાય છે, વિદ્યાર્થીઓને મીઠા મતા મુજબની મોલવશીયો હતી અપાક તથા. આનગી મેકેટરીએ ગાંડ નામુ આપેલુ ડાસથી કોન્કરન્સ આક્રિમને વિદ્યાર્થીઓને મનાવશીય મર વ્યવસ્થા ગમતી છે આન આપા ૬ ૬૫ મેકેટરી ને વ્યવસ્થા ૧૧૧ ૨૨૨

મહાત્મા શ્રી દાહન ક્રુપિ પ્રાતુર્માને ચાતુર્માસ તર રહે છે પત્ર વાણે ૪૧ ઉપવાસ વિષેએ પ્રોમ મી ૧૬-૮ વગેરા તપસ્યા હુરે છે. મહારાજ શ્રીને શિષ્ય પ્રા પ્રેમ ક્રુપિ ઠા. ૪ વાદલામે પ્રાતુર્માસ ૬ માસપુરુક ૧૧ દીન તેમ નાઈ લંગાને મજરી માગતા હું ક્રિયા છે

લવાજમ બાકી માટે ખાસ ઠરાવ.

જે મહાશયો પામે આ પરતુ લવાજમ બાકી હોય તેમણે તે તા. ૧ ઓક્ટોબર સુધીમાં મોકલી આપવા કૃપા કરી. તે મુદત અદર જેઓનું લવાજમ નહિ આવે તેમના પરતુ શેષ માડીવાળી નામ કમી કરવામાં આવશે. હવેથી પહેલાં અંક સાથેજ લવાજમ વસુલ કરવામાં આવશે ઉધરાણી અને હિસાબની કડાકટ કરનાર મરહુમ અધિપતિના સ્વર્ગવાસ પછી હવે ખામ આ કામ માટે કોઇ માણસ નિયત કરવામાં આવ્યો નથી. માસિક ફક્ત Labour of Love ધર્મપ્રેમ ખાતર કરાતી મજૂરી તરીકે ચલાવાતું છે. માટે હિસાબી કામ પાછળ મુદ્દલ વખત ખર્ચી શકાશે નહિ. જેમની ઈચ્છા દર વર્ષના પહેલાં અંક સાથેજ લવાજમ મોકલવાની હોય તેમણેજ આહુ થવું.

પર્યૂષણની કુમકુમપત્રિકા.

કાર્ડ તેમજ નોટપેપર (ગુજરાતી અને હિંદી).

મૂલ્ય—૧૦૦ પ્રતના ૦—૫—૦ પોસ્ટેજ જુદું.

જૈન ઇતિહાસિક નોંધ.

इस हिंदी कीतावमें महावीर प्रभुसे आज तकका जैन इतिहास, व साधुमार्गी जैन धर्मकी सच्चाइकी सबुतीयां छपी गई हैं. और मूर्तिपूजाके बारेमें अनेक दलीलें छपी हैं. शीर्ष २५ प्रत एक महाशय तर्फसे मीली है.—मूल्य ०—८—०.

पोपटलाल मोर्तिलाल शाह.

सारंगपुर—अमदावाद.

જેલ—યાત્રા એટલે શું ?

જેલના નામથી પણ શ્રેષ્ઠો ભયપામે છે, પણ તે માત્ર અજ્ઞાન નું જ કારણ છે. જેલની મધ્યા ગા માટે કથપાછ, હિંમતી જેલો કેવી છે, સીકાયતની જેલો કેવી છે, જેલનાં ફેરલા મુધારા થવાની ખાતર જરૂર છે, આ દુનિયાનાં રાજની જેલ કપરાંત ખીછ ફેરલી જતની જેલો છે, કુટુંબની જેલ—ગીવાજની જેલ—જરૂરયાની જેલ—દેશની જેલ વગેરેના સ્વરૂપ અને અર્થ પ્રગટતી જેલોનાં પડવા છતાં આત્મનાં ફેરી રીતે મહી શકાય તેનું માર્ગ મૂચવ એક મમાજ મુધારકે પોતે અપખી જતની જેલોનો અનુભવ લઈને કહ્યું છે વળી તેના કાયદાના મુદ્દાઓ તેમજ ધર્મગ્રાસ્તનાં પ્રમાણો અને સ્વીકૃતિનાં બદલ છે. પૂનઃ લોકનાં જ્ઞાપ છે

આલુ આનુભાસનાં નામ ને.વાવનાર માટે ખાતર આજ ૬૫—૬. ૧) માત્ર પાછળથી ૧૧) નામ નોંધાવાનું છે. ૬૫—૬. — જેલ હિંમતી આદીસ, સારાનુર લગીયા ૧૧ પોતે અનુભવાર.

બસ ! કાંઈ ન પુછો !!

૧૧

ભાઈરવા માસની મેઘલી રાતના બાગર એ વાગ્યે પુણ્ય
 વગમા પડવાથી અને સખત પવન થવાથી મ્યુનીસીપાલીટીના
 તમામ દીવા ગુલ થઈ ગયા છે અને ચોમેર અધાર એટલો
 બધો પ્રસંગી રહ્યો છે કે બસ કાંઈ ન પુછો દેશ પરદેશ ક્રૂતા
 મુમાક્ષે રેન કરવા નીકળેલા ગોત્રીસો અને નાટક વીગેરે
 તમામા જોવા નીકળી પડેલા શોખીનોએ પોતાની પામે રાખેલા
 દીવા તમામ હોલવાઈ ગયા અને કરી કરી મળવાવતા છતાં
 હોલવાઈ જવાથી તેઓ એટલા બધા દટાળી ગયા કે બસ
 કાંઈ ન પુછો ! પામે રોશની નહિ હોવાને લીધે રમ્મે ચાલતા
 એક ખીજ સામામા અથડાવા લાગ્યા અથવા આઘુપગની
 ગરુમા ખસી પડવાથી માર વાગ્યા ઉપરાત તમામ કપડા
 એટલા બધા ખરાબ થયા કે બસ કાંઈ ન પુછો પણ ભાઈ
 સાહેબ આટલી બધી મુશ્કેલીઓ દૂર કરવાનો આજે હું
 આપને એવો તો સહેલો રસ્તો બતાવું છું કે બસ કાંઈ ન પુછો
 ('T. (t Shah's Electric Stores, Ahmedabad)
 અમદાવાદમાં, ટી. જી. શાહજી ઇલેક્ટ્રીક સ્ટોર્સમાંથી મળતા
 અગ્નિની બીવકુવ માસ્તી વગરના Electric Pocket
 Lamp, ઇલેક્ટ્રીક પોકેટ લેમ્પ (જજવામા
 મળવાના વીજળીના દીવા) ગમે તેવા ગાટ અધારમા તેલ
 વિના દીવામણીની જરૂર વગર કંઈ એક આપ ખમેડવાનો
 નાચેટ એટલી તો ઝગમગની રોશની આપે છે કે બસ કાંઈ ન પુછો

એક નાનકા મજામા ગલી નડે, તેના દે દીવામણીની
 નડે ન પા અને આપણી દરગા આપ ત્યારે એક મેડન
 રૂબા બનનાર રોશની આપે એટલી બધી મગવડના હોવા
 હતા મગવડના મગવડ માગવડ પાળ બરીલી નડે તેવા એટલા
 મગવડ તો નવના બાવ છે કે બસ કાંઈ ન પુછો

હું વગરના અગ્નિ દીવા નાટક કરે તેવા ઉત્તમ પદાર્થના
 નાટક દીવાના નાટક ના માગવડ પાળ, દરગા આપના
 નાટક નાટક નાટક નાટક નાટક નાટક નાટક નાટક નાટક
 ટી. જી. શાહજી ઇલેક્ટ્રીક સ્ટોર્સમાંથી મળતા—અમદાવાદ.

જૈન સમાજને ઉચ્ચ આચર, નિર્મળ પ્રેમ, યૌશુદ્ધિ, સમાજવ્યવસ્થા
તથા ધર્મતત્ત્વનું નિપજાપાત શિક્ષણ આપનાર માસિક પત્ર

પુસ્તક ૧૫

નોવેમ્બર ૧૯૧૩

અંક ૧૧

મદગત સંપાદક

સમારક લામ અંક

માસિક

પત્ર.

જૈન હિતેચ્છુ.

THE JAIN-HITECHHU

આ પત્રના આદ્ય સંસ્થાપક

આ અંકમાં કુલ પૃષ્ઠસંખ્યા ૨૦૦ ઉપરાંત છે.

‘જૈનહિતેચ્છુ’ના નોંધેખરના અંકની વિષયાનુક્રમણિકા.

૧. પ્રાસંગિક નોંધ:—

જૈન ગ્રંથોને ખીતાબ	૫૩૩
સમાજએવામા જૈન મુનિનો કાળો	૫૩૪
હિંદુસ્તાનનો શ્રેષ્ઠ ગણિતાચાર્ય કાળ? એક જૈન!	૫૩૬
વનસ્પતિમા જીવ છે એવી જૈન માન્યતાની પ્રયોગમિદ્ધ સાબીતી	૫૩૮
પડમુદી વિરૂદ્ધ યરખીચન ડૉક્ટરે	૫૩૯
પુનર્જન્મ સ અધમા મી આયન	૫૪૧
દુનીઆનુ અફસાઈ જવાનુ ભવિષ્ય	૫૪૨
ધર્મો પ્રત્યે સરકારની ગજનીતિ ..	૫૪૪
વિલાયતમા જૈન ધર્મશાલા	૫૪૬
લડનમા ‘મહાવીર-અધરહુડ’	૫૪૭
કેળવાયલા વર્ગના શિર ઉપર મુકાનુ લાખા વખતનુ કલક હુર કરનાર પ્રત્ય પુરૂષો	૫૪૮
ખરે રસ્તે કરાયલી એક જૈન આદેશાહી સખાવત	૫૫૧
જૈન મ્યુઝીઅમ અતે લાઠપ્રેરી	૫૫૪
અંગાળામા જૈન ધર્મનો પ્રચાર	૫૫૫
મુ અધની સ્થા. જૈન યોર્ડાંગિવાળી ખટપટ પર પડેલો	૫૫૬
દીલ્લીમે વિદેશગમનકા ફગડા	૫૫૮
જિનાગમ પ્રસિદ્ધ કરવાની સ્તુત્ય યોજના	૫૬૦
અમદાવાદમા એક જૈન તરફથી ઉભી ચતી વધુ મીઠા જીવદ્યાના કામો	૫૭૧
જાહેર ભાષણો	૫૭૫
જૈનોની જરૂરીઆતો	૫૭૬
અજમેર દીલા કેસ સ મ ધે ‘મુળધ સમાચાર	૫૭૮
૨ શ્રી મહાવીર સ્વામી: એમનુ સેવાધર્મમય જીવન ચરિત્ર	૫૮૦
૩ એક તરવારની નહાની કથા ..	૫૮૬
૮ હંટર કાર્મની યોજના	૬૦૦
૫ મિલનેકા મ્યા વડી વડી ખાલી વાંત કરનેસે ? (કાવ્ય)	૬૦૭
• એવા-ધર્મનુ ચાર	૬૦૮

आद्य न-यापड
 चरगत श्री मोतीवाच
 मनसुपगम नाड

{ जैनहितेच्छु. }

मु"य वे ५८
 वाडीवाच मो - १८
 मु ५८

प्रासंगिक नांथ.

सपनार:-वाडीवाच मोतीवाच शा:

जैन गृहस्थोने मीताव.

मुंई निवाभी श्रीयुतमंगारभाई थोवण के जे मो व्यानर-
 वाशी जैन संयना प्रेममंगोपाना एक ठे स्तंभनुं नाप ' जस्टीम
 माफ से पोस ' नवरा मुयना जमदरागेना नरा येस्टवा
 जोसवा मोरे ठे. एक चरसीमंमुने मलेव्या गररागे मनेने
 जीरे जल भाई मो मुसी राप ए कराभाविठ ठे. जेठ मंगार
 भाई एक वृद्ध श्रीमंत गरराप ठे

જીવન આપવા વહાર પડેલા અર્થાત્ કૉન્ફરસને પોતાને સર્વે
 નોતરવા તથા કૉન્ફરન્સના દરેક ફંડમાં મ્હોટી રકમોની સત્તા-
 વત કરવા વહાર પડેલા સર્વાગૃહસ્થ શ્રીયુત સુખદેવસહાયજી
 (લાલા નેતરામજી રામનારાયણજીના મુપુત્ર) ને કોણ નથી
 પીછાનતું ? તે ઉદાર દીલના મહાશયે જેમ સ્વધર્મસેવા સ્વાતર
 મ્હોટાં સર્વ કર્યા છે તેમજ હૈદ્રાબાદ રાજ્ય માટે પણ વળું
 કર્યું છે, જેની કદરદારી તરીકે નામદાર નીઝામ સરકારે હમણાં
 ત્હેમને ‘ રાજા વહાદૂર ’ નો માનવંતો સ્વીતાવ એનાયત કર્યાના
 સુશરવર ફરી વળ્યા છે. રાજા વહાદૂર સુખદેવસહાયજી
 અમારા આશ્વા હિંદના સ્વધર્મીઓમાં પહેલાજ ‘ રાજા વહાદૂર ’ છે
 અને એ માનવંતો સ્વીતાવ ભોગવવા તથા જે ધર્મના પ્રતાપે ત્હેમને
 આવું મ્હોટું માન મળ્યું છે તે ધર્મનો દીન પ્રતિદીન વધારે સેવા
 વજાવવા તેઓ લાંબું આયુષ્ય પામો એજ પ્રાર્થના છે

સમાજસેવામાં જૈન મુનિનો ફાળો.

લિંબડીની શ્રી ‘ અન્તરામર જૈન વિદ્યાશાળા ’ નો એક મેળાવટો
 ગઈ તા ૯ મીએ લિંબડી સ્થાનકમાં થયો હતો, જે પ્રસંગે સદરહુ સ્ટેટના
 નીવાન સાહેબ શ્રીયુત ઝવેરભાઈએ સદરહુ ‘ વિદ્યાશાળા ’ ની તથા શ્રી ‘ દીપ
 ચદ્ધ શ્રાવિકાશાળા ’ ની આખાદી મુનિરત્ન શ્રી નાનચદ્ધ મહારાજને
 આભારી છે એમ જણાવતા મુનિવર્ગ સમાજસેવામાં કેટલો યોગ આપી
 શકે એ સંબંધમાં જણાવજોગ વિચારો દર્શાવ્યા હતા તેઓ બોલ્યા
 હતા કે, “ એ મહાત્મા સમાજના બધા માટે જે પ્રયાસ કરે છે તે
 અવર્ણનીય છે એવાના પરિચયમાં આવવાથી—એમના પવિત્ર વાતા
 વરણમાં રહેવાથી આપણુ જીવન ઉચ્ચ બને છે, આપણામાં સદ્-
 ગુણોનો સચાર થાય છે પાત્રસો રૂપિયાનો પગારદાર પ્રૈકેસર જેટલું
 કામ ન કરી શકે તેટલું આવા મહાત્માઓ કરે છે આ મુનિના
 સમાજમાં આવવાથી મળતે માણુમ પડ્યું છે કે જૈન સંપ્રદાયના સાંકે

જૈન અને જૈનેતર પયોના ગુરુઓ પેઢી જેઓ ઉપર કહેલા
 કામ સમાજને પહોંચાડવાનું 'મિશન' ચલાવતા હોય અગર જેઓ
 હજીએ એવા કામને માટે લાયક બની ઉદ્યમ કરવા તૈયાર હોય
 તેઓજ માત્ર સમાજની રોટલી અને સન્માનના હકદાર છે. ખીજાઓ
 ગમે તેવી ઉત્તમતાનો દાવો કરતા છતાં આ દેશને આ કામમાં તો
 બોજન રૂપ છે, ભાર રૂપ છે, ભૂખથી મરી રહેલા દુઃકાળીયાના
 ગિર પગ ચઢી બેઠેલા વ્યાધિ રૂપ છે સમાજમાં કોઈએ ચળવાનું,
 પેદાંએ ગૃહવ્યવસ્થા કરવાનું, કોઈએ સમાજવ્યવસ્થા કરવાનું, અને
 કોઈએ સમાજને અધોગતિમાં ઉતારી પાડનાર તત્વો વિરૂદ્ધ નિયમિત
 રીતે ચેતવણી આપતા જવા સાચે પ્રગતિમાં કાર્ય જનાર તત્વો સ-
 વના સમક્ષ અહોનિગ રજી કરવાનું (અર્થાત્ વ્યાહત ઉપદેશનું)
 કામ ચળવાનું છે એ રીતે જૂદી જૂદી વ્યક્તિઓએ સમાજરૂપી મ-
 નુષ્ટતા જૂદા જૂદા અગોની જગા સાચવાની છે. જે અગ એક
 અગમાં ખીજા પ્રકારનું કામ કરતું નથી તે અક 'જૂદું પડી ગયેલું
 - ૧૦૦૦ યોગેનું ગણાય છે અને તે ઉલટું આખા શરીરને ભારૂપ
 અને લાલીકારક થઈ પડ છે. જે સાધુ, જે ગૃહસ્થ, જે સ્ત્રી, જે
 જાન અને જે રાજદારી પુરૂષ પોતપોતાને રમ્તે સમાજને ઉપયોગી
 થઈ પડે તેવા કામમાં રોકાયના રહેતા નથી, તેઓ જન આ અનેક
 જાનમાં મળી રહેલા દેશમાથી પોતાની મેળે જ ઉપસદ લઈ દેશ-
 ના મનમાં કોઈ દેશ વસાવે અને આ દેશને હિંમતના દર્શનથી ફે-
 રવડા કરા કરે તો આ દેશ નજીકના ભવિષ્યમાં પુનરુત્થાનની
 આશા રાખી શકે.

हिंदुस्ताननो श्रेष्ठ गणिताचार्य कोण ? एक जैन!

જરૂરી તથા અદ્યતન પદાર્થો વગેરેના સંયોગથી એ ધર્મકામના કેટલાક સ્વરૂપો થાય છે તે પણ અત્યંત હલકા.

પ્રો. ઝેલ્કી આ ગોળે જેને મુશ્કેલી હતીઆના મહાન કોને અપાવી છે આપણે ઇચ્છીએ કે આયન્ન આ પ્રમાણે નીત પ્રતિનિધિ વધુ તે વધુ ખીલતુ જાય અને જાના જેવું નાસ્ત્રાનીવાતો એક સદા એક ખરી પડતી જાય જેવુંજાના આદિ પ્રકારના 'ધર્મપ્રભાવ' ગણાય છે, જેમાં 'વિદ્યાપ્રભાવ' પણ એક છે, પણ અત્યંત જેવું 'વિદ્યાનો અર્થ' મત્ર-જન્ય હોવા છતાં એ એક એક એક વિજ્ઞાનના અર્થમાં પ્રકારુ શ્રુ સાધન અથવા પ્રોત્સાહન તરીકે વિજ્ઞાનના જ્ઞાનરૂઢ જેઓ જન ધર્મની નવતા પ્રતિનિધિ તરીકે પણ જા 'ધર્મપ્રભાવ' છતાં આ જગતનામાં જન 'ધર્મ'ના પ્રમાણ સાથેજોડા અને પ્રીતિપાત્રી જાવતો, નાદિ - નાદિ - ૧૧૧ આવી કે 'પણા' અને 'નણા' ના ૧૧૧ વિજ્ઞાનના પ્રકાર સાથેજોડા નાદિ વિજ્ઞાનપાત્રી

દળાયલા ઘઉંની રોટલીમાં સચાથી દળાયલા મહેદ આટાની અનેલી રોટલી કરતાં ૨૦૦ ટકા વધુ કૉલેસ્ટ્રોલ હોય છે. ” ડૉ. દ્યુડરબ્રન્ટ કહે છે કે અમેરિકામાં દત્તવૈદ્યોની સખ્યા વધારે હોવાનું કારણ એ છે કે, ત્યાં મારામાં સારી આટાની મીસો છે ! આટો જેમ વધારે ખારીક અને વધારે સફેદ અને તેમ મીઠા વધારે સારી કહેવાય છે; અને એવોજ આટો અર્થાત્ બહુ સફેદ અને ખારીક આટો જ ઝોઘામાંઝોઘા સત્વવાળી રોટલી બનાવે છે, અને તેથી તાત પાતુ ખરામ થાય છે, તેથી તેવા દેશમાં દત્તવૈદ્યનો હુન્નર વધારે ચાલે જ !

દેશી ઘટ્ટી એ એક સસ્તામાં સમ્મતી, વધુમાં વધુ ાયદો આપનારી દેશી મીઠા છે, કે જે દરેકના ઘરમાં હોવી જોઈએ અને તે વડે જરૂર જોઈએ આટો અચારતવાર દળી લેવો જોઈએ. એવી ઘઉંની મીઠાશ, પૌષ્ટિક તત્વ વગેરે કાયમ રહે છે અને નીમકતત્વ પણ કાયમ રહેવાથી દાન બગડતા નથી. ઈંગ્લેન્ડના આ જમાનામાં સ્ત્રીઓના સારીરને ઘણું ભાગે અનેક ગેંગા વળગેલા જ હોય છે અને તે મુખ્યત્વે નિઝોગીપણાને અને એશઆગમને જ આભારી છે, જે દરેક કુટુંબમાં ઘટ્ટી ગખવામાં આવે અને દરેક સ્ત્રી શક્તિ મુજબ ગેર-અશર ઘઉં પોતાના હાથે દળવાનો રીવાજ ગમે તો આખા કુટુંબને પૌષ્ટિક ખોગક મળે એટલું જ નહિ પણ તે સ્ત્રીના આખા અંગને ઘણી આનંદી અને આરોગ્યવર્ધક કસરત મળે, કે જે ડમરત વિના ચલાવો લેવું તે એક ગભીર ભૂલ છે.

સચાના આટામાં છવાત પડે છે તે પ્રત્યક્ષ જોઈ શકાય છે, અને જે જરૂરને ખરાબ કરે છે તૈયાર મળતો આટો ગમે તેવા હલકા અનાજમાંથી, ગમે તેવા પથરા-કાકરા-છવાત વગેરેથી મિશ્ર થયેલા અનાજમાંથી બનાવવામાં આવે છે અને તેથી તે નુકશાનકારક નિવડે એમાં કાંઈ જ શક નથી.

બુદ્ધિમાન સ્ત્રી પુરૂષો આવી જોઈ નહોતે કે કાયથી દળેલો જ આટો વાપરવો એ તત્ત્વરસ્ત તેમજ જીવશ્યામચક્ષુ બન્ને દૃષ્ટિએ ક્ષતિમ છે આગા છે કે મુનિમાદારાજે જગદારે જગદારે પડમુદીની વિરૂદ્ધ પોતાર કોકાવે તકારે તકારે આ બુદ્ધિગમ્ય દલીલો પ્રથમ ૨૭ રંગે અને પછી જ દ્યાની અપીન કરો, કે જેથી લેમનો કાલેજ વધારે કારગત વર્ધ પડશે.

ગ્ર્યાયલુ' 'સાયન્મ' અને વિચારશક્તિમાત્રી ઉદ્ભવેલી 'પ્રીતમુદ્રી' એ બે પાછળ આ દેશના લોકો ખરા દીવ્યની નહિ લાગે ત્યાં મુખી ભુખ-નરો, કુધારાની બેડીઓ, ધર્મના નામે થતી પોપલીલાઓ અને પર-તંત્રતા કદી બધ પડશે નહિ.

દુનીઆનું વદલાઈ જવાનું ભવિષ્ય.

રેલ્વે, સ્ટીમર, તાર વગેરેની ગોઘોએ જુની દુનીઆનું અરૂપ બદલીને આજની સ્થિતિએ પહોંચાડ્યું છે, પણ હજી એક મંડામા થુ થુ ફેરફાર થશે અને દુનીઆ કેવું સ્વરૂપ ધારણ કરશે તે બાબ-તમા જોશી લોકોના નહિ પણ પદાર્થવિજ્ઞાનશાસ્ત્રીઓના મુખથી ભવિષ્યકથન સાબળવાને સર્વ કોઈ તકનીકી રહ્યા છે. દરમ્યાનમા પ્રખ્યાત અમેરીકન શોધક મી. ઍડીસન 'કોન્સેપ્શનલિટન મેગેઝીન' નામના ન્યુસપેપરમા એક આશાજનક સંદેશો અને ભવિષ્યકથન પ્રગટ કરે છે. તે લખેછે કે, નીચેની બાબતોની ગોઘ થવાનો વખત હવે બહુ દૂર નથી - (૧) કાપડ, બટન, દોરા, ટ્રિસ્ટ્રુપેપર અને પેન્ટબોર્ડ એ સર્વ ચીજો એક યત્રના એક છેડેથી નાખવામાં આવશે અને તહેમાથી કપડાં શીવાઈ, બટન વગેરે ચોટાઈ, વળાઈ, એક પેટીમાં પેંડ થઈ બીજો છેડેથી બહાર નીકળશે અર્થાત્ દરજીની જરૂર રહેશે નહિ. (૨) ખુરશી, ટેબલ કબાટ વગેરે ફર્નીચર લાલ જે લાકડામાંથી બને છે તેથી અગ્નિનો ભય રહે છે અને જલદી ભાગી જાય છે, તહેને બદલે હવે સ્ટીલ-પોલાદમાંથી ફર્નીચર બનશે, કે જે લાકડાના ફર્નીચરથી પાચમા ભાગના ખર્ચે બનશે અને તે કરતા વજનમા પણ હલકું બનશે; કારણ કે વળા ચોટા પોલાદમાંથી તે બની શકશે-વળી તહેને કોઈપણ લાકડાના જેવો આભેદુબ રંગ આપી શકશે. (૩) અગાઉ તાડપત્ર પર લખવામા આવતું, હાલ કાગળ ઉપર લખ-વામા આવે છે, પણ તે બન્નેથી વધારે ટકાઉ, ચીકણો, મ્હેલાઈથી ગડી વાળો શકાય તેવો અને તે સાથે વળી સસ્તો પદાર્થ હવે જડી આવ્યો છે, કે જે 'નીકલ' નામની ધાતુ છે, જેના ફોર્મ ઈચ અડાઈના પતરામાંથી કાગળ બનશે કિંમત આ કાગળને કદી હરકત નહિ

કરી નહે (૨) ખેતીવાડીનું કામ અજાન મનુર્ગીઆ લોકોના હાથ-
માવી હોના કાર્યમિજાન નામ્ત્રીઆ છીનરી થેમે તેઓ બુદ્ધિમાયન
વિદ્યા, વનસ્પતિ નામ્ત્ર અતે અર્થનામ્ત્રતા અમ્બામી થમે અતે વીર-
ળીના અર્થથી ખેતી કરમે હાથે કરાતુ તમામ કમનતુ ખેતીનું કામ
તે, એક કામવાના અટન તથા કરવાન અતેની પામે રંગિતે કરમે
(૫) માવી વધારે આકાશનારી ગોવ તેા એ થમે ન કરી ને
નામ્ત્રા તરીકે રૂપનતુ અર્થ થમે અતે કામના અર્થના કોઈ નેાનું
લેમે નહિલું તે ગોવ એલી છે ન કરી થાનુનવા નેાન ના
નનમે કામવાનામા માનું અનજાન વીર નાનતેના હાથે ન
૧૯૬૪ થરી ૪૪મે અન આપ થલી ૫ વિ ૧૬૪૫ ના

ધર્મો પ્રત્યે સરકારની રાજનીતિ.

દુનીયામાં જે જે મનુષ્યો એક યા બીજા ધર્મને માને છે તેઓ તે ધર્મને સઘળા પદાર્થો કરતા અને પોતાના પ્રાણ કરતાં પણ વધુ કિંમતી અને પવિત્ર માને છે તેથી દરેક ડાહી સરકાર કોઈ પણ ધર્મવાળાની ધાર્મિક લાગણી દુષ્પ્રવચાથી જોમ અને તેમ વેગળા મહેવાની રાજનીતિ પસંદ કરે છે, અને એવી વ્યવહારક્રમનું મર્યાદા પ્રાય પ્રજા તરફથી અલ્પ માન અને પ્રેમ ખાટી શકે છે.

આ સામાન્ય અક્ષરની વાત કેટલાક તુંડમીજાતી અમલદારો અને ઍન્ગ્લો-ઇન્ડિયન છાપાવાળાઓના અનુભવમાં ન આવેલી હોવાથી તેઓ કેટલીક વખત રાજ-પ્રજા વચ્ચે અયકામણ ઉભી કરવાના કારણરૂપ અને છે, કે જે અયકામણના કડવા પરિણામ ફર કરવા માટે શાળા અમલદારોએ અને રાજ-પ્રજા બન્નેને વફાદાર રહી, પોતાનું કર્તવ્ય અગવનામ સુજ છાપાવાળાઓએ પાછળથી મળત જોડેમત ખેંચવી પડે છે.

હિંદના મહાભાગે હમણા હમણા ખે દાખલા એવા બનવા પામ્યા છે, કે જહોમા હિંદના ધર્મો ઉપર માનની દૃષ્ટિ રાખી ટામ લેવામાં આવ્યું છે આ ખેમાનો એક, હિંદના મુસલમાનોને લગતો અને બીજો જૈનોને લગતો છે આખું ઉપરના જૈન મંદીરનું નિરીક્ષણ કરવા માટે આવતા યુરોપીયન વીકીટરો દેશા કેટલાક વર્ષો થયા બુટ સાથે અદર જતા હતા અને જહોમને જૈનોની ધાર્મિક લાગણી દુષ્પ્રાતી હોવાનું જાહેર કરી દેનવાસના જોડા પહેરવાની અગત કરવામાં આવતી તે તરફ તેઓ બહેરા ડાન કરતા હતા. આથી કેટલીક વખત કહ્યું પાળુ થતા પણ ‘સો માઝ જહેનુ છેવટ માઝ’ એ મુજબ ધણા વર્ષોની આ રચાઈ છેવટે રાજપતાનાના મેં એજટ -કુ-ધીગવર્તર જનરલ સર કોલવીન સાહેબે દર ક્યોની ખુશખબર હમણા તેઓ સાહેબ તરફથી આખુના મેજિસ્ટ્રેટ સાહેબે મુંબાઈની શ્રીજૈન વેં કોન્સરન્સ ઓફિસને જાગૃતી છે, જેમા તે લખે છે કે “યુરોપીયન વીકીટરોને ચામડાના બુટ અહલી દેનવાસના બુટ પહેરી નાખન થવાનો મહાવી ગવર્નમેન્ટ ઓફ ઇન્ડિયા આપે છે” આખા હિંદના વેનાન્સ જૈનોની બનેલી નેન્ડરન્સની અગતને

સરકારો હમેશ પ્રજામતને મહત્વ આપતી આવી છે. અને ડૉન્ડરન્સનો અવાજ એ સમસ્ત હિંદના જૈનોનો પ્રજામત છે, એમ સરકાર સારી રીતે સ્હમજી શકી છે. આગેવાનોમા જો કાંઈ પણ સામાન્ય અક્ષય હોય તો તેઓએ હવે ડૉન્ડરન્સ પ્રત્યેનો દ્રેષ દૂર કરવો જોઈએ છે, અને હંમાં મુદારણાનો અવકાશ પોતાને જણાવો હોય તો તે મુદારણ સૂચવવા અને દાખલ કરાવવા બહાર પડવું જોઈએ છે, પણ પોતાની સત્તાના લોભથી બની માત્ર ઇર્ષ્યાથી ડૉન્ડરન્સને તોડી પાડવા ઇચ્છવું એ તો આત્મઘાતી પગલુ જ છે એમ હવે તેઓએ ખરાખર સ્હમજવું જોઈએ છે. આ જમાનો સંયુક્ત બળનો છે અને ડૉન્ડરન્સ એ એકજ સાધન છે કે જે સંયુક્ત બળ ઉત્પન્ન કરી શકે. ડૉન્ડરન્સ વડે સંયુક્ત બળ વધારીને સમસ્ત તીર્થસ્થળો માટે આવો જ કરાવ કરવાની સરકારને અરજ થવાની જરૂર છે.

વિલાયતમાં જૈન ધર્મશાળા.

દિગંબર જૈન વિદ્વાન શ્રીયુત જગમદીરલાલ જૈની M. A હાલ મા ઇંગ્લંડમાં રહી પોતાનો ઍરીસ્ટર તરીકેનો ધધો ચલાવે છે તેઓ 'જૈન ગ્રંથીટ' જેવું ઇંગ્લીશ માસિક મપાદ કરવાનું કામ કરી એસી ન રહેતા ઇંગ્લંડ ખાતે (લંડનમાં કે હેતી નજીકમાં) એક જૈન બોર્ડીંગ હાઉસ ચાલવવા કોશીશ કરે છે આજકાલ ધણા હિંદુઓ અને જૈનો ક્ષેત્રે તથા મશીનરીના વ્યાપાર માટે તથા મીવીલ મર્ચાંસ, ઍરીસ્ટર, ઇન્ડીઅન મેડીકલ સર્વીસ વગેરેને લગતી પરીક્ષાઓ માટે ઇંગ્લંડ જાય છે અને હેમને જો કે હવે વનસ્પત્યાહાર ની મવડ પહેલા કરતા ઘણી સારી મળતી જાય છે તો પણ આપણા દેશમાં જેટલી સ્વચ્છતાથી અને જેટલો સ્વાદીષ્ટ વનસ્પતિ ખોરાક મળી શકે તેટલી સ્વચ્છતાથી અને તેટલો સ્વાદીષ્ટ ખોરાક વિલાયતના મળી શકતો નથી, તેથી જેવો તેવો વનસ્પતિ ખોરાક જેમ તેમ લેઈ મનોપ વાળવો પડે છે પરંતુ જો લંડન જેવા શહેરમાં પ્રયોગ તરીકે એક જૈન બોર્ડીંગ હાઉસ શરૂ કરવામાં આવે અને હેમાં જૈન તેમજ અન્ય હિંદુઓને ખાવાની મવડ કરી આપવામાં આવે, અને તે નોંધાન કળીમુન વગેરેની ઇંગ્લંડના બીજા ઉપયોગી મથકોમાં એવી

પર આવેલા મ્હારા વાચનામા આવ્યો હતો, તદ્દમા તે જાણો છે કે ખીટી પીવાની કેવ મદરદુ સમ્યાના મવાળા મંચરોની માથે પોતે પણ છોટી દીધી છે જૈન સાહિત્યનો અભ્યાસ કર્યો અને તેનો પ્રચાર કર્યો એ આ સમ્યાનો મુખ્ય આગમ છે અને તેમા દેવ કે ચામડી કે જાતિના ભેદને ફર ગણી દરકોઈ જિજ્ઞાસુને લાયકાતના ધોરણ પર જ દાખલ કરવામા આવે છે. આજે એક ખીજડો હયાતી ધરાવતી આ સમ્યા અગર લંબુ કોઈ ખીજુ ૩૫ એક વખતે આખી દુનીઆના વિચારશીલ મુગિહિત વર્ગને ‘શામન ગી’ બતાવનાર મ્હોટા વક્ત્ર રૂપે કાલજે પણ એમ યવા પામતા પહેલા જૈન ઐશ્વર્યો-યોને ધર્મ સાહિત્યનો ઉંડો અભ્યાસ કરવાની મગાડ કરી આપનારી ક્ષત્ર મ્હોલરશીપો નીડળતી જોઈશે અને મ્હોલરશીપની મગાડથી જૈન સાહિત્ય અને જૈન અધ્યાત્મવિધાનો ઉંચો અભ્યાસ કરવા પામેલા યુવાનોએ યુરોપ-અમેરીકા-જાપાનમા પોતાનું ‘મિશન’ કેલાવવા સ્વર્ગમ્ય બધું વીરચદ રાવચછ ગાંધી કરતા વધારે લાયકાત અને વધારે દ્રવ્ય સાથે નીકળી પડવું જોઈશે. ત્રી શાસનનાયક દેવ આ હૃદ્યની ઉર્મી રૂપ ભવિષ્યકથન ખરૂં પાડે !

કેલવાયલા વર્ગના શિર ઉપર મુકાતું લાંબા વચ્ચતનું કલંક દૂર કરનાર પૂજ્ય પુરુષો.

ખરી કેળવણી મગજ તેમજ હૃદય બન્નેને કેળવે છે; વિચાર શક્તિ તેમજ ધ્યાનવૃત્તિ એ ઉભયને ખીસવે છે પરંતુ હિંદમા આજકાલ અપાતી કેળવણી હજી અપૂર્ણ છે; આપ-બળતુ તત્વ શિખવવામા તે જેમ અસમર્થ છે તેમજ હૃદયને કેળવવામા પણ તે પછાત પડી છે. સુભાગ્યે દેશના શુભેચ્છકો આધુનિક કેળવણીની આ અપૂર્ણતા જોઈ શક્યા છે અને સરકારે પણ નૈતિક અને ધાર્મિક તત્વો એક અથવા બીજા રૂપમા દાખલ કરવાની જરૂર મ્નીકારી છે. આમ્ને આસ્તે પ્રજા અને રાજના ભિન્ન ભિન્ન પ્રયાસોથી આ દેશમા અપાતી કેળવણી સંપૂર્ણ બનવા પામશે; અને તે વખતે કેળવાયશે વર્ગ માત્ર ‘જ્ઞાનની તીજેરી’ નહિ બનતા બુદ્ધિશાળી, સ્વાત્મસંશ્રય પ્રેમી, પરોપકારપરાયણ અને અધ્યાત્મરસીક થશે તે વખત આવતા

મુંઘીમા કેળવાયલા વર્ગ ઉપર ન્યાયપગાયણતાનો આરોપ મૂકાતો આવ્યો છે અને હજુ થોડોધણો ચાલુ રહેશે જનસમાજ શ્યાદ કરે છે કે “ભણેલા વડીલો, ડાકટરો, ગ્રંથકારો અને અમલદારો પોતાના વ્યાપારી ભાઈઓને કહે છે કે, અમુક કામ સારું છે માટે તેમાં ધન આપો, પણ પોતે તો જાણે બોલવાને જ સર્જનલા હોય-દયા કરવાને નહિ, એવું વર્તન રાખે છે”. આ શ્યાદ ઘણે ભાગે છે પણ ખરીજ. તથાપિ હમણા હમણા આધુનિક કેળવણી પામેલા કેટલાક વિદ્વાનોએ મોટા આત્મભોગ આપીને કેળવાયલા વર્ગ ઉપર મુકાતું આ કલક કેટલેક અંશે દૂર કર્યું છે, એ ઘણું જ આનંદ પામવા જેવું છે.

મુ'ખ્યની હાઇકોર્ટના મશહુર જજ્જ મી ટેલગના સુપ્રત જેઓ પણ એક અમ્ એ છે તેઓએ પોતાની આખી લાઇબ્રેરી (જે હજારોની કિંમતની છે) ખતારમ સેન્ટ્રલ હિંદુ કોલેજને અર્પણ કરવા ઉપરાંત પોતાની જીદગી કેટલાક વર્ષથી વગર પગાડે મદરહુ કોલેજમાં કામ કરવાને અર્પણ કરી છે તેવીજ રીતે અમદાવાદના એક વખતના સેસન્સ જજ્જ મી દયારામ ગીદુમલ પણ પોતાની લાખોની મીડકત પરોપકારના કામમાં ખર્ચી ચૂક્યા છે અને પોતાનો પગાર ‘સેવાસદન’ જેવા પરોપકારી ખાતામાં અર્પણ કરતા દીવાન બહાદુર પી આયગર (રીટાયર્ડ ડિપ્ટીકટ જજ્જ અને હાલમાં એડવોકેટ) એઓએ ધાર્મિક, પરોપકારી અને વિદ્યાવર્ધક કામો માટે રૂ ૧ લાખની રકમ જૂદી કહાડીને પાંચ સ્વતંત્ર ટ્રસ્ટીઓને સ્વાધીન કરી છે સૌથી વધારે આશ્રયમાં ગરકાવ કરનારી સંખ્યાવત તો આંનરેબલ ડૉ રાશબિહારી ઘોસની છે, કે જેઓએ કલકત્તા યુનિવર્સિટીને સાયન્સના અભ્યાસની શાખા વધારવા માટે તથા ખીજા કેટલાક કામો પાછળ એકદર મળીને રૂ ૩૫ લાખની રકમ અર્પણ કરી છે અને તેમની રકમમાંથી ચાલવાની કોલેજમાં અભ્યાસ કરાવવા માટે હિંદી પ્રેક્ષકોને જ ગમવાની શરત કરી છે યોડા વખત પહેલાં મી પક્ષીત નામના જાણીતા ધારાશાસ્ત્રીએ પણ દસ લાખની ગ્રાન્ટાહી સંખ્યાવત કરી હતી. આનું નામ કેળવણીનો સદુપયોગ ! આનું જ નામ ખરી કેળવણી ! મગજ અને હૃદયની કેળવણીના આ જ પ્રમાણપત્રો છે, આટલી તો બહુનગર બહુનારા બહુભણીને જીવનયુદ્ધમાં પડેલા અજાનોના ભોગે પોતે શ્રીમત અને છે અને કેળવણી રૂપી રાત્રિ સ્વરક્ષણ અને સગ્રહના માધન તરીકેજ વાપરે છે, તેથી તે

શસ્ત્ર કવચિત્ અજ્ઞાનતા કરતા પણ વધારે ભયકર થઈ પડે છે. ખરી વાત છે કે, સધળા ડાકટરો, વકીલો, અમલદારો અને લેખકો મી. પલીત, મી. ટેલંગ, મી. ઘોસ કે મી. દયારામ જેટલી મહોટી સખાવતો કરવાની સ્થિતિમાં હોઈ શકે નહિ, પણ સખાવતનું ધોરણ રૂપીઆની સંખ્યા પર આધાર રાખતું નથી. જેઓને મહીને ૫૦-૧૦૦ ની જ આવક હોય તેઓપણ મહીને ૫-૧૦ ની રકમ હરકોઈ ઉત્તમ કામ પાછળ ખર્ચી શકે, સવાલ માત્ર એટલોજ છે કે, જેટલું લાભ પેટ ભરવા ઉપર છે તેટલું જ લક્ષ આત્મવત્ સ્વદેશી ભાઈઓના અને પ્રકારના દુખો દૂર કરવાના અને જરૂરીઆતો પુરવાના અનેક કામો પૈકી વિવેકપૂર્વક એક કે શક્તિ અનુસાર વધારે કામોમાં સાહાયબન થવા તરફ પણ હોવું જોઈએ એવું લક્ષ જેઓ ધરાવતા હોય છે તેઓ તો “પેટવરામાંથી પુન્યારો” કરવા જરાકે અચકાતા નથીજ જાતિઓમાં ચાલતા સડા અને ધર્મપયોમાં ચાલતા વહેમોને માટ સૌથી વધારે જોખમદાર કોઈ હોય તો તે તે જાતિઓ અને ધર્મ પયોમાં જન્મેલા કેળવાયલા સખમોજ છે, કે જેમણે પોતાના પડોશીઓના ખુરા રીવાજો અને અજ્ઞાનતા દૂર કરવામાં પોતા તરફના શ્રમનો તથા દ્રવ્યનો ફાળો નથી આપ્યો હોતો આવા નામના કેળવાયલાઓ ખરેખર અજ્ઞાન લોકો કરતા પણ વધારે દયા ખાવા જેવા છે ખરેખર મગજશક્તિ ખીલવવી સહેલી છે, પણ દૃઢ્ય-ખળ ખીલવવું પ્રમાણમાં ઘણું કઠીન છે.

ઉપરની સખાવતો ઉપરથી જૈન વકીલ, ડાકટરો અને અમલદારો વગેરેએ જેમ ‘શિખામણનો પાક’ લેતાનો છે તેમ જૈન શેડીઆ વર્ગે પણ એક જૂદી જાતનો પાક રુઢમજવાનો છે જૈન શેડીઆઓ અવગત ધર્મ પ્રમગે સખાવત કરે છે, અને જેટલીજવાર તો માદશાકી રૂઢોની સખાવત કરે છે, પણ તેઓની સખાવત દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ રંગેના વિવેકપૂર્વક થતી નથી દેરા-અપાસરા વધારવામાં લાખ્ખોના પાણી વાપ છે, પણ દેગ-અપાસરાને સાચવનારા બૂજે મરી દેશમાં વી જૈન વસ્તી ઘટના કારણે છે તેનું નેમને ભાન નથી ત્રણે દિગ્ગજ દિશ્ય અજ્ઞાનતા સાધન ગ્રથવા પાછળ, જૈનોને ન્યાયોપાઈત દ્રવ્ય નેપવવામાં પડતી મુશ્કેલીઓ દૂર ગાય એટલા માટે દિશ્ય સિદ્ધાન્ત નાસ્તિક, આપારી સિદ્ધાન્ત વગેરે આપવાની મગવડ કરવા પાછળ જૈન નાસ્તિકનો અભ્યાસ અને પ્રચાર કરવાના સાધનો લભા જ્યાં

પાછળ અને જૈનોમા પડતી કન્યાપ્રાપ્તિની મુશીબત તથા ચાલતા કન્યાવિક્રયાદિ કુધારા દૂર કરવા માટે આખા હિંદના ત્રણે દીરકાના જૈનો વચ્ચે પરસ્પર લગ્નવ્યવહાર થાય એવી હીલચાલ કરવા પાછળ, ઇલાદિ કામો પાછળ જે દ્રવ્ય ખર્ચાય તે જ આજના દ્રવ્ય-ક્ષેત્ર-કાળને સૌથી વધારે અનુકૂળ ઐષ્ટ પરિણામ આપી શકે ડૉ રાજ-બિહારો ઘોષ, મી. તેલંગ, મી. પક્ષીત વગેરેએ પોતાની સખાવતો કાઈ સકુચિત દૃષ્ટિથી કે જૂના જમાનાને બરતાં કામો પાછળ ફગે નથી; તેવી રીતે જૈન સખાવતો પણ ઉચ્ચ આશયથી, વિશાળ દૃષ્ટિથી અને આજના જમાના-આજના સન્નેગો તથા પોતાની શક્તિના સંપૂર્ણ ખ્યાલપૂર્વક થવી જોઈએ

સ્વેચ્છા કરાવતી એક જૈન વાદશાહી સખાવત.

જૈન બાઈઓ ધીમે ધીમે સખાવતના રમ્તા શિખવાની શરૂઆત કરવા લાગ્યા છે એ ખુશ થવા જેવું છે. બાપુ પત્તાલાલજી જૈન હાઈસ્કૂલ (મુબઇ) અને કેટલીક લાયબ્રેરીઓ તથા બોર્ડીંગ હાઉસો આ ક્ષેત્રના પુરાવારૂપ છે તથાપિ હજી આવા વ્યવહાર માન કરનારાઓએ પણ એક પાક શિખવાતો રહે છે, જે એ છે કે જે મર્યાદા પાછળ તેઓ દાન કરે છે તે સમ્યા ઉપયોગી અને વ્યવહારૂ છે એટલી ખાતરી કરીને જ એસી ન ગહેતા એ સમ્યાની વ્યવસ્થા સારી રીતે કેમ ચાલે એ બાબતની પણ તેઓએ કાળજી રાખવી જોઈએ છે એવી બાબતની ખીજ સમ્યાઓ ચલાવવામા તેઓએ યતેન્દ્રિયથી બાગ લીધો હોય એવા અનુભવી સુશિક્ષિત જૈનોને (અને એવા પુરતા જૈનો ન મળી આવે તો એકાદ જૈન અને ખીજા ઉપરવિચારના જ્ઞાનેતર કાર્યવાહકોને) કમીટીમા નીમવા જોઈએ અને વ્યવસ્થા તથા કાંડની સત્તા હેમને મોખી દેવી જોઈએ ઘણીખરી જૈન સમ્યાઓ—ખુદ પત્તાલાલજી હાઈસ્કૂલ પણ સતોપ-કારક કામ આપતી નથી, તેના ખીજા કારણોમા ઉક્ત કારણ મુખ્ય છે. ખેતીના જેમ જમીન માગી હોવા ઉપગત, ખેતીનાં ઓળંગે

અને મુડી પુરતી હોવા ઉપરાંત, અનુભવી ખેડૂત મેળવવાની અતિ વાર્ય જરૂર રહે છે, તેમ કોઈપણ ખાતું ચલાવવામા દ્રવ્યની જરૂર સાથે અનુભવી અને આત્મભોગ આપી શકે તેવા કાર્યવાહકો નીમવાની જરૂર રહેલી જ છે.

ઈંદોરના એક પ્રસિદ્ધ દિગંજર જૈન વ્યાપારી (શેઠ ત્રિલોકચંદ્ર કલ્યાણમલજી)એ આવી દુરદેશી વાપરવાનું શિક્ષણ પ્રથમથી મેળવ્યું જણાય છે. તે ઉદાર દીક્ષના સખી ગૃહસ્થે હમણાં મવા એ લાખ રૂપીઆની સખાવત જાહેર કરી છે, જેનું વ્યાજ દરમહીતે રૂ. ૭૫૦ આવશે અને તે વ્યાજ કેવા ખાતામા વાપરવાથી જૈનોની સૌથી વધારે સારી સેવા બજી શકે એ આગતમા હેમણે જાહેર જૈન પ્રજાની સલાહ પૂછ્યામાદ એક 'મોડેલ જૈન હાઈસ્કૂલ' કે જે આગળ જતા 'સંદેહ જૈન કોલેજ'નું રૂપ લઈ શકે એવી મસ્થાની વ્યવસ્થા માટે કેવા નિયમો થઈવા જોઈએ તે આગતમાં અમુક ગૃહસ્થોની સલાહ પૂછાવી છે.

શેઠ ત્રિલોકચંદ્ર કલ્યાણમલજીની સવામે લાખની આ સખાવત એક તરફથી બાદશાહી હોવા માટે પ્રશસાને પાત્ર છે તેમજ બીજી તરફથી તે રકમ વાપરવાની હેમની કાળજી પણ પ્રશસાપાત્ર છે. સ્થાનકવાસી જૈન વર્ગ કે જે જૈનતા ત્રણે દીગંજમાં છેડેજ પડતો પડતો વર્ગ છે હોતે માટે 'મહાવીર મિશન' નામક સમ્યા સ્થાપવામા માત્ર ૩૦-૪૦ હજારના દાનની જરૂર છે તેટલી રકમ કોઈ એક અથવા એ ગૃહસ્થ મળીને ન આપી શકે તો તે વર્ગના શેડીઆઓ કે જેઓ પૈકી કેટલાક લખોપતિ અને કેટલાક કોડપતિ છે તેઓની લક્ષ્મી શા કામની છે ? તેઓની આગેવાન તરીકેની દક્ષ શા કામની છે ? લખપતિઓ અને કોડપતિઓ. એક કોમમા હોય તે ન હોવા બરાબર જ છે, જો તેઓ આવું એક સમન્ત હિંદના આવકો તેમજ સાધુઓમા જરૂરી મધ્યમી જાતના જ્ઞાનના પ્રચારની જોડવાળ કરનારી સમ્યા માટે વગર પગારે તનતોડ મહેનત કરવા ખુશી બતાવનારના હોયમા માત્ર ૩૦-૪૦ હજાર રૂપૈડી જેટલી નિર્માત્ર રકમ મકવા પણ તૈયાર ન હોય. આજના અડમા અન્ય સ્થળે 'મહાવીર મિશન' સખધી વિદ્વાન મુનિરત્નો, આવકો અને જોતે તર વિદ્વાનોના વિચારો પ્રગટ કરાયલા જોવામા આવશે, જેથી

મહમનશે કે એ સરથા કેટલી વ્યવહાર અને ઉપકારી તથા કેટલી અનિવાર્ય આવશ્યકતા ધરાવનારી છે આવા કામોમા ૫-૫૦ અને ૧૦૦ રૂપૈડી સેકડો જગાએથી ભીખ માગી લાવવાની મ્હારી મુદ્દલ મ્હજા નથી “કેળવણી આપો” કેળવણી આપો.” એવી પોકો મુકનારા ઘણાએ વકીલો અને સુધરેલાઓ સારી મુડી ધરાવે છે, તેઓ કા ન ૨૦-૨૫ લગ્નરની રકમ કહાડી શકે ? શુ તેઓ પારકા છોકરાને જ યતિ કરવા માટે જન્મ્યા છે ? તેમજ આગેવાનીની પાઘડી બાધી વગર ખર્ચે કે યોડા મો રૂપીઆના ખર્ચે સ્વધર્મીઓથી ખેચાતી જાડીમા એસી પોતાની છડી પોકરાવવાનું માન ખાટી જનારા શ્રીમતો શા માટે ૫૦,૦૦૦ જેટલી રકમ ઉમગથી કહાડી ન આપે ? શુ એમના ૫૦, ૦૦૦ કુકા કરતા વૉલટીઅર તરીકે કામ કરવા નીકળી પડતા કેળવાયલા કાર્યવાહકની છદ્મી ઓછી કિંમતી છે ? પાચ-દશ લાખમાયી ૫૦,૦૦૦ જવાથી કાંઈ કોઈ ભિક્ષુક યર્થ જતું નથી કે ત્હેનું શરીર ઓછુ યર્થ જતું નથી, જ્યહારે આ લખનાર જેવા મધ્યમ ત્રિયતિના કાર્યવાહકો પોતાનો ચાલુ વ્યાપાર છોડી વગર પગારે પરો-પકારી સંસ્થામા તનતોડ મહેનત કરવા નીકળે એ તો ખરેખર પૈસા અને શરીરબળ બન્નેનો ગળ ઉપરાતનો ભોગ આપવા બરાબર કામ છે; પણ ‘પૈસાના શુલામો’ને બીજાના ભોગોની કાંઈ કિંમત હોતી નથી; એવી કિંમત ત્હેમને હોત તો પૈસાવડે વૃદ્ધ શ્રીમતો બાળકીઓને ખરીદી-પરણી-પોતાની પાશવ વૃત્તિનો ભોગ બનાવવા જેટલી ખુની પ્રવૃત્તિઓ કદી કંઈ જ નહિ પણ એમને કોઈ બાબતમા પારકાના ભોગની ચિંતા જ નથી, ‘પોતાનું રક્ષણ અને બીજાનો ભોગ’ એ જ એમનો પ્રાય સિદ્ધાંત હોય છે પ્રિય સ્વધર્મી બધુઓ ! ત્હમે લક્ષ્મી માતાને પત્ની બનાવનારા કુશીલીઆઓને આગેવાન તરીકેનું માન આપી સમને કલકીત કરતા અટકો અને અનાદર અને માનભંગ સ્થામાંથીજ સ્વઝર્તવ્યનું ભાન ત્હેમને મેળવવું પડે એવી રીત અગીકાર કરો. જેઓ કોમને કે દેગને તારશે તે જ આપણા મુરબ્બી છે, પછી તે શ્રીમત હો વા નિર્ધન, સાધુ વા ગૃહસ્થ, સ્વધર્મી વા વિધર્મી જેઓ દરામનું માન લઈ એ માનમાથી પોતાની તીજ્જેરીઓ ઉભરાવવાનું કામ કરવામા લાગી પડ્યા હોય તેઓ તરફ તો અનાદર અને બેદરજારી જ બતાવવી જોઈએ

કોઈ સવાલ કરશે કે શ્રીમંતોની મદદ મેળવવા માટે આવી ઝડાર કારગત ન થઈ શકે, પણ પ્રાર્થના જ કારગત થઈ શકે તેવા મહાશયો પ્રત્યે આ લખનાર ખુલાસો કરવા રજા લે છે કે, ખુશામતથી જાન કરનારા કોઈ દિવસ મહોટી રકમ કહાડી શકતા જ નથી, જેઓને દેડે દાઝ હોય છે તેઓજ મહોટા આત્મભોગ આપી શકે છે વળી નમ્ર પ્રાર્થના એ એક એવી કિતમ અને બહુમૂલી ચીજ છે, કે જે માત્ર લાયક અને પરદુખભજન મહાશયો માટે જ ‘ગ્રીઝર્ડ’ રાખવા જેવી છે જેઓ સહેલા કે સાકડા હૃદયના છે તેમને ખુશામતના મમકાચી વધારે ખગબ કરવાને બદલે ટકોરથી જનગૃહ કરવા અને પોતાના ભવિષ્યનો વિચાર કરવાને પ્રેરવા એ જ જરૂરનું છે જેઓએ કરી મહોટા દાન નથી કર્યા એવા, પણ વિચારવંત, શ્રીમતો તો આ ઝડાર કરનારનો નિઃસ્વાર્થ ભાવ અને તેની તરફથી આવતી વાજબી સલાહ એ બે બાબતો પર જ વિચાર કરી સખાવતનો પાક અગીઝર કરવા તત્પર થશે જેઓનામાં તેવો પાક શિખવાતી ગરબાત કરવા જેટલી પણ લાયકી નથી તેવા પતીતની તો દયા પાત્રી જોઈએ, તેમને ‘ભા બાપા’ અને વાહવાથી વધારે પતીત નિયતિમા મકવા એ તો એક નૈતિકગુણો છે

જૈન મ્યુઝીઅમ અને લાઇબ્રેરી.

સ્વર્ગસ્થ બાપુ દેવકુમારના દ્રવ્યથી આગ (Aarab) ખાતે ન્યયાયલુ શ્રી ‘સિદ્ધાંત ભવન’ એ જોનોનું પહેલવહેલું મ્યુઝીઅમ અને લાઇબ્રેરી છે એમ જાણીએ તો કાંઈ અતિશયોક્તિ કરી કહેવાને નહિ કુમાર દેવેન્દ્રપ્રમાદ એ ‘ભવન’ માટે જૂના જૈન શીલાલેખો અને પુસ્તકો એકઠા કરવા અને તેમનું બાપાતર તૈયાર કરાવનાર બહુ મહેનત લે છે આ સમ્યા તરફથી હમાયુ ‘સિદ્ધાંત ભાવન’ નામનું હાઈદરાબાદ પત્ર ગણાર પડવા લાગ્યું છે, જેમા મોઘખોળ ન જાતા વિષયો, ચિત્રો તેમજ ખીજી બહુ વાચવા જેમ લખાયા છે એ છે આવા નામિનને દેવ જૈન કિતોજન આપવું જોઈએ છે

બંગાળામાં જૈન ધર્મનો પ્રચાર.

બંગાળા કે જ્યાં જોકે વખત જૈન ધર્મનો પ્રચાર થયો હતો, ત્યાંના વતનીઓમાં આજે જૈન ધર્મ પ્રાય મુદ્દત જોવામાં આવતો નથી. ગુજરાત, કાઠિયાવાડ, મારવાડ વગેરે ભાગોમાંથી કલકત્તા વગેરે શહેરોમાં વ્યાપારાર્થે જઈ વસેલા જૈનો સિવાય ત્યાંના ખુદ વતનીઓમાં જૈન ધર્મ ભાગ્યે જ જોવામાં આવે છે ખીજા પ્રાંતોમાંથી આવી વસેલા જૈનો પણ કાંઈ નોંધવા લાયક હીલચાલ કે પ્રગતિ કરતા જણાતા નથી. હિંમતો મોટો ભાગ તેરાપથી ભાઈઓનો હોય એમ સંભવિત છે.

બંગાળામાં માસાહારનું જોડું વિશેષ છે જૈનધર્મે જે કાંઈ જગ્યાએ વધારે કામ બજાવવાનું હોય તો તે બંગાળામાં જ છે વળી બંગાળામાં ફેળવણી પણ વધારે ફેલાયલી હોવાથી ત્યાં જૈન ધર્મનો ઉપદેશ ધોરણસર અને ખતથી કરવામાં આવે તો થણા લોકો જૈન ધર્મના પ્રેમી બને.

હમણા ત્યાં ‘ બંગાળી સર્વધર્મ પરિષદ ’ તરફથી જૈન સિદ્ધાંતોના પ્રચાર માટે પ્રશ્નમાપત્ર કામ બજાવવાનું જોવાય છે. છેલ્લા એક વર્ષની મુદતમાં સદરહુ પરિષદે જૂદા જૂદા વિદ્વાનોએ રચેલા ૧૦ ઉપયોગી જૈન ગ્રંથો બહાર પાડી હિંદો બહોળો ફેલાવો કર્યો છે અને હજી વધુ ટૂંકટ બહાર પાડવાની તૈયારીમાં છે. જૈન ધર્મની આવી સેવાઓ માટે સદરહુ પરિષદના ગ્રંથાપક અને સહાયક બાબુ દેવેન્દ્રપ્રસાદજીનો જૈન સમાજ જેટલો આભાર માને તેટલો થોડો છે આ પરિષદને જૈનોએ પુરતી મદદ આપવી જોઈએ છે અને જૈન ધર્મ ઉપર વ્યાખ્યાનો આપવા માટે જાહેર જૈન વક્તાઓ બંગાળામાં કરતા રાખવાની તજવીજ જૈન કોન્ફરન્સોના સચુક્ર પ્રયામથી થવી જોઈએ છે.

મુંબઈની સ્થા. જૈન બોર્ડીંગવાળી સ્વટપટ પર પડદો.

‘સૌ સારું, જેનું છેવટ સારું.’

શ્વેતામ્બર સ્થાનકવાસી જૈન કૉન્ડરન્સ નગરથી મુંબઈ ખાતે સ્થપાયેલી સ્થા. જૈન બોર્ડીંગમા કેટલુંક યયા તમામ વિદ્યાર્થીઓ અને સેક્રેટરી વચ્ચે દુષ્પદાયક ખટપટ ઉભી થઈ હતી, જેથી સપ્તર્ણુતઃ નિર્દોષ વિદ્યાર્થીઓને શરીર, આખરૂ, અભ્યાસ અને ચિત્તસ્થા-મ્થ્યની આખતમાં ઘણું સહવું પડ્યું હતું આ ખટપટ કેવી રીતે ઉભી થઈ, કેવી રીતે આગળ વધી, વિદ્યાર્થી વર્ગ પર કેવા ત્રાસ વર્તાવવામા આવ્યા, કેવી રીતે તહેનું સમાધાન થયું અને કેટલી મુશ્કેલીએ તથા કોના ભોગે, એ સર્વ પીજાણુ લખી, ગઠ ગુઠરી વાતને નાછ કચી એ સલાહભરેલું નથી- એટલું જ જણાવવું ખસ યગે કે જેન કેન પ્રકારેણ એ ખટપટનો અંત આવી ગયો છે, નવા મેક્રેટરી તરીકે ની શંભુપ્રસાદ ગાંધી ખી એ એક એક ખી ની નીમણુક થય છે, વિદ્યાર્થીઓની રોકેલી મ્દોલરશીષો અપાઈ ચૂકી છે, બોર્ડીંગની વ્યવસ્થા સારી રીતે ચાલે એટલા માટે પુરતા મેમ્બરોની કમીટી નીમવામા આવી છે, નવા ધાગ ધોરણુ મુકરર કરવામા આવ્યા છે, અને હવે બોર્ડીંગનું કામ સરળતાથી ચાલ્યા કરે છે.

‘વ્યક્તિઓ મરે કે છવે તહેનો સવાલ નથી, ‘પ્રિન્સિપલ’ મિદ્દાન્તનું સર્વયા રક્ષણુ થયું જોઈએ ” એ મત સર્વ કોઈએ અમળુમાં રાખવો જોઈએ છે કોણે નુકસાન કયું અને કોણે નુકસાન દૂર કયું એવા માન-અપમાનના સવાલોને દરેક પ્રગતિ ઇચ્છતા સમાજે વેગળા નકવા જોઈએ છે. અને એ જ કારણુથી આ લખનાર, કે જે કિંત મન્યાનો મેક્રેટરી કે મેમ્બર ન હોવા છતાં, એની સલાહ, હાજરી અને સહાયતા મગાવાના કારણુથી વિદ્યાર્થી વર્ગનો મિત ખન્યો હતો તંતે આખર મુધી અપયગ અને અપમાનનો ગાસડો નખતો ગઈવા ડના મુગે મ્દોડે તે ગાસડો તેણે વચ્ચો હતો અને બોર્ડીંગની નવા વ્યવસ્થા વચેથી મનોપ પ્રવ્શીત કર્યો હતો. હવે વાચનકર્તા

(Art of leading the heart or Shuksma Deh)ના અભાવે મનુષ્ય કોઈ વ્યક્તિના આશયની ખરી કિમત આકી શકે તેમ ન હોવાથી, કર્તવ્ય ખાતર કામ કરનારાઓએ અપયશ અને અપમાનને આભૂષણ માની લઈ પોતાના કામોનો ઇતસાહ માત્ર સર્વશ પામેથીજ મેળવવાની આશા રાખવી જોઈએ.

“જે કાંઈ બને છે તે હેની જરૂર છે માટે બને છે, અને સારા માટે બને છે” બોર્ડોંગ સસ્યામા શુ ફેરફાર અને સુધારાની જરૂર છે તે તરફ બધાં વર્ષથી કોઈનું લક્ષ ગયું નહતું કુદરતે તેઓનું લક્ષ ખેત્રવાનો આપોઆપ રસ્તો લીધો, હેણીએ એક કાર્યવાહકને જોડુકમીને રમ્તે પ્રેરણા કરી, તે પદ્ધતિનો પડઘો પડ્યો, ખટખટ વધી પડી, ફૂં રહેલાઓનું પણ લક્ષ ખેત્રાયુ અને સર્વનું પરિણામ એ આવ્યું કે બોર્ડોંગ માટે નવા કાર્યવાહકો ગોઠવાયા અને નવી વ્યવસ્થા મુદ્રર થઈ નવી નીમણુકો અને નવા ધારા એ શબ્દો જ આજ મુખા કાંઈક સાન્ય તત્વો હયાતી ધરાવતા હતા એ સત્યનો પ્રચંડ પુરાવો છે “અમે જાતે મુંબઈ ગયા નથી, અને વસ્તુસ્થિતિથી ભોગીઆ થયા નથી, પણ વાં મોં શાહ નામનો સખસ અમુક વાત કરે છે એટલા માટે એ વાતને માનશોજ નહિ” એમ કહેનારા બાળજીવ ફરી ગયા છે, કુદરતે પોતાનો પક્ષ પોતાના હાથે જ સાબીત કરી બતાવ્યો છે આપણે માટે હવે એટલું જ ઇચ્છવાનું રહે છે કે, બોર્ડોંગ સસ્યા પ્રતિદિન બધારે આબાદ થાઓ અને હેતુ કંઈ કે જે યોગ્ય વર્ગોમા ખવાઈ જાય એવી સ્થિતિમા છે હેને વધારી બ્યાજમાવી જ કામ ચાલે એવી વસ્તુસ્થિતિ ઉભી કરવા માટે જોઈતી બત બતાવવા અને વખતનો ભોગ આપવા રાં ગોઠવવાસ, ૧ પુરૂષોત્તમભાઈ, ૨ જેસીગભાઈ વગેરે ગૃહસ્થો પ્રેરાઓ.

જૈન ઇતિહાસિક નોંધ.

इस हिंदी कीतावमें महावीर प्रभुसे आज तकका जैन इतिहास, व साधुमार्गी जैन धर्मकी सच्चाईकी सबुतीयां छपी गई है. और मूर्तिपूजाके वारमें अनेक दलोंलें छपीहै. शीर्ष २६ प्रत एक महाशय तर्फसे मीली है. मूल्य. ०-८-०

પોપટલાલ મોતીલાલ શાહ. સારંગપુર—અમદાવાદ.

दील्हीमें विदेशगमनका झगडा.

सन १९१३ में विदेशगमनके सवालकी चर्चा की जाय यही आश्चर्यकी बात है. "विदेशगमन क्या जरूरी है ? विदेशगमनके बारेमें क्या जैन व हिंदु शास्त्र निषेध करते हैं ? विदेशगमन करनेवाले क्या धर्मभृष्ट होते हैं ? विदेशगमन करनेवालेको ज्ञातिसे बहिष्कार करना चाहिये क्या ?" इत्यादि प्रश्नों उत्पन्न करनेका और उनका उत्तर देनेका जमाना अब नहीं रहा है, क्युं कि २५ सालतक इन बातोंकी चर्चा चौतर्फीमें हो चुकी है और अनेक जैन व हिंदु महाशय यरप, अमेरिका, जपान, आफ्रिका जा कर आर्यावर्तमें आ चुके हैं और इनका सत्कार करनेके लिये ज्ञातिजनों धूमधामसे बहुतसे मिलावडे करके विदेशगमनकी ओर अपना प्रेम प्रदर्शित करचूके हैं. कई ज्ञातियोंके मुखिये लोग खुद विदेशगमन कर आये हैं, कई पवित्र धर्मगुरुओं खुद विदेशोंमें जा कर धर्मप्रोपणा कर आये हैं; अब भी क्या चर्चा करना बाकी रहता है ? हिंदुओंके परम पूज्य स्वामी विवेकानंद व उत्तमोत्तम महात्मा श्री रामतीर्थ (रामायणके कर्त्ता तुलसीदासजीके बंसके) यरप, अमेरिका, जपानमें दौरा करके हिंदुधर्मकी जयपताका फरका रहेथे और इनके हिंदूमें लौट आनेके वरुत्तपर प्रत्येक ज्ञातिके लखखो हिंदुओंने इनको हादिक सन्मान दिया था खुद जैन धर्मके श्वेताम्बर मूर्त्तिपूजक वर्गमें सबसे श्रेष्ठ माने जाते विजयानंद सूरिने उसी फौरकेके श्रीयुत वीरचंद राघवजी गांधीको जैन संघके ही द्रव्यसे अमेरिका भेजा था और उनके लौट आनेके वरुत्तपर सारे जैन समाजने इनको अनेक मानपत्र दिये थे.

पंडीत फ. क. लालन जो कि एक श्वेताम्बर जैन व्याख्यान-
दाता है कई वरुत इंग्लंड, अमेरिका जा कर आया और समस्त
हिंदकी जैन ज्ञातियोंका मान पाया, किसीने इनको ज्ञातिसे दूर
करनेका विचार तक भी नहीं किया ! श्रीयुत जगभंदरलाल
जैनी M A वॅरीस्टरने इंग्लंड जा कर जैनधर्मका प्रेम वहांके
लोगोंमें बढ़ानेके लिये एक सभा स्थापीत की, और एक जैन-
धर्मशाला व मंदीर वहां पर बनानेके लिये कोशीश शुरू की;
इनके लौट आनेके बाद किसीने इनका बहिष्कार नहीं किया.
सर वसनजी त्रिकमजी जो कि एक श्वेताम्बर जैन धनाढ्य
अग्रेसर है उन्होंने इंग्लंड जा कर बड़े बड़े अंग्रेजोंको वनस्पत्या-
हारका प्रेम लगाया था; यद्यपि इनकी ज्ञाति—‘कच्छी जैन ज्ञाति’
शिक्षाके विषयमें सबसे पश्चात् है तथापि इनको किसीने ज्ञातिसे
बहिष्कृत करनेका इरादा भी नहीं किया था ! अहमदाबादके
दो क्रोडपति जैन अग्रेसर (शेट मनसुखभाई भगुभाईके पुत्र
व शेट अंवालाल साराभाई) इंग्लंड जा आये हैं मी. मकनजी
जूठाभाई वी. ए. एल् एल् वी. इंग्लंड जा कर वॅरीस्टर हो कर
अभी लौट आये हैं, इनको खुद कॉन्फरन्सके भिन्न भिन्न
प्रांतोंके अग्रेसरोंने प्रीतिभोजन और मानपत्र दिया. कई स्थानक-
वाशी जैन महाशय भी समुद्रपर्यटन करके लौट आये हैं और
ज्ञाति इनसे व्यवहार रखती है. मी. भुदरदास बहेचगदास
बोरा (लिवडी) L R C P, मी. सी. के बोरा (बडोदे,
कलाभवनके प्रिन्सीपाल), मी. सुरजमल भोजुभाई महेता B
A L L B सोलीसीटर (पालनपुर), राजकोटके कार्य-
भारी साहब श्रीयुत मोतीचंद तुलसीदासके पुत्रों, मी. छोट-
लाल मोतीचंद शेट (राजकोट), मी. जी ए भावसार जैन
(कठोर—सुरत), स्थानकवाशी जैन कॉन्फरन्सके सुयोग्य

प्रान्तिक सेक्रेटरी राओ बहादूर कालीदास नारणदासके लघु भ्राता (इटोला -बडोदे), इत्यादि इत्यादि अनंक महाशय समुद्रपर्यटन करके लौट आनेपर भी इनकी ज्ञातिओं इनके साथ सब तरहका संबंध रख रही है. अब कहां तक मैं यात्रीकें का लिस्ट बढ़ाता जाऊं ? वस है इतना ही कहना कि वेदानुयायी और जैनधर्मानुयायी बहुतसे महाशय धर्मप्रचारार्थ, व्यापारार्थ, विद्याप्राप्तिके लिये और आरोग्यप्राप्तिके लिये यरप अमेरिका आदि दशोंमें गये हैं, जा कर आये हैं, आज भी कई ऐसे महाशय वहां पर रहते हैं; किसीको ज्ञातिकी मुस्किली नहीं भुक्तनी पडती है. फिर शास्त्रप्रमाणादिकी चर्चा करनेकी आवश्यकता ही कहां रही ? क्या स्वामी विवेकानंद, स्वामी रामतीर्थ, मुनि निजयानंदजी, इत्यादि धर्मगुरुओंसे आजके हमारे ज्ञानिजनोंमें धर्मप्रेम व शास्त्रज्ञान ज्यादा है ऐसा दावा हमने ही हिमत कोई ज्ञाति करती है ?

नयागि शहर दील्हीमें वही पुराणा सवाल-वही समुद्रपर्यटनका सवाल आज फीरमे उपस्थित हुआ है. दील्ही, जो कि अब तो हिंदुस्तानकी राजधानी-अग्रणी नगरी बनी है, वहांही नार्ट वेगमिड नामक जैन वैरीस्टरको इनकी ज्ञातिसे बहिष्कार करनेकी मरपट चल रही है. आश्चर्यकी बात तो यह है कि नार्ट वेगमिडजी मुगना इंग्लंडसे लौट आनेके बाद दो साल तक ज्ञानिजनोंके साथ भोजन लेन रहे, इनके वहां भी ज्ञानिजनोंने आ कर भोजन किया, अब केई 'अह्मदके खजाने' कह रहे हैं कि श्री. मुगनाको बहिष्कार किया जाना चाहिये ! मुझे सबसुच इस बातको सुनने ही डंसी आनी है. मैं तो वा-
इतना है कि श्री. मुगना और इनके साथ निधनेवाले सबकी

ज्ञातिसे बहिष्कृत किये जाय, ता कि यह तो मालूम हो जाय कि असल ज्ञातिमें कितने 'अकलके खाँ' कायम रहते हैं !

खुद अपनीही पुत्रीओंके खुनी वाललग्न व वृद्धविवाह व कन्याविक्रय करनेवालेको, और हिंदमें रह कर मद्यपान करनेवालेको, जानते हुए भी, ज्ञाति कुछ कर सकती नहीं है; वही ज्ञाति इंग्लंड जा कर विद्याप्राप्ति करके देशका गौरव बढानेवाले स्व-बंधुओंको अपना धर्म पालने हुए भी, मद्य-मांससे दूर रहने पर भी, अपमान व दुःख देनेको कटिवद्ध होती है तब हमे अफसोसके साथ कहना भाग होता है कि, ऐसी बाहीआत बातें करनेवाले लोग खुद ही हमारे पवित्र जैन व हिंदु धर्मके, हमारे दुःखी रंक देशके, हमारी गिरी हुई ज्ञातिओंके, कटे शत्रु ठहरते हैं; और यदि कोई भी सख्स बहिष्कारके योग्य हो तो ज्ञातिके अज्ञ शिरदारों ही हैं जो कि इस तरह कौमकी, देशकी व व्यक्तिकी उन्नतिमें विघ्नकारी हैं.

अय भारतसतानो ! जागृत हो जाओ, आपके देशकी गिरी हुई स्थितिका ख्याल करो. विद्या, इल्म, व्यापार जहाँ भी हांसील हो सके फौरन वहाँ दौड़ो और अपनी उन्नति कर उस उन्नतिका लाभ अपने दुःखी भारतवासीओंको देनेका प्रबंध करो. ' एक जगह स्थीर रहते जलमें दुर्गंध पैदा होती है'; 'Home-Keeping Youths have homely wits' घरमें बैठे रहनेवालोंकी बुद्धि औरतें किसी हो जाती है; जो आत्मा क्रोडो योजन दूर आये हुए स्वर्गलोक व मुक्तिपुरीमें निवास करनेके अभिलाषी है, क्या उनको युरप-अमेरिका जितने नजदीक के देशोंमें जानेसे भी हम रुकावट करेंगे ? साफ साफ मालूम होता है कि ऐसी रुकावट करने वालोंको स्वर्गलोकमें जानेका

ही अधिकार नहीं है, इनके लिये तो इन्हींके घरके गटरमें जंतु वननेका ही लेख विधिने लिखा है !

जो सच्चा जैन होगा, सच्चा आर्य होगा, विदेशोंमें जाकर अपने धर्मका प्रचार विदेशीओंमें करेगा, उनको शनैः शनैः आये धर्मोंका परिचय करायेगा, इन विद्यावान व धनवान देशोंको आर्यावर्तका धर्म रूपी धन दे कर बदलेमें वहांकी विद्या व धन आर्यावर्तके लिये लावेगा. क्या ही खुशालीकी बात है कि आज मुट्ठीभर आर्य साहसिकोंके प्रयाससे यरप, अमेरीकामें जैन सोसाइटीओं, वैदिक स्कुलो, आर्य पवित्र ग्रंथोंके भाषांतर करनेवाले विद्वान महाशयों, मांसाहार व मदीरा पानको छोड़ कर वनस्पत्याहार पर जीवन निर्वाह करने वाले व प्राणी रक्षणके लिये लखखो रुपका व्यय करने वाले यरपी-अन महाशयों, हिंदु भोजनगृहों, इत्यादि इत्यादि देखनेमें आते हैं. यदि विवेकानंद, वीरचंद, वसनजी वगेरा वहा-दर आयों यहांके आत्मघाती ज्ञातिरवाजोंसे डर कर हिंदमें ही बैठ रहते तो क्या आज यह व धर्मप्रवृत्ति अनार्य कहलाते हुए देशोंमें हो सकती ? नहीं, नहीं, ऐसे वाहीआत सकुंचित खयालाको ही अपनी २ ज्ञातिमें बहिष्कृत करो; उठो, जागो. और सारी आलमको अपना घर समझके धन व ज्ञान प्राप्त करो और अपना धर्मरूपी धन सबको बांट दो. आज यही जमाना है, बीसवी सदीका यही धर्म है, हिंदू माताका यही फरमान है, आवादी व आत्मोद्धारका यही रास्ता है; उठो, कमर कसो, आर इस्लाम्ते पर आरामसे चले जाओ. जो लोग आज तुमको गकते हैं कल तुम उनको स्वयं तुमारे पिछे चल आते देखोगे

જિનાગમ પ્રસિદ્ધ કરવાની સ્તુત્ય યોજના.

જૈન વિચારનેતાઓના હૃદયનું પ્રદર્શન.

જૈન શાસ્ત્રોના ભાષાતરની કેટલી અનિવાર્ય જરૂર આ જમાનામાં છે તે વિષે આ માસિકમાં પુષ્કળ કહેવાઈ ગયું છે કેટલાક શ્વેતામ્બર મૂર્તિપૂજક ભાઈઓને આ કામ પાછળ સારી રકમ ખર્ચવાની સલાહ આ લખનારે આપી હતી અને શ્વે સ્થાનકવાસી જૈન ડૉન્ટરન્સના સીક્રાયાદ ખાતેના મેળાવડા વખતે ડૉન્ટરન્સ તરફથી શાસ્ત્રોના ભાષાતર બહાર પાડવા માટે એક ફંડ ઉભું કરવાની ઈચ્છાન્ત પણ ગ્જુ કરી હતી, કે જેને પરિણામે તેજ વખતે એક સારી સરખી રકમ એઠી થવા પામી હતી. સદગુરુ ડૉન્ટરન્સને ફંડ મળવા છતાં પણ સૂત્રભાષાતરનું કામ કંહારે શરૂ કરાશે અને કેટલા વેગથી તે કામ કરી બતાવાશે એ હજી એક સવાલ છે, એટલામાં અમુક શ્વેતામ્બર મૂર્તિપૂજક ભાઈઓએ તો પદરથી સારી રકમ કઢાડીને અમમવાદ ખાતે એક ‘જિનાગમ પ્રકાશક સભા’ સ્થાપી દીધી છે, જે સૌથી પ્રથમ ‘ભગવતી મૂર્તિ’ પ્રગટ કરનાર છે. આ પ્રયાસના સખધમાં હું પોતે જૈન સમાજને મહારા વિચારો પ્રમાણે માનવાને દોરવવાની જોડુડની ન ચલાવતા ગાજના અક સાથેની સદગુરુ સભાની પત્રિકા વાચી પોતપોતાને માટે સ્વતંત્ર મત બાધવા જ અગત્ય જીગ જોઓની આખે ધર્મના કાળા પગમાં નહિ હોય, જોઓની બુદ્ધિ વાડાંના ગાદ બધતરી પગત્ર બની નહિ હોય, જોઓની વિચારગતિને આચાર્યોએ કે સચિત દૃષ્ટિએ ખાખો-ચીઆમાં દાખી ગાખી નહિ હોય, તેમાં મી મનસુખલાલ રવજીભાઈની આ બીજચાલ સખધે સ્વતંત્ર મત બાધી શકશે.

મત કે અભિપ્રાય કા તો એક વિચયતા તરફેણમાં હોય અગત્ય તો વિરુદ્ધમાં હોય કોઈ અભિપ્રાય નહીં હોય તેટલા ખાતર જ તે અભિપ્રાય બાધનારને નવું કે નૂખ નહીં નકાય નહિ પણ એટલું તો બડ જ કે તરફેણ કે વિરુદ્ધો સ્વતંત્ર રીતે બધાં જોઈએ, પત્રપાત્ર, અગાકીવી બધાઈ ગયે. જિનાગમ (Pregudices),

ધર્મા, ગતાનુગતિક સ્વભાવ, સ્વાર્થવૃત્તિ કે અળવાનની રહેમાં તણાવાની નિર્બળતાઃ એમાના કોઈ કારણની હેમા ગદ્ય ન જોઈએ.

‘જિનાગમ પ્રકાશક સભા’ના પ્રયાસ સમયમાં શ્વેતાશ્ચર્ય મૂર્તિપૂજક વર્ગના ‘જૈન શાસન’ અને ‘જૈનધર્મ પ્રકાશ’ નામના બે ભાનવગરી પેપરોએ જે અભિપ્રાયો બહાર પાડ્યા છે તે, હિમ્મત ધરીને કહી શકાશે કે, ઉપર બતાવેલાં કારણો પૈકી એક અથવા વધુથી પ્રેરાઈને જ લખાયા છે, અને તેથી તે ‘અભિપ્રાય’ કહી શકાય નહિ પણ ‘ધર્માપ્રેરીત પ્રહાર’ જ કહી શકાય આ ‘પ્રહાર’ જેવાતેવા લેખકના હાથથી યથા હોત તો હેની નોંધ લેવાની પણ દરકાર કરવી યોગ્ય ગણાત નહિ, પરંતુ બંને પત્રો અમુક મહોત્સ મનાયલા આચાર્યોના પડઘા રૂપ મનાય છે અને ધર્મના એકના રખવાળ હોવાનો દાવો કરે છે તેથી એમના શબ્દોનું સક્ષિપ્ત નિરીક્ષણ કરવું જરૂરનું છે. એમ કહેથી એ પણ જણાશે કે, જૈન વિચારનેતાઓનું હૃદય કેવા રંગનું છે, અને એવા વિચારનેતાઓ ઉપર જે સમાજને સતોષ માનવો પડે છે તે સમાજને આગળ વધવાને કેટલા સૈકાનો સમય જોઈશે.

પ્રથમ આપણે ‘જૈનશાસન’ ના આગણ વહી ૧૦ ના અડધ નિરીક્ષણ કરીએ “ શ્રીયુત મનસુખ સ્વચ્છતા નામથી બહાર પડે તે યોગનામા પરિણામ અમને સારૂ દેખાતું નથી. ” એવા તે લેખકના શબ્દો જ કહી આપે છે કે, હેમને સાસ્ત્રભાષાતરના કાર્યપર દ્વેષ નથી, પણ મ. ર. નામની વ્યક્તિ પરજ દ્વેષ છે, અને તેથી તે વ્યક્તિ તરફથી યત્ન ગમે તેવું સારૂ કામ પણ હેમને મન વાળો લેવા હાથ નાગે છે અને તે સમયમાં ‘ પ્રપચ, ” કૃતિન હૃદય ” “ ભય કર ભેદ વગેરે અપમાનભર્યા શબ્દોનો પ્રયોગ કરવાનો પોતાને હક્ક છે એમ તે માને છે. ” જે દર્પા ન હોત તો આવા નિઃશત્રુક શબ્દો કદી વપરાય નહિ જે દર્પા ન હોત તો ‘ મૂત્રો વાચવાનો અધિકાર સાધુ સિદ્ધાંત પ્રીત્તિઓને હેતુ શબ્દે ’ અને ‘ મૂત્રોનું ભાષાતર યત્ન હિતાવધ અને આવશ્યક છે ’ તથા ‘ કેવા પાત્રોને તે કામ માપાવું જોઈએ ’ એ પ્રશ્ન મુદાનીજ રીતસર ચર્ચા કરી હોત

‘ યુનિવર્સિટીના પદ્મીધર નિદાનો અને પ્રતિષ્ઠિત પડીનો ’ પામે આ ભાષાતર કરાવવાનું છે એમ મી મનસુખનાંને જાહેર કહ્યું છે, અને ‘ જૈન સામન ’ આ સમયમાં કહે છે કે ‘ કલ્યાણી યુનિવર્સિ-

રીના પડીતો પાસે તેઓ સશોધન કરાવશે ? અમે ભૂલતા ન હોઈએ
તો આહે તે પડીતો ગમે તેવા સંસ્કૃતના પ્રોફેસરો હોય, પરંતુ
એ તો ચોક્કસ છે કે, તેઓ જીનાગમેને સશોધન કરવા માટે તો
અયોગ્ય જ છે ખીજા શાસ્ત્રોની યોગ્યતામાં અને જીનાગમેની
યોગ્યતામાં આકાશ જમીનનું અન્તર રહેલું છે. ”

આ શકરા ઉપર ટીકા કર્યા પહેલાં આપણે ‘ જૈનધર્મ ’ પ્રકાશ ’
ના ભાગપદ અડમાં શ્રીયુત કુંવરજીભાઈ શુ કાપે છે તે જોવું જરૂર-
નું છે તે કહે છે કે, “ શ્રાવકોએ સૂત્ર વાંચવાં જ નહિ ! ”

આ બે ફકરાનો સખધ મેળવતા જણાશે કે, જેતામ્બર
જૈનોમાના કેટલાક કહેછે કે ગૃહસ્થ વર્ગે સૂત્રો વાંચવા જ ન જોઈએ
(તો પછી છપાવવાની વાત તો રહીજ કહા ?) અને કેટલાક કહે-
છે કે, સૂત્રોનું સશોધન અને ભાષાન્તર જૈનમુનિઓ સિવાય ખીજાથી
યવું ન જોઈએ આ સંજોગોમાં બિચારે તત્વપ્રચારકામી શુ કરી
શકે ? એક તરફથી કહેવામાં આવેછે કે, જૈન સાધુ જ આ કામને માટે
લાયક છે (ખીજા ગમે તેવી યુનિવર્સિટીની ડીગ્રી ધરાવનારા અને પ્રતિ-
ષ્ઠિત પડીતો પણ નાલાયક છે) અને ખીજી તરફથી સાધુવર્ગનો
પ્રાય સૂત્રોને પ્રસિદ્ધિ આપવામાં દોષ માનેછે, તો પછી મી. મનમુખ-
લાલની જગાએખીજે હરકોઈ સખસ હોત તો તે શુ કરતે ? તહેને માટે
એજ રમ્તો ખુલ્લો રહેત કે, પૂર્વ તરફના ધર્મોના અભ્યાસવાળા
પ્રતિષ્ઠિત પડીતો અને ઉચી યુનિવર્સિટીની ડીગ્રી ધરાવનારા વિદ્વા-
નોની પાસે તે કામ કરાવવું અને જૈનસાધુઓ પૈકી જેઓ ખુશીથી
હા કહે તેવાઓ પાસેથી મળે તેટલી સલાહ અવારનવાર મેળવવી
મી મનમુખલાલે તેમજ ક્યુંછે, છતાં પણ એના ઉપર પ્રહાર કરનારા
યાદતા નથી !

યુનિવર્સિટીની ઉચી ડીગ્રી ધરાવનારાઓમાની કોઈપણ વ્યક્તિ
આજના અમારા જૈનસાધુ જેટલી પણ તત્વશોધક વૃત્તિ કે ભાષાજ્ઞાન
ધરાવી શકેજ નહિ એમ કહેનારાઓ કેળવણીના શત્રુ છે, શ્યાદ્વાદશૈલિના
ટોહી છે, મિથ્યાત્વી છે, એમ ખોલવામાં હું કાંઈ હરકત જોતો નથી
આખી દુનીયાનું જ્ઞાન અને લાયકી આજના અમારા જૈનસાધુઓમાં
જ સમાપ્ત થાય છે એ માન્યતાને હું જનસમાજની કટ્ટી વૈરણ સમજી
શુ શાસ્ત્રોની ભાષા સમજવાની શક્તિનો દંજનરો જો જૈનસાધુઓ
માટે ગણવાનો ફાંદો રખાતો હશે તો ખુલ્લી રીતે કહેવું જોઈશે કે,

જૈનસાધુ પૈકી ૯૦ ટકાને તો ગુરુ માનુભાવાનુ પણ જ્ઞાન નથી અને ભાગ્યથી, સંસ્કૃત જાણનાગ ગણ્યા ગાડ્યા મુનિઓ પણ નગ્નાએક પાત્રાત્ય અને વ્રાહ્મણુ ભાવાગામ્નીઓની જરોમરી કરી શકે તેમ નથીજ. હવે રહ્યો રહસ્ય સમજવાની શક્તિનો મવાત બન્ના. જેઓ જન સાચોતુ રહસ્ય સમજવાનો શક્તિની મોત એજન્સી ઈ જોડા છે, પણ મહાત્મન પાળે છે, અને તળી જૈનના માળી સિદ્ધિઓ અને સત્તળી વિદ્યાઓ ભરી છે એમ કહેકે તેઓમાને એક તો સાધુ આજે બતાવો કે જેનાથી, હૈમને હિમાને તત્ત સમજવાને નાનાપ, ગળાના વર્ગમાના આમી રામતીય M A જેટલા કે અમેગિન અમાત્મનેતા અમર્સનના ગુરુ જેટલા આભાવિત ચમત્કારે બનો બડતા હોય ? હિમાલયની ઉંચામા ઉચા ટેકરી ઉપર - હડી જન- જમકના નીકાપર ખુદ્કો પડી ધ્યાનમા આનન્દ માનનાગે, અન્નામા મળતા સિદ્ધી ડોટી કરનારો, એક પણ રામતીય જૈનસાધુમા આજે બતાવી શકયો ? જેના સાર્વત્રિક પ્રેમભાવથી આકર્ષાઈ સર્વો પણ હૈના હોય, કમર અને ગરદન પર આભૂષણ માફક વિટાયજા રહેતા તેના અમર્મનના ગુરુ જેવો એક પણ જૈનસાધુ બતાવયો ? આ બન્ને પુરોષ આજકાલના માનવી હતા, જૈન સાધુ નડતા શુ એ દન્ડ નિરૂદ્ધ બનતા ચમત્કારો અધ્યાત્મનુ સદ્મ સહસ્ય સમજ્યા તગરજ વર્તનારતી બાબતમા બનવા પામતા હશે ? તેઓએ પોતાના ત્રયોમા જે તત્તો ચચ્યાછે તે ઉપરથી હૈમનુ રહસ્યજ્ઞાન ઉડું હોવાની પ્રતીતિ યમા વગર રહેતી નથી આખી દુનીઆને નાજાયક દરાની યોડા જ ભાયા- જ્ઞાન અને થોડી જ હાદિકે પવિત્રતાથી પૂજ્ય બનેજા સાધુઓને શ્રેષ્ઠ અધિકારી કરાવવા એ ચોખ્ખી રીતે જૈનોને જોટી ખુશામતમા દાખી રાખી આગળ વધતા અટકાવવાનુ જ પગલુ છે

એક જૈનેતર પડીતે જૈન પારિભાષિત શબ્દના અર્થમા ભૂત કરી તેછી બધા જૈનેતર પડીતો (પ્રતિષ્ઠિત પડીતો) અને બધા યુનવર્સિટીના પદ્ધીધર વિદ્વાનો ભૂત જ કરે એમ માની લેવુ એ હાસ્યાસ્પદ છે અને એવું માનનારા શુ એમ કહેવા માગે છે કે જૈન સાધુઓ ભાષાતર તગેરેમા કે તત્ત સમજવામા ભૂલ કદાપિ નહિ જ કરે ? ભૂલવું એ હદમસ્યોને સ્વાભાવિક છે, અને જૈન સાધુ એ પણ હદમસ્ય જ છે, ખુદ સૂત્રો લખનારા પણ હદમસ્ય હતા.

આટલું તો હુ પણ કમુલ કરીશ કે પ્રગટ કરવા ધારેલા

સૂત્ર ભાષાતર નાથે સ્વર્ગસ્થ રાયચક્રનુ નામ જોડવુ ઉચીત નથી
 'જૈનશાસન' કહે છે કે, 'જૈનાગમો શુ રાયચક્રે બનાવેલા છે કે
 જોથી તે નામ જોડવામા આવે છે ?' આ દલીલ તો ખરેખર અસા-
 નસૂચક છે રાજગો, સુખગો, અમલદારો વગેરેના નામ અનેક
 ઇમ્પીતાલો મડાતો, જાહેરખાતાઓ સાથે જોડવામા આવેલા આપણે
 પ્રત્યક્ષ જોઈએ છીએ જો કે તે ખાતાની સ્થાપનામા કે નિભાવમા
 કોઈ રીતે તે પુરોતો હાથ હોતો નથી, માત્ર માનાર્યે તેઓના
 નામ જોડવામા આવ્યા હોય છે મી મનસુખલાલે પણ એવીજ
 વૃત્તિથી એ પ્રવાનુ અનુકરણ કર્યું જણાય છે, પણ મહાર પોતાનું
 આધિન મત એ છે કે, શાસ્ત્ર ત્રયોની માળા સાથે કા તો હેના
 મળ પ્રયોજક કે લેખકનુ નામ જોડાવુ જોઈએ અગર તો કોઈ માણસ
 પીમ્તાલીમે આગમો બહાર પાડવા પાછળ થતા ખર્ચનો મહોટો
 હિસ્સો આપતો હોય તો હેનુ નામ જોડાવુ જોઈએ, અગર કોઈ
 અસાધાગળ જાનવાળો એક માણસ ભાષાતરનુ કામ ઉકાવતો હોય
 તો હેનુ નામ જોડવામા હુ કાંઈ હરકત જોતો નથી સ્વર્ગસ્થ રાય-
 ચક્રભાષનુ નામ જોડવુ એ ગાડરીઆ લોકસમાજમા હેમના સામે
 વિરોધ ક્રિપ્તન ડરાવવા સરખુ અને વાણી મહેનતે બહાર પડાતા
 શાસ્ત્રોની પ્રજ્ઞો વિમુખ બનાવવા જેવુ પગલુ (મહેનતે તો) જણાયછે
 એટલા માટે હુ ઇચ્છીશ કે હજી પણ એ બાબત પર પૂર્ણ વિચાર
 કરવામા આવશે અને માત્ર 'જિનાગમ સગ્રહ' એટલું નામ
 રાખવાતો નિશ્ચય કરવામા આવશે, કે જેમ થયેથી સમાજને વધુમા
 વધુ લાભ પહોંચી શકશે

હવે આપણે 'જૈનધર્મ પ્રકાશના'ના વાંધા તરફ દૃષ્ટિ
 કરીશુ. તે મહેતાજી તો કહે છે કે 'આવકોએ સૂત્ર જ
 વાંચવાં નહિ' યુરોપીઅનો ભલે વાંચે, ભલે તેઓ હેનાં ભાષાંતર
 કરે, યુરોપીઅન ભાષાતરકારો એ કામ કરતા હોય એમા શ્રીમદ્
 વિજયાનંદ મુરિ જેવા ભલે મદદ કરે, પણ આપણે જૈનોએ તો
 ગૃહસ્થાવાસમા છીએ તહા સુધી શાસ્ત્રો જેવા જ નહિ. આપે પાટા
 બધાવીને બણાવનાર આ મહેતાજીની સાથે આપણે લાખી ચર્ચામા
 ન ઉતરના નાવ એકજ દુકો સવાલ માનપૂર્વક પૂછીશુ કે "આપ-
 શ્રીએ કોઈ સૂત્રો વાંચ્યા છે ખરા કે ?" પ્રશ્નનો ઉત્તર જન તેઓ
 જનમા જ આપે અને બીજાને જ્ઞાનપ્રકાશ લેવાની મના કરી પોતે

તો હેતો લાભ ખુશીથી લેવો એ વૃત્તિ કેવી સ્વાર્થી ગણાય એનો નિર્ણય ભલે તેઓ મનમાં જ કર્યા કરે. કહેવામાં આવે છે કે, “આચાર્યોદ્ધૃત યથોચી સતોપ પદ્મો, મૂળ શાસ્ત્રો વાંચવાને હેમ અધિકારી નહી.” જૈનોમાં જ્યારે ખીજના સ્વતંત્ર અભિપ્રાય સાબળવા જેટલી મતસહિષ્ણુતા આવશે ત્યારે હું યતાવી આપીશ કે જેમ કેટલાક યથો અતિ ઉત્તમ છે, તેમ કેટલાક મુપ્રમિદ્ધ ગણાઈ ગયેલા આચાર્યોના યથોમાં માત્ર કંઈક, બેમ, કોડશાસ્ત્ર અને નિરૂપયોગી ખીજણુ જ જોવામાં આવે છે. ભવા એ તે કોના ધર્મો ન્યાય છે કે, સૂત્રો પરથી રચાયેલા હોવાનો દાવો કરાના યથો વાચવાનો હક્ક ખરો અને મૂળ સૂત્રો-શુદ્ધ પ્રકાશ-એ અધિકારની બહાર ની વાત ગણાય? જાણ, પ્રકાશ અને જ્ઞાન એ ત્રણની દુનિયાને પુષ્કળ જરૂર છે, એનો ઇજ્જરો કે પ્રતિબંધ હોવો જ ન જોઈએ અને એમ તો કદીએ ન હોઈ શકે કે, જૈન સાધુ સિવાય ખીજે કોઈ શ્રાવક, યતિ, યોગી કે પડીત કદી સૂત્રો વાચવાને લાયક હોય જ નહિ.

મીઠ મનસુખલાલની યોજના એવી છે કે જે બાળ્યતમા જૂના વિચારવા ॥ જૈનોએ તો કાંઈ જ વાધો ન લેતા કિલટો હેમનો આભાર માનવો જોઈએ, કારણ કે તે ભાઈ મળી શકે એટલા વિદ્વાન પડિતો પાસે તે કામ કરાવવા ઇચ્છે છે, તે ઉપર જૈન રોજિના અનુભવથી પોતે પણ દેખરેખ રાખનાર છે, અને જે સાધુઓ સલાહ આપતા જેટલી ઉદારતા ધરાવતા હોય હેમની સલાહ પણ લેવા ધારે છે એથી વધુ સારી અને સહીસલામત યોજના બનવી જ અશક છે વળી તે ભાઈ માત્ર મૂળ પાઠ અને સંસ્કૃત ટીકાનું અક્ષરસઃ ભાષાતર આપવા માગે છે, હેમા પડીતો તરફનું કે પોતા તરફનું કાંઈ સ્પષ્ટીકરણ ઉમેરવા ચોખ્ખી ના કહે છે પુરાણા વિચારવાળા જૈનોનું મન જાળવવા જેવું આ હેમનું પગલું મહત્તે પોતાને તો મર્વયા પસંદ નથી જ, મ્હારી પાસે જો દ્રવ્યનું સાધન હોય અને હું જાને જ શાસ્ત્રો પ્રગટ કરવા ધારૂ તો મળ પાઠ ઉપર લખાયેલી સઘળી ટીકાઓનું ભાષાતર મમર્થ પડીતો પાસે કરાવી મ્હારી પામે રાખુ ખરો, હેતો યરાયર અભ્યાસ કરૂ ખરો, તેમજ મુનિવરોની સલાહ પણ પૂછુ ખરો, પણ પુરાણી ટીકાનું અક્ષરમ ભાષાતર નહિ આપતા એમાંથી નીજળનો બુદ્ધિગમ્ય ખુલામો લઈ હેના

સ્પષ્ટિકરણાર્થે સાયન્સ અને શીલસુશીના પ્રમાણે ઉમેરી વ્યવહારોપ-
યોગી શાસ્ત્રો તરીકે પ્રગટ કરે. મીં મનસુખલાલે જૂના જમાનાના
લોકોનું માન જાળવવા ધાર્યું તે જ લોકોએ હૈમના સ્તુત્ય કામને
આટલું નિન્દ્ય અને માયે સાયે કાર્યવાહકને તેમજ હૈમના મરહુમ
વડીલ બધુના નામને પણ અપમાન પહોંચાડવા જેટલી બેઅદબી કરી એ
જોઈ મ્હને ખરેખર ખેદ થાય છે “અમદાવાદના અમુક જૈનોએ
અમુક મુનિના આખ્યાન વખતે (અર્થાત્ અમુક મુનિની
ઉશ્કેરણીથી) એવો ઠરાવ કર્યો છે કે ‘ આપણે કોઈએ આ કાર્યને
ઉત્તેજન આપતું નહિ ! ’” એમ રાં કુંવરજીભાઈ જણાવે છે મ્હને
આમા કાંઈ પણ આશ્ચર્ય લાગતું નથી, તેમ આ વાતમા પણ આશ્ચર્ય
લાગતું નથી કે એ સૂત્રમાળાબહાર પડેથી એના એ ઠરાવ કરનાર
પોતાની ગરજે તે વાંચવા—ખરીદવા દોડશે એવો વખત પણ આવશે
આખુએ છપાવેલા મૂત્રો બમણી કિમતે પણ આજે મળતા નથી એ
શું સૂચવે છે ? ક્ષત્ર્ય મુઠ્ઠીભર લોકો પ્રકાશ નહિ ખમી શકતા હોય
તેથી શું સૂચ્ય પ્રકાગતો બધ થશે ?

મી મનસુખલાલે કાંઈ જાહેરના નાણા એકઠા કરીને કાર્ય
કાંડાયું નથી, કે જેથી જાહેરની ઇચ્છા મુજબ વર્તવાની હૈમને
માયે યરજ નાખી શકાય એક પરોપકારી કાર્ય લાભો વખત આસ્થા
કરે એ માટે વ્યાપારી ધોરણ પર યોજના ગોઠવી છે, પણ તે
સ્વતંત્ર માલીકીનું કાર્ય છે, એ માટે મૂળથી જ વિરોધ ધરાવનારા-
ઓની સલાહ પ્રજ્ઞામા આવી એ જ ભૂલ કરી છે આ ભૂલ અને
મરહુમનું નામ જેડવાની ભૂલ; એ બે ભૂલો વ્યવહારપણાના જ્ઞાનની
અપૂર્ણતા સૂચક ભૂલો ગણી શકાય ‘ભાવ’થી તેથી કાંઈ નુકશાન
નથી આપણે ઇચ્છીશું કે તે ભાઈ હવેથી વધુ વ્યવહારીક રીતે
કામ લેવાની આવશ્યકતા નહિ સ્વીકારવા જેવી જક નહિ કરે
અને હાયમા લીધેલું કામ અજ્ઞાન કે દ્રેષી જનોના બખાળાથી
નહિ કટાણતાં ઉત્સાહપૂર્વક આગળ ચલાવશે

હું એમ કદી નથી કહેવા માગતો કે એમનો પ્રયાસ સર્વથા
નિર્દોષ જ બનશે; જેમ હરકોઈ વિદ્વાન ગૃહસ્થ વા ત્યાગી છદ્મસ્થ
ભૂલ કરે છે તેમ આ કામમા પણ ભૂલ તો વળ પામશે જ, અને
જેમ જેમ ખીજા બાપાતરકરો બહાર પડતા જશે તેમ તેમ અનુ-
ક્રમે ભૂલો નુકસાનની જશે. અકેક મૂત્રના બાપાતરની જૂદી જૂદી

આવૃત્તિઓ જૂદા જૂદા અનેક વિદ્વાનોના હાથે લખાશે, બહાર
પડશે ત્યારે જ છેવટે સૌથી વધારે વિશ્વાસપાત્ર ભાષાન્તર બનવા પામશે
જો કે એવી રીતે ૧૦૦ મી વાર મુદ્રણવા બાધાતરની બાધાતરના
પણ કોઈ કોઈ સ્વયં મનભેદ તો રહેવાનો જ. શ્વેતાશ્વરના મનો
શુભાવવા યોગ્ય છે અને દીગમ્બરના અધ્યાત્મપૂર્ણ ગ્રંથો શુભા
કરવા યોગ્ય છે એટલું જ નહિ પણ નિર્દવા યોગ્ય છે એમ મના
નાગએને હજી ધર્મનો કે ખ, ગ પણ આવડ્યો નથી એમ અપર
કહેવું જોઈશે

મી મનગુણવાસનો નાસ્ત્રપ્રસિદ્ધિનો યત્ન મ્હને પોતાને તા
રિના ૧૬ વાગે છે, અને એવા વધુ પ્રયાસો ચોતરફથી થવાની મ્હને જરૂર
જણાય છે, અંગ્રેજી વગેરે દરેક ભાષામાં મત્રના ભાષાતરો ખુબ પાત્ર
માત્ર તત્ત્વ સમિકોના હાથે થાય એમ જોવાને હું તો વધારે ઇતેજ્ઞશુ
અને આ રૂતે થના ભિન્ન ભિન્ન પ્રયાસોને જોનાથી જોઈલી અને
તેની ન્યાયના આપણે એ આખા પુ પોતાનો જ સ્વાર્થ સાધવાનું
કામ જ એમ ન્યાય પર વિવાદ ધરાવનારા મહાશયોને હું જાણ
તા અને હું

કરવાને અત્યંત રહેવા દો કારણકે ત્હમે કોઇનુ છૂપું જરૂર નેવાના આત્મચક્ષુ પામ્યા નથી

સાધુવર્ગ પ્રાય આવકોને સૂત્રો વાચવાની મના શા માટે કરે છે અને શાસ્ત્રોના અર્થ અને મૂળ આશયો પ્રગટ થવાથી અને બહોળો કેલાવો પામવાથી શુ પરિણામ આવશે, એ સવાલની ચર્ચા અત્યારે કરવાનું, કોઇની લાગણી નિરર્થક દુભાવવી યોગ્ય ન હોવાથી, મોકુફ ગળીશ આ લેખ પર નહિ ઇચ્છવા યો ય જાતિના અને અસબદ્ધ પ્રહાર થતા નેવાનો વખત આવશે ત્હારે વળી નેઈ લેવાશે

અમદાવાદમાં એક જૈન તરફથી ઉભી થતી વધુ મીલ.

અમદાવાદના સ્થાનકવાશી જૈન અગ્રેસરોમાના એક શ્રીયુત જેસીગભાઈ ઉજ્જવણી શાહ અત્રે એક કોટન મીલ ઉભી કરવાની તૈયારી કરે છે આ ગૃહસ્થ વ્યાપારી કુશળતા સારી ધરાવતા હોઈ આ નવું સાહસ શલદાયક થશે એમ આશા રખાય છે. “કારખાના કરવાથી બહુ પાપ થાય છે” એમ કહી ધરમા ખેશી રહેનારાઓને આપણે કહેવું જોઈએ છે કે, “પાપ તો દરેક કામમા છે, ત્હમારી વૃત્તિ દ્વારા રાખો અને વ્યાપારમા પ્રમાણિકતા પુરી રીતે સાચવો તથા એવી રીતે હરકોઈ વ્યાપારથી મળેલા પેસા ત્હમારા પોતાના મોજગોખમા નહિ વાપરી નાખતા સાદું શુભ ચલાવી બચત રકમમાથી સમાજસેવાના કામો કરો” આવા આશયથી મીલ કે કારખાનાં કરનાર દૂષિતા નથી પણ તરે છે બાકી માત્ર ચાર્યને માટે થતો ધંધો તો તે ગમે તેવો નિર્દોષ દેખાતો હોય તો પણ બધનકર્તા જ છે. યાદ રાખવું જોઈએ કે અજ્ઞાની જ્ઞા હા બધાય છે ત્હાજ જાની છૂટે છે, જાની જેવી પાપમુક્ત થાય છે તે જ કામ અજ્ઞાનીને ઉલટું પાપ બધન કરાવનાર ધર્મ પડે છે” સવળો આધાર વૃત્તિપર-આતર શુભ ઉપર-આશય ઉપર છે પરિશ્વિત વૃત્તિ એજ બધનકર્તા છે, માટે પ્રમાણિકપણે મ્હોટા ધંધા કરી લાખ્ખો કપીઆ ગળી તે વડે ધર્મપ્રભાવના એજ અગ્રેસર પવિત્ર આવડ છે

જીવદયાનાં કામો.

(૧) 'ભારત જૈન મહામંડળ'ના ઉત્સાહી કાર્યવાહક શ્રીયુક્ત દયાચંદ્ર ખી એ. એઓએ ઉરદુ, હિંદી અને અંગ્રાજી ભાષામાં પ્રાણીહિંસા તથા પ્રાણીખોરાક વિરૂદ્ધ ઉપદેશ આપનાર ન્હાના ન્હાના પુસ્તકોની હજારો પ્રતોનો ફેલાવો કરવા માડ્યો છે તે પૈક્યેટો હિંદુ-મુસલમાનનું સારી રીતે લક્ષ્ય બેચવા પામ્યા છે

(૨) ખાનદેશના ક્લેકટર સાહેબે ખાનદેશમાં દરેરાને દિવસે રીખાવી રીખાવીને મરાતા પશુઓની વાગે ધાઈને સરક્યુલર બહાર પાડ્યો છે, જેમાં એવી મતલબનું લખાણ છે કે પશુનો ભોગ આપવો ખીન-જરૂરી છે, અને તેમ છતાં કોઈ ધર્મનું બહાનું બતાવતા હોય તો હૈમને ખાસ તાકીદ આપવામાં આવે છે કે એવી રીતે હોમાતા છવો રીખાવીને મારવામાં આવશે તો હૈમના સામે કેસ ચલાવવામાં આવશે, આ સરક્યુલરો દરેક ગામના મુખીપટલ ઉપર મોકલી દરેક ગામમાં ઢંઢેરો પીટાવવામાં આવ્યો હતો અને તેથી કેટલાંક ન્હાનાં ગામોમાં તો સગકારની દંતરાજની ધાર્તીથી જ પશુવધ બંધ થયો છે અને મ્હોટાં ગામોમાં કાઈક સરક્યુલરની ખીકથી અને કાઈક દયાળુ હિંદુ અને જૈન ગૃહ-ચોની સમજવટથી બંધ થયો છે. પાચોરા (પરોપકારી શેક અછરાજી રૂપચંદ્રના પ્રયાસથી), મેહુનખારા (શેક કેશવજીભાઈ ભવાનજીભાઈના પ્રયાસથી) વગેરે કેટલાક ગામોમાં આ વર્ગે પશુવધ અટક્યો છે ચાલીમ-ગામમાં મી એ. ડી. ધર્મસિંહના પ્રયાસને એટલી ફતેહ મળી છે કે આવતી સાલ પશુવધ અટકશે દરેક ગામમાં દયાળુ આગેવાનોએ દરેરાના પહેલા પહેલા પ્રયાસ આદરવાની જરૂર છે વિદેશી સગકાર પોતે જાહેરે આટલી મદદ કરે છે ત્હારે તે મદદનો જાભ લઈ આગળ પ્રયાસ કરવામાં જો હિંદુઓ અને જૈનો પ્રમાદ કરે તો હિંસાનું ઘેટવું પાપ હૈમને માયે કા ન ગણાય ? હાલમાં યતો પશુવધ રીવાજના બંધનમાં પડેલા અજ્ઞાન લોકોથી થાયછે, હૈમની અજ્ઞાનતા દૂર કરવા માટે જો સમજી લોકો ઉદ્ધમ ન કરે તો તેઓ પોતે જ ત્રીત્ર ના ન કરે ? ખાનદેશમાં એક દેવીના ધામમાં હજારો છવો ચૈત્રમામનાં રૂપાય છે અને વોહીની નીંઝા ચાલે છે જે દેશમાં કચ્છી

ગુજરાતી અને દક્ષિણી હિંદુઓ તથા જૈનો મોટા વ્યાપાર ચલાવે છે તે દેશમાં આટલી બધી હિંસાઓ અટકાવવા તેઓ કમર ન કસે એ દેખીતું દીકરીર થવા જેવું છે

આ સાલ માહ માસથીજ આવો પ્રયાસ શરૂ થાય એમ આપણે ધારીશું.

(૩) મુંબઈના ‘શ્રી જીવદયા પ્રસારક ફંડ’ ના આંતરરી મેનેજર શ્રીયુત લક્ષ્મીભાઈ ગુલાબચંદ ઝવેરી જણાવે છે કે —

“ઉક્ત ફંડના સ્થાપક તથા જીવદયાના જાણીતા હીમાયતી રા. રા. લાલશંકર લક્ષ્મીદાસ જીનાગઢવાળા ઉપર મહેસાણાના એક વકીલ રા. ગ. વેણીલાલ હરીદાસ નાણાવટી બી એ એલ એલ. બી એ એક પત્ર લખેલો તેમાં મહેસાણા તથા તેની આસપાસના ગામોમાં નવરાત્રીના પવિત્ર દિવસોમાં ઠાકરડાઓ પાડાનો વધ કરે છે તે વિષે હકીકત જણાવેલી હતી તે ઉપરથી ગ. રા. લાલશંકરે ‘સ્વર્ગના ઉમેદવાર ઠાકરડાઓને અગ્નિ’ એ મથાળાવાળું એક હિન્દુબીલ છપાવી તેની એક નકલ મને મોકલતા મને તે ઉપયોગી લાગવાથી તેની ૧,૦૦૦ નકલો છપાવી તેમાંથી દરેક પત્રોને તેની અડધી નકલ ગ્વાના કરવામાં આવી છે અને તે ઉપરાંત તે ઠાકરડાઓને ઉપદેશ આપવા માટે તથા નામદાર ગાયકવાડ સરકાર જેવા કેળવણીના રાજ્યકર્તાના રાજ્યમાં આવી રીતે અજ્ઞાનપણે લોકો ધર્મને નામે જનવરોના લોહીની નદી વહેવરાવે તે બંધ કરવા માટે ત્યાંના મેં. મુખ્યા સાહેબ હજુર અરજ કરવા માટે આ ફંડના ઉપદેશક રા. ગ. ભગવતપ્રસાદ ભુપતગય વેણુવતે મોકલવામાં આવ્યા હતા, તેઓએ કંડી પ્રાંતના મુખ્યા સાહેબ મેં. ગ. બા. ગોવીંદભાઈ હાવીભાઈ દેસાઈના પ્રમુખપણા નીચે મહેસાણામાં એક ગાંધીજીના સભામાં અસરકારક બાપણ આપ્યું હતું, કે જેને મેં પ્રમુખ સાહેબ દરેક રીતે અનુમોદન આપ્યું હતું અને શ્રી જીવદયા જ્ઞાનપ્રમારક ફંડના કારોબાર માટે સતોષ બતાવ્યો હતો તે ઉપરાંત પોને દયાળુ પ્રતિબંધી આરોપિને કંડી પ્રાંતમાં કોઈએ નવરાત્રીમાં પાડા, બંકરાં અથવા કોઈ પણ જનવરોની હિંસા કરવી નહીં એવો લેખીત હુકમ બહાર પાડ્યો છે. અને આવતી નવરાત્રીમાં તથા દશેરાને દિવસે કોઈ પણ માણસ ધર્મને નામે કોઈપણ

જનવરની હિંસા ન કરે તે બાબત સાચ્યેતી રાખવાના હુકમો તેઓ સાહેબે કડીપ્રાંત કે જેના તાબામાં આશરે ૧,૩૦૦ ગામો છે ત્યાંના પોલીસ અમલદારો તરફ મોકલાવી આપ્યા છે. આ હુકમ પરગર થવાથી જો દરેક ગામમાંથી નવરાત્રીનાં ૧૦ મહોટાં જનવરો ગણીએ તોપણ ૧,૩૦૦ ગામોમાંથી ઓછામાં ઓછાં ૧૩,૦૦૦ મહોટાં જનવરો બચવા પામ્યાં છે, એ કાંઈ ઓછું પ્રશસનીય નથી આ સ્તુતિપાત્ર કાર્યથી મેં ૨૦ બાં ગોવીંદભાઈ હાથીભાઈ દેસાઈએ હજારો નિર્દોષ જનવરોની હિંસા અટકાવવાથી તેઓ સાહેબે હજારો જીવોને જીવનદાન આપ્યાનું પુણ્ય હાસલ કર્યું છે અને તેનો અન્ધો પરમકૃપાળુ પરમાત્મા તેઓને આપે તથા આવા દયાળુ હૃદયો પમાર કરવા માટે હજી આથી પણ અઢીઆતા ઓછા ઉપર તેઓ ચડી તેઓના હાથે હ નેશા પરોપકારના કાર્યો થાય તથા આવા દયાળુ અમલદારનો દાખલો સંઘને નામદાર બ્રીટીશ ગવર્નમેન્ટ તથા દેશી ગવર્નના અમલદારો આવા પરોપકારી હુકમો બહાર પાડવામાં કૃતસાહી બને અને આવાં ઉત્તમ કાર્યોને આગળ વધારવા માટે તથા જીવદયાની હીલચાલ દેશમાં સર્વત્ર ફેલાવવા માટે આ ફંડને શ્રીમંત ગૃહસ્થો તથા બહેનો આર્થિક મદદ કરે અને તેને પરિણામે હજારો બચેલાં જો નિર્દોષ જનવરોના લોહીની નદી વહેતી બંધ થાય તથા દેશમાં સર્વત્ર શાંતિ પ્રમદે એવી પરમાત્મા પ્રત્યે મહારી નમ્ર પ્રાર્થના છે "

(૧) 'ગુણાચાની' પ્રાણીસંરક્ષક મંચના ના ઉત્સાહી મેકેટરીના ન્યાયથી ઓણમાત્ર ટેટલીડ જગાએ પગપદ્મ થઈ થયાનું સભળાય છે

આ સર્વ પરોપકારી સંસ્થાઓ અને નાજીનોના પ્રયાસ મંડળ વાંચે, લેખના કિંમત ગ્રામમાં થીમતો અને નવાવાળાઓની દીનપ્ર નિર્દાન વિશેષ મદદ મળતી ગ્લો અને દેગમા રાનિતનું મળ્યું કેસા નાગ પ્રીચના તરીકે તેઓ લાખુ જીવન ગુનારવાને શક્તિમાન થાઓ "



સિંધના મુસલમાનોને ત્યાગાળેની અને ઉચી કેમવાળી જેવની મનવર વાય એવી દરજ્યાની લેખને મંદોવરશીપો આપણ માટે : ૧૫૦૦૦ ની એક રકમ ખેરવવાની નીચ મર કમામ બક્ષાવાન વાનકુરે સિંધના મીનનરને મોલી છે

જાહેર ભાષણો.

(૧) મુંબઈની પ્રાર્થના સમાજના વાર્ષિક સંમેલન પ્રસંગે ‘મહાવીર સ્વામીનું જીવનચરિત્ર અને ઉપદેશ’ એ વિષય ઉપર ભાષણ આપવા આ હપ્તનારને આમત્રણ થવાથી પ્રોફેસર ભડારકર M. A. ના પ્રમુખપણા નીચે ગઈ તા ૧ લી ઑક્ટોબરની સાંજે હિંદી ભાષામાં એક ભાષણ આપ્યું હતું, જેમાં કેટલાક જૈન વિદ્વાનો ઉપરાંત પ્રાર્થના સમાજ અને ખીજા પંથોના અનુયાયી ગૃહસ્થો અને સત્તારીઓએ સારી સંખ્યામાં હાજરી આપી હતી (ભાષણનો રીપોર્ટ આ અક્રમાં અન્ય સ્થળે જોવામાં આવશે)

(૨) માળવાના શહેર મંદેશોર ખાતે ગઈ તા ૬ ઑક્ટોબરની રાત્રીએ “જૈનો અને જમાનો” એ વિષય ઉપર હિંદીમાં એક ભાષણ આપ્યું હતું, જેમાં પણ જૈનો તેમજ જૈનેતર મહાશયોએ સારી સંખ્યામાં હાજરી આપી હતી.

(૩) તા. ૧૨ મી ઑક્ટોબરની સાંજે ખાનદેશમાં આવેલા આલીસગાવમાં સરકારી અમલદારો, વકીલ મહળ અને ગામના તમામ ધર્મના આગેવાનો સમક્ષ “પરમાત્માનો સંદેશો” એ વિષય ઉપર હિંદીમાં ભાષણ આપ્યું હતું.

ત્રણે સ્થળેથી એવી માગણી કરવામાં આવી હતી કે મહારે એવા વિશેષ જાહેર ભાષણો આપવા ખીજા વધુ પ્રસંગ લેવા, તેથી સમજાય છે કે, ક્રિયાકાંડ અને અધશ્રદ્ધામાં ચ્હોટિયું લોટોતું ચિત્ત યુક્તિમત્ ભાષણોથી ખમંડી વિદ્યાર્થિયાર, તત્વજ્ઞાન અને ઉત્સાહ ગ્રેન્ડ સતક્રિયાઓ પર લગાડવાના પ્રયાસને માટે બહોળું ક્ષેત્ર છે અને અનુકૂળ સમય છે.

જૈન હિંદુમાંસ્તરને માન—ગજડોટ નિવાસી મી પોપટલાલ કેવળચંદ શાહ કે જે એક ઉત્સાહી સ્થાનકવાસી જૈન લેખક છે અને રાજકોટ-જોડની ગુજરાતી ચક્રવર્તી હિંદુ માસ્તર હતા તેમની નીમણુક અમદાવાદનો નીનેલ નીશન ટ્રેનીંગ કોલેજના હિંદુ માસ્તર તરીકે થવાથી એમના માનમાં ગઈ તા ૬ ઑક્ટોબરના રોજ રાજકોટ ખાતે ૬૦ એ. ૬૦ ના પ્રમુખપણાનીચે એક મેળાવડો થયો હતો, જેમાં ની પોપટલાલે કેળવણી ખાતાની અગ્નિવેલી મેવાની તારીફ કરવામાં આવી હતી.

જૈનોની જરૂરીઆતો.

શ્રી 'ભારત જૈન મહામંડળ'ના કિસાહી કાર્યવાહક શ્રીયુત ચૈતનદાસ ખી એ. (હાલ સુલતાનપુર, ઐઘપ્રાંત) એએએ મુ'મઇના મુશિક્ષિત જૈન ભાઇઓની મુલાકાત લઇને જૈનોની જરૂરીઆતો સંબંધી હેમના અભિપ્રાય મેળવ્યા છે. તેએએ ખતાવેલી જરૂરીઆતોમાં સૌથી પહેલી એ છે કે ત્રણે શ્રીરક્ષાના જૈનો માટે સામાન્ય જૈન ઑર્ડીંગો જાડા જાડાં હાઇસ્કુલો હોય તથા તથા સ્થાપવી. અકેકે શ્રીરક્ષાની અલાયદી ઑર્ડીંગ હોવાની વિરૂદ્ધમાં હુ હમેશ લખતો આવ્યો છું અને મહત્તે બરાબર નહિ સમજનારા કેટલાક ભાઇઓ મહારા આ અભિપ્રાય માટે મહત્તે કેળવણીના શત્રુ તરીકે ખપાવવા કોશીશ કરતા જોવામાં આવ્યા છે. પરંતુ આખરે શ્રીયુત ગુલાબચંદ્ર હદા M A, શ્રીયુત મન્નજીભાઈ જીહાભાઈ B A LL B. ઍરીસ્ટર-એટ-લૉ, શ્રીયુત મોનીચંદ ગીરધરભાઈ કાપડીયા B A LL B સોલીસીટર, શ્રીયુત મોહનલાલ દલીચંદ દેસાઈ B A LL B, શ્રીયુત ભગુભાઈ ફતેહચંદ કારભારી (એડીટર, જૈન') જેવા વિદ્વાનોએ આમુ ચૈતનદાસજીને પોતાનો જે અભિપ્રાય જણાવ્યો છે તે મહારા નિદાયલા (1) વિચારને સંપૂર્ણ રોકો આપે છે એ જોઈ મહત્તે કેટલોક મનોપ થયો છે અલાયદી ઑર્ડીંગો કરતા સંયુક્ત ઑર્ડીંગો ગમવાથી ખર્ચમાં ઘણોજ ખચાવ થાય છે, ભવિષ્યમાં જૈન કોમના આગેવાન થવાને સર્ગચલા જૂદા જૂદા શ્રીરક્ષાના યુવાનો વચ્ચે એકતાની ગાંઠ બંધાય છે, અને એક કોમમાં જે ગુણોની સ્વભાવત ખામી હોય છે તે ખીછ કોમના માણસો માંયે રહેવાથી દૂર થાય છે એમ ત્રણ મહોટા લાભો છે, તે ઉપરાંત અકેકે કોમની અલાયદી સમ્યામાં વ્યવસ્થાની ખામી અને લાગવગ ચાલવાનો જે મહોટો સંભવ છે તે સંયુક્ત સમ્યાની યાગતના રહેતો નથી એક સુશિક્ષિત સ્વધર્મીજનુ તરફથી મહત્તે ખબર નથી કે કે, મુ'મઇની સ્થાનકવાશી જૈન ઑર્ડીંગ કે જેને એ વર્ગની ટ્રાન્સજન્મ આદિસ તરફથી એ ખાતા માટે થયેલા ૧૩ના વ્યાજ તેમજ નુકાનાથી વળતે મળીને રૂ ૨૫૦) આપવામાં આવે છે (અને ૬૬ વધતુ ન હોવાથી નજદીકના ભવિષ્યમાં આ ગ્રાન્ટ મળતી બન

યવાની પુરી ધાસ્તી છે) તે ઔડીંગના વિદ્યાર્થીઓને અત્રેની દીગબર જૈન ઔડીંગમા વગર શીએ રાખવાની હા કહેવામા આવી હતી અને પોતાના ધર્મનુ ખાસ અલાયદુ શિક્ષણ આપવા દેવાની પણ ઇચ્છા જણાવવામા આવી હતી, તે છતાં પહેલી સસ્થાના સેક્રેટરીએ તે ઉદારતાનો લાભલેવા ના કહી હતી અને એવી કાંઈ માગણી કરી હતી કે 'સ્થાનકવાશી જૈન ઔડીંગ' એવું બોર્ડ (પાટીક) દીગબર જૈન ઔડીંગના પોતીકા મકાનના જે ભાગમા સ્થાનકવાશી વિદ્યાર્થીઓને મફત રાખવામા આવે ત્યાં મુકવા દેવું । ખરેખર પડોશી મટીને ધરધણી થવા જેવી આ માગણી હતી અને સ્વાભાવિક રીતે જ તે અસ્વીકાર પામી હતી પાસે પૈસા ન હોવા છતાં, પૈસા મેળવવાની કોઈની તાકાદ પણ ન છતાં, એક બહુકોમ જાહેરે ભાઈ તરીકે આવી ઉદારવૃત્તિ બતાવે તે વખતે આવે જવાબ આપનારાઓ, જે ઉપલી વાત સાચી હોય તો, જૈન વર્ગમાં યવા માટેલા એક્યને આડખીલરૂપ અને સ્વકોમને હાનીરૂપ ગણાવા પામશે એમ મ્હને ભય છે.

બાપુ ચૈતનદાસને જૈનોની જે બીજી જરૂરીઆતો સબધમા કહેવામા આવ્યું હતું તે, નીચે મુજબ છે—(૧) એક સંસ્કૃત મ્યુઝીઅમ અને લાઇબ્રેરી સ્થાપવી, (૨) જૈનધર્મની પ્રાચીનતા અને કીર્તિ સાખીત કરનારા ઐતિહાસિક પેંમ્કલેટો છપાવવા, (૩) રાતિસમ્યા સબધમા જૈન શાસ્ત્રોના વિચારોના ઉતારા બહાર પાડવા, (૪) જૈન પારિભાષિક શબ્દોની એક ડીક્ષનેરી (કોશ) અથવા જૈનસર્વસંગ્રહ, (૫) હરકોઈ ધર્મનો માણસ કે ધર્મને નહિ માનનારો માણસ બુદ્ધિવાદથી સમજી શકે એવી રીતે લખાયેલું જૈન કીલસુરીનું પુસ્તક, (૬) અર્ધમાગધી વ્યાકરણ, (૭) સ્કૂલો, કોલેજો અને જૈન પાઠશાળાઓમા ભણતા જૈન વિદ્યાર્થીઓ પૈકી લાયકને પુસ્તી મ્હોલરશીપો આપવાનો બદોબન્ત, (૮) ગ્રેજ્યુએટ થયા બાદ જૈનશાસ્ત્રોના સબધમા શોધખોળ અને અભ્યાસ કરવા કોલેજાં જૈનોને લલચાવી દેખને તે કામની નીરાત માટે પુરતી મ્હોલરશીપો આપવાની ગોંડવલુ કરવી.

મ્હને જાણીને સતોષ થાય છે કે, જે જે જરૂરીઆતો માટે નહ મ્હારા 'જૈન સમાચાર'મા અનેક વખત બુમો પાડ્યાં કરી છે તે જ જરૂરીઆતો તરફ આજના અમાગ વેતાન્મત, દીગબર વિદ્યાલેખનુ લક્ષ આપોઆપ ખેંચાવા પાન્યું છે આ સઘળી જરૂરીઆતો

પુરી પાડવાને જૈન જેવી પ્રમાણી, પદાપાતી અને પાછળ બુદ્ધિવાળી
 નામને હજી સેકાઓ જોઈશે, પણ પહેલા માતમા અને આડમા નળરની
 જરૂરીઆતો માટે સૌથી પહેલા પ્રયાસ ચનાની જરૂર છે, એ જરૂરી-
 આતો પુરી પડેથી જાડાની જરૂરીઆતો આપોઆપ પુરી પડી
 ગઈશે 'મહાવીર મિશન'ની મહારી રૂઝ 'મીમ' (કાચી યોજના)
 વાચનાર મહાશયો જોઈ શકશે કે એ એક સમ્યા આમાની ઘણી-
 ખમરી જરૂરીઆતો પુરી પાડનાર થઈ પડે એમ આજા ગમી ગત્રાય
 બીજી એક એજ આશયની પણ જુદા રૂપની યોજના ભાઈબધ
 'જૈન સ્વેતામ્બર ડોન્કરન્સ હૅરન્ડ' પત્રમા યોડા દિવસમા બહાર
 પડનાર છે યોજનાઓ ગમે તેટલી રચાઓ, જાડા પડો, પણ રહેમને
 કિપાડી લેનાર અને મદદ કરનાર સજ્જનોનો જૈન વર્ગમા પ્રાય-
 દુષ્કાળ છે એ જ મહોટા દુખની વાત છે તે છતા આપણે નાહિમ્મત
 થવું જોઈતું નથી વિચારોબહાર પાડવા એ પણ જગતને પ્રથમ વિચારમા
 અને પછી કાર્યમા દોગવાનું ઉપયોગી કામ છે, અને ઘણા મગજોમા
 બધાએલી વિચારની આકૃતિઓનું સયુક્ત બળ એક દિવસ જરૂર
 સ્થૂલ રૂપે દેખા દેશેજ. વિચારકો અને કાર્યવાહકોએ, બીજી મહાય
 અને દીલસોજીની ગેરહાજરીમા, આ એક જ વિચારથી આમ્વાસન
 લેવાનું રહે છે.

—૦૦૦—

રતલામમાં દિગંબર જૈન બોર્ડીંગ સ્કૂલનો બીજા વર્ષનો
 વાર્ષિક મેળાવડો ગઈ તા ૧૦ ઓક્ટોબરના રોજ રતલામ સ્ટેટની
 કાઉન્સિલના મેમ્બર મી. દોરાબજી ફરહનજી વડીલના પ્રમુખપણા
 નીચે યયો હતો, જેમા શહેરનો અમલદાર વર્ગ, કેળવાયેલો વર્ગ
 અને વ્યાપારી વર્ગ હાજર હોવાથી ભાષણોની ગેનડ સારી થઈ
 હતી. દિગંબર ભાઈઓમા બોર્ડીંગ હાકિસો, ધાર્મિક ન્યુસપેપરો અને
 પેરોપકારી ખાતાઓ જોટલા છે તેટલા સ્વેતામ્બર એકઠે શીરકા-
 નથી, પરન્તુ હજી હેમને પોતાનો ઉદ્યમ આગળ વધારવો જોઈ
 છે અને દરેક પ્રાતમા વિદ્યાના સાધન કિમા ન થાય ત્યા સુધી ૨
 પડડવો જોઈતો નથી સ્વેતામ્બર શીરકાઓએ કોર્ટોના ઝગડા
 અધ્યક્ષમા ખર્ચાતો પૈસો અને સંકુચિત વૃત્તિને દે-
 નીગંબર ભાઈઓની માકક વિદ્યા વૃદ્ધિના સાધન કિમા
 પડવું જોઈએ છે

જોનરન્સના આગેવાનો જ આવા આગેવાને દીક્ષા અપાવવામાં આ-
ગેવાનીભર્યો ભાગ લે એ એક ઉપગ્રવનાર છે સાધુ સાધ્વીઓને
પોતાનો આચાર પાળવામાં અસારે કેટલી વીટખણા ભોગવવી પડે
છે તેનો ખ્યાલ લગભગ દરેક જૈનને હોવોજ જોઈએ, અને તે છતાં
આંક વરસની વયની એક આગ્રહન્યાને તેણીની ઇચ્છા જાણ્યા વગર
એવી વીટખણામાં ઉતારવી એ સાદી અકલને અનુસરતું નથી ઉંમર
લાયક થતા તેણી પોતાને દીક્ષા આપનારાઓનો ઉપકારજ માનશે
એવી ખાતરી તેણીને દીક્ષા આપનારા અને અપાવનારા ધરાવતાં
હોય એ બનવાજોગ નથી, અને તેજ વખતે તેણીની સમજ શક્તિ
ખીલના તેણી પોતાને દીક્ષા આપનારાઓને શ્રાપ આપે એ કાંઈ નહીં
બનવા જોગ નથી આ મધ્યુ ધ્યાનમાં લેતા આપણે ફરીથી કહેવું
પડે છે કે, આ જાતની દીક્ષાઓને ઉત્તેજન આપનારા કે તેમાં
આગેવાન ભાગ લેનારાઓ ગુન કળની આશા રાખતા હોય તો તે
વ્યર્થ છે હવે જોધપુરના રાજ્યે ઘડેલા કાયદાના અમલ ઉપર જો આ
બનાવથી થનારી અસરના સમઘમાં વિચાર કરતા તરતજ એમ લાગી
આવે છે કે આ દીક્ષા અપાવનારાં અને આપનારાંઓએ જો-
ધપુરના રાજ્યની દીલસોઝી કે મહેરબાની ઉપરનો પોતાનો
તેમજ પોતાના પંથના સાધુ સાધ્વીઓનો હક સમુજાગો રદ
કર્યો છે. આ બનાવ તેના ધ્યાન ઉપર લાવવામાં આવતાં તે
કાયદાનો અમલ જૈન સાધુ-સાધ્વીઓના આખમાં વધારે ત-
કેદારીથી કરવામાં આવશે તો આપણે અજબ નહીં થઈશું
સિકંદરાબાદ ખાતેની જૈન ડૉન્કરન્સે આ કાયદાના મઅઘમાં જો-
ધપુરના રાજ્યને અરજ કરવાનો ફરાવ કર્યો હતો ત્યારેજ આપણે
ખતાવી ગયા હતા કે જૈન સંઘોએ આગવયમાં અપાતી દીક્ષાઓ
ઉપર અકુશ મેલવાનું માયે લઈ જોધપુરના રાજ્યને ખતાવી આપવું
જોઈએ છે કે તે કાયદાનો અમલ જૈન સાધુઓના આખતમાં ડગવાની
જરૂર નથી જો સંઘો હજુ પણ આ બનાવ ઉપરથી ઘડો લઈને
પોતાની મેજેજ નવા સાધુ-સાધ્વીને માટે એકવીસ વર્ષની વયનું
પ્રનાપું નક્કી કરે તો હજુ પણ કાંઈ મોટું થયું નથી, અને જો એક
બનાવ મન્યો છે તેના મઅઘના કિની થનારી નાહી અસરને પાળ
આરા રંગો નાગરને દુર દુરની નગરો પણ જો તે આખતમાં

છે આઠ વચ્ચની પાની એક આર્ષી, આ જમાનામા જે જામના
 ગોશ્વમા વધારે કરી શકે તે તેમ અને આ જમાનામા પરિણામે
 જોધપુરના રાજ્યને પોતાનો કાગઠો જૈન સામુદાયની બાબતમાં
 ઢીલો કરવાની કરવામાં આવેલી માગણીને કેટલું નુકસાન
 પોંછોચશે એ તે મુદ્દા વખતમાને માનના વા' પડે છે એવ
 મા' મુમાંનોને જે વીકર આપાર પામેલા વા' એ આ કુમળી
 વચની આર્ષી પાળી શકશે કે ? પણ સાતિનેજ મુશ્કારી થા, જે
 રોગન કરુ અને વીકર મળત વિધિઓના સંબંધમા વા' ર સંબંધ
 એ એક આઠ વરસનું બાળક કેમ કરી શકે ? પણ સાતિનેજ
 કરવા પડવાના વિદ્યાર જ્ઞાનાન એકદમ મા' પા' વા' મા' ના તે
 અગત્ય થઈ પડે અને તેની વેળાએ તેને તેની પેલાની રજ પડે
 એક સાધની તરીકેના આચારમા કાર્મ પોતા પા' પા' નહિ તેના
 વિચાર તેને સાધનો બનાવનાર મુડ જોમળીએ કરેલા પામેલા નથી
 આવા બાળકોને વીક્ષા આપવા માટે નાસ્તેનો આનાર માગવામા
 આવતા, ચોવીશમા તીર્થ કરી મહાતીરે આઠ વચ્ચના એક બાળ-
 કને દીક્ષા આપેલો હોવાનો બનાવ ટાંકામા આવે છે અને તે આ
 વરસની વચે સા' મુ વચેલા બાળકને એકજ બા'મા મોટા પાત્ર વડેલુ હોવાનો
 આધાર રજુ કરવામાં આવે છે, આ આધાર એક નાનકો હોવાથી તેની
 ના પાડવાનુ કોઈ કારણ નથી; પણ તેમા જે રહસ્ય સમાયનુ છે તે
 ભુલી જઈને તેનુ અનુકરણ કરવામા આવે છે એટલીજ ખીના એ
 પમાડનારી છે શ્રી મહાતીર ત્રીકાગદરી' હતા તેઓ એ બાળકના
 આગલા ભવેના કર્મબંધન, ચાલુ ભવના સરકારે અને ભવિષ્યમા
 તેની થનારી ગતિ બાણી શકતા હતા, અને તેથી તેમણે એ સર્વ
 ધ્યાનમા લઈને એ બાળકની ભવિષ્યની ગતિને માટેનુ જરૂરી સાધન
 પુર પાડયુ હતુ આ જમાનામા એ જાનનુ જ્ઞાન ધરાવનારો દરેક
 કોઈપણ સાધુ કરી શકે તેમ નથી, અને તેને લીધે એ બાળકના
 આગલા ભવના સરકારે બાણીને તે પછી દીક્ષા આપવામા આવેલી
 હોવાનો બચાવ રજુ કરી રાકાય તેમ નથી એટલું જ નહિ પણ
 શ્રી મહાતીરના વખતમાં શુદ્ધ ચારિત્ર પાળવાની જે સગવડો હતી
 તેમની અભાવે તો ગેરહાજરી જ છે એક તરફથી જમાનાના સંજોગો
 ધ્યાનમા લેતાં નવા આર્ષીઓ બનાવવાની ના પાડનારા ફરોવો
 પસાર કરવાની હિમાયત જૈન ડૉનકર-ઓમા કરવામા આવે છે, સા'

કોનરન્સના આગેવાનો જ આવા આગકોને દીક્ષા અપાવવામા આ-
ગેવાનીભર્યો ભાગ લે એ એક ઉપજનવનાર છે સાધુ સાધ્વીઓને
પોતાનો આચાર પાળવામાં અસારે કેટલી વીટખણા ભોગવવી પડે
છે તેનો ખ્યાલ લગભગ દરેક જૈનને હોયજ નેધએ, અને તે છતા
આંક વરમની વચની એક આગકન્યાને તેણીની ઇચ્છા જાણ્યા વગર
એવી વીટખણામા ઉતારવી એ સાદી અકલને અનુમત્તુ નથી ઉંમર
લાયક થતા તેણી પોતાને દીક્ષા આપનારાઓનો ઉપકારજ માનશે
એવી ખાતરી તેણીને દીક્ષા આપનારા અને અપાવનારા ધરાવતા
હોય એ બનવાજોગ નથી, અને તેજ વખતે તેણીની સમજ શક્તિ
ખીલતા તેણી પોતાને દીક્ષા આપનારાઓને શ્રાપ આપે એ કાંઈ નહીં
બનવા જોગ નથી આ મધ્યુ ધ્યાનમા લેતા આપણે ફરીથી કહેવું
પડે છે કે, આ જનની દીક્ષાઓને ઉત્તેજન આપનારા કે તેમાં
આગેવાન ભાગ લેનારાઓ ગુન કળની આશા રાખતા હોય તો તે
વ્યર્થ છે હવે જોધપુરના રાજ્યે ઘડેલા કાયદાના અમલ ઉપર જો આ
બનાવથી થનારી અસરના સખધમા વિચાર કરતા તરતજ એમ લાગી
આવે છે કે આ દીક્ષા અપાવનારાં અને આપનારાંઓએ જો-
ધપુરના રાજ્યની દીલસોઝી કે મહેરબાની ઉપરનો પોતાનો
તેમજ પોતાના પંથના સાધુ સાધ્વીઓનો હક સમુજાગો રદ
કર્યો છે. આ બનાવ તેના ધ્યાન ઉપર લાવવામાં આવતાં તે
કાયદાનો અમલ જૈન સાધુ-સાધ્વીઓના આખમાં વધારે ત-
કેદારીથી કરવામાં આવશે તો આપણે અજબ નહીં થઈશું
સિકદરાખાદ ખાતેની જૈન કોન્ફરન્સે આ કાયદાના સખધમા જો-
ધપુરના રાજ્યને અરજ કરવાનો ફરાવ કયો હતો ભાગેજ આપણે
ખતાવી ગયા હતા કે જૈન સંઘોએ આગવચમા અપાતી દીક્ષાઓ
ઉપર અકુલ મેલવાનું માવે કંઈ જોધપુરના રાજ્યને ખતાવી આપવું
જોઈએ છે કે તે કાયદાનો અમલ જૈન સાધુઓના આખતમા કરવાની
જરૂર નથી જો સંઘો હજુ પણ આ બનાવ ઉપરથી ઘડે કંઈને
પોતાની મેજેજ નવા સાધુ-સાધ્વીને માટે એકવીસ વરમની વચનુ
પ્રનાપુ નક્કી કરે તો હજુ પણ કાંઈ મોટું થયું નથી, અને જે એક
ખાતર મન્યો છે તેના સખધના કની થનારી નાહી અમરને પા-
આરા નોનો નાશને દુર દુરની નજાગે પણ જો તે આખતમાં

સંઘો હજી પણ પોતાની સાદી સમજનો ઉપયોગ કરી નહીં શકે તો જોધપુરના રાજ્ય જોડે ખીજાં રાજ્યોને અને આખરે નામદાર શ્રીટીશ સરકારને પણ જે કાયદાની નકલ કરવાને તઈયાર થયું પડે તો તેથી નવાજ ઉપજશે નહીં. એક આળ-કન્યા તે ફરજ્યાત દીક્ષા આપવાનો માની કીધેલો બહાવો લેવાને ખાતર આખા સમુદાયની સ્થિતિ કંઠંગી બનાવવી એ હ-હાપણથી વેગળું છે એ આળકીને સસારી દગામાજ મહેવા ન્હા સાદીજીઓના સગમા ગળી વિદ્યાભ્યાસ કરાવવામા આવ્યો હોત, તેણી પુખ્ત ઉમરે પહેલ્યે તેટલામા તેણીને બની શકે તેટલુ સાદુ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાના સાધનો પુરા પાડવાના આવ્યા હોત, અને તે પછી તેણી સ્વેચ્છાના બળે દીક્ષા લેવા તઈયાર થઈ હોત, તો સ્થિતિ જુદીજી ઉભી થાત અને પગિણામ થયુ ઉત્તમ આવત



આંખોનું રક્ષણ કરવા માટે સૂચનાઓ—કદી પ્રાતની ડિમ્પ્રિકટ મેડીકલ કમીટીએ વિદ્યાર્થીઓની આંખોના રક્ષણ માટે કેટલીક સૂચનાઓ બહાર પાડી છે, જે હરકોઈ માણસે ધ્યાનમા લેવા યોગ્ય છે તે સૂચનાઓ આ પ્રમાણે છે.—(૧) અધારામા કે યોડા અજવાળામા કદી વાચવુ નહિ (૨) વાચતી વખતે ત્હમારૂ માથુ હમેશા ઉચુ રાખો (૩) વાચતી વખતે ત્હમારી ચોપડી મ્હોલી આશરે ૧૪ ઈંચ દૂર રાખો (૪) અજવાળાને ત્હમારી પાછળથી અથવા તો ત્હમારી ડાબી બાજુ તરફથી આવવા દો (૫) યોડી યોડી મીનીટને અતરે ચોપડીની બહાર નજર કરી આંખને વિશ્રાન્તિ આપો (૬) ચોપડી ઉપર સૂર્યના કિરણ પડે એવી રીતે કદી વાચશો નહિ (૭) સ્વચ્છ જાળથી મહવાર-સાઝ બંને વખતે આંખો સાફ કરો. (૮) વાચતી વખતે અજવાળા તરફ કદી મ્હો રાખશો નહિ

આંખોની જાળવણી ઉપર આખી જીદગીના રક્ષણ અને કતે-હનો આધાર હોવાથી, દરેક માણસે આવી સ્વાભાવિક સૂચનાઓ પર વલ આપવુ જરૂરનું છે

શ્રી મહાવીર સ્વામી.

અમનું સેવાધર્મમય જીવનચરિત્ર તથા સર્વોપયોગી મિશન.

‘મુ’બઈ પ્રાર્થના સમાજ’ના વાર્ષિક કિતસવમાં
અપાયલું ભાષણ.

મુ’બઈની ‘પ્રાર્થના સમાજ’ના વાર્ષિક કિતસવમાં ‘શ્રી મહાવીર સ્વામી’ ઉપર એક ભાષણ આપવા વાડીલાલ મોતીલાલ શાહને આમ ત્રણ વર્ષેલું હોવાથી તા ૩૦ મી સપ્ટેમ્બરની સાજનાદાવાગે સમાજના મંદીરમાં પ્રોફેસર ભંડારકરના પ્રમુખપણા નીચે તેણે હિંદી ભાષામાં વ્યાખ્યાન આપ્યું હતું. ખાનુઓ અને ગૃહસ્થોથી સમાજનો હોલ ચીકાર ભરાયો હતો. શરૂઆતમાં સમાજના મેકેટરીએ ભાષણકર્તાની પીઠનું દરાવતા જણાવ્યું હતું કે, જૂદા જૂદા ધર્મોના મહાપુરુષોના અવનચરિત્રને તે ધર્મોના જ વિદ્વાનો પાસે બોલાવવાની ઇચ્છાથી અમે ગઈ સાલ જૈન ધર્મના વિદ્વાનોને અરજ કરી હતી પણ તે વખતે અમારો પ્રયાસ નિષ્ફળ ગયો હતો, આ વર્ષ એક મિત્રદ્વારા પ્રયાસ કરતા આજના વ્યાખ્યાનકારને મેળવવા હું ભાગ્યશાળી થયો છું આપણને ત્હેમની પાસેથી ઘણું શીખવાનું-જાણવાનું મળશે, કારણ કે તેઓ ‘જૈન-સમાચાર’ વગેરે ત્રણ ત્રણ પેપરોના અધિપતિ હોવા ઉપરાંત ધર્મ સંબંધી વ્યાખ્યાનો આપવા આખા દેશમાં ફરે છે વ્યાખ્યાનકારે ત્યાર બાદ ભાષણ શરૂ કરતા જણાવ્યું કે —

‘પ્રાર્થના સમાજ’માં જૈન ધર્મ કેવો ?

ગતિ ભેદ, બહેમી અને શુદ્ધ ક્રિયાઓ તથા ધર્મદાગો વગેરેની જેણે હેરાફેટકો કર્યો છે એવી ‘પ્રાર્થના સમાજ’માં મહા ‘ગિનુ’ જૈનોના દેવનું-એક ‘વાડા’ના રહેતા કોડોએ માનેલા દેવનું અવન ચરિત્ર અને ઉપદેશ કહેવાનું સાર્થક નું ? એનું અત્રે બીજાનેલા રાજાએક ત્રોતાઓના નવના થનો મવાલ હું મનડું નકું હું જન-મનાજના મનમાં મહાવીર અને જૈન ગણે સંબંધના બગદાર પેરેલા આરા વિચારે નાટે તે રાત્રે ત્રણપાત્ર હોય તો તે જૈનો-આજ-

જાણના જૈનો પોતે જ છે, કે જેઓ સર્વોપયોગી અને વિશાળ દૃષ્ટિવાળા જૈનધર્મનું ખરૂં સ્વરૂપ સમજવાની ગરજ વગરના છે અને જહોમને ધર્મનું સ્વરૂપ સમજાવવાની જોખમદારી જે ધર્મગુરુઓને શિર સુકવામા આવી છે તેઓ તત્વરસીક અથવા ગૃહ્યપ્રેમી નહિ હોવાથી જૈનોનો ઘણો જ યોડો ભાગ ધર્મનું ખરૂં સ્વરૂપ સમજી શક્યો છે. આવા સજોગોમાં જૈનેતર લોકો અથવા જનસનાજ એ ધર્મ સળધી ખરો ખ્યાલ શી રીતે પામી શકે ? જ્ઞાતિ ભેદ, અનાનમલક ક્રિયાઓ અને વહેમોને દેશભાષી હાડી કહાડવાને મહાવીર નામના જે મહાન સુધારક અને વિચારકે ૩૦-૩૦ વર્ષ સુધી ઉપદેશ આપ્યો હતો તે ઉપદેશ હરકોઈ દેશ અને હરકોઈ સમાજનો ઉદ્ધાર તેમજ આત્મોદ્ધાર કરવાને પુરનો હોવા છતાં તે ધર્મના ગુરુઓની અજ્ઞાનતા અને શ્રાવકોની અધશ્રદ્ધાને લીધે મહાવીર અને જૈનધર્મ આજે અનાદર પામે છે. સાયન્સનો હિમાયતી, સામાન્ય અક્ષર (Common sense)ને ખીલવનારો, આતર ખળ ખીલવવાની ચાવી આપનારો, પ્રાણી માત્રને બાધચારાની સાકળથી જોડનારો, આપખળ અથવા સ્વાત્મસશ્રય (Self-reliance)નો પાક શિખવી રોતડ અને કર્મવાદી દુનીઆને ‘જવાંમદ’-‘કર્મવીર’ બનાવનારો, એક નહિ પણ પચીસ દૃષ્ટિથી દરેક ચીજ અને દરેક બનાવ પર વિચાર કરવાની વિશાળ દૃષ્ટિ આપનારો અને પોતાની સગવડના ભોગે બીજાનું હિત સાધવાની ફરજ નાખનારો-એવો અતિ ઉપકારી, અવહાર (practical) અને સોદો-મુદો મહાવીરનો ઉપદેશ ભલે આજના જૈનો સમજવા કોશીશ ન કરે, પણ વખત જતા તે પ્રાર્થનાસમાજ, આર્યસમાજ, બ્રહ્મોસમાજ, થીઓસોફીકલ સોસાયટી, અને યુરોપ અમેરિકાના શોધક મગજમાં જરૂર નિવાસ કરશે એ બાબતમાં મહેનેશ્રદ્ધા છે.

‘મહાવીરનો ઉપદેશ પક્ષપાતી કે એકદેશીય નથી.

વિશ્વને પોતાનું કુટુંબ બનાવનારા મહાવીર ગુરુનો ઉપદેશ પક્ષપાતી નથી, તેમ જ તે અમુક વર્ગ માટે છે એમ પણ નથી એમના ઉપદેશને ‘જૈન ધર્મ’ એવું નામ અપાયું છે, તેમાં ‘જૈન’ એ નામ ‘ધર્મ’નું વિશેષણ છે જડબાવ, સ્વાર્થબુદ્ધિ, સક્રિય દૃષ્ટિ, દન્ડિયમગતતા એ વગેરે પર જ્ય મેળવવાની ચાવી આપનારો અને એ રીતે આ દુનીઆમાં ગહેવા છતાં અમર અને આનન્દવરૂપ

તત્ત્વનો સ્વાદ ચખાડનારો ઉપદેશ એ જ જૈન ધર્મ છે, એ જ મહા-
વીરનો ઉપદેશોનો ધર્મ છે કાળ, ક્ષેત્ર, નામ આદિનુ બધન કે મર્યાદા
ખરો ધર્મ, તત્ત્વ, સત્ય કે આત્મા સહન કરી શકે જ નહિ એ રહસ્યથી
તત્ત્વવેત્તા મહાવીર અજાણ્યા નહોતા અને તેટલાજ માટે (શ્રી દશ-
વૈકલ્પિક સૂત્રમાં મહાવીરનો ઉપદેશ સગ્રહવામા આવ્યો છે તે પ્રમાણે)
તેમણે કહ્યું હતું કે “ ધર્મ એ ઉત્કૃષ્ટ મગજ છે; અને ‘ધર્મ’ એ
બીજી કાંઈ નહિ પણ ‘અહિંસા’ સયમ અને તપનો સંગ્રાહો’ છે.”
‘જૈનધર્મ’ એ જ ઉત્કૃષ્ટ મગજ છે’ અગર ‘હું જે ઉપદેશ આપું
તે જ ઉત્કૃષ્ટ મગજ છે’ એમ તેમણે કહ્યું નથી, પણ અહિંસા (કે જેમા
દયા, નિર્મળ પ્રેમ, બ્રાતૃમાતૃનો સમાવેશ થાય છે) તથા સયમ
(કે જેમા મન અને ઇન્દ્રિયોપર કાંચુ ગમ્મતા શીખી આત્મરમરણના
પ્રાપ્તિ કરવાની છે) અને તપ(કે જેમા બીજાનું હિત કરવા માટે ક્ષેવાનો
શ્રમ, ધ્યાન અને અભ્યાસનો સમાવેશ થાય છે) એ ત્રણ તત્ત્વોનો સંગ્રાહો
એ જ ‘ધર્મ’ અથવા ‘જૈનધર્મ’ છે, અને તે જ મહાગાનિયોને તથા આખા
જગતને ગ્રાહ્ય છે, એમ જણાવી તેમણે તે ત્રણે તત્ત્વોનો ઉપદેશ વિદ-
નોતી સંસ્કૃત ભાષામા નહિ પણ તે વખતના શોડવર્ગમા બોલાતી
માગધી ભાષામા દરેક વર્ણના પુરો અને સ્ત્રીઓ વચ્ચે કર્યો હતો
અને જનિભેદ તોડી ક્ષત્રીય મહાગમ્મજો, બ્રાહ્મણ પડિતો તથા
અધમમા અધમ ગણાતા માણસોને પણ જૈન યનાત્યા હતા તથા
સ્ત્રીઓના દરજ્જાને પણ કિચો યતાવો ખરા સુધારાના મળ નાખ્યા
હતા એમના ‘મિશન’ અથવા ‘મધ’ મા પુરો તેમજ સ્ત્રીઓ બંને છે
અને સ્ત્રી-ઉપદેશો પુરો વચ્ચે પણ ઉપદેશ કરે છે અને કેટલીક
સાધ્વીઓના નામ તો મરાઠી પ્રાર્થના વખતે ગાસાના આવે છે
શ્રી મહાવીરના ઉપદેશ અને તે ઉપદેશના અવનોદન તરફ આપણે
ધોળ વખત પછી નજર કરીશું, પણ આટલી નીતાયી બ્રાહ્મણોને
ખાત્રો થઈ હશે કે મહાવીર કોઈ એક પક્ષ કે પક્ષના ગુણ નથી,
પણ મહા મનુષ્ય ર્જના મર્યાદા મર્યાદા માટેના ગુણ કે અને તેમના
ઉપદેશમાયો ખરો સુધારો તથા રોગોત્તરિ અને આત્મોત્તરિ વન-
તરે તેમ હોવાથી સુધારાનો માર્ગ મોંઘતા આ જમાનાને અંત
આ દેશને તો તે ધર્મ રોગોત્તરિ ઉપયોગી અને ઉત્કૃષ્ટ છે, એટલા માટે
શ્રાવક ર્જના રત્નમેષા મેલેના મોંઘાત રહેલા એ ધર્મરત્નને વન-
તરે પ્રદાન ના-નકરેના નાની નકાના ર્જના નકરે કે

શ્રી મહાવીર ગુરુનું જીવન.

હવે આપણે શ્રી મહાવીર ગુરુના જીવનચરિત્ર તરફ ફરીએ. ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ જીવનચરિત્ર કથવામા ઘણી સુસ્કેલીએ એ હું લખતે પ્રયત્નથીજ જણાવી દઈશ. પુરાણા વખતમા ઇતિહાસ તરીકે ઇતિહાસ ભાગ્યેજ લખાતા જેનામ્મરોએ માનેલા શ્રી આચારાગ તથા ઉત્તરાધ્યયન મૂત્રમા શ્રી મહાવીર સબધી કાંઈક હકીકત મળી શકે છે હીગખરના 'મહાવીર પુરાણ' માથી કેટલીક હકીકત મળી શકે છે. કંઈપ્રમૂત્ર અને હેમચંદ્રાચાર્યકૃત ત્રિશષ્ટિ શલાકા પુરૂષ ચરિત્રમાં શ્રી મહાવીર સબધી ઉલ્લેખ છે. પાશ્વિમાત્ય વિદ્વાનોએ પ્રસિદ્ધ કરેલાં સાધનો પૈકી 'The Sanctuary' Vol II by William Hicks (Boston) અને સ્ટીવન્સન કૃત નવતત્ત્વ અને કંઈપ્રમૂત્ર એ કાંઈક ઉપયોગી છે. આમ જૂઠાં જૂઠાં સાધનો પરથી મહાવીરનું ચરિત્ર આપણી જાને ઉપજતી કહાડવાનું રહે છે, 'ઉપજતી કહાડવાનું' એ શબ્દ વાપરવાનું કારણ એ છે કે, કોઈપણ સૂત્ર કે ગ્રંથમા સંપૂર્ણ જીવનચરિત્ર આપું નથી તેમજ એક ગ્રંથકારે જણાવેલી બાબતોથી જૂનીજ જાનતી બાબતો બીજા ગ્રંથકાર આપે છે આગલા જમાનામા દત્તકથાઓ, અનિશ્ચયોક્તિભર્યા ચરિત્રો અને સૂક્ષ્મ બાબતોને મ્યૂત્ર રૂપમા બતાવવા માટે ઉપમાઓ વાપરેલા હેવાસે લખવાનો ખડુજ રીવાજ હતો. કે જે રીવાજ માત્ર જૈનોના જ નહિ પણ બ્રાહ્મણ, ખ્રિસ્તી વગેરે તમામના પવિત્ર ગણાતા ગ્રંથોમા દૃષ્ટિગોચર થાય છે તેથી આજે પૂર્વના કોઈ મહાપુરુષનું બુદ્ધિગમ્ય ચરિત્ર કથવા ઇચ્છતાંરે ઉપર કહેલા મ્યૂત્ર ગયાતો અને દત્તકથાઓ તથા ભક્તિવગ થઈ કામચલાવી આશ્ચર્યજનક બાબતોને જૂની પાડી એક મનુષ્ય કેવી રીતે આંતરેલા કામોથી કલ્પાન્ત થતો ગયો અને તેની કલ્પાન્ત જગતને આ રીતે અને નેટલે આજે ઉપકારક થઈ પડી એ બતાવવાનું મહાભાગ્ય જામ બનવામા કેટલુંક જોખમ ખેડવું પડે તેમ છે. અન્તુ! આજની કુદર વ્યાખ્યાનમા આપણને બધી બાબતોનો નિર્ણય કરવાનો અવકાશ નથી તેથી કુદરમા જ પતાવવા કોશીલ કરીશું.

કિતર હિંદમા વિવેક અથવા મગધમા આવેલા કુડઆમના તરંગ સિદ્ધાંત અને રાણી ત્રિવલ્લેખાના પુત્ર તરીકે શ્રી મહાવીરનો જન્મ થયો એ ૧૯૮મા થયો હતો જેનામ્મર જૈન શાસ્ત્રકારો કહે છે તે મહામાર્ગ

કવ પ્રથમ એક આહ્વાણીની કુક્ષીએ ઉત્પન્ન થયો હતો અને પાછળથી (આહ્વાણ કુળ હલકું ગણાવાયી) દેવતાએ તે ગર્ભને અમુક વિધિથી ત્રિશલા ક્ષત્રીયાણીની કુખે લાવી મૂક્યો હતો. ગર્ભસંક્રમણની આ ખીનાતો દીગખર શાસ્ત્રકારો ઇનકાર કરેછે.

ગૃહસ્થો 'ધર્મ' સબધમા સામાન્ય લોકસમાજની શ્રદ્ધા એવી વિચિત્ર હોય છે કે એક વાતને અસંભવિત કહેવી તે સેકડો માણ-મેતી લાગણી દુખવવા જેવી બાબત થઈ પડે છે. પરંતુ જ્યારે મહાવીરને પોતાના તીર્થંકર-ભગવાન તરીકે માનનારા બંને શીરકા આ પ્રમાણે ઇતિહાસ લખવામા જૂદા પડેછે ત્યારે બેમાયી એક તો બલતો હોવો જ નોંધએ એમ તટસ્થ પુરૂષો કલ્પના કરવાને હકદાર છે. મહારી પોતાની માન્યતા એમ છે કે, આહ્વાણો અને જૈનો વચ્ચે જે મખ્ત સ્પર્ધા ચાલતી હતી તેને લીધે ઘણાએક આહ્વાણ વિઠા-નોએ જૈનોને અને વણા જન આચાર્યોએ આહ્વાણોને પોતપોતાના ત્રયોમા અપમાન પહોચાડવાની યુક્તિઓ કરવામા બાકી રાખી નવી આમ કરવામા તેઓ દોષીત હતા કે કેમ એ એક સ્વતંત્ર સવાલ છે, કે જેના નિરાકરણ માટે આ ગ્રંથગ યોગ્ય ગણાય નહિ, અહીં એટલું જ જણાવવું અસંયોગે કે આહ્વાણ કુળને મહાન પુરૂષના જન્મ માટે નાલાયક ઠરાવવા માટે કદાચ ગર્ભસંક્રમણની કલ્પના કરવી પડી હોય અગર તો જેમ સિદ્ધશીલા વગેરે અનેક મુદ્દમ ભાવોનું વર્ણન ગ્રંથલ ભૂમિ ઉપે આપ્યું છે તેમ આ પણ એક અધ્યાત્મગર્ભાતિ ભેદ હોવો નોંધએ એવી રીતે કે, શ્રી મહાવીર પ્રથમ 'આહ્વાણ અને પછી ક્ષત્રિય' બન્યા અર્થાત પ્રથમ અહ્યર્ચના નાજાનુપર્યંક સમર્થ વિચારક (thinker) બન્યા પૂર્વ ભવોમા આસ્તે આસ્તે વિચારબળ જ કેળવ્યાં કર્યું અને જ્ઞાનયોગી બન્યા પછી ક્ષત્રીય અથવા ડર્મયોગી-દુનીઆના દિત નાદે આત્મનોગ આપનાર વીર બન્યા.

એ તો ગમે તે હો, મહાવીર ત્રિશલાદીની કુક્ષીએ જન્મ્યા એ તો નિર્વિવાદ છે. તેમને કહેવાને માટે પાંચ પ્રવીણ ધાવના-તાઓ રાખવામા આવેલી હતી અને તેમને અચપગથી વીરગ્નજાગ્યોતો જોખ જગાડવામા આવ્યો હતો. દીગખરોની માન્યતા પ્રમાણે આ-ને પોતે તેમને નાહના ગરુદન અગીયાર રૂપા અને જગતના ત્યાર માટે દીપ્તા તાંબા પડેના મહાન્તી યોગના ગગના જોડવાનું આ તો ભવિષ્ય જ રાજ રૂપ ગગતર કે તેઓ પાંચવચ્ચારી રહ્યા

શ્વેતાશ્મરો કહેછે કે, શબ્દ, રૂપ, રસ, ગંધ, સ્પર્શને લગતા મુખો એમણે ૩૨ વર્ષની ઉંમર મુઠ્ઠી ભોગવ્યાં, લગ્ન કર્યા, પિતા બન્યા અને ઉત્તમ પ્રકારનો ગૃહવાસ (જળકમળવત્) કેરી રીતે ચલાવી શકાય એનો છવનો દાખલો જનનને પુરો પાડ્યો. દીક્ષા લેવાની ઈચ્છા જાહેર કરતા માતાપિતાને દુઃખ ઉપજવાથી હેમના સ્વર્ગવાસ મુઠ્ઠી તેઓ ગૃહવાસમા રહ્યા, ફરી ૨૮મે વર્ષે દીક્ષા માટે નૈયારી કરવામા આવી, ત્યારે મહોટા ભાઈએ રોક્યા. “માતાપિતા અને વડીલ બધુની આજ્ઞાનો લોપ ન કરવો એ ‘ગૃહસ્થ’નું ભૂખણ છે” અર્થાત્ ‘ધર્મ વિનય-મૂલક છે’ એમ જનનને બતાવી આપતા માટે જે વર્ષ ‘વૃદ્ધ સંસારમાં મહી ધ્યાન, તપ વગેરેમા મશગુલ રવા અને બીજે ત્રણ બાર માસ મુઠ્ઠી વાર્ષિક દાન આપ્યા હયું શ્વેતાશ્મર ત્રણે જુદે છે કે ૩ અમજ ૮૮ કરોડ ૮૦ લાખ મોનૈયાનું દાન હેમણે આપ્યું હતું, પરંતુ આંકડાની વિગતો પર ચર્ચા કરવાથી કંઈ સર્જીત લાભ નથી, માટે આપણે આગળ ચાલીયું. શ્રી મહાવીરનું દાન અને દીક્ષામા થયેલો વિલગ એ જે બાબતો ખાસ વિચારવા જેવી છે. એજ ગુરૂદેવે હુનીઆને આપોકા ઉપદેશ કર્યો છે કે ધર્મના ચાર પાયા છે દાન, શીલ, તપ અને ભાવના અનુક્રમે કહેવાંયકા એ ચાર માર્ગ-માનો પહેલો સૌથી સહેલો છે. આગળીનો નકામો (કાજો) તપ કાપી આપવો એ દાન કરવા જેટલું જ મહેલું કામ છે કાચો તપ કિતારી દેવો એ શીલ પાળવા બરાબર મુશ્કેલ છે આગળી ત્રીજી આપવી તે તપ બરાબર મુશ્કેલ છે અને આખું શરીર ‘વોસીરાસી દેવું-શરીર ઉપરથી હક્ક કાઢવી કંઈ આત્માને તેના પ્રેક્ષક તરીકે અલગ રાખવો એ ‘ભાવના’ છે કોઈપણ જાતના બદલાની ઈચ્છા વગર પ્રેમપૂર્વક યથાશક્તિ શારીરિક મહેનત વડે કે દ્રવ્ય વડે સલાહ વડે દાન દેવાનું જેવાથી બની શકતું નથી તેનાથી નિર્ભય શીલ (Character) કદી અગીકાર થઈ શકે જ નહિ. (જેઓ એમ થવું શક્ય માને છે તેઓ ‘શીલ’નો ખરો અર્થ સમજતા નથી) અને શીલ વગરનો માનસ ‘તપ’ કે જેમા પરાયે ક્રેવાતા શ્રમનો અને ધ્યાન, સ્વાધ્યાયાદિનો સમાવેશ થાય છે તે ‘તપ’નો અધિકાર પામી શકે નહિ. તેમજ તપ વગર કુચ્ચતમ ભાવના સંભવીત નથી આ રહસ્ય કોત્રોને પોતાના જ દૃષ્ટાંતથી કસાવવા માટે શ્રી મહાવીરે પ્રથમ દાનધર્મ પાળી બતાવ્યો અને ત્યારપછી જ સંયમ અગીકાર કર્યો અને મયમની ગોતાને કોઈ લાગેલી હોવા છતાં

વડીલોની મરણ સપાદન કર્યા પહેલા બાલ ત્યાગ અગીકાર કર્યો નહતો જૈનોમા આજે બાલ ત્યાગની જે પ્રથા ચાલે છે તે બાળ-તમા અત્રે કાંઈ ન બોલતા હું એટલુંજ ઇચ્છીશ કે જેને તેઓ પોતાના ભગવાન માને છે તેમના જવલત દ્રષ્ટાતને ધ્યાનમા લઈ વર્તવામા આવે તો જૈન ધર્મ આજની માફક એક ખુલ્લે પડી ન ગેંદેના ઘણો પ્રખ્યાત થાય અને ઘણો જગદિતકારી થઈ પડે

ત્રીસ વર્ષની વયે શ્રી મહાવીરે જગતની દૃષ્ટિએ જગદુદ્ધારના કામની 'દીક્ષા' અથવા મહાવ્રત અગીકાર કર્યું અને અવગતે દેવદોષ કર્યો કેશલોચ-પોતાની આગળીઓથી પોતાના મસ્તકના વાળ ખેંચી કહાડવા એ ઘણાને ત્રાસદાયક ક્રિયા લાગશે, પણ એ એક આત્માભિમુખ દૃષ્ટિની કમોટી માત્ર કરવા માટે કરાતી ક્રિયા છે પ્રમિદ્ધ નવલકથાકાર મેરી કેરેલીના 'રૅમ્પોગ્લ પાવર' નામના રમીલા ગ્રંથમા બુલભી રાજને મુધારવા માટે બધાયલી શુભ મહા-ગાંતો એવો કાતુન કહેવો છે કે, એ મહાગાંતીમા દાખલ થવા ઇચ્છનારને એક શુભ જગામા લઈ જવામા આવતો, જ્યાં તેના હાથની નસમાથી તલવાર વતી લોહી કહાડી તે લોહી વડે અમુક દસ્તાવે-જમા સહી કરાવવામા આવતી ' જે મનુષ્ય યોદ્ધા સરખુ લોહી પડવા દેતા હરે કે ચમકે તે, દેશને બચાવવાના મહાભારત કામ માટે જોઈતો સપૂર્ણ દેહભોગ કેવી રીતે આપી શકવાનો હતો ? તેવી રીતે જે માણસ વિવેચાદારના 'મિરાન'મા જોડાવા ઇચ્છે છે તેને આત્મા અને દેહની ભિન્નતા એટલે અશે લાગવી જોઈએ કે વાળ ખેંચી કહાડતા એણે જરા પણ આચકો ખાવો ન જોઈએ વાળ અમુક રીતે જ કહાડવાથી મોક્ષ મળે છે એમ કાંઈ નથી, પણ આ એક બાલ કસોટી છે એટલું મનોબળ કેળવ્યા વગર દીક્ષા લેનારા જગતને બાળેજાં કપકારી થઈ રાકે છે

શ્રી મહાવીરે દેસલોચ ત્યાં બાદ પ્રથમ તો બાર વર્ષ સુધી તપ અને ધ્યાનમા જ નિમગ્ન રહ્યા એનણે કહેલા તપો એમના આત્મવર્ણનો પુગવો આપે છે તપ અને ધ્યાન વડે વિશેષ યોગ્યતા મેળવ્યા પછીજ પિત્રેના કામની પોગતના અનન્તના નદી, એ એક વિશિષ્ટ સરખા નાન છે. મેના કો, -મેવા કો એવી ખાલી પડે પાડનારો જગતને કાલે કાલકારી થત રાકનાના નવી મેવાનું કહેવું છે, મેના ના રીતે કોની જગતને ક્યા ક્યા કામેના નહદની છે એ જાણ એકા રખવના અને એકાના એકા નહેલ્તે

વધારેમા વધારે મેવા કંઈ રીતે બહુ શકે, એ સઘળી બાબતોનો અભ્યાસ જેને નથી તેવાઓ તો સેવાને બદલે ઉલટા હાની કરતાગ થઈ પડે એ સભવીત છે. “પ્રથમ જ્ઞાન અને શક્તિ મેળવો, પછી સેવા માટે બહાર પડો” એ સિદ્ધાંત કે જે મહાવીરના ચરિત્રમાથી મળી આવેછે તે, આજના રાજદારીઓ, સસારમુદારકો, તેમજ ધર્મનુધારકોએ લક્ષ્યપૂર્વક શિખવા જેવો છે એક અણુવડ માણસ પોતાથી પણ વધુ અણુવડ માણસોને હનનગેની સપ્ખામા ‘સ્વયંસેવક’ તરીકે એકઠા કરે એવી શુ દેગોદાર કે ધર્મોદાર થવો શક્ય છે? “પ્રથમ લાયકાત અને પછી જાહેર કાર્ય” એ એક અમૂલ્ય મત્ર છે, જે આજના જૈનો તેમજ જેનેતરોએ, અને જૂનાજૂના ક્ષેત્રોમા કામ કરવા ઈચ્છનાર દરેક પુરૂષે અવશ્ય શિખવો જોઈએ છે.

શ્રી મહાવીરને જે કામ બળવચુ હતુ, તે કામની લાયકી બાર વર્ષના ભગીરથ પ્રયાસથી મેળવ્યા બાદ લહેમણે એ ‘મિશન’ શરૂ કર્યું અને ૩૦ વર્ષ સુધી તનતોડ મહેનતથી એ મિશન ચલાવ્યું પોતાનું ‘મિશન’ દીર્ઘકાળ સુધી ચાલ્યા કરે અને જગસેવામા મહા-ગાગ્ર થાય એ હેતુથી એમણે વ્યવસ્થાપૂર્વક યોજના ગોઠવી ન્યાયો-પાર્જિત દ્રવ્ય પર ગુજરો કરનારા ‘માર્ગાનુસારી’, મર્યાદિત આ-ત્મભોગ આપી શકે એવાં વ્રતધારી આવક-આવિકા, અને સપૂર્ણ આત્મભોગ આપી શકે એવા મદાવ્રતધારી સાધુ-સાધ્વી એઓનો એક ‘સંઘ’ અથવા ‘સ્વયંસેવક મંડલ’ રચ્યું કોહન્ટના તેમ ૧૨ ઓગોસ્ટના હતા તેમ લહેમણે ૧૧ ગણધર (શ્રી ગૌતમ પ્રમુખ) મેળવ્યા અને પછી લહેમાના ૭ ને ૭ ગણ’ અથવા ‘ગુરુકુળ’ માચવવાનું મોંઘુ, અને બીજા ૮ ને ૭ ગુરુકુળ મોખા એ જૂના જૂના ગુરુકુળોમ યહને ૮૨૦૦ મુનિઓ, પુમારે ૧૦ લગ્ન કેનેદવાર મુનિઓ અને ૩૬૦૦૦ આચાર્યો સિદ્ધાન્ત લેતા ગેમના નવમા ૧૫૫૦૦૦ ગ્રાવંતો અને ૩૦૦૦૦૦ ગ્રાવિકાઓ હતી એ તાર, પોટ દરાની મદ્દ વગર ત્રીસ વર્ષમા જે પુરૂષે પ્રેરિતનું ‘દર’ અથવા ‘પ્રચારનું કાર્ય’ આટલી હદ સુધી વધારું હશે કે જેને કિસ્મત, બત, મહેનતગીવતા, જ્ઞાન, વીર્ય, તેજ વગેરે કે સ્વચ્છ મનિતા હશે તેનો પલાત મદ્દમા આવી ગયે તેમ જે

શ્રી મહાવીરે પ્રયત્ન મગધમા ઉપદેશ દ્યો, બ્રહ્મદેવથી વિમા-નુવા અને પુષ્પિવનના રાજા ભાગેમા કય વિદાર કરીને-

ચાલીને-એમણે કોકોના ઠડેમો, અધઝડા, અજ્ઞાનતીમીર અને ધન્દિય-
કોલુપતા આદિ જડવાદને દૂર કર્યો હતો. ચિદેહના રાજા ચેટક,
અંગદેશના રાજા શતાનીક, રાજગૃહીના ગ્રેણીક, પ્રસન્નચંદ્ર વગેરે
ગજાઓ અને મ્હોટા કોડપતિઓને એમણે પોતાના ભક્ત બનાવ્યા હતા.
જનિભેદ અને લિંગભેદનો એમણે બહિષ્કાર કર્યો હતો. જગલી જાતિઓ
સચે વિહાર કરીને એમને પણ તારવા કોશીશ કરી હતી, જેમ
કરવા જતા એમને અનેક ભયાનક સડો સડવા પડ્યા હતા. ઉજ્જવન-
ના મ્મશાનના રૂદ્ધેવનો પરિસહ, ગોવાળે કાનમા કોડેલા ખીલા,
હથોળામા કસાયલા અને પાછળથી મુધરેલા ગોગાલકે નાખેલી તેજો-
લેસ્યા એ વગેરે મકોટા પરથી એમની આત્મચીંતા અને સાદનશીલ-
તાનો અનુભવ થઈ શકે છે. ચંડકોશીક નાગનો ઉપસર્ગ વર્ણવતા
જૈન ગાત્રકારો કહે છે કે સાપને મહાવીરના પગનું કોહી ક્ષીર જેવું
નીંદા લાગ્યું અને તેથી ઉડાપોહ કરતા જ્ઞાન થઈ આવ્યું. આ
અલ્પકૃત બાપા તજે અમૂલ્ય તત્ત્વ છૂપાવવામા આવ્યું હોય એમ મ્હારી
પામર બુદ્ધિને જણાય છે. ચંદ્ર આક્રોશ અથવા ક્રોધ વાળો કોઈ
મનુષ્ય મહાવીર જેવા ગુણ કાર્મણ્દેહવાળા પુરૂષ પર ક્રોધ કરવા
જતા એ ગુણ લેસ્યાવાળા દેહના લીધે જેવા આદવાળા પુરૂષો
ના પ્રતાપે આત્માભિમુખ વૃત્તિવાળો બનવા પામ્યો હોય તે એ
મબલીત છે. કારણ કે ખરેખર જૈનતત્ત્વજ્ઞાન પ્રમાણે ગુણ લેસ્યાનો
નાશ લીધે જોવાઈ છે, પણ તે કાલ કિફરીક દેહથી આખી નક્કો નથી.

મહાવીર એ કાંઈ Automatic આટોમેટીક ઉપદેશ નહતા
અર્થાત્ કાંઈ ગુડમે કહેલી વાતો કે કોપો કે વિધિઓને વળગી રહે-
નારા ચિત્તિ ચુન્ત (Contemplative) પુરૂષ નહતા, પણ સ્વતંત્ર
ચિન્તારક હોઈ દેન-કાળને અનુરૂપ આગમા સત્યનો ભોધ કરનારા
ગુરૂ હતા. હૈમના પહેલા થયેલા તીર્થંકરે માથેલા બધારણના દેન-
ગર કરીને એમણે નવું સ્વરૂપ યોજ્યું છે, જે કેશીઆની અને જ્ઞાનન
સમીપી જ્ઞાન કોન્ફરન્સનું જે વર્ણન ઉત્તરમધ્યન સૂત્રના આશ્ય
છે તે ઉપરથી તથા બીજી કેટલીક વિધિઓ ઉપરથી જણાઈ આવે છે.
પેટલુજ નહિ પણ એમણે ઉપદેશ પણ કોઈબાપાના-ને વખતના
પગનુમા ભોજાતી માગધો બાપાના આપોડે, નહિ કે તે વખતના
જ્ઞાન તથા જ્ઞાનિક સમીપી સમીપી સમીપી બાપાના આ ને બાપાનો
પગનો આ તથા જૈન તેમજ હિંદુ ધર્મના અનુયાયીઓને નિખવું
કરે છે, પગનો અને હિંદુના નાગના નાગ, જ્ઞાન આદિના

પાંડોને મૃતભાષામાં પોપટ માફક નહિ બોલતા જે ભાષા પોતે બોલી
અને સ્કમજી શકે તે ભાષામાં તે પાંડો અને શાસ્ત્રીનું ભાષાન્તર
કે તે ભાવ કાયમ રાખી રૂપાન્તર કરવું જોઈએ, કે જે રૂપાન્તર
આજના દેશ-કાળાદિને વધારેમાં વધારે અનુકૂળ હોય

શ્રી મહાવીર જેવા વ્યવહારકુશળ-સમયમૂલક હતા તેવાજ
સર્વ દિશાનું જ્ઞાન ધરાવનાર પુરૂષ હતા તેમણે પરદ્રવ્યની સમગ્રતા-
માં વિશ્વવ્યવસ્થા સમાવી દીધીછે, કે જે આજના થિઓમોફીઝી
પૈડીના ઘણા આગળ વધેલાઓએ સ્વીકારીછે ગ્રન્થનો વેગ 'લોડ'-
ના છોડા મુધીછેએ વગેરે કહીને તેમણે આજની ટેલીગ્રાફી સ્કમજ-
વીછે ભાષાના પુરૂષાણ છે એમ કહી ટેલીફોન અને ફોનોગ્રાફની
ગોધનો પાયો નાખ્યોછે ઝાંડો-પેશાબ-ગળદ્ર વગેરે નિઃશ્ચયે ખારી-
જતુ ઉત્પત્તિ થયાજ કરેછે એમ જણાવી આજની કુડતા રોગોની The-
ory સ્કમજવીછે. પૃથ્વી, વનસ્પતિ વગેરેમાં શુદ્ધ છે એવો એમનો સિદ્ધા-
ન્ત આજે ડૉ. બોડે સાખીત કરી ગયાઓ છે [વાયો આ અકતા
'પ્રાસંગિક તોધ'.] એમનો અધ્યાત્મવાદ અને આદ્ય આજના
અધ્યાત્મીઓ અને વિચારકોને માટે 'ભોમીઆ' રૂપ છે. એમણે કહેવું
લેખ્યાઓનું સ્વરૂપ અને લખિંધઓની હકીકત આજના થિઓમોફી
સ્ટાની ગોધથી સત્ય સાખીત વાચછે. એમ પદાર્થવિજ્ઞાન ગાત્રની
ખાખતમાં તેમજ માનસશાસ્ત્ર અને અધ્યાત્મની ખાખતમાં પણ અતી-
દગ્ધ વર્ષ ઉપર થઇ ગયેલા શ્રી મહાવીર કુશળતા ધરાવતા હતા
અને પદાર્થવિજ્ઞાનને તેઓ માનસશાસ્ત્ર તથા અધ્યાત્મ જેટલેજ દગ્ધજે
ધર્મની પ્રભાવનાનું અગ્ર માનતા, એ વાત એટલા ઉપરથી સ્કમજને
એમણે જે આડ પ્રકારના 'પ્રભાવકો' જણાવ્યા છે તેમાં
'વિદ્યા પ્રભાવક' એટલે સાયન્સના જ્ઞાન વડે ધર્મની પ્રભાવના ન
નાગઓનો પણ સમાવેશ કર્યોછે

એમના ઉપદેશ તરફ દૃષ્ટિ કરીએ છીએ તો તે એવો તો વ્ય-
વહારૂ (Practical) અને આજના લોકોની ગારીરિડ, તેનિડ,
હાર્દિડ, રાજકીય અને સામાજિક ઉન્નતિ માટે એવો તો અનિવાર્ય
જણાય છે કે, એ સાદા દેખાતા ઉપદેશનું રહસ્ય જગાએ જગાએ
મેનનોમા કિના ચહી સ્કમજવવાની તરફ અને મગવડ જેમને મળતી
હોય તે ખરેખર જાગ્યશાળી છે એમ કહ્યા સિવાય ચાલતું નથી
લોકોના જે અમુક ધર્મ જ ખરો અને ખીજા બોટા એવો નિર્ણ-
વાદ ચાલે છે તેનો એવ, મહાવીરનો ઉપદેશ સ્કમજનારને

સાગી શકશે નહિ, કારણકે મહાવીરે તો આદ્વાદ શૈલિ અતા-
 વીને નય-નિલેપાદિ રૂપ દૃષ્ટિએ વિચાર કરતાં શિખવ્યું છે. તેમણે
 દ્રવ્ય એટલે પદાર્થપ્રકૃતિ, ક્ષેત્ર એટલે દેશ, કાળ એટલે જમાનો તેમજ
 વખત, ભાવ એ ચારેને માન આપીને એ વસ્તુસ્થિતિ (Circum-
 stances)ના અગોને વધારેમા વધારે અનુકૂળ થઈ પડે એવી રીતનો
 વ્યવહાર ચલાવવા સલાહ આપી છે, કાંઈ એમ નથી કહ્યું કે 'આમ
 જ કરજો, ખીજું નહિ' રાજા કેન્યુટે પોતાના ઓકા અને આસ્વોડ
 નામના ખુશામતીઆ દગ્ગારીઓને કપડો આપતા કહ્યું હતું કે "Thou-
 far and no further " 'આટલેજ દૂર, અને એથી જરા પણ
 પણ દૂર નહિ જતો' એમ દરીઆના વેગને હુકમ કરવાની શક્તિ
 મહાગજનમા પણ નજા હોઈ શકે એમ તેમને આજ્ઞાથી શિખો '
 બરાબર એજ ગમ્મોમા હું કહીશ કે અનુભવી નીનિશાસ્ત્રકર્તાઓ
 'દરેક દેશ, દરેક કાળ, અને દરેક સંજોગમા આમજ વર્તો, અને
 ખીજો રજો નહિ' એવો અકુદ્દની હુકમ કરી શકે નહિ મનુષ્ય
 આત્મા સ્વતંત્ર છે, તેને સ્વતંત્ર રહેવા દેવો, તેને માત્ર માર્ગમચ્છન
 કરવું અને અમુક દેશકાળમા અમુક રીતે વર્તવું સલાહભરેલું થઈ
 પડે એમ બતાવી તેના પોતાના દેશકાળાદિ સંજોગમા કેવી રીતે
 વર્તવું એ વિચારી લેવાની અને સ્વતંત્રતા આપવી એજ પૂર્ણ અવવા
 આદ્વાદ મેલિવાળા કિપ્પેશકનું કર્તવ્ય છે વળી એમણે દશવૈદ્યશિક્ષિ-
 સૂત્રમા શિખવ્યું છે કે, ખાતા-ખીતા-ચાલતા-કાન કરતા-મૂતા જે-
 કામમા 'જયણા' અથવા યતના રાખો, અર્થાત્ દરેક કામ યતનાપૂર્વક
 કરો એટલે કે 'Work with attentiveness or balanced
 mind' ચિત્તની એકાગ્રતાપૂર્વક-સમતોલ વૃત્તિપૂર્વક જે-કામ
 કરો " કાર્યની ક્ષેત્ર માટે આવી વધારે સારો નિયમ કોઈ પણ નાન-
 સાની બતાવી શકે નહિ. પવિત્ર અથવા ઉચ્ચ છવતના પડેલા
 પગથીઆ તરીકે તેમણે ન્યાયોપાર્જિત દ્રવ્ય પ્રાપ્ત કરવાની શક્તિ
 બતાવી, અને એમ કરનારને 'માર્ગીનુસારી' કહ્યો, તેવી આગળ
 જતા 'પ્રાવક' વર્ગ કહ્યો કે જેને બાર વ્રતો પાળવાના છે, અને
 તેવી (ધારે)હિંદાન્ત થયેલા માટે સંપૂર્ણ ત્યાગ (Complete renun-
 ciation) મળે 'સાધુઆશ્રમ' બતાવ્યો કેવીનું, ન્યાના-
 નિ અને અત્યાગ વર્ગો. નાનકતા બાર વ્રતોનું રહસ્ય આજે
 ૧૦૦ વર્ષો પહેલાં જાણીતું હતું, એકાદ, એકાદ બધા, અને બિનબિનકાર

હવન નિર્વહવાનું ફરમાવ્યું છે અને એમાના એક વ્રતમા સ્વદેન રક્ષણનો ગુપ્ત મત્ર પણ સમાઈ જાય છે, એમાંનું એક વ્રત સધળાથી ભાઈચારો રાખવા ફરમાવે છે. એકવ્રત બ્રહ્મચર્યપાત્રન (સ્વસ્ત્રીસતોષ) ફરમાવે છે અને એ રીતે શરીરબળ એટલું રક્ષણ કરે છે, એક વ્રત બાળકગ્ન અને વૃદ્ધકગ્ન તથા પુનર્લગ્નને માટે ઉભા રહેવાની જગ્યા આપતું નથી. વળી એક વ્રત એવું છે કે જે, જેનાથી આર્થિક આર્થિક કે રાષ્ટ્રીય હિત ન સધાતું હોય એવા કોઈ પણ કામમાં, તર્ક વિતર્કમાં, અપધ્યાનમાં, ચિંતા અને ક્રોધ તથા શોકમાં વખત અને શરીરબળ ગુમાવવાની મના કરેછે. એક વ્રત આત્મસ્થિરતાનો મહા વરો પાડવા ફરમાવે છે. આ સર્વ વ્રતો પાળનાર 'શ્રાવક' પોતાની કલકાન્તિ અને સમાજ તથા દેશની સેવા વળી ઉત્તમ રીતે કરી શકેછે પરંતુ દેશોદ્ધાર અને આત્મોદ્ધારનો ખંજીરો મત્ર તો એમણે પોતાના દેહત્યાગ વખતે મુગી રીતે આપેલો છે, જે તરફ આપણે હમણા જ ફરીથી

બીહારથી, ૭ માઈલ દૂર આવેલા પાવાપુરી ગામમા ઈસ. પૂર્વે ૫૨૭ મા શ્રી મહાવીરના દેહત્યાગ પહેલા ૭ દિવસથી રાજગૃહ તથા ગોત્ર એકઠા મળ્યા હતા અને તે ભાવ્યવાન પુરો ૬ દિવસ મુધી અખંડ ઉપવેશધારા ચલાવી હતી. છેલ્લે દિવસે પોતાના મુખ્ય શિષ્ય ગૌતમ ઋષિ કે જે પરમ ભક્તિવાન હતા તેમને જાણીપુજીને તજ-તોજતા ગામના પ્રચારના મિશન માટે રવાના કર્યા. પાછળ મહાવીર નયનમાં ભળી ગયા ત્યારે ગૌતમ ઋષિ આવ્યા ભક્તિપૂર્વક શિષ્યને મુનિઓગયા ગોઠ યવા લાગ્યો. "હવે મ્મને કોણુ જ્ઞાન આપશે ?" એ રીતે વિચારથી આત્મચેષ્ઠ યવા લાગ્યો, શાસ્ત્રો કહેછે કે ગૌતમ જેવા ગુરુધર (Apostle) ને મહાવીર જેવા પ્રભુ ઉપરના આ 'ગન' થી કર્મગધન યવા લાગ્યું, પણ તત્કાળ બીજા વિચાર યવો કે 'એકો, હું કેવો બ્રહ્મચર્ય ? શ્રી મહાવીરને જ્ઞાન કે મોક્ષ કોણે આપે ?' એવું નેહા પાણુ મહારાજ હાથમા છે હું તાલક ગામાટે અગાન્તિ નેહાનુકુલ" એવા નમ્રતાથી ભર્યા optimistic વિચારથી-એવી આ-ત્મ ભાવનાથી એમને દેવ્ય પ્રાપ્ત થયું અને દેવ દુહ્મી વાગી "હમાન પેલાના રત્ર કપરે ઉભા રહેતા નિળા, સામાજિક કે રાષ્ટ્રીય અર્થ-આર્થ નેહાનુકુલને કોઈ આપવા આવી રહે નહિ, તકમારો દેવ તરફ નેહાનુકુલ જ હાથમાં છે." એ મહામત્ર શ્રી મહારાજે નિવેદન ગૌતમને રાખેલી નહિ પણ મુગી રીતે નિખવાત

માનતા હતા (ગ્રાણુ કે ' સમજીને સાન ખસ છે. ') અને તેથીજ તેમણે તેમને અંત વખતે બહાર મોકલ્યા હતા સમાજ સુધારકો, દેવમંત્રી અને આત્મિક મોક્ષના અભિલાષીઓએ આ મહામત્ર પોતાના હૃદયમાં કોતરી રાખીને જોઈએ છે અને દરેક રક્તપિંડુમાં વહેવારવેળા જોઈએ છે.

શ્રી મહાવીરના ઉપદેશની વિસ્તૃત યાદી આપતા મહીનાના મહીના વધી જાય, કારણ કે એમણે દરેક વિષય પરત્વે પ્રત્યક્ષ કે પોક્ષ રીતે વિવેચન કર્યું છે. તેમનો ઉપદેશ તેમના મોક્ષગમન પછી થયે વર્ષ-તેમની ૨૭ મી પાંટ થયેલા દેવધર્મ ગણિએ કુટકકુટક નોંધ્યો છે અને તેમાં પાશ્વ દેશ-કાળ અને લોકોની શક્તિ વગેરેનો વિચાર કરી ટેલકીક તાત્વિક બાબતો પર ચર્ચા અલકારનો પોશાક પહેરાવી વિવેચન કર્યું છે, જેથી તેમનો ગુપ્ત ભાવ અથવા mysticism સમજી શકનારા આજે યોગજ પુરુષો છે, ધણો ભાગ તો તે શાસ્ત્રોના શબ્દાર્થનેજ વળગી રહેવાની જાક્ કરનારો છે આ mysticism નો પ્રકાશ તહારેજ થરો કે જાહારે કુશાચ્ર બુદ્ધિવાળા અને આત્મિક આનંદની ગજવાળા ધણા મનુષ્યો સાયન્સ, માનસ શાસ્ત્ર, કીલસુષી વગેરેના જ્ઞાનની મદદથી જૈન શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ કરશે અને તેના છૂપાતરે જોઈ કહાડરો જૈન ધર્મ કે જે કોઈ એક દેશ કે એક વર્ણનો ધર્મ નથી પણ આખી દુનીઆના સર્વ લોકો માટે ખુલા સુકાયલા સત્યોનો સંગ્રહ છે તેમાં જાહારે યુરોપ-અમેરિકાના વિહસિત મગને અને આર્યસમાજ, પ્રાર્થનાસમાજ, બ્રહ્મસમાજ, ધીઓમોષીકલ મોસાઈટી, વેદાંત વગેરેને જ્વતન બુદ્ધિથી અનુસંગનાં વિચારકો બળરો તહારે આજના જન્મની જન' હોવાનો દાવો કરનારા લોકોના હાયવી થયેલી એ ધર્મની બાજાખરાખી આન્ને આન્ને ફર થવા નાગશે અને એ ધર્મ વિધ્નના ધર્મ ખનશે

છેવટ.

આખ્યાનઘાતાએ બાલુ સમાપ્ત કર્યો બાદ પ્રેમીકન્દ પ્રોદસર બાંકારકરે તેમના હૃદય વિચારો અને નિષ્પજપાતપણા નાટે નારીક કી હતી અને શ્રી મહાવીરનું નિહાળુ અને હવન કે જે તેમને કુચ્ચ જાગ્યું હતું તે માટે સંપર્ક સતોષ બતાવ્યો હતો, તથા આવા વતુ વાપનારો આ મનાજન. આપવા આખ્યાનકારને આનંદ થયો હતો.

एक तरवारनी न्हानी कथा.

જયા અંકમા રા. ખુખે 'એક તરવારની ન્હાની કથા' નામનો સદસ્યપૂર્ણ લેખ લખ્યો હતો, જહેનું સ્પષ્ટીકરણ ગદ્ય-પદ્યમા કરવા જાહેર લેખકોને આમત્રણ આપવામા આવ્યું હતુ તથા શ્રેષ્ઠ લખનારને દ્વિતીય પણ આપવાનુ ઠરાવ્યુ હતુ. તે ઉપરથી ૧ પદ્ય અને ૩ ગદ્ય લેખો લખાઈ આવ્યા છે, જેમાથી બન્ને જાતનો અદેક લેખ આ નીચે પ્રગટ કરવામાં આવ્યો છે.

(૧)

રા. વાવાભાઈ મકનજી ગોડા તરફથી.

હોહરો

એક 'દીવ્ય તરવાર'ની, નાનકડી કંડુ વાત,
શ્રવણ-મનન કરજો સદૃ, લક્ષ દળે, ત્રાત'

હરિગીત

ત્વરીત વેગી, તેગ તીખ્ખી, તીવ્રધારી, અસિ હતી,
વધુ મધુ મોહક મલપતી, વળી વિજયવતી વિલસતી,
પ્રાચીન ભવ્ય 'ઉપવન' તણો, રખવાળ રૂડો જે હતો
ફૂર કાળની ગતિ 'કેશરી' તે 'યોગનિદ્રા'માં મૂતો.

હોહરો

પ્રફલ્લ ફલ પરાગથી, ખુબ ખીલ્યો જિન-આગ,
વિરોધીઓ વણસાડવા, ખર કરતા ખટરાગ.

હરિગીત.

વણસાડવા વીરોધીઓની ફેજ ફેરા મારતી,
વીર—હાક મારી તે સમે એ પ્રખળ શક્તિ 'જગતી,
અછત હિમતવાન યોદ્ધા ઘોર નાદે ગરજતો,
ફૂર કાળનો ગતિ 'કેશરી' તે 'યોગનિદ્રા'માં મૂતો

ખીખ એ લેખકો પૈકી રા. વલ્લભ ધનંત શાહ (કંધારીઆ) નેમણે પણ સ્પષ્ટીકરણ કીક કર્યું છે, પણ ભાષાની ઉત્તમતા મા ગ. ગીરધરજાલના લેખમા વધારે હોવાથી અત્રે તે લેખ જ છાપવો ઉચિત ધાર્યો છે. ખીખ એક લેખક રા. મગનજાલ હરજીવન શાહ (ગણુદેવી) નેમણે આધ્યાત્મિક અર્થ ઉપગમવી કહાડ્યો છે, જેમનો પ્રભાસ નુબ છે પણ ખુલાસો ખરાખર બધમેસ્તો નથી.

હોહરો

પ્રેમપાત્ર પૂરી હતી, કલ્યાણી જગમગ,
હા 'હતિ-હતિ નથિ હવે, રહી જખના માત્ર'

હરિગીત

ખડુ ખેદકારક ખેલથી ઉર અમુર આનદ માણતા,
મુર લોક સમ સુશ્રાવકો, દુઃખ અધિક દીક્રે આણતા;
'સાથી' અસિનો, 'સારથી' વળી, શોક તેનો ખડુ હતો,
દુઃ કાળની ગતિ 'સારથી' ને, નીંદ મીઠીમાં મૂતો

હોહરો

મરણ શય્યાએ મહા-રથી, ખડો પલ્લુ બહાદુર,
મદેશો છેવટ તણો, કહેતો ખોલી કોર

હરિગીત

અન વક્ષ એકાન્તમા સુણાવતો નીજ હાત્ર ડ
"સમગર પેલી ગોધજે, હો વત્સ વાડીલાલકુ"
"બમ, એજ અંતીમ યાચના છે, પથ મારે દુઃગતો,"
ફર કાળની ગતિ 'સારથી' ને નિંદ મીઠીમાં મતો.

હોહરો

'આપી એણે છીનવી, વળી આપશે એજ.
'તાત' ગણે ગર્જીઆત કુઝ ડરી ચમડશે તેજ

હરિગીત

ફરી ચમડશે તેજ જે હોયોય પંડા આદના,
નીજ દેસ-નાતિ-ધર્મનો તો દ્વિસ યાગે પાવના
યગે ન્હાય નાસનરલકો, નુબ શ્રદ્ધિવાન ઓગાદ
કેમ જગાડો 'કનરી, નીજ જાગવન ત્યાં રાપના

હોહરો.

કાળકની તાગીફ મો, વળી તયા કો રલ્લ
સમજુ વક્ષ 'સારથો, મોતી કે કહેલ'

હરિગીત

મોતી કેમ કહેવુંતે વળી 'તાત સુનાવું' હા જે
મલ્લ માથ હાવોહાય જોડી જગાએ આપાનુ રજે
તેનાં પિતૃતનામ 'ધોગી પહેના કિન્નત કહે
તે, 'જગાડો કે-રી,' આત્મન્ય મિત્રો રહિદે

(૨)

રા. ગીરધરલાલ કાઠીદાસ દેશાઈ (જેતપુર) તરફથી.

હતભાગી જૈનકોમ ! શુ હજીએ ત્હારી આખ નથી ઉઘડતી ? કુખકર્ણની-અરે એથીએ અધિક નિદ્રાએ ત્હારામા વાસ ક્યાંથી કર્યો ! બાપુ ! જરા નો સમજ, હવે એ સમય નથી રહ્યો. આખ ઉઘાડીને ત્હારું સરવૈયુ તપાસ, ત્હારી રિયતિ જો, બીજાને મુકાબલે તું કેટલી ખોટમા છે ? તું કેટલી કંગાલ છે ? વિચાર કર કે ત્હે કેટકેટલુ ગુમાવ્યુ છે ? ધન ગુમાવ્યુ છે, મન ગુમાવ્યુ છે, ધર્મ ગુમાવ્યો છે અને આખર ગુમાવી છે ! અરે એથીએ વધુ ત્હે એક ઉત્તમ શસ્ત્ર અને ઉત્તમ રક્ષક ગુમાવ્યો છે ! સત્ય જુદુ જુદુ કે જો એ શસ્ત્ર હોત તો તું કેટલી રક્ષા પામત ! પણ હજીએ વખત છે. પ્રયત્ન કરીશ તો એ શસ્ત્ર અને શસ્ત્ર રહાતાર વીર હજીએ મળશે અને ખાત્રીથી માનજો કે એ વીર ત્હારી રક્ષા કરવા-સેવા કરવા મદદ નૈયારજ છે. સાબળ એ શસ્ત્રઅર્થે એ વીરની એક ન્હાનકડી હૃદયગ્રાવક કથા હું ત્હને મળગાવું છું

આપણો પુરાણો, સનાતન શુદ્ધચરણી જૈનધર્મ એ આપણી મનોહર વાટિકા છે, કે જે આપણી આધિ-વ્યાધિ-ઉપાત્રિ દૂર કરવા માટેનું આરામ સ્થળ છે તે બાગને અજ્ઞાન સ્વધર્મ અને દ્વેષી વિધર્મીઓ અનેક યુક્તિ પ્રયુક્તિથી નુકશાન કરવા મથતા હતા, તે સર્વથી તે બાગનું રક્ષણ કરવા માત્ર એકજ ઉત્તમ શસ્ત્ર-વિજયી તરવાર હતી રાજનગર નિવાસી, સમયને માન આપી સમય એજ ધર્મ ગણનાર 'સમયધર્મ' નામે જૈનવીરની-તીરભક્તની અદ્ભૂત લેખિતી એજ એ તરવાર હતી સ્વતંત્ર નિષ્પક્ષપાતી અને સત્ય લખાણો વખતારી તે લેખિતી દબો અને દાબિકોને માટે તો તીક્ષ્ણ છુરી હતી અને સન્દર્ભી છવોને તે મધુરા સુરવાળી વીણાની ગરજ સારતી હતી. પવિત્ર ધર્મની નિદા કરનારા વિધર્મીઓ અને ધર્મને નામે અનાચારો આદરનાર -ધર્મને કંલગીત કરનારા ખુદ સ્વધર્મીઓ સામે તે શક્તિ અડગપણે યુદ્ધ કરતી હોવાથી લાખોની તે માનીતી હતી

પરંતુ અશ્મેસ ! કોમનો દંડબાઈના યોગે જેમ જેમ દિવસો ગિત થતા ગયા તેમ તેમ કોઈની સ્થાયતા વિના માત્ર સ્વાતંત્ર

સક્રિયથી શત્રુના બહોળા સૈન્ય સામે ઝુઝનાર લેખિની યાદતી ગઈ અને અનેક આધાનો સહેતા સહેતા તે મૂર્છાગત થઈ—યોગનિદ્રાવશ થઈ. (ગુપ્ત થઈ) એ તરવારના ગુપ્ત થવાથી બાનભુક્ષા આંતર્યાલુ શત્રુઓ તરફે સદાને વાન્ને નાશ પામેલી બાણી અત્યંત આનંદિત થયા, પણ મિત્રો, ચાહનારાઓ અને પ્રશસકો કે જેઓ તરેના દીર્ઘાયુ—અમર-ત્વમા શ્રદ્ધાળુ હતા તેઓને ખાતરી હતી કે ઓછી યા વધતી મુદતે એ તરવાર—તે પત્ર પોતાનું કાર્ય પાછું આરંભશે, તોપણ આ વોડી મુદતની મૂર્છાવી પણ તેઓને ઘણું દુઃખ થયું. તેઓએ વિલાપ કર્યો અને મૂર્છા વાળવાના અનેક પ્રયત્નો કર્યા (કામ ચાલુ કરવા પત્રો લખ્યા, અને સીકદ્રાઆદ કૉન્કરન્સ વખતે બહારે રીતે આગ્રહ કર્યો) પણ મૂર્છા તાત્કાલિક નો નજ વળી લેખિનીના બધ પડવાથી લક્ષ્યાવધિ બેઠો ગોકસાગરમા ફુગ્યા પણ એમના ગોક કરતાં પણ વધુ ગોક લેખિની ન્હાનાર વીર સમયધર્મન પોતાને થયો અને એવીએ વધુ શોક તે લેખિનીના સાથી ઝગડે નાખતી (‘ સમયધર્મ ’) ના ‘ સ્મારથી ’—એમના પ્રજ્વળ પિતાનીને થયો યુવાવસ્થાવી દુઃખમાન વડાયયો અને દુઃખ જોવા નગ્નતયનો પવિત્રાત્મા (પવિત્રાત્માની દુઃખ એજ કમોટી છે) આ ઉદના આરાતથી છેક પટકાર્થ પડ્યો. તરેનું દુઃખ વિશેષ હતું કુલેના બાલ્ય અત્રુ ખુટ્યા હતા છતા હૃદયમા ખુટી અત્રુધારા વહેતી હતી, તે ખાતા—પીતા, હરતા—ફરતા, છતા ગાનસિકરોગે લલમનામા ગામ કર્યો હતો તે બોલતા ચાલતા ન્હાનીની જીવનદારી નટતી બતી હતી.

“તહાઈં કાર્ય ઝરી આરભજો” એ શબ્દોથી હેના વીર પુત્રને બહુ લાગી આવ્યું. કાળ માત્ર લેજો પોતાના દેહનું ભાન જોયું અને આ ક્ષણમાં અનેક વિચારો હેના હૃદયમાંથી પસાર થઈ ગયા. “પ્રજ્ઞ પિતા ! શું ‘તરવાર’ જવાના દુઃખથી જ હુંમે આ સ્થિતિ પામ્યા ? શું એજ દુઃખ હમાઈં જીવનભક્ષક થઈ પડ્યું ? પિતા ! પિતા ! ખેદ શા માટે કરો છો ? પરમાત્માના અમુટ ભંડારના એવી ‘તરવાર’ની-પત્રોની જોડ નથી. જે પરમાત્માએ એ સેખિની બંધ કરવા પ્રેરણા કરી હતી તે જ પરમાત્મા કરીથી એ ચક્રાવવા અમુટ શક્તિ આપશે. બહાદુર પિતા ! સેખિની જવાના-તે બંધ થવાના દુઃખથી મરવું એ હુંમેને ન ગોભે, સેખિની ચક્રાવવાના શ્રમથી-સોડમેવાના યાદથી મરવું એ જ હુંમારે માટે કચીત છે.” આમ કિપકિપરી અનેક કિઠ્ઠાએ હેના મુખમાંથી મગી પડ્યા.

પણ તે કિઠ્ઠાએ સાબળે છે કોણ ? જેને તે સભળાવવાના હતા તે ક્યારનાએ સ્વર્ગે સિધાવ્યા હતા ! સ્વર્ગચ્યને આ તરવાર (‘જૈનમ માચાર’) અને એક કુસુમવત્ ‘જૈનહિતેચ્છુ’ એ એ અત્યંત પ્રિય હતાં. કુસુમ એમના સ્વર્ગવાસ પછી પણ ચાલુ છે અને પેલી તરવારની હુતમાં અને હુતમાં લેમણે પોતાના પ્રાણ જોયા. આપણે ઇચ્છીશું કે એમનો સ્વર્ગવિહારી આત્મા પોતાનાં દિવ્ય ચક્ષુથી એ તરવાર જોઈ કાદશે અને અતરીક્ષ ગઈ સ્વપુત્રને એ તરવાર અને એ કુસુમ બન્નેથી ખેત્ર ખેત્રનાં મિખવગે, તે ખેત્રવા અર્ધાદિ-શક્તિ આપશે.

આપણી તે આશા અને ઇચ્છા કોઈક દિવસ પણ પૂરી થશે ખરી; પણ અરે ! વીર પિતાના મૃત્યુથી પડેયો આ ગતન આગળ સમયધર્મથી શી રીતે સહન થશે ? હેને તેથી કેવું દુઃખ થતું હશે ? જુઓ ! તે શું કહે છે ? બહાલી સેખિની ! પ્રિય સખી ! શું તું હોગ ‘માથી’ને (મહને) જોડ-યાત્રા કરાવવાથી સતોય ન પામી કે ? મહારા ‘સારથી’-પ્રજ્ઞ પિતાના પ્રાણનો પણ ભોગ લીધો ? દૂનવાન દેસી ! હજારો વર્ષથી સેવાતા શત્રુઓના ભોગથી પણ શું હુંને વધિ ન થઈ શકી ? આગર શું પોતાના જ ભક્તના ભોગથી કાઈ વધું

સમાજહિત જનશે એમ ત્હારી ધારણા છે ? અમ્નુ ' ત્હારી ખુશી પડે તો મ્હારો પણ બોગ લે અગર ખોવાયલી તરવાર વડે ઉપવનની ગદા ડન્વાતો 'યોગ' - જોગવાઈ દે ' પિતા ' દેવ ' મ્હને મ્હારી વ્હાલી તરવાર દે । "

સમયધર્મના આ ઉદ્ગારોમા આપણે ઉમેરીશું કે ' અમ્નુ । '

હો શ્રી ' સમજ્યા ' એ તરવાર, એ કુમુમ, એમના 'સાથી' 'સમયધર્મ', અને વ્રદ્ધ 'સારથી' એ સર્વને ત્હમે ઓળખ્યા ? ઓળખો તો છો જ, પણ અજ્ઞાનતા અને પ્રમાદને લીધે ત્હમને તે ઓળખાણ તાજી કરાવવાની જરૂર એ છે જુઓ સાબજો, અમદાવાદમા યોડા સમય કિપર પ્રગટ થના અડવાડીક પત્ર ' જૈનસમાચાર ' માં કડવા પણ કિતમ ઔપચિંક, તીક્ષ્ણ કટાક્ષયુક્ત પણ જગદાયા, લેખો જે કલ્પ-મયી લખાતા તે જ આપણી ' તરવાર, ' કે જે ધણા શ્રમથી અને ન્હાયની ગેરહાજરીને લીધે હમણું 'યોગનિન્દામા' પડી છે 'આધ્યાત્મિક સંગ્રહ' અને સાન્ન વિષયો અર્થનાઃ માસિક ' જૈનહિતેન્દ્રુ ' ને આપણું કુમુમ, કે જે હજી ગુવાસ આપવાનું કામ ચાલુ ગમ્ખી રહ્યું છે. 'તરવાર' અને 'કુમુમ'ના ન્હાનાર આપણા પ્રિય બધુને ઓળખાવવાની જરૂર છે શુ ? એ પ્રિય મિત્રે હમણા પોતાનું સિગ્ધત્ર-પોતાનો 'સારથી' ગુમાવ્યો છે, કે જે સારથીએ મરતા મરતા પણ વ્યધર્મ-દાક્ષી પોતાના પુત્રને પોતાનું મહાબાનન કાન જરી હાથ ધરા નાતામજા કરી છે

આની આ નાનકડી કથા પુરી વાચ છે ન્વપર્ના અધુરતા ' નાનુન્ન માણસ વચ્ચેના તથાત સમજે અને જે કોઈ પુરો ન્હારે નાટે આજુ પાથવતા હોય હૈનના વાયકાની વચ્ચે કરી એનના આનન્દી નહિ પણ અહરે સેતાના કમોમા દેશ કરો, કે જેની નેચેને પેલી 'તરવાર'ના 'સારથી' અને હૈનના સારથીના પેઠે કાઢીને કાન હોડક

જ વ્યાપાર' થયો છે, ગુમાવનાર દોષ હોય તો જૈન ડોમ જ છે, જેની એઓના હાથે બજારવાની મેળા બધ પડી છે. 'તરવાર' તો સાચી હથ યાક્યો પાક્યો છાતી પર ઘા સાથે જીવતો સતો છે, એને બ્રહ્મડેવો અને ધર્મયુદ્ધમા શામેલ થવા સમજવી હાયમા તરવાર આપવી એ જ આપણા હિત માટે સર્વોત્તમ કર્તવ્ય છે. કર્તવ્ય કરવામા પગલ રહેવાથી ગુમાવવાનું આપણને છે, બીજા દોષને નહિ

ઈનામ.

ગયા અડમા, સોથી એષ્ટ લખનાગ્ને જ ઈનામ આપવાનું જાહેર થ્યું હતું, પણ સ્થાન જૈન વર્ગમા લેખકો યોડાજ હોવાથી ઉમેદવારી કરનાર સંઘના લેખકોને ઈનામ આપવાનું ચો-ચ વિગાર્યું છે તેવી રા ગીરધરલાલને ૧૦૦૦ પૃષ્ઠ અને સોનેરી નામ સાથે પાંચ પુકાવાળો ૩૩) તો "જૈનસમાચાર ગદ્યાવલિ" નામનો ગ્રંથ, રા. બાવાભાઈ મકનજીને 'ત્રેમથી મુક્તિ' નામનો ગ્રંથ, રા વલ્લભ ધનજી શાહને 'નવલકથાસંગ્રહ' નામનો ગ્રંથ, અને રા. મગનલાલને 'દુષ્ખમા વિદ્યાભ્યાસ' નામનો ગ્રંથ આપવાનું ફરાવ્યું છે, જે મુંબઈથી આ માસિકના મુખ્ય લેખક પાસેથી (પત્ર લખી) મળાવી લેવા મસ્યવવામા આવે છે.

શ. મો. શાહ

પ્રકાશક, 'જૈનહિતેચ્છુ'

મીસીસ ઍની બીસેન્ટની સખાવત—દક્ષિણ આફ્રીકા ખાતે પાછી સત્યાગ્રહની જુએસ શરૂ થઈ છે અવદેશ દાજ તેમજ વકાદારી માટે પ્રસિદ્ધ જૈન બેરીસ્ટર મી ગાંધીનું કુટુંબ જોડમા ગયું છે હાડમારી ભોગવતા હિંદીઓની વાજબી લડતને મદદ કરવા માટે કમીડવાના આવેલા ફડમાં નાણા બરવા માટે મી. જી. એ. નંદસને જે અરજ ગુજરી હતી તેના જવાબમાં મીસીસ ઍની બીસેન્ટ ૩ ૧૦૦૦ પોતા તરફથી મોકલી આપીને લખ્યું છે કે, 'દક્ષિણ આફ્રિકામાં હાડમારી ભોગવતા આપણા બહાદૂર બધુઓ માટે આ સાથે બીટેલી રકમ સ્વીકારશો. હું ઇચ્છું છું કે હું નવગર હને તો આવા ફડમા વધુ રકમ ભરી શકતો."

કેટલ કાર્મની યોજના.

તેની ઉપજ-સ્વર્ચ અને હિસાબ; ચોરસો નફો સેકડે ટકા ૨૯

‘ જામે જમશેદ, ‘ સાંજ વર્તમાન, ‘ અખબારે સોદાગર, ‘ ગુજરાતી પત્ર ’ વિગેરે જાણીતા વર્તમાનપત્રોમા મારો તા. ૧૧-૮-૧૩ નો ‘ આપણા દેશમા આખું દુધ તથા ધી મેળવવાની એક યોજના ’ ના મથાળાવાળો એક આર્ટિકલ પ્રસિદ્ધ થયેલો છે તે ઉપરથી ‘ જામે જમશેદ ’ ના તા. ૨૦-૮-૧૩ ના અકમા મી. એમ. જમ નામની મજાવાળા એક ગૃહિણી તેના ઉપર લખાણથી વિવેચન કરેલું છે તથા મારા આ આર્ટિકલ માટે દરેક રીતે અનુમોદન આપેલું છે, તે માટે તે ગૃહિણીનો હું ઉપકૃત થયો છું તે હિતગત આ આર્ટિકલે કેટલાએક વાચનાગણો ઉપર એટલી ખંધી અસર કરી છે કે, તેમાના અમુક ગૃહિણીએ આ આગત માગ સાથે પત્રવ્યવહાર રાફ કર્યો છે તે ઉપરથી તેઓ આ યોજના હાથ ઉપર ધરી તેના પ્રાયદાઓનો લાભ લેવા તૈયાર થઈ ગયા હોય એવું જાણાય છે. બરેખર આવી રીતે ‘ કેટલ કાર્મ ’ કાઢી જનવરગતે અચાવવા માટે તથા તેની જોડાઈ સુધારવા માટે પ્રયત્ન કરવામા આવે તો તેવી જનવરોનું સ્તરણ થવાથી આપણી ખેતીવાડીને વળો મળેલા વાનગીઓ ધી, દહી, દુધ, આદિ બજારમાના પદાર્થો મળે છે તે પદાર્થોના ઉપયોગથી આપણી તનદુસ્તીને જે મહત્ત્વ હતું તે પડે છે તેમાથી અચાને આપણે પણ તક મેળવી શકાએ તેના જરૂર પણ રહે તથા તેવી જન નીમત ગૃહિણી આ સમગ્ર ઉપયોગનો જાણી તેના ઉપર

ખતાવી લોકોને જનવરોની ઓલાદ મુધારવા તથા તેના ગ્જાણ કરવા-
થી થતા પ્રાયશ્ચિત્તો Practical રીતે દર્શાવી આપવા તે નામદાર
ધ્યાણુ નરવીરે કમર કસી છે અને તે નામદારના વિચારોનો દેશી
રાજાઓ પણ અમલ કરે તો દેશની આબાદનીમા ઘણો વધારો થાય
કારણ કે આ વિષય ઉપર ચર્ચા કરતાં પોતાની એડીટરીયલ નોંધમા
' સાંજ વર્તમાન ' પોતાના ના. ૧૭-૮-૧૩ ના અંકમાં ટોચેને
ખ્યાવવા માટે ભાર દેખે જનસમાજને ભલામણ કરે છે, અને કસાઈની
કૂર છરીથી ઉઠરતી ઓલાદનો કચડાણ નીકળી જાય છે અને તેથી
ભવિષ્યમા દોરોની અછત જણાય છે તેથી સાવચેત રહેવા તથા તેવા
નિર્દોષ જનવરો તથા વાહરડાઓ અને નાના પાડાઓના કોહીની
નદી વહેતી બધ કરવા માટે પગલાઓ ભરવા ' સાંજ વર્તમાન ' ના
ધ્યાણુ એડીટર સાહેબે આપણુ ક્ષમ ખેચ્યુ છે કે જેના ઉપર વિચાર
કરી તેનો અમલ કરવાની ખાસ જરૂર છે. જનવરોના રક્ષણનો સવાલ
ખાણુ ઉપર મુકી માત્ર પોતાના મ્યાર્થ અને પોતાના દેશની આબાદી
ખાતરજ આ સવાલ દરેક હિદવાસીએ હાથ ધરવો એ પ્રહાપન
ભરેલુ ગણાશે તેમાં જરા પણ શક નથી.

મોટા પાયા ઉપર જે આવુ શર્મ ઉઘાડવુ હોય તો શરૂઆત
મા ૧૦૦૦ જેમો ખરીદવી જોઈએ, કે જેની દરેકની રૂ ૧૦૦) નો
પ્રમાણે કીમત ગણતાં રૂ ૧૦૦૦૦૦) થાય અને તે ઉપરાંત
રૂ ૫૦૦૦૦) ખીજા પ્રાયમીક ખર્ચના જોઈએ, તેથી કુલ રૂ ૧૫૦૦૦૦)
ની થાપણથી શરૂઆતમાં આવુ શર્મ ઉઘાડવુ હોય તો તેથી નીચે
પ્રમાણે ઉપજમાંથી ખર્ચ બાદ જતા મેકડે રૂ ૨૫) નો ચોખ્ખો
અને દેખીતો નફો થવા પામે.

શરૂઆતની થાપણ (Capital) રૂ ૧૫૦૦૦૦) ની રકમ
માથી નીચેના અંદાજ (Estimate) પ્રમાણે તેનો ઉપયોગ
થઈ શકે.—

૧૦૦૦૦૦ જેમો ૧૦૦૦ ની ખરીદી દરેકની કીમત રૂ ૧૦૦) પ્રમાણે

૨૦૦૦૦ જેમો માટે ૫૦૦ વીધા જમીન ક્ષેત્રી પડે તેના

૫૦૦૦ પાડા ૫૦ ની ખરીદીના દરેકના રૂ ૧૦૦) પ્રમાણે.

૧૦૦૦૦ છાપગ વીગેરે બાધવાના ખર્ચના.

૩૦૦૦ પચ્ચુરનુ સામાન વીગેરે ખર્ચના.

૧૨૦૦૦ મોસનમા માત્ર, ઘાસ, વીગેરે ખરીદવા બદલ થાપણના

!(Reserve Fund)

જે સંસ્થાના ને ઉપર નથા ખર્ચ થાય તેની માહિતી મેળવવા વાચનાર ગૃહસ્થોને હુ નીચેના હીસાબનો આસરો

1. ૧૭૭૭૬૮૭ નથાના વિનિર્નિત રૂ ૮૮

ઉપર

ઉ

ખર્ચ

૧૦૦૦) પાટા તથા પાર્ટિંગની ઉપરના	૧૦૦૦) દર વરસે લેસોને ચરવા માટે ખીડના
૫૦૦) બાંધના વામણના	૫૦૦) ખીડના વેરા વીગેરે ખર્ચના
૧૦૦૦) ઉપરની જમીનના પંદાનના	૧૦૮૦૦) લેસોને સુકે તથા લીલુ ઘાસ દોવસના
૧૦૦૦) રૂંધ, ઘી, કસાદિ દર ૫૦૦ દોઢ દીઠ ૩ ૧) પ્રમાણે	૧૦૦૦) ધામ રતલ ૧૦ પ્રમાણે રાતના
૧૦૦૦) પન્નુનું ઉપર તથા 1250×100 Fmard નુ વ્યાજ	૧૫૦૦૦) અનાજ ખોળ વીગેરેના
૧૦૦૦) બાન, દેડ જનવન દીઠ ૨ પાંદ પ્રમાણે	૩૦૦૦) વીડાય ત્યારે ગોળ વીગેરેના
	૫૦૦૦) મરણની નુકશાનીના સેકડે ટકા ૫ પ્રમાણે
	૮૦૦૦) તોફર ૫૦ ને દર માસે રૂ. ૧૫) પ્રમાણે માસ ૧૨ના
	૧૦૦૦) મહિના વીગેરે તથા રેડરેટોફ
	૫૦૦૦) ચાપલું (Chaplain) રૂ ૧૫૦૦૦૦ ના વ્યાજના
	૧૦૦) અણધાર્યા ખર્ચના
	૮૦૦૦) પાણીના ખર્ચના
	૫૦૦) ફર્નીચર ખર્ચના
	૫૦૦) વાણી મુધાવવા તથા રીપેર ખર્ચના
	૧૨૦૦) વેટરીનરી સર્જન તથા કમ્પાઉન્ડર અને રેસરના પગારના
	૨૮૦૦) દવાદાન ખર્ચના

૧૦૨૨૦૦૦

જે સંસ્થાની યોજના

૧૦૫

શરૂઆતમાં એ રીતે રૂ. ૧૫૦૦૦૦) ની થાપણુ ઉપર આપણે રૂ. ૩૮૦૦૦) નો નફો મેળવી શકીએ અને બીજે વર્ષે ત્યારે ટોરો લેવાની જરૂર ન પડે તેમજ બીજા ટોરો વેચાય તેની ઉપજ થવા સાગે તેથી દર વર્ષે ઉપજમાં વધારો થાય તેમા પણ શંક નથી. વળી આ જે આંકડો અત્રે રજુ કરવામા આવ્યો તે તમામ બહુજ વધા રેમા વધારે પ્રમાણમા હિસાબ રજુ કરીને મુકવામા આવ્યો છે જેથી ૧૫૦૦૦૦ ની થાપણુ ઉપર રૂ. ૪૦૦૦૦) રૂપીઆનો વાપીકે નફો થવાનો દેખીતી રીતે સંભવ છે વળી કાફીઆવાડમા ગીર પ્રદેશ કે જેણે કુષકાળના છેલ્લા વર્ષમા મુંબઈ ઇલાકાને ધાસ પુર પાડેલુ છે તે દેશમા જે આતું કાર્મ ખોલવામાં આવ્યુ હોય તો પ્રામચારે અને પાણી તથા નોડર માણુમે બહુજ સસ્તા મળે અને રૂ. ૮૫૦૦૦ થી ૫૦૦૦૦૦નો નફો થાય, કારણ કે ગીરમા ધાસચારો અને પાણી પુષ્કળ મળે છે. ગુજરાતમા વડોદરા, ડાકોર, ધરમપુર, વાંસના વગેરે સ્થળે પણ ધામતી પુરી છુટ છે.

જેવી રીતે નામદાર ગર્જનર લોડ વેલીગડન સાહેબ બહાદુર આ અગત્યની યોજના હાથ ધરેલી છે તેવી રીતે પોતપોતાના રાજ્યની આમાની માટે દરેક કેળાયતા રાજ્યકર્તાઓએ પણ આ સચાવ અગત્યનો ગણી પોતાના રાજ્ય તરફથી આવા ડેટક કાર્મ કિયાડમાની ખાસ જરૂર છે મારા આસી મેનેજર ગ રા છગનલાલ વિ પરમાનન્દાસ નાણાવટી કે જેઓ એ વર્ષે ઉપર મ્વ. જુનાગઢમા ડીઝીકટ વેટરીનરી આસીસર તરીકે કામ કરતા હતા તેઓના ડેડેલા ઉપરથી જણાય છે કે મ્વ. જુનાગઢના નામદાર ઍડમીનીસ્ટ્રેટર બહાદુર મીં એચ. ડી. રેન્ડોલ્ફ સાહેબે પણ આતું ખાતુ જુનાગઢ રાજ્યમા ખોલ્યુ હતુ, કે જેના ઉપર દેખરેખ રાખવા માટે એ વેટરીનરી સર્જનને ખાસ બકાલ કરવામા આવ્યા હતા. મતનગ એ રીતે તે રાજ્યમા ડેટક ઇમ્પની યોજના છેલ્લા એ ત્રણ વર્ષથી શરૂ થઈ છે તેનીજ રીતે બીજા દેશી રાજ્યો તેમજ શ્રીમત ગૃહસ્થોની મોટી યોજનાથી માડી એક સાધારણ ગૃહસ્થની થોડી મુડીના વેપારમા પણ ઘણો ફાયદો થાય તે કોઈ પણ રીતે અવાસ્થવિ-નથી મતનગ આ દેખીતા તકાવાળા વેપારનો જ્ઞામ દેશના જુના જુના દેશી માટી નાના નામના વાળાઓએ પણ લેવો જોઈએ

સમભાવ એટલે સમાનભાવ, સર્વ શ્રવમાત્ર તરફ સરખી વૃત્તિથી જોવું. સર્વ આકારોમા રહેલા ચૈતન્યની સામ્યતા તરફ દૃષ્ટિ રાખવી એ સમભાવ અથવા સમાનભાવનું લક્ષણ છે. આ સમભાવવૃત્તિ કેવળ હૃદયથી વિચારવાની નથી, અથવાતો કેવળ શબ્દોમાં ઉચ્ચારવાની નથી, પણ તે વૃત્તિ અનુસાર કાર્ય જોઈએ. આપણે અધા બાઈઓ છીએ, અથવાતો સર્વમા એક સરખો શ્રવ છે, એ આપણો ઉચ્ચાર-રથી એ કામ થવું સગ્ગ છે, પણ તેને કાર્યમાં—અનુભવમાં મકવાની જરૂર છે કારણકે જ્યાંસુધી તેવી વૃત્તિ દર્શાવવાતો પ્રસંગ આવ્યે તે દર્શાવાય નહિ ત્યાં સુધી તે ખાલી વિચાર-કલ્પના છે આ સમભાવ વૃત્તિ ખાતે કેરી રીતે ખીલવવી ? સેવાધર્મ એ આ વૃત્તિ ખીલવવાને ઉત્તમમા ઉત્તમ માર્ગ છે. સેવાધર્મથી સમભાવ વૃત્તિ કેરી રીતે ખીલે છે તે હવે આપણે વિચારીશું, અને તેટલા માટે પ્રથમ સેવાધર્મ એ શું તેનાર ખ્યાલ લાવવા પ્રયત્ન કરીશું.

સેવાધર્મ આપણને જાણાવે છે કે, તમારા આધારાની મેલ રંગ, મનુષ્ય જાતિના સુખદુઃખમા ભાગ લેતા થાઓ અને ખીનતા દયા-લુભા તમારો સાર્થ જુવી જાઓ તમે કહેજો કે ‘આ ભાવના કદું હિંમતી છે’ ખરો વાત છે, આ હિંમતી ભાવનાસાથ જ હિંમત પદ પાળી ગયા છે તીર્થંકર નામકર્મ શી રીતે બધાય છે, તે વિભાગ કહ્યું છે કે—

વિશ્વોપકારકીર્તિભૂતતીર્થકૃન્નામ નિમિત્તિ.

તીર્થંકર નામકર્મ વિધિના ઉપકાર માટે જે જગાના વિદ-સર ઉપકાર કરવાની જુદી વાત છે, તે પગલા દુખ પાતાના માતા નર્મ તે દુખ દૂર કરવા તપર થાય છે, જે પાતાના અંગના દુઃખમા અજાન રાખવા પ્રયત્ન કરે છે, જે પાતાની પરિવ્રજાદાર મેલની અનુદિ દૂર કરવા પ્રયાસ આદરે છે, તેવાઓ તીર્થેન્ન ત નમ્યા ને ક, અને તિથપર ઉપકાર કરી રહે છે.

એ જ મુક્તિનું મહત્ત્વ છે, એ જ મોક્ષનો દરવાજો કિધાકનાર કુંચી છે. શ્રી જીનેશ્વરે કહ્યું છે કે, મારી ખરી ભક્તિ કરવાનો જે એક ઉત્તમ માર્ગ છે. તે એજ છે કે મારી આજ્ઞા પ્રમાણે ચાલો. 'આજ્ઞાપ ધર્મો ધર્મ', આજ્ઞા પ્રમાણે ચાલવામાં છે. જે ભગવાનની આજ્ઞાઓ પ્રમાણે પોતાનું જીવન ગાળે છે તે જ ભગવાનનો ખરો ભક્ત છે ત્યારે હવે ભગવાનની શી આજ્ઞા છે તે આપણે વિચારીએ. તેઓશ્રી સૂત્રકૃતાગમા જણાવે છે કે “ મનુષ્ય કોઈ પણ જાતની—પ્રાણીની હિંમા નહિ કરીને. નિર્વાણરૂપ અનંત શાન્તિ પ્રાપ્ત કરી શકે છે.” બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો સર્વ પ્રાણી તરફ પ્રેમ બતાવીને, સર્વનું કલ્યાણ કરીને, સર્વ જીવમા રહેલા આત્માને પોતાના આત્માતુલ્ય ગણી મર્વનું હિત કરીને મનુષ્ય પરમપદ મેળવે છે. વળી ધર્મના જે ચાર વિભાગ પાડવામાં આવ્યા છે, તેમાં પણ દાનને પ્રથમ નૃત્તવામાં આવ્યું છે, દાનથી એટલે આપવાની વૃત્તિથી અને આપવાથી—અર્થાત્ દાનદાતા બીજાની સેવા કરવાથી ઇષ્ટ વસ્તુ મળી શકે છે

આ ઉપરથી આપણે જોઈ શકીએ છીએ કે જનસેવા, સમાજ-સેવા, અથવા કોમસેવા એ કિન્નનિના ખરાં અને અગત્યનાં કારણો છે

જગતને સુધારવાને, સારી સ્થિતિએ લાવવાને આટઆટલા પ્રયત્ન થવા છતાં જગતની સ્થિતિ ઘણી આગળ વધી શકતી નથી, તેનું જો ખરું કારણ તપાસવામાં આવે તો જણાયા વગર રહેશે નહિ કે ખરા સેવાધર્મની ખામી છે. બીજાનું ભલું કરવામાં હુપ-જાણને ભૂલી જનારા ક્યા છે? પરંતુ કલ્યાણ કરવામાં પોતાનો ખોલ સ્વાર્થ-પરમાર્થ રહેલો છે એવું સમજનારા અને સમજાવનારા કેટલા થોડા છે?

પરમાર્થમાં જ ખરો સ્વાર્થ રહેલો છે તમે જો ખરી રીતે બીજાનું હિત કરવા તત્પર થશો અને તે કામ કરશો તો તેમા તમારી ઉન્નતિ સ્વાભાવિક રીતે થઈ જશે. જે નીકમા થઈને શુદ્ધ પાણી વહે છે, તે નીકમાનો કચરો તો સ્વયમેવ ધોવાઈ જાય છે તે કચરાને દૂર કરવાની જરૂર પડતી નથી. તેમ માણસનું હુપજી, સ્વાર્થ અભિમાન, ક્રોધ, વગેરે અવગુણો, પરમાર્થ રૂપ પવિત્ર જીવવડે ધોવાઈ જાય છે અને પરમાર્થો મનુષ્ય ત્વરાથી આગળ વધી શકે છે કદાચ આ સ્થળે પ્રશ્ન કરવામાં આવે કે.—

“તે મેવાધર્મમાં આટલું સામર્થ્ય રહેલું છે તો તે મેળવવાને મનુષ્યોએ શું પોતાના બધા બધા છોડી દેવા ? શું બધાએ ત્યાગી થઈ જવું ? તમે તો મોટીમોટી વાતો કરો છો, પણ તે બનવું અસાધ્ય છે.”

પ્રિય બાઈ ! હું તને તારો બધો છોડી દેવાને કહેતો નથી, તેમજ જે ચિત્તિમા તુ અત્યારે હો તેનો ત્યાગ કરવાને પણ જણાવતો નથી. હું જે કાઈ કંઈ છું તે એટલું જ છે કે તારી વૃત્તિમાં ફેરફાર થયો જોઈએ, તારી દૃષ્ટિ બીજીનું બધું કરવા તરફની થતી જોઈએ

તું કાકટર હો તો બંને તુ તારો બધો કરે પણ તારી વૃત્તિ તારા દર્શિઓના દુષ્પ્રકર કરવા તરફ—પ્રેમા કરવા ‘બધારે દોગસી’ જોઈએ તાપ્પલા તરીકે તે તારા એક દર્શને વાસ્તે દવા તયાર કરી, ત્યારબાદ દર્શને કાઈ વિશેષ લક્ષણ નથી તે કહેવાથી તને લાગ્યું કે આ દવા બરાબર માફક નહિ આવે’તી પણ તુ તને પોતાને મરેજ નુકસાન થાય તે દરથી તે દવા દોગસી તેને અનુકૂળ દવા ફરીથી નથી કરી આપતો, આવે પ્રસંગે મેવાધર્મનો અસાધ્ય ગેમ કમી, કે તારે તરફ આધિક નુકસાન કરતા તે દર્શન થનાર નુકસાનનો વિચાર કરી ફરીકે તેને દવા બરી આપી જોઈએ અથવા એ કેમ એવો દવા કે જે તને બરાબર સમજાવે ન પડતો હોય, તો તેને તને મેવાધર્મ નો જણાવે છે કે તારે તેના દવા તારા દર્શન તરફ અનુકૂળ વાપરવી સલાહ આપવી જોઈએ એવી જે નો અસાધ્ય અસાધ્ય ગેમ મા માત્ર મેવાધર્મમાંથી નો નોનીંચે મેડ તને મેવાધર્મ નો

રીતે તમે કદ્યાણુ ન કર્યું હોય ત્યાંમુઠી સૂઢ રહેતા નહિ આ રીતે ટેવ પાડવાથી તમારી વૃત્તિ પરમાર્થ તરફ દોરાશે, અને ભવિષ્યમાં તમે પરમાર્થનાં મોટાં કામ કરી શકશો.

દાખલા તરીકે પ્રખ્યાત નોવેલીસ્ટ કુપ્ટન મેરીઅટની ઉદાર સ્વભાવની અને અને સારાં સાધનોવાળી ભગિની મીસ મેરીઅટે કેટલીક ખાળાઓને કેવળ પરોપકાર બુદ્ધિથી કેળવણી આપવાનું કામ માથે લીધું હતું. વિદુષી એની બીસેટને પણ તે ઉદાર સ્વભાવની પરોપકારી સ્ત્રીના હાથનીએ કેળવણી મેળવવાનું સુભાગ્ય પ્રાપ્ત થયું હતું. તે અકવાડીયામા એક કે એ વખત કહેતી કે “આજે આપણે રોટલી સાથે ખાંડ નહિ ખાઈએ અને તેમાથી જે પૈસા બચશે તેવું આપણે એક ગરીબને રોટલો આપીશું”.

શ્રી મહાવીર પ્રભુએ પ્રયત્નના ભવમાં એક સાધુ-મુનિને જોજીવ આપ્યું હતું, અને તે ભૂલા પડેલા મુનિને માર્ગ બતાવ્યો હતો આ રીતે પરમાર્થના કામનો પ્રારંભ કર્યો હતો, જેનું પરિણામ ૨૭મા ભવમાં તીર્થ ડરૂપે પ્રકટ થયું એ દાખલો આપણી સમક્ષ મોજુદ છે. જે મોટી બાબતની શરૂઆત નાની બાબતથી થાય છે. કોઈએ એમ ન વિચારવું કે હું કાંઈ કરી શકીશ નહિ. તમારા કરતા વધારે અજ્ઞાનીને શોધી કાઢી તમારા જ્ઞાનનો લાભ તેને આપો. તમારી પાસે ધન હોય તો બીજાઓને તે વડે સહાયતા આપો. તમારા પાસે તેજ હોય તો તમારા શરીરવડે બીજાઓની સેવા બજાવો તમારાથી તે પગ ન અને તો તમારા મનથી પણ કોઈ સારા કામને અનુમોદન આપો. કારણકે ઘણાના સાગ વિચારો અમુક કામ માટે એકત્ર થાય છે, ત્યાં અવસ્ય તેનું કાળ પ્રકટી નીકળે છે

જગતમાં પરમાર્થના કામની ખામી નથી, ખામી માત્ર કામ કરનારાઓની છે, ખામી માત્ર સેવાધર્મના ઉપાસકોની છે તે કામમાં સેવાધર્મના ઉપાસકો બન્યા પછી થવા માડ્યા, તે કામનો ઉપાસક તરગથી વધારે એ નિસદ્ધ છે આપણામાં મોટા મોટા કામો આરંભાતા નથી, અને કોઈ કામ આરંભાય છે તો મોટા સંખ્યમાં તે હતું નહતું જેની દ્વારા આવી જાય છે, તેનું અંત કાળ વધારે તો એ જ છે કે ખરા મનથી-ખરી સેવાબુદ્ધિથી કામ ન કરનારાઓની કમીનું ન્યૂનતા છે

એક હાથમાં પેડેલા ઝાટાને ખીન્ને હાથ જેથી કાઢે તે વખતે તે ખીન્ને હાથ ઝાંઠ ઠંનામ કે બહીસ માગતો નથી, કારણ કે એક હાથનું કામ ખીજનએ કરવું એ તેનો ધર્મ છે, તે સ્વાભાવિક કર્તવ્ય છે તેમ કોમની મેવા જ્યારે કોમના ધણા મનુષ્યોને વ્યભાવિક ધર્મરૂપ લાગવા માટે ત્યારે તે કોમનો હિત થતા વાર નહિ લાગે.

‘જૈન યદુજ્ઞા’ માન : કૌર્મીની લાવસા વગર તમાગ ખીજા માંઠઓને તમાગ અગર્ય માનવા ગિયા અને તેમની મેવામા તમાગી માતને સમર્પણ કરે, તો વરર કોમનો હિત થશે જે મનુષ્યો કોમને, સમાજને, દેશને સર્વને વરડીઆતની ચીન્ને પુરી પાડવામા પોતાના મર્વવ્યવસ્થા ભાગ આપે છે, તેઓ જનમ સ્વાર્થ માટે છે, કોમનુ વ્યાપ્તિ છે, અને જિનવચના પરમ ભક્ત તરીકે માન પામે છે.

(૨)

‘જૈન ટ્રેનીંગ કાલેજ’ માંથી નીકળેલા એક વિદ્યાર્થી મી. વાલીલાલ મુળદભાઈનો લેખ.

અવસ્થામાથી આગળ વધારવાને શ્રીમતોની સહાય ન મળી શકે એવી સ્થિતિ ન હોત, અને ખરા પ્રેમથી નહિ, પણ જગતમાં મોટા ડહેવરાવવાની ખાતર કે માનને માટે રાવળહાદુર કે રાઓ સાહેબ કે જે. પી યવાની આશાએ ઉઘાટેલી સમ્યાઓ કગાળ સ્થિતિ ભાગવતી નહોત

જ્યામુદ્ધી આપણામા દૃઢ્ય નથી, સેવામુદ્ધિ નથી, પ્રેમ નથી, નીતિ નથી, ખીજની વેદનાની લાગણી નથી અને આપણા આગેવાનો તથા વિદ્વાનોમા આત્મભોગનો પ્રેમ નથી, ત્યા મુદ્ધી આપણુ મોટુ દુર્ભાગ્ય જ છે.

મહાન્ ઈંગ્રેજ પ્રજાની આધુનિક જાહેજસાલી અને તેની સ્થિરતા એ સર્વ તે પ્રજામા રહેલા સેવાધર્મને જ આભારી છે. જે દેશની પ્રજા એવી પરાક્રમી, સપીલી, શોધક અને સાહસિક હોય, જે પ્રજામા લાખોની આવડના ધંધાઓનો લોભ બાબુ મુડીને પ્રજા-હિતના સામાજિક અને રાજકીય તથા ધાર્મિક ઇત્યાદિ કાર્યો પાછળ ઝવન ગાળી નાખનારા અને અયાગ પરિશ્રમ તથા : અનેક કષ્ટો વેડીને પણ પોતાના અજ, અનાય, દુ:ખી-દીન, માનવ બધુઓની મેવામા પોતાના તન-મન અને ધનને અર્પણ કરી દેનારા સેકડો અને હજારો નેતાઓ-ઉદારતાઓ પ્રકટતા હોય, તે પ્રજાની ઉત્તિ થાય એમા કાંઈ આશ્ચર્ય નથી તેઓમા રહેલા ઐક્ય, ઉદારતા, સાહસ, કેળવણી, સહનશીલતા, ઉતરતા વર્ગો પ્રત્યે સહાનુભૂતિ અને એવા ખીજ સહગુણોને ખીજવવાની તેમની દૃષ્ટિ અને કૃતિ કેવી નિશાળ છે ? યોરા જ વર્ષ પર સદ્ગત યયેલા, અસખ્ય અનાય નાગરોના પિતા સ્વરૂપ ડોક્ટર બર્નાડો તથા જ્યોર્જ મુસ-નેવા સેકડો દૃષ્ટાન્તો એ પ્રજામાથી આપણા નેવામાં આવશે ભારત જેવા હજારો ગાઉ દૂર પડેલા પ્રદેશમા આપીને દુષ્કાળ, રીનતા અને અજ્ઞાનથી દુ:ખી યતાં ભારતના અસખ્ય નાગરો અને અપજો માટે અયાગ પરિશ્રમ કરનાર મહાપરોપકારી, જનરલ મુથ જેવા અમાધારખ પુરુષ દૃષ્ટાન્ત પણ આપણા માટે શુ ઝોઝ આદર્શ રૂપ છે ?

કિયે આજ્ઞ, નીચે ધરતી, નુખ દુખ કાય રહે યગતી,

અંતે જવું છે સર્વને, કો આજ, કો કાલે જશે.
આયુષ્ય વ્યા પુરે ચયું, કે મરણ નહીં આવશે,
નહિ અમર કોઈ સાબળ્યો, નહિ અમર કોઈ પલુ ચશે
નાર નદારે દૃત્યનુ, જાહુ તો અમર અમરજા હશે.

નમારે માહી છવવું નિજ ધર્મને તાગી કરી,
ઝંખી મરણ કિંદૃષ્ટ છે, જે નામના ગણે મરી.

આપણા લોકોમાં એક પ્રકારનું વર્તન મનુષ્યાનું અંતે
સર્વવ્યાપક થઈ પડ્યું છે, જે એ છે કે, મનુષ્યની આકાંક્ષા નાચ
પોતાની જ કિંમતિ કરવાની હોય છે ઝંખી વધારે ઉચ્ચ સ્તરે તેનું
હોતું જ નથી. પોતાના અધર્મી, અસ્વચ્છતાના તથા મરણ મનુષ્ય
અંતિનું કરવાનું કરવાનું તેને કરી નાંખે પણ આનું નથી આસક્તિ.
અમર્ય નમસ્તે હવે આ માહકા આનંદ સાગર જ પળે તો મીઠો
તો ન માનવહવનની કટ્ટી ઝંખી કરવામાં અંતે મુકતા નાંખે કે
આનું હવે પસાર કરનાર એક મનુષ્ય તથા નામના વર્તન હવે
મુકાતમાં આપણે લોકો, તે વિચાર કરતાં તેમ જ —

'This is the tomb of John Ma B...'.

He lived, He died and He...

અવસાન આ જોઈને મેં આપણે તો જાણ્યું
પરજીવે અંતે મરણ પામેલા

પરંતુ કલ્યાણ કરવામાં, પરને સુખ મેળવી આપવામાં ચિરસ્થાયી સ્વસુખ સમાયલું છે, પણ આપણા સ્વાર્થી વિચારો આપણને તે સુખની પીછાત ન જવા દેતા નથી.

કવિ બલે એક સ્થાને કહે છે કે—

“હું સુખની શોધમાં ઘરથી નીકળ્યો. કુચા વડના ઝાડ પાસે તેમજ લીલા દ્રાક્ષના વેલા પાસે થઈ પસાર થયો, પણ સુખ તો મ્હારાથી દૂરને દૂર ભાગતું ન જણાતું. હું ત્હેની પાછળ પડ્યો, પર્વત અને ટેકરીઓ ઉપર, બીડમાં અને ખેતરમાં, દરેક સ્થળે ત્હેને શોધવા મ્હોે ફર્યા કર્યું. ઝડપથી વહેતી નદીના પ્રવાહ પાસે, અથવા તો જ્યાં ગરૂડ પક્ષી આનંદમાં મ્હાસે છે તેવા ખડકો ઉપર, દરિયા અને જમીન ઉપર મેં ચારે બાજુએ સુખની શોધમાં પ્રવાસ કર્યો, પણ હાથ! અફસોસ! સુખ તો મ્હારાથી દૂર ન રહ્યું.

“હું” યાક્યો, કટાણી ગયો, સુખની શોધ છોડી દીધી એક ઝરાના કિનારાપર આરામ લેવાને બેઠો તેવામાં એક મનુષ્યે આવી મ્હારી પાસે ભોજન માગ્યું અને બીજાએ આવી લિષ્ઠા માગી.

“મ્હે” તે ભુખ્યા મનુષ્યને રોટલો આપ્યો અને તે બીજાને યોગ પૈસા આપ્યા તેવામાં ત્રીજો એક મનુષ્ય દુખથી કટાણી ગયેયો અને જગતની હાડમારીથી ત્રાસ પામેલો હોઈ મ્હારી પાસે દિલાસો મેળવવા આવ્યો અને એક ચોથો શાન્તિ શોધતો મ્હારી પાસે આવી પહોંચ્યો. મ્હે મ્હારી શક્તિ પ્રમાણે તન મન અને ધન વી તેમને દીલસોજી અને શાન્તિ આપી એટલામાં તો દિવ્ય આકૃતિ ધારણ કરી સુખની ઢવી મારી સમક્ષ આવી ઝમી અને ધીમેથી મ્હારા ઝાનમાં બોલી.—“આજથી હું ત્હારી છું, ત્હેં ત્હારાં સુંદર કાર્યોથી મ્હને વશ કરી લીધી છે”.

શુ તમે સુખ મેળવવા નથી ઇચ્છતા? તમારી ઉત્તતિ અને આત્માની વાય એવી ધારણ નથી ધરાવતા? જગતમાં કીર્તિ મેળવવાની કે મોટા માણસોમાં ગણવાની ઇચ્છા નથી રાખતા? અજ્ઞાન, ગણના દગોજ

દરેક મનુષ્ય પોતાની જિવિત કરતાં ઉચ્ચે ચડવા આત્મિકતા હોય છે, પણ મધળા ઝાઝાં જોયે ચડી રાડતા નથી ઉચ્ચે ડોળ ચડી નહિ છે અને મોટાઈ કોને મળી રહે છે? જે માણસના મનમાં પર

માર્ચની મહાન બાતના ટીક, જે માખન માનના ઉપાનકે જે
જ માખન પાનાના બધુએની મેના કન્ટા ટીક, જે માખન
કાકે નથી નવી મોધ કન્ટા ટીક, જે માખન જગતે માખન
માખન પાનાના મ્યાર્ચનો ભાગ આપના ટીક, જે માખન માખન
માના કયાનુ માખન કન્ટા મહાન કન્ટા ટીક જે માખન માખન
પરી મહામાને કન્ટા મહાન ટીક, જે માખન માખન માખન
માખન ટીક અને જે માખન પાનાના અનન્યતાને મનોર થાય તેમ
રીતનુ ઉત્તમ શુભ માખન ટીક, તે જે આગળ વધી મોકે
અને મોટા મેળા ના ૭ બાજીના કન્ટા નહી મહાન નથી નહી
અને જે તા મ્યાર્ચના માખન માકે જન કન્ટા નહી નીમે પડે

પરોપકારની માત્રા જોતમમુદ્ર જગતના દુષ્ટનુ અસાધ્ય
કરી જે વખતે સસાગ્યાગ કરે છે અને જે વખતે તેના કન્ટા
અને રામે રામના પરાપકારની મિત્રો પ્રગટી નીકળે છે તે વખતે તે
બોલે છે કે “આ દુઃખી જગત આ મારા જાણીતા તેમજ
અમણ્યા બાંધવો! તમે અને હું દુઃખ અને મૃત્યુના
પંજમાં સપડાયલા છીએ. આખી વમુધાને જે દુઃખ પડે
છે તેની ગંભીરતા હવે હું સમજું છું, અને ખરેખર માફ
હૃદય તેને સાફ ચીરાય છે. જો તે દુઃખ દૂર કરવાનો માર્ગ
જણશે, તો તે માર્ગવતી હું તે દુઃખ દૂર કરવા પ્રયત્ન કરીશ.
મારા સર્વસ્વનો લાગ કરીશ, મારો સધજો પુરુષાર્થ આ કામમાં
વાપરીશ. મનુષ્ય, મનુષ્યો માટે પ્રયત્ન નહિ કરે, તો બીજું
કોણ કરશે ?”

“સેવાધર્મ” તો પાઠ જૈન પ્રગ્નને નવો શીખવાનો નવો
જગતના ઉપકારી મહાવીર પ્રભુએ એ બાળતમા ઘણો કિમતી
બોધ આપેલો જ છે જગતમા દયા અને પ્રેમમા કોઈ પણ ધર્મ
જૈન ધર્મની સ્પર્ધા કરી શકે તેમ નથી, પણ હાલ તો તે પુસ્તકો કે
અથવા પાના પર રહી ગયો છે, કે મોટી મોટી વાતો કરવામા જ
સમાઈ ગયો છે. હવે એકલી વાતો કરવાથી જ લોકોનું કલ્યાણ
થઈ જાય અને જૈન ધર્મની સ્થિતિ સુધરી જાય, એમ નથી હવે
તો આપણને કામ કરનારા માણસો જોઈએ છીએ.

આમ કરવું જોઈએ, આમ થવું જોઈએ, અને
આમ થઈ શકે, એવી લુખી વાતો કર્યા કરવામા કાઈ વળે નહિ

એક હમર દરિપત યોજનાઓ બતાવવા કમ્તા કાંઈક કરી બતાવવું તે વધારે માટે છે અને સર ટી. માધવરાવ, દેશદાઝડા રાનાડે અને હિંદના દાદા દાદાભાઈ નવરોજી તથા સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી અને દેશભક્ત ઓન મિ. ગોખલે વગેરે મજાનો પોતાના લાગ્યા અનુભવ પછી એમ કહે છે કે “ હવે આપણા દેશને કામ કરી શકે એવા માણસોની જરૂર છે. ” એ પ્રમાણે જૈન કોમમાં પણ નિસ્વાર્થ યુદ્ધિથી-લાગણીથી-પ્રેમથી કામ કરી શકે તેવા આત્મભોગીઓની જરૂર છે, અને તેવા અધિક યોગ્ય અને ગરીબી-મનથી-ધનથી ગ્રસ્ત વિદ્વાનો અને શ્રીમતો સત્વર બહાર પડી “ સેવાધર્મ ” ના અનેક સત્કાર્યો, યોગ્ય સાધનોથી, અધિક ઉત્સાહથી, અધિક આર્થત્યાગથી, અધિક બળથી, અધિક ઉત્તમતાપૂર્વક અને અધિક નિષ્કામતાપૂર્વક કરવાને સમર્થ થાઓ, એવી શ્રી વીરપ્રભુ પ્રત્યે મારી નમ્ર પ્રાર્થના છે.

એમ થશે તોજ જૈન કોમનું હાલ પ્રતિદિન થતું અવપતન અટકી તે ઉન્નતિના ઉચ્ચ શીખરે પહોંચશે ભવિષ્યની કહે છે કે—

સ જાતો યેન જાતેન યાતિ વંશઃ સમુન્નતિમ્ ।

પરિવર્તિનિ સંસારે મૃતઃ કો વા ન જાયતે ॥

અર્થાત્ તેજ જન્મેલો છે કે જેના જન્મવાથી જ્ઞાતિ, કોન કે દેશની ઉન્નતિ થઈ શકે છે; બાકી તો થળા સરારમાં જન્મ અને મૃત્યુમા પરિવર્તન કર્યા જ કરે છે .

પ્રસંગને અનુસરી વીર પ્રભુએ કહ્યું હતું કે— ‘ સમય ગોચમ મા પમાયણ ’ હે ગૌતમ ! સમય માત્રનો પણ પ્રભાવ કરી શકે નહિ. ” કારણ કે સમય એટલો બધો અમૂલ્ય છે કે પાછળથી જાઓ અને કરોડોની કિંમત ખર્ચતાં તે મળી શકતો નથી, માટે સમયનો સદુપયોગ કરવો જોઈએ સમયનો સદુપયોગ પોતાના નાશવાન કે ક્ષણિક શરીરને પોષવામાં જ જો માને છે, તે એક પ્રકારની આત્મ-ધાતી ભૂલ કરે છે. પરાર્થે પિંડ ધરવામાં જ સમયનો ઉપયોગ છે.

જીવન કેટલું હલકું અને ક્ષણિક છે તે હમણા આપણા જ્ઞાતોને નીચેક્ષે પાલીતાણાનો તાજો દાખલો યાદ કરાવે છે

આ કિપર વિચાર કરીએ તોપણ, આપણું જીવન બીજાને કમ-મોજી બતાવી શકીએ

મેઠ કહી મ્હને કે—

કાયા નુસને નાનખે, તો આપિ આ સુન્દરીને,
કન્યા તબા મોત અલી તુ જુદી જાણ જુદાઈ કે,
આગધારી આ 'અજાન' ને આ આપ અધ વસાવી કે,
અનર નાનો નાટુ આન, અનરના નમામ જસાવી કે

અમર કરી લને માનર દદ ધરી—

તો આપણે જન ધર્મના અબુદ્ય મ્હને જાણીએ, તો આત્મ
બોજ કે સ્વાર્થત્યાગની કી લાગણી નાણે, પરના નાપની
નૃપના વેંટો, મારી વ્યક્તિઓને ના આત્મા સમાન નાણે
બદિ સાધરી, અબુદ્યના સાધનો નેમણી, કવિના માનવા અધ
ધર્મ, આકાશને નેવાર થતુ વેંટોએ.

—o—

(૩)

સેવાધર્મ એજ પ્રભુપંથ !

('દાસપરે દયા લાવોરે'...એ રાગ)

પ્રભુપંથે સચરીએ રે, અન્ધુ-બહેનો ! પ્રભુ.
ગાતિ ગુબ કાર્ય કરવા, સકટ ગાયકારવા ના,
મેવા જગ કુચી સારે ભાવેરે—અન્ધુ-બહેનો !
દુખીઆને મદાય કરવા, પ્રાણો પાયગીએ વધાસા,
એવી સુવતની દહાણો લગીએ રે—અન્ધુ-બહેનો !
સન્તના ગમ્દ મુણી, અતરના ભાવ જગની,
દેવોની સામે દીપી રહીએ રે—અન્ધુ-બહેનો !
પરના અપગધ બૂલી, ઝેર ને વેર વિસરી,
હંચુ ચીરીને માફી દધએ રે—અન્ધુ-બહેનો !
સોનુ કહ્યાણુ યાને, ગુડેમા સ્વર્ગ રાને,
અન્ને પ્રભુચણે જઈ પડીએ રે—અન્ધુ-બહેનો !

મગનવાલ દલીયદ દેસાઈ.

એક હમ્મર કલ્પિત યોજનાઓ બતાવવા કરતા કાંઈક કરી બતાવવું તે વધારે સારૂ છે. અને સર ટી. માધવરાવ, દેશદાઝણ રાનાડે અને હિંદના દાદા દાદાભાઈ નવરોજી તથા સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી અને દેશભક્ત ઓન. મિ. ગોખલે વગેરે મનજનો પોતાના લાંગા અનુભવ પછી એમ કહે છે કે “ હવે આપણા દેશને કામ કરી શકે એવા માણસોની જરૂર છે. ” એ પ્રમાણે જૈન કોમમાં પણ નિસ્વાર્થ બુદ્ધિથી-લાગણીથી-પ્રેમથી કામ કરી શકે તેવા આત્મભોગીઓની જરૂર છે. અને તેવા અધિક યોગ્ય અને શરીરથી-મનથી-ધનથી અત્રિષ્ઠ વિદ્વાનો અને શ્રીમનો સત્વર બહાર પડી “ સેવાધર્મ ” ના અનેક સત્કાર્યો, યોગ્ય સાધનોથી, અધિક ઉત્સાહથી, અધિક આર્યાત્યાગથી, અધિક બળથી, અધિક ઉત્તમતાપૂર્વક અને અધિક નિષ્કામતાપૂર્વક કરવાને સમય થાઓ, એવી શ્રી વીરપ્રભુ પ્રત્યે મારી નમ્ર પ્રાર્થના છે.

એમ થશે તોજ જૈન કોમનું હાલ પ્રતિદિન થતું અધઃપતન અટકી તે ઉન્નતિના ઉચ્ચ શીખરે પહોચશે. ભત્રુંહરી કહે છે કે—

સ જાતો યેન જાતેન યાતિ વંશઃ સમુન્નતિમ્ ।

પરિવર્તિનિ સંસારે મૃતઃ કો વા ન જાયતે ॥

અર્થાત્ તેજ જન્મેલો છે કે જેના જન્મવાથી જાતિ, કોન કે દેશની ઉન્નતિ થઈ શકે છે, બાકી તો ઘણા સરારમાં જન્મ અને મૃત્યુમાં પરિવર્તન કર્યા જ કરે છે .

પ્રસંગને અનુસરી વીર પ્રભુએ કહ્યું હતું કે— સમયં ગોચમ મા પમાયણ્” હે ગૌતમ ! સમય માનવો પણ પ્રમાદ કરીશ નહિ. ” કારણ કે સમય એટલો બધો અમર્ય છે કે પાછળથી જાઓ અને કરોડોની કિંમત ખર્ચતા તે મળી શકતો નથી, માટે સમયનો સદુપયોગ કરવો જોઈએ. સમયનો મદુપયોગ પોતાના નાશવાત્ કે ક્ષણિક શરીરને પોષવામા જ જો માને છે, તે એક પ્રકારની આત્મ-ધાતી ભૂલ કરે છે પરાર્થે પિંડ ધરવામા જ સમયનો ઉપયોગ છે.

જીવન કેટલું દુક અને ક્ષણિક છે તે હમણા આપણા જનોને નીચેક્ષેત્ર પાલીતાણાનો તાજો દાખલો યાદ કરાવે છે

આ ઉપર વિચાર કરીએ તોપણ, આપણું જીવન બીજાને ઉપયોગી બનાવી શકીએ

(૧)

સેવાધર્મ પણ પ્રમુખ્ય !

('સાસપર દવા લાગે' ના પાત્ર)

પ્રભુપનો સન્નીએ ર, બન્ધુ-બંધુનાં પુત્ર
 જાતિ નાન કાર્ય કરના, સમગ્ર જાતુમાનના ના
 મેવા વળ કરના સારે જાતે ન બન્ધુ-બંધુનાં
 દુખીઆને મદાય કરના, પ્રાણે જાતે ના
 એવી ડાનની લાગે જાતે ને--બન્ધુ-બંધુનાં
 સન્તના ગળ મુળી, આતે ના જાતે ના
 દેવોની સામે દીપી રહીએ ને--બન્ધુ-બંધુનાં
 પરના અપગધ જૂતી, જર ને નેર નિતના,
 હંધુ ચીરાને માફી દદાએ ને--બન્ધુ-બંધુનાં
 મોનુ કદ્યાલુ ચાતે, ગૃહના નર્મ ગળે,
 અન્તે પ્રમુખ્યજો વધ પડીએ ને--બન્ધુ-બંધુનાં

મગનનાથ દાસેનદેવે લેખ

મસ્ત સેવાધર્મ.

(ગરુડ.)

જગતનાં આસુડાં દહોવા, દિવાસો દુ.ખીને દેવા;
શકોના ત્રાસને દળવા, સન્યો સન્યાસ એ સાડ.
ભભૂતિ ભાવથી ચોળી, ગ્રહી છે પ્રેમની ઝોળી,
પ્રભુના બાળને કાળે, સન્યો સન્યાસ એ સાડ
બિચારી બાળ વિધવાના, બન્યા માલિક ચડાળો;
ચડાવા હોળીએ તેને, કલમ તલવાર ચળડોવો
સમાજને લૂટતા અસો, બની અવતાર રાવણનો;
ચલાવી રામના બાણો, કરો ઉદ્ધાર બંધુનો.
સહો ખુદ જેલની જાત્રા, ખરે એ સ્વર્ગની યાત્રા;
ભલા ભાવે જ ભોગવવી, પ્રભુ દરબાર જૂદો છે !
કુધારા જ્ઞાતિમાં ઝાઝા, જતો તેના ખરે અધા;
સુધારો વીરનાં બાળો, અરે બન્ધુ અમારા છે.
પ્રસારો જ્ઞાનનાં કિર્ણો, બિચારાદેખતા યાશે;
જગત કલ્યાણને કાળે, પછી સન્યાસ એ સહાશે.

મગનલાલ દલીયદ દેસાઈ-

સાર વગરનો સોદો !

અમૂલ્ય અવસર આજ મળ્યો તો મૂઢપણે મરડાવુ શુ ?
પાક મજાવવો ઠાક થકી તો શાણા થઈ શરમાવુ શુ ?
વાતો કરી વીખરાઈ જવુ તો જન માણવા જવુ શુ ?
દ્રવ્ય-શ્રમનુ સાર્થક નહિ તો ભેળા થઈને ગાવુ શુ ?
દરે ન જ્યાં, નીજ કાર્ય તથા દઈ દોડત બાપણ કરવે શુ ?
નજો ન કળ જે કામ કર્યાની, સમય અમૂલ્ય ગુમાવ્યે શુ ?
ડંડે વચતો જાન ધરે નહીં, તેના આગળ ડહેવુ શુ ?
'સતગિય' કહે સાર વગરનો સોદો કરવા મળવુ શુ ?

—મુનિશ્રી નાનયદ્ય.

શ્રી 'મહાવીર મિશન' ની યોજના સંબંધમાં જૈન અને જનતર મહાશયોના વિચારો.

જૈનો માટે કોઈ પણ સંસ્થા યોજવા પહેલાં મુખ્ય સવાલ એ વિચારવાનો છે કે, ઇથી જૈનોમાં (૧) ઉચ્ચ ભાવના, અને (૨) ન્યાયો પાર્જિત દ્રવ્ય પ્રાપ્ત કરી વધતી જતી ઠરીફાડના જમાનામાં નિર્દોષ અને ઉપયોગી જીવન ગાળવાની શક્તિ: એ વે તત્ત્વો ઉત્પન્ન થઈ શકશે કે કેમ ? માત્ર પંડે એકટુ કરવાથી કોમનું દાગિર કે અજ્ઞાનદશા દૂર થનાર નથી, તેમજ અળવડ માણસોની ૧૦૦-૫૦૦ જેટલી સંખ્યા 'વોલંટીઅર' તરીકે એકઠી કરવામાં ફતેહ મેળવવાથી પણ કાંઈ ઉપયોગી કામ બનવાનું નથી.

‘ મહાવીર-મિશન ’ ની જે યોજના થોડા વચ્ચે ઉપર આ માસિકમાં પ્રગટ કરવામાં આવી હતી. તે ઉપર કહેલા તત્ત્વને દૃષ્ટિ સમક્ષ રાખીને જે યોજવામાં આવી હતી. જો કે જેઓની મદદની તે કામમાં જરૂર છે તેઓએ હજી તે યોજનાના શબ્દ-શબ્દનો અભ્યાસ કરવાની કાલજી વતાવી નથી, તો પણ સ્થાનક-વાશી, શ્વેતામ્બર મૂર્તિપૂજક અને જૈનેતર વિદ્વાનો અને અનુભવી મહાશયો તથા જાણતા મુનિરત્નો પૈકી જેઓનું તે યોજના તરફ ધ્યાન રહેવાનું છે તેઓએ તો ત્હેનું સર્વાંગે નિરીક્ષણ કરીને નીચે પ્રમાણે પોતાના વિચારો જણાવ્યા છે (મહેલા પત્રોમાંના તારી-ફના શબ્દો ઉપરથી હું મ્હારો હાથ ઊઠાવી લઉં છું; અને તારાંખથી દૂર રહી માત્ર વિચારો અને સલાહ જણાવવા જ મ્હેં તે યોજના વહાર પાડતી વચ્ચે અરજ કરી હતી.) કોન્ફરન્સ ઑફિસ, કોમના લખપતિ આગેવાનો અને સારી આવકવાળા સ્વધર્મી વકીલ-

શ્રી ‘મહાવીર-મિશન’ વિષે અભિપ્રાય.

(૧)

લાખનાર-મુનિશ્રી રતનચંદ્ર, લિંગડી સપ્રદાય



સંસ્કૃત-પ્રાકૃત કૌલેજના સબધમા વાતચિત કરતા હંમેશા એક વખત જે વિચારો રૂપરૂપ પ્રદર્શિત કર્યા હતા, તે વિચારોની ઉત્તમ સકલના રૂપે “મહાવીર-મિશન” વિષેનો વિસ્તૃત લેખ ‘જૈન-હિતેચ્છુ’ ના જુલાઈ-ઓગસ્ટના અંકમાં દૃષ્ટિગોચર થયો. અર્થથી ઇતિસુધી વાંચતાં હૃદયમાં અપરિમિત આનંદ સંદોહ ઉપસ્થિત થયો. યોજના ઘણી સરસ અને લાભકારક છે. અશક્ય અશને ભાવના રૂપમાં મૂકી, શક્ય અશને ટૂંક રૂપમાં મૂકવા પ્રાધાન્ય આપ્યું છે તે પણ ઉચિત જ યુ છે, કારણ કે, એક જે વાત તુરતમાં જની શકે તેવી નહોતી તે જાળવે ગમે તેવી ઉત્તમ માં ઉત્તમ હોય તથાપિ તેના ઉપર ભાર દીધે કરવામાં આવતો પ્રયત્ન અને બાંધવામાં આવતા વિચારો હવાઈ કિલ્લાનું રૂપ પકડે છે અને તે સફળ ન નિવડવાથી બીજી વાર દર્શાવવામાં આવતા તેવાજ લાભપ્રદ શક્ય વિચારોની પણ લોકોને અશક્યતા જણાય છે અને તેના ગૌરવમાં લોકોનો વિશ્વાસ ડગ થાય છે.

એક વિદ્વાન ખરૂં કહે છે કે, “આપણી શક્તિઓને એટલા સાથે જોડા કાઢો ઉપર વિખેરી નાખવામાં આવે તો એકે કાર્યની પૂરેપૂરી સિદ્ધિ થતી નથી, પણ શક્તિઓના જળના પ્રમાણમાં અમુક અમુક કાર્યોજ નો હાથમાં લેવામાં આવે છે, અને ક્રમે ક્રમે આગળ વધાય છે, તો દરેક કાર્યની સિદ્ધિની સાથે જીવન કાર્યો પાર પાડવાનું બળ વધતું જાય છે.”

‘મહાવીર-મિશન’ ના અગ તરીકે દેશાવરમાં નવીન ખોડીગો ખોલવાના અર્થનો ઉમેરો કરી મોટું રૂપ આપવા જતાં વખતે સ્થાન જૈન વર્ગની અનુમતિ દૃષ્ટિએ મહત્વની શરૂઆત પણ અશક્ય પ્રતીત

આ શતાવધાની અને સંસ્કૃતના ઉચ્ચ જ્ઞાનવાળા મુનિશ્રી પાલણપુરવી આ પત્ર તા ૨૪-૭-૧૩ ના મેજ લખાવી મોકલ્યો છે.

કિપરતા પ્રત્રોના ખુલાસા ન્યાયપુર સર સધાડાના નિયામકો તરફથી
યશે તો તેથી કેટલાએક કિમેદવાર લાયક મુનિઓ નિહરતાથી આ
મસ્થામાં સામેલ થવા કિધત યશે.

‘ મહાવિર મિશન ’ ની યોજના, અનુકુળ સંયોગો
વચ્ચે, શીઘ્ર અમલમાં આવે એમ આ લેખક અંતરની ઉંડી
લાગણીથી ચાહે છે. અને શક્યતુસાર બનતી યોગ્ય મદદ
આપવા તૈયાર રહેશે. કિંબલુના ?

(૨)

લિંગડીથી વિદ્વાન મુનિ શ્રી નાનચંદ્રજી ચવામી તા ૧૧-૭-૧૩
ના પત્રમાં જણાવે છે કે —

તમે મોકલાવેલું ‘ યોજના ’ નું ફોર્મ મળ્યું છે.
બરાબર અથ-ધૃતિ વાંચ્યું છે. વાંચતાં હૃદયમાં હૃષ્ ઉભરાઈ
નીકળ્યો છે. વિશેષ દિવગીરીની વાત એ છે કે આપણી નિદ્રાવશ
સમાજમાં આત્મભોગ આપવાનો પાક મુળથી શીખવાયો જ નથી
ત્રાવકવર્ગ પર સૌધુઓના વિચિત્ર વાસક્ષેપથી આ સમાજ ખુડી લાગણી-
વાળો, સ્વાર્થપરાયણ-દુઃકમાં મુકદ્દાન હાલતમાં છે, તો પણ અત્યંત
પ્રશસનીય-આ તમારૂં આત્મભોગ આપવા માટેનું લખાણ સ્થાન-
જવામીઓના અણ્ણોદયને સ્વસ્પકાળ હોય એમ બતાવે છે. એક
મહાન જગરજસ્ત વ્યક્તિ-જે પાકવી જોઈએ, તેની ખામી છે.
તોપણ જ્યારે તમારા જેવા નિષ્કિંચન પોતાના જરૂરના વ્યવહારને
પણ તિલાંજલિ કરી સ્વધર્મસેવા માટે ચાહોમ કરવા તૈયાર થશે
ત્યારે લાગણીવાળા ધનાઢ્ય ગૃહસ્થો અને સસારના ત્રેય માટે મુકન
જગવી કરનાર ત્યાગીઓ આત્મભોગ આપે એમાં સશય નથી; એમ
હું મારા પોતાના વિચાર કિપરથી કલ્પના કરું છું તમારૂં લખાણ મને
વ્યાજબી, એટલુંજ નહિ પણ બહુ સ્તુત્ય અને તુરત અમલમાં
મૂકવા યોગ્ય લાગે છે. જૈન ટ્રેનિંગ કોલેજમાં અપાત્ર હાલતુ શિક્ષણ
ગીખનારને ગમે તે ખામીને લઈને લગભગ નિરૂપયોગી જેવું છે, તે
વિશે તમે વધારે માહેતગાર છે, એટલે વિશેષ લખવું જરૂરતુ નથી.
શિક્ષણ એવું હોવું જોઈએ કે ધાર્મિકજ્ઞાનમાં જૈનધર્મના યથાર્થ ન્યાયને
મમજવા કિપરાત અન્યધર્મીઓ સાથે ગમે તેવી ચર્ચામાં વિજય મેળવી

હૈમને કોઈ સાગ કામમા જોડવા માટે ઉપરાઉપરી લખાણો ઠાગ અપીલ થવાની જરૂર રહે છે, કે જે કામ અડવાડીક કે દૈનિક પત્ર સિવાય બનવું મ્હને બહુ કઠણ લાગે છે. આવા વખતે 'જૈન સમાચાર'ની ગેરહાજરી માટે ખરેખર બહુ જ લાગી આવે છે પૈસાની જરૂર પડે એવું કોઈ કાર્ય કે કોઈ મુદ્દારો પેપર વગર બનવામા મ્હને તો બહુ મુશ્કેલી ભામે છે. 'પેપર ! પેપર !'ના ચ્વાન આવે છે અને અતરમા એ જ ધ્વનિ-એ જ ગર્જના થયા કરે છે, 'પેપર' નું નામ સાંભળી જતગી ઉઠુ છું ત્યાં નિરાશાથી બધું આશ્વસ્ત દેખાય છે. પણ આશા ખોવા મ્હાર મન ના કહે છે અને હૈમને પણ તે જ આશામાં દટ રહેવા લલામણુ કરે છે. અનુકૂળ સન્તેગો ઉભા થશે જ થશે, સાધનો પ્રાપ્ત થશે જ થશે નિશ્ચય દઢ રાખો અને વીરત્વ વિશેષ પ્રગટાવો, એમાથી પરિપક્વ સમયે પેપર પાછું જતગી બગાસુ ખાતુ બેઠું થશે અને 'મહાવીરમિશન' તથા એવાં અનેક શુભ કાર્યોના બ્યૂગલ દેશોદેશમા તે ફૂંકશે. હું તે પેપરને અને મિશનને મ્હારા કાળજની કોર ગણુ છું, હૈમા સમ્મત છું કાર્ય આગ લવા વખત આવશે ત્યારે મ્હારી સલાહ નહિ પણ કામના બોજમા શજો આપવા જાતે તેમા શામેલ થાઉં તો ?

(૪)

'ગુજરાત કોલેજ' ના સંસ્કૃતના પ્રોફેસર, અને નીતિ ધર્મ શિક્ષણ સબ્જે ખાસ પુસ્તકો રચવાનું કામ નામદાર ગાયકવાડ સરકાર તરફથી જહૈમને સોંપવામા આવ્યું છે તે વિદ્વાન નાગર ગૃહમ્ય પ્રો. આનન્દશંકર બાપુભાઈ ધ્રુવ M. A. LL B. તા ૧૬ જુલાઈના પત્રમાં 'મહાવીર મિશન' ની યોજના માટે સંતોષ જણાવતા લખે છે કે " I shall be ready to play my humble part in the scheme of the Mahavir Mission એટલે " મહાવીર-મિશનની યોજના સબ્જમા મ્હારાથી બની શકે તેટલો નમ્ર ભાગ લેવા હું તૈયાર થઈશ " તથાપિ જૈન જેવી સંકેચિત વિચારવાળી કોમ આવા કામ પાછળ ખરા દીલથી લાગવા તૈયાર થશે કે કેમ તે બાબતમા તેઓશ્રી સશય બતાવે છે, જે ઘણે ભાગે વાજબી છે. આપણે ઇચ્છીશું કે, તે સશય પરમાત્મકૃપાએ દૂર થવા વખત આવે અને આવા ઉત્તમ સલાહકારની સલાહ અને સહાયતા મેળવવાની શુભ તક આપણને પ્રાપ્ત થાય.

શરૂઆત કાયા પાયાથી તથા ક્ષણિક જુમ્સાવાળા ગૃહમ્યો કે X X X-ની મદદથી કરશે નહિ. વિશેષ કરી પૈસાની મદદની પ્રથમ જરૂર છે, તે મદદ પુરતા પ્રમાણમાં અને સગીન મળે તથા થોડાએક વિદ્વાન સમયસર મુનિવરો લોકલજ્ઞાન અને કાયદાનો ભોગ આપી આ પવિત્ર કામમાં જોડાય તો, જે કલ્પનાઓ અત્યારે હવાઈ કીકા માફક ગણવામાં આવે છે તે સત્ય સ્વરૂપમાં પ્રગટ થઈ આપના અયાગ પરિશ્રમ અને તન-મન-ધનના ભોગનો બદલો, આપના જ્ઞાતીસતોષ તથા સ્વધર્મની ખરેખરી કિન્નતિના પ્રકાશિત કીરણોથી જે જગૃતિ થશે તેથી મળી રહેશે તે માગત્રિક સમય જોવાનો પરમાત્મા જેમ અને તેમ વહેલો સમય આપે એમ મારી પ્રાર્થના છે મનુષ્યપ્રયત્ન આગળ અસાધ્ય કાઈ નથી પણ ધાગેલી મુગદ બગ લાવવામાં અડગ ધીરજ અને અસાધારણ મનોબળ જોઈએ છે, જે બંને આપને જન્મની સાથે જ બક્ષીસ મળ્યા છે. વળી નિર્મળ અતઃકરણ અને શુદ્ધ હેતુઓ વહેલા મોડા પણ જનસમુહની લાગણીઓ ખેંચ્યા વગર રહેતા નથી, તે જ પ્રમાણે આપના સબધમાં પણ લાગણીઓ ખેંચાતી હોય એમ જોવા-સાબળવામાં આવે છે; તેથી આશા રહે છે કે હાલનો સમય આપના વિચારનો અમલ કરવામાં સાનુકૂળ થશે આપે ધારેલી યોજના સંપૂર્ણ થયે મને જરૂર બબ્બર આપવા મેં કરશે.”

(૭)

શ્રીયુત વકીલ મુળચંદ લીલાધર તથા શ્રીયુત કચરાભાઈ લાલાભાઈ, તા. ૧૬-૭-૧૩ના પત્રમાં લાલપુર (જામનગર)થી જણાવે છે કે—

“ખરૂ તત્વજ્ઞાન કે જે હાલમાં ખુણામાં ગોધાઈ રહેલું છે તેનો મહત્તા, એક વખત, હમણા કે યોડા વખત પછી પણ, સંયોગ મળે પ્રગટ તો જરૂર થશેજ એમ અમને હવે વિશ્વાસ ખેડો જે અત્યાર મુઠ્ઠી એવું બનતું આવ્યું છે કે, ઘણાખરા તો વિશાળ તત્વને કુંડા ક્ષેત્રમાં ગોધી રાખવાની જ પ્રવૃત્તિ કરે છે અને તેથી ભેદાનુભેદ વધી પડ્યા છે. કોઈ નજીવી વ્યવહારિક બાબત આડી લાવી એવું કે આપવામાં આવે છે કે જેથી ભદ્રિક ભક્તોને ભ્રમ થયા સિવાય રહેજ નહિ. જ્યાંમુઠ્ઠી ગાળુસ પોતાની મેજે વિચારવાની ટેવ ન પાડે ત્યાં મુઠ્ઠી મહાવીર પિતાના ઉપદેશનું રહસ્ય અને સાચું તત્વ તેઓ સમજી શકે જ નહિ.

Mission." As the heading suggests, the said scheme is a happy combination of the progressive idea of the West with the high soul-inspiring ideals of the East. On perusal of the said pamphlet, I feel no doubt that the scheme is a feasible one and no pains should be spared to put it into practice. The scheme though originally drawn with a view to benefit the Sthanakvasi Jain Sangh—both the laity and the clergy, is in its bare outlines as useful to the Svetambers and the Digambaras as to the Sthanakvasis, and should be read and considered by every Jain irrespective of his sub-sect.

121 Meadows street, } M J MEHRA
FOR, BOMBAY }
23—10—1913. } (B A LL B, Bar-at-law.)

ખીજન ગૃહસ્થો અને મુનિવરોના વિચારો હવે પત્રી પ્રગટ કરવામા આવશે.

યોજના સળધમા કરાતી દરેક મયના આભારપૂર્વક સ્વીકારવામા આવશે અને તેની નોંધ રાખી જરૂર પડે કોઈ કમોટી બોલાવવાનો ગખત આવશે તકારે રચુ કરવામા આવશે.

મહે બહાર પાડેલી યોજના માત્ર કાચો મુસદ્દો છે, એજ પ્રમાણે યવુ જોઈએ એવો કાઈ આગલ નથી; તેમજ હુ જ તે કાર્ય ઉકાવુ એવી કાંઈ માગણી નથી.

કોઈ ત્રીમંતને, આ જાતે મોટી રકમ આપીને કાર્ય ગર કરવાની શુભ ઈચ્છા થાય, તો પોતાની તે ઈચ્છા, શક્તો, સ્થનાઓ વગેરે નીચે સહી કરનારને જણાવવા તેમણે કૃપા કરવી.

કોઈ ધીજતા વ્યાપારવાળા મકાશયને જો આ કાર્ય ઉપયોગી અને વ્યવહારુ હોવાની ખાત્રી થાય તો, પોતાના રોજગારના ચોખ્ખા મકાની એક કે વધુ વર્ષની રકમ આ કામને અર્પણ કરવાનો નિયમ

આદરના તત્ત્વે-શુદ્ધાત્માએ-પરમાત્માએ ઘડ્યો છે, અને તે કાયદે તદ્દમારા અંતરાત્મા અને બહિરાત્માએ અમલમા મૂકવાનો છે.

ભૂત કાળમાં કાનુનનો ભગ કરવાથી આજે મળતા હોયો પણ કાનુનના ચુસ્ત પાલનથી દૂર થઈ શકે એવી શક્તિ પ્રયત્નમાં-પુરુષાત્તનમાં-આત્મામાં રહેલી છે. જેટલે અંગે અને જેટલી તીવ્રતાથી કાનુનનો ભગ થયો હોય તેથી વિશેષ અંગે અને વિશેષ તીવ્રતાથી કાનુનનું પાલન થાય તો કાનુનના ભંગના પરિણામો અટકવા જ જોઈએ.

પરમાત્મા અને પોતાના વચ્ચે ઐક્ય છે એ મહાન મિદ્ધાન્તનો અનુભવ કરવાનો પ્રયત્ન કર્યા સિવાય મનુષ્યથી આ વિડટ કામળની શકવાનું નહિ જ, તે સિવાય કાનુનથી ઐક્ય અનુભવી ગદાય નહિ જ. અને જેણે એવો અનુભવ કર્યો છે તેની પામે ગેગ ટકી શક નહિ; તેના હૃદયના કારમાં પરમાત્માના અનન વીર્યનો ડરો નિરંતર વહ્યા જ કરે છે એ તે જોઈ શકે છે જે ભાવનાનું આવું પ્રયત્ન છે તે ભાવનાના ક્ષપકારની જેટલી ગીના ગાઈએ તેટલી યોડીજ છે.

જે સમયે મનુષ્ય પરમ તત્ત્વ માયેના પોતાના ઐક્યનો અનુભવ કરે છે તે જ વખતે પોતાની દિવ્યતાનું તેને જ્ઞાન થાય છે અને પોતે સ્થૂલ શરીર છે અગર પામર પ્રાણી છે એની બ્રાન્તિ સર્વથા ચાલી જાય છે. તેને હવે જણાય છે કે “હું આત્મા છું સર્વશક્તિ છું, શરીરનો બાધનાર અને શરીરનો આમી છું” અને એમ જણાયા પછી શરીરની સત્તા તેના પર પાલી શકતી નથી અને નહિ ઈચ્છવાયોગ્ય પદાર્થો તેની પામે આપી શકતા નથી.

સોકડો એના મદા અને નયના મનુષ્યો છે કે જેઓ તે મુરગાત્માને પોતાનું કામ કરવા ને તે પોતા વખતમા તેઓ મનુષ્ય અને તત્ત્વસ્ત અને તેના મનુષ્યોને આપણે પોદ્રાગી પોદ્રાગીને-કીચુ કે દિવ્ય પ્રવાહને બધા કરતા નહિ, ધીરજી” મને તે કોના પા આ કામ કદી કરતા નહિ એ પ્રતા તે તે આનંદનું આપો બોલાવો જે પ્રમાણમા તેને તદ્દમાગ વચ્ચેના દારુ અવત-પ્રવાહ કીવવાને ખુલા મળે છે, તે પ્રમાણના તમારા શરીરના તે પ્રમાણની ભગતી જેટલા જાગ્યા વહે છે કે તમારા પર સત્તા અત્યાવતારા જુના તત્ત્વો દર ભાગી જાય છે.”

“૧. મો. શાહ.

કલિ-તપથી તમ દીનો છે,
 જે તાપ નિવારે નેહે, એ વીર દે મ્હેર કરીને.
 અમ રાષ્ટ્ર ઉદ્ધારણ કાજે,
 અમ જ્ઞાતિ મુધારણ માટે,
 હશા ! અપ અકગ અટ'કી, સુધીરા, વીરા, ટેકી.

વસ્તુને નહિ પળ વસ્તુત્વને યાહો.

(ઉપનતિ)

નવીન આ મર્વ જણાય જાણે
 વિચિત્રતા અમ્બપણુ દિસે છે
 નવુ ન જુનુ કંઈ વિશ્વમાં છે,
 રૂપાન્તરે વસ્તુ મહુ યજે છે
 નવીનતામાં કંઈ છે નવાઈ ?
 ખુશાલી એમાં સદાળી મમાઈ ' 1
 વિવેકહીણા જન એથી મોહે,
 દ્રસાય આસક્તિ ધરી દુઃખોએ 2
 નવા જુના રંગ રૂપાં કરે છે,
 ન એકરૂપે કંઈ વસ્તુ રે ' છે
 નવા મહીને થઈ જાય જુના
 જુના મટી થાય નવા ધણેરા 3
 ન રાયવુ વસ્તુ વિષે લગીર,
 વસ્તુત્વમા વૃત્તિ ઝગાવ, ધીર ' 4
 ક્ષણિક તે જે પરિણામશીલ,
 તેમા ન આગ્યા જરી રાખ વીર ' 5
 નિકાર આકાર જ નામરૂપ,
 ઉપાધિ એ સર્વ, ન તે સ્વરૂપ
 સદા અવિકારી અનત જે છે
 તેમાં સદુત્તિ સમેટી લેજે 4
 નિર્બંધ નિર્લેપ અનામ રૂપ,
 સચ્ચિત્સુખાત્મા કર લક્ષ્યરૂપ,
 અતન્યભાવ બજ એક એ જ,
 તદ્રૂપ થા, ના યસ મોહ જાયે 5

જૈનમ્થાનક,
 અમંજાર (કંચ)

} ' વિજાનમિશ્રમકલ ' }

પ્રગટ થતા 'જૈનગૌડીટ' પત્રના સપ્ટેમ્બરના અંકમાં 'અધિપતિની નોંધ' માં નીચે મુજબ એક 'નોંધ' જોવામાં આવે છે —

Mr. Wadilal Motilall Shah and his
“JAIN HIIECHHU.”

We believe most of our readers know Mr Wadilal Motilall Shah of Ahmedabad, now a Merchant in Bombay, as one of the most advanced and liberal amongst us. He has been serving the Jain Community, especially the Sthanakvasi Jain sect with a zeal, sincerity and earnestness which is hardly surpassed by any other worker in the Jain Community. He has so much devotion to the cause, that he spends all his earnings and uses all his energies to uphold it. He is never behind any in speaking out the truth, when he finds that his doing so will improve the wicked, or put the mischievous and malignant on their guard. We are glad to note that every issue of his paper is full of useful and interesting matter. '

ઉપલી અંગ્રેજી 'નોંધ'નું ગુજરાતી ભાષાન્તર નીચે મુજબ થાય છે —
મી. વાડીલાલ મોતીલાલ શાહ અને ત્હેમનું 'જૈનહિતેન્દ્રુ.'

હાલમાં મુંબઈમાં રહી વ્યાપાર કરનાર અમદાવાદવાળા મી વાડીલાલ મોતીલાલ શાહને અમારા ઘણાખરા વાચકો, ઘણાજ આગળ વધેલા અને ઉદાર વિચારના જૈનોમાના એક તરીકે પીછાનતા હશેજ એમ અમે માનીએ છીએ તેઓ જન કોમની અને ખામ કરીને સ્થાનકવાશી જૈન વર્ગની સેવા એટલા ઉત્સાહથી, એટલી તદ્દલીનતાથી અને એટલી શુદ્ધનિષ્ઠાથી બજાવતા આવ્યા છે કે, જેથી વિશેષ ઉત્સાહ, તદ્દલીનતા અને શુદ્ધનિષ્ઠા જૈન કોમનો કોઈ સ્વયંસેવક બાગ્યેજ બતાવી શક્યો હોય જૈનસેવાના કામ પ્રત્યે તેઓની ભક્તિ એટલી બધી છે કે તે પોતાની સઘળી આવક તે પાછળ ખર્ચે છે અને એ કામને ટકાવી રાખવામાં પોતાની સઘળી શક્તિઓ પણ ખર્ચે છે. ખુદ્દુ સત્ય કહી દેવાથી અમુક દુષ્ટા મુધરી શકે તેમ છે અગર તોફાની અને બદ્દાનનવાળાઓને ચેતવણી મળે તેમ છે એવું બ્યારે બ્યારે ત્હેમને જણાયું છે ત્યારે ત્યારે ખુદ્દુ

श्वेताम्बर मुनिपुत्रः ज्ञानं तपोना मुनिभ्यः सागरेण पोताना तीर्थयात्रा विमानं पाठनी आश्रमिणा ज्ञेयं

જાહેર પાઠશાળા આદરણીય છે.
 “ વહેરો રોડે અને રાણિયો ૧૦૧૬ ” ની
 તરીકે જાણીતા જેના ૧૦૧૬ અને ૧૦૧૭ ના નામો છે.
 બાળી કરી નાંખે છે. તેના ધર્મના નિર્ણયો
 પણ દમટી ન હોય તેવી જાતિ આજનાં નથી. તેઓનું મન કદાચ
 સુધરશે? આના જેવા જેવા નિર્ણયો નથી.
 દિનાનાથ, સી જાતિ મારો જમાની બે રાત્રીના મનમાં
 એક કથન હતું નારી’ આવી પાયાના કોઈ પણ
 સમજીને જોઈ ધર્મના દેશના માટે આત્મજ્ઞાન મારી
 છે જેને દેવધર્મના નિર્ણયોના પિત્રા-તરીકે જાણી
 ધર્મના ઉદ્ધાર માટે આત્મજ્ઞાન આપવા તેના નવા, નવા
 આગધનામા શુ સમજે? અથવા જેઓનાં નિર્ણયો
 ઉત્પત્તિ કર્યા માટે નહીં આપવા નથી, એના કોઈ પણ
 કદ ઉદાહરણ સરખા નથી જેઓને ગુરુત્વન મહાત્મા હતાં
 નથી, પણ હિન્દુ ધર્મના પેઠે અથવા જુદાનાનાના કોઈ
 પેઠે હોઈને તાણી આપવાની રીત છે, તેઓએ પાતાની
 માતાને નવમાસ પર્યંત શા માટે ભારે નારી? જે
 આપનાઓએ જોઈ ધર્મના માટે તન, મન, ધન અર્પણ કર્યા
 હોયને હોયો ખમી જોઈ ધર્મના ઉન્નતિ કરી સર્વજ્ઞ
 ગુમાવી હતી, તેઓએ તીક્રમના દીકરાઓ-પરતો-આગ
 તાણી’ ની પેઠે કુટુંબની રમત રમે છે અને તેના
 ગયા છે, તેઓની આવી સ્થિતિ દેખીને આજોમાની દરેક
 નીકળે છે પર્વાચાર્યોએ એક જાઓશ્વાસ પણ નહીં
 જોઈ ધર્મની ઉત્પત્તિ માટે મેદાનમાં પાડેલું કરી પડવા
 હોયો સહન કર્યા હતા, નિરાત વાળીને જગમાત્ર પણ
 અને કામિનીથી ત્યાગ ગ્રહી જોઈ ધર્મના પીઠે ત્યા ત્યા

હતા, શંકરાચાર્યોના વખતમાં ધાત્રીની વાણીઓમા કચગયા હતા તોપણ પોતાનો ધર્મ કેલાવવામા પાકી પાની કરી નહોતી, તેવાઓના વશજે હાથ કેવી સાકડી સ્થિતિમા આવી પડ્યા છે, તે વિચારતા એક મોટા નિશ્વાસ મૂકવો પડે છે સર્વ ધર્મોની હરિદ્રાઈનો વખત આવી પહોંચ્યો છે. હવે તો ચેતો ! ચેતાવો ! જરા તો મોટું મન રાખો ! તત્ત્વજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ અને જમાનો અનુભવ્યા વિના સાધુઓમાં અને સાર્વજીકોમાં નવો જીવંતો આવવાનો નથી. “ વાતો કરે વડા થવાના નથી ” બધ્યા ત્યાંથી ફરીથી ગણો બધ્યા ત્યાંથી પ્રભાત માનો-તમારી ગમેલી શક્તિઓ પ્રાપ્ત કરવા જૈન ગુરુકુળની યોજનાને વધાવી દેવો હવે તો ખમ, ઘણુ થયુ આંખો ઉઘાડો અને કાર્ય કરવા મંડી જાઓ, તમારી પાસે જે છે તે સર્વ જનોદ્ધાર માટે છે એમ સંકલ્પ કરો.

જૈનોની સ્થિતિ દરરોજ ઉન્નતિના શિખરથી એક બે પગથીયાં નીચે ઉતરતી ઉતરતી તળેટીમાં આવી પહોંચી છે. જૈનધર્મીઓએ યાત્રા કરવા માટે દરરોજ ઉન્નતિના શિખર પર જવા પામ્ય છે પગથીયા તો ચડવુ જોઈએ

‘ સ્થાનકવામી ‘ જૈન મમાયાર ” પત્રના અધિપતિએ પોતાની કોમને ટ્રેનિંગ કોલેજ માટે ઘણુ લખી જણાવ્યુ પણ તતુડીનો અવાજ શા હિસાબમા ? તેમ સ્થાનકવામી જૈનોએ ક્યુ છે કાખો રૂપિયાને કેકાણે ચોડાડે હજારનો કાળો ટર્ચો હોય તે કંઈ હિસાબમા ગણાય નહિ ખરેખર સ્થાનકવાસી જૈનો છવઢયાનો હિમાયત કરે છે અને સવને નીચાં માને છે, પણ અઢાધિ-પતિઓ છતા બાઈ વાડીલાલના વિચારને ધ્યાનમા લેતા નથી તેજ તેમની જુદીની કિંમત કરાવતારી સ્થિતિ છે

સ્વેતામ્બર મૂર્તિપૂજક જૈન વર્ગના સામાજિક પત્ર ‘ જૈન ’ના અધિપતિએ પોતાના તે પત્રમા અમારા સદ્ગત પિતાપીના સ્વર્ગ-વાસની નોંધ લેતા લખ્યુ હતુ કે ‘ તેમના વડા પુત્ર ભાઈ વાડીલાલ કુંઢીઆ કોમના એક માટીન દયુયર છે એમ અમે કહીયુ તો તેમા અતિરાયોક્તિ નથી જૈન કોમ અમારા કમનશીએ વિચારમા અને વર્તનમા ઘણી પાછળ છે, વળી તે ઈર્ષાવાળો હોવા સાથે યીજના

પ્રજાનંદની નોંધ

માણે મોટા બાગ ચાલતી હોયવી - ૧૫૫
પ્રજાનંદની નોંધ
માણે ૧૪ પા
ના લખે છે -
"તેના જે લખાણો છે તે મોટા બાગ ના" - ૧૫૬
છે, જે બાગ પાંચવા લેવા છે."

મુજબનું વ્યંજન નમાના નામ તિ ૧૫૬
પ્રજાનંદની નોંધ
આવ્યાત્મિક પદ એ પુનઃના નામ પદો - ૧૫૭

"સ્ત પદોના પ્રાચીન ગુજરાતી ભાષામાં સુસ્થિત અને સ્વચ્છ
પ્રાચીન વાલીલાલેન વડી હા સ્વચ્છ સુસ્થિત અને સ્વચ્છ
દર્શિયા છે. પ્રત્યેક પદને પ્રાચીનત્વ, સ્વચ્છ પ્રગટ થતા છે. દ્વિતીય
અલોકનને ભક્તિ માર્ગના સ્વચ્છ મર્મ સમજાવે પ્રાપ્ત છે"

"સ્વેતાશ્વર સ્થાનનાની કોષ્ટક પ્રકાર - ૧૫૮

"મુદ્દમના વડીલ પુત્ર નિવ વાલીલાલેન એવના નિવ - ૧૫૯
મુદ્દ પાર પાડવા અત્રાત પ્રયત્ન કરો છે નિવ સામના - ૧૬૦
નામથી જૈન દોમ એટલી બધી નુપનિનિ છે કે તેના નામ - ૧૬૧
નિવેન નહિ લખતા માત્ર એટલું જ બસ થયે છે ન હવે પાનાની માર - ૧૬૨
એક સમર્થ સમાજસેવક અને બાહ્ય શાહિત્યસેવક નર - ૧૬૩
ગયા છે, કે જેમની એવા એમના મિત્ર દુખનુ નામના નામ - ૧૬૪
નહે તેમ છે"

કુપરના મહારાજોના બહુ શબ્દો માટે અને તે સર્વનો અત -
જ્ઞાપૂર્વક આભાર માનીએ છીએ અને અમારા વડીલ પ્રાતાની બુઝાવવી
કર માટે નિર્દોષ મગરૂરી લખએ છીએ તથા આ સર્વ યત્ર શ્રી મહા -
વીરચરણે અર્પણ કરીને ધૃષ્ટીએ છીએ કે તહેમના હાથે વધુ ગાહેર
એવામા કાર્યો બનવા પામે અને એવા કામો વડે સમગ્ર પ્રતિષ્ઠાને
પ્રતિષ્ઠિત સતોષ વધતો જાય.



જૈનો માટે માસિકપત્ર કેવું જોઈએ ?

જૈનના જૂદા જૂદા શીરકાઓમા અનેક માસિક પત્રો છે, જે સર્વ પોતપોતાની શક્તિ મુજબ સઘસેવા બજાવી રહ્યા છે. પરંતુ જ્યાં આપણે રિવ્યુ ઑફ રિવ્યુઝ, ઇન્ડિઅન રિવ્યુ, હિંદુસ્તાન રિવ્યુ, મોડર્ન રિવ્યુ, ઇસ્ટ ઍન્ડ વેસ્ટ, ન્યુ થ્રોટ, થીઓમોશી, તથા સરસ્વતી (હિંદી) માસિક મનોરંજક (મરાઠી,) વિવિધજ્ઞાનવિન્નાર (મરાઠી) વગેરે માસિકો જોઈએ છીએ ત્યારે હૈમનુ મોહુ દળ, હૈમાના વિષયોની વિવિધતા, ગુદર છપાઈ અને ચિત્રો, અનેક શાસ્ત્રીય તથા પ્રાસંગિક 'નોંધો' અને અનેક વિદ્વાનોની કલમની પ્રસાદીની વિવિધતા જોઈ આનંદ પામવા સાથે એમ બોલ્યા વગર રહેવાતુ નથી કે “જૈનોમા આવું એક સર્વોપયોગી માસિક ક્યારે જોવા વખત આવશે ?” જૈનોને અપાસરામાં જે ઉપદેશ મળે છે તેવીજ જાતનો ઉપદેશ માસિકોમાં આપ્યા કરવાથી માસિકનું કર્તવ્ય બજતુ નથી, કારણ કે એ માટે તો અપાસરામા સાધુઓથી લેવાતો શ્રમ પુરતો છે માસિકોએ જે કરવાનું છે તે એ છે કે જૈનોને પોતાના ધર્મના રહસ્યો શોધી બતાવવા, પાશ્ચાત્ય સાયન્સ અને માનસશાસ્ત્ર તથા શીલસુશીને લગતી બાબતોથી અપ-ટુ-ડેટ રાખવા, જૈન સઘના ચારે અંગને લગતા તાત્કાલિક બનાવો પર પોતાના સ્વતંત્ર વિચારો બતાવવા, ગૃહસસારને લગતા વિષયો ચર્ચવા, બીજા પયો, કોમો, રાજ્યોને લગતા બનાવો પૈડી અનુકરણીય બનાવોની નોંધ આપીને તે તરફ જૈનોનું લક્ષ ખેંચવું, ત્રીઉપયોગી અને બાહ્યોપયોગી ઉપદેશ આપવો, અને એકાદ આનંદ જનક ઉપદેશો કથા આપવી આ સર્વ બાબતોનો એક ઉત્તમ પ્રકારના માસિકમા સમાવેશ થવો જોઈએ.

પરંતુ ખેદનો વિષય એ છે કે, જૈનોમા એક તો લેખકો યોગ છે અને જે યોગ છે હૈમને લેખોની ડિમન આપી શકાય એવી સ્થિતિ એકંદ્રે જૈન માસિક પત્ર ધરાવતુ નથી વળી ઉપર કહેલા અંગ્રેજી, હિંદી, મરાઠી માસિકોનું વાર્ષિક લવાજમ જે રૂ ૩ થી ૧૦ સુધી છે તેટલું લવાજમ એક માસિક માટે આપવા ખુશી હોય એવા જૈનો પણ યોગજ છે ‘જૈનહિતેચ્છુ’ માસિક દર અડધે દોઢા બમણા પાના બરવાનું ખર્ચ અને મહેનત મેવે છે તે છતાં તેના વર્ગે રૂ ૧-૩-૦ જેટલા લવાજમ માટે પણ જૂમ ચાલુ જ રહે કે એટલા ઉપરથી જૈન સાહિત્યોની મુદ્રણીનો ખ્યાલ આપી શકે તેમ છે.

sacred ceremonies, the mystic meaning of which is almost altogether lost sight of by laymen as well as priests,—ceremonies which unite a younger soul with the Elder Soul—with that of Aihat or Lord Mahavir who was one with the universe, who was Renunciation personified, who was Sacrifice incarnated

It is indeed a privilege and it should always be the aspiration of every one to be one of the Esoteric Section of Lord Mahavir. One should note, however, that the membership of this *Section* or 'Complete Diksha' is no sudden change from a rough soul to a highly polished one. It is no formal thing, is not accompanied by a change of dress or the chant of certain mantras, does not result from flying away from the family, and does not come from mere desire of that privilege. A gradually evolving soul or a layman, a member of the Exoteric Section of any Aihat, one who *has been* practising the Lesser Vows and has thus fitted himself for the higher stage—I mean a gradually evolving soul progressing in ज्ञान (Knowledge), in दर्शन (Realization), in चारित्र (' Life ' or character) and in the spirit of service not only to humanity but to all that 'feel' (and for the reason of that, one who necessarily possesses due share of Discrimination (विवेक) and of Endurance of action, events, words, feelings and opinions of others)—such a man arrives at a stage which qualifies him to be initiated into the E-oteric Section of Lord Mahavir.

સ્થાનકવાશી જૈન કૉન્ફરન્સ ઑફિસને થોડાક પ્રશ્નો.

કેઠવાયલા સ્થાનકવાશીઓ ક્યાં સુધી મુંગા રહેશે ?

આજે અમે આપણી શ્રીમતી કૉન્ફરન્સ ઑફિસને મિત્ર-ભાવે વે વોલ કહેવાની રજા લઇશું અને એમ કરતી વચ્ચે આશા રાખીશું કે મિત્ર ભાવથી લખાતા શબ્દોને જૂદા રૂપમાં નહિ લેવામાં આવે. કૉન્ફરન્સના પહેલા પાક્ષિક પત્રના અંકમાં ઑનરરી સેક્રેટરી શ્રીયુત છગનમલજી એક જાહેરખબર પ્રગટ કરે છે, જેમાં તેઓ જણાવે છે કે “ મેનેજીંગ કમીટી ભરવાની વહુજ આવશ્યકતા છે, ” અને તેટલા માટે તેઓ તા. ૨૬-૨૭-૨૮ ડિસેમ્બરના દિવસોમાં અજમેરે રહેતા કમીટી ભરવાની ઇચ્છા વતાવે છે અને તે તારીખો વીજા મેમ્બરોને અનુકૂળ છે કે કેમ તે જાણવા માગે છે.

આ સંબંધમાં અમો નીચે મુજબ પ્રશ્નો કૉન્ફરન્સ ઑફિસ હજુર રજુ કરવા માગીએ છીએ:-

(૧) મેનેજીંગ કમીટી ભરવાની ‘ વહુ જ ’ જરૂર છે એમ જણાવવામાં આવે છે, તો તે જ વચ્ચે તે વહુમાંની એકાદ જરૂરીઆત તો વતાવવી જોઈતી હતી કે નહિ ? ક્યાંકામોનો નીકાલ તે કમીટીમાં કરવા ધાર્યો છે, કયા પ્રશ્નો અને કઈ સલાહો શુભેચ્છકો તરફથી ઑફિસને મળી છે તે વતાવવું જોઈતું હતું કે નહિ ? કમીટીમાં જેઓની હાજરી માગવામાં આવે છે તેઓએ કેવી સલાહ આપવી એ વાતનો વિચાર કરવાની તક તહેમને આપવી જોઈએ કે નહિ ?

અમુક તારીખ વચા મેમ્બરોને અનુકૂળ થઈ જાયું કે જે
 ચાલનો જવાબ તે તેઓને પણ ન્યાયને લગાવવા જેવો રહ્યો.
 જાહેરમંત્રીજાણીઓમાં આવી કે ન્યાયનો જાણી જો
 રીટીંગ પાસે રજુ કરવાં થયાં કે તે જગ્યાએ જોઈને મળ્યું.
 ૨૦૦-૩૦૦ ગ્રાહકોવાળા ડાપમાં જાહેર મંત્રીજાણીઓ
 ન રહેતાં વીજા ડાપમાં પણ તે જાહેરમંત્રીજાણીઓ
 ન હોતી ? 'જનહિતેન્દુ' એ કોન્ટ્રાક્ટના કાગળો
 તત કરી છે તે છતાં પણ આવી જાહેર મંત્રીજાણીઓ
 ન આપવાના પણ અગાઉ કરાયા આવી તે પણ જાણી
 હોવાપર અને વગર કારણે અપમાન કરવાનો આગમ્ય નહીં.
 ન પબ્લીકના હક્કો પર તરખ મારવાનો આગમ્ય નહીં.
 નો શક લઈ જનારાને શું છુલ્લાસો આપી ?

(૨) નાણાનું વ્યાજ વધી ગયું તે વચ્ચે પણ, કોન્ટ્રાક્ટનો
 નિકવાર ઠરાવ કરવા છતાં પણ મૂક્યું નહીં. તેના કારણ ?

(૩) વિદ્યોત્તેજક પંડની વીજાગ્રાંથ વચ્ચે રચાયેલા
 ઘેટ ચાંદમલજી પાસેજ રહેતી હોવા છતાં, શેડ પોને લગાવેલા
 કામ વચ્ચે વર્ષથી જમા અપાતી નથી તેનું શું કારણ ?

(૪) મુંબઈ વૉર્ડોંગ સંવંધમાં કોન્ટ્રાક્ટનું પણ લખ્યું છે કે
 “આ વૉર્ડોંગની કારોવારી કમીટીના લગભગ તમામ મેમ્બરો
 રાજીનામું આપતાં જનરલ સેક્રેટરીઓની એક મીટીંગ મારાની હતી,
 વગેરે.” જ્યારે તમામ મેમ્બરો રાજીનામું આપ્યાનું જણાવે છે
 ત્યારે તો મામલો ગંભીર હોવોજ જોઈએ એ થાવતની (અગ્રધારી)
 કબુલાત થઈ ગઈ; છતાં વૉર્ડોંગ સંવંધમાં કોઈ પણ ટકીકાત
 પ્રકાશમાં નહિ મૂકવાનું અને લોકોને અંધારામાં રાખવાનું કોન્ટ્રાક્ટ
 ના ‘પ્રકાશ’ શા કારણથી પસંદ કર્યું તેનો
 છુલ્લાસો આપી શકાશે ?

(૫) કોન્ફરન્સના અંગે શાસ્ત્રોદ્ધારક ફંડ કરાવી સૂત્રો છાપવા માટે પ્રેસ અપાવરાવ્યું, તેથી સૂત્રભાષાંતર સંબંધી કામ કરનારા વિદ્વાન પગારદાર અને ઑનરરી કાર્યવાહકો મેળવી, કામ શરૂ કરી, ૨-૪ સૂત્રો છાપવા જેવા તૈયાર કર્યા પછી જ પ્રેસ સ્વરીદવું જોઈતું હતું, એવી સલાહ અનેક સ્થળેથી કોન્ફરન્સ ઑફિસને પહોંચી હતી, છતાં તુરતાતુરત પ્રેસ સ્વાતે લગભગ ૬-૭ હજારની રકમ સ્વરચી નાસવામાં આવી ત્હેનું કાંઈ કારણ વતાવવામાં આવશે ? ઍસીસ્ટન્ટ સેક્રેટરીને પોતાને તો પ્રેસ સંબંધી અનુભવ નથી એ વાત સ્વરી છે કે ? કોન્ફરન્સમાં એક ઍસીસ્ટન્ટ સેક્રેટરી છે તે કોન્ફરન્સ ઑફિસને લગતું કામકાજ, પેપરનું કામકાજ, પ્રેસની સંભાળ અને વઢી પોતાની સ્થાનગી ઈસ્પીતાલ ચલાવવી, એ સર્વ કામ વજાવી શકે એ વાત સંભવીત છે કે ? પરિણામે જૈન કોમને નુકશાન સ્વરૂં કે નહિ ?

માત્ર માસિકનો અંક કાઢતાં વગેરે ત્રણ ત્રણ મહીના થતા, તો હવે તો પ્રેસનું અને પાસવાડીક પત્રનું એમ બે કામો વધ્યાં ત્યારે ઑફીસનું કામ અને આ વચ્ચે નવાં કામોને નુકશાન થવાનો સંભવ સ્વરૂં કે કેમ ?

(૬) વોલંટીઅરોનું મંડળ સ્થાપવા સંબંધી જે હીલચાલ કોન્ફરન્સની માલેકીના પત્રમાં કોન્ફરન્સના હોદ્દેદારના નામથી કરવામાં આવે છે તે હીલચાલ કેટલી વ્યવહારુ છે, કેટલી હિતકારક છે એ વગેરે વાવતની ચર્ચામાં નહિ ઉતરતાં અમો અત્યારે માત્ર ઇટલુંજ પૂછીશું કે આવી રીતની હીલચાલ ઑફિસ તરફથી કરવા વાવતની રીતસર મંજૂરી કોન્ફરન્સના આગેવાનો પાસેથી મેળવવામાં આવી છે કે કેમ ?

‘ હું વોલંટીઅર તરીકે રહેવા તૈયાર છું ’ એમ જે જે જુવા-

નીઆર તે પત્રમાં લખ્યું છે નેમની આજ સુધીનાં જાણનાં ૭
 મહિના માટેના વચનની સિદ્ધિમાં જાય કે કે નહીં? એ
 જે સાચુઓના તેવા પત્રો જાણ્યા કે તે સાચુઓ આજ સુધી
 કેવા સંયમ પાલતા જોવામાં આવ્યા કે? પૈમો અને કોય એ
 ગમાં ફસાયલા અમુક સાચુ અને પુરના કરનાં વચન કરનાર
 જાહેર સ્વાતા તરફથી લેવા છતાં ગ્યાનગી મેં કરનારા જાહેર
 વૉલંટીઅર તરીકે જાણનાં અર્પણ કરી અને પ. માનવા એવું
 છે કે કેમ?

(૭) કૉન્ફરન્સ તરફથી નીમાયલા અપેક્ષાઓ પ્રાપ્તિમના
 કારોવાર સંબંધી પ્રમો પાડે છે ન વાત કૉન્ફરન્સ પ્રાપ્તિમના
 જાણમાં આવી છે કે કેમ? અને તે પ્રમોનો અભાવ કાદ થાય
 છે કે કેમ?

(૮) ટ્રેનીંગ કૉલેજ અને વૉર્ડીંગ હાઉસના પંડો પુરના
 જાય છે તે ઑફિસના જાણવામાં છે કે? હોય તો, પ. પંડોને
 વધારવા સ્વાતર તે સ્વાતાઓ તરફ લોકલાગણી સેવવાના કયા
 પ્રમાણિક મસ્તા આજ સુધી લેવામાં આવ્યા તે વતાવવામાં આવશે.

(૯) શાસ્ત્રભાષાંતર ફંડ કરવામાં આવ્યું છે તો તે કામને અંગે
 અત્યાર સુધીમાં શું શું હીલચાલ કરવામાં આવી અને ત્હેનું શું
 પરિણામ આવ્યું તે જાહેરમાં મૂકવામાં આવશે?

(૧૦) શારદાપૂજન વચ્ચે અમુક રકમ દરેક ગામથી
 કૉન્ફરન્સ માટે મેલવવા આજ સુધી 'જૈન સમાચાર' તરફથી
 પ્રયાસ થતો; ઑળની કે ગઈ સાલની દીવાળી વચ્ચે આ પ્રયાસ
 કૉન્ફરન્સ ઑફિસે પોતાના છાપા દ્વારા યા વીજીરીતે ચાલુ
 રાખ્યો હતો? રાખ્યો હોય તો ત્હેનું શું પરિણામ આવ્યું?

(૧૧) થોડા મહીના ઉપર કૉન્ફરન્સ ઑફિસ તરફથી પુસ્તકો વહાર પાડવાનું એક સ્વાતું ઑફિસને અંગે સ્થળવાનું જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું અને જાહેર પાસેથી નાણાં તે સ્વાતે માગવામાં આવ્યાં હતાં. આ કામ માટે રીતસરની મંજૂરી મેળવવામાં આવી હતી ? આ સ્વાતે કેટલું ફંડ થયું છે ? તેનો શો ઉપયોગ થયો છે અગર ધાર્યો છે ?

(૧૨) દક્ષિણમાં ઍસીસ્ટન્ટ સેક્રેટરી મુસાફરી કરવા નીકળનાર છે એવી જાહેર સ્થળે વહાર પાડી છે, પણ તેમાં કામનું નામ જણાવ્યું નથી, તો શા કામ માટે અને કયે કયે માટે જવાના છે તે જણાવવાનું વનશે ? કામનું નામ જણાવ્યા સિવાય સેક્રેટરીની ધારેલી મુસાફરીની જાહેર સ્થળે છાપી લેવા કોની મદદ યાચવામાં શું વાજવીપણું છે ?

(૧૩) દક્ષિણને જ છેડવામાં આવે છે અને ગુજરાત-કા ઠિયાવાડ-ધુવડ શહેર વગેરેથી વહીતા રહેવામાં આવે છે તેનું કાંઈ કારણ છે ? કેળવાયલા જૈનોની શ્રદ્ધા ગુમાવી વેસવાનાં કારણ સમજવા અને તે કારણો દૂર કરવા કૉન્ફરન્સે કે તેના અગેવાનોએ કદી દરકાર કરી છે ?

(૧૪) કૉન્ફરન્સના ઉપદેશકો સ્વાતે થતું સ્થળ, તેમની મારફત થતી આવક, તેવી આવક મુખ્યત્વે કયા ભાગોમાંથી થાય છે તેનું સ્પષ્ટીકરણ અને ઉપદેશકોની ડાયરીનું તારણ કૉન્ફરન્સ તરફથી વહાર પાડવા મહેરવાની થશે ? કે જેથી જોડો ક્યાં ડેસ છે તેની સ્થળ પડી શકે.

હાલમાં આટલા પ્રશ્નોથી અમો સંતોષ પકડીશું અને તેના સ્થળે સંતોષજનક મળ્યેથી વીજા પ્રશ્નો રજુ કરીશું. કૉન્ફરન્સના નેતાઓએ વરાવર જાણવું જોઈએ કે કોઈ પણ કામની

चर्चापत्रो.

राय शेट चांदमलजी साहवसे नम्र प्रार्थना.

नगारेके सामने तुतीका अवाज कौन सुने ?

श्रीमान सम्पादकजी !

गुजारीस है कि, झाबुवावाले पादरीका केस जिसको कि अर्सा महीना ६ का हुआ, लेकिन वो केस अभीतक दिवान झाबुवाने नहीं चलाया, उसके वारेमें झाबुवा संयने कॉन्फरन्स ऑफिससे व्होतसी वक्त लिखापढी की और मैने भी कॉन्फरन्स ऑफिससे खानगी तोर पर पत्रव्यवहार जारी रखा, लेकिन हमे यही जवाब मिलता रहा कि “हां, हमने दिवानको लिखा है, और भी लिखेंगे ” लेकिन एक भी ऐसा जवाब नहीं मिला कि “ आजरोज खास ऑफिस तर्फसे ऑफीसीयल तोर पर दिवान झाबुवाको लिखा है.” खेर, सायद कॉन्फरन्स ऑफिसके शीर पर कामका विशेष बोजा रहता होगा इससे एक छोटेसे मामलेकी ओर ध्यान नहीं खींचा गया होगा; लेकिन नहीं नहीं, यह कोई छोटासा मामला नहीं है. साधूमार्गी जैन कोममें सर्वत्र प्रसिद्धि पाये हुए एक मुनिश्रीका अपमान व धर्मका अपमान जिसमें समाया हुआ है ऐसा यह मामला है. ऐसी बातमें कॉन्फरन्स ऑफिस कुछ उपाय नहीं कर सकती है तो आगे पर कोई बडा ही भारी मामला होगा तब क्या होनेवाला था ? इस लिये शेटजी साहव व अँसीस्टंट सेक्रेटरीसे गुजारीस की जाती है कि जिस तरह आप साहवानेने अजमेर दीक्षा केसको खुदही घरका कार्य समझ तन-मन-

धनसे विजय प्राप्त किया है उसी तरह यह कार्य भी करना चाहिये.

उमीद है कि कॉन्फरन्स ऑफिस तत्काल गज्यके पोन्ट-टीकल एजट व रेसीडेन्ट जनरल इन्दौरके साथ ऑफिसोपन्त तोर पर पत्र व्यवहार किया जायगा.

श्री संप्रका रिकर,

टीकमचंद नलेरा (थांद्या-मान्या)

धर्म-चर्चा.

वखीदमत जनाव सम्पादकजी !

निम्न लिखित शंकाओंका समाधान कोई विद्वान मुनिगज आपके अखबार द्वारा करेंगे तो हजारों मनुष्योंपर बड़ा भारी एहेसान होगा.

धर्म सम्बन्धी शंकाओं:—(१) जैन धर्म किसने, कब, चलाया ?

(२) नवकार मंत्र किसने, कब बनाया ?

(३) गृहस्थी तीर सकता है या नहीं ?

(४) किस नामका स्मरण करना चाहिये ? क्यों ?

(५) मनसा पाप लगता है या नहीं ? क्यों ?

(६) बिना हिंसा धर्म हो सकता है या नहीं ?

(७) साधुपनेमें चित्त चलायमान होता है या नहीं ?

(८) मूर्तिपूजा कबसे चली ? इसके पहले क्या था ?

शरीर सम्बन्धी शंकाओं:—(१) शरीरमें जीव किस मुकाम पर रहता है ?

(२) मरने पर जीव कहाँ जाता है ? कब ? उसकी सद्युतीयां कुछ दे सकते हो ?

(३) शरीरमें कितने जीव हैं ?

(४) स्वप्न क्या चीज है ? क्यों स्वप्न आते हैं ?

- (५) अष्ट कर्म शरीरके साथ हैं या जीव के ?
- (६) धर्म संबंधी राग किया जावे इससे शरीर व आत्मा पर क्या असर होता है ?
- (७) दसों इन्द्रियें किसकी तावेदार हैं ?
- (८) मन किसके आधीन है ?
- (९) ' ध्यान ' किस तरह जम सकता है ? और ध्यान किसे पर लगाया जावे ?

मेरी इन शंकाओंका समाधान स्पष्टतासे व विस्तारसे करना परोपकारी मुनिराजोंका फर्ज है.

भवदीय,

केसरामिल वहोरा (रेल मंगरा)

कॉन्फरन्सके अध्यक्षोंको निवेदन.

श्रीमान संपादकजी !

जयजिनेन्द्र; प्रसिद्ध प्रोफेसर हरमन जेकोवी डिसेम्बर ता. १० को कलकत्ते पधारेंगे, उस वक्त ३-४ जैन श्वेताम्बर स्थानकवासी अध्यक्षोंका डेप्युटेशन उनके पास भेजना चाहिये, ता कि जैन धर्म सम्बन्धी बातें उनको मालूम हो जाय. इनसे मिल कर जो खास कार्य करनेका है वो यह है कि, श्री आचारांग सूत्रका जो इंग्लिश भाषांतर उन्होंने किया है उसमें कुछ शब्द जैन मतसे न सम्बन्ध रखते हुए प्रकाशित हो गये हैं वे उनको समझा कर शुद्ध कराना चाहिये. यह कार्य कॉन्फरन्सके अग्रेसरोंको अवश्य करने योग्य है; क्युं कि अब तां विद्वान प्रोफेसर खुद यहां पर आनेवाले हैं.

શ્વેતામ્બર મંદીરમાર્ગી ખર્ચોંકો બી કમ કેવુદેસનવ
શામીલ રહે જાવે તો વડી છુર્ગાફી વાન હે; મ્હે, ફિ દાંનો
ફીરકેકો યહ મૂત્ર માન્ય હે.

ફરીદકોટ

(પંજાબ)

શ્રી મંત્રકા કામ,

નૃવચન્દ્ર-મેત્રી, જનમવા.

સામાયિક—પ્રતિક્રમણને લગતી શંકાઓ.

માનવતા અધિપતિ મારેજ,

નીચે મુજબ મારી નકલો આપના નાતિન્ના વડે
કે જોધી કોઇ વિદ્વાન મુનિરાજ - ગણનાની તાલમ નકલો મુકે
મળી રહે.

(૧) સામાયિકમા એકના નાવક મુદ્દપતિ જરૂર પડે તો
કે બોલતી વખતે આટું કપડું મળે તો નાવે ?

(૨) આવકને પ્રતિક્રમણમા નગનુ નવ ના પાડે કે માન
જોઇએ કે આજે ? માધુવર્ગ માટે વોગ્યવા પાડે નાવક હા
માટે બોલવા જોઇએ ? માનવતા પાસે તાજ્યા પડી ન બોલાવે રહે ?

(૩) પ્રતિક્રમણમા આગળનાં વખતે જગતેના ઈન્દ્રિય નાવક
નખાય કે કામો ? કોઇ પળ ઈન્દ્રિય જોડી મીતે આજે નાવક
તાત્પર્ય શુ હશે ? એ પ્રમાણે ન કચવામા આવે તો શુ દોષ અન
શુ તુકશાન ?

(૪) સામાયિક વખતે પડેરવા-ઓડવામા ગપરાતા કપડાનુ
માપ પા-પા હાથનુ કહેવામા આવે છે આ નાપની ઓછા
વધારે માપનાં કપડા રાખવાથી કોઇ હરકત ખરી ? શા નાટે ?

(૫) સામાયિક-પ્રતિક્રમણ કરતી વખતે ઓડાગ્રતા કપારે થઈ
શકે કે જ્યારે તેમાંનો દરેક શબ્દ બરાબર સમજવામા આવતો હોય
અને રસપૂર્વક બોલાતો હોય ત્યારે એ બાળતને ધ્યાનમા રાખી કોઇ
વિદ્વાન મુનિરાજ સામાયિક-પ્રતિક્રમણના પાડે આજની બાયામા રહે
તો તે વધારે લાભદાયી થાય કે કેમ ? અને એમ કરવામા મુનિમ-
હારાગ્નઓ તથા શાસ્ત્રો કાઈ વાધો લે કે કેમ ?

મેવડ

‘ઉત્સુક’ (કાશિવાડ)

જૈન અને વિવિધ સમાચાર.

એક શ્રાવિકાની મહોટી સખાવત—અહ્લાબાદના એક સર્ગસ્થ દીગબર જૈન ગૃહસ્થ લાલા મુમેસ્વદની વિધવા બાઇએ પોતાના મરહુમ પતિના પુણ્યાર્થે કહાડેલી રૂ. ૨૫૦૦૦ ની રકમભાવી ગઈ નાં ૨૧ મી સપ્ટેમ્બરે તેણીએ “મુમેસ્વદ દીગબર જૈન ઑર્ડીંગ હાઉસ” ખુલ્લુ મુક્યું છે. આ રકમભાવી એક સુદર મકાન ખરીદવામા આવ્યું છે, જેમા કોલેજના વિદ્યાર્થીઓને રાખવામાં આવે છે. તેઓ માટે કસરત, ધાર્મિક શિક્ષણ વગેરેની સારી વ્યવસ્થા કરવામાં આવી છે. ઑર્ડીંગ એક નમુના ૩૫ બની છે ધન્ય છે આવી સમયનું અને ઉદાર શ્રાવિકા બહેનને !

દશા શ્રીમાળી કેળવણી ફંડ—રાજકોટનિવાસી ગ્રણીતા જૈન ઝવેરી રેવાશંકર જગજીવનભાઈએ કેટલુંક થયાં દશાશ્રીમાળી વણિકો માટે મુંબઈ ખાતે કેળવણી ફંડ સ્થાપવા હીલચાલ શરૂ કરી હતી અને તે ખાતતમાં બે મીટીંગો બોલાવી હતી આ મહાશયનો આ પરોપકારી કામને અગે થતો ઉદ્યમ ઘણો લાગણી ભર્યો અને હિતાવહ હોવા છતાં તેઓને તેમાં વિજય મળી શક્યો નહિ એ બેદની વાત છે આવું એક ફંડ મુંબઈ ખાતે ઉમું થવાથી જૈન અને વૈષ્ણવ તમામ દશાશ્રીમાળી વણિકો વચ્ચે એકબીની ગાંઠ મળત થવા અને કેળવાયત્રી કન્યાઓને માટે યોગ્ય પતિ મેળવવાની સુગમતા થવા દરેક સભવ હોઈ આપણે ધચ્છીશું કે, શ્રીયુત રેવાશંકરભાઈ પોતાના આ નિ.સ્વાર્થ પ્રયાસને એકવારની નિષ્ફળતાથી કટાણી છોડી દેશે નહિ કોઈ પણ જાતની જાહેર હીલચાલ, તુરતમા તે કાર્ય રૂપે ઉગી ન નીકળે તોપણ, તદ્દન નિષ્ફળ તો નથીજ જતી. લોકમત કેળવાય એ પણ ઓછો લાભ નથી, કારણ કે લોકમતમાંથી જ કાર્યનું વૃદ્ધિ બને છે.

સ્થાન કોન્ફરન્સ ઑર્ગિસનું સાહસ—એતામ્બર સ્થાનકવાશી જૈન કોન્ફરન્સને સીકદ્રાબાદ ખાતેની બેઠક વખતે શાસ્ત્રો છાપવા માટે પ્રેસ (છાપખાનું) કરવામારૂ એક સારી રકમ રાગ બહાદુર મુખદેવસહાયજી તરફથી મળી હતી, જે રકમભાવી એક

મિત્ર ચાલતા મામિકને પાલિક નરી જવાનું મહત્વ નથી
 કે આ પત્રનો એક એક જવાબ પડી ચૂકે છે, જેના કારણે
 ક્રિપિના અને હિંદી ભાષાના લખાણનો જાન રહેતો નથી
 છે કોન્કરન્સ ઓશિસના પત્ર માટે કામ અનિષ્ટતા આપવાની
 માફિસ દ્વારા રહેવા હજી છે, માત્ર એટલું જ નહીં કે જે
 પાલિક એ બે ખાતાની દેખરેખની રહેલી નથી તેને કારણે
 કામ હમેશા ડરતા વધાર પાળળું ન જનતા પામે અને એ
 નવા કામો જોન સપને ઠાકાપણ ભરેલે રહેતો જાય છે - ક્રિપિ
 ના ભાગ્યશાળી વાય

વડાલ—મુનિશ્રી લક્ષ્મીચંદ્ર તથા અનન્નરદ્વ સાહેબ
 તમા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર અને ખર્ચાં કાળનાગ નામે નોંધે
 શ્રીના ઉપદેશથી ગણગોર, બોળગોર, નાગપત્રની, તથા કાં
 મ, મોળાકત, એવરત વગેરે મિત્રાત્મી પત્રો પાળતાનું જોઈ
 અને મરણ બાદ રડવા કુટવાના ચાલતા રીવાજના જવાબમાં
 તમા આવ્યો છે પર્યાયમા તપસ્યા ૮-૧, ૮-૧૦, ૮-૧૨.

સેવકા સીમરી (તાબે વડોદરા)—વડોદરા નાનવા સી
 તાના ગામડાઓમાં રહેવા આવેલા કાઠિયાવાડી જોનાને નોંધવા
 તમા સીમરી ગામમાં એકઠા મળીને પર્યાય સારી રીતે
 સ્વામીવત્સલ ૩ જમ્યા છે, પારવાની ચળુ માટે ૩. ૧૦ના પત્ર
 પાવલા ફંડ વસુલ થયું છે પોષધ ૫૦, ૩-૬, ૨ ૧૨, ૫-૧,
 તે તપસ્યા થઈ હતી

ઉમરાળા—પૂજ્ય ગોપાળજી આમીના સવાડાના આર્યાજી ની
 ભવિતીમાર્ગ કા. ૫ નું ચાતુર્માસ છે. આર્યાજી રણીઆતબાદ એ ૫૦
 સવાસનું પારણ ભાદ્રપદ શુ ૬ ના રોજ થયું છે ૨૮-૧, ૨૨-૧,
 ૬-૧, ૧૦-૧, ૮-૧, ૮-૩, શીલવ્રત અગીકાર કરનાર ૮ સંધે
 રાવ કર્યો છે કે માગસર વદ ૧૦ ને રોજ દરસાલ પાખી પાળવી
 રોન કરવા આવેલા વાંદાનેર અને પરનાળાના, આવકોએ બે સ્વામી-
 વત્સલ જમણ કર્યા હતા, ઉપરાત ખીજન ૩ સ્વામીવત્સલ થયા હતા

ગુપ્ત દાન—રાજકોટની દશા શ્રીમાળી અને જૈન બોર્ડોગના
 દાનરત્રી સેક્રેટરી મી સુનીલાલ નાગજી વોરા જણાવે છે કે “મુખ્યાલ

જાઈ વમેલા એક સ્થાનકવાસી જૈન બધુ તરફથી રૂ. ૫૦) પચાસ-
ની કરન્સી નોટ નં-૧ નં. E B 31575 ની રજીસ્ટરથી આ

સસ્થાના કાયમી મકાન ફડ ખાતે મોકલાવી આપવાની કૃપા કરી, શુભ
જ્ઞાનદાનનો મત્ર આપણા જેવી પછાત કોમને શીખવ્યો, તે ખાતે
સદરહુ બધુશ્રીનો આ સંસ્થા તરફથી ઉપકાર માનુ છું. સદરહુ
ભાઈની ઇચ્છા મુજબ આ રકમ રોજમેળ ખાતે રજૂ મે જમે કરીને
તેની આ પહોંચ "જૈનહિતેચ્છુ" પત્ર મારફત જાહેર ગીતે સ્વીકારતા
આનંદ થાય છે આ સસ્થાનું વરસ તા ૩૦-૧૦-૧૩ ના રોજ પુરું
યાય છે, તો જે જે બધુઓએ આ સસ્થા માટે ગત પર્યુષણના વખતમાં
૧૬ એકઠું કરેલ છે તે સર્વ બધુઓને સવિનય વિનંતિ ગુન્નરવાની
કે કાળો વેલાસર એકઠો કરીને મોકલાવી આપવાની કૃપા કરવી, કે
જેવી ચાલતી સાલતો રીપોર્ટ દીવાળી બાદ પ્રસિદ્ધ થવાનો છે તેમાં
નોંધ લઈ શકાય."

કચ્છમાં જ્ઞાતિ સુધારો—એલાથી મી. જીવરાજ દેવચંદ
નીચેની ખીતા પ્રગટ કરવા અરજ કરે છે કે "આમો શુદ્ધ ૨ ના રોજ
વાગડમાં દેસલપુરના મેરખીઆ ધનજીભાઈ હ શરાજ તથા ગાગોદરના
વેરા કુંવરજી એઓએ સ્થાનકવાસી જૈનોની બન્ને ચોળીમાં જે
મેટ્રો કુસપ હતો અને જેનાથી ઘણુ તુક્કસાન થયુ હતું તે કુસપ
દૂર કરવા માટે બન્ને ચોળીસીના ૨૬ ગામના સ્થાનકવાસી ભાઈઓને
આમત્રણ કરી એકઠા કર્યા હતા તેથી કુસપ દૂર થઈ આનંદ વર્તાઈ
ગયો છે. માટે તે સાહેબોને ધન્યવાદ ઘટે છે ૨૧ કલમો બાધવામાં
આવી છે પાછી વળેલી કન્યા બાળતના કચ્છઆ પણ મટયા છે "

નિરાશ્રીતાને ભોજન—સદ્ગત શ્રી મોતીલાલ મન મુખરામ
ગાહના પુણ્યાર્થે તેમના પુત્રોએ ગઈ જ્ઞાન પંચમીના દિવસે 'રા
સા મહીપતરામ અનાયાત્રમ'ના ૧૩૫ અનાયોને સાજા ચક્રવાર
જમાડયા બાદ સદુપદેશમાળા, સદ્ગુણ પ્રાપ્તિનો ઉપાય, ખગ
નુબની કૃત્તીઓ, દીપ યાત્રા, કંપીરના પદ, પ્રાણીહિંસા
નિબંધ વગેરે પુસ્તકો વહેંચ્યા હતા તેમજ તે જ દિવસે
રત્નપિતીઆની દરખીનાલ "ના તદ્દન અપગ માણ્યોને અને "જેડ
સન્નિવાદ રાવજી અનાયાત્રમ"ના અનાયોને ભોજન આપ્યું હતું તથા

મદ્રાસ હસ્તાની નિરાધાર પેરીઆ યોદોની મદ્રાસ ૧૧/૧૨/૧૯૦૦
આધ્યા હતા (આ પેરીઆ યોદો અગાઉ જૈન હતા નહીં) ૧૯૦૦
વખતમાં હમરો જૈનોને રીખાની અમ્યમે ગનિના ૧૧/૧૨/૧૯૦૦
આધ્યા હતા. હાલ પણ તે દુખી પેરીઆઓ પડખેના ૧૧/૧૨/૧૯૦૦
અજ્ઞાત અને ગુલામ દ્વારા મડ્યા કરે છે. નીચેના જૈનો ૧૧/૧૨/૧૯૦૦
તરફ દૃષ્ટિ પડેલાઓની પુરી જરૂર છે)

મસુઆ (આક્રિકા) થી એક બાઈ સનાના મુદત ન ૧૧/૧૨/૧૯૦૦
જણાવે છે કે " અગ્રેથી ૨૮ કલાકના અંતર ઉપર આંધ્રા પ્રદેશ
ગામમાં તા. ૧૮-૯-૧૩ ના રોજ એક નોતામ્ય રાત્રિ ૧૨, જૈન
મુસલમાન યથો છે તે સમયમાં આગળ તોમને તે પાટીને એક
વરથોડો કહાડ્યો હતો આ બાઈએ પર્વુત્તના ૧-૬ નામક ૧૧/૧૨/૧૯૦૦
હતા, વળી તેમની નોકરી પણ મારી હતી મદ્રાસના નગર ૧૧/૧૨/૧૯૦૦
કેન્સલે ધણી મદેનત કર્યા હતા આ બાઈ મમના રાત્રિ ૧૨
વગેરે " આથી રીતે એકાદ બ્યકિત ગમે તે વર્ગના નામ મદ્રાસના
રાઈ આશ્રય જેવું કે હોહા કર્યા જેવું પાગલ નથી દુનિયાના
કોઈ પણ ધર્મ એવો નથી કે જેના અથા અનુમાવીએ એ ધર્મ
રહસ્ય મમજતા હોય અને ધર્મચ્યુત્ત હોય, ત્યારે પત્ર નામક
રહસ્યજ્ઞાન નહિ ધરાવનારો ગમે તે રાજાથી ખીમ પણ તન્હ
આકર્ષાય તેમાં નવાઈ જેવું શું છે ? વળી ' કપાળે કપાળે નિન નિ,
મતિ છે ' " ક્ષેત્રીની અગ્નિ ગતિ છે ' એ સર્વ સિદ્ધાંતો વિચાર્યા
પણ આવા અનાવોમાં રહેલું આશ્રય દૂર યાય છે. એક નાતુને
કાર્ય સમાજને કે સઘને કે ધર્મને અધનકર્તા કે રામ ઉપમાના
ન જ ગણી રાકાય તથાપિ એટલું તો આવા મખજાઓ ઉપર
દરેક ધર્મવાળાએ શિખવું જોઈએ છે કે ધર્મનું મહત્ત્વનાન દેવાવ
ની જેટલી કસુર કરો તેટલું બુદ્ધ પરિણામ (આવા રૂપમાં કે ખી
રૂપમાં) આવવાનું જ

કાંધલા (પંજાવ):-મેશર્સ જે. આર. કબૂલસિંહ ૫
સન્સને જૈન સ્થાનકમે રૂ. ૧૬૦૦ का दान दिया है, धन्य

દીક્ષા:-સતી દૂર્ગાજીની પાસે એક શિષ્યાની દીક્ષા મુક
કુતાનામેં હોનેવાલી છે.

अजमेरः—यहां पर जैन पाठशाला थी मगर क्या मालूम किसी सबबसे बंद होगई थी. अब सुना जाता है कि दीवान बहादुर शेट उमेदमलजी लोढा साहबने महावारी रु. ४१ देने की इच्छा बतानेसे स्थानकवासी जैन पाठशाला पुनः स्थापित होनेकी आशा की जाती है. राय शेट चांदमलजी साहबने महावारी रु. २१, श्रीयुत शार्दुलसिंहजीने महावारी रु. ४, और श्रीयुत आनंदमलजीने महावारी रु. ४ देना मंजूर किया है. थोड़े रोजमें जाहेर मीटिंग हो कर फंड बगेराका इन्तजाम किया जायगा. मगर सबसे ज्यादा जरूरी दो बातें पर हम श्री संघ का लक्ष खिंचेंगे. शिक्षक स्टाफ अप-डु-डेट चाहिये, ता कि विद्यार्थीओंका अमूल्य टाइम व्यर्थ न जावे. और अभ्यासक्रम नियत करने पहल जयपुरकी जैन समितिका अभ्यासक्रम भाई अर्जुनलालजी शेठी B A. से मंगवाके लक्षपूर्वक पढा जाय

मीटिंगः—रतलाम जैन ट्रेनींग कॉलेजका नया वर्ष ता. १ जनवरीसे शुरु होता है. कॉलेजकी कमीटी मृगशीर्ष वदी ३-४ को रतलाममें होगी, जिस वक्त व्यवस्था व अभ्यास क्रममें सुधारा हानेका संभव है.

अहमदनगर (दक्षिण)ः—तपस्वीजी श्री प्रेमराजजी तथा देवीलालजी महाराज ठा. २, आर्याजी श्री रूपकवरजी ठा. ६, आर्याजी श्री भागाजी ठा. १ विराजने हैं. श्री देवीलालजी महाराजने ६१ वासका पारणा भाद्रपद शु. १२ को किया है. २-४२१, ३-१९४, ४-११३, ५-८५, ६-९, ७-८, ९-१२, १०-२, ११-४, १३-२, १४-१, १५-१, १७-१, धर्म चक्र ६, पोषव ३१००.

रिंगनोदः—आर्याजी श्री सरसाजीने दो मासतक एकांतर

केया था, २--३, ५--१; आर्याजी श्री मानकवरजीने एकांतर
मास २ का, २--३, ३--१, ५--१, आर्याजी श्री मंभाजीने
एकांतर मास ३, २--३, ३--१, ४--१, ५--१, आचक आ-
श्राविकामें सामायिक २८७५, १--१६५, २--४७, ३--१०,
५--१, ८--३, पोषध ३२०, ९ श्राविकाने एकांतर नव किया

शाबुवा:-पंडीत महात्मा श्री दौलतकृपिजी महाराज ठा.
३ के चातुर्माससे धर्मका उद्योग अच्छा हुआ है. ३२--१,
१६--३, ९--८, ५--४ बहुतसे. पर्यूपणके ८ दीन आरामोंने
दुकानें बंद रखी थी और भंडभुजे भोड़ इत्यादिकी दुकानें
बंद करवाई थी. संवत्सरीके दीन कसाईकी दुकान भी बंद
कराई गई थी. श्रावन-भाद्रपद दो महीने तक माछीमार लो-
गोंको खाना दे कर दो मास मच्छी पकडना बन्द कराया
गया है. श्रीयुत सौभाग्यमलजीकी कोशीशसे राज्यका दुकम
हुआ है कि गांवके आसपास व छोटे २ गांवडे तकमें सोई
भी मनुष्य मछली न पकडे. महाराज श्री व्याख्यानमें भगवती
सूत्र फरमाते हैं.

थांदला:-श्रीमान दौलतकृपिजी महाराजके शिष्य श्री
प्रेमकृपिजी ठा. ४ का चातुर्मास है. पर्यूपणके ८ दीन जैनोंने
अपनी दुकानें बंद रखी थी और भोड़-कसाईयोंकी दुकानें
बंद रखाई गई थी. तपस्याकी पचरंगी ७, दयाकी पचरंगी २,
८--५--३--२ अनेक. एक मास तक माछीमार लोगोंको खाना
दे कर एक मास तक मच्छी पकडना बन्द कराया गया है.
संवत्सरीका व्याख्यान ३ वजे तक चला, जिसमें सगतद् श्री
मोतीलालजी मनसुखराम शाह कृत " श्रावककी आलोचना "
पढनेमें आई थी.

आकोलाः--संघके तर्फसे शाह हकमचंद व बोरा चतुर्भुज हरी व धारशी कल्याणजी शेठ लिखते हैं कि, यहां पर अपने स्वधर्मीकी संख्या ठीक २ होने पर भी स्थानक नहीं है. अमरावतीसे मुसावल तर्फ विहार करनेवाले मुनिराज आकोला होकर जाते हैं, जिससे स्थानककी बहुत ही जरूर है. और श्रावक-श्राविकाको भी धर्म ध्यान करनेके लिये स्थानककी अत्यंत आवश्यकता है. इस कामके लिये रु. ३-४ हजार चाहिये. स्वधर्मप्रेमी महाशयोंको चाहिये कि इस कामके लिये यथाशक्ति सहायता शाह हरखचंद हेमचंद, कच्छी वजार--आकोला (वीरार) इस पते पर भेजनेकी कृपा करे. (फीलहाल में मुनिओंको उतरनेके लिये एक मकानकी सुभिता की है: जिन मुनिवरोंकी इच्छा हो खुशीसे पधारें.)

सादही (मारवाड):-स्वामीजी महाराज श्री संतोक्चंदजी ठा. ३ के चातुर्माससे तपस्या अच्छी हुई है. मासखमण ३, अटाई १०१, चोला १२५, बेला ४००, तेला २००, तपस्याकी पचंगी ६, संवत्सरी पोषध १८००, स्वामीवत्सल १, होलीका रीवाजतदन बंद हुआ है. जीवदयाफंड रु. ३५०)का

अम्वाला:-श्री जवाहरलाल जैन लाइब्रेरी खोली गई है. उपमंत्री लाला भानामल खरैतीलाल मुकरर हुआ है. उमीद है कि जैन भाईओं इस संस्थाको पुस्तकोंकी सहायता करेंगे.

फगवाडा:-यहां पर श्री स्वामी उदयचंदजी महाराज व श्री रत्नचंद्रजी महाराज ठा. ५ विराजमान हैं.

आलहुटी (जी० अहमदनगर):-महाराज श्री रामचंद्रजी ठा. २ विराजते हैं. १२-१, ९-११, ८-९, ७-१, ५-६, ४-७, ३-५१, २-४१, १-६०१.

हैद्राबाद (दक्षिण):-तपस्वीजी श्री केवलकृपिजी व बाल-
ब्रह्मचारी मुनि श्री अमोल कृपिजी विराजंत हैं. व्याख्यानमें
भगवती सूत्र फरमाते हैं. महाराज श्री अमोल कृपिने प्रवेशी राजाके
१२ बेलें और १ तेल तया फुटकर तपस्या की थी और आ-
वक-श्राविकामें तप, त्याग प्रत्याख्यान अच्छी तरह हुआ.
इन्हारो पंचेन्द्रिय जीवोंको अभय दान भी दिया गया. ज्ञानके
ग्रंथोंका बहुतसा विनामूल्य प्रचार किया गया

खेदजनक स्वर्गवास:-दक्षिण हैद्राबादमें स्थानरुशानी जैन
कॉन्फरन्स करनेवाले उदार महाशय राजा मुण्डेयमहायजी
वहादूर के वृद्ध पिताश्री लालाजी रामनारायणजी गत भाद्रपद
शुदी १३ शनीवार को ८३ वर्षकी उम्रमें स्वर्गवास पाये हैं.
राजा वहादूरके कुटुम्बको व समस्त स्था. जैन संघको इससे
बड़ा खेद हुआ है. हम मरहुम लालाजीका आत्माको शान्ति
चाहते हैं. राजा वहादूर खूद धर्मके प्रेमी हैं इस लिये आश्वा-
सनके शब्दोंकी कोई जरूरत हम नहीं समझते हैं, वरुं कि
इनको उदारिक देहकी व धनकी अस्थिरताका पुरा - खयाल है
और अपनेसे बच सके वहां तक वे धर्म-ध्यान, सखायत व त्याग
प्रत्याख्यान करनेको चूकते नहीं हैं. मरहुम लालाजी एक बड़े
प्रसिद्ध राजमान्य जौहरी थे और उनके हाथसे अनेक अच्छे
कार्य हुए थे इसमें यह आशा की जाती है कि इनके शुभ
नामके स्मरणार्थ ऐसा कोई प्रबंध परोपकारी राजा वहादूरके
हाथसे जरूर किया जायगा, जिससे कि सारे हिंदूके स्थानक-
वासी जैन संघकी सुधारणा व सेवा निरंतर बनी रहे.

सद्गत श्री मोतीलाल मनसुखराम शाहना स्वर्गवास संबंधमां मळेला तारो, पत्रो, लेखो, वगरे.

‘ जैनहितेच्छु ’ नो आ अंक म्हारा स्वर्गस्थ पिताश्री
अने आ मासिकना आद्य संस्थापकना स्मरणार्थे क-
हाडवामां आव्यो छे; तेथी त्हेमना संबंधमां पत्रकारो,
प्रसिद्ध मुनिरत्नो, जुदा जुदा प्रांतोना श्रावक भाइओ
तथा अन्य गृहस्थोना पत्रो, लेखो, तारो आमां प्रसिद्ध
थवाज जोइए एम समजी ते सर्व लखाणोने आ छेलां
थोडां पानांमां जगा आपवामां आवी छे, ते साथे वां-
चवा ला क उपदेशी लखाणोनो संग्रह पण आ अंकमां
सारा माणमां आपवामां आव्यो छे.

म्हारा कुटुंब पर पडेलो आ असह्य दुःखमां जे जे
सहृदय महाशयोए भाग लीधो छे ते सर्वनो हुं अतः
काण पूर्वक आभार मानुं छुं अने कदर वृक्षवामां
अत्यंत पश्चात् पत्नी स्था. जैन कोममां जो कोई श्रा-
वक आखा हिंदना साधु तथा श्रावक वर्गनुं आटलुं
बधुं आकर्षण करवापां फावी शक्यो होत तो ते मात्र
म्हारा स्वर्गस्थ पितार्थानो ज आत्मा छे, ए जाणी भूने
गुन संतोष थाय छे. जैन वर्णना सगळो कार्यवाहको
तरफ आवोज प्रेम सर्व जैनो तरफथी बताववामां
आवे अने तेथी त्हेमनी हयातीमां ज त्हेमनां शुभ कार्यों
सफल थवा पामे ए ज मारो प्रार्थना छे. कारणके
जाहेर कार्यवाहकोनी कदरदानी थवी एज कार्याना
विनयनो चावी छे.

शकराभाइ मोतीलाल शाह.

प्रकाशक, ‘ जैनहितेच्छु ’

મન શાહના સ્વર્ગવાસના નવ પગલા મળેલા મુનિશ્રી
 કચ્છ આઠકોટી સંપ્રદાયના વિદ્વાન મુનિશ્રી ત્રિલોકેન્દ્રજી
 સ્વામી નરફયો

શ્રીયુત મોતીલાલને નિવાપાઠક્રિઃ
 તથા લાગતા વળગતાઓને આદ્યોચ્ચન.

—૦૦૦—

હરિશ્ચી ૭૬—

“ત્વરિત ગતિએ રાત્રિ પીતા નુન્ય કિંદા ર-
 “વિકસિત યઈ દીપા રે’ગે નગાજ-કુન્દેન રે,
 કષ્ટ અવતરી એવી આના નિંદે રમણ ના’ડી
 અરણ્ય ઉચ્ચે એ આરામ વિદ્યા વા’ડી.”

મન્દાકાન્તા.—

ધીમા ધીમા હિરણ્ય ગિતા વિખગતાં હતા ન-
 જગી લોકે અજગ નવી, લાગતા ધન-રાતે.
 ઓચી તી ત્યા ઝટપટ, આંધા વાળી કાળી આપા,
 અધારાના પડ ફરી વળ્યા, ગોક મર્ચા બારી.

સાદુલવિકીડિત —

ગાતિ દેશ સ્વધર્મ અર્થ અનતા જેણે પ્રયત્ન કર્યા,
 આર્થત્યાગ, પરાર્થ પ્રાપ્તિ, શમતા, કંથ્યા ગુણે દાખવા,
 માહિત્યાબુધિમા નિમગ્ન બનીને એવા પ્રસત્યા ફરી,
 મોતીલાલ જતા જિનાગમ તણી નિગ્નેજ ભૂમિ યઈ

વસતનિલકા —

અદષ્ટ દષ્ટ યઈ તે ટકી સ્વરૂપ કાળ,
 પાછુ અદષ્ટ મહિ મર્ચ વિલાઇ જાય,
 અદષ્ટ-દષ્ટ-વળી નષ્ટ થતા જતા આ,
 હા ! આન્તિભૂત જગમા ત્યજ સર્વ આશા !

શિખરિણી —

અવિનાશી તત્વ, વિવિધરૂપ નામે વિચરતુ—
 છતા આત્મરાતે, હૃદય નહિ નિ દુર અનતુ,
 તરંગો આશાના ખળખળી રહ્યા આ હૃદયમા,
 મનઝી કાર્યાર્થા નરવર સધાવે, દુષ્પ મહા !

મન્દાકાન્તા:—

ના ના ત્હારે હૃદયગળને ભોંરે યે છોડી દેવું,
ના ભાવીના બધથી હંકવું ધીર । સ્વામ્યે રહેવું,
વાક્ર કાયા ને પુનિત હૃદયે શુદ્ધ કાર્યો કર્યા છે,
કર્તવ્યોનુ કરજ ચૂકવ્યુ, ભીનિ શી તેહને છે ?
ત્હોએ પ્રેમી હૃદય અળતું મ્નેહના ગધનોથી,
સ્વાર્થત્યાગી પરમગૃહીત્વો ધર્મ ના ના અમ્હારો,
કિંતુ કર્મે શરિર નિરમ્યાં કર્મ ને પાળનાર,
કર્મચક્રે અવશ ભમવું ભાગ્ય એ માનવીનુ.

શિખરિણી:—

અમ્હારા કુળાં એ હૃદય નિરખી શૂન્ય અનતાં,
વિધિની ઇચ્છામાં મુધિર યર્ધ ના મૌન ધરના,
જગે જન્મ્યુ તેનો વિલય નડી છે કોઈક દિને,
વિધિની ઇચ્છાનાં અનુસરણમાં મૌન ધરીએ.
યયાં જન્મો મર્ણો વર્ણો પણ યશે આપણ તણા,
સુખે દુઃખે ક્યારે અકલિત દશામા ભગવા,
અનાદિ કાળેથી ફરો ફરો જગચ્ચક્ર ફરતું,
દીકું બાણ્યું માણ્યુ ક્ષણિક સપતું સો યતું જતુ
ભલે છૂટા-છેટા ભજજળનિધિમાં જગું યતા,
વિયોગે સયોગે દુઃખ સુખ દશા આમ સહતા,
અનાદિ અસાને દૃઢ યર્ધ મતિ એત્રી પણ શુ -
વિનાગે સ્થૂલોના અજર અમગતમા પલટશું ?

વસંતતિલકા —

લીધા અનેકવિધ જન્મ સુભોગ માણ્યા,
પાળ્યાં અનેક મુત-પુત્રો કહીં પિતા-મા,
સ્ત્રી ભોગવી કહીં પતિ પણ ભોગવ્યા છે,
સમાનથી પ્રણયોને રીઝવ્યા ઘણા છે.

મન્દાકાન્તા —

એ ક્યાં સર્વે ? તમતણી દશા શી યતી રે ગઇ છે ?
જોયા છે કે નજર સમીપે ઝીડી ચાલ્યા ગયા જે ?
કોઇ આવે ગમન કરતું, કોઇ તૈયાર યાતું,
આ નિશ્ચે છે અઝય કર્મ તો પાન્યના સધ જેવું.

મોં મં શાહના સ્વર્ગવાસ સળધમા મુનિશ્રીના પેા ૧૧

જે જે કાળે વિધિવમળમા જ્યા તાણાતું જ્યાય,
ત્યા ત્યા પ્રીતે સ્મર વીર પ્રભુને નિત્ય મન્દાર્ય મેં,
અર્પી બુદ્ધિ મન તન સધળુ આત્મરૂપે ગળી જન,
પામે જેવો પ્રણયરસથી વેળ તેવો મશ જન.

અનુબંધુ—

વિશ્વમાયા સમા વિશ્વે, અભિમાને ન રાચવુ,
સમત્વે દ્વંદ્વ સંહારી, ચ્વકર્તવ્યે વત્તા જનું

મન્દાકાન્તા —

પામો પામો વિબુધ જીવ એ શાન્તતી ગાન્તિ પામો !
તેના જ્ઞાની સ્વજન સધળા પ્રાપ્ત કર્તવ્ય માટે !
“ સ પે જ પે જિનવર મજતા જૈન જાને વધે યા ”
મોતીલાલે નિજ જીવનમા ભાવી છે ભાવના એ

અનુબંધુ —

ફોજો એ ભાવના શિશ્વ ! કર્મચોગી ખનો રાહુ !
શાન્તિ મર્વત્ર દેલાઓ ! શાન્તિઃ શાન્તિ સદા વદ.

પાલણપુર સંઘ તરફથી તથા લિંવડી સંપ્રદાયના શતાવધાની
મુનિ શ્રી રત્નચંદ્રજી સ્વામી વગેરે તરફથી.

સ્વધર્મી મુગ્ધ બન્ધુ !

આપના માનવત પિતાશ્રી મોતીલાલભાઈના સ્વર્ગવાસની
ખબર ‘પ્રજ્ઞબધુ’ પત્રમા વાચી અત્રેનો સઘ તથા મહારાજ ની
૭ શ્રી ગુલાબચંદ્ર સ્વામી તથા પડીત અવધાની મુનિશ્રી રત્નચંદ્રજી
સ્વામી દીલગીરી દર્શાવે છે. મરહુમે સ્થાનકવાશી જૈન કોમની લગ-
ભગ ૧૬ વર્ષ સુધી તન-મન-ધનથી ધણી જ ઉત્તમ પ્રકારની સેવા
બજવી છે. આપણી આખી કોમને તેઓના જેવા નિરુપદી નરની
ધણી જ ખામી પડી છે તેઓશ્રીના ઉત્તમ ગુણોનો આપના સઘળા
કુટુંબ ઉપર પ્રકાશ યાઓ અને તેઓના આત્માને શાન્તિ મળો એમ
ચાહીએ છીએ.

મેવક

જીવા ઈશ્વર ભણસાળીના વદે વીરમ્

લિંબડી સંપ્રદાયના મુનિ શ્રી છોટાલાલજી સ્વામી તરફથી.

મરી જાવું તે શુ ? જગત સહના બન્ધ તજવા,
કંઈ જિંદગી ઉડી અનુપમ સુખો નિત્ય ભજવાં;
મોઠી એ નિદ્રામા મનુજ ઉરનાં દુ.ખ રાખવા,
કંઈ રૂડા સ્વપ્નો અતિ મધુર દષ્ટિ નિરખવાં !

જે દેહ ‘ મોતીલાલભાઈ ’ એવા નામથી જોળખાતો હતો-સ્થૂળ દષ્ટિએ દેખાતો હતો તે દેહના પરમાણુઓ કે જે અમુક કાળથી એકઠા થયા હતા તે પરમાણુઓ થોડા દિવસ ઉપર જૂદે જૂદે રૂપે વિખરાઈ ગયા છે, પરંતુ તે ધરમાં જે આત્મા આવી વસ્યો હતો તેણે અનુકરણીય જીવન ગુન્નર્યું છે અને પોતાની પાછળ સ્મરણ ચિન્હો મૂક્યાં છે. કરેલા શ્રુત્ય કાર્યોના સુદર પરિણામ ભોગવવા અને વિશેષ શક્તિ પ્રાપ્ત કરવા તેણે પ્રયાણ કર્યું છે. તેથી જો કે સ્થૂળ દષ્ટિએ જોના એક કાર્યદક્ષ અને ઉચ્ચ જીવન ગુન્નરનારની ખોટ પડી છે અને તેથી સહદયીને ખેદ થાય એ પણ સ્વાભાવિક જ છે, પરંતુ તેમણે કરેલ કાર્ય તરફ નજર કરતા તેઓનું નામ અમરત્વને પામેલ છે અને તે રીતે તેમની હૈયાતી ચાલુ જ છે. એમના પ્રશસકો અને અપક્ષપાતી દષ્ટિવાળાઓ જાણીને સતોષ પામ્યા છે. તેઓ મરણ સમયે શાંતિ પામી શક્યા હતા એટલું જ નહિ પણ મરતા મરતા પણ દાનપુણ્ય-દિનુ બાથું સાથે લેતા ગયા છે. એમની હવે પછીની મુસાફરી પણ સુખ રૂપજ થશે એમ આપણે સારી રીતે માની શકીએ છીએ, અને આપણી તે આશા સફળ થાઓ ! અસ્તુ !

સ્થાનકવાસી જૈન કોમ જે વખતે અન્યની અપેક્ષાએ ધણું બાગે અધકારમા હતી એટલું જ નહિ પણ ખુદ સ્થાનકવાસી જૈનો પોતે જ પોતાના અધર્મીઓને પીછાણતા નહતા અને આપણે ઉત્તર-તિના માર્ગમાં ચઢીએ છીએ કે અવનતિના માર્ગમા બગડીયે છીએ તેનું પણ જ્ઞાન નહતું તેવે સમયે, જોઈતાં સાધનોના અભાવે, માત્ર માનસિક બળથી ‘ જૈનહિતેચ્છુ ’ નામનું ખરેખર જૈનોનું હિત જ કરનાર માસિક પત્ર કહાડી તેને અનેક મુશ્કેલીઓ વચ્ચે ચાલુ રાખી જૈન ધર્મની અને જૈનોની જે સેવા મળુમે બજાવી છે તેનો ખર્ચો આત્મિક શાંતિના રૂપમાં તેમને મળી જ ચૂક્યો છે, પછી ભલે જ્ઞાન-સ્વામી ગતિના અભાવવાળા આત્માઓ તેઓની ઘર ન કરી શક્યા

હોય, તો પણ તેઓ દ્રવ્ય લાભ નહિ પરંતુ આત્મિક લાભ— 'જ્ઞાન લાભ' તો ઉત્તમ રીતે પ્રાપ્ત કરી નહયા છે એ નિઃશંક વાત છે. જો તેઓ એવા બળવતું તેમજ માસિક પત્ર આજે જ્ઞાન રીતે જોતાં અને જનસમાજની સુધારણા માટે હજી વિદ્યમાન છે અને તેને પ્રતિનિધિ વધારે ઉત્તમ બનાવવા તેમના વિદ્વાન પુત્ર શ્રીયુત વાડીલાલના પ્રયત્ન દરશે જ એ આશામાં આપણે સંતોષ માનવાનો છે. મોતીલાલના અમર આત્માને શાંતિ મળે અને એમના ગુણ કાર્યને વિશેષ વિસ્તરે બનાવવા મથતા તેમના પુત્રને સફળતા પ્રાપ્ત થાઓ એ જ અનકે છુતી યાચના છે.

દરિયાપુરી સમુદાયના મુનિ શ્રી મૂલ્લંચંદ્રજી તરફથી.

પ્રતિદીન ધર્મેન્નતિ કરનાર મુશીલ શ્રાવક વાડીલાલબાઈ,

સુરત બહરથી લી. ઝવેરી ફેલોશાઈ હોરાગદના ગણપતેન્દ્ર નાયકશો. અત્રે ખીરાજતા મહાપુરુષ પંડીતરાજ બાળપ્રજાનારી રી ઉત્તમચદ્રજી સ્વામી તથા શ્રી મૂળચદ્રજી સ્વામી દા. ૮ ને મોતીલાલ બાઈના સ્વર્ગવાસની ખબર મળતા ઘણો ખેદ થયો છે. કાળની કળા વિચિત્ર છે. શરીર અને આત્માનો વિયોગ એ સ્વાભાવિક જ છે. રાજા મહારાજને પણ મરણને શરણ થવું પડે છે મરણમની પેઠે જેમણે ધર્મસેવા કરી હોય છે તેમના નામ અમર થાય છે. નાટ આત્મસ્થીરતા દૃઢ રાખવી નામીયા ફળમાં જન્મ પામી મરણમે જેન ધર્મની જે સેવા બળવી છે તેવી બળવનારા બહુ યોડા જ માણસો. જડશે મુનિશ્રી મૂળચદ્રજીએ મરણમનાં સત્કાર્યો અત્રે કેટલાક શ્રાવક શ્રાવિકા સમક્ષ કહી સમજાવ્યાં હતા, જે સાંભળી શ્રોતા જનોએ મરણના મૃત્યુથી ઘણી દીલગીરી બતાવી હતી.

મુનિ બહુ! મહારાજશ્રી ઇચ્છે કે મરણમનાં આરબેલાં ધર્મ-સેવાના કામો આપના જેવા તેમના સુપુત્રોના હાથે ચાલુ રહે અને વિશેષ વિજયી થાય.

ઉત્તમ સંબંધ.

જો આપને કાડ, કવર, નોટપેપર, કુમકુમપત્રિકા, પુસ્તક વગેરે હજી જનનુ છપાવવાનું કામ સરવું અને સુદર કરાવવું હોય તો લખો:—

પોપટલાલ મોતીલાલ શાહ.

સારંગપુર—અમદાવાદ.

पंजाबना उपाध्याय पद धारी मुनि श्री आत्मारामजी महाराज तरफथी.

श्रीमान् परमहितैषी जैन संघके उद्योत्तक वाडीलालजी !

आपके पूज्य पिताका वियोग सुन कर हृदयको असह्य दुःख हुआ. जैन धर्ममें एक और भी रत्न पुरुषकी क्षति हो गई, हा शोक ! यह संसार अनित्य है, मृत्यु सबको देख रहा है, परन्तु जिन्होंका आपके पिताश्री जैसा समाधि मृत्यु होता है उनको धन्य है. मोतीलालजीने जो धर्मसेवा की है अलवर्ता प्रशंसनीय है. हम इनकी आत्माको शांति चाहते हैं. आपको और संघको इनके वियोगसे बड़ा नुकसान पहुंचा है. मगर आपको उपदेश देनेकी हमें कोई जरूरत नहीं है, क्युं कि आप स्वयं विचारवान है.

अपनी गिरी हुई समाजका खयाल करो. उठो, आप शूरवीर है, ज्यादा हम क्या कहें? अखवार व मिशनका काम हिमतसे शुरू करो.

दक्षिणमां जैन धर्मनो प्रचार करनाश मुनिश्री अमोलकृषि तरफथी.

'दिगम्बर जैन' मासिकके अंकमें जैन प्रभावक श्रावकजी मोतीलालजीके स्वर्गवासका समाचार पढ़ कर मेरा हृदय बड़ा ही विन्न हुआ है. सत्यवादी, सरल स्वभावी, कविरत्न, शास्त्र-कोविद और सर्वे जैन प्रभावक भाई मोतीलालजी जैसे तर-

रत्नकी स्वामीसे हमारे साधुमार्गी धर्ममें बड़ी जबर हानी हुई है। मरहूमकी आत्मा तो मुकृत्य संचय लेकर गई है सो मुग्य शान्तिमें ही होगी, तो भी मैं इसकी विशेष शुखशान्ति चाहता हूं, और आप उसके वियोगसे संघको जो स्वामी हुई है सो पूर्ण करनेको समर्थ हो इससे उमीद करता हूं कि आत्म-ध्यानमें दूर रह कर मरहूमकी आत्माको संतोष मिले और जनेऊ जैनोंकी आत्माको धर्मका लाभ पहुंचे वैसे कार्यमें लक्ष देते रहोगे।

तार संदेशा.

(१) अजमेरनी श्री अवे० स्था० वनदिनारिणी भगवा
तरक्षयी —

Intense sorrow and deep regret for the death of your worthy father. Please have consolation

(२) भुंअधनी स्थानकवासी जैन गोर्डी भगवा भगवा
भोर्डी तरक्षयी —

Tendering heartfelt condolence for your father's sad demise.

(३) सीकगवाड डॉन्शर-सना सयुक्त मेडेटरी श्रीयुत राज-
बाबु डिभती तरक्षयी —

Sincerely sympathising with your family having heard Motilaljee's death.

(४) अगसरा (अडियावाड) निवासी भी श्रीधरबाब
अजीदास तरक्षयी —

Extremely sorry at hearing father's death
Hearty consolation

(૫) કોચીનના ' જૈન મિત્ર મંડળ ' તરફથી :—

Extremely sorry for Motilalbhai's death.
May he obtain peace '

(૬) રંગુનથી મી. સી૦ વી૦ ગલીઆરા તરફથી :—

I deeply regret sad demise of your worthy
father and offer sincere condolence.

(૭) કરાચીથી મી૦ ગુલામચંદ મહાદેવ પારેખ તરફથી :—

Very sorry to hear father's death May
he rest in perpetual peace

(૮) સીકંદ્રાબાદથી મી છોટાલાલ ચતુર્ભુજ તરફથી :—

Heartfelt sympathy from family for the
sad bereavement.

જાણીતા પત્રકારોની દીલસોજી.

‘બોમ્બે ક્રોનિકલ’ (The Bombay Chronicle)
નામનું જાણીતું રોજીતું ઇંગ્લીશ પેપર તા. ૬ ઓગસ્ટના અકમા
લખે છે કે —

DEATH OF MR MOTILAL M SHAH

A WELL-KNOWN JAIN REFORMER.

The death occurred on the 1st proximo
of Mr. Motilal Mansukhram Shah, the pro-
prietor of the “Jama Hitechhu”—a magazine
of the non-idol-worshipping Jaina Community,
at Ahmedabad. The deceased has been working
in the interests of the five lakhs of Jains for
the last 15 years, with his son Mr Vadilal,
whose social, religious and educational efforts
have been successful in creating a new life in
the community.

The late Mr Shah was born in a wealthy Jain Bania family, but had experienced many ups and downs of life, chiefly due to the great flood of the river Sabarmati, which took away all his property. He educated himself by means of books on prosody, literature, religion, law and physics. He wrote a Gujarati Dictionary of rare and obsolete words and it was sanctioned as a prize and library book by the educational departments of Bombay and Baroda. He also compiled a Jaina Dictionary of Magadhi words with full explanations, and published many other useful books such as "Moral Tales," "Prevention of animal food," translations of several Jaina Sutra, etc. He also conducted his monthly magazine the 'Jain Hitechhu' for about 15 years. His writings were always full of reasoning and extremely simple. He has written several poems also.

Without any knowledge of English, he satisfactorily served as a Municipal Secretary for some years. The rough and rugged course of life that was destined for him, the various difficulties which he had to combat with throughout his life, and the strain of mental work told on his health and he was confined to bed for the last five months, and notwithstanding the best medical help available at Ahmedabad, he passed away on Friday.

મુંબઈનું ગુપ્તસિદ્ધ 'ગુજરાતી' પત્ર તા. ૨૦ મી ઑગસ્ટની 'એક પત્રકારનો સ્વર્ગવાસ' એવા મથાળા નીચેની 'નોંધ'માં જણાવે છે કે:-

મહુમ મી૦ મોતીલાલ જૈન સાહિત્યની સારી સેવા બજાવવા ઉપરાંત જૈન કોમના સુધારામાં પણ સારો ભાગ લીધો હતો એક જાણકાર ગૃહસ્થે તેમના ગુણાનુવાદની જે નોંધ આપી છે તે ઉપરથી તેમના કાર્યની ખીજાન યદ્ય શકશે.

પદ્મ વર્ષથી પ્રસિદ્ધિ પામેલા " જૈનહિતેન્દ્ર " પત્રના માલિક મી૦ મોતીલાલ મનમુખરામ ગાહ પદ્મ વર્ષની ઉમરે શુક્રવાર તા. ૧ લીએ ગુજરાતી જવાથી સમગ્ર સ્થાનકવાસી જૈન કોમને બારે ખામી પડી છે. મરહુમે ગુજરાતી ભાષા અને સાહિત્યની, જૈન શાસ્ત્રોની અને સ્થાનકવાસી જૈન કોમની સારી સેવા બજાવી છે ગુજરાતી તર્મ કોષમાં નહિ આવેલા શબ્દોનો સંગ્રહ કરી તેમણે બહાર પાડેલા 'શબ્દાર્થ કોષ' મરકારી તેમ જ ગાયકવાડી કેળવણી ખાતામાં મજૂર થયેલા છે. 'પ્રાણી હિંસા અને પ્રાણી ખોરાક નિષેધ' નામનું નમુના ૩૫ પુસ્તક લખીને તથા તેનો પ્રચાર કરીને તેમણે મેંકડા માણસોને માંસાહાર અને ઘાતકીપણાથી મુક્ત કર્યા હતા. તેમણે જૈન શાસ્ત્રોનાં ભાષાતર કર્યા હતા, તેમજ એક 'જૈન કોષ' કે જેને માટે હજી કોઈએ જોઈએ તેવો પ્રયાસ કર્યો નથી તે પણ તેમણે છેલ્લા ૬ વર્ષથી લખવા શરૂ કર્યો હતો અને લગભગ પુરો કરી રાખ્યો છે જુના 'રામ-રાસ'નામના ગ્રંથનું સંશોધન કરી બહાર પાડીને એમણે જૈન સાહિત્યની સારી સેવા બજાવી છે તે ઉપરાંત સરળ ભાષામાં નીતિનો ઉપદેશ આપવા માટે સદુપદેશમાળા, મોની કાવ્ય વગેરે પુસ્તકો રચી બહાર પાડ્યાં છે તેઓ ગર્ભશ્રીમંત હતા જાતે દશા શ્રીમાળી શ્રાવક વણીક હતા. પાછળથી સાબરમતીના મોટા પુરમાં જે ઘણા કુટુંબો પાયમાલ થયા તેમાં તેમની સઘળી મીલકત તણાઈ ગઈ હતી પરંતુ એક સનદી વકીલ, વૈદ્ય તથા ગ્રંથકાર તરીકે અને પોતીકી જમીન ખેડાવનાર વ્યાપારી તરીકેની તેમની આવક પોતાનું બહોળું કૂટુંબ નીભાવવા માટે પૂરતી થઈ પડતી. તેમણે અગ્રેજીના જ્ઞાનવગર પણ કેટલોક વખત એક મ્યુનિસિપલ મેજિસ્ટ્રી તરીકેનું કામ ધણુ જ સતોષકારક રીતે બજાવી ખા. બા. બમનજી એદલજી મોદી તથા રા. બા. મોતીલાલ ચુનીલાલ અને ખા. બા. એદલજી ડોસાભાઈ જેવા અમલદારોનાં ઉત્તમ સર્પીશિક્ષે મેળવ્યા હતા. તેમના પુત્ર મી૦

જાણીતા પત્રકારોની દિલ્લોટ.
 નાડીલાલ સ્વા જૈન કોમના એક અધ્યાપીક અને પાત્રિક પત્રના
 પ્રથમ જન્મમતા હોવા ઉપરાંત કેળવણી અને ધર્મચુધારા તથા
 સંસારસુધારાના કામોમાં આગેવાનીભર્યો ભાગ લે છે, અને મુખ્ય
 ખાતે મીલ-જન સ્ટોરની હંકાન ચલાવે છે. તે સિવાય તેઓ ખીન્ન
 મળી એકઠરે પાંચ પુત્રો પોતાની પાછળ મુકતા ગયા છે. અને
 આશ્વિ સામે ટક્કર ઝીલવાને લીધે તથા માનસિક બોજને વધારે લેવાને
 લીધે તેમનું શરીર છેલ્લા કેટલાક વર્ષથી ધસાવા લાગ્યું હતું, અને
 છેલ્લા ૩ માસથી ના શેર હુધ ઉપર રહી ખીન્નનાવન થયા હતા
 પોતાની હયાતીમાં જ તેમણે જુદા જુદા રોગોના મુઠાર રૂપ ભરે
 અને જૈન ખાતાઓને સહાય આપી પુન્યપાત્ર કર્યું હતું અને નરે
 પર્યંત પરમાત્માનું સ્મરણ અને ભક્તિભર મોક્ષનું પદ પોતાની
 સમક્ષ કરાવ્યું હતું, છેવટ તેઓ જીવ બધ થયા હતા પાંચ તે પદ
 પૂર્વક સામળતા હતા પરમાત્મા એમના આત્માને તાતિ આપે.

જૈન શ્વેતાચ્ચર ડૉન્કરેન્સ તરફથી પ્રગટ થતા 'ડૉન્કરેન્સ
 હૈરેલ' પત્રના ઓગસ્ટના અંકની નોંધમાં તે પત્રના સુદૃઢ જ્ઞાન-
 રસી સમ્પાદક લખે છે કે—

જૈન સાહિત્યે શુભાવેલો એક વૃદ્ધ સેવક.

જૈન સાહિત્યની સેવા બજાવનારાઓ ગણ્યાગાંડ્યા જ છે, તેમાં
 પશુ ગણીતાં ૧ લી ઓગસ્ટે એકની સખ્યા ઓછી થઈ છે, જે
 જાણી અમને ધણી દીલગીરી યાચ છે જૈનકોપ માટે ૧૦ વર્ષ સુધી
 અયાગ પરિશ્રમ ઉઠાવનાર, 'રામ-રાસ' જેવા જૂની જૈન ગુજરાતી
 ભાષાના સાહિત્યનું સરસ સંશોધન કરનાર, આડેક જૈન સંતોના
 નાયાતર લખનાર, વૃદ્ધ અને ઠરેલ જૈન લેખક શ્રીયુત મોતીલાલ
 મનસુખરામ શાહ અમદાવાદ મુકામે ઉપર કહેલી તારીખે સ્થૂલદેહ
 ઝેડી ગયા છે તેઓએ 'પ્રાણીહિંસા અને પ્રાણીજોરાક નિષેધક'
 નામનો, એ વિષય ઉપર સઘળી દિશાથી પ્રકાશ નાખનારો ગ્રંથ
 તાર જ સમગ્રની હતી, કે જે પછી તે પુસ્તકના ઉતારા કે અવકુ-
 રંજી તરીકે ખીન્ન ગુજરાતી પુસ્તકો થવા પામ્યા હતા 'સદુપદેશમાળા'
 નામનો નૈતિક ઉપદેશ માટે યોગ્યતા તેમનો કયાગ્રથ અને નર્મ-

કોપમાં નહિ આવેલા ગુજરાતી ભાષાના શબ્દોનો સંગ્રહ કરી તેમણે છપાવેલો ‘ગુજરાતી શબ્દાર્થકોષ’ (કે જે સરકારી તેમજ ગાય-
કવાડી કેળવણી ખાતાએ મજૂર કર્યો છે) તથા તેમના કેટલાક ઉપ-
દેશી સરળ કાવ્યો, એ સર્વ, તેમનું નામ તેમના વાચકોના હૃદયમાંથી
બૂલાવા નહિ દે એમ અમને વિશ્વાસ છે. તેઓ સ્થાનકવાસી જૈન-
ધર્મ પાળતા ખાનદાન કુળમાં જન્મેલા હોઈ તે વર્ગની સેવા એમણે
ખડુધા કરી છે તથા એ વર્ગને ‘જૈનહિતેચ્છુ’ માસિકકાગઝાખાનો
ગોખ પહેલવહેલો આજથી ૧૫ વર્ષ ઉપર તેમણે જ લગાડ્યો હતો
અને આજસુધી એ માસિક ઘણું સાફ કામ બજાવી રહ્યું છે.
તેઓ સ્વભાવે મીલનસાર, સતત ઉદ્યમી, સાહિત્યપ્રેમી અને ઘણા જ
સાદા હતા અને એમની સલાહ ઘણાને ઉપયોગી થઈ પડતી, ભાઈ-
બધ જૈન, દિગંબર જૈન, ગુજરાતી, તેમજ ટાઇમ્સ, કૌનીક્લ વગેરે
પત્રોએ એમના મૃત્યુ માટે ખેદ બતાવ્યો છે એમ અમે પણ આવા
ઉપયોગી સાહિત્યસેવકના વિયોગથી અમને થતું દુઃખ છુપાવી શકતા
નથી; અને એમના આત્માને શાન્તિ મળે એમ ઈચ્છ્યા વગર રહી શકતા
નથી. દીલાસો લેવા જેવું છે કે, મરહુમ પોતાની પાછળ પાંચ પુત્રો
મૃકતા ગયા છે, જેમાંના વડા પુત્ર મીં વાડીલાલની જોળખ જૈન
સમાજને કરાવવી પડે તેમ નથી; કારણ કે જૈનસમાચાર, જૈનહિતેચ્છુ
અને હિંદી જૈનહિતેચ્છુ એમ પોતાના ત્રણ પત્રોદ્વારા કેટલીક વખતે
જૈનના ત્રણે શ્રીરકાને જમાનાને અનુસરતી સલાહો આપીને તથા ખાસ
કરીને સ્થાનકવાસી જૈનવર્ગ માટે સઘ મુધારા, જ્ઞાતિમુધારા અને
વિદ્યાપ્રચારને લગતી હીલચાલો ઉપાડીને તેમણે પોતે પોતાની જોળખ
અત્યાર આગમ્ય જૈન સમાજને સારી રીતે કરાવેલી છે મરહુમના
મૃત્યુના ખીજાના પાસે બેસીને ઉક્ત યુવાને ‘મહાત્મા ભિશન’ નામની
જે સસ્થાની યોજના ઘડી છે અને જેમા પોતે ૩ વર્ષ મુધી વગર
પગારે કામ કરવાનું વચન આપ્યું છે તે યોજના ગયા મામના જૈન-
હિતેચ્છુમા વાચનારને એમ લાગ્યા વગર નહિ જ રહે કે ઉત્પાદક
તેમજ મોક્ષફલદાયક એન બંને પ્રકારના જ્ઞાનના પ્રચાર માટે એવી
ગ્રંથ મગીન હીલચાલ વગર આ જમાનો ચલાવી શકે એ આશા
કાકટ છે આ યોજનાને તે વર્ગ પૈકીના સ્વધર્મોભિમાની જનોએ વધાવી
ધરી જોઈએ છે અને વ્યવસ્થાપક કમીટી નીમીને ૧૩ માટે શરૂઆત તાકીદે
કરી જોઈએ છે સ્વેતાચ્ચર મૂનિપ્રજ્ઞક વર્ગના પણ કેટલાક નાના વિચા-

જાણીતા પત્રકારોની નિવૃત્તિ

રફો પોતાના સ્વધર્મશ્રોમા ઉપર કંઈકુ ગન્ને પ્રકારનું જ્ઞાન કેવા વા
ના આશયથી એક યોજના ધડવામા પુ'યાયા છે, જે નુમનુચ્ચ છે
આજનો જમાનો લોકસેવામા પ્રભુસેવા સમજવાનો છે, અને જેને
શુભવિચારોનું વાતાવરણ ફેલાવીને : પોતાના ક્ષયપડે સમાજની
પ્રગતિના સાધનરૂપ બનીને સમાજના ઉપકારી થવે તેમના જ નામ
અમર રહેશે, માત્ર વિદ્યા કે લક્ષ્મીના ભારવાહકોને યા: કર્યા નો
કોઈ નવર થશે નહિ.

પ્રવે. સ્થાનકવાસી જૈન ઝોન્ડરન્સ પ્રકાશના ના. ૧૬ આ-
ગોષ્ઠરના અકમાં તેના અધિપતિ લખે છે કે—

સ્વ. મોતીલાલ મન સુખરામ શાહ.

આજથી શુભારે ૧૫ વર્ષની વાત ઉપર જ્યારે આપણી કોમના
એક પણ પેપર હસ્તી ધરાવતુ ન હતુ ત્યારે આ નરરત્ને અને
મુશ્કેલીઓ વચ્ચે 'જૈનહિતેચ્છુ' નામના માસિક પત્રને જન્મ આપી
જૈન સમાજની જાહેર સેવાની શરૂઆત કરી હતી અને પશ્ચાતના
વહેવા સાથે અન્ય પત્રકારોની હરિકાઠમા તેઓ ઉચ્ચો દરજ્જે ભોગ
વવા ભાગ્યશાળી નિવડયા હતા

માસિક ચલાવવા ઉપરાંત નિવૃત્તિનો સમય તેઓ ત્રીકોપચોળી
પુસ્તકો રચવામા યુગ્મરતા એમનું રચેલું "પ્રાણી હિસા અને પ્રાણી
ખોરાક નિષેધ" નામનું પુસ્તક સમય વિદ્વાનોને પાતુ આવર્ષ
પમાડે એવી ઉત્તમ શૈલિથી લખાયલું છે. સરકારી તેમજ ગાયક-
વાડી કેળવણી ખાતાએ મજુર કરેલો "યુગ્મરાતી સંસ્કારકોપ" પણ
તેમનોજ રચેલો છે. "સદુપદેશ માળા" કે જેમાની રસમય અને
બોધક વાર્તાઓ વાચક વર્ગના હૃદયપટ પર નીતિની ઉડી છાપ
પાડે તેવી છે લેખકની સાથે તેઓ કવિ પણ હતા. "મોતી કાવ્ય"
એ એમનાજ હૃદયનો ફોટો છે.

સાહિત્ય ક્ષેત્રમા તેમણે જે કાંઈ કર્યું છે તે અવખત બહુ ઝાઝા
પ્રમાણમાં નથી, છતાં જે કોમમા, જે જમાનામા અને જે સંજોગો
વચ્ચે તેઓએ સાહિત્યસેવા બજાવી છે તે જોતાં તેમનો પ્રયાસ
વિશેષ પ્રશંસાને પાત્ર ગણાય.

મહુમના વડીલ પુત્ર મિ. વાડીલાલભાઈએ એમના પિતાશ્રીની
સુરાદ પાર પાડવા અત્યંત પ્રયત્ન કર્યો છે મિ. વાડીલાલભાઈના

નામથી જૈન કોમ એટલી બધી સુપરિચિત છે કે તેમના માટે અત્ર વિશેષ નહિ લખતાં માત્ર એટલું જ બસ યશ કે મહુમ પોતાની પાછળ એક સમર્થ સમાજસેવક અને બાહોશ સાહિત્યસેવક મુકતા ગયા છે, કે જેમની સેવા એમના વિરહ દુઃખનું શાન્ત્યન કરાવી શકે તેમ છે.

સ્વેતામ્બર (મર્તિપૂજક) જૈન વર્ગના સામાહિક પત્ર 'જૈન'ના તા. ૧૦ ઑગસ્ટના અકમાં નીચે મુજબ 'અધિપતિની તોધ' જોવામાં આવે છે:—

મહુમ જૈન લેખક શ્રીચુત મોતીલાલ.

ગયાના આગલા સુકવારે શ્રી અમદાવાદ ખાતે આપણા હુંડીઆ બધુઓમાં વાચન શોખ ઉદ્ભવ કરનાર, સારા લેખોથી બોધનાર શ્રી 'જૈનહિતેચ્છુ' માસિકના પ્રયોજક અને માલીક કેટલાક વખતની માદગી ભોગવી પચત્વને પ્રાપ્ત થયા છે. મહુમની અત સમયે વય માત્ર ૫૫ વર્ષની હતી. અગાઉ તેઓ સરકારી કેળવણી ખાતામાં મહેતાજી હતા અને મહેતાજી તરીકેનું તેમનું જીવન અખ્યાસી તરીકેનું હતું. મહુમ નર્મદાશકરના કોષમાં નહોં મળી આવના શબ્દોનો એક 'શબ્દાર્થ' કોષ' કાઢી તેમણે ગુજરાતી ભાષાની સારી સેવા બજાવી હતી. તેઓએ સવન ૧૮૯૮ ની સાલમાં 'જૈનહિતેચ્છુ' નામે માસિક તે વખતે માત્ર ડેમી ૧૬ પાનાનું ઝાટયું હતું. આ વખતે આપણામાં માત્ર બે ચોપાનીયાં હતા અને એક પાક્કિક કે અડવાડિક તેજ વખતે બધ થયું હતું. પણ હુદિયા ભાઈઓમાં એકે માસિક ન્હોતું. અને આ ભાઈએ પ્રથમ કાઢી ઉત્તમ સેવા બજાવી હતી. તેમના માસિકની પણ કેટલાક સ્પર્ધા કરનારા થયા હતા, પણ બાલકોની માફક બિચારા મરણને શરણ થયાં હતા. આપણા લોકો નવિન કરવાના બદ્યે અનુકરણ કરે છે, પણ આવું અનુકરણ સ્પર્ધામાં ટકી શકતું નથી અને તેથી તેવા સાહસિકો નિષ્ફળ નિવડે છે. ભાઈ મોતીલાલના અતર્પ્ય તેમનું માસિક પ્રથમ પંક્તિનું હતું. થોડા વર્ષ આ માસિક ચલાવ્યા પછી તે માસિક તેમના દિગ્ગરા ભાઈ વાડીલાલ ચલાવતા અને ગયા વર્ષેજ આ ભાઈ મુબાઈ જતા તેનું અધિપત્ય મહુમના હાથમાં આવ્યું હતું. વય થયા છતાં પણ આ ભાઈ મરણ પર્યંત પોતાનું માસિક સારી રિતે ચલાવી શક્યા હતા.

‘ जैन हितैषी ’ नामनु दिगंबर जैन शीरडानु पत्र
 आवणुना अंकमां ‘शोडशमंड स्वर्गवास’ जेवा मयाणानी नोंधमां
 जणुवे छे छे—

हमको यह जानकर बहुत ही शोक हुआ कि अहमदा-
 बादके ‘जैनहितेच्छु’ नामक मासिकपत्रके सम्पादक और श्रीयुक्त
 वाडीलालजीके पिता मोतीलाल मनसुखराम शाहका गत पहली
 अगस्तको स्वर्गवास हो गया । इस समय आपकी अवस्था ५६
 वर्षकी थी । स्थानकवासी जैनसमाजकी और जैनसाहित्यकी
 आपने खूब सेवा की थी । गुजरातीके आप अच्छे लेखक
 थे । आपका गुजराती शब्दकोष सरकारी और बडोदा राज्यके
 शिक्षाखातेमें जारी है । आपके द्वारा सम्पादित होकर कई ग्रन्थ
 भी प्रकाशित हुए हैं । जैनसमाजकी उन्नतिकी ओर आपका
 बहुत अधिक लक्ष्य था । आप पहले एक अच्छे धानिक थे;
 परन्तु पिछले सावरमती नदीके भीषण पूरमें आपकी सारी
 सम्पत्ति नष्ट हो गई थी । पर इस बड़ी भारी
 हानिसे भी आपकी स्थिति शोचनीय नहीं हुई । आपने अ-
 पनी उद्योगपरतासे अपनी गृहस्थिति फिर अच्छी कर ली ।
 लगभग ३ माससे आप बीमार थे । आपने खुब सावधानीके
 साथ समाधिमरण किया । मृत्युके समय आपके सुयोग्य पुत्र
 श्रीयुक्त वाडीलालजी आपके समीप उपस्थित थे । मोतीलाल-
 जीकी मृत्युसे जनसमाजने एक पुरुषरत्न खो दिया.

सुरतखाते प्रगट यता ‘ दिगंबर जैन ’ पत्रनी नोंध.

भडुंभ मोतीलाल मनसुखराम शाह.

अहमदाबादी प्रगट यता ‘जैनहितेच्छु’ पत्रना भाविक अने
 जेउ स्थानकवासी डेगवायवा जैन गृहस्थ भी० मोतीलाल मनसुख-
 राम शाह पोतानी प६ वर्षानी उमरे ता० १ वी अगस्टे गुजरी
 जणुवायी सनअ स्थानकवासी जैन डेगमां मोटी आभी पडी छे.

મરહુમે ગુજરાતી ભાષા અને સાહિત્યની, જૈન સામ્રાજી અને સ્વાતંત્ર્યવાદી જૈન કોમની સારી સેવા બજાવી છે. ગુજરાતી નર્મ કોષના નહિ આવેલા શબ્દોનો સંગ્રહ કરી તેમણે બહાર પાડેલો ‘શબ્દ-કોષ’ સરકારી તેમ જ ગાયકવાડી કેળવણી ખાતામાં મળતું પાંદો છે. ‘પ્રાણીહિંસા અને પ્રાણી ખોરાક વિરોધક’ નામનું નમુનારૂપ પુસ્તક લખીને તથા તેનો પ્રચાર કરીને સેક્ટો માણુમોને માંસાદાર અને માતકીપણાથી મુક્ત કર્યા હતા કેટલાક જૈન સામ્રાજીનાં આગતર કો હતા, તેમજ એક ‘જૈન કોષ’ કે જેને માટે હજી કોઈએ તેના પાયા ઝોઈ નથી, તે પણ તેમણે છેલ્લા ૬ વર્ષથી લખવા તક કર્યો હતો અને લગભગ પુરો કરી રાખ્યો છે. ‘રામ-રાસ’ બહાર પાડીને એમણે જૈન સાહિત્યની સારી સેવા બજાવી છે. તે ઉપરાંત સરળ ભાષાના નીતિનો ઉદ્દેશ આપવામાટે સદુપદેશમાળા, મોતી કાવ્ય ગોર પુસ્તક રચી બહાર પાડ્યા છે. તેઓ એક ગર્ભક્રીમત દશાક્રીમાળા ગાયકવાડી હતા પાછળથી સાબરમતીના મ્હોટા પુરમાં જે ધણી કંટુ મો પાંચમાસ થયા તેમાં તેમની સંધળી મીઠકત તણાઈ ગઈ હતી, પરંતુ એક સનદી વકીલ તરીકે, ત્રયકાર તરીકે અને પોતીકી જમીન ખેડાવનાર વ્યાપારી તરીકેની તેમની આવક તેમને પોતાનું બકોળું કંટુ નિભાવવા માટે પુરતી થઈ પડતી. તેમણે અગ્રેજી જ્ઞાન વગર પણ કેટલોક વખત એક મ્યુનીસીપાલ સેક્રેટરી તરીકેનું કામ ધણું સતોષકારક રીતે બજાવી ખા. બા. બમનજી એદલજી મોદી તથા રા. બા. મોતીલાલ મુનીલાલ અને ખા. બા. એદલજી ડોસાભાઈ જેવા અમલદારોના ઉત્તમ સર્ગીશીકેટો મેળવ્યા હતા તેમના વડીલ પુત્ર મી. વાદીલાલ બા. જૈન કોમના એક અકવાડીક (“ જૈનસમાચાર ”) અને પાશ્વિક પત્રના પ્રથમ જન્મદાતા હોવા ઉપરાંત કેળવણી અને ધર્મ સુધારા તથા સંસાર સુધારાનાં કામોમાં ઘણો જ આગેવાની ભર્યો ભાગ લઈ જૈન કોમની ઉત્તમ સેવા કરે છે અને મુંબઈ ખાતે હાલ મીલ-જન સ્ટોરની દુકાન ચલાવે છે. તે સિવાય તેઓ અને બીજા ૪ મળી એકઠે પાંચ પુત્રો પોતાની પાછળ મૂકતા ગયા છે. અનેક આશ્વતો સામે હમેશ ટક્કર ઝીલવાને લીધે તથા માનસિક બોજો વધારે હોવાને લીધે તેમનું શરીર છેલ્લા કેટલાક વર્ષથી ધસાવા લાગ્યું હતું અને છેલ્લા ૩ માસથી માત્ર બા શેર દુધ ઉપર જ રહી બીજાનાવશ થયા હતા. પોતાની હયાતીમાં જ તેમણે જુદાં

બુદ્ધાં શહેરોનાં શુભારે ૨૫ જાહેર અને જૈનખાતાઓને સ્થાય મોકલવારૂપે પુન્યદાન કર્યું હતું અને મરણ પર્યંત પરમાત્માનુ સ્મરણ અને ભક્તિભર સ્તોત્રનું પઠન કરવા મીઠા વાડીલાલને તેમણે ફરમાવ્યું હતું કે જે સર્વ તેઓ જીમ બધ યવા છતાં લક્ષપૂર્વક સાંભળતા હતા, અને છેવટે સમાધિ મરણ પામ્યા હતા.

પરમાત્મા એમના આત્માને શાંતિ આપે । ।



જૈન, જૈનહિતૈષી, દિગંબર જૈન, આર્યપ્રકાશ એ પત્રોના અધિપતિ મહાશયોએ ઘણાજ લાગણીભર્યા દીવાસાપત્રો લખી મોકલ્યા હતા, જે માટે તેઓના અંતઃકરણથી આભાર માનુ છું. ‘આર્ય-પ્રકાશ,’ ‘ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા’ ‘સુબંધસમાચાર,’ ‘પ્રજ્ઞબંધુ’ વગેરે પત્રોમાં પણ મરહુમ માટે નોંધ લેવામા આવી છે, પણ તે અકો હમણાં મારી પાસે ન હોવાથી અત્રે તેમનો ઉતારો કરી શક્યો નથી.

—પ્રકાશક, ‘જૈ. હિ.’

જાણીતા આગેવાનો શ્રીમંતો, હોદ્દેદારો, વિદ્વાનો અને અન્ય ધર્મી સહૃદય મહાશયોના પત્રો.

સ્વે. સ્થા. જૈન કૉનવેન્સ ઓફીસ તરફથી તેના ઓનરરી સેક્રેટરી શ્રીયુત કુંવર છગનમલજી સાહેબ (ઓનરરી મેજિસ્ટ્રેટ, અજ-મેર) તા. ૨૦-૮-૧૩ ના (જ નં. ૨૩૩૮ ના) પત્રમાં લખે છે—

આપના પિતાશ્રીના કાળધર્મને પામવાના શોકજનક ખચર મળવાથી આહીં ઘણી દીલગીરી ફેલાઈ છે. તેમણે ‘જૈનહિતેચ્છુ’ના અધિપતિ તરીકે ઘણી જનસેવા બજાવી છે, ઉપરાંત કેટલાક પુસ્તકો લખી જૈન કોમમાં વાંચન પુરું પાડ્યું છે. તેમના પચત્વને પામવાથી જૈન કોમે એક બાહોશ માણસ ખોયેલ છે. તેમના આત્માને શાંતિ મળે એટલી વિતરાગ પ્રત્યે અમારી પ્રાર્થના છે.

બવદિય.

K. Chhaganmal.

ઓન. સેક્રેટરી, સ્વે. સ્થા. જૈ. કૉ.

સદરહુ આફ્રિસના એસી. સેક્રેટરી મી. ધારસીભાઈ મુવાઝ્ઝી
સલાહી, આફ્રીશીઅલ પત્ર નં. ૨૩૩૦ (તા. ૨૦-૮-૧૩) ના
લખે છે કે—

શ્રીયુત વાડીલાલની સેવામાં.

જ્યજિતેન્દ્ર, આપના પિતાશ્રીના કાળ ધર્મને પામવાના ગોક-
નનક ખખર મળવાથી ઘણીજ દીલગીરી થયેલ છે. મારી મુવાઝન
વખતનો તેમનો સરળ સ્વભાવ હજુ પણ મને યાદ આવે છે. આ-
પના કામકાજમાં આપના પિતા તરફથી જે મદદ અને સલાહ મળતી
તેની હવે ખામી જણાશે. પરંતુ કાળ કોઈને છોડતું નથી પડેલા ના
મોડુ સૌને ખાય છે, જેથી ભાવીની પ્રજા ઇચ્છાને આપીને વધ
આપતું મીશનરૂપ સુકાન આગળ ચલાવશે.

આપનો,

D. G. Shaghani.

આસી. સેક્રેટરી.

ગુજરાત તરફના, ડૉન્ડરન્સના પ્રાન્તિક આનરરી સેક્રેટરી અને
વડોદરા રાજ્યની ધારાસભાના મેમ્બર રા. બ. કાળીદાસ નારાય-
દાસ તા. ૧૧-૮-૧૩ ના પત્રમાં લખે છે કે—

પ્રિય સ્વધર્મી બન્ધુ ! આપના પિતાના સ્વર્ગવાસના માઠા સમા-
ચાર પેપરોમાં વાંચી અત્યન્ત દીલગીર થયો છું. તેમણે આપણી સ-
માજની જે સેવા બજાવી છે તેની કદર કરવાની જરૂર છે, પછી
તો પ્રસંગ અનુસાર બને તે ખરૂં. તેમની ધર્મ પ્રત્યેની શ્રદ્ધા, સરળતા,
અડગપણું, વગેરે ગુણો ભૂલાશે નહિ. તેમણે કર્તવ્ય યથાર્થ રીતે
બજાવ્યું છે એમ કહેવામાં અતિશયોક્તિ થતી નથી અને આવા કારણોને
લઈ તેમની દેવગતિ થાય તેમાં આશ્ચર્ય નથી તે તેમ થયુંજ હશે, તેથી
આપણે હવે તેમના ગુણોનું અનુકરણ કરવું અને ઇચ્છવું કે તેમના
આત્માને શાંતિ મળે ! તમો ધર્મ ઉપર પુરી શ્રદ્ધાવાળા છો તેથી
આર્તધ્યાનથી દૂર રહી ધર્મધ્યાન તથા શુકલ ધ્યાનમાં પ્રેરાયા રહેતા
હરો એમ હું ધારૂં છું. તમને તેમજ જૈન સંઘને ખરેખર મોટી
ખોટ પડી છે પણ તેમાં કોઈનો ઉપાય નથી માટે દીલાસો
લેશો જાણકારને વધુ જણાવવાની જરૂર નથી. તમારા જાહેર કામોને
હિમતથી આગળ ચલાવશો એટલીજ ભલામણ કરૂં છું.

સ્થાન જૈન કૉન્ફરન્સના કાઠિયાવાડ તરફના પ્રાન્તિક સેક્રેટરી શ્રીયુત અભેચદ વિ. કાળીદાસ વડીલ જેતલસરથી લખે છે કે:—

મે. વાડીલાલભાઈની સેવામાં; આપના વડીલશ્રી મોતીલાલભાઈના દેવગત યયાના ખર્ચ 'ગુજરાતી' પત્રથી જાણી ઘણી દીક્ષગીરી થઈ છે. તેઓ તો પોતાની પાછળ પુષ્કળ સુખી કુટુંબ અને સ્વધર્મસેવા વગેરે સત્કાર્યો મુકતા ગયા છે તેથી તેમનો આત્મા સદ્ગતિને જ પામેલો હશે, પરંતુ તેમની ખામી આપના કુટુંબને તથા જૈનસંઘને જણાયા વગર નહિ જ રહે. તેમની ગેરહાજરીથી આપના કુટુંબને જે અસર થાય તે કરતાં વિશેષગુણી અસર આપણી કોમને થશે. તેમની અનુભવી, કંરેલ, વિચારશીલ સલાહથી સમાજને જે શાયદ અને ઉપદેશ મળતો તે અમૂલ્ય હતો.

પૂજ્ય વડીલશ્રીએ આપણી સમાજની બળવેલી સેવાની કદર કરતાં માટે તેમની યાદગીરીમાં એક ફડ કરવાની સૂચના થતી સભળાય છે, જેથી મને સતોષ થયો છે હું આશા રાખું છું કે એવા નરની સેવાની યોગ્ય કદર કરવા આપણી સમાજના કદરદાન ગૃહસ્થો વિલબ નહિ કરે. સદરહુ ફંડમાં મારા તરફથી રૂ. ૫૦ નોંધશો. *

પરમાત્મા આપના ઉચ્ચાશયો ફલીભૂત કરે અને તેનો લાભ સેવા આપણો સમાજ ભાગ્યશાળી યાય એજ મારી પ્રાર્થના છે.

* આ પૂજ્ય સ્નેહીશ્રીને જણાવવામા આવ્યું છે કે, મરહુમનુ સ્મારક ફડ કરવું એ કામ તેમના પુત્રોનું નથી, અને તેઓ પોતે એવી હીલચાલ કરે તે વાજબી પણ ગણાય નહિ. તે કામ કૉન્ફરન્સ આફીસનું કે કોમના બીજા આગેવાનોનું છે. માટે કાઈ પણ રકમ મરહુમના પુત્રો સ્વીકારી શકશે નહિ. જે જે મહાશયોએ સ્મારક ફંડની સૂચના કરીને મરહુમની કદર ખુઝી છે તથા જે કેટલાક મહાશયોએ શુભ રીતે અમુક રકમ નોંધાવવાના પત્રો લખ્યા છે તેમનો અતકરણપૂર્વક ઉપકાર માનવા સાથે જણાવવામા આવે છે કે, મરહુમના સ્મારક જેવું નવું કામ ચારબવા કરતાં મરહુમને જે કાર્યો પસંદ હતા તે કાર્યો ઉપાડી લેશો તો તેમનું નામ અમર કર્યું જ ગણાશે અને તેમની ખરી કદર ખુઝી ગણાશે. 'મહાવીર મિશન' સ્થાપવા પાછળ જે ખર્ચ કરશો તે મરહુમના સ્મારક પાછળ ખરચ્યા બરાબર જ છે

નાધરોબી (ઇસ્ટ આફ્રિકા) થી જૈન કોન્ફરન્સના રૂયાનિક સેક્રેટરી મી. તુલશીદાસ ડાહ્યાભાઈ લખે છે કે —

આપના પિતાશ્રીના સ્વર્ગવાસના ખબર ‘ગુજરાતી’માં વાંચી અહીંના સઘમાં ભારે દીલગીરી ફેલાઈ રહી છે. અમે અત્રે તમામ જૈનો મરહુમના પવિત્ર આત્માને શાંતિ ઇચ્છીએ છીએ અને આપના કુટુંબપર પડેલા દુખમાં દીલોળનીથી ભાગ લઈએ છીએ. જૈનો એક અમૂલ્ય કોહીનૂર ગુમાવી બેઠા છે. એમના જેવા નુકેદગ્રેની ઉત્તમ સલાહકાર મળવા મુશ્કેલ છે. એવા નરરતના અમરબાળે મહેર હીલચાલ આગેવાનોએ કરવી જોઈએ છે.

જયપુરથી બે વિદ્વાન મહાશયોના પત્ર.

રા રા સુગ શ્રીયુત વાડીલાલ ।

આપના વિદ્વાન પિતાશ્રીના અવસાનના ખેદજનક સમાચાર પેપરમાં વાંચતા અમેને ઘણી દીલગીરી થઈ છે. આપણી કામમાં તેઓશ્રી જેવા શાંત અને હૃદયની લાગણીથી લખનારાઓનો ટોટો જ છે તેઓશ્રીએ આપણા સઘને જનગૃતિમાં લાવવા જે સ્તુત્ય શ્રમ સેવેલો છે તેની કદર લોકોને હવે વિશેષ થશે અમે તેઓશ્રીના આત્માને શાંતિ ઇચ્છીએ છીએ અને આપના દુખમાં આશ્વાસન આપતા, આપમાં પણ તેઓશ્રીના સદ્ગુણો વાસો કરો એવું પ્રાર્થીએ છીએ, કે જેથી શ્રીસઘની તમોએ આજ સુધી કરેલી અનેક સેવાની વૃદ્ધિ આગળ વધે ‘ઘણા કષ્ટ કાળે ધર્મ ધૈર્ય ધારો’ એ પકિતનું સ્મરણ રાખવા મનામણુ છે

શુભેચ્છકો

Luchhmunlall Kaisimull Choradia.

હર્ષલલ ત્રીભુવનદાસ ઝવેરી.

શ્રીયુત જીતમલજી લોઢા (મંદેશોર-માલવા) નો પત્ર.

કૃપાસિંધુ ! आपके पिताश्रीका स्वर्गवास होनेका खबर ‘मुम्बई समाचार’ से जान कर यहां संघमें शोक पाला गया

હૈ. પરમાત્મા इनकी आत्माको शान्ति वक्षें ! उत्तमका वियोग जलदी होता है यही खेदकी बात है. मरहुम आपके तो पिता थे, मगर समस्त जैन मंडलको सम्यक् ज्ञान बताने वाले 'धर्म-पिता' थे ऐसा हम मानतेहैं. अब हमारी उम्मीद आप ही पर रहती है. आशा है कि आप हिमत रख व निडरतासे अपना उत्तम कार्य करते रहेंगे.

શ્રીયુત હરજીવનદાસ નેમીદાસ તથા શ્રીયુત હરખચંદ
વેલજી (પોરખંદર) નો પત્ર.

બહાલા વાડીલાલભાઈ, આપના પૂજ્ય પિતાશ્રીના દેહવિજયના સમાચાર 'ગુજરાતી પત્ર' માં અમોએ ઘણીજ દીલગીરી સાથે વાંચ્યા, જેથી થયેલો ખેદ પત્ર દ્વારા અખ્યો જનો નથી અત્યારે આપને માથેની અનેક આફતો ઉપર આ એક કુટુંબી આફતે ઉમેરો કયો છે. આપે ઉત્તમોત્તમ શિરજીવ ગુમાવ્યું છે તેમ જૈનોએ શાત પણુ શાસ્ત્રનિપુણ લેખક અને દુરદેશ પત્રકાર ગુમાવ્યો છે. પાંચ પદર વર્ષ વધારે એકા હોત તો જૈનવર્ગને ઘણા ઉપયોગી થઈ પડત, પરંતુ પત્રમાં કાલની ગતિ વિચિત્ર છે. ધર્મ એજ ટ્રેષ્ટ અવલખન છે એમ સમજી દીલાસો લેશો મરહુમના આત્માને અમે શાંતિ આપીએ છીએ.

શુભેચ્છકો,
હરજીવનદાસ નેમીદાસ.
હરખચંદ વેલજી.

વડાલ સંઘનો પત્ર.

સર્વે શુભોપમા યોગ્ય વાડીલાલભાઈ, આપના પિતાશ્રી સ્વર્ગ-વાસી થયાના ખેદજનક સમાચાર 'ગુજરાતી' માં વાંચી અહીંનો સઘ સમસ્ત ઘણોજ દીલગીર થયો છે. આપના ઉપર આવી પડેલા દુઃખમાં અહીંનો સઘ ભાગ લે છે અને પ્રાર્થના કરે છે કે મરહુમના

આત્માને શાંતિ મળે અને આપને આ દુખ સહવાની ધીરજ તથા હિંમત મળે ! સ્વર્ગસ્થની આખી જૈન કોમમાં ખામી પડી છે. તેમણે સઘની જે ઘણી સારી સેવા બજાવી છે અને અમર કીર્તિ મેળવી છે તે સર્વનું અત્રે સ્મરણ કરાવી આપના શોકમા વધારો કરવા અમે ખુશી નથી.

જેચંદ નથુભાઈ કોઠારીના જયજીનેન્દ્ર.

રા. વછરાજ પોપટભાઈ દલાલ (મેહુનખારા-ખાનદેશ)નો પત્ર

મેં શ્રીયુત વાડીલાલભાઈ, આપના પિતાશ્રીના સ્વર્ગવાસના ખબર 'જૈન' પત્રમા વાચતાં મારી અફસોસીતો પાર રહ્યો નથી. આવા પૂર્ણ ધર્મચુસ્ત, સમાજસુધારક વીરના વિયોગથી ક્યા સાધુ-માર્ગી જૈન બચ્ચાની આંખમાથી પાણી નહિ પડ્યું હોય ? તેમના સ્વર્ગવાસના ખબર જે જે ગામમાં પહોંચ્યા હશે તે તે ગામનો ક્યો સાચો જૈન પોતાનો આ ઉત્તમ સલાહકાર ગુમાવવા માટે ગોઠાગિનિમા નહિ બળ્યો હોય ? આજ ૧૫ વરસથી અમારી કોમને તેમણે ઉજસમા લાવી મુકી હતી અને જૈન ભાઈઓના દિલમાથી મિથ્યાત્વ, અજ્ઞાન, અશ્રદ્ધા, અધશ્રદ્ધા વગેરે કચરો દૂર કરી જે પ્રકાર કર્યો છે તેથી અમે સર્વે તેમના ઉપકારરૂપી ભોજ તળે હમે-ચને માટે દબાયલા છીએ. એમના આત્માને અખડ શાંતિ મળે એટલી ભાવના સિવાય બીજો શો બદલો અમે વાળી શકવાના હતા ?

મુંબઈથી રા. વિજયાળ હશરાજ શાહનો પત્ર.

મરહુમ રા. મોતીલાલના સ્વર્ગવાસથી સ્થાનકવાશી જૈન કોમે ખરેખર એક અમૂલ્ય મોતી ગુમાવ્યું છે આ ખેદજનક બનાવથી કોઈપણ જૈન દીલગીર યથા સિવાય નહિ રહ્યો હોય; કારણ કે તેમણે કરેલા ખમરો કદી ભૂલાય તેવા નથી. સ્થાનકવાશી જૈન કોમના અગ્રેસ-એ પોતાના ઉપકારી પુરૂષ તથા ધર્મની પ્રભાવના કરનાર મહાશ-યના નામને જાળવી રાખવા માટે મોટી રકમ એકઠી કરી મહાવીર મિત્રન સ્થાપવું એ એકજ કદરવાનીતો રસ્તો છે.

મરહુમની ઉમર કાંઈ ઘણી વધારે ન હતી. પણ મગજમારીનું કામ, આરામની તગી, પરોપકારનાં કામોમાં પડતી મુશ્કેલીઓ, આપણી કામની અમુક સકુચિત પ્રકૃતિને લીધે પડતી આર્થિક અગવડો, અને છેલ્લે જૈનસમાચાર પત્ર બધ પડવાથી થયેલો આઘાત, એ સર્વ કારણોએ એ ઉપયોગી જીવનનો અકાલે અત આણ્યો છે, એ બાબત જૈન અગ્રેસરોએ ભૂલવા જેવી નથી અને જૈન સંઘની શેવામાં જીવગી અર્પનારના સ્મારક તરીકે શુભ કામ ઉપાડવા તાકીદ કરવી જોઈએ છે.

મરહુમે કરેલા અનેક ઉપકારોમાં ટ્રેન્ટ તો એ છે કે તેઓએ એક જૈનસ્વયંસેવક જૈન કામની સેવામાં મૂક્યો છે, કે જે લાલ હીરો ચીરકાલ જીવે એવી અમો સર્વ પ્રાર્થના કરીએ છીએ તે આપ પોતે જ છો, પણ આપની તારીફ લખવાની તથા આપે કરેલાં શુભ કામોની યાદી આપવા માટે આ જગા અને આ સમય યોગ્ય ગણાય નહિ. આખી દુનીયાના લાભનો આધાર મુખ્યત્વે સાધુવર્ગ - ઉપર છે અને આપે તે સાધુવર્ગને વધારે પ્રકાશીત કરવા, સુધારવા, તેમજ જ્ઞાન વધારવા, તેમનામાં નવો જીવસો ઉત્પન્ન કરવા જે જે પ્રયાસો કર્યા છે તેનું ફળ જૈનસંઘે ક્યારનુંએ નજરે જોયું છે. આપના એ પ્રયાસો આપને પોતાને બહુ રીતે દુઃખ આપનાર થઈ પડ્યા છે તેમજ શ્રાવક વર્ગમાં કેળવણી વધારવાના પ્રમાણિક ઉદ્યમ કરવા જતાં આપને ઘણું ખર્ચું પડ્યું છે, એનું કારણ મુખ્યત્વે એજ છે કે એવા કામમાં ઘણાઓની સામેલગીરી અને અગત મહેનત ભગવી જોઈતી હતી, તેને બદલે આપને એકલા હાથે અને અનેક શત્રુઓ વચ્ચે કામ કરવું પડ્યું છે.

આપણા વર્ગમાં કેળવણીના પ્રચારની બહુજ નજર છે, શાસ્ત્રીય જ્ઞાન ફેલાવવાની ઘણી અગત્ય છે, સ્ત્રીકેળવણી દાખલ કરવી જોઈએ છે, સેવાધર્મનો પાઠ શિખવવાની નજર છે, ફાલતું ખર્ચો અને અધશ્રદ્ધા અટકાવી વ્યવહાર દાનની પ્રયા તથા સુશ્રદ્ધા દાખલ કરવાની નજર છે, આ બધું કરવા માટે લાખો રૂપિયાના ખર્ચો કરવા જૈન અગ્રેસરોએ તૈયાર થવું જોઈએ. જૈન ભાઈઓ ! રા. વાડીલાલે ધડી ઝાલેલી 'મહાવીર-મિશન'ની યોજનાને અમલમાં મુકવા કટિબદ્ધ થાઓ. થોડાક હજારની સખાવત માટે આનાકાની કે આળસ ના

કરો. આવા પુરૂષોને જોઈતી સગવડો કરી આપવાનું કામ તમારું છે, અને તમારી સેવા માટે સમય, શરીર અને બુદ્ધિનો વ્યય કરવો એ કામ તેમનું છે એ શાસનનાયક હેવ ! અમારા આ નિખાલસ મિત્રને તું વધારે નિરોગીપણું, યશ અને શક્તિ આપ, કે જેથી તે અમારી વધારે સારી રીતે અને નિશ્ચિતપણે સેવા લાભો વખત કરી શકે.

ભાઈઓ ! દુશ્મનોના નિદાત્મક શબ્દોથી ન છેતરાઓ અને તમારું પોતાનું હિત તેથી ન બગાડો. માણસના ગુણ-દોષ પીછા-નતા શીખો તેના કાર્ય તપાસો, તેનું જાહેર જીવન તપાસો, ખાનગી જીવન તપાસો, તેના હૃદયના ભાવ વિચારો, અને પુરી પરીક્ષા કરી તમારા શુભેચ્છક કોણ છે અને શુભેચ્છકનો દેખાવ કરનાર શત્રુ કોણ છે તે શોધી કાઢો જેઓ તમારે માટે મરે છે તેમને રોધને બેસવાથી શુ વળશે ? જેઓ હજી તમારે માટે સર્વસ્વનો ભોગ આપી રહ્યા હોય એવાઓને પીછાની એમના જાહેર કામોમા તન-મન-ધનથી શામેલ થાઓ આજસ છોડો, ગયો સમય પાછો આવતો નથી.

સધનો હિતેચ્છુ,

શાહ વિજયાળ હંશરાજ.

લાવનગર સંઘના આગેવાન ગૃહસ્થ શ્રીચુત કુંબેરભાઈ
પુરૂષોત્તમદાસ ગાંધીના પત્ર.



સ્થા જૈન કોમને પ્રકાશમા લાવનાર આપના પૂજ્ય પિતાશ્રી-ની આપણી કોમને પુરેપુરી ખોટ પડી છે. તેઓશ્રી માસિકના માલેક પોષને આપણી કોમના જળરજસ્ત ટેકા અને નેતા રૂપ હતા- અત્યારનો સમય જોતા તેઓના જેવા વયોવૃદ્ધ, વિચારવત વિદ્વાન, અને સુસુ પુરૂષની ખાસ આવશ્યકતા હતી.

મરહુમ ઉમરમા વૃદ્ધ હતા, પરંતુ તેઓના પરોપકારી અને જન-નેવાના કાર્યો તરફ નજર કરતા તેઓ યુવાવસ્થામા હતા તેવું અતુમાન થઈ શકે છે.

આપના જેવા સુસુ પુત્રોને પોતાના સહગુણરૂપી બહારથી વાકેશ-ની અને તે વાકેશગારી અમલમા મુકતા પોતે નજરે જોયા પછીજ

આ શાની દુનીઆનો : ત્યાગ કર્યો તેથી મરહુમને તો પૂર્ણ સતોપ ઉપજેલ છે, પરંતુ મરહુમની જનસમાજને જે ખોટી પડી છે તે તો કદીપણ પુરી પડવાની નથી.

છેવટમા આપ પૂજ્યશ્રીની રૌલીનું અનુકરણ કરીને જનસેવાનું કામ ધૈર્ય અને ઉત્સાહથી આગળ ચલાવ્યે જશો એવી આશા છે અને પરમકૃપાળુ મહાવિર પિતાજી પાસે એવી પ્રાર્થના છે કે પૂજ્યશ્રી ના આત્માને શાંતિ આપે.

ધોરાજીના આગેવાન શ્રીયુત ચૌપટભાઈ વનમાળી
કામદારનો પત્ર.

પ્રિય ભાઈશ્રી—આપના પિતાશ્રીના સ્વર્ગવાસની ખબર જાણી પારાવાર ખેદ થયો છે. જૈનકોમે એક હીરો ગુમાવ્યો છે. તેમની પુરી ખોટ પડી, પણ ભાવી આગળ ઉપાય નથી. તેમના આત્માને અખડ શાંતિ મળે !

ખાનદેશના આગેવાન શૃહસ્થ શ્રીયુત બજરાજજી રૂપચંદજી
(પાચોરા) નો પત્ર.

આપના પિતાશ્રીના સ્વર્ગવાસના સમાચાર સાંભળી અત્યંત લગીરી થઈ છે. તેઓએ જૈન સઘની સારી સેવા બજાવી છે અને આપ તેમને પગલે ચાલતા આવ્યા છો તેથી જૈન સઘ આપના આ દુખમાં અતઃકરણથી ભાગ લે એમા કાંઈ નવાઈ નથી. મરહુમના આત્માને શાંતિ મળે એજ પ્રાર્થના !

મહુવા સંઘના એક આગેવાન અને ગૌરક્ષક સભાના
ઓનરરી સેક્રેટરી શ્રીયુત ઓધવજી રામજીનો પત્ર.

માન્યવર મહાશય ! જૈનસઘના રત્નરૂપ આપના પૂજ્ય પિતાશ્રીના સ્વર્ગવાસથી અત્રેનો સ્થાનકવાસી જૈન સઘ સમસ્ત પારાવાર શોકાધિન થયો છે. મરહુમે ધૈર્યથી ધર્મસેવા બજાવી છે. વિદ્વાન

છતા કોઈ જાતનું પાડિત્ય બતાવ્યા સિવાય એકમાર્ગે ચુપકીથી કામ કરનારી, સાધુજીવનવાળી તે પરોપકારી મૂર્તિ દુશ્મનોને પણ આશિર્વાદ વર્ષાવતી હતી. તેમણે આપેલો ઉપદેશ અમારા હૃદયપટ પરથી કદાપિ ભુંસાવાનો નથીજ. અમારા મનની અનેક શકાઓ એમના લેખો વાચવાથી આપોઆપ દુર થતી હતી. પ્રભુભજનમાં અમને તત્ક્ષીનતા શીખવનાર તેજ નર હતા પોતાની પાસેની નજીવી શીલીક પોતાના હાથેજ પરમાર્થી ખાતાઓમાં દાન કરતી વખતે એમણે અત્રેની ‘ગૌરક્ષક સભા’ ને પણ વિસારી નહોતી. અમને અવાર નવાર તેમની કિમતી સલાહ પણ મળતી.

આવા પુરુષરત્નની યાદગીરી માટે આપણા સ્વધર્મીભાઈઓએ ૬૩ ખોલવામા જરાપણ ઢીલ કરવી જોઈતી નથી.

મરહુમના સ્વર્ગવાસથી અમને થયેલા દુઃખનું વર્ણન કરી શકાય તેમ નથી. અમને કોઈ બાબત દીલાસો લેવા જેવી હોય તો તે એકજ છે કે આપ જેવા જાહેર હિંમતવાળા, આત્મભોગથી અનેક ધર્મસેવાઓ બજાવનારા વીર પુત્ર તેમણે જૈનકોમને કિમતી વારસારૂપે સોંપ્યા છે. શ્રીમતો કે સત્તાબળવાળાઓથી લેશ માત્ર નહિં કરતાં જેવી રીતે અત્યાર સુધી આપે ઉત્તમ કાર્યો કર્યા છે તેવીજ રીતે કામ કરવાનું ચાલુ રાખી મરહુમના વિયોગથી અમને થતું દુઃખ ભુલાવશે એવી અમારી અરજ છે અને મરહુમના પવિત્ર આત્માને સંપૂર્ણ શાન્તિ મળે એટલી અમારી પ્રાર્થના છે.

રાજકોટની દશાશ્રીમાલી અને જૈનબાઈગનો પત્ર.

શ્રીચુત્ર વાડીલાલ મોતીલાલ શાહ, મુ. અમદાવાદ. વૃદ્ધાવસ્થાને અગે શાત લાખી માદગી ભોગવી સ્વધર્મની ઉન્નતિના વિચારો દર્શાવતાં પૂર્ણ શુદ્ધિમા આપશ્રીના પિતાશ્રી મહાશય મોતીલાલભાઈના સ્વર્ગવાસના ખેદજનકસમાચાર જાહેર વર્તમાન ઠારાએ જાણી આ સસ્યા તરફથી પણ અત કરણપૂર્વક ખેદની લાગણી દર્શાવવાની રજા લખ્યે છીએ.

મરહુમ મહાશયે જૈનકોમની સુધારણા અર્થે પોતાની આખી જીવન સમર્પણ કરીને આપણી કોમ ઉપર મહાન ઉપકાર કર્યો હતો, કે જે ઉપકારની નોંધ લેતા બહુ સંતોષ થાય તેમ છે.

જૈનસાહિત્યના વિષયમાં પણ મરહુમશ્રીની સેવા અતિ ઉપકારક નીવડેલ છે.

બહુરૂપત્રકાર તરીકે સ્વકોમ અને ધર્મના ઉદ્ધાર અર્થે નીડર સ્વતંત્રતા દર્શાવી આપણી કોમમાથી અંધકાર અને સડો દુર કરવા મહાન ભોગ આપીને અયાગ પ્રયત્ન કરી જૈનસમાજને મોટા ઉપકાર તળે મુકેલ છે.

જૈનધર્મી બહુઓ કેળવણીમાં આગળ વધી આર્થિક અને માનસિક ઉચ્ચતા મેળવે તે માટે બોર્ડીંગ હાઉસો, પાઠશાળાઓ વગેરેની સ્થાપના માટે અસરકારક અપીલો જનસમુહ સમક્ષ કરીને પણ ઘણું અગત્યનું કાર્ય બજાવેલ છે.

ખાનગી ગૃહસ્થ તરીકે પોતાના પુત્રોને યોગ્ય પ્રકારની ઉચ્ચ કેળવણી આપી સ્વધર્મપ્રેમી, સ્વદેશદાઝસ, કર્તવ્યપરાયણ અને નીડર સ્વતંત્ર વિચારક સ્વયંસેવકો જૈનકોમની સેવા માટે પાછળ મુકતા ગયેલા છે.

આવા એક મહાન ઉપકારક મહાશયના સ્વર્ગવાસથી શ્રી સ્થાનકવાસી જૈનકોમે એક ખરેખર હિતકારક ધર્મરક્ષક, સ્વતંત્ર વીર યોદ્ધો ગુમાવેલ છે, તેની નોંધ અતિખેદ સાથે લેવાની અતિદુઃખદાયક ફરજ બજાવવાનો પ્રસંગ મળ્યો છે.

આવા એક સુવિખ્યાત પિતાશ્રીનો આપશ્રીને વારસો મળેલ છે તે વારસો આપ અખડ શાંતિ, પુરતા બળ અને પૂર્ણ વિખ્યાતી સાથે જાણો ત્રણ ભોગવી સદરહુ વારસાને આપશ્રી વધારે ઉજ્જવળ બનાવો એવી અંતઃકરણપૂર્વકની બલી લાગણી સાથે આપના કુટુંબ ઉપર આવી પડેલા આ દુઃખમા ભાગ લઉં છું

શેવક

Chunilal N. Vora.

ઓનરરી સેક્રેટરી.

જેની જરૂર હતી તે પુસ્તક આવી પહોંચ્યું છે.

ત્રીવેણી મતીજ પાર્વતીજ તૃત 'સમ્યક્ત્વ સૂર્યોદય જૈન'નામના પુસ્તકની કેટલીક પ્રતો અમારી પાને હાવમાં આવી છે. જોઈએ તો તપો —

પ્રમુખસાહિત્ય ત્રીવેણીસાહિત્ય શાલ. ડે. સારંગપુર—અમદાવાદ.

રાજકોટથી મી. રેવાશંકર બદવણ ઉદાણીનો પત્ર.

—૩૩૩૩૩૩૩૩—

DEAR VADILALBHAI,

From the ' Kathiawad Times ' I have come to know of the death of your father with deepest regret and profound sorrow.

Though this is a great affliction to you and the sangh, but in this matter we all must submit to the unavoidable working of the Law of Karma.

However we are human beings and it is very natural that we feel for the sad loss.

On such an occasion I feel myself in duty bound to express my heartfelt sympathy and respectful condolence for the excessive grief occasioned to you and your family.

મી. મણીલાલ હાકેમચંદ ઉદાણી. M. A. L L B.
(મુંબઈ) નો પત્ર.

—૩૩૩૩૩૩૩૩—

MY DEAR WADILAL,

I am extremely sorry to learn about the sad bereavement of your worthy father, who was one of the heroes of the Jain Community. Surely we have lost in him an ideal character. I wish you and family fortitude enough to bear this calamity and I pray for peace and bliss to the noble soul who while amongst us rendered excellent services in literary and religious fields.

—

ડૉક્ટર બી. બી. વોરા. L. R. C. P (ધોરાજી) નો પત્ર.

૪૪૪૪૪૪૪૪

આપના પિતાના મૃત્યુ સમાચાર સાંભળીને બહુ દીલગીર થયો છું. સઘની સારી સેવા બજાવીને તથા ' જૈનહિતેચ્છુ ' જેવા ઉત્તમ માસિકને જન્મ આપીને તથા આટલા વર્ષો સુધી કૃતેહમ દીધી ચલાવીને તેમણે જૈન કોમને ઉપકારના બોજ તજે મૂકેલી છે, તેથી એમના આત્માને શાંતિ મળેજ એ નિર્વિવાદ બાબત છે. આપ સમજાવે સલાહ આપવી તે સોના ઉપર દોળ ચલાવવા જેવું છે.

લાલા પરમાનંદજી B. A. હાઇકોર્ટ પ્લીડર (કમ્પ્ર-
પંજબ) નો પત્ર

—+—

આપના પૂજ્ય પિતાશ્રી તથા હિંદના સ્થાનકવાસી જૈન સઘના સારા મિત્ર શ્રીયુત મોતીલાલજીના સ્વર્ગવાસથી અમે સર્વેને ઘણું દુઃખ થયું છે. એમણે બજાવેલી સેવાઓ અને એમના ગુણોત્તુ આ દીવાસાપત્રમા સ્મરણ કરવું એ આપના દુઃખને તાણું કરાવવા અગત્યર હોવાથી હું માત્ર મરહુમના આત્માને શાંતિ ધ્વજીને જ બા પા પુરો કરીશ. કૃપા કરી આપતું પવિત્ર મિશન યાચમ રાખશો; અને એ રીતે મરહુમનું શરીર નહિ તો નામ અમર જ છે એમ અને દીવામો લઈ રાખીશું.

ડેરા ઈમ્માલવાનથી વેંકર લાલા ગોપીચંદનો પત્ર.

—૪૪૪૪૪૪૪૪—

Dear Sir,

We all feel much pain on hearing the death of Lala Moti Laljee whose services to Jainism will never be forgotten by all Jains. ' In his soul everlasting peace ' Please accept our heartfelt condolence.

મુંબઈથી સર્ટીફિકેટ ઍકાઉન્ટ્રસ મેશર્સ માણેકલાલ
તથા નગીનદાસનો પત્ર.

રા. રા. વાડીલાલજી, આપના પિતાજીના ગુજરવાના સમાચાર જાણી અમને ઘણીજ દીલગીરી થઇ છે. આ જનાવથી આપના કુટુંબ ઉપર જેમ મોટી આફત આવી છે તેમ જૈન સઘને પણ મોટું તુ-કશાન થયું છે. તથાપિ મુરબ્બી 'મોતીલાલભાઈનું' નામ પોતાના સત્કાર્યો રૂપે અહીં હમેશ જીવતું જ છે. તેમણે જૈનકોમની કિમતી સેવાઓ બજાવી છે તે યાદ કરતાં કયો જૈન આ જનાવથી દુઃખી નહિ થાય ? અમે આપના દુઃખમાં અતઃકરણથી ભાગ લઇએ છીએ અને મરહુમના આત્માને શાંતિ ઇચ્છીએ છીએ. આપ સમજી છે એટલે વધારે લખવાની જરૂર નથી, માત્ર એટલુંજ માગીએ છીએ કે આજ સુધી જેવી રીતે આપ જાહેર કાર્યો બજાવતા આવ્યા છો તેમ બજાવવાનું ચાલુ રાખશે.

સરપદડ સઘનો પત્ર.

RESPECTED SIR,

We the undersigned beg to express our heartfelt sorrow at hearing the sad demise of your worthy father who was the first man to awaken our sect to their duties towards religion and co-religionists by publishing a Magazine and several books and by giving to the Jain Sangh a sincere and learned worker like you We earnestly pray that he may obtain eternal bliss and we request you to keep up his memory by continuing to work in the line in which you have been working for years.

Yours Sincerely.

Sarapad
15th August
1913

જાદવજી મીઠા.
ગાકળદાસ ભાણુજી.
Bhaichand Naku Doshi.
પટેલ વેલા નારણજી
વડીલ અમરશી જીવરાજ
પા. સોભાગચંદ જેયંદ
પા. માવજી ઝવેરચંદ.

વડોદરાથી મી. દલપતરામ દેવજીભાઈ શેઠ લિંબડીવાળાનો પત્ર.

My sorrow knows no bound at learning the departure of the best friend of our community to higher worlds. The Jain Sthanakvasi Sangh will hardly find an experienced writer, a sincere servant of the Faith, and a wise adviser like the deceased for years to come May he obtain perpetual peace is our heartfelt prayer.

It is simply the duty of Jains of India to collect a good fund for his memorial and if such an effort is made I shall feel it a great pleasure in collecting subscription from this side.

જૈન બુકસેલર મી. બાલાભાઈ જગનલાલ શાહનો પત્ર.

આપના પિતાશ્રીના સ્વર્ગવાસથી અમો ઘણાજ દીલગીર થયા છીએ. જૈન સાહિત્ય અને જૈન સંઘની એમણે બખ્ખવેલી સેવાઓ કદી ભૂલી શકાશે નહિ. પણ જન્મ્યુ એને મરવાતું તો નિર્માયલુ જ છે, માટે શોકમાંથી મુક્ત થઈ આપના કર્તવ્યમાં લાગ્યા રહેશે. આપના કુટુંબને માથે પડેલા દુખમાં હું ભાગ લઉં છું અને મરહુમના આત્માને શાંતિ ઇચ્છું છું

જૈન લેખક મી. કરસનજી નંદલાલ શાહ (રાજકોટ)નો પત્ર.

પરમસ્નેહી રા. વાડીલાલ; આપના પિતાશ્રીના ભવિષ્યના સમાચાર યુસપેપરમાં વાંચી જે દીલગીરી થઈ છે તે લખી જાણ તેમ નથી. તેમને તો પોતાની સ્થિતિ કેટલાક માસ અગાઉ સૂઝેલ તેથી તેનણે પોતાની સઘળી તૈયારી કરી રાખેલ, તેમ તેમના સરકાર આપમાં નાખવામાં પણ તેમણે કચાશ રાખી નથી. તથાપિ અમૃતથી કોઈ કદી ધરાય નહિ જ અને દુષ્કાળ તો ગમે તેટલે વર્ષે પાડે

યસમો જ લાગે, તે પ્રમાણે આપને આ વિયોગથી લાગી આવે એમાં નવાઇ નથી, પરંતુ સકળ જૈન કોમને માત્ર આપના પિતા તરીકે નહિ પણ એક અતુલ્ય ઉન્નતિદર્શક પુરુષની ખરેખરી ખામી આવી પડી છે તથાપિ આપ જાણો જ છો કે જેટલી લેણદેણ હોય તેટલી જ લેવાય-દેવાય, માટે શોક છોડી દઇ મરહુમને પ્રિય હોય એવાં કામોમા શામેલ રહેશો, આવી શીખ આપવાનું આ પામરનું શું ગણું ? તો પણ વ્યવહાર સાચવવા ખાતર અને દુખનો ઉપાય કાંઈ પાસે ઉભરો કાઢવો એટલો જ આપણી પાસે હોવાથી આ ખરો કાઢ્યો છે.

અમદાવાદ મિશનરી ફીમેલ ટ્રેનીંગ કૉલેજના હેડમાસ્તર મી. પોપટલાલ કેવળચંદ શાહનો પત્ર.

પરમપ્રિય વાડીલાલભાઈની સેવામાં; પરમપૂજ્ય પિતાશ્રીના સ્વર્ગ વાસના ખબર 'ખુબખુબ'માં વાંચી પારાવાર દીલગીરી થઈ છે. આપને માથે હમેશ કરતા વિશેષ ભાર આવી પડ્યો છે; અને આપણી કોમને પડેલી ખોટ પુરાવી મુશ્કેલ છે. જૈન કોમ એમની સેવાની કદર પીછાનવા માટે તેમનું સ્મારક ૬૩ ખોલશે તો તે નિમિત્તે ધર્મસેવાનું કાંઈ સારું કામ ખતી શકશે. વિશેષ શું લખું ? કાંઈ રૂબરૂમા મળી જઈશ

અડવાલ (તા. ધંધુકા) ના સ્કુલમાસ્તર મી.

ચતુરભાઈ અનોપચંદનો પત્ર.

‘શુજરાતી પત્ર’ વાંચતાં આપના વડીલશ્રીના સ્વર્ગવાસના ખબર જાણી ઘણો દીલગીર થયો છું પરમાત્મા એમના આત્માને શાંતિ આપો ! વડીલશ્રીનો આખી કોમ પર ઘણોજ ઉપકાર થયો કે અને એમની ખોટ ન પુરાય તેવી છે. આપ ભાઈઓ તેમનું કાર્ય ઉપાડી લેવા સમર્થ છો એ વિચારથી કાંઈક દીલાસો મળે છે આપના ઉપર પડેલા આ અસહ્ય દુખમા હું અંતઃકરણથી ભાગ લઉં છું.

સાણોદાના સ્કુલમાસ્તર મી. શકરાભાઈ હરગોવિંદનો પત્ર.

—o—

અત્યંત ખેદ સાથે વિનંતિ કે, આપના પરમપૂજ્ય પિતાશ્રી કે જેમણે સમગ્ર સ્થાનકવાસી જૈન કોમને જાહેરમા લાવવા ભગીરથ પ્રયાસ કર્યો હતો અને એક કવિ, ગ્રંથકાર, વકીલ અને કોષકાર તરીકે સારી નામના મેળવી હતી તેમના સ્વર્ગવાસના ખબર 'ગુજરાતી પત્ર' દ્વારા જાણી અતઃકરણમાં જે દીક્ષગીરી ઉત્પન્ન થઈ તે અવર્ણનીય છે. તેમની પ્રમાણિકતા, સતત ઉદ્યોગીપણું, સહનશીલતા, ઉદારતા અને અને હિમતના ગુણો દરેક જૈને શિખવા જેવા છે. જૈનોના તે સારા ગુરૂ અને સખા હતા. પ્રિયભાઈ ! કર્મનો કાયદો અચળ છે અને મૃત્યુ તે માત્ર તે આત્માની ઉત્ક્રાન્તિ માટે છે એ સત્ય સમજનારા આપ જેવા વિદ્વાન તો આ ખનાવથી નહિ ગમરાતા ચિત્તનું સમતોલપણું જાળવી શકશે, પણ કોમને પડેલી ખોટથી થતું દુઃખ હુસાવું મુશ્કેલ છે. અમારા વર્ગના આ અમૂલ્ય હીરાના આત્માને અખડ શાંતિ મળે એમ હું પ્રાર્થના કરૂ છું.

—o—

વિરમગામ ઇંગ્લીશ સ્કુલના શિક્ષક મી. વાડીલાલ પી.

વોરાનો પત્ર.

~~~~~

MY DEAR VADILALBHAI,

To-day I have learnt with deepest sorrow about the sad death of your beloved father. It is a blow to the community, the welfare of which was at his heart. It is you upon whom has fallen the whole burden of the family as well as the community. You will please allow me to offer condolence to your family and prayer to Lord Mahavi on behalf of the deceased.

—o—

સહૃદય મહારાયોના પત્રો.

વડોદરાના શ્રી ગુજર્ સહિત્યવર્ધક કાર્યાલયના માસીક  
શ્રીયુત મહારાજકર લલ્લુભાઈ ભટ્ટનો પત્ર.

—o—o—o—

વિ. વિ. આજે પેપરમા આપના પરમપૂજ્ય પિતાશ્રી  
એ નૈનવર્ગના ઉત્તમ મિત્રના સ્વર્ગવાસના માહા સમાચાર જાણી  
અત્યંત દીવંગીર થયો છું આપ આત્માના વિકાસમાં ઘણા આગળ  
પર્યેલા હોવાથી એ સબધમા હું વધુ લખવા યોગ્ય નથી. પણ આપ  
ના કુટુંબના કુખમાં અતઃકરણથી ભાગ લઈ દિવાસો આપતા રહ-  
જન્યના આત્માને શાન્તિ આપવા પરમકૃપાળુ પ્રભુને પ્રાર્થુ છું

મીં પુરષોત્તમદાસ બી. ગોરડીઆ B.A.L.L.B. નો પત્ર.

MY DEAR VADILAL,

I am very sorry to hear the sad news of  
the passing away of your good father. A  
kind hearted gentleman, he was particularly  
kind to me. The Jain public as well as the  
Gujarati reading public have lost an able writer  
in the founder of the first Jain magazine in  
Ahmedabad. Please accept my hearty con-  
dolence. May he receive eternal peace is the  
prayer of—

Yours Sincerely.

Purshotamdas B. Goradia.

બગસરાથી મી. ગીરધરલાલ કાળીદાસ દેસાઈનો પત્ર.

—o—o—o—

एक वृक्षे समारुद्धा राज्ञौ नाना विहंगमाः

ते प्रमाते दिशो यान्ति का तत्र परिवेदना ।

ત્ય ભાઈ શ્રી ।

તા ૧૦ મી ના “ગુજરાતી”મા આપના યશસ્વી પિતાશ્રીના  
અન્તિમ સમાચાર વાંચી અત્યંત દીવંગીરી થાય છે. મહુમ વડી-

લશ્મીએ અયાગ શ્રમ અને દ્રવ્યના ભોગે, યુદ્ધિળળના પ્રભાવે, કાર્ય-  
દક્ષતાથી જાહેરની બજાવેલી અગાધ સેવા તરફ નજર દોરતા સમા-  
જને એઓશ્રીની પુરી ખોટ જ જણાશે; ખરું કહું તો સમાજના  
ભાગ્યમાંથી સત્યપ્રકાશના પૂજનો એક ઉપયોગી અશ લય પામ્યો  
છે. સંકુચિત વૃત્તિવાળી સ્ત્રી જૈન કોમને જનગૃહ કરનાર પત્ની  
પહેલ કરનારનું માન એઓશ્રીનેજ ધટે છે અને એથી એમને  
સ્વૃણદેહ પચવને પામ્યા છતાં હીમતે વીર તરીકે એમનું નામ  
ચીરસ્મરણીય રહેશે. એમની અનુપમેય કૃતિયો એમના 'મોતીલાલ'  
નામની અવિચળ યાદી આપશે. જન્મની ખરી સાર્યજ્ઞતા તે  
એનુંજ નામ !

આવા ઉચ્ચ ભૂમિના સચારી કર્તવ્યચ્છેદ પુરૂષની ખોટ  
જેટલી સમાજને છે તેથી પણ વિશેષતઃ આપ સર્વ બન્ધુઓને  
આપના એ દેવી પિતાની ખોટ જણાય એ સ્વાભાવિકજ છે  
પિતાશ્રીના મર્ણુથી આપના મન ઉપર અનિચ્છીત ગોડનું જે દયાણ  
થતું હશે તેનો ખ્યાલ પણ આવવો મુશ્કેલ છે. આવા સમયે દૂર  
રહીને શોક પ્રદર્શિત કરી મનસ્વી રીતે દુઃખમાં ભાગ લેવા કરતાં,  
પિતાના જવલત નામને ઓપ આપનાર, વિદ્વાન અને શાસ્ત્રજ  
વ્યક્તિને તેના એક લઘુ, અલ્પજ્ઞ સેવક તરફથી ખીન્ને શું દિલાસો  
મળી શકે ?

મહારી એક માગણી 'જૈનહિતેચ્છુ' મારફત પ્રગટ કરશે ?  
સમાજના લાભ માટે તન, મન અને ધનથી યાહોમ કરનાર  
વ્યક્તિના સ્મરણ માટે સમાજ કાંઈ કરે તો તે તેનીફરજ છે.—કાંઈક  
કરવુંજ જોઈએ હું આશા રાખું છું કે સમાજના સમજીત આગેવાનો  
એ સબધે કાંઈક યોજના હાથ ધરશે અને 'મોતીલાલભાઈ સ્મારક  
ફંડ' ઉઘાડશે.

શોકાતુર હૃદયે શોકથી કપતી કલમને આ વખતે તો આગળ  
ચલાવવા અશક્ત છું. છેવટમાં મહુમના સ્વર્ગીય આત્માને શાન્તિ  
મળે ! એમ ઇચ્છી આંહીજ વિરમીશ.

હું છું,

આપનો લઘુતમ સેવક  
ગીરધરલાલ કાળીદાસ દેસાઈ.

## જાણીતા લેખક રા. 'સુશીલ'ના બોધક પત્ર.

પ્રિય સુર બધુ વાડીલાલ !

આપના પિતાશ્રીના દેહાંતર ગમનના દુઃખ સમાચાર ગઈ કાલે મેં સાંભળ્યા જન્મકાલથી જેના સ્નેહભર્યા લાલનપાલન તમે ઉછર્યા હોઈએ અને પરસ્પરથી મોહ મમત્વની પ્રેમાળ વ્રથીવડે મલગન થયા હોઈએ તેના નિત્યના વિયોગથી જે અકથ્ય ખેદનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય છે તે આ સંસારનું ક્ષણિકત્વ દર્શાવનારા અનેક દુર્ઘટ પ્રસંગોમાંનો એક છે. બીજા અને પામર આત્માઓ મુર્ખાભાવે, ગત પુરૂષના આશ્રય વિયોગે અને પોતાના સ્વાર્થને આધાત પહોંચતા, ખેદ કરી કર્મબંધ કરે છે. જનારના આત્મામાંથી વહેતો સ્નેહનો દ્વાર પ્રવાહ બંધ થઈ જતા તેમનો આત્મા સુકાવા માડે છે. બળવાન અને વિચારશીલ મનુષ્યો ધૈર્ય અને જ્ઞાનવડે ગમે તેવા દુઃખ પ્રસંગોને અમોહ અને આત્મબંધરહિતપણે વેદી લઈ નવા કર્મને આકર્ષતા નથી. પ્રત્યેક પ્રસંગને તેઓ જ્ઞાતા-દ્રષ્ટાપણે અલુપ્ત અને તટસ્થ રહી વિલોકે છે. પ્રત્યેક આત્મા તેના કર્મોનુસાર ગતિ આગતિ કરી રહ્યો છે. કર્મના મહાનિયમમા મહાવિર સરખા પણ અન્યથા પાછું ફરવા શક્તિ નથી એમ સમજી તેઓ સકટના પ્રસંગોમાં ખેદ-વશ બની વ્યાકુળ થતા નથી મોહ થવો એ અવિચાર અને અજ્ઞાનનું પરિણામ છે એમ વિચારી ધીર આત્માઓ ખેદને શમાવે છે અને ઉક્ષટા એવા પ્રસંગોમાંથી સંસારનું અસારત્વ, અશરણપણું, અનિત્યપણું તારવી લઈ પોતાની જીવનયાત્રાને સફળતા અર્પે છે. વિર પુરૂષોની કસોટી અને સમજણનું તારતમ્ય આવા પ્રસંગોએ જણાઈ આવે છે આત્મપરીક્ષાના પ્રસંગો જીવનમા કવચીતજ આવે છે, અને તે વખતે આપણે કંઈ ભૂમિકાને શોભાવીએ છીએ તે સ્પષ્ટ જણાઈ આવે છે.

તમારા બળવાનપણાની મને તમારા છેલા સહવાસમાં પ્રતીતી થયેલી છે એટલે આ દુઃખ પ્રસંગ તમને વ્યામોહ વશ કરે એવી ખીતી મને નથી, છતાં સ્નેહભાવે એટલી વિનંતિ છે કે શોકવશ ન થતાં પ્રાપ્ત ત્રિયતિને અમોહપણે વેદી લેશો. અને આપના દુઃખમાં દુઃખી થનાર મારા જેવા દુરસ્થ મનુષ્યો છે એ વિચારમાંથી આસ્વા-  
એજ વિનંતિ  
મેન લઈ યતા શોકને ન્યુન કરશો.

લી. નીલ આપનો,

'સુશીલ'

નં. ૪

ઉપરાંત નીચે મુજબ ગૃહસ્થોના પત્રો મળ્યા છે, જે માટે તે સર્વ મહાશયોનો આભાર માનવામાં આવે છે:—

શ્રીયુત હંશરાજભાઈ પ્રયાગજી ઠાકરશી મૂળજી (મુંબઈ), ડૉક્ટર નગીનદાસ લલ્લુભાઈ (દાહોદ), શ્રીયુત અનરાજ કીસનદાસ (સાદ્દી-મારવાડ), મેસર્સ ખીનોદીરામ ખાલચંદ બેન્કર્સ વાલે શ્રીયુત લાલચંદજી શેકી (ઝાલરાપાટન), રા. કાળીદાસ ભાઈચંદ કામદાર (મનમાડ), શ્રીયુત હીરજી રાજપાળ શાહ અતે મુનિશ્રી નાગચંદ્રજી સ્વામી (કચ્છ-વાંકી), ભાઈ મનસુખ તારાચંદ (કરાંચી), મી. ડી. વી. તલસાણીઆ (મુંબઈ), મી. સી. વી. ગલીઆરા (રગુન), શ્રીયુત રામચંદ નયુમલ ઓશવાલ (મુંબઈ), રા. છગનલાલ લક્ષ્મીચંદ (કોર-સુરત), રા. મંગળજી લક્ષ્મીચંદ ગોડા (ઉપલેટા), મી. વલમ ધનજી શાહ, રા. જેઠાલાલ કુંવરજી શાહ (કરાંચી), મી. ગોકુલદાસ મહાદેવ (કરાંચી), ભાઈ હરીચંદ ચત્રભુજ (છત્રીસગઢ-મધ્યપ્રાંત), મી. લાલચંદ કુલચંદ (સેધવા સીમરી-વડોદરા), ભાઈ દીકમચંદ (યાંદલા-માલવા), મી. જગજીવનદાસ પુષ્પોત્તમદાસ (મુંબઈ), રા. ડામરશી કુલચંદ (ધ્રાંગધ્રા), રા. ગોકળદાસ છગનલાલ (મુંબઈ), મી. વાડીલાલ મુળજી સઘવી (સુરત), શાહ જગજીવન કુંવરજી (કોહોડા) શાહ ઉજ્જમશી ખીમચંદ (વિરમગામ), રા. જીવણલાલ ધનજી સરવૈયા (લાવનગર), રા. કપુરચંદ બેહેચર (વેરાવળ), મી. શીવલાલ દેવચંદ (મુળી), રા. કચરાભાઈ લધાભાઈ (લાલપુર-જામનગર), રા. કપુરચંદ બેહેચર (વેરાવળ), રા. ગોપાળજી વીરજી (જામકડોરણા), રા. કેશવજી સાંકળચંદ મહેતા (કરાંચી), રા. હેમચંદ દયાલજી મહેતા (ઘોળ), રા. ખાવાભાઈ મકનજી ગોડા (ગોંડલ), રા. ખીમચંદ જગજીવનદાસ (કરાંચી), શાહ પુષ્પોત્તમદાસ લલ્લુભાઈ (વિરમગામ), વગેરે, વગેરે, વગેરે.

## સ્વીકાર અને અવલોકન.

નીચેનાં પુસ્તકોની પહેલ્ય આભાર સહ સ્વીકારીએ છીએ—

પૂજ્યશ્રી અજરામરણ સ્વામીનું જીવનચરિત્ર:—લેખક,  
લિંબડી સંપ્રદાયના શતાવધાની પડિત મુનિરાજ શ્રી રત્નચંદ્ર સ્વામી,  
પ્રસિદ્ધ કર્તા મેશર્સ જોહાલાલ રામજી તથા છોટાલાલ કપુરચંદ  
(માંગરોળ), મૂલ્ય ૦-૫-૦

સુદર કાગળ, સુદર પ્રીન્ટીંગ અને પાકા સુદર બાઇન્ડીંગવાળું  
આ પુસ્તક એવાજ સુદર લખાણથી ભરપુર છે. પુસ્તકની ભાષા  
સંસ્કારવાળી અને જૈન સાધુ લેખકોમાં કવચિત્ જોવામાં આવતી  
હોય એવી છે એમાં પ્રથમ સ્થાનકવાળી જૈનધર્મનો કેટલોક ઇનિહાસ  
પણ આવ્યો છે. મરહુમ પૂજ્ય શ્રી અજરામરણ સ્વામીનું જીવનચરિત્ર  
આજેખવામાં પૂજ્ય લેખકે એક આદર્શમુનિનું ચિત્ર આજેખવાનો  
જ આશય દષ્ટિ સમક્ષ રાખ્યો જણાય છે ઉચ્ચ વિદ્યાભ્યાસ,  
દિક્ષાના ઉમેદવારની લાયકાતની કસોટી કરવાનો રીવાજ, સાધુસુધા-  
ગણ વગેરે બાબતો પર ઘણો પ્રકાશ આ પુસ્તકમાં નાખવામાં આવ્યો  
છે. પૂજ્યશ્રીના આધ્યાત્મિક જીવન વિષે લખવા જતા વિદ્વાન લેખક  
મહાશયે યોગશાસ્ત્રનું સક્ષેપમાં જ્ઞાન કરાવ્યું છે. અને છેવટે ભક્તા-  
મર સ્તોત્રના દરેક શ્લોકનું ચોથું ચરણ કાયમ રાખીને પહેલાં ત્રણ  
ચરણ મરહુમ પૂજ્યશ્રીના ગુણગામ સંબંધમાં નવા બનાવ્યાં છે.  
સંસ્કૃતમાં આવી ખુબીથી કાવ્ય બનાવી શકનાર જૈનમુનિ એકંદર  
જૈન વર્ગમાં ભાગ્યેજ ૨-૪ હશે

આખું પુસ્તક વાંચતાં મરહુમ પૂજ્યશ્રી એક પ્રભાવક પુરૂષ  
હતા એવો ખ્યાલ સહજ આવી શકે છે, પરંતુ તે છતાં એટલું તો  
હૈયું જ જોઈશે કે એમનામાં જે ગુણો અને શક્તિ ખરેખર હતાં  
તે વર્ણવી બતાવવા કરના નિષ્તેજ બનેલા સાધુવર્ગને એક આદર્શ  
માધુ કેવો હોવો જોઈએ એ બતાવવા તરફ વધારે લક્ષ અપાયું છે.  
અને તેથી આ પુસ્તક તમામ જૈન મુનિઓએ વાંચવું જોઈએ છે.  
આગેવાન વાવકો આ પુસ્તક વાંચવાની કુરસદ લેશે તો એમની  
માંડો પ્રત્યેની ખોટી અધશ્રદ્ધા દૂર થઈ સાધુતા શું છે અને

શ્રદ્ધા કેવા પ્રત્યે હોવી જોઈએ એ બાબતનું નિર્ભળ જ્ઞાન હોમને પ્રાપ્ત થશે. આવા વધુ પુસ્તકો લખાવાની જરૂર છે; અને અમને જાણીને હર્ષ થાય છે કે એવાજ એક સમર્થ મુનિરાજ પૂજ્ય શ્રી કર્મસિંહજીનું જીવનચરિત્ર પણ એવા જ આશયથી લખી ચૂક્યા છે, કે જે થોડા વખતમાં બહાર પડનાર છે. અમારા મુનિવર્ગ પૈકી કેટલાક રત્નો આ રસને વળ્યા છે એ જોઈ અમને અકથ્ય હર્ષ અને સંતોષ થાય છે. ‘મહાવીર-મિશન’ના રત્નો આવા જ હોવાં જોઈએ.

શ્રી સુબોધ સંગીતમાળા ભાગ ૩ જે.—ચતુર્થ, મુનિ શ્રી નાનચંદ્રજી સ્વામી, પ્રસિદ્ધ કર્તા શાહ બોધક જીવણ (લિખડી) મૂલ્ય ૦-૨-૦

૯૦ પૃષ્ઠનું, પાણીની કિમતે મળતું, સુદર છપાઈવાળું આ પુસ્તક ખાસ કરીને સ્ત્રીવર્ગ માટે યોગ્યવસ્તુ છે. એમાં સ્ત્રી ઉપયોગી વિગતોનો કાવ્યરૂપમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. દરેક શ્રાવિકાએ ગાયવા લાયક છે અને સ્ત્રી સમાજોમાં ફાસપુસીઆ ગાયતોને બદલે એવા ગીતો ગવરાવવાની પ્રથા લખણ કરવી જરૂરની છે

જેન સજ્જાયામાળા, ભા. ૨ જે:—છઠ્ઠા આવૃત્તિ, ૨૨૦ પૃષ્ઠ, પાંચ હીટનું પૂઠું, મૂલ્ય માત્ર રૂ. ૧); પ્રસિદ્ધકર્તા શાહ બાલાભાઈ છગનલાલ (અમદાવાદ) આ પુસ્તકમાં વિવિધ મુનિઓ અને દ્વિવિઓએ રચેલા ૧૭૩ પદો, સ્તવનો, લાજો, સજ્જાયો વગેરેનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. આ સજ્જાયો વગેરે ઘણા વર્ષો પૂર્વે જેનોમાં મજાદુર હોવાથી એમની રચના કે વિચારો સમયે અત્યંત જોડવાનું ગણેતું નથી મી બાલાભાઈએ આપું મહોટું પુસ્તક રૂ. ૧) જેવી નજીવી કિમતમાં વેચવાનું સાહસ કર્યું છે તે ખરેખર આશ્ચર્યજનક છે અને એકદર જેન લેખકોને ઉદ્દેશીને એક નમ્ર સૂચના કરાતી અને રસ લઈશું કે, જેન પુસ્તકોનો ઉકાવ જોઈએ તેટલો ન ટોવાવી કેમકે પુસ્તકો છપાવવા પાછળ યત્ન ખર્ચ પણ નહીં થવાના બુદ્ધિથી નહીં છે એ વાત અત્યંત માન્ય છે, તેથી કોઈ નહીં આ પુસ્તક ગ્રહણ મળી આવે તો હૈમના નામની આભાર લેનાર હોઈશું “અમુકે દિવસની ધર્મનામના પ્રચારને” અમુક



રૂઢ આ પુસ્તક છપાવવામા આપી છે તે માટે હૈમનો આભાર માનું છું” એમ લખવું એ કૃતજ્ઞપણાની નીસાની હોવા ઉપરાંત જરૂરનું પણ છે, પરંતુ ૫-૫૦-૧૦૦ કે ૧૦૦૦ રૂ. માટે પણ ખીમ ઉચ્ચ ગુણો અમુક દાતાને આરોપી દેવા અને એક સર્વગુણસપન્ન પુરૂષ તરીકે અર્પણ પત્રિકા લખવી એ તો ધાર્મિક પુસ્તકોનું ગૌરવ ધરાડવા જેવું થાય છે આશા છે કે, જૈન લેખકો અને પુસ્તક પ્રસિદ્ધિર્તાઓ આ નમ્ર સૂચનાપર શુભ દૃષ્ટિથી વિચાર કરશે.

**શ્રી સામાયિક-સ્વરૂપ** (સંસ્કૃત હાયા, વિધિ, વિવેચન, ઉપયોગી પદો, વચનામૃતો, ખારવ્રત, અને બકતામર સ્તોત્ર સહિત); રચનાર સિખડી સપ્રદાયના મુનિ શ્રી નાનચંદ્રજી સ્વામી, પ્રકાશક શ્રી અજ-સમરજી જૈન વિદ્યાશાળા તરફથી શાહ ઓધડ જીવણ (સિખડી).

મૂલ્ય ૦-૪-૦

ત્રણ ત્રણ બદામના જ્ઞાનથી ‘પડીતરાજ’ બની ગયેલા અનેક મુનિઓ આજ મુધીમાં ઘણીએ સામાયિક-પ્રતિક્રમણની ખુદો અધ-શ્રદ્ધાળુ શ્રાવકો પામે છપાવરાવી શ્રાવકોના દ્રવ્યના ભોગે અજ્ઞાન લોકોમા વાહવાહ ખાટી ગયા છે. એમાની કેટલીક ખુદોનું અવલો-કન કરવા જે કોઈ જૈનેતર પડિતને કહેવામાં આવે તો એ ખીચારા સાધુઓના ગોટલા છોતરા પણ હાય લાગે નહિ એવી ટીકાઓ થવા પામે જેમને માગધી કે ગુજરાતી ભાષાનું કોઈ જ્ઞાન નથી, સામા-યિક જેવા આધ્યાત્મિક વિષયને સમજવા જેટલી માનસિક શક્તિ નથી, અને વિદ્વાનોની સલાહ અને મદદ યાચવા જેટલી નમ્રતા પણ જેમનામા નથી, તેઓ પોતાના અધઃશ્રદ્ધાળુ શ્રાવકોને ચઢાવીને કોસલાવીને પોતાનાં રચેલા મૂર્ખાઈભર્યાં થોથાં ભયે બહાર પાડ્યાં જે, પણ હવેનો વિચારવાન જમાનો એમને કોઠું નહિ જ આપવાનો. ઉમાગ્યે હમણા મુનિશ્રી નાનચંદ્રજી સ્વામીએ સારી મહેનત લઈ, તથા કેટલાક વિદ્વાનોની સલાહ લઈ, ‘સામાયિક સ્વરૂપ’ નામનું પુસ્તક બહાર પાડ્યું છે, તે એક નમુનારૂપ પુસ્તક બેવાવી અમને હવે આશા બધઈ છે કે જૈન મુનિવર્ગનું જ્ઞાન બાહ્યમાથી ટૂટી રહસ્ય તરફ વળવા લાગ્યું છે ખરું. સામા-યિક એટલે શું, તેનું પ્રયોજન શું, તેનું સામર્થ્ય શું, લાભ શું, નામ ગેરકો કે કિષ્ટ, કેવી નિયતિમાં સામાયિક કરવું, બાવ સામા-

યિક અને દ્રવ્ય સામાયિકનું સ્વરૂપ, સામાયિકનાં લક્ષણો, મનશુદ્ધિ, વચનશુદ્ધિ, શરીરશુદ્ધિ, શુભ ભાવના, ધ્યાન, સામાયિકનું રહસ્ય, સામાયિક અને યોગની ક્રિયાઓ વચ્ચે એકતા, આ વગેરે મુદ્દા ઉપર સારો પ્રકાશ આ પુસ્તકમાં શુદ્ધ સરળ ભાષામાં નાખવામાં આવ્યો છે, અને તે પછી સામાયિકના માગધી પાઠ તથા હેતુની સમ્મત છાયા તથા ગુજરાતી ભાષાંતર અને વિવેચન વગેરે આપ્યું છે છેવટે, સામાયિકમાં વાચવા યોગ્ય ભક્તામર સ્તોત્ર, પદો, વચનામૃતો વગેરે આપ્યું છે. પુસ્તક એકદરે ઘણું ઉત્તમ બન્યું છે અને મુનિશ્રી નાન-ચંદ્ર સ્વામીને આવી પ્રવૃત્તિ માટે જેટલો ધન્યવાદ આપીએ તેટલો થોડો છે, પરંતુ જે જે ગ્રંથોની મદદ કે ઉતારા લેવામાં આવ્યા છે હેમનાં નામ (અથકારોના રીવાજ મુજબ) પ્રસ્તાવનામાં જાહેર કર્યાં હોત તો તે લેખકો પોતાને અન્યાય થયો ન માનત. દાખલા તરીકે શ્રીયુત મોહનલાલ દલીયદ દેસાઈ કૃત “સામાયિક સૂત્ર”ની સાથે રાખીને મહારાજશ્રીનું પુસ્તક વાચવાથી જણાય છે કે એમાથી ઘણો ભાગ લેવામાં આવ્યો છે. અલબત્ત કોઈના ઉત્તમ વિચારો ઉત્તમ આશયથી ગ્રહણ કરવા તે કૃત્ય પોતે દોષિત નથી, પરંતુ એમ કર્યાની કબુલત પોતાના પુસ્તકમાં આપવી એ વિદ્વાન લેખકોની જગપ્રસિદ્ધિ કદો છે.

શ્રી જગદૂ ચરિતઃ—શ્રી સર્વાનન્દ સુરિકૃત સંસ્કૃત ગ્રંથનું ગુજરાતી ભાષાંતર કરી ટીકા, ઇતિહાસ અને ભૂગોળ સબધી વિશાળ પૂરવણી સહિત પ્રસિદ્ધ કરનાર રા. મગનલાલ દ્વિપતરામ ખખખર (મુંબઈ), મળવાનું ડેકાણું પંડિત જ્યેષ્ઠારામ મુકુંદજી, કાલ્યાદેવી, મુંબઈ, મૂલ્ય રૂ. ૧ )

પ્રસિદ્ધ દાનેશી જગદૂશા કે જેણે સવત્ ૧૩૧૫ ના દુષ્કાળમાં લોકોને દાન દઈ બચાવ્યા હતા હેમનું કાષ્ઠક સાચું, કાંઈક કલ્પના મિત્ર અતિશયોક્તિ ભરેલું ચિત્ર આજેખવાના એક જૈન સૂરિના પ્રયાસનું આ ફળ છે એ જમાનાના લોકોની ઉદારતાનું અને લેખકોની ( ખુદ ત્યાગી લેખકોની ) પણ વાચાળતાનું ભાન કરાવવા માટે આ પુસ્તક ઘણું ઉપયોગી છે. રા. ખખખરે એની જૂની હસ્ત-લિખિત પ્રતો મેળવવામાં ઘણી મહેનત લીધી છે, તે ઉપરાંત જગદૂશા - મુબંધે અગ્રેજ અને સંસ્કૃત પુસ્તકોમાં જે જે ઇસારા જોવામાં આવ્યા

હોનો હોમણે સગ્રહ કર્યો છે, વળી દતકયાઓ પણ એકઠી કરી છે, અને એ સર્વ ઉપરથી લખાયેલો આ ગ્રંથ જનસમાજ સમક્ષ રજુ કર્યો છે. ભાષાંતરકાર પોતે જૈન નથી, છતાં એક જૈનમુનિને જ તે પુસ્તક અર્પણ કરવામાં આવ્યું છે, એ એમની દષ્ટિવિશાલતાનો પુરાવો છે. પૂરવણીમાં ઘણી ઐતિહાસિક બાબતો એમણે સગ્રહી છે, કે જેમ કરતા હોમને અથાક શ્રમ લેવો પડ્યો હશે એમ અનુમાન થઈ શકે છે.

સત્યપ્રકાશ, ભા. ૧ ભા. :—લેખક અને પ્રકાશક, મંગળજી હરીજીવન ચિતળીઆ, માંગરોળ જૈનશાળાના શિક્ષક, મૂલ્ય ૦-૮-૦.

લેખક તરીકે બહાર પડવાની દૃષ્ટિ એક જૈનશાળાના શિક્ષકને થાય એ ખુશ થવા જેવું છે; તેથી આ શિખાડ લેખકની પ્રથમ કૃતિનું અવલોકન કરનારે જરા વિશેષ ઉદારવૃત્તિ રાખવી ધટે છે. આ પુસ્તકમાં પ્રથમ ૧૦૮ ઉપદેશવચનો મૂકવામાં આવ્યા છે, જે વાચવા જેવા છે જે જે ગ્રંથોમાંથી કેટલાંક વચનો લેવામાં આવ્યા છે તે તે ગ્રંથોના નામ કુટનોટમાં આપવા જોઈતા હતા. એકઠે પુસ્તકમાંના વિચારો સારા છે, ભાષા મધ્યમ છે, જે કે કેટલેક સ્થળે વગર જોઈતો આડખર કરાયેલો પણ જોવામાં આવે છે પ્રયત્ને ભાષા-વધારે શુદ્ધ અને સરળ બનશે એમ આશા રખાય છે મોટા વ્યાપાર જેમ સામાન્ય નોકરોએ આદરવા યોગ્ય નથી, તેમ ગ્રંથકાર તરીકેનું કામ સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓએ ઉપાડવા કરતા તેઓએ વધુ પુસ્તકો લિખવામાં ચિત્ત રાખવું એ હોમને તથા જનસમાજને માટે વધારે હિતકર છે, એમ એક શુભેચ્છક તરીકે સૂચવવાની રજા લઈશું.

મેશર્સ મેવજી હીરજીની કંપની ( પાલધોની-મુંબઈ ) તરફથી નીચેનાં પુસ્તકો અવલોકનાર્યે મળ્યા છે—

૧ વનિતા વ્યાખ્યાનમાળા:—જ્ઞા, પડિત રત્નસિંહ નેણશી; મૂલ્ય, ૦-૨-૦.

૨ ઋષિદત્તા:—લખનાર, દેવાડીલાલ મોનીલાલ શાહ, મૂલ્ય ૦-૨-૦.

૩ શ્રીસુલદ્રા:—લેખક, ઝવેરી દુર્લભજી ત્રિભુવનદાસ, મૂલ્ય ૦-૩-૦.

૪ આત્મશક્તિનો ઉદય:—મહારાજાત્રી ચારિત્રવિજયજીના  
ભાષણોનો સંગ્રહ, મૂલ્ય ૦-૩-૦.

૫ જૈન દર્શનનાં મૂળતત્ત્વો:—લેખક, ઝવેરી હીરાચંદ લી-  
ભાધર, મૂલ્ય, ૦-૪-૦.

આ પાંચે પુસ્તકો એકસરખી મનહર છાપ અને એકસરખા  
ચિત્તાર્થક પુઠાંવાળાં હોવા સાથે ઉપયોગી છે. મી. મેઘજી જાણીતા  
લેખકોનાં પુસ્તકો સારા આકારમાં પ્રસિદ્ધ કરવાની ટીક કાળજી ધગવે  
છે. આ જ્ઞાતના ન્હાનાં પુસ્તકો વધુ સખ્યામાં ( જૂદા જૂદા વિષયોપર )  
બહાર પાડવા અમે તે ઉત્સાહી બાઈને બહામણ કરીએ છીએ. દરેક  
જૈને આ સસ્તા પુસ્તકો પોતાની લાઇબ્રેરીમાં સંગ્રહવા જોઈએ છે



*Srimad Yashovijayji.*—This short sketch  
of the sacred Jain Scholar's life is written by  
Mr. Mohanlal Dalichand Desai B A LL. B,  
whose નયકર્ણિકા, સામાયિક સૂત્ર and જૈન કાવ્ય પ્રવેશ  
have already introduced his name to the Jain  
public as a sincere and painstaking writer on  
religious matters. He says in this little book  
that the great ' reformer ' Yashovijayjee was  
probably a Shrimali Bania of Gujrat, and it is  
probable that he was initiated into *Yog-vidya*  
by the Mystic Mahatma Anandghanjee.  
He wrote 62 Sanskrit and 47 Gujarati books.  
Being a contemporary of Tukaram, Ramdas,  
Prēmanand, Teg Bahadur, Tulsidass, his works  
breathe of devotion, carelessness to the fetters  
of customs, freedom of thought, foresight and a  
peculiar beauty of expression. We have no  
hesitation in recommending this excellent life  
to every English-knowing Jain ( Price only  
four Annas, Publishers Messrs Meghjee Hnje  
& Co, Pydhoni, Bombay )



“શ્રી કૃપારામજી મહારાજ કૃત સવચ્ચા ઔર કુંડલિયા”:-  
 વિના મૂલ્ય પ્રચારાર્થ પ્રસિદ્ધકર્તા શ્રીયુત કર્નીરામજી વાંઠિયા  
 ( મીનાસર ) “ દાન દેનેમેં પાપ હૈ ” પેસી ૨ વાહિયાત  
 વાંતે સમજાને વાલે નામધારી ગુરુઓંકી માન્યતાઓકા હસમેં  
 લડન કિયા ગયા હૈ.

*A Gathic Picture of Zoroaster* by Mr. Pitha-  
 walla, B A. B., Sc ( Poona ) This booklet  
 shows how educated Parsis have of late turn-  
 ed to religious study and investigations How  
 beautiful are the following lines of Introduction.

The Great Zoroaster, *forsaking*  
*A world of strife and deceit,*  
 ‘Mid solitude wild and alluring  
 Had found a *serene retreat*  
 And simple his faith, and unchanging  
 Among the contending creeds,  
 Through all his long life illustrating  
 “Good Thoughts, Good Words and Good Deeds  
 To Earth’s nations he was proclaiming  
*Away with the myth-grown creeds !*  
 But practise the Love-laws unceasing  
 “Good Thoughts, Good Words and Good Deeds.”

દિલ ખુશ હિતશિક્ષા — આ ન્હાનુ ચોપાનીકું જો કે વિના-  
 મન્ય બેઝવા માટે છપાવવામા આવ્યુ છે, તોપણ તેના લેખક અને  
 પ્રકાશક શાહ દલસુખભાઈ ગિરધરલાલે સમય અને દ્રવ્યનો નિરર્થક  
 વ્યય કર્યો છે એમ કહ્યા સિવાય ચાલતુ નથી આજે જેમ શુદ્ધ  
 શૃદ્ધ્યાત્રમ પાળતા શિષ્યા પહેલા ગુરુ મહારાજ બનવાના ડોડ ધણા-  
 ઝોને છે તેમ વિદ્યાર્થી બનવા પહેલાં ગ્રંથકાર, પ્રસિદ્ધકર્તા અને પત્ર-  
 કાર તરીકેની નામનાનો શોખ પણ વણાઓને લાગ્યો જોવાય છે,

જેથી સામાન્ય બુદ્ધિવાળા વાચકોને હાથ સારાં પુસ્તકો ભાગ્યેજ આવે છે,—એટલા બધા નિરૂપયોગી અને હાનીકારક પુસ્તકો ગુજરાતી ભાષામાં વધી પડ્યા છે. આવા લેખકોને અભ્યાસ વધારવાની સલાહ આપનારા ટીકાકારોની આજે વધુ જરૂર છે, નહિ કે ‘પુસ્તક સાક છે, ભાષા સરળ અને શૈલિ બોધદાયક છે’ એવા અર્થ વગરનાં ખુશામતીયા વચનોમાં અવલોકન કરી તે લેખકોને અને જાહેર પ્રજાને ભ્રમમાં નાખનારાઓની. અફસોસની વાત છે કે ઘણાખરા અવલોકનકારો તો પુસ્તક વાંચવાની દરકાર કર્યા વગરજ અભિપ્રાય લખી વાળે છે, કેટલાક તો પોતેજ લેખક તરીકેની યોગ્યતા મેળવ્યા પહેલાં અવલોકનકાર કે પત્રકાર બની બેસે છે આ સંયોગોમાં જાહેર પ્રજાને સારા, મધ્યમ અને ખરાબ પુસ્તકોનો વિવેક કરાવનારની અછત જણાય તો એમાં આપણે આશ્ચર્ય પામીશું નહિ.

હું સરાજ વછરાજનો રાસ—પ્રસિદ્ધકર્તા શાહ બાલાભાઈ છગનલાલ (અમદાવાદ), મૃત્યુ ૦-૬-૦.

જિનોત્પસૂરિ કૃત આ રાસ બીજા રાસોની મારક રસીક છે, તેમજ ઉપદેશી પણ છે. મી. બાલાભાઈ જૈન ધર્મના પુસ્તકોનો પ્રચાર કરવાને સારી મહેનત કરે છે અને એક લેખક તરીકે બહાર પડવાનો ખોટો દાવો કરતા નથી એ ખુશ થવા જેવું છે પુસ્તકમાં અનુક્રમ-બિંદુ, પ્રસ્તાવના અને કથાનો હુંક સાગ મૂકવાનો રીવાજ રાખશે તો વધારે મગવડભર્યું થશે.

શું હંધર જગતકર્તા છે?—માયુ દયાચંદ્ર ગોવલીય જૈન B. A (લલીતપુર) એઓએ લખેલા હિંદી લેખનું ગુજરાતી ભાષાનું પેન્ડલેટ રૂપમાં બહાર પાડી પોતાના ‘દિગંધર જૈન’ પત્રના ગ્રાહકોને એક વધારાની ભેટ તરીકે આપવા માટે શ્રીયુત મૂળચંદ્ર કમનંદામ કાપડીઆને ધન્યવાદ ઘટે છે. એમની દ્વીયો વાચવા જેવી છે, સામાન્ય જનમમાંજ મહેલાઈથી સમજી શકે તેવી છે,—જે કે આ વિષય એવો ગંદક છે કે એના ઉપર એક મહોટો ગ્રંથ રચાવાની જરૂર છે, જેમાં વિશ્વનું સ્વરૂપ, જેનો અને વેદાંતીઓએ માનેલા હંધરની વ્યાખ્યા, કર્તૃત્વ એટલે શું, તે સંબંધી સાયન્સીફીક અને

## સ્વીકાર અને અવગણના

માધ્યાત્મિક દૃષ્ટિએ ખુલામો. એ વગેરે નથી. એ  
જોઈએ છે. જોઈએ છું. છતાં છતાં હોવાનું કહે છે તે.  
દૃષ્ટિએ એમ કહે છે અને નિશ્ચયથી કહે છે.  
એ અંશે ખરી છે તેની પણ તપાસ થવી જોઈએ.  
જોઈએ તો અધ્યાત્મ અને સાધનાના ગાનના.  
વંતાર ભવિષ્યના વિદ્વાનો ઇશ્વર સમક્ષે ના.  
વેળાની એકવાચતા મિલકતી રહેશે.

મુખ્યતા 'સત્ત્વ સાહિત્યવર્ધક કાર્યાવર' ના નામ  
અવગણનાયે મળ્યા છે—

૧ વૈરાગ્ય ભોધકાવ્ય:—કવિ પ્રેમાનંદના પ્રિય  
આ કૃતિ વૈરાગ્ય રસપોષક હોઈ દેવે ધર્મના  
વિશ્રાંતિ ભાષા મીઠી, અસરકારક, સન્દર્ભી છે.

પાકે પુસ્તક ૦-૧-૦).

૨ છોટાલાલ પદ્મભોવિની—કવિતા ના  
મી શ્રીયુત છોટાલાલ સેવકરાને ભક્તિ અને ધર્મના  
વિશેષ પદો સુદર રચ્યા છે, કે જેનો સ્વરૂપ  
વાંચનારો છે. ખાસ કરીને વૈષ્ણવોને કેવો પ્રિય  
પુસ્તક હરદોષ ધર્મના અનુયાયીને વોંટા વણે સતેવ  
જો નહિ (મૂલ્ય ૦-૨-૦, પાકે પુસ્તક ૦-૧-૦).

૩ ભગવદ્ ગીતા:—ગીતાનું આ ગુરુગાંધી  
હરિલાલ નૃસિંહરામ વ્યાસ એઓએ ક્યું છે. પ્રેમાનંદ  
જનુ રા ગ હોનાલાલ દલપતરામ કવિ જેવા નર  
જાતા થયેલા સમજોડી ભાષાતર પછી આવા જાનના  
ભક્તનાનું પ્રેમાણુ કરી વકરે, કરણ કે આના નમ સ  
વૃત્તેના વિચારોની મોહકતા ખડીત થઈ ગયેલી જુદા  
વિવરણો પણ થયા છે (મૂલ્ય ૦-૧-૬, પાકે પુસ્તક ૦-૩-૦)

૪ હુમમાં વિદ્યાભ્યાસ:—અખતાર, રા રત્નસિંદ દી  
અખતાર, (મૂલ્ય ૦-૨-૬, પાકે પુસ્તક ૦-૫-૦). ૧૫૦ પૃષ્ઠના

કરવો, અભ્યાસના લાભો, ગરીબાઈ વિધાવિલાસને વિન્નકર્તા નથી, સ્વપરિશ્રમથી સુશિક્ષિત થયેલાઓ, સાહિત્યપ્રેમી વેપારીઓ, વિજ્ઞાન-શાસ્ત્રીઓ, વિદ્વાન મોચીઓ, કારાગૃહમાં સાહિત્યસેવા, જ્ઞાનનો સદુપયોગ વગેરે વિષયો ચર્ચવામાં આવેલા હોવાથી દરેક વિદ્યાર્થી તેમજ વેપારીએ વાંચવા-મનન કરવા યોગ્ય છે.

**૫ નામદાર શહેનશાહ:**—જાણીતા લેખક શ્રીયુત અમૃત-લાલ સુન્દરજી પટ્ટીઆરનુ આ પુસ્તક દરેક માતા-પિતાએ વાંચવા યોગ્ય છે. નામદાર શહેનશાહ અને શહેનશાહબાનુના જીવનના ન્હાના મ્હોટા બતાવોમાથી સાર ખેંચી એ ઉપર ઉપદેશી પૈરેચાફો ભરવામાં આવ્યા છે. લેખકનો હેતુ શહેનશાહ અને શહેનશાહબાનુનું જીવન લખવાને બ્હાને વાંચકોને એક આદર્શ માતા-પિતાનું ચિત્ર કલ્પી બતાવવાનો હોય એમ સભવે છે (મૂલ્ય ૦-૨-૦, પાકે પુકું ૦-૪-૦)

‘સસ્તુ સાહિત્યવર્ધક કાર્યાલય’ અલખત પ્રજાસાપાત્ર પરિશ્રમ ઉઠાવે છે અને ઉત્તેજનને પાત્ર છે, પરંતુ એવી સસ્થાએ મણકા તરીકે પ્રગટ કરવાનાં પુસ્તકોની પસંદગી બાબતમાં બેદરકારી બતાવવી જોઈતી નથી. દર વર્ષે અમુક સો કે હજાર પૃષ્ઠોનું વાચન આપ્યું એટલે કર્તવ્ય કરી ચૂક્યા એમ સમજવું જોઈતું નથી. છપાઈ ગયેલાં પુસ્તકો અક્ષરે અક્ષર પુત. છપાવવાં, એની એ મતજબના બીજાં પુસ્તકો છપાવવાં, મધ્યમ દરજ્જાની અને બહુ ઉપયોગ વગરની કવિતાઓ છપાવવી, તથા પ્રસિધ્ધ ઇચ્છતા મધ્યમ દરજ્જાના લેખકોના પુસ્તકો (માન તેઓ મફત લખી આપે છે એટલાજ ખાતર) પ્રગટ કરી મણકા પુરા કરવા એ સલાહભર્યું ગણાશે નહિ. આ સસ્થાએ બહાર પાડેલાં પુસ્તકોની સખ્યા જોતાં હવં સારા લેખકોને ઠીકઠીક બદલો આપી સસ્કૃત અને અત્રેજી ભાષાના ઉત્તમોત્તમ પુસ્તકોનું બાપાંતર કમવવામા આવે તો ખર્ચને ન પહોંચી શકાય એમ મનાતું નથી.

જૈન શ્વેતામ્બર કૉન્ફરન્સ હૅરલ્ડનો પર્યૂષણનો અંક-આજ સુધીમાં જૈન પત્રકારો તરફથી જેટલા ખાસ અંકો નીકળ્યા છે તે સર્વમાં પ્રથમખંડે મૂકવા લાયક આ અંક વાંચી અમને ઘણો સતોષ થયો છે. જૈનના ત્રણે શીરકાના લેખકો ઉપરાંત જૈનેતર વિદ્વા-



નોના પણ પુષ્કળ લેખોને આમા સ્થાન અપાયુ છે તેથી એની સુદ-  
રતા, ઉપયોગીતા અને વિવિધતામા વધારો થયો છે. પ્રગતિવિરોધી  
જૈન સાધુ વર્ગમાથી હમણાં હમણા ક્રેટલાક ઉદાર વિચાર ધરાવતાં  
ગતો પ્રકાશવા લાગ્યા છે એ, આ અકમાના ખે લેખો ઉપરથી સ્પષ્ટ  
જણાઈ આવે છે આ ખે લેખોમાનો એક શ્વેતાચ્ચર મુનિરત્નશ્રી  
ચારિત્રવિન્યયજ્ઞનો છે, જ્યારે બીજો લેખ શ્વેતસ્થાનકવાસી વર્ગના મુનિ-  
રત્નશ્રી ત્રિલોક્યદ્રજ્ઞનો છે તેઓના લખેલા ‘જૈન’ અને ‘મુનિજીવન’  
મથાળાના લેખોમાથી જૈનસમાજને ઘણુ શિખવાનુ મળે તેમ છે  
અને અધ્યત્તરના ઝાકળને તો સૂર્ય જેટલો ડર તે વિચારોથી લાગે  
તેમ છે. ઇતસાદ ખાતર કહેવુ જોઈશે કે મુનિશ્રી ત્રિલોક્યદ્રજ્ઞની  
જાણ સ્વતંત્ર વિચારક શ્રી ચારિત્રવિન્યય કરતા પણ ચહીઆતી છે.  
રા પઢીઆરનો ‘મનુષ્ય પૂજની મન્ન’ એ મથાળાનો લેખ જૈનજેવી  
ક્રિયાકાંડમા મશગુલ થઈ ગયેલી કોમને ખરી પૂજનો માર્ગ બતાવવાને  
બહુ ઉપયોગી થઈ પડે તેવો છે. રા. મુશીલનો ‘Divine Dis-  
content’ અને સ્વર્ગસ્થ રા મેપાણીનો ‘Jain Phraseology  
into English’ બન્ને લેખ કેળવાયલા જૈનો ધર્મના તત્ત્વજ્ઞાનમા  
કેવા વધવા લાગ્યા છે એનો પ્રત્યક્ષ પુરાવો છે રા નાનાલાલ દલ-  
પતરામ કવિનુ ‘પ્રભાત’ નામનુ દીવ્ય જ્ઞાન, રા સાગર, રા વસંત  
તથા શ્રી નાનચદ્રજ મહારાજના ક્રેટલાક કાવ્યો ઘણા આનંદજનક  
છે રા રણજીતરામ વવાભાઈએ જૈનોને સ્વધર્માભિમાન ચહોડે એવો  
લેખ લખી પોતાની વિશાળ દૃષ્ટિ બતાવી આપી છે રા સાગરનો  
‘જન વિચાર અને દપતિધર્મ’ લેખ લગ્નની શીલસુશી બગબગ  
સમજાવે છે પ્રાણ અને આત્મા સબધી જૈન અને જૈનેતર  
દૃષ્ટિની અભિન્નતા બતાવનારો રા ગોકુલદાસ નાનજીભાઈનો લેખ  
મનન કરવા જેવો છે આનરરી એડિટર મહાશયે ક્રેટલાક કાવ્યો,  
મહાવીરાચાર્ય સબધી લેખ તથા સ્થૂલીભદ્રની કથા વગેરે લેખો લખ  
વામા પુષ્કળ શ્રમ ઉદાવ્યો છે, એટલુ જ નહિ પણ એડિટરીઅરમ  
પણ પુખ્ત વિચારપૂર્વક લખી છે જૈન મુત્રોના લાપાતરનુ જે જ્ઞાન  
રા નન સુખજ્ઞાન રવજીભાઈ મહેતાએ હમણા ઉપાડી લીધુ છે તેની  
નિરૂદ્ધ જ્યારે શ્વેતાચ્ચર બીજા પત્રકારો બૂનગણુ ડરી ગયા છે ત્યાં  
આ નાનત અને સમયમૂલ્યક સંપાદકે ખડતલડતવી ફર રહી લાપ-  
ત કાર્યની આવશ્યકતા જણાવી છે, અને તે કેવી રીતે થવુ જોઈએ

તે ખાખતમાં કેટલીક કિમતી સૂચનાઓ આપી છે તથા એ કાર્ય ઉપા-  
ડવા ઇચ્છતા ગૃહસ્થને ખીનજરૂરી ખજાણાટથી બચાવવા માટે એક  
વ્યવહારકુશળ સલાહ આપી છે. શ્રીમદ્ વિજયાનંદ સૂરિના જીવન  
સખધી એક હિંદી લેખ પણ આ અડમાં નજરે પડે છે, આ લેખ-  
માંના કેટલાક શબ્દો વાંચી અમને ઘણો ખેદ થયો. 'હરેકૃષ્ણ' જેવા  
પત્રમાં આવા લેખકોને-પછી તે ગમે તેવા લોકપ્રિય પુરૂષ હોય તોપણ  
જગા ન અપાય એમ હરકોઈ વિશાળ હૃદયવાળો જૈન આશા રાખી શકે

એકંદરે 'હરેકૃષ્ણ'નો આ ખાસ અડ આટલો ઉત્તમ કહાડવા માટે  
તેના માનદ સમ્પાદક મહાશયને ધન્યવાદ ધરે છે. આવો દળદાર અંક  
તૈયાર કરવામાં કેટલા વખત અને શુદ્ધિખળનો વ્યય કરવો પડે છે તે  
માત્ર એ કામના અનુભવીઓજ સમજી શકે વળી મુખ્યની જગ્યા  
જીદગી અને વકીલાતનો ધધો એ ખન્ને એવી ખાખતો છે કે ઓન-  
રરી કામ પાછળ આટલા વખતનો ભોગ આપવો ઘણો મોઘો થઈ  
પડે અને તેમ કરવું ઘણા યોગાથીજ ખતી શકે. અશ્વસની વાત છે  
કે, જ્યારે આવા સહૃદય સપાદક મળ્યા છે ત્યારે જૈન વિદ્વાનો અવાર-  
નવાર સ્વતંત્ર લેખો મોકલવારૂં અને જૈનસમાજ તેના ગ્રાહક થઈ  
આર્થિક સ્થિતિ મુધારવારૂં પોતાનો 'ધર્મ' ખજાવવામા પાછળ પડે છે

કેટલીક સસ્થાઓના વાર્ષિક રીપોર્ટો અવલોકનાથે મળ્યા છે,  
જે વચાયા બાદ અવલોકન હવે પછીના અડમાં અપાશે

## પ્રકાશકની પત્ર-પેટી.

લાલા ટોડરમલ ધ રામસરૂપ-મુહાનાઃ—શાસ્ત્રોંકી ચોરી-  
કે વારેમેં આપને જો લેખ છાપનેકો મેજા ર્સસે શીર્ક ધર્મકી  
હંસી હેનેકા સંભવ હૈ, ઓર ખરીદનેવાલે એસી નોટીસ પઢતે  
હુષ મી નહીં રુક સકતે નાલાયકોંકો સાધુ વનાનેકે વક્ત  
કોઈ કિસીકી સલાહ સુનતે મી નહીં, બાદમેં ચોરી-જારીકી  
વાત હોતી હૈ તવ અખવારમેં દર્જ કરાનેકો દૌડનેસે કયા ફા  
યદા હૈ? અય વંધુઓ! અવ મી સોચો ઓર અંધશ્રદ્ધાકો છોડ  
નાલાયકોંકો દીક્ષા દેનેકા રવાજ વંધ કરો.

# ઉપદેશ રત્નકોષ,

અથવા

સુખી જીંદગી ગુજારવાનો વ્યવહાર ઉપદેશ.

---

શ્રી જિનેશ્વર સુરિકૃત પ્રાકૃત ગ્રંથનું

ગુજરાતી ભાષાન્તર કરનાર,

મોહનલાલ દલીચંદ દેશાઈ, બી એ એમ્ બી.

---

વિવેચનકાર,

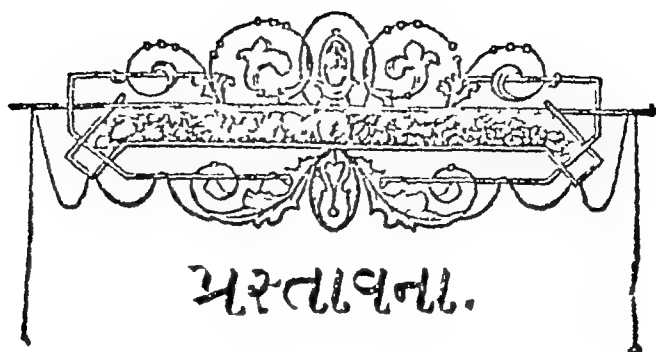
વાઠીલાલ મોતીલાલ શાહ.

મુંબઈ.

**સફળ** સફળ શ્રી મોતીલાલ મન મુખરામ શાહ તન્કના પોતાના લજિલાલને લીધે મુંબઈનિવાસી મેસર્સ જંવરચંદ નયુલાઈ હીરાણીની ઠાણીવાળા તરફથી વચેલી માગણી પ્રમાણે લેખના અર્થે આ 'ઉપદેશ રત્નકોષ' આ માસિકના ગ્રાહકોને ભેટ આપવામાં આવ્યો છે.

---

સુદર મન્જુન પુટા સાથે આ 'ઉપદેશ-રત્નકોષ' ત્રય ૧૯૪૦-૦ દિને જૈન બુદ્ધમેત્ત પોપટલાલ મોતીલાલ શાહ (માન-પુર-તળાવની પોળ-અનદાવાદ) પાસે મળે છે.



ધર્મ અને નીતિના ઉપદેશની અગત્ય દરેક મનુષ્ય સ્વીકારે છે, અને દરેક લેખક એવો ઉપદેશ આપવાને પોતે લાયક છે એમ માની થોડાઘણા પાના ચીતરી કહાડે છે, પણ પૂર્વાપર મળધવાળી અને થોડામા ઘણો લાવ સમાવનારી શૈલીથી લખનારાઓ થોડાજ ન્નેવામા આવે છે. તેમા પણ વ્યવહાર ( practical ) દૃષ્ટિબિંદુથી લખનારા તો છેકજ થોડા ન્નેવામા આવે છે. ‘ ઉપદેશ રત્નકોષ - ના કર્તાએ કેવી ખુબીથી વ્યવહાર ઉપદેશ માત્ર બે રૂઝના સ્તોકોના સમાવવામા ફતેહ મેળવી છે તે આ ન્હાના પુસ્તકમા તે સ્તોકો ઉપર લખાયેલુ વિવેચન વાચનારને આપોઆપ સમજશે. વિવેચન કરતી વખતે દેખીતી રીતે સંખધ વગરના બે સ્તોકો વચ્ચે છુપાયેલો મળધ શોધી બતાવવા કોશીશ કરવામા આવી છે, એટલુજ નહિ પણ કેટલાક આવશ્યકિય શિદાણો ઉપર પુરનો પ્રકાશ પાડવામા આવ્યો છે.

આ લખનાર હિમનથી કહી શકશે કે, વ્યવહાર નીતિ અને ઉચ્ચ જીવન ગાળવા માટે જરૂરી ધર્મનાન એ બેનો પ્રાથમિક ઉપદેશ લેવા ઇચ્છતા હરકોઈ ધર્મના અનુયાયીને તેમજ ધર્મનો અસ્વીકાર કરનારને પણ આ એક પુસ્તક વાચતું થસ થશે આગ્નિક તેમજ નાગ્નિક બન્ને પ્રકારના મનુષ્યોમા આ ન્હાના પુસ્તકમાના વ્યવહાર પણ ગૌરવવાળા વિચારો ઉચ્ચ નીતિ, વ્યવહારકુશલતા, મર્યાદા, કર્તવ્યપરાયણતા, પરોપજારવૃત્તિ, દૈવી જીવનની અભિજ્ઞાપા અને ઉત્સાહી-આનંદી-આશામય ( Optimistic ) જીવન ગાળવાની તત્પરતા વગેરે પ્રેરનાર યદ્યંતરે. ધર્મશાસ્ત્રો અને નીતિશા-

ત્રોતા મૂળતત્વો આમા કેવી ખુબીથી સમાનવામા આન્યા છે, તે, 'વિવેચન' માં આપેલા પછીકરણથી સ્હેજાઈથી સમજી શકાશે.

આવા પુસ્તકોની હજારો પ્રતોની દરેક ન્યૂનો 'રહાણી' થવાથી મરવિયારો, સત્કારો અને સચ્ચારિત્ર સાથે આશામય ઇવનનો પ્રવાહ વધારે જોશથી ચોતરફ વહેવા લાગશે.

'ઉપદેશ રત્નકોપ' ની રડ ગાથાઓ મૂળ પ્રાકૃત ભાષામાં વ્યાપકી છે, જેની સંસ્કૃત છાયા તૈયાર કરાવી આ પુસ્તકમા ઉમેવામા આવી છે. મહારા વિદ્વાન મિત્ર શ્રીયુત મોહનજાન દલીયંદ દેમાઈએ મૂળ ગાથાઓનું સરળ ગુજરાતી ભાષાન્તર તૈયાર કરી નાખ્યું હતું અને તે ઉપર ચિન્તાઈથી વિવેચન લખવાની અગત્ય અને જણાવી હતી, જેથી નહોં યથાશક્તિ તે કામ ઉપાડી લીધું અને કદાચ મિત્રોને તે પ્રસિદ્ધિમા મૂકવા જેવું જણાયાથી આજે તે 'માર પાડુ છું. મહારા વાચકોને તે વ્યવહારકુશળતા અને અધ્યાત્મ-પ્રમતો સ્વાદ લગાડવામા ફતેહ પામશે તો મહારો અને મહારા વિદ્વાન મિત્રનો પ્રયાસ સફળ થયો માનીશ.

મુ'બઈ,

શરત પૌર્ણિમા

વાડીજાન મોનીજાન શાહ.



# ઉપદેશ-રત્નકોષ.



મ ગાળાચરણ.

ઉવણ સરયણકોસં નાસિઅનીસેસ લોગદોગચં  
ઉવણસરયણમાલં હુત્યં નમિઝ્ઞણ વીરજિણં ॥ ૧ ॥

સંસ્કૃત ધ્યાયા.

ઉપદેશરત્નકોશં નાશિત નિઃશેષલોકદૌર્ગત્યં ।  
ઉપદેશરત્નમાલં વક્ષ્યે નમસ્કૃત્ય વીરજિનં ॥ ૧ ॥

અર્થ:—જેણે સમસ્ત લોકનાં દારિદ્ર નષ્ટ કર્યાં છે  
એવા વીર-જિનપ્રભુને નમસ્કર કરીને, ઉપદેશ વચનરૂપી  
દત્તનો વડે ગુંથેલી માલા અર્થાત્ આ ઉપદેશસંગ્રહ કહીશ.

વિવેચન—આ ઉપદેશમાલા જગજગતોને નિર્દોષ સુખી  
જીવંતુનું રહસ્ય શિખવવા માટે યોજવામા આવેલી છે અને સર્વ  
સુખનો સાગર શ્રી વીરપ્રભુ છે; એટલા માટે પ્રથમ તે પ્રભુને  
નમસ્કાર કરવાની અગત્ય અંશકર્તાએ સ્વીકારી છે. પરમ સુખ  
અર્થાત્ આનંદસ્વરૂપ પ્રભુનું સ્મરણ ભક્તના હૃદયમાં આનંદ ઉત્પન્ન  
કરે એ સ્વાભાવિક જ છે. તેમજ વળી સર્વ શ્રેષ્ઠ ગુણોના મગ્ગરૂપ  
પ્રભુના સ્મરણમાં મનને એકતાર કરવાથી મનની હલ્તી પ્રવૃત્તિઓ  
દૂર પાઈ જાય છે અને તેવી સ્થિતિમાં આ અંશમાના ઉપદેશરત્નો  
હૃદયમાં ધરાધર જડાય છે.

ધર્મંતુ રહસ્ય શું છે?

જીવદયાઈ રમિજ્ઞાઈ હંદિયવગ્ગો દમિજ્ઞાઈ સયા ત્રિ ।  
સચ્ચં ચેવ ચવિજ્ઞાઈ ધમ્મસ્સ રહસમિણમેવ ॥ ૨ ॥

સંસ્કૃત છાયા.

જીવદયાયાં રમણીયમિન્દ્રિયવર્ગો દમનીયઃ સદાઽપિ ।

સત્યમેવ ચ વદનીયં ધર્મસ્ય રહસ્યમિદમેવ ॥ ૨ ॥

અર્થઃ—જીવદયામાં રમણ કરવું, ઇન્દ્રિયના સમૂહને દમવો, માત્ર સત્યને વદવું : એ જ ધર્મનું રહસ્ય છે.

વિવેચન—ધર્મનું તત્વજ્ઞાન ધણું ગંભીર અને ભૂતભૂતામણીવાળું છે તેથી સામાન્ય માણસો ધર્મ પાળવાની ઇચ્છાથી રાજ્યાત ક્યારેય પછી ઉડી ઉડી ગભીર વાતો સાલવાને—ને નહિ સમજી શકવાથી ગભરાઈ જાય છે અને તે ઉદ્ધમ છોડી દે છે, એમ બરાબર સમજનારા આ ગ્રંથકાર ધર્મનું રહસ્ય મક્ષેપમા અને સાદા શબ્દોમાં દર્શાવે છે કે, દયા તથા ઇન્દ્રિયનિગ્રહ અને સત્ય કથન એ ત્રણનું સેવન કરવું એ જ ‘ધર્મ’ દયા એટલે હૃદયની કામળતા. મૃગી-મૃગ્યા-દુષ્ટી કે અજ્ઞાન પ્રાણીઓની મુશ્કેલી મનમા સમજવી—‘તે દૂર કરવાનું મહારાથી બને તો હું કેવો ભાગ્યશાળી ?’ એવી ભાવના કરવી—અને યથાશક્તિ તે રત્ને શ્રમ લેવો કે પોતાના પમથ-ગળ કે દ્રવ્યાદિનો વ્યય ઉઘાસવી અને આલોક કે પરલોક મંબધી કરા બદવાની આશા વગર કરવો. એ સર્વનો ‘દયા’ મા સમાવેશ થાય છે ‘ઇન્દ્રિયનિગ્રહ’ એટલે ઇન્દ્રિયોને કબજે રાખવી—બુદ્ધિના ઉપર મહાણીપણુ તે ન ભોગવે એવી સાવચેતી રાખવી તે. મન, બુદ્ધિ અને આત્મા એ ત્રણ મળીને ‘માણસ’ બને છે ઇન્દ્રિયો તો એક હૃદીઆરુપ છે અને તહેને સારા કે ખોટા કાર્યમા પ્રવૃત્ત કરનાર મન છે, માટે મનને બુદ્ધિના કબજે રાખવું અને બુદ્ધિને આત્મભાવમા સ્થિત રાખવી આ પ્રમાણે જીવનવ્યવહાર ચલાવનાર માણસ ‘ઇન્દ્રિયનિગ્રહ’ આરી રીતે અને સહેલાઈથી કરી શકે છે જીલ, આખો, ત્વચા, ડાન, નાક એ પાંચનો દુરુપયોગ ન થવા દેવો એનું નામ ઇન્દ્રિયનિગ્રહ. જીવડે વાદમા ફસાઈ આત્મભાવ ભૂંટાય અગર અસલ વચન મેંજાય એ જીલનો દુરુપયોગ ગણાય ત્વચાવડે વિપયભુખ્યતા થાય એ ત્વચાનો દુરુપયોગ ડાનવડે નિલત્સ કે અહિતકારી કથન જીલ ॥ નિલત્સ કે ક્રોધીત થવાય એ ડાનનો દુરુપયોગ. નાકવડે સુગંધી પદાર્થોના ભુખ્ધ થવાય એ નાકનો દુરુપયોગ મનને આ

ઇન્દ્રિયોના વિષયોમાં ફસાવા ન દે એવી બળવાન બુદ્ધિ રાખવી, અને એમ કરવા માટે આત્માભિમુખ બનવું. ઇન્દ્રિયોનું દમન કાંઈ ઇન્દ્રિયોને નિંદવાથી કે કાપકુટ કરવાથી કે પદાર્થોથી ફર નાસવાથી થતુ નથી; પણ વિષયોનો ક્ષણભંગુર અને દ્રોહી સ્વભાવ સમજવા જેટલી તથા આત્માનું પીછાન કરવા જેટલી ‘બુદ્ધિ’ ડેળવવાથી ઇન્દ્રિયનિગ્રહ રહેલાઈથી થાય છે. આ પ્રમાણે દયા અને ઇન્દ્રિયનિગ્રહનાં તત્ત્વો સમન્વયા પછી સત્ય કથનનું તત્ત્વ સમજવા જેવું છે. જેઓમા દયા અને ઇન્દ્રિયનિગ્રહના ગુણો ન હોય તેઓ સત્ય કથન ભાગ્યે જ કરી શકે; કારણ કે સત્ય કથનમા ક્વચિત્ નહોતી મુશ્કેલીઓ સહવી પડે છે. સત્ય કથન હેતુ નામ છે કે જે ખરું હોય (‘તથ્ય’—તથાત્પ હોય), વળી જે સાભળનારને હિતકારક હોય (‘પથ્ય’ હોય), તેમજ અયોગ્ય કટુતારહીત હોય (‘પ્રિય’ હોય). આ પ્રમાણે, સર્વ જીવાને પોતા સમાન ગણી સર્વ ઉપર નિર્ભયપણે—સાચા દીક્ષથી દયાભાવ રાખી બનતી સહાયતા કરવી, ઇન્દ્રિયોના વિષયોમા મુગ્ધ ન બનતા બુદ્ધિનું સામ્રાજ્ય જમાવી આત્માભિમુખ રહેવું, અને તથ્ય—પથ્ય તથા પ્રિય ન હોય એવું વચન ન ઉચ્ચારવું એ જ ધર્મનું રહસ્ય છે.

### ધર્મનો પરમાર્થ

સીલં ન હુ સ્વંડિજ્ઞઈ ન સંવસિજ્ઞઈ સમં કુસીછેહિં ।

ગુરુવચનં ન સ્વલિજ્ઞઈ જઈ નજ્ઞઈ ધર્મપરમાર્થો ॥ ૩ ॥

સંસ્કૃત યાચા.

સીલં ન હિ સ્વંડનીયં ન સંવસનીયં સમં કુશીલૈઃ ।

ગુરુવચનં ન સ્વલનીયં યતિના જ્ઞેયો ધર્મપરમાર્થઃ ॥ ૩ ॥

અર્થઃ—શીલવ્રતને નિશ્ચયે ખડિત ન કરીએ, કુ-શીલીઆ સાથે વાસ ન કરીએ—તેનો સંગ ન રાખીએ, અને ગુરુવચનનું ઉલ્લંઘન ન કરીએ,—આ રીતે ધર્મનો પરમાર્થ છે એમ યતિએ જાણવું.

વિવેચન —પ્રથમ ધર્મનું રહસ્ય સમગ્રવ્યાપકી હવે ત્રય-



ગર, એવો ધર્મ શી રીતે જાળવી રાકાય એની ચાવી ખતાવે છે. ધર્મવૃત્તિને બૂઝાવનાર મ્હોટામા મ્હોટી લાલચ વિષયવાસના છે; માટે કહે છે કે, પ્રથમ તો શીતને ખરાખર સાચવી રાખવું શીત આખાદ રાખવા ઈચ્છનારને માટે એ ખાસ જરૂરનું છે કે, તેણે કુશીલીઆ મનુષ્યોથી જેમ અને તેમ દૂર રહેવું—તેમના સ સર્ગમા ન અવાય એવી તજવીજ કરવી. તેમ છતાં—કુશીલીઆથી દૂર રહેવાની તજવીજ કરવા છતાં—વખતે એકાંત વગેરેના યોગથી પણ શીત ખ ડિન વવાની ધાસ્તી તો રહે છે જ; માટે ગ્રંથકાર કહે છે કે, એકાંત આદિ કારણો મનને વિન્હલ કરવામા ફાવી ન જાય એવું કરવા ઈચ્છા હોય તો ગુરુનું વચન હરધડી અમરણશક્તિ આગળ ખડું રાખવું સદ્ગુરુનો મત્ર કે ઉપદેશ યાદ આવવાથી ત્હેના પ્રભાવતળે ખોટી લાલસાઓ દખાઈ જશે.

આ પ્રમાણે ધર્મનો પરમ અર્થ કહ્યો તે કાર્થ ‘ચત્તિ’ એટલે એકજ્ઞા સાધુ માટેજ કહ્યો છે એમ સમજવાનું નથી; પણ ‘ચત્તિ’ એટલે ઇન્દ્રિયનિગ્રહ કરવા ઈચ્છતા દરેક મનુષ્યને માટે કહ્યો છે.

આવી રીતે દૃઢચથી શીત એટલે સચ્ચારિત્ર ( કે જેમા વિષય-વિન્કિત મુખ્ય છે અને તે ઉપરાંત સત્ય, અસ્તેય, અહિંસા વગેરેનો પણ સમાવેશ થાય છે ) ધારણ કરીને ન અટકતા ખહારથી પણ મુગ્ધ સુશીન દેખાવ રાખવો જોઈએ, કે જેથી કોઈને કાર્થ શંકા વવાનું કારણ ન મળે. એટલા માટે ગ્રંથકાર કહે છે કે —

વિવેકીને નિંદેદો પણ શું કરવાના હતા ?

चवलं न चंकमिज्जइ विरइज्जइ नेव उप्पडो वेसो ।

वंकं न पलोइज्जइ रुढा वि भणंति किं पिमुणा ॥ ૪ ॥

સંસ્કૃત છાયા.

चपलं न चंकमणीयं धारणीयो नैवोद्भयो वेषः ।

वंकं नावलोकनीयं कष्टा अपि किं भणन्ति पिशुनाः ॥ ૪ ॥

અર્થ — ચપલતાએ ન ચાલીએ, ઉદ્ભટ વેષ ખીલકુલ ધાણું ન કરીએ, અને વાંકી દાષ્ટએ ન જોઈએ, તો પિશુન—

શાડીઆઓ રૂઢ ચોટલે કોથ પામેલા હોય છતાં શું કહી શકે? કંઈજ નહિ.

**વિવેચન**—ધર્મશીલ મનુષ્યે પાપજનાદાર પણ વિવેકપૂર્વક જાળવવો જોઈએ તેણે કટક મટકતી ચાલ ન ચાલવી જોઈએ, વસ્ત્રાગીઓ—છેલ્લપટાઉ જેવા—પોતાની જિવનિતે ન જાળવે એવા પોશાક ન પહેરવો જોઈએ, અને તારી આળે આકુઅનળું જેવું ન જોઈએ. આપો વિવેક સાચવવાથી કોઈને કુચારનો જોશ લાવવાનું કારણ મળશે નહિ, શાડીચુગડી અને નિશાના રચનાવવાળા માણસોને ઉગર કોડેલા મનુષ્યની નિંદા કરવાનું જ્ઞાનું મળી શક્ય નહિ.

કલિકાલનું ક્યારે ન ચાલી શકે?

નિયમિજ્ઞઙ નિયજીહા અવિચારિભં નૈવ ક્લિજ્ઞ ક્લંજં ।

ન કુલકમ્મો અ લુપ્પઈ કુવિઓ કિં કુણઈ કલિકાલો ॥૫॥

સંસ્કૃત ળાયા.

નિયમનીયા નિજજીહ્વા અવિચારિતં નૈવ કરણીયં કૃત્યં ।

ન કુલક્રમશ્ચ લોપનીયઃ કુપિતઃ કિં કરોતિકલિકાલઃ ॥૫॥

**અર્થ**—પોતાની જીલને નિયમમાં રાખીએ, અવિચાર્યું કામ કદાપિ ન કરીએ, અને કુલાચારને લોપીએ નહિ, તો સાક્ષાત્ કોપાયમાન કલિ પણ શું કરી શકવાનો હોતો ?

**વિવેચન**—જો અચલ-નિશ્ચય-કલેશજનક તથા નિર્ઘર્ક વચન ન ખોલતા મિતલાપી થવાની કાળજી રાખવામાં આવે, દ્રવ્ય-ક્ષેત્ર-કાળ-ભાવ સળધી શાન્તપણે વિચાર કર્યા વગર કોઈ કૃત્ય ન કરવાની કાળજી રાખવામાં આવે, અને કોઈ જોરા પગપડારના હેતુ સિવાય કુલાચાર ન લોપાવા પામે એવી કાળજી રાખવામાં આવે તો—આ ત્રણ પાત્રતની કાળજી રાખવામાં આવે તો—ગમે તેવો શત્રુ પણ ઈર્ષ્ય કરવામાં ક્ષમી શકે નહિ નિશ્ચય અને વ્યવહારથી જોએ પવિત્ર છે તેવા પુરુષોના શત્રુ પણ મિત્ર બની જાય છે.

સજ્જનનો માર્ગ.

મમ્મં ન ઉ લવિજ્ઞઙ કસ્સ વિ આલં ન દિજ્ઞઙ કયા વિ ।

કો વિ ન ઉક્કોસિજ્ઞઙ સજ્જનમગ્ગો ઇમો દુગ્ગો ॥ ૬ ॥

સંસ્કૃત ઇ.પા.

મર્મ ન ચ લપનીયં કસ્યાપ્યાલં ન દેયં કદાપિ ।  
કોઽપિ નોત્ક્રોશનીયઃ સજ્જનમાર્ગોઽયં દુર્ગઃ ॥ ૬ ॥

અર્થ — કોઈને મર્મવચન ન કહીએ, કોઈના ઉપર કદાપિ આળ-કલંક ન આપીએ, અને કોઈના પર આક્રોશ-ક્રોધ ન કરીએ, એ દુર્ગસમાન સજ્જનનો માર્ગ છે.

વિવેચન — જેમ મજ્જુનકીશ્વામા સારી રીતે રદાયેલા યોદ્ધાને દુસ્મનો ઇત્ત પાંડ્યાડી શક્તિ નથી, તેમજ વચન-ગુણિ એટલે વાણી સળધી સાવચેતી રૂપી કીશ્વાના આશ્રયવાળાને કોઈ માણસ નુકશાન કરી શકે જ નહિ વચન ગુણિના ત્રણ ભેદ આ ત્રણેકમા વર્ણવ્યા છે ( ૧ ) મર્મવચન બોલવું નહિ ( ૨ ) ક્રોધના ઉપર કલંક ચડાવવું નહિ અને ( ૩ ) ક્રોધયુક્ત વચન બોલવું નહિ. આ ત્રણે રીતનો વિવેક કરવા ઇચ્છતા નાણુચમા મન ઉપર શુદ્ધિનો અકુશ અવશ્ય હોવા જરૂરી છે

વિદ્વાનોનો બોધ આ પ્રકારે છે.

સવ્વસ્સ ઉવયરિજ્જઈ ન પમ્હસિજ્જઈ પરસ્સ ઉવયારો ।  
વિહલં અવલંવિજ્જઈ ઉવણ્ણો એ સ વિહસાણં ॥ ૭ ॥

સંસ્કૃત ઇ.પા.

સર્વસ્યોપકરણીયો ન વિસારણીયઃ પરસ્યોપકારઃ ।

વિહલોઽવલંબનીયઃ ઉપદેશ એષ વિદુષામ્ ॥ ૭ ॥

અર્થ — સર્વના પર ઉપકાર કરીએ, પરે-પ્રીતિએ કરેલ ઉપકાર વિસારીએ નહિ, અને વિહલ-હુઃખીને અવલંબન આપીએ. એ વિદ્વાનોનો ઉપદેશ-બોધ છે.

આવે ત્યાં માત્ર દયા યુક્તિથી ઉપકાર કરવા તૈયાર થવું, અને કોઈનો ઉપકાર થયેલો હોય તો તે બૂંચેલા નહિ પરંતુ એક ઉપકારનો બદલો અનેક વખતે અનેક રીતે આપવા કાશીય કરવું વળી મનથી વિચલિત થયેલો અને તેથી હિતાહિત-સત્યાસત્ય-કર્તવ્યાર્તવ્ય સમજવાની શક્તિરહિત અનેકો માણસ જેવામા આવે તો તેને દીનામાત્રી, ઉપદેશથી, માર્ગમૂચનથી કે શાન્તિ પ્રમાણનાર સાધનથી અત્યંત આપવું, કે જેથી તેની માનસિક બચા [આધિ] દર બતાવે સમજે તે સત્યાસત્ય અને હિતાહિત તથા કર્તવ્યાર્તવ્યનો ભેદ કરી શકે. આવી રીતે પરોપકાર, કૃતજ્ઞપણું અને માનસિક પીડાવાળા દુઃખીને અવલંબન આ ત્રણ ગિદાવગન સર્વ શાસ્ત્રોના હોહનરૂપ છે. પ્રભુતા-મોટાઇ કેવી રીતે પામીએ ?

કો વિ ન અપ્મત્થિજ્ઞઈ કિજ્ઞઈ કસ્સ વિ ન પત્થગામંગો  
દીણં ન ય જંપિજ્ઞઈ જીવિજ્ઞઈ જાવગ્ગી અલોણ ॥ ૮ ॥  
અપ્પા ન પસંસિજ્ઞઈ નિદિજ્ઞઈ દુજ્ઞણો વિ ન કથાવિ ।  
વહુ વહુસો ન હસિજ્ઞઈ લખ્ખઈ ગુરુઅત્તગ તેણ ॥ ૯ ॥

સંસ્કૃતઘાયા.

કોઠપિ નાભ્યર્થનીયઃ કાર્યો ન કસ્યાપિ પ્રાર્થના ભંગઃ ।  
દીનં ન જલ્પનીયં જીવ્યં યાવજ્જીવલોકે ॥ ૮ ॥  
આત્મા ન પ્રશંસનીયો નિંદનીયો દુર્જનોઽપિ ન કદાપિ ।  
વહુ વહુશો ન હસનીયં લભ્યતે ગૌરવં તેન ॥ ૯ ॥

અર્થઃ—જ્યાં સુધી ભવલોકને વિષે ભવીએ ત્યાં સુધી કોઈની અભ્યર્થના-પ્રાર્થના કરીએ નહિ, તેમ કોઈની પ્રાર્થનાનો ભંગ ન કરીએ; વળી (કોઈની પાસે) દીનવચન ન બોલીએ; કદાપિ આત્માની-પોતાની પ્રશંસા ન કરીએ, દુર્જનની નિંદા ન કરીએ અને ઘણીવાર હસીએ નહિ; એમ કરવાથી શુદ્ધ (મોટાઇપણું) પામીએ.

વિવેચન—મરણ પર્થતે શુ કરવાથી અને શુ વર્જવાથી પ્રભુતા-મોટાઈ મળે એ સમજાવવા માટે અંથકાર કહે છે કે, પોતા

માટે કોઈની દયા ચાચવી નહિ, અને ( જહાદૂર પુરૂષો હમેશ ઉદાર દીક્ષના હોવાથી ) ખીજની ચાચનાનો જનતા સુધી કદી અસ્વીકાર કરવો નહિ, તથા ગમે તેવા દુ ખતે પ્રમગે પણ દીન વચન બોલવું નહિ ( ભિક્ષુકની મદક કરગરવું નહિ કે ખુશામત કરવી નહિ ), વળી આપવડાઈ પોતાની જાતે કરવાથી ઉલટી લઘુતા થાય છે માટે માત્ર કર્તવ્ય તરીકે કર્તવ્ય કરી દૂર રહેવામા મંતોપ મોનવો ( પણ દુરેવ કામના કે પોતાની કોઈ શક્તિના યશોગાન પોતે ગાવા નહિ ); આ ૪ નિયમ પાળવાથી ખરી મહોરાઈ મળી શકે એ ચાગ ઉપરાંત વળી ખીજ એ નિયમો પણ ઉપયોગી સમજી કહે છે કે, દુર્જનની નિંદા ન કરવી ( કારણ કે ત્હેનો દોષ હોય તે જાહેર કરવાથી તે માણસ શત્રુ અને અને સ્વભાવથી જ તે દુષ્ટ હોવાથી વૈર વાળવા ખાતર ખેલા પવિત્ર માણસની જ્ઞહા ત્જહા ખોટી રીતે લઘુતા કરે ); વળી વારવાર હસવું નહિ ( કારણકે અનિદાસ્ય ઉજાજળાપણાનું ચિન્હ છે અને અપમાન, કલેશ કે લઘુતાનું ઉત્પાદક છે )

વિશેષ વિવેચન-આ ઉપદેશ સામાન્ય અપાયલો છે દરેક વ્યક્તિ માટે અને દરેક મંત્રોગમા આ નિયમ અમલમા મુકવાનો હુકમદાર હશે નહિ. અહીં તો માત્ર સામાન્ય રીતે કહ્યું છે કે, દુષ્ટ પુરુષો બહુ ખટપટીઆ ટોચ છે તેથી બનતા મુંથી એમનું નામ ન દેવું, એમની ખરેખર બનેલી યજુ જેથી એમના પોકળ ખુશ વાય એવી કથા કાર્ત પામે કનવી નહિ, અને એમની ક્ષત્રમાં પણ હિતશુદ્ધિએ કાંઈ કહેવું નહિ; કારણ કે તે લોકો ઉલટા છેકાર્ત પડીને હિતેન્દુને જ હારકો પાડવા કાશીચ દગે અને દુષ્ટની પામનના હિતશુદ્ધિથી બોલનાર દરેક પ્રાપ્ય કાંઈ નકમ કાતનો, હિમત-સોગ અને આતમચાન્નિ જાણવી રાખતા જ્યાં સાથે દુષ્ટને ધનકારી રાંડ એટની રાજિવાગો હોતો નથી, એટલા માટે આ સામાન્ય નિયમ કહ્યો પશુ મહા, નાતિ, ધર્મ દેશ આદિના અરેસર નગીકરું રામ નેન્દુને સાથે છે હુમલો તો દુરંતેતો એવો જ ન મન્ય ન જ નેદરે, તેમ પોતાની પ્રતિભાવું એને તેઓ અન્યત્ર કે એવી જગ્યાં ધ ની પશુ રાખવી ન જોઈએ. તેઓએ તે પોતાના મહા, પોતાની નાતિ-ધર્મ કે દેશ આદિ જે કમ ન કરે તેમ ન કરે તેમ નો અનુકૂળ છે તે કમ જતા રાખ અને પ્રવિનિતિ કરે તેમ ન કરે તેમ નો અનુકૂળ નિદેશ તેમજ એક દરેક હિમતથી અન્યત્ર એવી જગ્યાં

## ન્યાયનો માર્ગ શું ?

રિડળો ન વીસસિજ્જઈ કયા વિ વંચિજ્જણ ન વીસત્યો ।  
ન કયથ્થેહિં હ વિજ્જઈ एसो नायस्स नीसंदो ॥ ૧૦ ॥

સંસ્કૃત યાયા.

રિપવો ન વિશ્વસનીયાઃ કદાપિ વઠવનીયો ન વિશ્વસિતઃ ।  
ન કૃતઘ્નેન માવ્યં એષ ન્યાયસ્ય નિઃસ્યન્દઃ ॥ ૧૦ ॥

અર્થઃ—રિપુ-શત્રુનો વિશ્વાસ ન કરવો, કદાપિ વિશ્વાસુને છેતરવો નહિ, અને કૃતઘ્ન એટલે શુભુચાર અથવા નિમકહરામ ન થવું, એ ન્યાયનો માર્ગ છે.

વિવેચન — આ શ્લોકમાં સામાન્ય ન્યાયની વાત કહી છે. સકળ જનસમાજને એક ખીજની સાકળનાર તત્વ ‘વિશ્વાસ’ છે, માટે એ સાકળના રક્ષણ અર્થે દેવી જનની કાળજી રાખવી જોઈએ એ બાબતનો ન્યાય અદા જણાવ્યો છે એ ન્યાય ત્રણ રૂપે ઉપદેશ્યો છે. (૧) જેઓ, ઉપર કહેલી જનસમાજને એક ખીજની જોડનારી પવિત્ર ‘વિશ્વાસ’ ની સાકળને ન પીછાનતા હોય અગર પીછાનતા છતાં સ્વાર્થાધ બની તોડતા હોય, એટલે કે જેઓ એક મનુષ્યની ખીજ મનુષ્ય તરફની લાઠિયાગની ફરજ ભુતી જઈ લેને મન-વચન કે કાર્યથી ઈજ્ઞ કરવામાં આનંદ માનતા હોય તેઓનો અર્થાત્ શત્રુત્વ ધરાવનારનો વિશ્વાસ ન કરવો અર્થાત્ તેવાથી ચેતીને ચાત્રવુ, તેઓને શુભ હરીકત કહેવી નહિ, એકાતમાં તેવાની સોખન કરવી નહિ, લેમના શબ્દોમાં શ્રદ્ધા રાખી કાઈકામ કરવા તૈયાર થવુ નહિ (૨) વળી એક મનુષ્યનું તરીકે કે નાતિ-ખંધુ તરીકે કે અધર્મનું તરીકે કે સ્વદેશનું તરીકે કે સહાધ્યાત્રી તરીકે એમ કોઈ જનના સખધ-સાકળ પર વિશ્વાસ રાખી કોઈ મનુષ્ય આપણને કાઈ ખાતરી વાત કહે અગર પોતાની માલેડીની કાઈ ચીજ આપણા ભરામે મુકે, અગર પોતાના બાળક કે સ્ત્રી વર્ગને અપણા આશ્રમે મુકે તો જે વિશ્વાસથી તેણે તે કામ કર્યું હતું તે વિશ્વાસને યાદ રાખવો અને કોઈ દિવસ તે ખાતરી વાત કોઈને

કોઈની નહિ કે એનો ખીજી રીતે ખોટો લાભ લેવો નહિ, તેમજ  
તેની ચીજ ગયાવી પડવી નહિ કે ખીજાડવી નહિ, અને આગકે કે  
કોઈ વર્ગના આરોગ્ય કે ચારિત્રને હનિ કરવી નહિ તથા બનતા મુઠ્ઠી  
કાઠ દ્વારા પણ તેમ થવા ન પામે તેની કાળજી રાખવી આવી કાળજીમાં  
કાઈ બનતી બાબી મહેં તો તે વિચાસનો ભગ કર્યા બરાબર જ  
ગણાય અને વિચાસનો ભગ એ મહોટામાં મહોટું આત્મવાની પાપ  
જે. (૩) કાદ્યે આપણા ઉપર કાઈ ઉપકાર કર્યો હોય તો તે કાદ  
નખીને વખત આવ્યે તેનો ઉત્તમ રીતે બદલો આપવો. જડ દે-  
ખાતી ધગતીને આપણે એક તણો આપીએ છીએ તો તે આપણને  
હનગણા પાછા આપે છે, તો શુદ્ધિશાળી મનુષ્ય ન્હાનામાં ન્હાના  
ઉપકારને સાંટ અને તેટલો મહોટો બદલો કેમ ન આપે ? જેઓ  
ઉલટા ગુણુચાર અને છે, અર્થાત્ ઉપકારને બદલે નિન્દા કે ખીજી રીતે  
નુકશાન પહોચાડવા તૈયાર થાય છે તેઓ સર્વ પાપીઓથી મોટા  
પાપી છે, સમુદ્રો અને પહોટા કરતા તેવા માણુમોનો બોલે આ  
જુવંતે વધારે લાગે છે જનસમાજના કચ્ચ તુ ય એવા પુર ના  
લક્ષણુ કદી શીખવા નહિ, પણ ઉલટું કૃતમતાનો બદલો કૃતમતા  
વાળાના શીખવું

ગદ્યા પુરૂષનાં લક્ષણુ.

રચિજ્ઞઃ સુગુણેષુ, વજ્ઞઃ રાગો ન નેહવર્જિતેષુ ।

ચિજ્ઞઃ પત્તપરિચ્છા, દક્ષાણ ઇમો અ કમવદ્દો ॥ ૧૧ ॥

સંસ્કૃત છાયા.

રાચનીયં સુગુણેષુ વધ્યો રાગો ન સ્નેહવર્જિતેષુ ।

કાર્યા પાત્રપરીક્ષા, દક્ષાણામયં ચ કપવદ્દઃ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ:—સારા ગુણોમાં રાજી થવું, સ્નેહરહિત એટલે  
સાચા પ્રેમ વગરનાં મનુષ્યોમાં રાગ ન બાધવો, અને પાત્રની  
પરીક્ષા કરવી, એ જ દક્ષ-ગદ્યા પુરૂષોની કલ્પેશીનો પદ્ધતિ છે.

વિવેચન:—ગદ્યા એટલે સત્યાન્તર પિત રિત કમવદ્દો  
જનો વિષેક સમજનાર પુરૂષોના ગુણુઓ અને કમવદ્દો  
(૧) સારો ગુણુ નિન્દા કે વેદનાગુણુના ગુણુના ને વેદના સ્વ -

પ્રમોદ ભાવના ભાવથી, પ્રસન્નતા અનુભવથી ગુણોના હમેશ પ્રગમ્યક થનવું ગુણો તરફ પ્રમોદ યવાને પરિણામે એ ગુણો સાથે આપણા સંબંધ જોડાય છે અને આપણામાં તે ઘણા થાય છે. કૃત્તિ મહારાજે મરેણા કુતરાના ઘાતની મુન્દરતાની પ્રશંસા કરી હતી, જ્યારે બીજાઓ તો એ મહામાથી નીકળતી માથું ફાટી જાય એવી દુર્ગંધ જ માત્ર અનુભવી શક્યા હતા. આવી રીતે અવગુણો તરફ દ્રષ્ટિ ન ચોટાડતા ગુણો શોધી કહાડી એ ગુણોના જ 'ખર્ચી' થવું, એ ખગેખર ડાહ્યા-વિવેકી પુરુષથી જ બની શકે એવું કામ છે. નીર-ક્ષીર જૂના કરી હીંગ્નો ચ્વાન તો હસ જ કાઢે શકે હસપાણુ, વિવેક, ઉત્તમતા પીછાનવાની અને પકડી લેવાની રાહિત, એ જ ખરું 'ડહાપણુ' ( Wisdom ) છે. (૨) જે પુરુષ કે સ્ત્રીમાં નિસ્વાર્થી પ્રેમ ન હોય એવા પુરુષ કે એવી સ્ત્રીથી બનતા મુંઘી પોતાના મનને દૂર રાખવું એવાની દોષની નિર્ચય થઈ કવચિત્ હાનીકાન્ક પણ છે જેઓ ધન જોઈને, સત્તા જોઈને કે રૂપ જોઈને વળગતા આવે છે અર્થાત્ સ્નેહ બતાવવા આવે છે તેઓ સાચા ખર્ચી નથી, નિસ્વાર્થી પ્રેમને તેઓ પીછાનતા નથી, આત્મિક પ્રેમના તેઓ ગ્રાહક નથી, તેથી તહેમની સાથેતો સંબંધ આપણને આર્થિક કે આત્મિક કાઈ લાભ કરી શકે નહિ, ઉલટો તે સંબંધ આપણા સમય-બળ-ધન આદિનો ભોગ લેનાર થઈ પડે અને કવચિત્ ભારે મુશ્કેલીમાં મુકનાર પણ થઈ પડે. (૩) સ્ત્રિતા કરવા પહેલા, લગ્ન કરવા પહેલા, ઉપદેશ દેવા પહેલા, આપારિક સંબંધ જોડવા પહેલા, એમ ત્રેક મહત્વનાં કામ કરવા પહેલા સામે માણસ કેટલી પાત્રતા ધરાવે છે તે ખારીકાઈથી તપાસવું જોઈએ પાત્ર, અપાત્ર અને કુપાત્ર એમ ત્રણ પ્રકારના મનુષ્યો પૈકી કુપાત્રને તો ( સામાન્ય માણસોએ ) નવ ગજના નમસ્કાર જ કરવા અપાત્રથી ( માત્ર તહેના ઉપર ઉપકાર શુદ્ધિથી ) થોડો સંબંધ રાખવો, અને પાત્રથી સંપૂર્ણ પ્રેમ જોડવો. ઉપદેશ દેતી વખતે જેવું કે સાલબનાર કઈ સ્થિતિનો, કેવી લાયકીનો, કેવા જ્ઞાનવાળો છે અને સલના અનેક સ્વરૂપોમાંનું કયું સ્વરૂપ કેવા પોશાકમાં તોને ઉપદેશવું વધારે જરૂરનું છે ? લગ્ન કરવા પહેલા જેવું કે શરીર, નીતિ, ટેવો વગેરે બાબતમાં વર ( અગર કન્યા ) કેટલી પાત્રતા ધરાવે છે ? આવી રીતે દરેક કામ, પાત્રની પરીક્ષા કરીને જ આરંભવું જોઈએ.



ગું કરીએ કે જેથી આપણું નામ કોઈ ન લઈ શકે ?

નાકજ્જમાયરિજ્જઈ અપ્પા પાડિજ્જઈ ન વયણિજ્જે ।

ન ય સાહસં ચઈજ્જઈ ઉપ્પિજ્જઈ તેણ જગહત્થો ॥ ૧૨ ॥

સંસ્કૃત છાયા.

નાશાયમાચરણીયમાત્મા પાતનીયો ન વચનીયે ।

ન ચ સાહસં ત્યજનીયં ઉત્થાનીયસ્તેન જગદ્ધ્રુવઃ ॥૧૨॥

અર્થ:—અકાર્યને ન આચરિયે—આદરીએ આત્માને વચનીય પ્રવૃત્તિમા ન પાડીએ, અને વળી સાહસ—વગર વિચાર્યું કામ ન કરીએ, તેથી જગત્માં આપણો હાથ ઉભો રાખીએ એટલે જગત્થી નિર્ભય રહી શકીએ અર્થાત્ આપણું નામ કોઈ લઈ શકે નહિ.

વિવેચન: - કોનું મન શાન્ત—ધાન્તીવગરનું—ઉદ્દેગ વગરનું રહી શકે / એના ઉત્તરમા અવકાર કહે છે કે, જે માનુસ ન ડર્યા જેવા કામથી વેગળો ગ્રહેતો હોય, જે કામથી આત્મા કુગાય એટલે આત્મલાવને બદલે બહુલાવને પુષ્ટિ મળે તેના કામમા આત્માને પામતો ન હોય, અને ડર—ભય—રાગ—લાલસબંધી ચાતુર્યનો વિચાર જ્યાં વગર કાઈ કામ આગલતો ન હોય, એવા માણસ જ ધાન્તી વગરનું—ઉદ્દેગ વગરનું—શાન્ત હોવનું હોયી શકે અને એવી મન ગાનિ-ગીતે તે માણસ ક્ષિતમાન દેખાય છે અને લોકો તેનું નામ નીચતા નથી અનુક કામ ડર્યા યોગ્ય ગણાય કે નહીં તે જનનુ દુષ્ટ સુ આવવાની વધી ગળી પડતી તે કામ ક્રિયાને પાડી રીતે કલક લગાડે એવું છે કે કેમ / તે કામ કાર્યમા નામે પામતું તે બનતું નથી / એ કામ આત્મા પડી નિષ્ફળ પડે

નહિ થતા તે આત્મસંતુષ્ટ બન્યો રહેશે. એથી ગ્ને ગાંજના કે કોઈ સાથે વાત કરતા કે કોઈ કામ કરતા એને તદ્દમે નાહિન્મત કે ગિતા-અન્ત નહિ જુઓ, પણ એક પહેલવાન માકક તે પ્રમાણિક ટટાગાલુ, પારણુ કરતો બેવામા આવશે અને એના અવાજમા મીઠાશ દટતા અને તાઝાત અનુભવાશે સામાન્ય માણુમોની મગદ્ગ નથી કે ઉપર કહેલી જાતનો એક માણુસ કોઈ કામમા નિઃકળ નીગડવાથી દેખીતી રીતે નિર્ધન થઈ ગયો હોય તો પણ ત્હેના માથે ચંદ્રે ગા બોલી શકે

વિચારપર્વક અને આત્માને જેથી ઠુગાવુ ન પડે એવી રીતે કામ કરનાર પુરૂષ ધીમે ધીમે એટલો બધો મજ્જમ દીનતો, હિન્મત-વાન, હસમુખો, ચચળ અને ઉદાર બવાસનો બને છે, કે પશ્ચદ પરાજય, નિર્ધનતા, અપમાન આદિ સન્દેગો દુઃખ ઉપજતી શકતા જ નથી.

### અસિધારા વ્રત

વસણે વિ ન મુજ્જિજ્ઞઈ મુચ્છઈ માણો ન નામ મરણે વિ ।

વિહવચ્ચણ વિ દિજ્ઞઈ વયમસિ ધારં ચુ ધીરાણં ॥ ૧૩ ॥

સંસ્કૃત ઇયા.

વ્યસનેઽપિ ન મોહનીયં, મોચ્યં માનં ન મરણેઽપિ ।

વિભવક્ષયેઽપિ દેયં વ્રતમસિધારં સ્વલુ ધીરાણામ્ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ:—વ્યસનમાં—દુઃખમાં પણ ન મુંઝાઈએ, મરણુ થાય તો પણ ( ધર્મનું ) બહુમાન ખરે ન છોડીએ, અને વૈભવનો નાશ થાય તો પણ દાન દઈએ, એ ખરેખર ધીર પુરૂષોનું અસિધારા વ્રત એટલે તરવારની ધાર પર ચાલવા જેવું વ્રત છે.

વિવેચન:—પારમી ગાથામા વર્ણવેલો માણુસ 'ધીર' કહેવાય છે 'ધીર' શબ્દ 'ધૃ' એટલે વળગી રહેવું, એ ધાતુ ઉપરથી બનેલો છે; તેથી 'ધીર' એટલે આત્મભાવને વળગી રહીને પ્રવૃત્તિ કરનાર પુરૂષ એવો અર્થ થાય છે. આત્માનો સ્વભાવ અમરત્વ, જ્ઞાન અને આનંદ છે, તેથી 'ધીર' પુરૂષ હમેશ દરેક પ્રવૃત્તિ કરતાં

વિચાર કરે છે કે, આ કામથી તાર્કિક લાભ ન થાય તો તેની વિના નહિ, કારણ કે એક વરસ કે એક હાંડગીથી મહાર અસ્તિત્વ પુરું થતુ નથી માટે પરિણામે-જામે સરવાળે-હિત જ નીપજે એવું કામ નિશ્ચિતપણે અને આનંદથી તથા જ્ઞાનપૂર્વક અથવા વિચારપૂર્વક કર્યા કરવું તેવો માણસ આ ગાથામા કહ્યા પ્રમાણે દુ.ખ વખતે ગલનતો નથી મગણ જેવું સકટ આવે તો પણ આત્માની ઉચ્ચ માન્યતાને-ધર્મભાવનાને ખલેલ પડવા દેતો નથી, અને વૈભવ નાશ થામે તો પણ ઉદાગૃહિતિ છોડી શકતો નથી (યથાશક્તિ નહાની પણ પ્રભાવત કર્યા વગર મૂકી શકતો નથી, અને કાર્થ જ ન બની શકે તો જેવટે કાયાવડે કે મનની દીક્ષાઓ દ્વારા પણ કોઈનું લાલું કરવાનો સ્વભાવ આતુ જ રાખે છે ) આ ધીર પુરુષોનુ વર્તન તેઓને પાતાને તો ટેવને લીધે સ્વાભાવિક ( સદજ ) થઈ પડે છે, પરંતુ ગીતઓને મન અર્થાત્ આત્મસ્વભાવથી અગ્નિયા માણુઓને મન તે! ન તરતારતી ધાર ઉપર ચાલવા જેવુ કડીણ જણાય છે દુ.ખને કઈ રીતે તણ શકાય ?

अइनेहो वहिज्जइ रुसिज्जइ न य पिये वि पयदिहं ।

वधधारिज्जइ न कली जलंजली दिज्जइ दुहाणं ॥ १४ ॥

સંસ્કૃત થાયા.

अतिस्नेहो न वहनीयो रोपणीयं न च प्रियेऽपि प्रतिदिवसम्

वर्धनीयो न कलिः जलाञ्जलिर्देयो दुःखानाम् ॥ १४ ॥

અર્થ — અતિ સ્નેહને વહન ન કરીએ-ન ધરીએ, પ્રતિદિન-નિરતર પ્રિય માણસ ઉપર પણ રોપ ન ધરીએ, અને કલિ-કલેશ-કળુઓ વધારીએ નહિ, આ ત્રણ રીતે દુઃખને જલાંજલિ આપીએ, એટલે આ ત્રણ વસ્તુ સાચવ્યાથી દુઃખને તણ શકાય છે.

ઉપરના અતિ સ્નેહને લીધે દુઃખી બને છે. જો પોતાનું મૂળ સ્વરૂપ-  
 'સ્વભાવ' બાળુવા દરકાર કરી હોય તો કોઈ પ્રાણી કે પદાર્થ ઉપર  
 ચીકણો સ્નેહ કે મૃદ રાગ બાંધવા જેવી ભૂત કદાપિ ન થાય અને  
 એથી દુઃખ પણ ન અનુભવવું પડે. નિર્મળ પ્રેમ-પ્રેમપાત્રનું હિત  
 કરવાની જ શુદ્ધિથી રખાતો પ્રેમ-મોહરકીત પ્રેમ કદિ દુઃખી કરતો  
 નથી માટે મોહદશા-સ્વાર્થી સ્નેહ કે વિકારી રાગને બદલે શુદ્ધ  
**નિર્મળ પ્રેમભાવના** ભક્ત બનવું, કે જેથી સદા આત્મમા-નીજ સ્વ-  
 રૂપમા જ રહેવાશે. (૨) મિત્ર-પત્ની-ભાઈ આદિ સ્નેહીજનો ગમે  
 તેટલા સહનશીલ કે ભક્ષા હોય તો પણ તેઓ પ્રત્યે વારંવાર રોષ  
 કરવાથી તેઓની આપણા પ્રત્યેની ભક્તી લાગણીઓ ગુમાવવી જ પડે  
 કોઈ પણ માણસ સ્વીડીઆપણું, તીરન્કાર, આક્રેશ વચન અને  
 વારંવાર ગવાતાં 'રોદણા' સહન કરવાને બધાયલો નથી-કે કોઈને  
 તે પસંદ નથી. માટે વિવેક અને સબ્યતા તથા સહનશીલતા અને  
 હસમુખાપણું એ ગુણો માત્ર ધર બહાર જ દેખાવ કરવા માટે ધા-  
 રણ કરવાના નથી પણ ધરમા અર્થાત્ નહકતા સ્નેહીઓ સાથે પણ  
 એ જ વર્તન રાખવું જોઈએ, કે જેથી આપણે કોઈના દુઃખનું કે  
 કલેષનું કે નિરાશાનું કાન્ણ ન થઈ પડીએ હમેશ યાદ રાખવું કે  
 સબ્યતાના સાદા જેવા દેખાતા સામાન્ય નિયમોનો ભગ અત્યંત  
 નહકના સ્નેહીઓ પણ ઝાઝી વાર સહન કરી શકતા નથી અને છેવટે  
 બન્ને પક્ષોને બહુ ખર્તાવું પડે છે (૩) દુઃખથી દૂર રહેવું હોય  
 તેણે ઉપર કંઠી બે બાબતની કાળજી રાખવા ઉપરાંત એક વધુ  
 હિતસત્તાહ યાદ રાખવી જોઈએ કે, કોઈથી પણ કહ્યો થયો હોય  
 તો ત્હેણ ભરી ભાવનાઓ, મીઠા શબ્દો અને અપકારને બદલે  
 ઉપકારના કૃત્યો રૂપી ઠંડું જળ રેડવું, પણ નિંદા, અશુભ ભાવના  
 અથવા શરોષ અને સામા પાને નુકશાન વાપ એવા કામોડવી  
 ધવણ ન હોમવું. દેવ, દેવથી નાહ પણ પ્રેમથી દૂર કરી શકાય  
 છે " જે એમ માને છે કે મ્હારે માથે શનુ છે તે શાન્તિ પામી  
 શકતો નથી.

નિંદા ન થાય તેવા ઉપાયો.

ન કુમરેણ વસિજ્ઞઃ વાલસ્ત વિ ઘિળ્લે દ્વિત્રં વયણં ।

અનયાઓ નિવટ્તિજ્ઞઃ ન હોઈ વયણિજ્ઞયા ઇવં ॥ ૧૫ ॥

સંસ્કૃત છાયા.

ન કુસદ્ગેણ વસનીયં વાલ્ક્યાપિ ગ્રાહ્યં હિતં વચનમ્ ।

અનયતો નિવર્તનીયં ન ભવતિ વચનીયતા એવમ્ ॥ ૧૫ ॥

અર્થ—કુસંગીની સાથે ન વસિએ, બાળકનું પણ હિતકારી વચન ગ્રહણ કરીએ, અને અન્યાયથી નિવર્તન પામીએ—દૂર રહીએ, તો વચનીયતા—એટલે નિંદા થવા પામતી નથી.

વિવેચન:—સામાન્ય રીતે કોઈ માણસની નિંદા થવાના મુખ્ય ત્રણ કારણો નજરે પડે છે (૧) હલકી આયઃવાળા મનુષ્યોની સોબન, કે જેથી ઉત્તમ પુરુષો માટે પણ લોકોને બેઠમ આન્યા વગર રહેતો નથી (૨) ‘હુ જ શણો છુ’ એવા દુરાગ્રહ અથવા અહંકાર, કે જેથી કોઈની હિતચલાહ સાલગવાની ના કહેવામા આવે છે અને પરિણામે લોકોમા નિઃશ્ચય વાય છે (૩) ન્યાયવિરુદ્ધ વર્તન કરવાથી કે અન્યાયોપાર્જિત દ્રવ્ય રજવાવી કે કોઈનો ખોટો પદ્ધતિ એવાથી લોકોમા નિંદા થાય છે

આ ત્રણ કારણોને દૂર કરવામા આવે તો જનસમાજમા નિંદા પામના જલ્પ નહિ (૧) હલકી આયઃવાળાની સાથે હવુ-હવુ કે ભણપ રાખવો નહિ, કારણ કે મોજબ એવી અસર છેવટે તો થાય જ (૨) મનો ‘કપાળે કપાળે વૂઠી મતિ હોય છે એમ સમજી ન્હાના ન્હાતા તમામની વાત સાલગરી તો ખરી જ અને તે સર્વ સલાહો ઉપર વિચાર કરી, છેવટે પોતાના દ્રવ્ય, સ્ત્રેષ, કામ, લાભ મમકી પોતે વિચાર કરી, પોતે કાગે તે કવુ (૩) વળી અન્યાયથી રજવાતી કે ગ્રાહના ખોટો પદ્ધતિ એવાની પદ્ધતિ છોટી દેઈ, કાણુ કે અન્યાયથી મળેલો પૈસો દુસ્સનના દત્તની માફક આપણા ઘરમા પેરી આપણી રીતે પણ સાથે રાખે નાશી જાય છે એ ધણા પુરુષોનું અનુભવ-ગિત થયેલ છે ન્યાયથી થોડું રજાવ તો થોડું ખર્ચવું-સાદુ છવન ના હુ-નોંખોપનોગના જેવ અને તેમ જોગના જોગ પદ્ધતિથી અને આની નિર્ણય આનદી છવન સલાવવું, એ સર્વથી શ્રેષ્ઠ છે, પણ નોંખોરોને પેસા મેજા તે વડે તનીઓ અને જોખો વધારી દુર્લભિંદ્રો!

અને વિકારોના મુક્તિ માટે જન્મ એ તો મરણ પામ્યા પછી  
અને ઈશ્વરપૂર્વક ખોટા પદ્મ કરવાથી હુલા મળીને પામી છે. પામી,  
બહુ થાય છે, અને સાર સાર આમ નિવાસે પામીને પામી પામી  
અને દુઃખી બની જાય છે.

શું કરવાથી સારે માટે સંતાપ થતો નથી ?

વિદ્ધે વિ નં મન્નિજ્ઞં ન વિસીઝ્ઞં અમંય્યાણ પિ ।

વટ્ટિજ્ઞં સમભાવે ન હોઈ રણરણં સંતાપો ॥ ૧૬ ॥

સસ્કૃત છાંયા.

વિભવેડપિ ન રાચનીયં ન વિપાદનીયમસંપદાપિ ।

વર્તનીયં સમભાવે ન ભવતિ ત્વરત્તોઃ સંતાપઃ ॥ ૧૬ ॥

અર્થઃ—વેળાને વિષે ન માચીએ-ગર્વ ન કરીએ,  
સંપત્તિરહિતપણુમા વિપાદ-જેદ ન કરીએ, અને સમભાવે  
અર્થાત્ સમતામાં વર્તીએ, તો સારા-માડા યોગમ સંતાપ  
થાય નહિ.

વિવેચનઃ—આ ગાથામા અધ્યાત્મનું ચરણ નક્કી સાધવા  
જેદોમા સમાવ્યું છે. માણસ જેને ‘દુઃખ’ કહે છે તે એ પ્રકારનું  
છે. એક પ્રકારનું દુઃખ અણુગમતા નવંજોગી થતા બદલા જતા  
છે, અને બીજા પ્રકારનું દુઃખ મનગમતા નવંજો મળવાથી નથી  
હર્ષવેશજા કે અભિમાનને પરિણામે ઉદ્ભવ છે. આ આગત ઉપ-  
ઉંડો વિચાર કરવાથી સમજાવે કે, ‘દુઃખ’ એ કોઈ પદાર્થ નથી  
પણ સારા તેમજ ખોટા કાંઈનાના બનાવો વચ્ચે પચાર થવા વખતે  
કરાતી માનસિક ભૂત અથવા ગેરવચન એ જ ‘દુઃખ’ છે. અને  
એવું દુઃખ માન મપત્તિરહિત દશાથી જ ઉત્પન્ન થાય છે એમ કહી  
નથી, પણ મપત્તિવાળી દશા પણ દુઃખ ઉત્પન્ન કરે છે, કારણ કે  
‘દુઃખ’ એ કોઈ સીજ નથી પણ માનસિક ભૂતનું જ બીજું નામ  
છે. એટલા માટે, આ શાસ્ત્રકારની સલાહ મુજબ જે આપણે માન-  
સિક ભૂતથી વેગળા રીએ તો ઉપર કહેલી બેમાથી એક પણ  
સ્થિતિમા દુઃખ થવા પામે નહિ તે સલાહ કઈ છે ? તે એક જ  
શબ્દની સલાહ છે કે ‘સમતા’ અથવા ‘સમભાવ’ જાળવી રાખો—

Equilibrium of mind એટલે મનની સમાનવૃત્તિ સાચવી  
 નાના મનુષ્ય એ પ્રતિબલ મોહની ઉચી ટેકરીએ ચડવા મથતો  
 આત્મા છે, તેથી એણે એકે થાણુ તરફ ટળી ન પડાય એવી રીતે  
 સમતોલપણું જાળવતો આગળ ને આગળ વધવું જોઈએ. દુનીયા  
 જતો નયતિ કંઈ છે તે જોઈને તેણે તાર્કિકો પાડવા કે નાચવા  
 મરી પડવું ન જોઈએ (કાન્હુ કે તેમ કરવાથી સમતોલપણું નાશ  
 પામે છે અને છઠ્ઠી નીચે ગમડી પડવાથી હાડકા ખાખખ થાય છે),  
 તમ દુનીયા જોને નિર્ધનતા કે રૂઢ દશા હોઈ છે તે જોઈને પેટ  
 ટટવા કે પોક મુકવા મરી પડવું ન જોઈએ (કાન્હુ કે તેથી પણ  
 સમતોલપણું ટૂટી શકતું નથી) જેમ એક દેન એ પાટા ઉપર  
 સફાઈથી ચાલી જાય છે અને પામેતા ખાણ કે દેવન કે સુદર કે  
 જગ્યા ફેખાંવા જતવાની દુશ્કાર કન્ટી નથી તેમ માણસે સામાન્ય  
 અકષ (Common Sense) અને નીતિના પાગ ઉપર સફાઈથી  
 ચાલ્યા કરવું અને વીમતાઈ કે નિર્ધનતા એ તો માત્ર પોતાની  
 જાણના-રૂતા ઉપરના ફેખાંવા છે એમ ગળી તે જિવિતિઓની અચર  
 પાતા ઉપર યથા ફેવી નહિ સાદી ભાષામાં બોલીએ તો વીમતાઈ  
 જાય ગયે નામનો કંઈ કરેલો નહિ અને નિર્ધનતા વખતે ખેદ  
 ભાગવું હું પીવું નહિ આ દુનીયામાં આપણે જન્મ લેવાનું મુખ્ય  
 પ્રયોજન માત્ર અગાઉ કહેલી ઉચી ટેકરી ઉપર ચડવાનું છે અને  
 પ્રયોજન ને જરાયર સનમા હનારનાની કાચીન કરીનું તો એ  
 ટેકરીની પામ લેઈ જત આવવા આવજ અથવા અલ્પ નક્કિતો ખ્યાન  
 મનમાં રહેવાને પરિણામે એ : તેજના અનુભવાતા દુનીયાના માગ-  
 માણનાં સાંજનપતિ-પિપતિ આપણા સજ્જતે નસ-કરી શકશે નહિ  
 તેનું મન એક જ સ્થાન સમજી રાખે છે તેના માણસ નવું અને  
 પાસી જપાલો નથી જ પણ જેમ જેમ તે એક વડી એક ગામ-  
 પાટા જાણના ખાતા ભુલે છે તેમ તેમ પોતાનું હૃદય-ચાત્રું

## પોતાની મહોટાઈ કેમ ટકાવી શકાય ?

વન્નિજ્ઞઈ મિચ્છુગુણો ન પરુશં ન ચ સુઅસ્સ પચ્ચસં ।

મહિલા ઉ નૌ મયા વિદુ ન નસ્સણ જેણ માદપ્પં ॥ ૧૭ ॥

સંસ્કૃત છાયા,

વર્ણનીયો મૃત્યુગુણો ન પરીક્ષં ન ચ મૃતસ્ય પ્રત્યક્ષમ્ ।

મહિલા તુ નોભયમપિ ન નઙ્યતિ યેન મહાત્મ્યમ્ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—ભૃત્ય ( નોકર ) ના ગુણ પરોક્ષપણે, સુત ( પુત્ર ) ના ગુણ પ્રત્યક્ષપણે અને મહિલા ( સ્ત્રી ) ના ગુણ ઉભયપણે ( એટલે પરોક્ષ તેમ પ્રત્યક્ષપણે ) વખાણીએ નહિ, તો તેથી પોતાનું મહાત્મ્ય—પોતાની મહોટાઈ નાશ ન પામે.

વિવેચન:—આ એક દુનીઆદારીની વ્યવહાર તિખામણ છે. નોકર, પુત્ર અને સ્ત્રીના તરફ પ્રેમભાવ ગળવા છતાં એમને મહોટે ચટાવવા નહિ એમ આ ગાથાનું નાત્પર્ય છે. નોકરના ગુણ બીજાએ પામે વખાણવા નહિ, પુત્રના ગુણ તહેની પાસે વખાણવા નહિ, અને સ્ત્રીના ગુણ તહેની કે બીજાની કાઠની પાસે વખાણવા નહિ. નોકરના ગુણ બીજાએ પામે વખાણવાથી પગિણામ એ આવવાનો પ્રભવ રહે છે કે, સારા નોકરો ભાગ્યે જ મળતા હોવાથી કાઠ માણસ તે નોકરને લાલચ આપી પોતાની પાસે રાખી લે ( અને ઘણે ભાગે, નોકર એ કાઠ કુટ્ટી ન હોવાથી, નીતિવાન હોય તો પણ પ્રમાણિત રીતે વધુ પૈસા મળતા હોય ત્યાં જ જવા ઇચ્છે એ દેખીતું છે ) પુત્રના ગુણ તહેની પોતાની પાસે કહેવાથી, તહેની ન્હાની ઉમરને લીધે તે અભિમાની થવા પામે એ પ્રભવિન છે ( પણ આથી એમ નથી સમજવાનું કે એને ટોડ ટોડ કરવો કે એના અછતા દોષ જ ગાયા કરવા, એ તો ખરેખર મૂર્ખાઈ છે. પ્રેમ અને વાજબી ત્રણ એ એના મિશ્રણથી જ પુત્રનું હિત સાંધી શકાય, એ ધ્યાનમાં રાખવું ) સ્ત્રીના ગુણ તો તહેને કે બીજાએને પણ ન કહેવા બીજા પાસે પોતાની સ્ત્રીના ગુણો ગાવા એ અમર્યાદ—એશન્ન કામ છે, એથી સામે માણસ તહેને સ્ત્રીકોતુખી કે સ્ત્રીચાધ પુરૂષ માની એસે



હે, અને વનને કોઈ સંદેહ આવી પડવાની પણ ધારતી રહે છે. અને જીને પોતાને જેના ગુણો માટે ખનાવવાથી કેટલીક વખતે કોઈકોઈ જગ્યા નક્કર થઈ ગયાના દાખલા બતાવે છે. માટે પોતાની જેના ગુણ કે દોષ સીન પામે કહેવા નહિ અને જેની પોતાની સાથે એવી વર્તણૂક માખરી કે જેથી જેમ તેને ખતિ નમ્દ કંટાળે પણ ન આવે તેમ ખતિને પોતાનાં અવ જતેજો પણ ન માને. (અદ્યત્વ નાન્યકાન્તી આ સત્તાદ સર્વને એક સ્વમી કાગુ પડતી નથી, તેમજ એક માણસને પણ સર્વ મજેજોમા કાગુ પડતી નથી. એ ક્યા- નમા માખવુ જેઠાએ ગુરુસત્તાન્તે કહતી કોઈ પણ સત્તાદ સર્વને અને અવ મજેજોમા કાગુ પડે એવી દોષ કહે જ નહિ. દરેક સત્તાદ સામાન્યત જ અપાય છે અને દરેક માણસે તે સત્તાદને ખાનમા માખતે તથા સભવિત કાલાનુસારે વિચાર કરીને જ કર્તવાનુ છે )

### વશીકરણ મંત્ર.

જપિજ્જઈ પિઅવયણં કિજ્જઈ વિણ્ઠો અ દિજ્જઈ દાણં ।

પરગુણગ્રહણં કિજ્જઈ અમૂલમંતં વસીકરણં ॥ ૧૮ ॥

સંસ્કૃત યાયા.

જલ્પનીય પ્રીયવચનં કાર્યો વિનયથ દેયં દાનમ્ ।

પરગુણગ્રહણં કાર્ય-મમૂલ્ય મંત્રો વશીકરણઃ ॥ ૧૮ ॥

અર્થ — પ્રિય વચન બોલીએ, વિનય કરીએ, દાન આપીએ, અને વળી બીજાના ગુણો ગ્રહણ કરીએ, એ વશી- કરણને અમૂલ્ય મંત્ર છે.

‘યોગ’ છે તદુપયોગથી વશીકરણ કરનારાઓ. કા તો મત્ર જત્રાદિ કરે છે (અને પરિણામે—લાભે વખતે પ્રસાધાનના કુદ્દત્તી નિયમાનુસાર મહાદુળી અને છે), અગર તો ખટખટ કે લાચ રશવત્તી સામા માણસ ઉપર પોતાનો કાબુ ખેંચાડે છે (કે જે લાભો વખત નહતો નથી અને અને દુખદાયક જ થઈ પડે છે.) પણ ‘રાજ-યોગ’ એટલે પોતાની લલાઈ અતાવવાનો માર્ગ એવા સીધો અને અસરકારક છે કે ત્હેની અસર ચાક્રસ અને સ્થાયા થાય છે અને કાંઈ જાતની ખીણ તેથી કાંઈ વખતે થવા પામતી નથી એ રાજ-યોગનાં સાધનો આ લોકમાળાના પ્રમાણે આ છે —

પ્રિય (અને તે છતાં નિષ્કપટી) વચન, વિનય, હૃદયની સારી ઉદારતા અથવા રહેલું મન, ગુણાનુરાગ અથવા ગુણગ્રાહકપણું આ સાધનો વડે રાજયોગ સધાય છે અને રાજયોગ એ જ ઉચ્ચતમ કોટિનો વશીકરણ મત્ર છે

### સકલ અર્થની સિદ્ધિ

પ્રતાવે જંપિજ્ઞૈ સમ્માણિજ્ઞૈ સ્વલોચિ વહુ મજ્ઞે ।

નજ્ઞૈ સપરવિસેસો સયલત્યા તસ્મ સિજ્ઞંતિ ॥ ૧૯ ॥

સંસ્કૃત ળયા

પ્રસ્તાવે જલ્પનીયં સંમાનનીયઃ સ્વલોચિ વહુમન્યે ।

જ્ઞેયઃ સ્વપરવિશેષઃ સકલાર્થાસ્તસ્ય સિદ્ધયન્તિ ॥ ૧૯ ॥

અર્થ.—પ્રસ્તાવે એટલે યોગ્ય સમયે બોલીએ, ઘણા માણસોની વચ્ચેમાં ખલ માણસનું પણ સન્માન કરીએ, અને પોતાનો અને પરનો વિશેષ ભેદ જાણીએ, તો સકલ અર્થ સિદ્ધ થાય છે.

વિવેચનઃ—ખીજતો સાથે કમ વર્તવું એ આપતની સજ્જા આ ગાયામા અક્ષેપમા આપી છે (૧) કાંઈની સાથે કાંઈ બોલવું હોય—કહેવું હોય તો ‘અમય’ બરાબર વિચારવો (૨) કાંઈ માણસ ખરેખર ખવડાવે હોય પણ મત્તા વચ્ચે અર્થોત્ જનસમૂહ વચ્ચે એનું અપમાન દેવાથી તે પુરેપુરો મગલીઓ બને છે અને વખતે

જીવ લેવા તૈયાર થાય છે, માટે જો કે ખરી વાતને ખોટા કપમાં  
 કાઢેલી ન જોઈએ, કે ખરી વાતને દામી પણ ન રાખવી જોઈએ એ  
 બંને સત્યો ધ્યાનમાં રાખવાના છે, તેમજ પણ તે સાથે ને સાથે આ  
 ત્રીજી 'વ્યવહાર સત્ય' પણ ધ્યાનમાં રાખવા જેવું છે કે, જનચક્ષુ  
 વચ્ચે 'કાઈનું' પણ અંગત અપમાન ન કરતા માણસ તરીકે માણસનો  
 સત્કાર કરવા (આ એક નિખામણના સબધમાં આખું પુસ્તક લખાય  
 એટલી બાબતો વિચારવા જેવી છે. અહીં તો ફક્ત એટલું જ કહી  
 શકાય કે, આગે કે ખોટો દરેક માણસ એક દિવસ ખગલ મનિ  
 આપનારા તરીકે પૂર્વકર્મો નાશ થયેલી બુદ્ધિવાનો છે, અને દરેક માણસને  
 આત્મા સત્તાએ મોટા યોગીના આત્મા જેવા જ છે, તથા આપણે તેના-  
 થી ગમે તેટલા સાગ હોઈએ તો પણ સિદ્ધોની દૃષ્ટિએ તો આપણે પેન  
 દોષીત પુરુષ કરતા કાંઈ બહુ આગળ પધેલા નથી, એ વધી અગે-  
 હાઓ ધ્યાનમાં રાખીને દુષ્ટ તરફ પણ પ્રેમભાવ રાખવા જેવું છે  
 ખીજી તરફથી, તે પુરુષના હિત અર્થ અથવા જનચક્ષુના હિત  
 અર્થે એને ખોટું લાગે એવું બોલવું કાંઈ વખતે જરૂરનું તબક્કો  
 એ અપેક્ષા ધ્યાનમાં રાખીને પ્રસંગે બને એટલા કાચુ જીવન ઉપર  
 રાખીને સત્ય સત્તા આપવી પણ કાંઈ પણ મનનના માણસ  
 તરીકે માણસ ઉપર તો પેન કે સત્કારનો ભાવ પાતાનાથી જ ન  
 થાય એ સલાખવા જેવી બાબત છે )-(૩) ૧ અને ૨નો ને

સંસ્કૃત છાયા.

મંત્ર તંત્રાણિ ન પાર્શ્વે ગમ્યં નહિ પરમૃદ્ધેઽદ્વિતીયૈઃ ।

પ્રતિપન્નં પાલનીયં સુકુલીનત્વં ભવત્યેવં ॥ ૨૦ ॥

અર્થઃ—મંત્ર તથા તંત્રને ન રાખીએ, એકલા પર-  
ગૃહે—ખીમ્મને ત્યાં ન જઈએ, અને પ્રતિપન્ન એટલે અંગિ-  
કાર કરેલું પાળીએ:—આમ કરવાથી સુકુલીનપણું થાય છે.

વિવેચન:—કુલીનપણું કાને કરેલું? આત્મા કે વશિક કે  
અંગીના કુળમાં જન્મ્યા એથી કુલીન કે અકુલીન માનનારા મ્હોરી  
ભૂત કરે છે ખરૂં કુલીનપણું ગુણો ઉપર આધાર રાખે છે, તે  
ગુણોમાંના કેટલાક અહીં દુકમા કહી બતાવ્યા છે (૧) મંત્ર-જ્ઞાન  
અથવા 'હઠયોગ' નો માર્ગ નહિ લેવો, (૨) કાઈના ઘેર એકલા  
જવાની ટેવ ન રાખવી, (૩) આપેલું વચન, કરેલો નિશ્ચય, સ્વીકારેલી  
જોખમદારી હરકોઈ મુશીબતે પણ પાર પાડવા કોશીશ કરવી. આ  
ત્રણ બાબતો દેખીતી સામાન્ય લાગે છે પણ દરેકમા ઉંડું ગૌરવ  
રહેલું છે. (૧) હઠયોગથી દૂર રહેવાનું કલ્પે એટલે ગજયોગ અથવા  
પવિત્ર જીવનનો રસ્તો લેવાનો ઉપદેશ થઈ જાયો. જે ચીજ ઉપર  
કે જે વાત ઉપર પોતાનો વાજબી રીતે હક્ક ન પોપાતો હોય તે  
ચીજ કે તે વાત મંત્રજ્ઞાનથી કે જોરબુલમથી મેળવવા કદા ન  
ઈચ્છવું પણ તે ચીજ અને તે માનને લાયક બનવા કોશીશ કરવી,  
લાયકાત મેળવવી, એ જ રાજયોગ છે. (૨) કાઈના ઘેર એકલા  
ન જવું' એવું વ્રત પાળનારો માણસ સર્વદા અને સર્વથા ચોરીથી  
અને વ્યભિચારથી દૂર જ રહેશે, તેમજ ત્હેના ઉપર કાઈ જાતનું  
ખોટું આળ આવવાનો પણ સંભવ નહિ રહે. (૩) કાઈનું કાંઈ  
કામ કરી આપવાનું વચન દીધું હોય, અગર કાંઈ વ્યાપાર કે કાંઈ  
પગપકારી કાર્ય કરવાનો નિશ્ચય કર્યો હોય તો દુખો અને વિત્તો  
તથા નિષ્ફળતાથી નાશીપાસ ન થતા ઇચ્છાશક્તિ (Will power)  
બળવાન કરીને સંકલ્પને પાર પાડવો. તેવીજ રીતે કાંઈ જોખમ-  
દારી માથે લીધી હોય તો અધવચ ખસી જવું નહિ આ ત્રણ  
લક્ષણોથી કુળવાનપણું ઓળખાવું જોઈએ, નહિ કે માત્ર અમુક  
વર્ણમાં કે અમુક ખાનદાનમાં જન્મ્યા તેથી જ.

આ ગુણો જે માણસ કળવે છે તે માણસ કદાપિ પુર્વકર્મ-  
વચ્ચાત્ આ જન્મમા દસકા ગણાતા દુઃખમા જન્મ્યો હોય છે તોપણ  
દુઃખવાન જેવું માન પામે છે અને ખીજા જન્મમા શ્રેષ્ઠ દુઃખમાં  
જન્મ પામે છે

પ્રેમની સ્થિરતા.

મુંજઈ મુંજાવિજ્ઞઈ પુતિયજ્ઞ મળોગયં કહિજ્ઞ સયં ।

દિજ્ઞઈ લિજ્ઞઈ ડચિઅં રહિજ્ઞઈ જઈ યિરં વિમ્મં ॥ ૨૧ ॥

સંસ્કૃત છાયા

મોઝયં મોજનીયં પૃચ્છયં મનોગતં કથનીયં સ્વયં ।

દેય લેયમુચિતમેપનીયં યદિ સ્થિરં પ્રેમં ॥ ૨૧ ॥

અર્થ.—જો પ્રેમને સ્થિર રાખવા ઇચ્છીએ તો પ્રેમીને  
ત્યા-મિત્રને ત્યાં લોજન કરીએ, તેને આપણે ત્યાં લોજન  
ઠરાવીએ-જમાડીએ, મનમા રહેલો નિવાર પૂછીએ અને  
કહીએ, તથા ઉચિત વસ્તુ દઇએ અને લઇએ

વાન તદેને જાણાવવી કે જેથી ભાર ખાસી થાય અને વળી એક પ્રકારની 'હુક' પણ મળે; તેમજ તદેના મનની વાત આગળે જાણવી અને તદેના સુખ-દુઃખમાં અને આનંદ કે ચિંતામાં ભાગ લેવો (૩) દેવા-દેવા યોગ્ય વસ્તુ દેવા-દેવામાં સંકાય કે સ્વાર્થયુદ્ધિ ન રાખવી કે બદ્ધાની આશા ન રાખવી. મિત્રનું કાર્ત્ત્વ કામ કરવા જેવું હોય તો કદાપિ એમ ધારીને ન કરવું કેળીએ પ્રસંગે તે મહાત્મ કામ કરશે તેથી બદ્ધો વળી રહેશે. એ કાર્ત્ત્વ 'મિત્રતા' ન કહેવાય પણ 'વ્યાપાર' અથવા 'સાહુ' કર્યું કહેવાય આવી ઉચિત વસ્તુ' એવા રાજ્ય વાપરવાનું તાત્પર્ય એ છે કે, મિત્ર કાર્ત્ત્વ વખતે કાર્ત્ત્વ અયોગ્ય ચીજની કે અયોગ્ય કાર્યની માગણી કરે તો તે માગણી પુરવામાં હલાપણુ નથી, એમ કહેવા શાસ્ત્રકાર ઇચ્છે છે. એવું વખતે મિત્રને મીઠા શબ્દોથી તદેની માગણીની અયોગ્યતા સમજાવવી જોઈએ અને કાર્ત્ત્વ રીતે ન સમજે તો એ અમુક બાબતમાં પોતે તટસ્થ રહેવું જોઈએ.

એક સુયોગ્ય મિત્ર શોધી કહાડવો કે મેળવવો એમાં જેટલી મુશ્કેલી છે તેથી પણ વધુ મુશ્કેલી તો મિત્રતા નીલાવવામાં રહેલી છે જે ઉપર સૂચવેલા નિયમો પાળવાની ખાસ કાળજી રાખવામાં આવે તો મિત્રતાના ભગનો સંભવ થણો જ ઓછો થઈ જાય.

પૃથ્વીપર અનેક રત્નો શોધવાની કળા.

को वि न अवमन्त्रिज्जइ न य गविज्जइ गुणेहिं निअएहिं ।

न विम्हओ वहिज्जइ वहुरयणा जेणिमा पुहवी ॥ २२ ॥

સંસ્કૃત છ.યા.

कोऽपि नापमाननीयः न च गर्वनीयः गुणैः निजैः—

न विस्मयो वहनीयः वहुरत्ना येनेयं पृथिवी ॥ २२ ॥

અર્થ:—કોઈને પણ અપમાન ન કરીએ, વળી પોતાના ગુણોનો ગર્વ ન કરીએ, અને વિસ્મય વહુન ન કરીએ, તો તે કારણથી આ પૃથ્વી બહુરતનવાળી દીસે છે.

વિવેચન:—આ પૃથ્વી ઉપર મોંઘામાં મોંઘા મૂલ્યના રત્નો હયાતી ધરાવે છે, પણ તે ખાણોમાં કે સમુદ્ર તળીએ હોય છે જેની આખો તેટલો સુધી પહોંચી શકે તે તો 'દુનીઆમાં દરિદ્રતા છે'

એમ કહી કહે જ નહિ. તેવી જ રીતે આ પૃથ્વી ઉપર ઉત્તમોત્તમ  
ગુણો, ગુણી પુરુષો ત્રેપ્ત સુખો અને સ્વર્ગીય સદેજનો હયાતી ધરાવે  
છે એ ખરી વાત હોવા છતાં એ ચીજો કંઈ સ્થળે-કયા તળાએ દે  
કઈ ખાણમાં છે તે ન જાણવાને લીધે સામાન્ય માણસો હમેશા  
એમ જ ખૂમ મારે છે કે “ આ દુનીઆ હું ખમ્ય જ છું; એમા વળી  
કાઈ પવિત્ર પુરુષ કે પવિત્રતા છે જ નહિ, સર્વત્ર પાપ અને પાપી  
જ છે ” પરંતુ જે સત્પુરુષોની આખોમાથી તીરન્કાર વૃત્તિ, અલ્પિ-  
માન વૃત્તિ અને મોહ વૃત્તિ એ ત્રણ પ્રકારનો વિકાર દૂર થઈ ગયે  
છે તેઓના નેત્રો એટલા દીવ્ય અને છે કે તે વડે તેઓ દુનીઆનંદ  
અનેક સત્પુરુષોને, અનેક ગુણોને, અનેક ગુણી જનોને તથા અનેક  
સુખોને પ્રત્યક્ષ જોઈ શકે છે. એક ભગીથી એક ગજના મહેસુલ  
દીવાનખાનાની સાલ્યમી ભાળી શકાય નહિ જ, તેમ એક વિદ્યાવાન  
પુરુષથી દુનીયામાના વિકારરહીત પાત્રો કે ગુણો ભાળી શકાય નહિ  
જ. ન્યૂત દષ્ટિએ સૂક્ષ્મ પદાર્થ દેખી શકાય નહિ જ, મૂઢમ પદાર્થો  
વેળા મોટે મૂઢમ દષ્ટિ દેખાવી જોઈએ જ, કે જે મૂઢમ દષ્ટિ-અંતર  
આગું સૂક્ષ્મ સારીર ( પાંચ મૂઢમ દષ્ટિઓ ) દેગેક માણસને જન્મવડે  
મળવી પેાય છે, પણ તેનો ઉપયોગ કદી ન કરતો હોવાથી ક-  
ભગ તમામ માણસોની તે દષ્ટિઓ બંદ મારી મૂકી દેવા છે. આ  
જ માણસ કોઈ ઉપર તીરન્કાર ભાવ ન મળવાનું ચીજ ( અર્થાત્  
એક માણસ અને બીજા માણસ વચ્ચે કુદરતે મુકેલી સમાનતા પ-  
જોને ), અને પોતાના ગુણોનો કે ગુણિઓનો ગર્વ ન કરતા પોતાને  
જે કોઈ પ્રાપ્ત વસ્તુ છે તે હજી પ્રાપ્ત કરવાનું નાટા જે તેના દિલ-  
માં શરૂ થાય છે એમ ખરાબર સમજના કામના કરી ‘ વસ્તુ ’

-સ્વર્ગના) ઉત્તમ ગુણો અને ઉત્તમ પુરુષોને જોઈ શકે અને એમનાથી મળતો આનંદ પોતે લઈ શકે. એને મન પાંગી આ દુનીઆ પવિત્રતા અને પવિત્રાત્માઓથી ભરપુર દેખાશે, દુર્ગુણો અને દુર્ગુણી આત્માઓ સંબંધી એને ખ્યાલ કરવાની પણ કુરસદ નહિ મળે, એટલું બધું ઉચ્ચ ક્ષેત્રો (Higher planes) માં જોવા-ભોગવવાનું મળશે. પુદ્ગલનો એવો સ્વભાવ છે કે, સૂક્ષ્મ પુદ્ગલને અને સૂક્ષ્મ ઇન્દ્રિયોને પૃથ્વીમાના સૂક્ષ્મ પદાર્થ સાથે જ સંબંધ થઈ શકે અને સૂક્ષ્મ પુદ્ગલને અને સૂક્ષ્મ ઇન્દ્રિયોને આ પૃથ્વીમાના તેમજ બીજી દુનીઆ-ઓમાના સૂક્ષ્મ પદાર્થો સાથે સંબંધ થઈ શકે. માંછલા પાણીમા જ ગતિ કરી શકે, સમળા પવનમા જ ગતિ કરી શકે, માણસ પૃથ્વી ઉપર જ ચાલી શકે, તેમ સૂક્ષ્મ ઇન્દ્રિયોનો વિકાસ જોણું કર્યો છે એવા જીવો જ માત્ર સૂક્ષ્મ ભુવનોમા ગતિ કરી શકે, અને એ તો દેખીતી વાત છે કે સઘળી ઉત્તમતા અને સમૃદ્ધિ આ દુનિયાના તેમજ બીજી દુનીઆના સૂક્ષ્મ વિભાગમા જ રહેલી છે. તેથી જરૂર આપણા શાસ્ત્રકાર કહે છે તેમ માણસ તીરસ્કાર ભાવરહીત, લઘુત્વભાવ સહીત અને નિર્મોહી બને છે ત્યારે તેની સૂક્ષ્મ ઇન્દ્રિયો (Perceptions of the inner bodies i.e. of the તેજસ્ and કાર્મણ શરીર) ખીલે છે અને તેથી તેની આખા આગળ સર્વ સમૃદ્ધિ અને સર્વ ગુણો ખુલા થાય છે.

મોટાઈ શાથી પામીએ ?

આરંભિજ્ઞઃ લઘુઅં કિજ્ઞઃ કજ્ઞમહંતમવિ પત્યા ।

ન ય ચક્રિસો કિજ્ઞઃ લખ્મઃ ગુરુમત્તણં જેણ ॥ ૨૩ ॥

સંસ્કૃત છાયા.

આરમ્ભનીયં લઘુ કૃત્યં કાર્યં મહદપિ પથ્યાત્ ।

ન ચોત્કર્ષઃ કાર્યઃ લખ્યતે ગૌરવં યેન ॥ ૨૩ ॥

અર્થઃ—પ્રથમ લઘુ-નાનું કામ આરંભ કરીએ, પછી-થી મોટું કાર્ય પણ કરીએ, વળી ઉત્કર્ષ ન કરીએ, જેથી ચરિત્ર ( મોટાઈ ) પામીએ.

વિવેચનઃ—માણસે હમેશ ઉચ્ચતમ આશય ( Highest



goal) કલ્પવા જોઈએ. આપારમા, ગૃહવ્યવસ્થામાં, આધ્યાત્મિક ઉન્નતિમા-સર્વમા-ત્રેષ્ટ દૃષ્ટિર્નિદુ અથવા ઉંચામા ઉચી પૂર્ણતા મેળવવાનો નકલ્પ કરવો જોઈએ. એ 'નિશ્ચય નય' ની વાત કહી; પણ 'વ્યવહાર નય' એવી રીતે ધ્યાનમા રાખવાનો છે કે, પ્રથમ ન્હાના કામથી સદ્ધ્યાન કરીને આસ્તે આસ્તે યોગ્યતા વધારતા જવું અને પછી જ મોટા કામ માથે લેવા. એક કારકુન તરીકેનું કામ શિખ્યા મિયાય એક મોટા પેટીના મેનેજર તરીકેની જગા લેવાથી પેટીનું નેમજ પોતાનું અન્નેનું મોટું અદ્વિત થવા પુરેપુરું સંભવ છે. ન્હાના કે ગ્રાહા જોખમવાળા રાજગાઠ્ઠાન આપારી કુતેદ મેળવ્યા મિયાય મોટા આપાર ખેડવાથી દેવાળાનો સંભવ પુરેપુરો છે પ્રથમ 'માર્ગાનુસારી' જ બની, પછી વ્રતધારી 'આવકર' બની, પછી

૧ માર્ગાનુસારી=પ્રથમ પુરોએ સંપૂર્ણતાએ પહોંચ્યાબાને જે 'માર્ગ' =સડક-Royal Road-ગજયોગ બતાવે છે તેની સદ્ધ્યાનનો છેડો પકડી નકનાર માણસ, અથવા સામાન્ય અન્ત (Common Sense) ની દિત-અદિત વિચારી રહે અને નીતિનું ઉત્પન્ન ન કર એવા માણસ (અસપત એટલા ગુણવાળે માણસ વિતરાગચતનો પ્રશસક હોય જ, એને પ્રથમ વચનોમા 'ત્રેમ' જાય ઉપજે જ. તેથી 'માર્ગાનુસારી' નો અર્થ Sympathiser of the Royal Road prescribed by Arhats or Glorious Souls એવા પણ કહી શકાય )

‘દીક્ષાનો ઉમેશ્વાર’૩ બની, ત્યાર બાદ દીક્ષિત અગવા ‘સાધુ’૪ બને તો જ એ મહા જોખમદારીભર્યું (અને તેવું જ મહા ક્ષણદાગી) વ્રત પાર ઉતારી શકાય, નહિ તો ૧૦૦ માથી ૯૯ ટકા જેટલો સભવ છે કે ઉંચા પહાડ ઉપરથી ગળાડી પડનારના જેમ ટુકડે ટુકડા થઈ જાય છે (કે જેટલા ટુકડા સામાન્ય ઉચાઈએ ચઢનારના નથી જ થતા) તેમ તે આત્મા એક સામાન્ય ગૃહસ્થાશ્રમી મનુષ્ય કરતા વધારે અધોગતિએ પાડાયે છે.

આ પ્રમાણે—જો કે દૃષ્ટિગિહ્ય ઉચામા ઉચું કલ્પવાનું છે, તે પણ—શરૂઆત તો ન્હાની જોખમદારીથી જ કરવાની છે અને સાયકાત વધારતા જવા સાથે જ વધુ જોખમદારી લેવાની છે.

એટલું જ નહિ પણ જેમ જેમ મોટી જોખમદારી માટેની સાયકાત મળતી જાય તેમ તેમ કુનાવુ પણ નહિ. જે ઘડીએ ‘હું મોટો’ ‘હું સાફ’ કામ કરનારો’ ‘હું સામર્થ્યવાન’ અગર ‘હું પવિત્ર’ એવો ‘હું’ ભાવ આવ્યો તે વખતે સઘળી આત્મિક શક્તિઓ પાછી ખેંચી લેવામા આવે છે અને તે માણસ નિસ્તેજ—

૩ ‘અપૂર્ણ આત્મભોગ’ વાળી દશા પછી ‘સંપૂર્ણ આત્મભોગ’ વાળી દશા અથવા ‘અર્કિચન’—‘ત્યાગી’ તરીકેની સ્થિતિ અંગીકાર કરવાની છે. પણ તે સ્થિતિ સ્વીકારતી વખતે **છંદગી પર્યંતનું** કરારનામું કરાવું હોવાથી, કદાચ આગળ જતા એ કરાર દુટવા પામે નહિ એટલા માટે, થોડા માસ (કે જરૂર પડે તો થોડાં વર્ષ) સુધી એ સ્થિતિની ઉમેશ્વારી કરતી અર્થાત્ ‘કાચી દીક્ષા’ અથવા ‘લઘુ દીક્ષા’ લેવી અને ‘ત્યાગી’ તરીકેના વ્રતો પાળવાનો મહાવરો પાડવો. (An apprentice to Complete Self-renunciation.)

૪ અને ત્યાર બાદ એવા મહાવરાથી ખાત્રી થાય કે હવે વ્રતો **બરાબર** જાળવી શકાશે, ત્યારે પછી ‘છંદગીભરના સમ્પૂર્ણ આત્મભોગ’ એટલે ‘સાધુ’પણામાં જોડાવું; અને એ રસ્તે મોક્ષ અચૂક છે, જે રસ્તો **બરાબર** પકડી રાખવામા આવે તો. (A Sadhu is a member of the esoteric circle of Aihat, whose vow is Complete self-renunciation.)

ઈશ્વરી દીવાના વગનો-નિમોઘ્ય બની જાય છે, એક ભાગેલા  
વ્યાળના ખોખા જેવા થઈ જાય છે આ એક અનુભવાએલું આ-  
ધ્યાનમિત્ર સત્ય છે

સમારનો છેદ શાસ્ત્રી થાય ?

ક્ષાઈજ્ઞ પરમ્પ્યા અપ્પસમાણો ગણિજ્ઞ પરો ।

ક્ષિજ્ઞ ન રાગ દોષો છિન્નિજ્ઞ તેણ સંસારો ॥ ૨૪ ॥

સંસ્કૃત ધ્યાયા.

ધ્યેયઃ પરમાત્મા આત્મસમો ગણનીયઃ પરઃ ।

કાર્યૈ ન રાગદ્વૈષૌ, છેદનીયસ્તેન સંસારઃ ॥ ૨૪ ॥

અર્થઃ—પરમાત્માનું ધ્યાન ધરીએ, ( આપણા )  
આત્માની સમાન પરને ગણીએ, રાગ અને દ્વેષ ન કરીએ,  
તેથી કરીને આ સંસાર છેદીએ.

પરમાત્માના સંપર્કનો નિચાર ક્યાં કરનામા આને તો આને આને  
 એ દશા પ્રાપ્ત થઈ શકે છે એટલા માટે મોહના ૩ રત્નાનો  
 ‘ભક્તિયોગ’ એક અવહાર અને સરળ રત્નો ગણાવે છે. પ્રાપ્તિ,  
 ભક્તિ, પરમાત્મસ્વરૂપનું ગિન્તાન એ પરમાત્મપ્રાપ્તિનું અચૂક  
 સાધન છે અને જલ્દી ત્હેની સાધના છે ત્હા હજારી પ્રકૃતિ ઉભી  
 રહી શકતી જ નથી. (૨) સ સારનો પાર પામવાની બીજી રીત  
 સર્વને પોતા સમાન માનવાનો સદ્ગુણ છે પોતાના જીવના રક્ષણ  
 અને સુખ માટે મનુષ્યને જેટલી દગ્ધાર છે તેટલી દગ્ધાર દરેક પ્રાણીના  
 રક્ષણ અને સુખ માટે રાખવાનું શિખાય તો એક શરીરમા ગોધા-  
 યક્ષો આત્મા વિદ્યાશ પામીને અનંત જીવો મુખી વિન્તરે છે-ત્હેનું  
 ઉચ્ચીકરણ થાય છે, અને એમ થતા થતા તે સર્વવ્યાપક બની સર્વ-  
 વ્યાપક પરમાત્મ પદમાં ભળી જાય છે. એટલા માટે સહાનુભૂતિ  
 (Sympathy), સહિષ્ણુતા (toleration), ખંડુભાવ, દયા,  
 નિઃસ્વાર્થ પ્રેમ, સ્વાર્થત્યાગ, આત્મભોગ એ ગુણો કેળવવા દરેક મા-  
 નુસે કાશીશ કરવી જોઈએ, કે જેથી એ રત્ને પણ મુક્તિ નામના  
 લક્ષ્યર્થિદુએ જઈ પહોંચાય. યાદ રાખવું કે ‘મોહ’ કે ‘સ્વર્ગ’  
 એ કાંઈ કશાનું ‘કૃણ’ એટલે ‘દનામ’ નથી, પણ અમુક સદ્ગુણો  
 કેળવતા કેળવતા જેટલી સંપૂર્ણતાએ પહોંચાય તેટલી સંપૂર્ણતા જે  
 ભૂવનોમા રહેલી છે તે ભૂવનોમા નિવાસ સ્વાભાવિક રીતે જ થાય  
 છે. (૩) મુક્તિનો ત્રીજો રત્નો રાગ-દ્વેષ છોડવાનો છે. કાંઈ નહિ  
 ગમતા પદાર્થો, જીવો અને બનાવો ઉપર દ્વેષ નહિ કરવો, અને  
 ગમતા પદાર્થો, જીવો અને બનાવોથી મોહિત નહિ થઈ જવું એ  
 આ શિક્ષાનો ટુકડો અર્થ છે પણ આ શક્તિ મેળવવી ઘણી કઠીન છે;  
 અને તે મેળવવા માટે જડ-ચેતનનું સ્વરૂપ સમજવાની-અર્થાત્  
 ‘જ્ઞાન’ ની ઘણી જરૂર રહે છે. આત્મા શુ છે, તે કેવા કેવાં શરીરો  
 ધારણ કરે છે અને સાથી, ત્હેની શક્તિઓ કેટલી છે, ત્હેના અગરખાં  
 અથવા શરીરો કેટલા છે અને તે દરેક શરીરનું સ્વરૂપ કેવું છે, દુની-  
 આમા કેટલી જાતના જડ પદાર્થો છે અને ત્હેમાં કેવા ચમત્કાર  
 રહેલા છે આ બધું કુદરતનું સ્વરૂપ જાણવા માટે જૈન શાસ્ત્રોમાં  
 ઘણા સાધનો હયાતી ધરાવે છે. કર્મપ્રકૃતિ, જીવવિચાર એ બન્ને  
 સંબધમાં જૈન શાસ્ત્રોમા પુષ્કળ વિવેચન કરાયું છે અને અનેક ભે-

દાનુમેદ પાટીને દેહે વિષયનુ અચ્ચુ અપટીડરણુ કન્યાના આચ્ચુ છે આજના 'આયન્સ' અથવા પદાર્થવિનાશ સાચના મૂળ તત્ત્વોનું નાન તથા આજના માનસ સાચ (સાદગંધોહ) નું સામાન્ય નાન જેણે મેળવ્યું હોય તેને જૈન સાચીમાનું જલ-ચેતનનુ પારીડ નાન ચાલેજુ મુદ્દન ન પડતા ઉવટુ રસીનુ વદ' પડે છે.

આ પ્રમાણે કા તે નાનયોગનો રહેતો 'સો, કા તે ભક્તિ-યોગનો રહેતો વ્યા, અને કા તે પોતાના આચરના ભાગે જયવનું જિન દેવના 'કર્મયોગ' માર્ગ નીકળે ત્રણે રૂપો મેડ ન મો ! નગરીએ પાયાડના છે ત્રણેના પોતપોતાની ખાસ મુદ્દગતિની રાંધી છે, ત્રણેમા પોતપોતાની ખાસ મુશીઆ પનુ મેડી છે મા-જુલ પોતાની પ્રકૃતિ અનુસાર આ મુશીઆ મેડે માને પેડેડ કન્યાના છે, પાનુ જે માર્ગ પનદ કન્યા તે માનને મુ-તપેનુ-દમ-પણે વળગી રહેવાનુ છે 'નાયુ મુદે તે નાવ 'સા' ને પાનન તાજસનું છે જાનોમા ને જુધમા પગ નાજસાસી રાજેતરુ રોતર' માર્ગ જસાય એ પાસલામા નાજસાસુ છે નોગ ના, નોગ ના, તિના ન જા મગ, એ અરણના નાજસાસુ હ તાજ કોલ ના-તા નાજસ માવ ખેવડા માર ખાવા માટે જ નેત્ર કન્યા, ને કન્યા જાસાનું નરી રહયના દરખાના ભાગે મુશીઆ, ને કન્યા ને વિધિસાન જને પગ નવા દરખાના, ને કન્યા

સંસ્કૃત છાયા.

ઉપદેશ રત્નમાલાં ય એવં સ્થાપયતિ મુતુ નિજકંઠે ।  
 સ નરઃ શિવમુખલક્ષ્મી, વક્ષઃ સ્વલે રમતે સ્વેચ્છયા ॥૨૫॥  
 એવં પદ્મ જિનેશ્વર-મૂર્તિવચનગુપ્ત રમણીયાં વહતુ ।  
 ધવ્ય જનઃ કળઠગતાં વિપુલામુપદેશમાલામિમામ્ ॥ ૨૬ ॥

અર્થ—આ પ્રકારે જે માણસ ઉપદેશરૂપ રત્નની માળાને સારી રીતે પોતાના કંઠમાં સ્થાપે છે તે નર શિવ-મુખ રૂપી લક્ષ્મીના વક્ષ-સ્થાનમાં સ્વેચ્છાથી રમે છે. આ પ્રકારે પદ્મજિનેશ્વર મૂર્તિનાં વચનની રચના વડે કરીને રમણિક અને એવી વિસ્તીર્ણ આ ઉપદેશની માલા લબ્ય-જન કંઠમાં વડુન કરે ( ધારણ કરે ) !

## સંપૂર્ણ.

વિવેચનનો દરેક શબ્દ શાન્તિપૂર્વક  
 વાંચવા અને સંપૂર્ણપણે સમજવા  
 દરેક વાંચકને સપ્રેમ  
 વિનંતિ છે.



કાર્તિક શુદ્ધ પૂર્ણિમા પછી બહાર પડશે.

## શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર.

અવ. શ્રીમદ્ રાજચંદ્રના વિચારોના સંગ્રહની પહેલી આવૃત્તિ કે જેની કિંમત ૩ ૭-૦-૦ હતી; અને પાછળથી જેની પ્રતો ૩ ૨૦-૦-૦ ખર્ચતાં છતાં મળતી નહોતી. આ ગ્રંથનો મમાજે આવો સરસ સત્કાર કરવાથી અને પ્રજાની માંગણી જેમ અને તેમ ઓછી કિંમતે મળી શકે તેની ગોઠવાણુ કચ્છાની હોઈ અમે ખીજી આવૃત્તિ તૈયાર કરાવી છે, અને તેની કિંમત પોસ્ટેજ માથે માત્ર ૩. ૩-૮-૦ રાખી છે. આ ખીજી આવૃત્તિમાં શ્રીમદ્ રાજચંદ્રના કેટલાક અપ્રેરક લખાણો મળી આવતાં દાખલ કરેલ છે.

આ આવૃત્તિના મોટી સખ્યામાં ગ્રાહકો નોંધાઈ ગયા છે. થોડીજ નકલો વેચાણને માટે સીવડમાં રહી શકશે; માટે જેઓને આ ગ્રંથની જરૂર હોય તેઓએ તરતજ નામ નોંધાવી ઓર્ડર મોકલી આપવા મેહેરબાની કરવી.

તૈયાર થયે પુસ્તક દરેક ગ્રાહકને વી. પી થી મોકલવામાં આવશે. નીચેના શીરનામે આ પુસ્તકોના ઓર્ડર નોંધાવવા —

શા. પુંજભાઈ હીરાચંદ.

માણેકચોક-અમદાવાદ.

મનસુખલાલ રવજીભાઈ મેહતા.

હુન્નરો.

પ્રથમ પ્લેક શાહી, આખળાનુ તેલ, વિલાયતી સાબુ, બિસ્કેટ, અગરબત્તી, સોના રૂપાનો ગીલ્ટ, કંકુ વગેરે છવીસ હુન્નરો ગામડામાં પણ ન અને તો રૂ. પાંચની ગેરદીવાળી બુક. કી હ આના-એન. જે. શાહ—વઢવાણસીટી





પાડવામાં આવશે, કે જેથી મનીઆર્ડર મોકલવા માટે ગ્રાહકોને લગભગ એક મહીનાનો ટાઇમ મળશે.

નવીસાલમાં આ માસિકતુ કદ વધારીને દરઅંકે ઓછામાં ઓછાં ૭૨ અને કોઈ કોઈ વખત ૯૬ પૃષ્ઠ (ઉચ્ચ કાગળ ઉપર) આપનાનો વિચાર છે; તેથી તે વધારેના ખર્ચને પહોંચી વળવા માટે ૦-૮-૦ મૂલ્ય વધાર્યા સિવાય ચાલે નહિ. પરંતુ આ બાબતમાં અમે અમારી મરજી મુજબ વર્તવા માગતા નથી, અમારા ગ્રાહકોની જે સલાહ લખાઈ આવશે તે વાંચીને ખેમાયી ક્યો રસ્તો લેવો તે નક્કી કરવામાં આવશે લખાણની કિંમત સમજનારા વાચક મહાશયો તો એટલા બધા પાનાંતુ માસિક (પોષ્ટજ સાથે) રૂ. ૨) મા મળતું હોય તો તે સસ્તું જ ગણશે, તે છતાં અમે ગ્રાહકોની મરજીના માલીક થવા ખુશી નથી, તેથી વિનંતિ કરીએ છીએ કે દરેક ગ્રાહક મહાશયે પોતપોતાનો વિચાર આ અંક સાથે મોકલેલા પોષ્ટ કાર્ડમાં લખી જણાવવા કૃપા કરવી.

## બદ દાનતવાળાઓને નોટીસ.

‘જૈનહિતેચ્છુ’ના ગ્રાહકો પૈકી જે મહાશયોનું લવાજમ ચુકતે વસુલ આવ્યું છે તેમનો અમે ઉપકાર માનીએ છીએ અને આશા રાખીએ છીએ કે તેઓ એવી સવડ દરસાલ અમને આપતા રહેશે તો માસિકનું કદ અને ઉપયોગીપણું વધારવા અમારથી બનતું કરવા ચુકીશું નહિ.

બાકીના જે ગ્રાહક બંધુઓ ૧ કે વધુ વર્ષનું લવાજમ હજી મુઘી રાખી રહ્યા છે તેઓ પૈકી કેટલાક ધધાની જંગલોને લીધે લવાજમ મોકલવું ભૂલી ગયા હોય તેવાઓ પર ત્રાંછ શકા લઈ જવી એ અમે યોગ્ય સમજતા નથી. તેથી હજેની રકમ ચાલ કરાવવા માટે પાંચ પાંચ પત્રો લવાજમ બાકીવાળા તમામ ગ્રાહકો પર નમ્રતાપૂર્વક લખનામાં આવ્યા છે અને જવાબ માટે કાર્ડ (ટીકીટ સાથે)

મોકલ્યા છે, એટલું જ નહિ પણ લવાજમ ન જ મોકલવા ઇચ્છા હોય તેમને અરજ કરવામાં આવી છે કે એવા ખખર પણ આ સાથેના કાર્ડમાં લખી મોકલો કે જેથી એટલેથી જ સંચુ. આટલી હદ સુધી સહનશીલતા રાખવા છતાં જે આહકો પોતે મગાવેલા માલના પૈસા આપવાના અખા-ડા કરે અને જવાબ માટે મોકલેલી ટીકીટ અને કાર્ડ પણ ખાધ જાય તેમની દાનત લાંબા વખત સુધી માસિક મફત લેવાનીજ છે એમ અનુમાન પાધવામા શું વાજખી નથી? અને એવા ખરાખ ધરાદાવાળાનાં નામ પ્રગટ કરવા એ શું નીતિ નથી ?

તા ૧ લી ડિસેમ્બર સુધી હજી અમે રાહ જોઈશું. અને એટલી મુન્તમાં જેઓ તરફથી હેલ્પી રકમનો મની-ઓર્ડર કે ખુલાસો કાર્ડ નહિ મળે તેઓનાં નામ માસિકમા જાપવાની તેઓએ અમને રજા આપી છે એમ માનીશુ

જેઓને માસિક લેવા વિચાર ન હોય તેમને કાર્ડ પરાણે આપવા ઇચ્છતુ નથી, તેમજ આહક થતી વખતે પણ તેમને જૈનહિતેચ્છુ ઓફિસે અરજ કરી નહોતી. અમારા ઉપર ઉપકાર ખાતર કોઇએ માસિક લેવા અમીત થયુ નહિ ખજરના માલ તરીકે દામ આપીને માલ લેવો છે, એમા કાઇ દાનપુણ્ય કરવાનુ નથી, એમ સમજીને જ દર સાલની શરૂઆતમા લવાજમ આપવાની શરત કયુલ હોય તો જ માસિક લેવું નહિ તો એક કાર્ડથી ના લખી ગાળવી.

કોઇને અક મળવામા ગફલત થતી-હોય તો પોતાનુ પુર શિરનામુ (પોષ્ટ જલ્લો વગેરે) સાક અક્ષરથી લખી મોકલવુ પત્રવ્યવહાર :-

સારગપુર-અમદાવાદ.

શકરાભાઈ મોતીલાલ શાહ.

પ્રકાશક, 'જૈનમિત્ર'.

## સ્નેહીઓને અરજ.

અમારા વડીલશ્રીના કેટલાએ સ્નેહીઓ પામે બુદ્ધિ ચચાર વર્ધનું લવાજમ બાકી છે. તેમને ઉધરાણી પત્ર લખવાથી ખોટું લાગે છે એમ અમારા જાણવામા આવ્યું છે. પરન્તુ ખરા સ્નેહીઓએ તો વિચારવું જોઈએ કે જાહેર પુરૂષોને સ્નેહીઓ સેંકડો હોય, એ સઘળા સ્નેહીઓ આવી રીતે માલના પૈસા આપવામાં વિલંબ કરે અને ઉધરાણી થતાં ઉલટા ગુસ્સે થાય તો તે કામ નભે જ કેવી રીતે ? ખરો સ્નેહી તો તે છે કે, જે કામ તેને ઉત્તમ અને લોકોપયોગી હોવાની ખાત્રી થઈ છે તેવા કામ માટે તો લવાજમ નહિ પણ સારી મદદ આપીને ટેકો કરે. તેને બદલે લવાજમ આપવાના પણ અખાડા કરવા તે શોભે નહિ. તેમ છતાં ઉધરાણી પત્રથી ખોટું લાગતું હોય તો ચહેલું લવાજમ માડી વાળવા અને હવેથી માસિક ન મોકલવા એક યોષ્ટ કાર્ડથી ખબર આપશે તો પણ ભવિષ્યમાં અમારું ખર્ચ ખચશે તેથી ઉપકાર માનીશુ.

## હિંદ બહારના ગ્રાહક મહાશયોને છેવટની અરજ.

મહાશયો! પોતાની મેળે, વગર આમત્રણે, ગ્રાહક તરીકે નામ નોંધાવ્યા પછી લવાજમ મોકલવામાં અખાડા કરવા એ સુસ્તું લક્ષણ નથી. વળી હિંદની અંદરના ગ્રાહકોને તો વી. પી. પણ ફરી શકાય છે અને આપને તો વી. પી પણ મોકલી શકાય નહિ, તેથી કેટલાક હિંદ બહારના ગ્રાહકો ૩-૪ વર્ષનું લવાજમ ધાલી નિરાતે પોઢી ગયા છે. આવા ઉપર તિરસ્કાર કરવા જતા બીજા સારા ગ્રાહકોને ખોટું લાગી જાય છે તેથી અમે આ જાહેરખબર છેવટને માટે આપીએ છીએ કે હિંદ બહારના જે ગ્રાહકો પાસે કાંઈ પણ લવાજમ દહેણું હોય તેમણે તા. ૫ જાનેવારી ૧૯૧૪ સુધીમાં મોકલી આવવા કૃપા કરવી અગર “ અમે લવાજમ મોકલવાના જ નથી ” એટલું લખી વાળવું, કે જેથી ઉધરાણી પત્રોનું કબજા ખર્ચ કરવાની જરૂર પડે નહિ.

હિંદ બહારના ગ્રાહક મહાશયોએ આ નવો ધારો બરાબર યાદ રાખવા કૃપા કરવી કે, દરેક સાલની તા. ૫ જાનેવારી અંદર જેમના નાણા અમને મળી ગયાં હશે તેમનેજ માસિક મોકલવામા આવશે, બાકીનાના નામ કમી કરવામા આવશે. માટે ૧૯૧૪ની સાલમા જેમને માસિક લેવુજ હોય તેમણે તા. ૫ જાનેવારી ૧૯૧૪ની અંદર પાછલુ દહેણુ તથા ૧૯૧૪ નુ લવાજમ, ડિસેમ્બરનો અંક તેમને પહોંચે તેને બીજે જ દિવસે, મોકલી આપવા મહેરબાની કરવી.

આ નિયમનો અમલ ચુસ્તપણે કરવામા આવશે

સારગપુર—અમદાવાદ. } પ્રકાશક, 'જૈનહિતેચ્છુ'.

## જેલ-યાત્રા એટલે શું ?

જેલના નામથી પણ લોકો ભય પામે છે, પણ તે માત્ર અજ્ઞાનનું જ કારણ છે જેલની સત્થા શા માટે સ્થપાઇ, હિંદની જેલો કેવી છે, વિલાયતની જેલો કેવી છે, જેલમા કેટલા સુધારા થવાની ખાસ જરૂર છે, આ દુનીયામા રાજની જેલ ઉપરાત બીજી કેટલી જાતની જેલો છે, કુટુંબની જેલ—રીવાજની જેલ—જડવાદની જેલ—ધર્મજ્ઞાની જેલ વગેરેના સ્વરૂપ અને સર્વ પ્રકારની જેલોમા પડવા છતાં આનંદમા કેવી રીતે રહી શકાય તેનું માર્ગસૂચન એક સમાજસુધારકે થાતે સઘળી જાતની જેલોનો અનુભવ લઈને કર્યું છે વળી તેમા ગાયદાના મુદ્દાઓ તેમજ ધર્મશાસ્ત્રના પ્રમાણો અને દલીલોનો બહાર છે પુસ્તક હાલમા છપાય છે

માગસર વદ ૦)) સુધીમાં નામ નોંધાવનાર માટે ખાસ ઓછા દર—રૂ. ૧) માત્ર, પાછળથી ૧૫) નામ નોંધાવવાનું ઠંકાણું:—  
' જૈનહિતેચ્છુ ' ઝાંડીસ, સારગપુર—અમદાવાદ.



**ફૂલ છાપ પટો એ, પટાના બજારનું માનીતું 'ફૂલ' છે.**

ભારે કિંમત આપી નામીયા વેપારીઓ પાસેથી ત્હમે જે પટા ખરીદો છો તે જ મેકરના અને તે જ જાતના પટા અમે ઓછી કિંમતે આપવાનો નિયમ રાખ્યો છે તેનું કારણ એ જ છે કે 'જહાના કોળીએ વધારે જમાય છે' એ વાતની અમને ખાત્રી છે. તેથી અમેએ 'ફૂલ છાપ' રજીસ્ટર્ડ કરાવીને ઉંચી જાતના પટા બનાવરાવ્યા છે, કે જે લાંબા યર્ધ જતા નથી, ટૂટતા નથી, જીનો તો શુ પણ મ્હોટી મીલોમાં સેકડો જગાએ વપરાઈને નામના પામી ચૂક્યા છે, અને તેથી આજે બજારમાં 'ફૂલ છાપ' પટાની જ માગણી યાય છે, કહો કે પટાની બજારમાં અમારો ફૂલ છાપ પટો એ એક માનીતું ફૂલ છે. વળી ધ્યાનમાં રાખશો કે હલકી જાતના જે પટા બજારમાં ઓછા ભાવે વેચાય છે તે વજનમાં વધારે થવાથી અને પટા હમેશ રતલના ભાવે વેચાતા હોવાથી, અકદરે તે સસ્તા પટા મોઢા પડે છે, જ્યારે અમારો ફૂલ છાપ પટો વજનમાં ૨૫ ટકા જેટલો ઓછો હોવાથી સારો માલ હોવા છતાં એકદરે સસ્તો પડે છે.

અમારા પટા અને તેલોની વાહવાહની સુગંધ માત્ર થોડા જ મહીનામાં આખા દેશમાં ફેલાઈ ગઈ છે અને તેથી દીલ્લી, હાંસી, લાહોર, મદ્રાસ, રાજકોટ, મુંબઈ, પાચોરા, જલગામ, મધસોર, રતલામ, હૈદરાબાદ વગેરે હિંદના તમામ ભાગોમાંથી એ માલના ઓર્ડરો અમને હમેશ મળ્યા જ કરે છે.

**પ્લેટ બ્રધર્સનાં જીનો.**

પ્લેટ બ્રધર્સના જીનો ચાર તથા પાંચ બેરીંગના કપલીટ તેમ જ દરેક છુટા ભાગ અમે વિલાયતથી મગાવી શીલકમાં રાખીએ છીએ કાનસો, પાઈપ, કોટ વગેરે તમામ સામાનનો મ્હોટો જ્યો અમારા ગોદામમાં જ્યારે માગો ત્યારે તૈયાર જ રહે છે.

**ગુમાસ્તો મોકલીને કે જાતે પધારીને, અગર**

**તારથી કે પોષ્ટદ્વારા ઓર્ડર આપીને**

**એક વાર કામ પાડી જુઓ**

## જન, મીલ, પ્રેસ વગેરે કારખાનાના માલિકો તથા મેનેજરોને ખુશ ખબર.

કારખાનાવાળાઓને અનુભવ હશે જ કે, તેલ, પટા વગેરે સામાનમાં થણી જતો આવે છે અને થણા દગા થવા સભવ છે. વિશ્વાસ પાત્ર વેપારી મેજવી લેવાથી મશીનરીનો થણો બચાવ થાય છે અને તેથી દર સાલ સેંકડો રૂપિયાનો ઉગારો થાય છે. નીચે સહી કરનારની દુકાને આપ એક વાર જનને પંધારીને અગર માણસ મોકલીને અજમાયશ કરશો એવી ખાસ ભલામણ કરવામાં આવે છે. કારણ કે તે માણસ ખીજી દુકાનોમાં જતો જઈ, માલની જાત તથા ભાવનો અનુભવ લઈ પછી અમારી દુકાને માલની જાત નજરે જોઈ તથા ભાવ જાણી લઈ મુકાબલો કરી શકશે અને તેથી આપને હિમેશને માટે ખાત્રી થઈ શકશે કે એકંદરે ડોણ સસ્તો અને સારો માલ આપી શકે છે ? એક વાર જનને આ પ્રમાણે મુકાબલો કરી ખાત્રી કરવાથી દરસાલ આપને ભાડાં ભરવાની જરૂર નહિ રહે અને પોષ્ટકારા ઑર્ડર મોકલ્યેથી તુરત જ માલ રવાના કરવામાં આવશે.

### લુપ્રીકેટીંગ તેલોનો માટે કૉન્ટ્રાક્ટ.

જીનીંગ ઑઇલ, સીક્વીડર ઑઇલ વગેરે તમામ જાતના લુપ્રીકેટીંગ તેલોની ઉચામાં ઉચી જાતોના મ્હોટા જથ્થાનો કૉન્ટ્રાક્ટ અમેએ સારામાં સારી પ્રસિદ્ધ કંપની સાથે કર્યો છે અને તેથી અમે મુખ્યની સખ્યાબધ મ્હોટી મીલો સાથે પણ તેમને તેલ પુર પાડવાનો કૉન્ટ્રાક્ટ કરી શક્યા છીએ. મુખ્યમાં તેલ વેચનારા વેપારી થણા હોવા છતાં ખુદ મુખ્યમાં આવેલી મ્હોટી મીલોના માલિકો પોતાને જોઈતા તમામ તેલો માટે અમને જ કૉન્ટ્રાક્ટ આપે એ અમારા માલની સરસાઈ વગર બનવું અશક્ય જ છે. હલકાં તેલો, કે જેમાં પુષ્કળ કુડ ઑઇલનું મિશ્રણ હોય છે તેવાં તેલો લઈ મશીનરી બગાડી નાખશો નહિ, ખીજા તેલોના ત્રણ પીપો વપરાતાં હશે ત્યાં અમારા ઉચા તેલોના ૨ પીપો બસ થશે અને વળી મશીનરીનો બચાવ થશે. ભાવો અને નમુના જોઈ ખાત્રી કરો.



**ફૂલ છાપ પટો એ, પટાના બજારનું માનીતું 'ફૂલ' છે.**

ભારે કિંમત આપી નામીયા વેપારીઓ પાસેથી ત્હમે જે પટા ખરીદો છો તે જ મેકરના અને તે જ જાતના પટા અમે ઓછી કિંમતે આપવાનો નિયમ રાખ્યો છે તેનું કારણ એ જ છે કે 'નહાના કોળીએ વધારે જમાય છે' એ વાતની અમને ખાત્રી છે તેથી અમોએ 'ફૂલ છાપ' રજીસ્ટર્ડ કરાવીને ઉંચી જાતના પટા બનાવરાવ્યા છે, કે જે લાખા થઈ જતા નથી, ટૂટતા નથી, જીનો તો શુ પલુ મ્હોટી મીલોમા સેકડો જગાએ વપરાઈને નામના પામી ચૂક્યા છે, અને તેથી આજે બજારમા 'ફૂલ છાપ' પટાની જ માગણી થાય છે, કહો કે પટાની બજારમાં અમારો ફૂલ છાપ પટો એ એક માનીતું ફૂલ છે. વળી ધ્યાનમા રાખશો કે હલકી જાતના જે પટા બજારમા ઓછા ભાવે વેચાય છે તે વજનમા વધારે થવાથી અને પટા હમેશ રતલાના ભાવે વેચાતા હોવાથી, અકદરે તે સસ્તા પટા મોઢા પડે છે, ન્યારે અમારો ફૂલ છાપ પટો વજનમા રપ ટકા જેટલો ઓછો હોવાથી સારો માલ હોવા છતાં એકદરે સસ્તો પડે છે.

અમારા પટા અને તેલોની વાહવાહની સુગંધ માત્ર થોડા જ મહીનામાં આખા દેશમા ફેલાઈ ગઈ છે અને તેથી દીલ્લી, હાંસી, લાહોર, મદ્રાસ, રાજકોટ, મુંબઈ, પાચોરા, જલગામ, મધસોર, રતલામ, હૈદરાબાદ વગેરે હિંદના તમામ ભાગોમાથી એ માલના ઓર્ડરો અમને હમેશ મળ્યા જ કરે છે.

**પ્લેટ બ્રધર્સનાં જીનો.**

પ્લેટ બ્રધર્સના જીનો ચાર તથા પાંચ બેરીંગના કપલીટ તેમજ દરેક છુટા ભાગ અમો વિલાયતથી મગાવી શીલકમા ગખીએ છીએ જનસો, પાઈપ, કોક વગેરે તમામ સામાનનો મ્હોટો જયો અમારા ગોદામમા ન્યારે માગો સારે તૈયાર જ રહે છે

**ગુમાસ્તો મોકલીને કે જાતે પધારીને, અગર તારથી કે પોષ્ટદ્વારા ઓર્ડર આપીને એક વાર કામ પાડી જુઓ**

અમારા માલની, ભાવની, પ્રમાણિકતાની અને ત્વરાની  
ખાત્રી કરી જુઓ;

૨

કારણ કે

તેથી આપને હમેશની સગવડ થશે.

આપના સ્નેહી કારખાનાવાળાઓને અમારી દુકાનથી વાકેફ  
કરશો તો બન્ને પર ઉપકાર થયો ગણાશે.

૨૫૩, નાગદેવી સ્ટ્રીટ  
મુંબઈ.

} ડી મણીલાલની કંપની.

## મુસલમાન તથા પારસી ભાઈઓને વિનામૂલ્ય મળતું ઉત્તમ પુસ્તક

શરીરશાસ્ત્ર, અર્થશાસ્ત્ર, નીતિશાસ્ત્ર અને દરેક ધર્મના શાસ્ત્રો  
તથા ડાક્ટરો-વૈદો અને હકીમોના વિચારો એ સર્વ ઉપરથી રચેલું  
“પ્રાણીહિ સા અને પ્રાણી ખોરાક નિષેધઃ” નામનું ૦-૭-૦ ડિમતનું  
અમૂલ્ય પુસ્તક મુસલમાનભાઈઓને તથા પારસી ભાઈઓને (માત્ર  
૦-૦-૬ ની પોષ્ટ ટીકીટ ખીડવાથી) મફત આપવા સહગત  
શ્રી મોતીલાલ મનસુખરામ શાહની આજ્ઞાનુસાર ફરાવ કરવામાં આવ્યો  
છે જોઈએ તેમણે ખુશીથી મગાવી લેવું.

જૈન અને હિંદુભાઈઓ કોઈ માંસાહાર કરતા મનુષ્યબધુઓ  
માટે અગર ધર્મનિમિત્તે પશુવધ કરનાર મનુષ્યબધુઓને માટે આ  
પુસ્તક મગાવશે તો તેમને પણ મફત મોકલી આપવામાં આવશે.  
પોષ્ટેજ માટે એક પ્રત દીઠ અડધા આનાની ટીકીટ ખીડવી.

‘જૈનહિતેચ્છુ’ ઑફિસ-સારંગપુર, અમદાવાદ.

સ્ત્રી—શિક્ષક જોઈએ છે.

ચુડાની જૈનકન્યાશાળા માટે સ્ત્રી શિક્ષક રૂ. ૧૫ ) ના પગારથી  
જોઈએ છે ક્યા સુધી અભ્યાસ કર્યો છે તે, અરજીમાં જણાવવું

ડૉક્ટર સૌભાગ્યચંદ નથુભાઈ

આનરરી સેક્રેટરી, ચુડા જૈનશાળા, સુ ચુડા (કાડિયાવાડ)

તૈયાર છે ! ત્વરા કરો !! વહેલો તેજ વહેલો !!!

## તદન નવાં પુસ્તકો.



- ૧ શ્રી સમકિત કૌમુદી રાસ—કર્તા, સ્વર્ગસ્થ પૂજ્યપાદ મુનિ  
મહારાજ શ્રી સૂર્યમલ્લજી સ્વામી, પાકી સુદર બાઇડી ગ; કિ. રૂ. ૧-૮-૦
- ૨ આત્મશકિતનો ઉદય—કર્તા, પ્રસિદ્ધ વક્તા મુનિ  
મહારાજ શ્રી ચારિત્રવિજયજી, મૂલ્ય— ૦-૩-૦
- ૩ જૈન દર્શનનાં મૂળતત્વો—કર્તા, પકિત હારાયદ  
લીલાધરજીવેરી, મૂલ્ય— ૦-૪-૦
- ૪ વનિતા વ્યાખ્યાનમાળા—શ્રાવિકાસમાજને  
સુધારવામાટે અતિ ઉપયોગી પુસ્તક ૦-૨-૦
- ૫ ઋષિદત્તા અથવા વશીકરણ મંત્ર. ૦-૨-૦
- ૬ મહાન સતિ ધુરધર સુભદ્રા. ૦-૩-૦
- ૭ અદ્ભૂત સુદૃષ્ટાંત માળા ૦-૮-૦
- જૈન બુક્સેક્સ મેઘજી હીરજી એન્ડ કંપની પાયધોની, મુંબઈ.

## ‘ સુમન સંચય ’

લેખક—‘ વિગ્નાનભિક્ષુ ’

બાળકો, યુવાનો, વૃદ્ધો, સ્ત્રીઓ સર્વને એક સરખો ઉપયોગી  
નીતિ-ધર્મનો ઉપદેશ આપનારો ગ્રંથ બહાર પડ્યો છે  
મગાવવાનું ઠેકાણું—દોશી સાકરચંદ મોતીચંદ (કસ્ટમના મુખ્ય ધુ.)  
અંબાર (કચ્છ)

## સુશ સ્વર.

“ અગ્રોદ્ધાર-કથાગાર ” નામક હિન્દવંધ ગ્રંથ વાલ્મી-  
કીચારી મુનિશ્રી અમોલસ્રવણવિજી રચિત જો અધી હી છપકર  
વાહિર પડા હૈ સો ચાહીયે તો ટપાલ ચર્કચે ≡ ત્રીન આનેકે  
સ્ટાંપ મેજકર નિમ્ન લિખિત પત્રેસે મગા લીજીયે

પત્રા—રાજાવહાદુર લાલા નેતરામજી રામનારાયણજી જોહરી

ચારકમાન—દક્ષિણ હૈદ્રાવાદ.

## પુસ્તકો ક્યાંથી લેશો ?

સર્વ જાતનાં જૈનધર્મનાં, વાર્તાનાં, કેળવણી ખાતાનાં, વૈદ્ય અને કાયદાને લગતા પુસ્તકો જોઈએ તો નીચેને ઠેકાણે સાથી પ્રથમ પૂછાવશો. વાળખી કિમતે; સત્વર વી. પી. થી મોકલવામાં આવશે.

કાપડ, દવાઓ, કરીઆણું, મુતર વગેરે હરેક જાતનો માલ કમીશનથી મોકલી આપવામાં આવે છે.

પોપટલાલ મોતીલાલ શાહ—બુકસેલર અને કમીશન એજન્ટ

સારગપુર, તળીયાની પોળ—અમદાવાદ.

## મીલ ઓર જીન-સ્ટોર કહાંસે લોગે ?

મીલ, જીન વ હર કિસમકે કારખાનેમેં પટા, તેલ, લોહા વગેરેકા સામાન, સાંચા વગેરા જો કુછ ચાહિયે હમ કીફાયતસે ઓર ત્વરાસે મેજ સક્તે હૈં. ' થોડે નફેસે જ્યાદા આમદની ' યહી હમારા મુદ્રા લેખ હૈ. એક દફા આપ અજમાયસ દાખલ ઓર્ડર મેજિયે ઓર આપકે મિત્રોં જો કિ કોઈ કારખાનેકે મેનેજર, માલક યા સ્ટોરકીપર હો ઉનકો હમારી દુકાનકે લિયે સિફારસ કીજિયે.

**વાડીલાલ મોતીલાલ શાહ.**

c/o ડી. મનીલાલ કંપની, નાગદેવી સ્ટ્રીટ—મુમ્બઈ.

વિશ્વાસુ કમીશન એજન્ટ્સી.

કાપડ, કરીઆણું, સ્ટેશનરી, સોનુ-ચાંદી વગેરે હરેક પ્રકારતુ કામકાજ બહોળા અનુભવથી અને જાતેજ કરવામાં આવે છે, તેથી અમારા આડતીઆઓને હરેક રીતનો સતોપ મળી શકે છે. વિશેષ ખુલાસો પત્રવ્યવહારથી

શાહ અવેરચંદ નથુભાઈની કુ. હીરાણી ધીવાળા અને કમીશન એજન્ટ. જુની હતુમાનગલી, મુંબઈ.

આ 'જૈનહિતેચ્છુ' માસિક પત્ર શ્રી સત્યપ્રકાશ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ—અમદાવાદમાં શકરાભાઈ મોતીલાલ શાહે છાપ્યું

રક્ષણ વગરના ગરીબ વિચારા આપણા હિંદીઓ!

દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીઓનાં

દયાબનક વીતકડાં.

હિંદુ કિમતી ચારિત્ર-ભૂષણ:—મી. ગાંધી.  
એમનું ફરીથી એક વર્ષની સખત મજૂરીની  
જેલમાં જવું.

કોલસાની શાળમાં કેદ પુરાયલા હજારો  
હિંદીઓને ચાલુકનો માર !

ન્યાય કોર્ટે જવા દોડે તો ગોઠીબહાર !

શહેનશાહી સરકાર, ગુલામીમાં સપડાયલા પોતાના હિંદી  
પુત્રોની વાર કરવા અશક્ત છે !

ઓ હિંદીઓ ! હવે એકજ રસ્તો તહમારે માટે  
ખુલ્લો છે અને તે એ કે, શરૂ થયેલી 'સત્યા-  
ગ્રહ'ની લડત'ને આખા દેશકાવી રાખો.

મૃત્યુ મરતા હિંદી કુટુંબોના ગુજરાન માટે દર મહીને એક  
લાખ રૂ. ના સર્વનો વંદોવસ્ત કરો !

જૈનો ! વૈષ્ણવો ! મુસલમાનો ! પારસીઓ ! શિખભાઈઓ !  
આફ્રિકામાં તહમારા હજારો નતિભાઈઓ બૈરી-છાકરાં



મુખી યવાની આસાઓ આપી બોલાવનાર શહેનશાહી સરકાર કાંઈ પણ રક્ષણ આપવા તૈયાર નથી “હાલમાં હકમે ગીરમીટીઆ મળુર તરીકે આફ્રિકામાં ચાલે, ત્યાં કામ કરે, પછી હકમે સંસ્થાનમાં જમીનના માલેક બનવાની તક મળશે તેમજ આપ્પાદ એકૂન અને છૂટ લોગવતા શહેરી તરીકે મુખી જીવન ગાળી રાગો.” આવા વચનો આપી હિંદના હજારો માણસોને આફ્રિકા જઈ પુરે-પીચનોતા દાસ બનવા લવચાવવામાં આવ્યા હતા, અને તે પછી ખીજ કોઈ ઉપર નહિ પણ માત્ર હિંદીઓ ઉપરજ ૩. ૮૫) તે માયાવેરો નાખવામાં આવ્યો, જેનું પરિણામ ખુદ નાનાકના મ્હોટા અધિકારીઓ કમુલ કરે છે તે પ્રમાણે એવું આવ્યું કે “માયા ધરો ઉજ્જડ થયા છે, મરદોને ગુન્હાના માર્ગો લેવાની કરજ પડી છે અને સ્ત્રીઓને અનીતિના રસ્તે જવાની કરજ પડી છે” આ માયાવેરાએ સંખ્યાબધ ગરીબ હિંદીઓને જોલમાં મોકલ્યા છે.

હિંદીઓની પોતાને ઘણી ગરજ છે એમ તો સંસ્થાનિકો પોતે કમુલ કરે છે, પણ તેઓ કહે છે કે સ્વતંત્ર શહેરી તરીકે અમે હિંદીઓને માગતા નથી, માત્ર ગોરા વતનદારોના હિત ખાતર-અર્થાં ગુલામી અવસ્થામાં જાંઠી ગુન્નરતા ગીરમીટીઆ મળુર તરીકે-માત્ર બોળે ઉપાડનારા પશુઓ તરીકે જ હકમેનો ખપ છે. આ મતજાનના એકરાર સર થોમસ હીસ્કોપે નાતાલના વતનદારોના મંડળ વચ્ચે ખુલ્લી રીતે કર્યો હતો.

આમ હોઈ, દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતા હિંદીઓ ઉપર અનેક રીતે સતાવણી થવા લાગી અને તે પ્રતિદિન વધવા લાગી. નવા આ-વનારાઓને અટકાવવામાં આવ્યા. આવી ચૂકેલા પામે અગુહાની ગાપ લેવામાં આવી. ક્રિશ્ચીઅન ધર્મક્રિયા સિવાયના એટલે હિંદુ-મુમલમાન-પારસી ધર્મક્રિયા પ્રમાણે થયેલાં લગ્નો ગેરકાયદેસર કરાવી પરણેલી હિંદી સ્ત્રીઓને હકમેના પતિની છૂટી પડાવી.

આ સર્વ ત્રાસ વધતો ગયો ત્યારે લોકોની કાંઈક આખ ઉઘડી. આખમળ વગર-ઐશ્ય વગર-સ્વમાન વગર-આત્મભોગ વગર કોઈ જગાએ (આ લોકમાં કે પરકોડમાં) મુખ મળવાનું નથીજ એ પાંડ હવે હિંદીઓ શિખવા લાગ્યા. તે જ વખતે એક ગુરૂતન અને કિનમ નાયક હકમે મળી આવ્યો તે ગુરૂ ખીજે કોઈ નહિ પણ





શિર દોષ મૂકતા નથી, માત્ર પોતાના વાજબી હક્કો નમ્રતાથી માગ્યા કરે છે અને શાન્તિથી જલ અને ભૂખ તેમજ ઉપરથી ચામુકના માર સહન કરે છે લોહીનું એક ટીપુ પાડ્યા સિવાય લડાઈ જીતવાનો આ એકજ રસ્તો છે અને તે ખરા ધર્મીજી પુરૂષ સિવાય ખીજથી બની શકે નહિ એવો દુષ્કર રસ્તો છે

પ્રતિદિન ત્રાસ વધતો જાય છે. ખાણોના હજારો હિંદી કામ દારોને મેજસ્ટ્રેટ ખાણોમાજ કેદી તરીકે રાખવાનું ધરમાવી ત્યાંજ કામ કરાવવા માડ્યું છે અને ખાણના માલેકોને જેલરની સત્તા આપી છે કામ કરવાની આનાકાની કરનારા ઉપર ચામુકના માર પડે છે. બે જણ તો માર્યા ગયાના સમાચાર દૈનિક પત્રોમા પ્રગટ થયા છે મેજસ્ટ્રેટ રીખાતા લોકોની અરજ સામજવા ના પાડી છે, એટલુંજ નહિ પણ અરજ કરવા માટે ખાણ છોડનારને ગોળીથી દાર કરવાની ધમકી આપી છે, મી પોલોક-તે ભલો-ખાણસાધપણાનો હિમાયતી અગ્રેજ પણ કેદમા છે. ખીજ પણ ઘણા પરોપકારી અગ્રેજો દક્ષિણ આફ્રિકાના દુખી હિંદીઓની મદદમાં છે, તેઓએ નાણાની મદદ આપીને હડતાળીઆના કુટુંબોને પોષવામા ભાગ લીધો છે. એક અગ્રેજ પાદરીએ પોતાની જીજીની બધી બચત રકમ આ કંડમા આપી દીધી છે જાણીતી વિદુષી બાઈ એની બીસેન્ટે રૂ. ૧૫૦૦) એ ધડમા ભર્યા છે અને પોતે શ્રીમત હોત તો લાખો રૂપીઆ આપત એવી શુભેચ્છા જણાવી છે જાહેર જાપા એકમતે આ સત્યાગ્રહની લડાઈની તરફેણદારી કરે છે જગાએ જગાએ હિંદુ, મુસલમાન, પારસી અને અગ્રેજો આફ્રિકાના હિંદીઓપરના આ ત્રાસ સામે પોકાર ઉઠાવવા લાગ્યા છે દીક્ષીની મીશનરી ચકુલના પાદરીઓએ પોતાના વિદ્યાર્થીઓને માટે કડ ઉધરાવવા પરવાનગી આપી છે અને આ કામ તરફ સંપૂર્ણ સહાનુભૂતિ બતાવી છે. મુ'બમિ એક કમીટી, કડ એકઠું કરવા માટે નીમાઈ છે, જેમાં મી રતન તાતા પ્રમુખ છે, સર જમશેદજી જીજીભાઈ બેરોનેટ મેનેજીંગ કમીટીના પ્રમુખ છે, સર ફ્રાન્સિસ બ્રાઈ કરીમભાઈ નાઇટ, મી નરોત્તમ મોરારજી ગોકુળદાસ, જેઠ જહાંગીર બી. પીટીટ, મી કે. નટરાજન, સર્વન્ટ ચંપાઈ ઇન્ડીઆ સોસાયટીવાળા મી એન એમ જોશી વગેરે સેક્રેટરીઓ છે, મી મેનેજીંગ કમીટીના સભાસદો તરીકે સર કરીમભાઈ, સર દોરાણ તાતા સર ઇબ્રાહીમ રહીમતુલા, સર વિઠ્ઠલદાસ, ઝાંનરેખા મી એ



લાગે છે કે આ પરવાનગી પાછી ખેંચી લેવી જોઈએ. પ્રતિકારદ્વારા કંઈક કરવાના ખીજ માર્ગો પણ છે. પરંતુ જો આ સઘળું આપણે કરીએ તો સંજોગો અનુસાર કરવા જોગ સઘળું આપણે કરેલું ગણાશે એક બાબતની ચેતવણી આપવી અત્રે જરૂરની છે. આ ચળવળથી કોમી લાગણી અવશ્ય ઉશ્કેરાશે અને જો કે આરભમાં તે ત્યાંની જ યુરોપીયન કોમ પ્રતિ વળશે તોપણ જો આપણે ધણા સાવધ નહિ રહીએ તો એ લાગણી ત્યાંનીજ કોમ પ્રતિ ગોઠાઈ નહિ રહે, અને તેમ થાય તો તે એક ગંભીર આશંકા યશો કારણ એવા પરિણામથી હિંદી સરકાર અને હિંદી વહીવટની લાગણી આપણાથી દુર્દી પડે, અને આપણે સઘળાઓ જાણીએ છીએ કે આપણા કામને ટેકો આપવાને કેટલાક વર્ષથી હેમણે પોતાથી ખતરું સઘળું કર્યું છે તેથી આપણને એટલો વિશ્વાસ છે કે ઘટતા અકુશ સાથે અને જવાબદારીની પ્રમળ લાગણી સાથે અતઃકરણપૂર્વક નિશ્ચયી આપણે કાર્ય કરવું જોઈએ તે યશો ત્યારે આપણે આપણું કર્તવ્ય કર્યું ગણાશે. તે પછી આપણાથી જે ઉચ્ચતર છે-તેમના હાથમાં સઘળી બાજુ સોંપીને આપણે સતોષ ધરવો જોઈએ.

## જૈન ભાઈઓને અપીલ.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતા આપણા જાતભાઈઓના અસહ્ય દુષ્પ્રભુ વર્ણન, અને તે દુર દુરવા માટે તન-ધન કુટુંબ સર્વના ભોગે વધનાગ વીગ થોડાઓની સ્થિતિનો ચીતાર, ઉપર અપાઈ ગયો છે. જૈનભાઈઓએ ખાસ ગવે લેવાનો છે કે હજારો ભાણેશોના નાથક તરીકે રહી આખી દુનીયાની પ્રશંસા પામનારો ધીરવીર પુરુષ ખીજે કોઈ નહિ પણ જૈનધર્મનો પ્રશંસક ની ગાંધી છે હિંદી તરીકે જૈનોએ આ સત્યાગ્રહની હીલચાલના દરેક નક્ક કરવાની જે ફરજ છે તે કરતા પણ એ જૈને ઉપાડેલા આ સ્તુત્ય વાવટા તીચે એકદા યવાની હેમની બેવડી રુજ છે. જૈનભાઈઓ અને પ્રેરના ! સુર્મ અને સ્વાધ્યાયના છોડો જગાએ જગાએ મારીગો ભરો, દારો દરો, અને હજારો-કાષ્ટો દુર્ગાઓની રત્નનાં દંડ કરી મોડી આગે કે જેથી હજારો હિંદી કુટુંબો જૂનમર્યાદા મરના નથે અને અધર્મપુદ્ધ એકલા કમલસરજ આટલી ન પડે. યોડા નાસ કુલી જે અવાન લોકો અનુ મન યજમે તો સંભવ છે કે એકેક કુલ ને પશુકાન અવશ્ય આવશે; અને સોચી એકેકે દેશ તો એકેકે

આખી ફનીઆ નેષ્ટ શકશે કે હિંદીઓ ચારિત્ર વગરના થઈ ગયા હતા પણ હવે પાછા ફરીથી ચારિત્ર પ્રેમી બન્યા છે, ફરી તેઓ 'સાચા મનુષ્ય' બન્યા છે, ફરી તેઓ સ્વતંત્રતાને લાયક બન્યા છે. 'સર્વન્ટસ ઓફ ઇન્ડિયા સોસાયટી' તરફથી આ લખનારને આ બાબે બનતું કરવા ફરમાશ થઈ છે, તેથી 'બ્રાહ્મો કેનીકલ' 'ગુજરાતી', 'પ્રજ્ઞાનધુ' વગેરે પેપરોની માફક આ 'નૈનહિતેચ્છુ' પત્ર તરફથી પણ ગ્રેક ૧૬ એકડું કરવાનો કરાવ કરવામાં આવ્યો છે. આ પત્રના તમામ આક્રોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે તેઓએ ૧૦૦૦-૧૦૦-૧૦-૫ કે છેવટે ૩.૧) પણ આ ફડમા નીચેને શિરનામે મોકલી પહોંચ મળાવી લેવા ચૂકવું નહિ. તેમજ નેઓ આ માસિકના આક્ર ન હોય તેમને પણ અરજ કરવામાં આવે છે કે નીચે લખેલે ઠેકાણે અગર "સર્વન્ટસ ઓફ ઇન્ડિયા સોસાયટી, સેન્ટ્રલસ્ટ્રી રોડ, ગીરગાંવ, મુંબઈ" એ શિરનામે-ખેમાથી ગમે તે શિરનામે યથાશક્તિ રકમ મોકલવા દૂપા કરી

૫-૭ માસ સુધી લગત, જમણુ, તથા બીજા ઉકાઉ ખર્ચો બધ રાખી, સત્ય ખાતર ભુજે મરતા અને ચાલુડના મારથી નેલમા રીખાતા હજારો સ્વદેશીઓના નિરાધાર કુટુંબોને અનાજ પુર પાડવાના આ પરોપકારી કામમાં અને તેટલી રકમ મોકલી આપવી, એ દરેક મનુષ્યનું કર્તવ્ય છે, નૈનોનું તો ખાસ.

ફડમા નાણા મોકલી જાપેલી પહોંચ મળાવવાનું કેનાણુ નીચે મુજબ છે —

૨૫૩, નાગદેવી સ્ટ્રીટ, મુંબઈ

નૈન સંઘનો સેવક,  
વાડીલાલ મોતીલાલ શાહ.  
(મીલ-જન-સ્ટોર સપ્લાયર)

તા. ૬-આ સેવકે પોતાની શક્તિ મુજબ રકમ ભર્યા પછી જ પોતાના સ્વધર્મીભાઈઓને આ બહાર અપીલ ગુજરવાની છૂટ લીધી છે. જરૂરી સૂચના:—જે સ્વદેશપ્રેમી અને દયાળુ ભાઈઓ અને બહેનો પોતે યથાશક્તિ રકમ ભરવા ઉપરાંત પોતાના ગામમાંથી બીજાઓ પાસે રકમો ભરાવવાનું અથવા વોન્ટીઅર તરીકેનું કામ કરવા મંચહતા હશે તેમનો પત્ર આવ્યેથી તેમને પાવતી ખુશ તથા હેડબીલો મોકલી આપવામાં આવશે.

આ અંકમાં એકંદરે ૨૩૬ પૃષ્ઠ આપવામાં આવ્યાં છે.  
સત્યપ્રકાશ પ્રેસ—અમદાવાદ

|    |                                                                                                                                                                 |    |                   |
|----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|-------------------|
| ૭  | મેવાધર્મ એ જ પ્રભુપથ ! (કાવ્ય)                                                                                                                                  | .. | ૬૧૯               |
| ૮  | મગ્ત મેવાધર્મ (કાવ્ય)                                                                                                                                           | .. | ૬૨૦               |
| ૯  | ભણેલા માખણુદામોને સમર્પણ (કાવ્ય)                                                                                                                                | .  | ૬૨૧               |
| ૧૦ | શ્રી 'મહાવીર-મિશન' ની યોજના અબધમા જૈન<br>અને જૈનેતર મહાશયોના વિચારો                                                                                             |    | ૬૨૨               |
| ૧૧ | અનંત શક્તિનું રહસ્ય                                                                                                                                             |    | ૬૩૩               |
| ૧૨ | અમને કેવા માણુઓ જોઈએ છે ? (કાવ્ય)                                                                                                                               | .  | ૬૩૫               |
| ૧૩ | વસ્તુને નહિ પણ વસ્તુત્વને ચાહો (કાવ્ય)                                                                                                                          | .  | ૬૩૬               |
| ૧૪ | પ્રકાશકની નોંધ —<br>આ પત્રના મુખ્ય લેખકની વિદ્વાનોએ ખુબેલી કર<br>જૈનો માટે માસિક પત્ર કેવું જોઈએ ? ...<br>સ્થા. જૈન કૉન્ફરન્સ ઑફિસને થોડાક પ્રશ્નો.             |    | ૬૩૭<br>૬૪૨<br>૬૪૪ |
| ૧૫ | ચર્યાપત્રો                                                                                                                                                      |    | ૬૫૦               |
| ૧૬ | જૈન અને વિવિધ સમાચાર સંગ્રહ.                                                                                                                                    |    | ૬૫૪               |
| ૧૭ | સદ્ગત શ્રી મોતીલાલ મન સુખરામ શાહના સ્વર્ગવાસ<br>સબંધમા જાહેર પત્રકારો, વિદ્વાન મુનિરત્નો,<br>જૈન આગેવાનો, વિદ્વાનો, જૈનેતર ગૃહસ્થો વગેરેના<br>લેખો, તારો, પત્રો |    | ૬૬૨               |
| ૧૮ | સ્વીકાર અને અવલોકન.                                                                                                                                             |    |                   |
| ૧૯ | જાહેરખબરો.                                                                                                                                                      |    |                   |
| ૨૦ | ઉપદેશરત્નકોષ ત્રય (માગધી ગાથાઓ, સંસ્કૃત<br>છાયા, ભાષાતર અને વિમ્તૃત વિવેચન સહિત,<br>સમ્પૂર્ણ ત્રય)                                                              |    | ૧ થી ૩૬           |

## ધ્યાન આપો !

આજના અંક સાથેના પોષ્ટ કાર્ડમાં સહી કરી,  
ટીકીટ મ્હોડી, વળતી ટપાલે રવાના કરશો.



આ અંક લક્ષ્યપૂર્વક વાંચશો; તેમાંના લેખો  
માટે સ્વતંત્ર રીતે અભિપ્રાય બાંધશો.

રાજીખુશીથી આવા મ્હોટા ખર્ચ કરનારનો  
આતર આશય સમજવા કોશીશ કરશો.

ભૂતી જે જૂદાજૂદા શિક્ષકોના હાથ તળે ભણતા સુમારે પાંચ હજાર વિદ્યાર્થીઓએ વિદ્યાને તપાસવાની અને શિક્ષણ આપવાની મહેનત થોડા માસ સુધી મનોહર રીતે કરી હતી; એ વખતના અનુભવ પરથી તથા મહારા કુટુંબનાં સભ્યોના જાણકારને મળતા શિક્ષણ પરથી હું બેઘડક કહી શકીશ કે આજનું શિક્ષણ તદ્દન નહિ તો લગભગ નિર્માણ છે. અત્રે વિચાર શક્તિનો જે શક્તિ વધારો થયો અશકે મને જન્મથી મળ્યો હોય છે તે પણ હેમની જમાનામાંથી આ નિશાળો લૂટી લે છે. પછી જરૂરે તેઓ ઉમરે પહોંચે પોતાની પ્રતિષ્ઠાને 'હાર્યા દોર' જેવું જીવન નિર્વહે છે અને ધર્મશુશ્રૂઓના, સુખમ પોતાના અગ્રેસરોના, અમલદારોના કે અન્નદાતાઓના હાથમાં નાચે દાસ બને છે. આત્મા સ્વતંત્ર છે એમ આપણે વાતો કરીએ છીએ, સ્વરાજ્ય-અને વ્યવસ્થાની સ્વતંત્રતા મેળવવા આપણે કહીએ છીએ, જ્ઞાતિ અને સંસ્કૃતિની દેશી ભાષા સ્વતંત્રતાના હક્ક માટે લડીએ છીએ, પણ સ્વતંત્રતાને પાયો ને જરૂર છે. વિચાર શક્તિ હેમની ખીજવટના સમયમાં તો આપણે છેક જ મુગા કર છે. કિંતુ કહીએ છીએ, એ કેવું હાસ્યાસ્પદ છે ? જ્યારે વિચાર કરવાની, મુકા-એવું સમજા કરવાની, કસોટી કરવાની, દ્રવ્ય-ક્ષેત્ર-કાળ-ભાવ તપાસવાની, ઉડા શિક્ષણ આપવાની, તર્ક કરવાની, પ્રશ્નો ઉભા કરવાની, પ્રશ્નોના નીવેડા આપવાની, તદ્દાવન સ્કમજવાની, નિશ્ચય પર આવવાની અને નિશ્ચયને યોગ્ય પદ્ધતિથી તથા અમરકારક શબ્દોમાં જાહેર કરવાની શક્તિ આપણી, તદ્દા સ્વતંત્રતા એ અલગ મટી આત્મધાતી શક્તિ અને છે. એટલા માટે, જેમ સુખની ઇચ્છાવાળાને આરોગ્યના જરૂર છે, જરૂર પુરતી આવક આપતા રોજગારની જરૂર છે, શરીર અને મનને સંપૂર્ણ આરામ આપતા આપતી નિદ્રા અને સમાધિની જરૂર છે, તેમ, સ્વતંત્ર રીતે વિચાર કરવાની શક્તિની પણ એટલી જ—બહુ વિશેષ-જરૂર છે. એ જરૂરીઆત પુરી પાડવાનો ઉદ્યમ કેટલી રફલો તરફથી થાય છે ? કેટલા ધર્મશુશ્રૂ તરફથી થાય છે ? કેટલા ન્યુસપેપર તરફ-થી થાય છે ? દાખલા તરીકે હરકોઈ એક જૈન કે બ્રાહ્મણ ધર્મના શુરેતું વ્યાખ્યાન સાંભળો. અગર એ ધર્મને લગતું માસિક પત્ર લ્યો; એમાં તદ્દન શું જુઓ છો ? કોઈ જૂના વખતના ઇતિહાસનું પીંગણ કે પટાવળી, કે જે મેળવવા પાછળ કેટલાએ વખત અને દ્રવ્યનો ભોગ અપાયો હશે અને જે મહમજવા માટે વાંચનારને કેટલીએ મગજદારી કરવી પડશે. પણ વ્યવહારમાં કે આત્મસુધારણામાં એ વાંચનનો શો ઉપયોગ તે કોઈ બતાવશે ? વાઝ, બીજુ શું ? એકાદ વૈરાગ્યની કથા

આ લખનારનું અંગત મત એવું છે કે, આજે દુનિયાને—અને ખાસ કરીને જૈનસમાજને—સૌથી વધારે જરૂરનું શિક્ષણ કોઈ હોય તો તે એ જ છે-કે એમને સ્વતંત્ર રીતે વિચાર કરતા બનાવવા. અમુક દરમાન અમુક શાસ્ત્રમા કયું છે, અમુક બાબત અમુક ધર્માચાર્યે કહી છે તેટલા માટે તે ખરી જ માની લેવી એ ચોખ્ખી મૂર્ખાઈ છે—એ વિચાર શક્તિનું અથવા માણસાઇનું ખૂન કરવા બગબગ છે. અમુક બાબત અમુક અંગ્રેજ કે અમેરિકને કહી છે. એટલા માટે તે સાચી જ હોવી જોઈએ એમ માની બેસવું એ અનત જ્ઞાન ગુણ ધરાવતા પોતાના આત્માનું ‘લાઠિલ’ કરવા બરાબર છે. અલબત્ત, ધર્મશાસ્ત્રો, ધર્માચાર્યો, પાશ્ચાત્ય વિદ્વાનો—રે આફ્રિકન નાગાઓની પણ વાત સાંભળવી—કોઈ પણ જાતના અગાઉથી ખાંધી રાખેલા વિચારો (prejudices) ને બાબુએ મૂકીને લેમની વાતો વાચવી કે સાંભળવી તે જરૂરનું છે; પરંતુ તે ઉપર પોતાની શક્તિ પહોંચે ત્યાં સુધી મનન કરવું જોઈએ, સ્વતંત્ર વિચાર કરવો જોઈએ, દેશ-કાળ આદિ દૃષ્ટિબિંદુઓથી લેતું ખરાપણ તપાસવું જોઈએ, અને પછી જ લેને ‘નિર્ણયની તીજેરી’માં જવા દેવી જોઈએ જેઓ વાચેલી કે સાંભળેલી દરેક વાત માત્ર ધાર્મિક સત્તાના આધારે માનવા તૈયાર હોય છે તેઓ ખરા ‘સમકિતી’ કદી હોઈ શકતા નથી. એક જ ધર્મના જૂઠા જૂઠા ટ્રયોમાં અને જૂઠા જૂઠા આચાર્યોના કથનમાં પુષ્કળ વિરોધાભાસ ઘણી વાર જોવામા આવે છે; શ્રદ્ધાળુ વાચકથી તે એમાની એક પણ ધાર્મિક સત્તાને ખોટી માનવાની હિમત ચાલશે નહિ, તેમજ ખરું શું તે વિચારવામા લેને ‘મિથ્યાત્વ’ નો ડર રહેશે, ત્યારે લેની સ્થિતિ કેવી થશે લેનો ખ્યાલ કરો. આર્યાવર્તના દરેક ધર્મો ( કે જેનો મૂળ આશય દરેક પ્રાણીની ઉત્તતિ કરવાનો છે ) આજકાલ આર્યાવર્તને ડૂબાવનારા યર્ષ પડ્યા હોય એવું જે દેખાય છે તેનું મુખ્ય કારણ એજ છે કે, કેટલાક આચાર્યોએ ધર્મ વિષયક બાબતોને વિચાર શક્તિની કસોટી પર મૂકવાની મના કરી છે અને માત્ર શ્રદ્ધા(કહો કે અધશ્રદ્ધા) ને જ પૂજવાનું દરમાનું છે આથી આ દેશમાં મતપક્ષની ખેડતાણ, શુષ્ક ક્રિયાવાદ, વહેમો, ખોટાં ખર્ચો, ધર્મને નામે ચાલતા ખોટા રીવાજો અને અધકાર છવાઈ રહ્યા છે. સૌથી વધારે અનિષ્ટ તત્વ હાલ જે આ દેશમાં જોવામાં આવે છે તે